
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01458250 6

HERBARZ
POLSKI.

HERBARZ POLSKI

KASPRA NIESIECKIEGO S. J.

POWIĘKSZONY DODATKAMI Z POŹNIEJSZYCH AUTORÓW, RĘKOPISMÓW, DOWODÓW URZĘDOWYCH

I WYDANY PRZEZ

JANA NEP. BOBROWICZA.

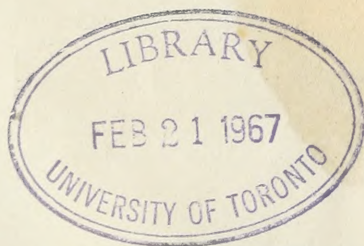
TOM VII.

W LIPSKU

NAKŁADEM I DRUKIEM BREITKOPFA I HÆRTELA.

1841.

Za pozwoleniem Cenzury.

Drukiem Breitkopfa i Hærtela w Lipsku.

HERBY
I
FAMILIE SZLACHECKIE.

O.

Obalkowski *herbu Prawdzic*, na Kujawach. Dom starodawny. Jan i Jerzy Obalkowscy, bracia rodzeni. Z tych Jerzy w Krakowskiem województwie, z Zuzanną Łączyńską pisarzowną ziemską Przemysłką, zostawił potomstwo. *Baranow.* Bartłomiej, komornik królewski, na dworze Zygmunta III. miły, jeździł od tegoż Króla do wojewody Wołoskiego i indziej, koło roku 1609. Tomasz w Krakowskiem 1705.

Obertyński. N. Obertyński miał za sobą Konstancyą Lipską skarbnikownę Bełzką.

Familia ta jest na Rusi i używa herbu *Sas.* Z tych Krzysztof Obertyński, spłodził Mikołaja, który z Teofilą *Goławską*, miał syna Wojciecha podstolego Nowogrodzkiego, ten wszedł w śluby małżeńskie, z Konstancyą *Lipską* herbu *Grabie*, z którą zostawił potomstwo, Mikołaja, Antoniego, Józefa i Karola Obertyńskich. Antoni Obertyński syn Wojciecha z Konstancyi *Lipskiej* spłodzony, ożenił się z Heleną *Drużbacką* Wojciecha Drużbackiego i Teresy *Bilinownej* córką, z tą miał synów trzech: Felixa, Marcina i Onufrego, córek dwie, Zofią i Teklę. Michał Obertyński, który z *Prożnowską* spłodził Benedykta. Dom Obertyńskich skolligacony, z Lipskiemi, Skarbkami, Dzieduszyckiemi, Łosiami, Konarskiemi itd. — *Heraldyka Wielądka.*

Obidowski *herbu Sulima.* Z tym herbem wydziałem jednego z nich nagrobek w Łowiczu: bo Paprocki i Okolski o nich niewiedzieli. Jan Obidowski, z sejmu naznaczony do rewizyi ksiąg grodzkich ziemskich, i podkomorskich Winnickich. *Constitut. fol.* 22. Paweł w Wołyńskiem roku

1674. Władysław w Łęczyckiem roku 1632. Paweł w Bełzkiem roku 1648.

Obiezierski *herbu Nałęcz związany*, w Wielkiej-Polszcze, piszą się z Obiezierza, kędy głowę Ś. Klemensa Papieża uczciwie chowają, z Rzymu przez jednego z nich sprowadzoną. Jędrzej Obiezierski stolnik Poznański, którego synowi, także Jędrzejowi, zmarłemu w roku 1594. synowie nagrobek wystawili, w kościele Obiezierskim. Mikołaj, Krzysztof i Marcin, kwitnęli w roku 1628. Elżbieta Obiezierska, Piotra Drużbickiego małżonka, matka ks. Kaspra Drużbickiego Societ. Jesu, wsławionego świątobliwością męża. Samuel Obiezierski, operaryusz wielki w zakonie naszym, życia tego dokonał w Poznaniu, w roku 1681. Brat jego rodzony Rafal, żupnik województw Wielkopolskich, miał za sobą Joannę Twardowską cześnikownę Poznańską, z Szołdrskiej kasztelanki Biechowskiej, rodzonej synowicy Jędrzeja Szołdrskiego, biskupa Poznańskiego, zrodzoną, ta mu powiła dwie córki: Małgorzatę zakonnicę Ś. Benedykta w Poznaniu, umarła przeoryszą, i Teresę, ta najprzód była za Mikołajem Koczorowskim, a potem, za Stanisławem Morawskim herbu Nałęcz, synów zaś trzech, z których pierwszy Stanisław, pisarz Wałecki, młodo umarł: drugi Zygmunt, ten z Apollinary Golińskiej, miał synów, Antoniego, z Zofią Koszurską pisarzowną ziemską Poznańską w małżeństwie zostającego, z którą jest potomstwo: Klemensa, ten, w stanie duchownym młodo zszedł z tego świata, Ludwika i Rafała, córek zaś trzy Annę Łochyńskiemu małżeńskim ślubem związaną, Konstancyą i Rozalią, zakonnice Ś. Dominika w Poznaniu. Trzeci syn Rafała, Antoni, pojął Pruszakownę z niej zostawił syna Stanisława. N. była za Zbijewskim.

Obłąk *herbu Półkozic*, w Rawskiem województwie, a podobno temi czasy Obłąkowscy.

Obłów *herbu Jastrzębiec*, w województwie Mazowieckiem.

Obniski. Marcin Obniski podsędek Drohicki, podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla w województwie Podlaskiem.

W roku 1778. Ignacy Obniński wojski Drohicki. — N. Obniński w Wielkiej-Polszcze miał za sobą *Taczanowską* siostrzenicę rodzoną Władysława Łubieńskiego prymasa. — *Krasicki.*

Obodziński *herbu Topor*, w Poznańskiem województwie i Bracławskiem. Adama Obodzińskiego, pod *interregnum* po Auguście I. Królu Polskim, wspomina *Bielski fol.* 668. Samuel, wydał do druku, *Promptuarium Epistolographicum.*

Siemion poborca w Bracławskiem z sejmu 1578. *Constit. fol.* 353. Mikołaj poseł na konwokacyą z tegoż województwa 1632. *Acta interregni.* Krystyna Obodzińska, była za Alexandrem Chrynickim chorążycem Wołyńskim, z którym spłodziła córki, Alexandrę Mieleszkową, i Maryannę Węglińską. *Geneal. Chrynic.* N. była za Bobrownickim, a pierwszym związkiem za Kiełczewskim, Alexandra, Helena, Wiktorya, zakonnice u Wszystkich ŚŚ. we Lwowie. Alexander z Obodna Obodziński, wydał do druku *in 4to* w r. 1641. Książkę, której tytuł: *Pandora starożytna Monarchów Polskich, zacnością Królów, światłością, wolnością, dzielnością, ozdobiona.*

Obornicki *herbu Abdank*, w Wielkiej-Polszcze. *Długosz* ich wspomina jeszcze pod rokiem 1242. N. Obornicki surrogator Poznański r. 1617. *MS. Calissien. Paprocki* i *Okolski* o nich nie pisał.

Oborski *herbu Abdank*, w księztwie Litewskiem. Samuel Jan Oborski, sędzia ziemski Kowieński 1673. w pierwszem małżeństwie miał za sobą podlaszankę, drugiem Rudominiankę, trzeciem Chrząstowską starościankę Botocką, która wprzód była za Wołodkiewiczem podsędkiem Żmudzkim, drugiem, za Syruciem wojskim i podstaroścим księztwa Żmudzkiego, syn jego Stefan Oborski. *Kojał. in MS.*

Oborski *herbu Godziemba*, w Kaliskiem województwie, wspomina ich *MS. de Familiis Prussiae.* Jan Oborski, dziedzic na Lutyni, cztery mile od Kalisza, podpisał list kościoła Broniszowickiego w r. 1538. Jędrzej Hrehory, poseł z powiatu Rzeczyckiego na konwokacyą 1696.

Oborski *herbu Nałęcz*, w Sendomierskiem województwie.

Oborski *herbu Roch 2do*, w księztwie Mazowieckiem i indziej. Dom starożytny. W *Statuc. Mazowieckim f.* 110. znajdziesz Mikołaja z Obor kasztelana Ciechanowskiego i Marcina sędziego Czerskiego w r. 1496. Tamże *fol.* 7. w r. 1536. Jan Oborski kasztelan Wyszogrodzki, który dawne zwyczaje i prawa księztwa Mazowieckiego spisywał. Piotr podczaszy Warszawski, i poborca tamże z sejmu 1564. *Constit. fol.* 76. Serafin z Obor i Zalesia, sędzia ziemski Czerski, i Mikołaj z Lecieszyc chorąży Czerski, w roku 1525. podpisali dekret przeciwko heretykom u *Łubien. in Vitis Episcop. Plocen.* Mikołaj starosta Warszawski za Zygmunta I. któremu ten Król kazał do exekucyi przywilej pewny przyprowadzić. *MS. Petricov.* Jana, wspomina *Paprocki*, męża wielkiej sławy, który z pogany częste a fortunne bitwy mie-

wał, trzymając Zynków, często tak on od nich, jako i oni od niego, w Torkmyszowych bindach do stołu siadali: temu to rozumiem Janowi, dla zasług Król Stefan nadał był dobra Serstenica, i na nich tysiąc czerwonych złotych zapisał, co potem approbowała *Konstytucya* 1590. *fol.* 588. O Olbrychcie Oborskim, pisze tenże *autor fol.* 673. ale go pociąga do herbu Godziemba, *Kojałowicz* powiada, że niesłusznie, gdyż się Rochem pieczętował, był cywunem Trockim, rotmistrzem u Stefana Króla, wiele a mężnie sobie z nieprzyjacioły poczynał, osobliwie pod Kiesą, Połockiem i Sokołem, więźnie znaczne Królowi wodził, pod Lenwartem także odważnie stawał. Poleru wielkiego człowiek, którego nabył z młodu na dworze Cesarskim, to u różnych Królów Chrześcijańskich, wszędzie z dziwną męztwa swego sławą. Przydaje *Kojał.* że z rokoszanami trzymając, w potyczce pod Guzowem, tak w czoło samo kopią był pchnięty, że żeleźce w głowie utknęło, za staraniem jednak Zygmunta III. Króla, chocci przeciwko niemu wojował, gdy mu z czoła młotami żeleźce wybito, uzdrowiony, żył potem dosyć długo: zostało po nim potomstwo w Litwie, synowie, Wojciech pleban Iwieniecki, i Krzysztof. Marcin podstoli Warszawski, poborca w Czerskiem. *Constit.* 1590. *fol.* 603. Adam starosta Liwski 1634. *Constit. fol.* 13.

Stanisław w Rzymie do zakonu Societ. Jesu wstąpiwszy, w nim, stał się przykładem osobliwszej pobożności i skromności zakonnej; przez dziesięć lat, które przeżył w tym zakonie, wydawała się w jego postępkach przedziwna łaska Boska, czem zasłużył sobie, że w ostatniej chorobie jego, pokazał mu się Ś. Ignacy fundator, z świętemi, Stanisławem Kostką i Aloizym Gonzagą, upewniając go o blizkiej śmierci, temi słowy: *Gaude, brevi venies ad Societatem nostram,* jakoż święty młodzian, czwartego roku teologji nie skończywszy, umarł w Nieświeżu 1597. dokąd był dla poprawy słabego zdrowia odesłany. *Annuae impressae* 1597. *Nadasi Anno Dier. Memor.* 31. *Julii. P. Tłuczyński in Vita S. Stanisl. Kostka cap.* 18. Drugi, tenże zakon ozdobił, Mikołaj Oborski. Ten to jest, który w ciężkim paroxyzmie, gdzie żadne lekarstwa nie pomogały, jednem tylko pocałowaniem głowy Ś. Stanisława Kostki, do pierwszej pory zdrowia przyszedł, a przedtem w Rzymie, gdy się przed grobem tegoż świętego modlił, dziwną wonność ztamtąd pochodzącą uczuł. Tenże, w roku 1621. tejże nocy, której pokój między Polską i Osmanem Carem Tureckim pod Chocimem stanął, widział Ś. Stanisława Kostkę, na wozie tryumfalnym, z Najśw. Matką, na kolanach supplikujących Bogu, świętną drogą po

niebie od zachodu na wschód, przejeżdzających. O czem świadczy *Kobierzyc. in Vladislao Principe.* Żeby zaś był przytomnym, gdy w roku 1570. pierwszy raz trumnę S. Kostki otwierano, twierdzić nie śmiem, luboć to twierdzą, *Daniel Bartolus S. J. in Vita S. Stanislai*, *i Wojciech Tylkowski* z niego, ile jako wnoszę, *ex Bibliot. Scriptorum Societatis*, ten Mikołaj jeszcze się był w tym roku nie urodził, wstąpił albowiem do zakonu naszego w roku 1602. lat mając 26. umarł 1646. w Krakowie, wieku swego 70. Rządził kollegia, Gdańskie, Lubelskie, Lwowskie, i nowicyat Krakowski. Wydał do druku, *Relacyą, albo krótkie opisanie cudów niektórych, B. Stanisława Kostki*, 1630. *w Krakowie*, *in 4to*, lubo imienia swego nie przydał. Był ten Mikołaj synem Prokopa podczaszego Czerskiego, który posłując na sejm 1589. podpisał tranzakcyą Będzińską, miał za sobą Katarzynę Łosiownę, kasztelankę Wyszogrodzką, z której syn jego drugi, Tomasz, ten kapłański sobie stan obrawszy, kanonikiem najprzód Krakowskim, potem biskupem Laodyckim, suffraganem Krakowskim urosł, dopieroż w piękne cnoty, które tu krótko zbieram z życia jego, od ks. Stanisł. Kuklińskiego Soc. Jesu, do druku podanego. A najprzód do modlitwy tak był skłonny, że medytacyi co dzień czy w domu, czy w drodzę, nigdy nie opuścił, do czego zażywał książki *Ludwika do Ponte S. J.* Dwa razy na dzień sumienie swoje rozbierał. Pacierze kapłańskie odmawiając, ile mógł mieć sposobności zawsze się zamykał, za nieprzystojną rzecz sobie mając z Bogiem przerywać mowę, dla człowieka. Mszą świętą codzień odprawował, z należytem do niej przygotowaniem i dziękczynieniem, a gdy słabość wielka tego mu nie pozwalała, w domu swoim mszy słuchał; w drodze nawet będąc, kilka mil dla mszy zjeżdżał, kiedy po drodze kościoła nie było; do ołtarza zaś, żeby czystem sumieniem przystępował, co dzień się spowiadał, ba czasem i kilka razy na dzień, czynił to zaś publicznie i przy wszystkich: Przyganiano mu wprawdzie o to, ale mąż Boży, na języki ludzkie najmniej się nie oglądał. Potem, wolą swoję, tak z Boską łączył, że się z tem dał słyszeć: Mnie się prawi nic nie dzieje nad wolą moję: pytającym się dalej o to, tę przyczynę dawał: bo prawi nigdy niczego nie pragnę, tylko tego, czego Bóg chce. Z tąd, gdy mu powietrzem bydło wyzdychało, prosił ks. Erazma Kretkowskiego, prałata Krakowskiego, żeby podziękował Panu Bogu, za pewną łaskę sobie wyświadczoną, pyta się ten, coby to za łaska była, odpowiada Tomasz, Bóg mi bydło zabrał, niech będzie imię jego chwalebne. Ufając zaś mocno Bogu doznał w wielu oka-

zyach opatrzności jego nad sobą. Do Najś. Matki szczególniej był nabożny, officium majus, to codzienny był trybut dla niej od Tomasza, Rożaniec ustawicznie w ręku trzymając, na nim czcił Matkę Boską. Miejsca cudami przy jej obrazach wsławione, obchodził częstą peregrynacyą, poszanowaniem, i upominkiem. Z pokory umiał to wszystko taić, cokolwiek by mu mogło jaką między ludźmi estymacyą uczynić. Przed pochwałami ludzkiemi uchodząc, jałmużny skrycie czynił. Sam sobie często izbę zamiatał, szaty chędożył, ba i łatał: a gdy raz w gospodzie, pożyczywszy igły, to uczynił; kilka mil dopiero przypomniał sobie, że igły nie oddał, z nią tedy umyślnego nazad wyprawił, aby była oddana. W stroju tak był pomiarkowany, żeby tylko powadze biskupiej nie był ujmą, bogatszych sukien na sobie nie nosił. Honorów żadnych przyjąć niechciał, biskupstwa nawet Chełmskiego i opactwa Mogilskiego, lubo sobie ofiarowanych, i do tego się ślubem obowiązał. Nawet i suffraganji Krakowskiej długo się wzbraniał, aż póki spowiednik jego ks. Fryderyk Szembek Soc. Jesu, ciężkiego mu w tem skrupułu nie uczynił: więc póki żył, nigdy więcej nad jedno beneficium kościelne nie trzymał. Cierpliwości jego, wszyscy którzy go znali, dziwowali się. W pewnej wsi bierzmował ludzi niesfatygowany biskup, skończywszy pasterską tę funkcyą, i ułożywszy wszystkie wozy, wyjeżdża; zastępuje mu w tem drogę białogłowa, prosząc o sakrament bierzmowania; nic się nie zmarszczywszy biskup, kazał z wozu apparatu, do tego potrzebnego, dobyć; ale sługa skrzynkę wyciągnawszy, z zapalczywą furyą, tak mocno o ziemię uderzył, że się wszystek apparat po ziemi rozleciał, wsiadłszy potem na konia, i z pistoletu strzeliwszy, z gniewem pojechał. Tomasz, nie tylko słowa mu przykrego nie rzekł, ale sam rękami swemi rozproszony apparat z ziemi zebrał, i nie wprzód pojechał, aż za dosyć uczynił prośbie proszącej niewiasty. Kapelana swego, dość uszczypliwe przycinki i grube z sobą obejście; sług o domowe szkody; woźnicę, który go i z wózkiem wywrócił na równej drodze, tak traktował, jakby mu żadnej przykrości nie uczynili. Z kapitularza, cholerą zajątrzony na niego prałat, kazał mu ustąpić, zaraz do wyjścia ztamtąd zabierał się Tomasz, gdyby go byli kanonicy insi o tę krzywdę jego zelujący, nie przytrzymali. Innych jednak czasów siła poniósł bogobojny biskup, szyderstw, obmowisk, strofowania, które samą cierpliwością płacił, lubo z natury do gniewu był skłonny, wszakże ile razy postrzegł po sobie tę passyą, na ziemię się rzuciwszy, ręce wyciągnąwszy, twarzą do ziemi leżąc, wołał, kocham cię Boże nade-

wszystko. Wspaniałość umysłu wydawała się w nim najbardziej, kiedy o honor Boski, przeciwko najpotężniejszym w ten czas w Polszcze naszej heretykom, gorliwie stawał, kiedy o ubogich poddanych krzywdy, mocno się zastawiał. Ciało swoje trapił, najprzód daleką po dwakroć do Rzymu peregrynacyą, którą pieszo w trzy miesiące odprawił; potem włosiennicą, dyscyplinami, ba i pokrzywami, męczył: łóżko u niego wprawdzie pięknie zawsze usłane, atoli na nim nigdy nie sypiał: pospolicie albowiem, albo na worze słomą napchanym, albo na ławie, albo na ziemi lekkim kobiercem pokrytej, spoczywał. U stołu tak w jedzeniu jako i w piciu, nie tylko w sobie, ale i w tych, których częstował, zachowywał pomiarkowanie, dla tego, i nikogo do picia nie naglił, i pod mensurą każdemu wina kazał dawać. Zaproszony od pewnego z Panów na obiad, gdy tam postrzegł białogłowę, wielkiej w prawdzie urody, ale niemniejszej u wszystkich niesławy, ruszył się od stołu, więc, że go byli w koło inni goście zasiedli, którzy mu drogę do odejścia bronili, Tomasz przez stół przesunął, żeby był tylko z publicznym niewstydem wraz u niego nie gościł. Niespracowany to zaś był biskup: bo jako o nim świadczy jego nagrobek, w Bazylice Krakowskiej wystawiony, pod czas tej pasterskiej funkcyi, święcił sto pięćdziesiąt i ośm razy; gdzie na kapłaństwo poświęcił, dwa tysiące sto ośmdziesiąt i pięć ludzi, krom tych, których na dyakony, subdyakony i kleryki, ordynował. Kościołów sto czterdzieści i trzy, a między niemi, kościół Ś. Piotra w Krakowie; ołtarzów siedmset i pięć; portatilów tysiąc. Kielichów tysiąc siedmset pięćdziesiąt i siedm, biskupów sześciu konsekrował. Czynił to zaś z wielką ochotą, nie tylko w młodszym wieku, ale i w podeszłym. Najbardziej się jednak, jego żarliwość o zbawienie ludzkie, i praca koło niego, wydawała, gdy dyecezyą wizytował: co dwa razy na rok czynił. Tak się zaś na to wybierał: dwóch sobie uprosił z zakonu naszego kapłanów, których funkcya była, spowiedzi słuchać, kazać, katechizować; drugich dwóch miał swoich kapelanów, i nauką i życiem pobożnem, do tychże funkcyi sposobnych: luboć na odgłos wizyty Tomasza, zbiegało się z poblizka wielu innych księży do pomocy tej apostolskiej pracy. Dwiema Niedzielami, nim zajechał do której parafji, przesyłał listy swoje, aby ich tamże z ambony publicznie czytano: w tych, wszystkich ludzi zachęcał do spowiedzi, do sakramentu, Bierzmowania. Panów miejsca tego i dziedziców obligował, aby poddanych swoich, pod ten czas, od zwyczajnych z powinności robot, uwolnili, co z chęcią czynili, nietylko katolicy Panowie, ale i dyssydenci,

z opinji świątobliwości, którą mieli o Tomaszu. Przetoż wielkim gminem, jak na odpust jaki, schodził się lud, tak, że ich kościół pospolicie objąć nie mógł, a czasem i cmentarz: na co patrząc Tomasz, w łzy się od radości rozpływał. Wraz z listami swemi przesyłał tyle pieniędzy ks. plebanowi, ile na swoję osobę i swoich, potrzebną być rozumiał; pomiarkowawszy dni, przez które miał się tam bawić: czynił to zaś dla tego, że niechciał ciężkim być nikomu; dla tego, gdy który z plebanów niechciał tej kwoty przyjąć, nad zwyczaj był smutny, na wyjeździe tedy przynamniej od niego, potajemnie ją mu zostawiał. Jak tylko stanął w którym kościele, zaraz swoję funkcyą zaczynał od Bierzmowania, do którego, albo sam przez siebie, albo przez naszych, sposobił ludzi, katechizując. A gdy wszyscy inni kapłani spowiedzi słuchali, (co bywało z takim naciskiem, że od rana drugdy do północy, wyjąwszy w południe godzinę do objadu, ta święta praca wzięła) sam tym czasem komunią im dawał, albo też w konfessyonale siedział. Żeby zaś tem sposobniej mógł Bierzmować ludzi, dzielił ich na dwie linji, jak długi był kościół, tam tedy przez środek ich chodził, i sakrament im ten konferował. Nie wstydził się ten święty prałat pójść i do gnoju i do najuboższej chaty, żeby był tylko pomoc dał duszom potrzebującym. Miłosierdzia na ubogich był takiego, że nigdy nikogo od siebie nie puścił, pókiby go był jałmużną jaką nie opatrzył. Na *Domum Professam* Soc. Jesu w Krakowie, osobliwiej był dobroczynny, której, nie czekając rychłoby go proszono, łaski swoje świadczył, starając się o to ile mógł, żeby był o tem nikt nie wiedział. Za żadne formaty, ale ani insze funkcyi swojej prace, od nikogo nic nie brał, lubo częstokroć i znaczne dawano; i owszem kapelanowi swemu, który ich raz był przyjął, ledwo za wielką instancyą, dał się ubłagać. Nawet z swojego doświadczenia bardzo dobrze wiedząc, jak siła profitu uczyniły niebu, jego wizyty dyecezyi, dwadzieścia tysięcy tą intencyą złożył na prowizyą, aby sukcessorowie jego, z niej frukt biorąc, w wizytowaniu plebanom naprzykrzonemi nie byli, i niedostatkiem nie wyłamywali się od tak świętego dzieła. Gdy mu z czeladzi jego, sługa powietrzną zarazą umarł, i dla tego, żaden się niechciał odważyć jego trupa pochować, Tomasz sam się go rękami swemi chwycił; czem i drudzy pobudzeni, ciało zarażone pogrzebli. Z wioski, którą w ten czas w possessyi trzymał, dowiedziawszy się, że dziesięciny tylko czterdzieści złotych płacono, lubo dawniejszemy czasy więcej ztamtąd dawano, ba i z laty, wielka do tychże dóbr pól aukcya przybyła, czterysta złotych płacił, i na zawsze tyle

naznaczył. Po wizycie dyecezyi skończonej, kilka dni spoczął w dobrach swoich Tomasz, więc gdy mu pensyą co tygodniową, z kapituły na siebie przypadającą, oddawano, żadną miarą niechciał przyjąć za te dni, które spoczywał, i nazad kapitule pieniądze odesłał. W tych go świętych w cnotach ćwiczeniach śmierć zastała, do której go jednak, i Bóg, przykremi bardzo kamienia bolami, dysponował, w których jednak przedziwną, i do zbudowania wszystkich, cierpliwość pokazywał. Widząc się zaś położonym już w ostatnim życia terminie, spowiedź uczyniwszy, sakramenta święte przyjąwszy; z ukrzyżowanym Jezusem mile rozmawiał, oczy w niego wlepiwszy, a gdy i siły i mowa ustała, w ręce jego ducha swego oddał, w roku 1644. 3. Lipca, wieku swego 74. u *Starowol. in Vitis Episc. Cracov.* rok położony 1645. Krom inszych ozdób, odkazał do katedry Krakowskiej pastorał biskupi, krzyż z łańcuszkiem złotym, infułę perłami i kamieniami sadzoną. Pierścień złoty z szafirem, naczynia do oleju świętego srebrne; cztery zaś lichtarze srebrne do kongregacyi nobilium przy S. Barbarze w Krakowie. Po śmierci, pogrzebiony w katedrze, przy wielkim konkursie i tłumie ludzi, którzy z opinji o jego świątobliwości, cisnęli się do ciała jego, chustki pocierając o niego, albo cokolwiek z rzeczy jego za relikwie zabierając. Jakoż, niektóremi łaskami swemi Bóg, sługę swego, tak za żywota jego, jako i po śmierci uczcił. Grzegorz woźnica jego, w drodze na ciężką malignę zapadł, tak, że wszyscy desperowali, żeby byli mieli ruszyć tego dnia z miejsca, doniosło się to do Tomasza, tylko co mu dał oliwy z winem wypić, tak ozdrowiał Grzegorz, że tego dnia w drogę pojechał. Ziemianin pewny, usłyszawszy, że w Zygmunta w katedrze Krakowskiej dzwoniono, pytał się komu to dzwonią? odpowiedziano, suffraganowi. Święty to prawi był człowiek, pójdę do niego jak będę mógł: bo z łóżka przez siedm lat nie wstawał; czołgając się tedy prawi, przyszedł na gradusy Bazyliki Krakowskiej, i tam zaraz zupełnie się zdrowym obaczył. Toż i drugi zeznał, już księdzem zostawszy, pod przysięgą, że przy ciele Tomasza młodszym będąc, zdrowie odebrał. Powiadają, że i białogłowa jakaś wzrok stracony, przez przyczynę jego odebrała. Córka Marcina Oborskiego starosty Liwskiego, wnuczka Tomasza, gdy się na odrę rozchorowała, tak, że krosty, które na wierzch wyszły były, znowu się wewnątrz pokryły, i nadziei zdrowia jej nie było, skoro tylko ojciec Maryi Eleonory, (to jej imię było,) życie ks. Tomasza pod plecy podłożył, zasnęła, a w godzinę obudziwszy się, znaleziono, że tyle krost, i na tem miejscu, na nię znowu na wierzch wyszło, ile owa

książka podłożona miejsca zastąpić mogła: przez co do zdrowia przyszła. Pisarz życia tego o sobie świadczy, że na kamień ciężko zapadłszy, przez dziewięć miesięcy bole nieznośne wytrzymawszy, skoro się pasem Tomasza ścisnął wolnym od kamienia został, co i po drugi raz uczynił z tymże skutkiem. We wsi Skrzynki nazwanej, chłopiec w stawie utonął, którego z wody ledwo w godzinę, i to już nie żywego, wyciągniono, zastał płaczących nad nim, wizytujący w ten czas dyecezyą, Tomasz, i pomodliwszy się nad nim, żywego oddał rodzicom. Toż się z drugim stało w gościncu pod Lublinem, toż z trzecim we wsi Pachna Wola nazwanej, blizko Kazimierza. Z tego poznać, jak wielkich zasług był przed Bogiem Tomasz; luboć i o inszych faworach niebieskich w życiu jego namieniają: jako że mu się w chorobie Najśw. Matka pokazała, że go nie raz na powietrzu modlącego się widziano, i od ziemi podniesionego. Że worek z pieniędzmi stracony przywrócił jednemu, tak, że ten w nim tyle drugie pieniędzy znalazł, ile był zgubił.

Jan Oborski dziedzic na Łukowcu, tego dwóch synów zostało. Mikołaj, suffragan i archidyakon Krakowski, biskup Laodycki, po stryju swoim Tomaszu, lubo nie zaraz wziąwszy suffraganią, cnót też jego stał się naśladowcą, a najprzód, pobożności, pokory, hojności na ubogich, w wizytowaniu dyecezyi skrzętny, na zakon nasz dobroczynnie łaskawy: raz po Gębickim, drugi raz po Trzebickim, biskupach Krakowskich, administratorem obrany, rządził tą dyecezyą z wielką roztropnością, z ukontentowaniem wszystkich. Skoro Jan III. na tronie Polskim zasiadł, Mikołaja cnót doznawszy, arcybiskupstwo mu Lwowskie konferował; ale go z pokory przyjąć niechciał. Do katedry Krakowskiej dwa lichtarze miedziane, i wielkością i robotą znaczne, przed wielki ołtarz oddał. Komissarzem do processu o cudach i życiu S. Stanisława Kostki, B. Jana Kantego, B. Salomei, i B. Kunegundy, z Rzymu naznaczony, pracę tę nietylko z chęcią na siebie przyjął, ale też do pożądanego końca przyprowadził. W lat 75. życia swego, drugie prymicye odprawił, aż też w r. 1689. wieku swego 78. świątobliwie od ks. Walentego Queka Soc. Jesu na śmierć dysponowany, przeniósł się na wieczność, 16. kwietnia, na kapłaństwie 55. na biskupstwie lat 31. przepędziwszy, co o nim świadczy nagrobek jego marmurowy, w Bazylice Krakowskiej. W Rzymie, wraz z Czartoryskim, potem arcybiskupem Gnieźnieńskim, i Jędrzejem Trzebickim, potem biskupem Krakowskim, ucząc się, *Juris utriusque Doctor* zawołany, tamże przy grobie SS. Apostołów w Bazylice Watykańskiej, pierwszą ofiarę oddał Bogu.

Powróciwszy z Rzymu, od Zadzika biskupa officyałem uczyniony, od Trzebickiego na biskupstwo konsekrowany. Drugi brat Mikołaja, Jan podstoli Bielski, ten złączywszy się dożywotnie z Zofią Potencyanną Łopacką kasztelanką Zakroczymską, wdową po Marcinie Cieciszewskim, *Acta Curiae Varsav.* 1650. z niej spłodził córkę Teresę, która najprzód żyła z Uścińskim, po nim, z Pawłem Sienickim kasztelanem Czerskim, ale *sterilis*, synów dwóch, Pawła, jest jego w druku, *Oracya o Ś. Katarzynie, pod tytułem Victrix sapientia,* 1670. *in fol. Crac.* ten sobie potem stan duchowny obrał: i Jędrzeja.

Jan podkomorzy Liwski, tego z Cieciszewskiej córka Maryanna, dwa razy śluby małżeńskie ponawiała, pierwszy raz z Wojciechem Łużeckim, drugi raz z Zbigniewem Ossolińskim. Synów tegoż Jana było trzech; Wojciech i Franciszek, od obudwu zostało potomstwo; trzeci Marcin, najprzód kasztelan, a dalej wojewoda Podlaski, starosta Liwski i Gołąbski, mąż tej ojczyznie w wielu funkcyach, które godnie piastował, dobrze zasłużony, dwa razy albowiem marszałkował w izbie poselskiej, pierwszy raz 1666. drugi raz w r. 1672. tyleż razy w trybunale koronnym, raz na komissyi Radomskiej, komissarzem zaś, to do traktatów z Moskwą o pokój, *Constit.* 1661. *fol.* 1. do pretensyi kurfirszta Brandeburskiego, i książęcia Kurlandzkiego, *Constit.* 1678. *fol.* 12. *et* 43. gdzie też jego zasługi Rzeczpospolita potomnym czasom na zaszczyt zapisała; do dystrybuty hiberny, *Constit.* 1685. *fol.* 6. do uspokojenia pogranicznych od Prus dyfferencyi, *Const.* 1690. *fol.* 19. Z drugą żoną Ludowiką Rozrażewską wojewodzanką Inowrocławską, brał ślub, w r. 1685. *Załuski mowy różne fol.* 49. Z pierwszą Izabellą Ossolińską, były trzy córki, Anna, Helena i Angela Rzewuskiego Floryana podskarbiego nadwornego koronnego małżonka. Synów zaś pięciu, Zbigniew starosta Gołąbski, pojął Ludowikę córkę Franciszka Rzewuskiego stolnika Liwskiego, z której był syn Marcin, ale młodo *sterilis* umarł; drugi Karol, kasztelan Bracławski, starosta Liwski, i marszałek konfederacyi r. 1704. Jerzy, Jan i Antoni bezpotomi.

Karol, kanonik Krakowski i Warszawski 1682. N. podkomorzy Czerski, żona Zofia Czyżowska, syna mu powiła Konstantego Janusza, łowczego Czerskiego, który młodzianem umarł, kilka siostr jego zostało. Stanisław Oborski na wojnie zginął. Jan kasztelan Warszawski 1676. i 1670. r. *Constit. fol.* 26. córka jego jedna Konstancya z Stanisławem Morsztynem, chorążym Zatorskim, a potem wojewodą Sen-

domierskim, druga z Jakóbem Kuczborskim, dożywotnie zmówione. *Acta Castren. Czernen.* 1677. N. z Eufrozyny Boguszowny, spłodził syna Stanisława, i córki trzy: Brygittę Wereszczakową, Anną Strzelnicką, i Eleonorę. Jan starosta Liwski, jeździł posłem do Moskwy od Władysława Króla, synowie jego dwaj byli, Stefan starosta Liwski 1648. żona jego Zofia Baranowska, i Stanisław starosta Sochaczewski. Adam, najprzód stolnik 1666. potem kasztelan Liwski 1670. podpisał elekcyą Króla Michała. Zygmunt chorąży Czerski r. 1632. Stanisław podstoli Czerski, był pierwej miecznikiem Warszawskim, z Teofili Kosińskiej spłodził pięciu synów, i córkę jednę, umarł 1654. w Płocku pogrzebiony. N. miał za sobą Mirską, z tej był syn Hrehory starosta Horbowski, poseł i mowca zacny, ale Kalwińskiemi błędami zarażony, syn jego został katolikiem, Rafał, starosta Horbowski z Gruzewskiej Anny podkomorzanki Żmudzkiej urodzony. Kazimierz stolnik Czerski, Jan starosta Sochaczewski 1683. komissarz do granic. *Const. fol.* 11. Ludwik Konstantyn kasztelan Liwski, o nim *Konstytucya* 1678. *fol.* 43. i 1696. miał za sobą Kędzierzawską kasztelankę Smoleńską. Kasper *Constit.* 1638. *fol.* 52. Stanisław pojął Zieleńską kasztelankę Płocką. *Okolski* kładzie Marcina kasztelana Czerskiego, ja Marcina czytam podkomorzym Liwskim, posłował na sejm 1659. Tenże czy inszy Marcin, starosta Sochaczewski 1667. *Constit. fol.* 21. i 1670. *fol.* 26. Piotr ekonom Trocki, o którym *Okol. tom.* 3. *fol.* 250. wspomina, że kaplicę przy kościele Wiskim wystawił i fundował. Julia podkomorzanka Liwska, z Cieszkowskiej urodzona, Krzysztofa Godlewskiego starosty Nurskiego, temi czasy małżonka. Janusz miał za sobą Reginę Krasińską, wdowę po Jakóbie Załuskim chorążym Rawskim.

Lubo uczyniony tu przez *Niesieckiego* opis familji Oborskich jest dość dokładny, jednak gdy porządek genealogiczny niezupełnie w nim zachowany — a *Duńczewski* w herbarzu podał nam jak najobszerniej uczyniony porządek tej familji, który lubo co do najdawniejszych w nim uczynionych podań, nietylko wiele błędów w sobie mieści, lecz wymienia osoby nigdy nieistniejące, cytuje daty z sobą się niezgadzające, i nietylko osobom tej familji, ale innym przypisuje urzęda których nigdy nie piastowały: przeto, opuściwszy oczywiście błędny początek tego opisu, umieszczamy go tutaj od Mikołaja Oborskiego wspomnianego już przez *Niesieckiego.* —

Z pięciu braci Oborskich, najstarszy, Mikołaj Oborski, którego wspomina *Stat. Mazow. fol.* 110. miał za sobą Zofią *Stryińską*, stolnikownę Grodzińską, i z niej synów trzech: Marcina sędziego Czerskiego, w *Stat. Mazow.* wspomnionego *f.* 7. *p.* 1496. Krzysztofa oboźnego Czerniechowskiego, i Władysława strażnika koronnego. Marcin z *Męcińskiej*, kasztelanki Wieluńskiej, spło-

dził **Jana** i **Piotra**, którego syn **Stanisław** urodzony z *Latyczyńskiej* podkomorzanki Bełzkiej, wstąpiwszy do zakonu Soc. Jesu umarł w Rzymie, w rok po swoich prymicyach. Z córek Marcina, jedna była za Gabryelem Lwowskim kasztelanem Poznańskim. **Krzysztofa** Oborskiego z *Stadnickiej* podczaszanki koronnej dwóch zostało synów, **Michał** i **Antoni**, o **Michale** pułkowniku J. K. Mci, powiada *Stryjkowski*, że na batalji Francuzów z Hiszpanami poległ na placu, kulą raniony. **Władysław** miał jednego syna **Kazimierza**, rycerza dwóch orderów, to jest niepokalanie poczętej Panny Maryi, i białego Orła. Córka Anna, Zawiszy wojewody Mińskiego małżonka. —

Drugi, **Jan** Oborski kasztelan Wyszogrodzki, żona jego Elżbieta *Ossolińska*, kasztelanka Czechowska, czterech na świat wydała mu synów. Pierwszego **Jędrzeja**, podczaszego Mazowieckiego, drugiego **Hrehorego**, to jest **Grzegorza**, posła na konwokacyą z województwa Sendomierskiego; trzeciego **Piotra** podczaszego Warszawskiego, i poborcę z sejmu 1564. według *Konstytucyi fol.* 76. którego z *Lasockiej*, podkomorzanki Łęczyckiej, synowie **Wojciech**, **Mikołaj** i **Stanisław**, ten obrawszy zakonne *in Societate* życie, stał się osobliwszym pobożności i pokory przykładem. Tych siostra Helena zakonnica u wszystkich świętych we Lwowie. Czwarty syn Jana, **Józef** podkomorzy Czerski, którego z Maryanny *Oleńskiej* syn jeden **Adam** starosta Liwski, według *Konstytucyi* 1634. *fol.* 13. i córki dwie, Elżbieta i Teresa. —

Trzeci, **Szymon** starosta Warszawski, ten z *Leszczyńskich* domu, zaślubił sobie Reginę, podstolankę Krakowską, z której to się liczy potomstwo: Pierwszy syn **Serafin** z *Obor* i Zalesia Oborski, którego z *Morskiej* burgrabianki Ostrzeszowskiej synowie, **Rafał**, **Józef** i **Antoni**, córki Helena i Barbara: drugi **Hieronim** dziedzic na *Łocieszycach*, chorąży Czerski, a tego syn jeden **Mikołaj**, którzy w r. 1525. podpisali dekret przeciwko heretykom, jako jest u *Łubińsk. in Vitis Episcop. Plocen.* Trzeci syn **Szymona** starosty Warszawskiego z *Leszczyńskiej* **Jan**, o którym wspomina *Paprocki.* Czwarty syn **Szymona Olbrycht**. Zostało po nim potomstwo, **Wojciech** wprzód pleban Iwieniecki, potem kanonik Gnieznieński, **Krzysztof** i **Marcin** podstoli Warszawski, poborca w Czerskiem. *Constit.* 1590. *fol.* 603. —

Czwarty, **Prokop** podczaszy Czerski, ten posłując na sejm roku 1589. podpisał tranzakcyą Będzinską, miał za sobą Katarzynę *Łosiownę*, kasztelankę Wyszogrodzką, która mu trzech powiła synów: pierwszego **Mikołaja**, ten wstąpiwszy do zakonu Societ. Jesu roku 1602. mając wieku swojego lat 26. rządził kollegia, Gdańskie, Lubelskie, Lwowskie, i nowicyat Krakowski. Drugi syn Prokopa Oborskiego, podczaszego Czerskiego z *Łosiowny*, **Tomasz** także sobie stan duchowny obrał, w którym kanonikiem najprzód Krakowskim, potem biskupem Laodyckim, i suffraganem Krakowskim został. Umarł roku 1689. w lat życia swojego 75. drugie prymicye odprawił, po których trzeciego roku z tym światem pożegnał się dn. 16. Kwietnia, na kapłaństwie lat 55. na biskupstwie 31. przeżywszy. Drugi syn **Jana** Oborskiego dziedzica na *Łukowcu*, (jak *Niesiecki*) **Wawrzeniec** podstoli Bielski wspomniony *in Actis Curiae Varsavien.* 1650. ten złączywszy

się dożywotnie z Zofią *Łopacką*, kasztelanką Zakroczymską, wdową po Marcinie Cieciszewskim, spłodził z nią córkę Teresę, która najprzód żyła z Uścińskim, a potem z Pawłem Sienickim, kasztelanem Czerskim *sterilis:* oprócz niej było synów dwóch, Paweł, którego oracya wydrukowana w Krakowie znajduje się pod tytułem *Victrix Sapientia* 1670. o S. Katarzynie, potem został księdzem, brat jego Jędrzej, a córka Jana, Anna. —

Piąty, Gabryel Jan Oborski, podkomorzy Litewski, którego z *Cieciszewskiej* córka Maryanna, dwa razy śluby małżeńskie ponawiała, raz z Wojciechem Łużeckim, drugi raz z Zbigniewem Ossolińskim. Synów tegoż Jana było trzech, pierwszy Wojciech, którego synowie Jerzy i Szymon, córka zaś jedna Teresa: drugi Franciszek, którego synowie Adam i Józef, a córki trzy, Katarzyna, Helena i Anastazya: trzeci syn Jana Marcin, najprzód kasztelan, a potem wojewoda Podlaski, starosta Liwski i Gołąbski. Z drugą żoną Ludowiką *Rozrażewską*, brał ślub roku 1685. *Załuski* w mowach różnych *fol.* 49. Z pierwszą Izabellą *Ossolińską*, kasztelanką Połaniecką, miał córek trzy, Angelę Floryana Rzewuskiego, podskarbiego nadwornego koronnego małżonkę; Annę i Helenę. Synów zaś zostawił pięciu: Jana, Jerzego, Antoniego, Zbigniewa, starostę Gołąbskiego, który pojął Ludowikę *Rzewuską*, stolnikownę Liwską, a z niej był syn Marcin, którego córka z *Cieszkowskiej* urodzona, Krzysztofa Godlewskiego, starosty Nurskiego małżonka. Piąty syn Marcina wojewody Podlaskiego, Karol kasztelan Bracławski, starosta Liwski i marszałek konfederacyi r. 1704. tego z Maryanny *Ligęzowny* zostało potomstwo, pierwszy Andrzej, podkomorzy Czerski, któremu Zofia *Czyżowska* powiła syna Konstantego Janusza, i córek cztery: Elżbietę, Barbarę, Magdalenę i Krystynę, te zaś zkim były skolligowane? wiadomości nie masz. Drugi syn Karola, Stanisław kanonik Krakowski i Warszawski, trzeci Franciszek starosta Liwski, ten z Eufrozyną *Boguszowną* spłodził syna Karola, i córek trzy, Brigyttę Wereszczakowi, Annę Strzelnickiemu, w małżeństwo oddane, i Eleonorę. Czwarty syn Karola, Jan kasztelan Warszawski, wspomniony w *Konstytucyi* 1670. i 1676. Żona jego *Lanckorońska*, łowczanka Sendomierska, z której potomstwo, Konstancya Stanisławowi Morsztynowi, wojewodzie Sendomierskiemu; Elżbieta Jakóbowi Kuczborskiemu zaślubione, *Acta Castren. Czerscen.* 1677. synów zaś trzech: Stanisław, ten na wojnie poległ; Adam najprzód stolnik 1666. potem kasztelan Liwski 1670. r. podpisał elekcyą Króla Michała. Ludwik wkrótce po bracie swoim, także kasztelan Liwski, *Konstyt.* 1678. *fol.* 43. i 1696. którego z *Kędzierzawskiej*, kasztelanki Smoleńskiej, ci byli synowie: pierwszy Marcin kasztelan Czerski, wprzód podkomorzy Liwski, starosta Sochaczewski, był posłem na sejm 1659. którego wspomina *Konstytucya* 1667. *fol.* 21. i 1670. *fol.* 26. drugi Jan starosta Liwski, który jeździł posłem do Moskwy od Władysława Króla, a mając w małżeństwie Zofią *Baranowską*, zostawił z nią synów, Stefana starostę Liwskiego, i Stanisława starostę Sochaczewskiego; trzeci Zygmunt chorąży Czerski roku 1632. czwarty Piotr, który przy kościele Wiskim wystawił kaplicę, był ekonomem Trockim: piąty Stanisław podstoli Czerski, miecznik Warszawski, ten ożeniony z Teofilą *Kosińską*, zostawił

synów czterech, i córkę jednę, sam umarł 1654. pochowany w Płocku, pierwszy syn jego Kazimierz stolnik Czerski, drugi Jan starosta Sochaczewski, komissarz do granic 1683. *Constit. fol.* 11. trzeci Leo Janusz, który miał za sobą Reginę *Krasińską* wdowę, po Jakóbie Załuskim, chorążym Rawskim, z której syn Józef; czwarty Stefan, miał za sobą *Mirską*, z której synów dwóch, Stanisław, który z *Zieleńską* kasztelanką Płocką, spłodził syna Kaspra; drugi syn Stefana z *Mirskiej*, Andrzej Hrehory starosta Horbowski, poseł i mowca zaczny, w senacie i Rzeczypospolitej miał żonę Annę *Grużewską* chorążankę Żmudzką, z Teodory *Ogińskiej* kasztelanowy Trockiej urodzoną która mu dwóch synów powiła Oborskich, Stefana będącego w małżeństwie z *Domosławską*, a z niej córek dwie; i Rafała zaślubionego z *Moskiewiczowną*, z *Czadowskiej* krajczyny Mścisławskiej zrodzoną, z której zostało się potomstwo, Bernard starosta Horbowski, Józef i Franciszek synowie, i córek dwie, Katarzyna Baranowiczowi, obożnemu Grodzińskiemu, i Anna Horajmowi koniuszemu i pisarzowi grodzkiemu Wileńskiemu, w małżeństwo dane. Tych zaś pradziad, trzymając pierwej dobra znaczne zastawem w województwie Mińskiem, a potem dziad i ojciec pomienionego Bernarda Oborskiego, starosty Horbowskiego, z bracią i siostrami jego dopiero wspomnionemi, dobra ziemskie, dziedziczne wiecznemi czasy pokupowali w tymże województwie Mińskiem, nazwane *Pereżyny*, *Białorucze*, *Hajany*, *Biesiady*, *Dalkiewicze*, z przyległościami, i *Horki*; a *Kormuż* i *Borawiki* w województwie Nowogrodzkiem, do tego trzymając zastawą dobra *Bereżynę*, *Paców*, *Gęś* i *Łożyce* pod Mińskiem itd. tamże osiedli, gdzie i teraz znajdują się, z Polski i województwa Mazowieckiego przeniósłszy się. — To *Duńczewski.*

W roku 1778. Felicyan Oborski wojski Liwski. — W r. 1788. Ignacy miecznik Płocki. — Onufry podstoli Liwski. — Józef kasztelan Ciechanowski. — *Krasicki.*

Obrąpalski *herbu Lubicz*, w Drohickiej ziemi. Jędrzej Obrąpalski pisarz grodzki Halicki, którego *Okolski* chwali z rozsądku wielkiego i sprawiedliwości. Wawrzeniec pisarz grodzki Halicki, poseł na sejm 1626. ztamtąd deputat na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 6. Stanisław w Podlaskiem województwie 1648. Michał, Józef i Franciszek w zakonie naszym temi czasy.

W księztwie Litewskiem w r. 1778. Szymon Obrąpalski miecznik Połocki. — Hilary regent ziemski Połocki. — *Krasicki.*

Obrębski *herbu Cholewa*, w Przemysłkiej ziemi i indziej. N. Obrębski kanonik S. Floryana, doktor w akademji Krakowskiej 1566. *Gregor. Sambarit. eleg.* 3. Zygmunt towarzysz Radziwiła ks. marszałka Litewskiego, pod Pleszkowem pieszo szedł do szturmu 1582. *Paproc. fol.* 405. Mateusz w ziemi Ciechanowskiej, Kasper w Rożańskiej, Jakób w województwie Inowrocławskiem 1632. r. Paweł, którego córka z Jędrzejem Baranowskim herbu Rawicz dożywotnie zmówiona. Kazimierz na Ruczewku, sędzia kapturowy Ino-

wrocławski 1697. żona jego Maryanna Goczanowska herbu Ślepowron, córka Barbara, Wojciechowi Wałdowskiemu herbu Topor, zaślubiona, i syn Jakób. Michał w zakonie naszym, rządził kollegia Kaliskie i Lubelskie, jest w druku jego panegiryk. Paprocki i Okolski o nich nie pisał.

W roku 1788. Karol Obrębski wojski Nurski. — Wawrzeniec skarbnik. — *Krasicki.*

Obrociwor *herbu Prawdzic.* Widziałem w Zamościu z tym herbem (Paprocki i Okolski o nich nie pisał) nagrobek, Marynie z Łaszczów Obrociworów, 1612. wystawiony od męża jej Macieja Leśniewskiego, starosty Raciborskiego, drugi herb tam był Leliwa, trzeci w cyrkule Balas. Czwarty Nałęcz związany.

Obryński *herbu Charyton.* Mówiłem już o nich T. III. *fol.* 20. pod herbem Charytonowicz, tu przydaję, że Obryńskich imię wzięli od dóbr Obrynia w Nowogrodzkiem województwie leżących. Jana Charytonowicza chorążego Nowogrodzkiego, trzech się synów zostało, Jan, Jędrzej i Siemion. Z tych Jędrzej pisarzem był księztwa Litewskiego, i posłem do Moskwy, jako pisze historya *Gornickiego* 1570. córka zda mi się jego Maryna, z kniaziem Sokolińskim Druckim, podwojewodzym Połockim, dożywotnie zmówiona, umarła 1640. wprawdzieć się w domu heretyckim urodziła, atoli w prawowiernej potem życia tego dokonała wierze, *Ostrozański Kazanie Złote kłosy.* Brat jej rodzony jeden Krzysztof Dominik, podkomorzy Nowogrodzki, z sejmu 1613. komissarz do zapłaty wojsku, *Constitut. fol.* 3. i deputat na trybunał fiskalny *fol.* 8. i 1627. *Constit. fol.* 11. dalej referendarz Litewski, który spłodził Jana Karola dworzanina królewskiego. Drugi brat Jędrzej, sędzia ziemski Nowogrodzki, mąż wielkiego rozsądku i sprawiedliwości, posłował na sejm 1629. zkąd był deputowany na trybunał skarbowy; synowie jego, Michał kanonik Smoleński, pleban Mohilowski, Stanisław Floryan młodo umarł; jest w druku jego *Panegiryk*, *Władysławowi IV. gdy z Moskwy powracał z tryumfem, przypisany. Vilnae* 1634. *in fol.* Krzysztof Antoni, najprzód podstoli Wołkowiski 1653. poseł na sejm Brzeski, z niego deputat na trybunał skarbowy, *Constit. fol.* 16. dalej podkomorzy Nowogrodzki, i pisarz dekretowy Litewski, z tym tytułem posłował na sejmy 1659. 1661. *fol.* 59. 1662. Kazimierz Godfryd, *Ordin. Min. Convent. S. Franc. S. Theol. Doctor*, kustosz Wileński, człowiek świątobliwy, i nauką znaczny; wydał albowiem do druku (luboć mnie się widzieć zupełnego exemplarza nie dostało), w pierwszej księdze (bo w jednej wiele jest ksiąg tytułów) *Rzymskich kiedyś Boha-*

tyrów płci obojej przykłady, carmine heroico. 2do. *Magnanimitatis Polonae specimen, per aliquot brevia Poemata, illustratum, in* 12. 1652. 3tio. *Berestecensis Bellona, seu debellatorum Scytharum, domitorumque rebellium, sub Beresteczko, commune trophaeum lib.* 2. 1652. *poema heroicum.* 4to. *Epigrammatum libri tres, in* 12. 1651. 5to. *Mavors Israelis Dux Mojses, seu de eductione populi sacri, ex captivitate Pharaonis, deque universa Bibliorum historia, libri* 12. *carmine heroico, in* 12. 1653. Felicyan w Nowogrodzkiem, Stefan w Mazowieckiem województwach 1648. Zofia podkomorzanka Nowogrodzka za Wołodkiewiczem podsędkiem Mińskim. Konrad Kocharyn Obliński (tak go napisano) poseł z województwa Bracławskiego, podpisał Unią Litwy z Koroną 1569. *Constit. fol.* 172. N. była za Kryszpinem Jezierskim.

Obrzycki *herbu Prus* 1*mo*, z Mazowsza na Podolu osiedli. Felix Obrzycki poseł na sejm Warszawski z Mazowsza 1589. podpisał tranzakcyą Będzińską.

OBUCHOWICZ HERB.

W polu czerwonem powinien być klucz biały, zębami do góry prosto, przecież zęby te, nie są takim kształtem formowane, jak pospolicie u kluczy bywają, ale na kształt litery T wielkiej, z boku lewego powinna być przy nim gwiazda, a na hełmie trzy pióra strusie; tak go opisał, i nazwał Jasieńczykiem, *Ks. Kojał. in MS.* bo Paprocki i Okolski o nim nie wiedział. Zowią go też kluczem rozdartym. W Wołyńskiem, Kijowskiem, i indziej, kwitną Obuchowiczowie, którzy się nim zaszczycają. Iwan Obuchowicz ziemianin Wołyński, o którym *Metryka Wołyńska* świadczy 1528. N. za Jana Albrychta w potrzebie Ruskiej z Tatary wzięty w niewolą od nieprzyjaciela, umarł w więzieniu. Jędrzej z Wo-

łynia przeniósł się do Mozyra, wziąwszy daninę od Króla Alexandra za wysługi swoje. Fiedor poborca w ziemi Mozyrskiej 1609. *Constit. fol.* 928. Zacharyasz w Witebskiem 1613. *Uniw. Pobor.* N. sędzia ziemski Mozyrski, synów jego trzech: Filip, Teodor i Zacharyasz. Z tych Filip Kazimierz, najprzód wojski Mozyrski, rotmistrz królewski pod Garamujzą, gdzie grafa Turna zbito; z tymże tytułem marszałkował w izbie poselskiej, na elekcyi Jana Kazimierza Króla r. 1648. z wielką pochwałą; zostawszy pisarzem Litewskim, odprawował poselstwo do Cara Moskiewskiego, i na sejm 1653. zkąd był naznaczony komissarzem do zapłaty wojsku. *Constit. fol.* 5. Wojewodą Smoleńskim będąc, dla niezgody swoich, i po desperowanych posiłkach, poddał Smoleńsk Carowi Alexiemu pod pewnemi kondycyami w roku 1654. Pod Warszawą będąc pułkownikiem królewskim mężnie stawał, umarł 1657. syn jego Michał Lew, pod którego imieniem od akademji Wileńskiej wyszedł panegiryk, *Wesele przy weselnym akcie Michała Karola Radziwiła Ks.* 1645. *in fol.* rotmistrzem był potem i pułkownikiem 1660. pod Brudnem, gdzie mężnie się scierał z Moskwą, i już zniósł był ich rajtaryą, atoli od swoich odbieżany, lubo się długo bronił, po ciężkich jednak razach, w niewolą się dostał: wyszedł potem z więzienia, i w nagrodę swych zasług, wziął strażnikostwo Litewskie. Drugi syn wojewody, Teodor podkomorzy Nowogrodzki, służył w wojsku pod Chocimem przeciw Turkom 1673. zwiedził cudze kraje z Królem Janem Kazimierzem po abdykacyi jego: starostą Cyryńskim będąc, posłował na sejm 1668. zkąd deputowany do zapłaty wojsku. *Constit. fol.* 4. Umarł kasztelanem Nowogrodzkim, lubom ja go opuścił w pierwszym tomie, że roku doczytaciem się nie mógł: zostawił synów, córka zaś jego była, za Cypryanem Wojną Jasienieckim. Teodor Michał drugi brat wojewody, podkomorzy Mozyrski, żołnierz sławny, porucznikiem był chorągwi usarskiej Alexandra Gosiewskiego, posłował na konwokacyą 1632. był komissarzem od Rzeczypospolitej na ujęcie Kozaków: zostawił potomstwo. Zacharyasz trzeci brat wojewody, dziekan Smoleński umarł 1658. Mikołaj Obuchowicz skarbnik i pisarz grodzki, a potem sędzia Mozyrski 1648. Jędrzej w województwie Brześciańskiem 1650. Michał znaczny benefactor rezydencyi naszej Owruckiej 1686. Jan Franciszek, ale Obuchowski go napisano 1674.

W r. 1778. Józef Obuchowicz podwojewodzi Nowogrodzki. — Ignacy podczaszy Mozyrski. — *Krasicki.*

Ochłopowski. *Metryka Wołyńska* wspomina ich jako ziemianów swoich w roku 1528. Jan Mienieta Ochło-

powski roku 1632. podpisał w Wołyńskiem elekcyą Władysława IV.

Ochocki *herbu Nowina*, w Sieradzkiem województwie. *Paprocki* i *Okolski.*

Ochocki *herbu Ostoja.* Trzech było braci rodzonych Ochockich: Hieronim kustosz Pilecki, kanonik i officyał Wiślicki: Gabryel *Philos. et Medic. Doct.* rajca Krakowski, i Piotr: ojciec lubo z antenatów swoich szlachcicem się urodził, przecież tej swojej prerogatywy zapomniawszy, w mieście Krakowie osiadł. Piotr jednak syn jego, z młodszych zaraz lat wojenno traktując, i z Szwedami mężnie się za ojczyznę potykając, kulą postrzelony i okaleczony, wysłużył to sobie, że *Konstytucya* 1676. na koronacyi Króla Jana, żeby mu ojcowski proceder najmniej nie szkodził, zagrodziła, i za rodowitego z przodków swoich szlachcica przyznała. *Const. f.* 63. Do tejże łaski tamże przyjęto Stanisława Jacka Ochockiego, synowca tegoż Piotra, a syna Gabryela. *Stanis. Bieżanow. w panegiryku Sapiens Magni animi Umbra*, Gabryelowi temu 1673. przypisanym, herb im Ostoja przywłaszczył. Paprocki i Okolski o nich nie pisał.

Ochotnicki na Wołyniu. Jan Ochotnicki podstoli Żytomierski, pisarz Kamieniecki 1690. żona jego Alexandra Dobraczyńska. Anastazya zakonnica u wszystkich ŚŚ. we Lwowie. Władysław podstoli Żytomierski miał za sobą Annę Siemiaszkownę.

Marcin *Jasieńczyk* Ochotnicki R. P. B. podpisał elekcyą Stanisława Augusta Króla z powiatu Grodzieńskiego. — *Wielądek.*

Ochrymowicz. Fiedor Ochrymowicz ziemianin Wołyński 1528. *Metryka Wołyńska.*

Ochycki, w ziemi Wyszogrodzkiej. Jan Ochycki podpisał elekcyą Jana III. Króla.

Ocieski *herbu Jastrzębiec*, w Krakowskiem województwie. Jan Ocieski z Ocieszyna, najprzód kasztelan Biecki, Sądecki starosta, ochmistrz Królowy, tak się podpisał na liscie Augusta Króla, danym miastu Lwowskiemu 1548. a oraz podkomorzy i burgrabia Krakowski, dalej podkanclerzy koronny i podkomorzy Krakowski, umarł kanclerzem koronnym 1563. Krakowskim, Oświecimskim, Zatorskim, Sądeckim, Olsztyńskim starostą. *Okolski* inszego być rozumie Jana kasztelana Bieckiego, inszego Jana kanclerza koronnego, ale się myli; jedenże to był, tylko postępował. *Vir non solum ingenio prudentiaque singulari, et admirabili quadam dicendi facultate, sed etiam summa, in Catholica orthodoxaque fide constantia praeditum*, mówi *Rescius in Epist. de-*

dicat. Confutati. Prolego. Brentii i Orichov. dial. 6. de Execut. Illius eloquentia cum summa gravitate et prudentia tanta fuit, ut nullus tunc Regum Christianorum, parem illi Cancellarium habuerit; toż poświadcza *Górnicki Łukasz w swoim Dworzaninie fol.* 153. Jeździł w różnych legacyach do postronnych monarchów, jako to do Rzymu, Niemiec, i Węgier, z wielkim dowcipu swego zaleceniem, do Cara Tureckiego, kędy wymógł surowe zakazy, aby Tatarskie Ordy, albo wycieczki Piotra Multańskiego hospodara, granic Polskich nie infestowały. *Orichov. orat. Turcica, Biel. f.* 575. *Wargocki;* w roku 1553. po Katarzynę Austryaczkę żonę Augusta I. Króla, *Orichov. Paneg. nuptial.* kędy go zowie *Virum consilio et lingua promptum.* Jest *tom.* 2. *Operum Hosii f.* 160. *list Hosiusza kardynała, do niego dany* 1557. pełen jego pochwał. Córka jego Zofia dostała się w małżeństwo Stanisławowi hrabi Tarnowskiemu, kasztelanowi Sendomierskiemu, synów jego dwóch młodo umarło, Rafał Maciej 1547. i Stanisław 1556. obadwa w Krakowie u Ś. Trójcy pogrzebieni, zostało się było jeszcze dwóch, Jan starosta Olsztyński posłował na sejm 1589. i podpisał tranzakcyą Będzińską, umarł bezżenny. Drugi Joachim, któremu brat starszy spuścił starostwo Olsztyńskie, umarł kasztelanem Sądeckim, w roku 1609. z tym tytułem, był komissarzem do pogranicznych od Szląska i Węgier dyfferencyi. *Const. f.* 897. Stefanowi Królowi na expedycyą Moskiewską znaczne ludzi rycerskich roty stawiał: pod Byczyną także przeciwko Maxymilianowi, chorągiew jego pięknie się popisała, z Rokoszanami siła pracował, żeby ich był Zygmuntowi Królowi przejednał, miał za sobą Annę Mielecką herbu Gryf starościankę Sendomierską, z którą, daleką do Rzymu peregrynacyą odprawił, umarł jednak *sterilis* koło r. 1620. ostatni z domu Ocieskich: to *Baranow.* Mikołaj brat Jana kanclerza dworzaninem jeszcze będąc królewskim, gonił z kopią na weselu Zygmunta Augusta Króla 1553. *Orichov. in panegir. nupt.* Obrawszy sobie potem stan duchowny, kanonikiem był Krakowskim 1568. *in Liter. Padniev. u Nakiel. fol.* 637. Adam trzeci brat kanclerza, po którym został podkomorzym Krakowskim, zszedł z tego świata w r. 1566. wieku swego 56. któremu w kościele Wojnickim pogrzebionemu, Anna Koniecpolska małżonka starościanka Wieluńska nagrobek wystawiła, a potem poszła za Zygmunta Zaklikę kasztelana Połanieckiego a potem Bełzkiego. *Paproc. fol.* 45. Katarzyna synowica kanclerza koronnego, była za Wojciechem Karczewskim, siostra zaś jego była za Kmitą pisarzem ziemskim Krakowskim, druga za Mstowskim.

Oczekliński. Wspominają ich *Księgi Grodzkie Ostrzeszowskie w roku* 1574.

Oczko. Dom ten z Czech do nas przyszedł, co poznać z tego co pisze, *Purpura docta in Supplemen. f.* 147. *Joannes Oczko Bohemus ex nobili et antiqua familia Dominorum Ularsim, intimus quondam Consiliarius et Secretarius Caroli IV. Caesaris, ex Praeposito Omnium Sanctorum in arce Pragensi, favore ejusdem Caesaris ac Bohemiae Regis, Episcopus Olomucensis creatus, non multo post ad Metropolitanam Ecclesiam Pragensem post Ernestum a Pordubiz translatus, licet repugnans. Hic secundus Pragensis Archiepiscopus exstitit, cui aucta fuit dignitas a Pontifice Urbano VI. qui eidem crucem auream, rubeum pileum* 1379. *cum titulo Duodecim Apostolorum adscripsit, legatumque Apostolicae sedis in regno Bohemiae renuntiavit. Xenodochium Pragae, pro iis qui in paupertatem prolapsi sunt, aut qui ad sacra loca peregrinari volebant, liberalissime fundavit. Domum Archiepiscopalem Pragensem, miris structuris eleganter auxit, et in ea nobilissimum sacellum in honorem Deipare, nec non aliud aeque celebre pro memoria Dominicae Passionis construxit. Sub hoc Praesule collecta sunt mortuorum Ecclesiae Pragensis Episcoporum corpora, quae in unum junctim locum, marmoreo sarcophago tectum reposita sunt, eorum vero nomina ac tituli in privato libro conscripti, ad rei memoriam et distinctionem Archiepiscoporum deinceps futurorum asservantur (hinc patet Archiepiscopos Pragenses non fuisse ante Ernestum a Pordubiz, sed solum Episcopos). Porro altaria, oratoria, hospitalia, Ecclesias, plurimaque id genus pietatis aedificia, tanto numero, tum Pragae, tum per Bohemiam erexit, ut multa aureorum millia expendisse tradatur, Regem Venceslaum ac postea Imperatorem, profligatae vitae Principem, monebat solus libere, et accipiebat Rex grate ab eo, tum ob morum suavitatem, tum ob sanctimoniam ejus. In funere Caroli IV. Imperatoris orationem habuit, quae extat impressa, obiit* 1380. *Fertur, lethaliter decumbenti Beatissimam spectabilem se praebuisse, et de salute animae suae certum reddidisse.* Wojciech Oczko wydał księgę wielką, *De variis affectionibus Corporis humani* 1581. *Starowol. Hecat.* N. w zakonie Kaznodziejskim doktor teologji tegoż wieku.

Oczosalski *herbu Paprzyca*, w województwie Mazowieckiem i indziej. Jędrzej 1632. Jan i Piotr 1648. Maxymilian sędzia Bracławski, z sejmu 1647. r. komissarz na upatrzenie fundacyi Karmelitów. *Constit. fol.* 36. Jan miał za sobą Jadwigę Lesiowską, N. była za Krzysztofem Tcho-

rzewskim. Jadwiga Mikołaja Potrykowskiego cześnika Czerskiego małżonka herbu Paprzyca. *Okol. tom.* 1. *fol.* 513. Kazimierz 1685.

Odachowski *herbu Grzymała*, z Łęczyckiego województwa w powiecie Radomskim. Z których Jędrzej Odachowski w zakonie Cystercyeńskim 1582. Podobno są inni herbu Abdank w Wielkiej-Polszcze. N. Odechowska była za Maciejem Jerzmanowskim. Jan Odachowski miał za sobą Zofią Brzechwiankę podczaszankę Warszawską, wdowę po Michale Rożyckim.

Odachowski *herbu Nałęcz*, z tą jednak różnicą, że w hełmie pięć piór strusich kładą, a na nich Nałęcz, Paprocki i Okolski o nich nie pisał, ale *Kojałow. in MS.* gdzie powiada, że się z Łęczyckiego przenieśli do księztwa Litewskiego, zwali się przedtem Zielińscy. Adama wspomina *Górnicki* 1553. Stanisław Odachowski, syn jego Jan, pojął Skuminownę Tyszkiewiczownę, siostrę Fiedora wojewody Nowogrodzkiego, z tej synowie: Lew pierwszy, podkoniuszy Litewski, podpisał *pacta conventa* Władysława IV. 1632. Jan drugi syn w Wołkowiskim i Pińskim kraju, człowiek możny, fundował wespół z żoną swoją, plebanią w Olszowie, w kraju Słonimskim, umarł 1660. żona jego Olszowska powiła mu kilku synów, N. człowieka rycerskiego pod chorągwią hetmańską, Teofila, który umarł powietrzem w Warszawie 1660. i innych: Hieronim trzeci syn w księztwie Żmudzkiem, którego córka Cundziewiczowa podczaszyna Starodubowska, i synowie trzej, Jan w zakonie Soc. Jesu kapłan godny, Krzysztof cywun Berzyniański pułkownik królewski, zawsze siła i mężnie dokazował przeciwko Kozakom, Szwedom, i Moskwie, gdzie też w rękę postrzał odniósł, zabity zdradziecko 1661. od swoich konfederatów w kole wojskowem, syn jego z Zielińskiej młodo umarł, córki dwie zostały: Konstantyn trzeci syn Hieronima, syn jego Jan rotmistrz. N. pisarz grodzki Żmudzki, i poseł na sejm tak 1722. jako 1724. Jan skarbny Litewski, starosta Botocki, poseł na konwokacyą w roku 1733.

W roku 1778. Jan Odachwoski cywun wielkich Dyrwian w ks. Żmudzkiem. — *Krasicki.*

Odejowicz. Mikołaj Odejowicz wojski Oszmiański, poborca w Oszmiańskiem 1590. *Constit. fol.* 602.

Odlaniski patrz **Poczobut.** Jędrzej Poczobut Odlaniski podczaszy Grodzieński i Antoni 1700.

Odnodzki *herbu Junosza*, w Płockiem województwie, ci są właśni Rościszewscy, ale od dóbr Odnogi Odnodzkiemi zawołani.

Odnowscy *książęta*, tak rozumiem że tegoż herbu, co i książęta Ruskie, ponieważ jednaż w nich i procedencya od Jedynowładzców Ruskich, co poznać z tego, co się mówić będzie pod książętami Pruńskiemi.

Odnowski patrz **Herburt.** Odnowski wojewoda Krakowski, miał za sobą Annę Ligęziankę. N. była za Jakóbem Paniewskim herbu Godziemba.

Odolikowski *herbu Topor* w Prusiech.

Odoliński. Jan Odoliński podstoli Grodzieński 1632. w Trockiem, Jędrzej w Łęczyckiem 1648. podpisali elekcye królewskie. Wiktoryn Odoliński pleban Ptyczki, jest ta Ptycza mil dwie od Dubna, temu ciężką chorobą złożonemu Ś. Franciszek Xawier apostoł niegdy Indyjski, ile że był do niego szczególniej nabożny, widomie się pokazawszy, tak służył, jak domowy jaki, już pokarm w usta kładąc, już łóżko prześcielając, już go świętemi rozmowami ciesząc, co on przyszedłszy do lepszego zdrowia, pod przysięgą zeznał w konsystorzu Łuckim; dla gruntowniejszego dowodu kładę tu jego słowa. *Ego infra scriptus testor sub fide, honore, et conscientia, quod per hebdomadam in gravi infirmitate mea S. Franciscus Xaverius veluti servus mihi inservierit, et colloquia mecum dulcissima intermiscuerit. Inquirente me de nomine, qui esset in vestitu Jesuitico, respondit se esse Franciscum Xaverium, tibi servivisse, ad obsequium et solatium a Divina Majestate transmissum. Datum Ptyczae,* 21. *Augusti* 1666. *Victorinus Odoliński Parochus Ptyczensis S. R. M. Secretarius.* Był to kapłan pobożny i na zakon nasz łaskawy. *Histor. Provinciae et Histor. Colleg. Ostrog.* 1666. Maryanna Odolińska Alexandra Bielińskiego małżonka.

Odorski. Daniel Odorski horodniczy Dyneburski, wspominają go *Konstytucye* 1678. *fol.* 17. podobno od Odorskich na Szląsku idą, którzy się herbem Gryf pieczętują.

ODROWĄŻ HERB.

Ma być w polu czerwonem strzała biała, z końcami na obie strony zakrzywionemi, w hełmie ogon pawi, a w nim tenże herb, przecież na bok obrócony. Pisali o nim, *Paproc. w Gniazdzie fol.* 109. i 1172. *O herbach fol.* 392. *Okolski tom.* 2. *fol.* 299. *Klejnoty fol.* 69. Wszyscy się na to zgadzają z *Długoszem*, że ten herb do Polski naszej wniesiony z Morawy, który autor przydaje o familiantach tego domu, że byli zawsze *Providi et facundi.* Zgadzają się i na to, co pisze Paprocki, którego tu słowa kładę. Z powieści staroda-

ODROWĄŻ HERB.

wnych, o początku herbu tego, od potomstwa ta jest fabuła, żeby przodek mąż jeden sławny w Morawie, w cudzej ziemi z poganami o sztukę strzelał z łuku, potem z nim i za pasy chodził, i dziwnych sztuk rycerskich z sobą probowali. On Poganin widząc, że nań szczęścia z mocy niemiał, przed monarchą krainy onej, znając łaskę Pańską; dla tego, że mu się z każdym nieprzyjacielem fortunnie w potrzebach zdarzało, chcąc i nad onym górę otrzymać, o szczudłki z nim przed Cesarzem czynić chciał. On z gniewu, mając to sobie za zelżywość, uchwycił go za gębę, którą mu z wąsem i nosem oderwawszy, na strzałę wetknął, i ukazał Panu, który wzgardziwszy onym oszpeconym Poganinem, dał temu, za wieczny upominek, onej jego zwierzchności nad nim, strzałę przez wąs przewleczoną, i nazwał go Odrzywąs, aż *per corruptionem sermonis* Odrowąż po ten wiek; póty *Paprocki: Okolski* zaś chce, że przodek herbu tego strzałą z łuku wąsy obadwa, i z mięsem mu uciął. *Balbinus Epitom. Rerum Bohemic. in notis c.* 15. herb Odrowążów *Sagittam circumflexam* zowie, i przydaje, że niektóre przedniejsze domy w Czechach tym się herbem szczyciły, z których Tobiasz był biskupem Praskim, za czasów Przemysława Ottokara drugiego; już jednak temi czasy mówi *Balbinus*, gdy to pisał, żadnej familji w Czechach nie masz, któraby się tym herbem pieczętowała, tylko w Morawie, Tworkowscy i Siedlniccy, *fol.* 291.

Wątpliwość tylko zachodzi, kiedy do Polski weszła familia Odrowążów. *Paprocki* z przywileju Łysej góry klasztora, danym w roku 966. wypisał Saula de Końskie, za panowania Bolesława Chrobrego, ale się myli, bo i klasztor Łysej Góry poźniej fundowany, i Bolesław Chrobry nietylko jeszcze nie panował w Polszcze, ale się podobno jeszcze był

nie urodził. Dla tego drudzy ostróżniej mówią, domyślając się, że jeszcze z Dąbrówką w Polskich granicach stanął dom Odrowążów, przez Saula de Końskie, który tu z wielkiemi przyszedł skarbami. Przecież *Severinus* w kanonizacyi S. Jacka, z *Gniazda Paprockiego*, twierdzi, że pierwsze przenosiny tego Saula, dopiero przypadły na rok 1080. którego syn także Saul z Końskiego, hrabiów tytuł otrzymawszy, pewne dziesięciny nadał we wsi swojej ojczystej Końskim, klasztorowi Trzemeszyńskiemu, o czem świadczy list temuż klasztorowi dany, czy to 1140. czy 1145. jako inni chcą. Kwitnął także pod te czasy, Radosław hrabia z Końskiego, ten z swojej ku Bogu rozrzutności, miasteczko Skarzeszów z przyległościami, Twargową wolą i Dzierzchowem, wiecznem prawem klasztorowi Miechowskiemu zapisał, córkę swoję Jaxie herbu Gryf, fundatorowi tegoż klasztoru zaślubił: *Nakiel. in Miechov. fol.* 68. *et* 106. gdzie przydaje tenże autor, że w Skarszewskim kościele, był jego obraz z herbem Odrowąż i siedmiorgiem dzieci, że w owej nieszczęśliwej z Prusakami potyczce w roku 1167. był też i on przytomnym, ale dziwną opatrznością Boską zguby uszedł, takbym rozumiał, że to był brat rodzony drugiego Saula, tego rachuje *Severin.* dwóch synów. Pierwszy był

Iwo biskup Krakowski, ten po dobrowolnej abdykacyi Wincentego Kadłubka, z kantora Gnieznieńskiego, kanonika Krakowskiego, kanclerza Leszka Białego Krakowskiego i Sendomierskiego książęcia, zgodnie do tej infuły obrany, i od Henryka arcybiskupa Gnieznieńskiego w roku 1218. poświęcony, stał się przykładem swoim owieczkom pobożnością, szczodrobliwością na ubogich, gorliwością o zbawieniu ich, z której przezacne do ludzi miewał kazania, Pańskiej ku Bogu fantazyi, z tej siła pamiętnych dzieł jego podziśdzień widziemy: bo najprzód w Kaczycach klasztor zakonnikom Cystercyensom stawiać począł, który potem przeniósł do Mogiły mila od Krakowa, *Clarae Tumbae* nazwany, ten tak dziesięcinami, jako i własnemi dobrami uposażył, kościół to z ciosu, to z cegieł wspaniały wystawiwszy w roku 1226. Potem zakonników *Ordinis Praemonstratensis* S. Norberta w Brzesku ufundował, pięć mil od Krakowa, który temi czasy Hebdowskim zowiemy, koło roku 1223. Szpital, dla ubogich, zchorzałych, i starością zwątlonych który antecessor jego Fulco w Sławkowie wystawił, osadziwszy przy nim *Fratres Hospitalarios de Saxia*, na Prądnik pod Krakowem przeniósł, a gdy się i to miejsce nie zdało być dla nich sposobne, do samego miasta Krakowskiego, nowe tak na szpital, jako i na klasztor budynki dźwignąwszy, kościół S. Ducha wymuro-

wał, i drugi blizki pod tytułem Ś. Krzyża, jako i trzeci w Biskupicach do tegoż miejsca inkorporował; sukcessorowie zaś jego Prandota i Paweł Przemankowski, tymże kanonikom *de Saxia* więcej prowentów przyczynili. W Mstowie kanoników regularnych osadził i nadał, plebanią im przyłączywszy, dziesięciny niektóre przywłaszczywszy. Panny także zakonu Ś. Norberta w Imbramowicach, nad rzeką Dłubnią fundował, na pewnych dziesięcinach i dobrach swoich dziedzicznych, to jest Imbramowicach; Brzesno, Ratajach i Grodzisku. Klasztorom, Wąchockiemu wieś swoję ojczystą Łukawa, Sieciechowskiemu według *Paproc.* dwie wsi Biskupie, Gorno i Szawłowice darował. Według tegoż w Krakowie klasztor kanonikom regularnym Ś. Augustyna i w Kaliszu u Ś. Ducha fundował; atoli Krakowskich poźniej fundacya stanęła za Króla Jagiełła. Kościoły w Końskiem ojczyzny swojej w Gnieznieńskiej dyecezyi, w Dzierząsnej, w Luborzycy, Golanczowie, Wawrzeńczycach, Daleszycach, w Sendomierzu Ś. Pawła wymurował i dostatecznie opatrzył. Będąc w Rzymie u Honoryusza Papieża, i tam przypatrzywszy się życiu i cudom Ś. Dominika patryarchy, synowca swego, Ś. Jacka, kanonika na tenczas Krakowskiego, i trzech innych do zakonu jego ofiarował, których potem dobrze od niego w święte cnoty wprawionych, z sobą do Polski odprowadził, w Krakowie kościół im Ś. Trójcy oddał; w piękny i bogaty apparat sporządziwszy go; i braci tegoż zakonu należytą fundacyą zapisawszy. W zamian zaś za kościół Ś. Trójcy, kędy przedtem fara była, inny kościół i farę przy nim w samym rynku Krakowskim pod tytułem Najśw. Matki wymurował. Drugi zakonowi Kaznodziejskiemu klasztor fundował w Sendomierzu, za miastem pod tytułem Ś. Jakóba w roku 1226. jako *Bzovius in propag. S. Hyac. fol.* 5. pisze, że z pozostałych dóbr po śmierci Adleidy siostry Leszka książęcia, ta erekcya stanęła. Na synodzie prowincyalnym w roku tymże, gdy między nim i biskupem Wrocławskim na Szląsku kontrowersya o procedencyą urosła, wołał z synodu ustąpić, niżeli albo być jakiej kłótni okazyą, albo też prejudykatę czynić, dawnej prerogatywie biskupów Krakowskich. *Rajnaldus in Annal. tom.* 13. *num.* 34. pisze, że po śmierci Henryka arcybiskupa Gnieznieńskiego w roku 1219. gdy się zgodzić kapituła na jednego niechciała, Papież Honoryusz Iwona już był na arcybiskupstwo to naznaczył, luboć potem znać za dobrowolnem jego ustąpieniem, Wincenty tę Metropolitańską godność na siebie utrzymał. Tenże pod rokiem 1223. twierdzi, że się Iwo ślubem był obowiązał, złożywszy infułę w zakonnej klauzurze, resztę życia swego pod posłuszeństwem poświęcić,

i już na to konsens był otrzymał od Honoryusza Papieża, wszakże ten dowiedziawszy się, jakby wielką szkodę miał kościół Krakowski, gdyby takiego pasterza miał postradać, tego mu zabronił. Ale *Łoniewski in add. ad reg. S. Aug.* powiada o nim, że przyjął regułę kanoników *de S. Victore* w Paryżu, toż poświadcza *Pruszcz*, i *Starowol. in Vitis Episcop. Cracov.* namienia, ze strój albo Rokietę nosił, na sobie pomienionych kanoników. Gdy wielkie deszcze i powodzi, nie tylko że zboża w polu zepsowały, ale też wiele domów potopiły i powywracały, ciężki ztąd głód i powietrze, Polskę przez trzy lata trapiło, pod który czas ojcem się stał ubóstwu, których chlebem swoim karmił, i jako mógł, żywił. Jeszcze kanclerzem będąc, Kolomanowi Węgierskiemu i Halickiemu Królowi, małżonkę jego przyszłą Salomeą odprowadzał, *Cromer lib.* 6. Według *Grodiciusza w Życiu Ś. Jacka i Sewerina*, trzy razy do Rzymu jeździł, pierwszy raz legacyą sprawując od Leszka Białego, drugi raz w interessach dyecezyi Krakowskiej, trzeci raz, gdy między nim i biskupem Wrocławskim, o pierwsze miejsce, zaszła zatarga. W ostatniej tedy peregrynacyi swojej do Peruza do Grzegorza Papieża zaszedłszy, mile od niego przyjęty, wszystko o co prosił otrzymał: Rzym potem nawiedził, aż też powracając do ojczyzny, w Burgu nie daleko Mutyny, na świętą się przeniósł wieczność w roku 1229. dwanaście lat, na tej katedrze prezydując. Z Mutyny zaś, kędy z razu ciało jego było pogrzebione, kości do Krakowa przeniesione, i w wielkim chórze złożone, nad któremi nagrobek marmurowy, Jan Wężyk na ten czas opat Mogilski, a nakoniec arcybiskup Gnieznieński wystawił. *Pruszcz fol.* 45. daje mu tytuł błogosławionego i przydaje, że przy grobie jego niektóre cuda P. Bóg uczynił.

Eustachiusz brat Iwona biskupa Krakow. miał dwóch synów, Jakóba dziedzica na Kamieniu, którego żonę Przybysławę już konającą, do pierwszego zdrowia przyprowadził, w roku 1589. Święty Jacek. *Severinus in Vita S. Hyacin. lib.* 2. *cap.* 23. Drugi Święty Jacek, ten z młodości, w bojaźni Bożej wychowany, nie tylko w domu u pobożnych rodziców, ale też i u stryja swego Iwona, który potem był biskupem Krakowskim, od niego do szkół w Polszcze na naukę oddany, (Severinus i Grodzicius piszą w akademji Krakowskiej i Praskiej, ale się mylą: bo ich jeszcze nie było) gdy w nich znaczny postępek uczynił, do Bononji wysłany, tam w prawie duchownem i w pismie świętem, prędki i wielki wziął pochop, tak iż wielu dowcipem i pilnością przechodząc, wielkim teologiem został: czego aby już zażywał, a

na pożytek kościelny tę naukę obracał, Iwo biskup przyzwał go do kościoła swego, i bacząc w nim, nietylko umiejętną, ale żywą, świętą, i prawą w obyczajach teologią, kanonikiem go Krakowskim uczynił; był albowiem Jacek jako wzór i pochodnia cnót kapłańskich, w nabożeństwie gorący, na sumieniu piękny, na ciele czysty, w obcowaniu mądry, w rozmowie przyjemny i ostrożny, i we wszystkiem bardzo przykładny. W krótce do Rzymu wyjeżdzając, w potrzebach kościoła swego Iwo biskup, wziął w tęż z sobą drogę i S. Jacka, gdzie stanąwszy, gdy się poznał z S. Dominikiem, który na on czas u wszystkich był w podziwieniu, nauką i cudy przez niego uczynionemi, wiele do pokuty i poprawy życia prowadząc; prosił go pilnie; aby z nim bracią swoję do Polski posłał. Mąż święty, który rozmnożenie czci Boskiej, w pomocy ludzkiego zbawienia miłował, ochotnym się do tego Iwonowi pokazał, jedno iż jeszcze tak wielkiej liczby braci swojej nie miał, aby temu zaraz za dosyć mógł uczynić prosił, jeżeliby miał których Polaków, któreby P. Bóg do życia zakonnego powoływał, aby mu ich dał na ćwiczenie. Biskup na onej radzie przestając, między swemi najpierwszego i najochotniejszego do tego znalazł S. Jacka, i drugich, to jest Czesława, Hermana Niemca, Henryka Morawianina, który całym dworem rządził u tegoż biskupa, jako świadczy nagrobek Iwona u S. Trójcy. Z wielką ich tedy swoją radością prezentował S. Dominikowi, ten z niemniejszą do zakonu swego przyjął w roku 1219. jako pospoliciej piszą historycy życia tego, *Pruszcz. Bzovius, Severinus i Grodzicius,* luboć *Rajnal. kładzie rok* 1218. *a Hussovitanus* 1216. ale się to utrzymać nie może, bo w tym roku Iwo jeszcze nie był biskupem Krakowskim. Dowiedziawszy się Honoriusz Papież, o świętem do zakonu kaznodziejskiego przeniesieniu S. Jacka, zaraz rokując powiedział: Będzie, prawi, z niego wielkie w północnych krajach wiary prawdziwej objaśnienie: (*Sever. lib.* 4. *fol.* 360.) i nie omylił się, Jacek albowiem wszkole Dominika S. dobrze wyćwiczony prędko urosł; a czego inni, za wiele lat w takim żywocie nie dochodzą, to on za rok idąc z cnoty w cnotę, pod pokornem posłuszeństwem, i zaprzeniem samego siebie dosiągnął. Po roku z onymi towarzyszmi swemi, śluby zakonne oddawszy, już jako doskonały, od S. Dominika posłany jest do Polski, jako kamień węgielny i fundament w tej stronie. W drodze samej nie próżnował, ale tą miłością, której się był w szkole męża S. napił, ku zbawieniu dusz ludzkich zapalony, gorące o wzgardzie świata, i życiu pobożnem kazania czynił, któremi w Fryzaku mieście Tyrolskiem, tak bardzo ludzkie serca wzruszył, i ku pra-

gnieniu nauki swej wzbudził, iż go puścić ztamtąd nie chcieli, aż by im zakonu swego bracią tam osadził i fundował. Rzecz rzadko słychana, i podziwienia godna, za pół roka Fryzaczanie kościół i klasztor braci Ś. Dominika postawili, tak mocno i gorąco rosło słowo Boże z ust Jacka Ś. i do tak wielkich jałmużn przywiodło, a co jeszcze dziwniej, tak się wiele serc kapłańskich i kleryckich skruszyło, że się ich siła do zakonu tego wprosiło: nad którem zostawiwszy przełożonym Hermana Niemca towarzysza swego, sam się z Czesławem do Polski wracał. Do Krakowa przybliżającemu zaszedł drogę Iwo biskup z całem duchowieństwem, z wielką czcią i radością ludzi przyjmując go, i do kościoła Ś. Trójcy, gdzie była fara wprowadził, (toż twierdzi *Grodzicius*, atoli *Długosz libro de Monast. Diaec. Crac. u Nakiel. in Miechov. fol.* 138. powiada, że przez niejaki czas, w pałacu biskupim dano im stanowisko, póki i kościoła innego farnego w środku rynku Krakowskiego i im konwentu, Iwo nie wymurował, dopiero w roku 1223. do kościoła Ś. Trójcy na ten czas drewnianego przeniesieni, toż poświadcza *Pruszcz in descript. Cracov. fol.* 42.). Stanąwszy w Krakowie, zaraz się zakrzątnął do prac apostolskich, kazując do ludzi to w katedralnym kościele; to wśród rynku Krakowskiego u Ś. Wojciecha, z wielkim naciskiem do siebie ludzi, ale i z niemniejszym dusz pożytkiem, co żywo, gardząc światem, cisnęło się do zakonu kaznodziejskiego, jakoż siła bardzo za staraniem jego konwentów nie tylko w Polszcze, ale i pobliższych prowincyach stanęło. Jacek Ś. pamiętając we wszystkiem na naukę Ś. Dominika, stał się im przykładem w pokorze, czystości, w miłości ku bliźnim, i pilnem reguł chowaniu; modlitwy swoje hojnemi łzami polewając, na nich często w kościele noc trawił, pewnego do sypiania miejsca nie mając, gdziekolwiek spracowany przypadł, tam się trochę przedrzymawszy, do pracy się swojej, w której był nieprzerobiony, wracał; zawsze albo się uczył, albo modlitwy czynił, albo kazał, albo spowiedzi słuchał, albo chore nawiedzał. Ciało swe, duchowi go niewoląc, aż do krwi biczował, w piątki i wigilie Panny Przeczystej i apostolskie, na samym chlebie i wodzie przestawał; miłosierdzie nad ubogiemi i troskliwemi miał nieuhamowane, jeźli im co dobrego uczynić niemógł, nad niemi rzewno płakał, Boga za ich nędze prosząc. Pociechy niewysławione na modlitwie miewał. Raz w wigilią Wniebowzięcia Matki Boskiej, żywot jej z płaczliwem weselem, i chwałę jej w niebie rozmyślając, światłość niebieską, w niej przenajchwalebniejszą dziewicę widział, słowy się jej, które słyszał bezmiernie ucieszył. W tej Pani taką

ufność pokazał, że w najtrudniejszych rzeczach do niej się jak o pewny ratunek uciekał, i doznał na sobie jej faworu: bo o cokolwiek jej kiedy prosił, wszystko otrzymał. Życia jego świątobliwość rozlicznemi cudami P. Bóg, tak za żywota jego, jako i po śmierci aż podziśdzień wsławił. Szlachetnego Piotra z Proszowa w Wiśle utopionego, do żywota prośbą swoją do Pana Boga, przywrócił. Drugiego Wisława syna Przybysławy, w Rabie rzece utopionego, gdy znaleźć nie możono, Jacek rozkazał mocą Boską, aby wypłynęło, i stało się, że na wierzch się pokazawszy, samo z lekka, a jeszcze pod wodę do brzegu przybiło, nad którym modlitwę uczyniwszy, żywego na nogi postawił. Którego dnia ciało Ś. Jacka do grobu włożono, młodziana jednego Zegotę, którego koń z siebie zrzuciwszy stratował i zabił, pokrewni zabitego, trupa do kościoła przynieśli, i na grobie Ś. Jacka położyli; w godzinę patrzą, aż ów młodzian ożył, bez żadnej na ciele blizny albo rany: a *Hilarion Rangonius* twierdzi, że pięćdziesiąt i czterech wskrzesił aż do czasów swojej kanonizacyi Ś. Jacek. Dwiema synom, matki Witosławy, w siedmiu leciech będącym, ale na obadwa oczy ślepym, skoro krzyż święty na powiekach uczynił, wzrok przywrócił. Juttę zacną z Kościelca, paraliżem ruszoną, na prośbę syna jej Prandoty, i innych sześciu na tęż affekcyą uleczył. Dwiema matronom przez kilka lat niepłodnym, potomstwo uprosił. We wsi Kościelcu, pięć mil od Krakowa, widząc zboże od wielkiego gradu potłuczone, póty od modlitwy nie przestał, póky owe wszystkie kłosy do góry nie powstały. *Bulla Canonisat. Rainald an.* 1257. A iż był gorącej chuci na rozmnażanie czci Chrystusowej, i zbawienia ludzkiego, nie przestając na Polszcze, wysłał Czesława swego spółucznia, do Pragi z bratem Hieronimem, a sam umyślił się udać do Kijowa. Na tej drodze, gdy był w Mazowszu w Wyszogrodzie, Wisłę, która mu przechodu, bardzo wylewając, broniła, gdy się w czem przewieść nie miał, uskromił; i sercem apostolskiem, śmiał w imię Chrystusowe wodzie rozkazać, aby go bez szkody, i bracią jego na drugi brzeg przeniosła. Puścił się zatem sam na wodę, wołając na trzech braci swoich: Floryana, Godyna, i Benedykta, aby za nim szli, a nic się nie bali: bo Chrystus prawi, i wodom rozkazuje, a jemu posłuszne, i tym którzy go miłują, być muszą; a gdy się jeszcze oni ociągali, zdjąwszy z siebie kapicę Ś. Jacek, rozpostarł ją na wodzie, i rzekł, oto taki most wam Chrystus ściele, wsiadajcie, a w mocnej wierze na nim stójcie; wstąpili tedy bracia, a kapica nie pogrązła, ale jako w łodzi najbezpieczniejszej na drugą stronę ich, on dziwny żeglarz przewiózł. Do

Kijowa przyszedłszy, wiele pogaństwa i odszczepieńców do jedności kościoła świętego pozyskał, i tam cztery lata na pracach apostolskich, koło dusz ludzkich przemięszkał. Pod ten czas, gdy Tatarzy niezwyczajnym tłumem, jak inszych wiele Królestw i prowincyi ogniem i mieczem pustoszyli, tak też za powodującem szczęściem znagła pod Kijów przypadli, i już do miasta wpadali, właśnie w ten czas mszą świętą przy ołtarzu kończył S. Jacek, przestrzeżony tedy od braci swoich o niebezpieczeństwie, tak jak był w kapłański strój przybrany, wziąwszy w rękę Najświętszy Sakrament, żeby był na ohydę nie przyszedł zajadłemu pogaństwu, wychodzi z kościoła; gdy już wpół zaszedł owego przybytku Boskiego, słyszy głos z statuy Matki Boskiej: A mnie to Jacku zostawujesz tu na despekt od kanalji żołnierskiej: zadumiały na to S. Jacek rzecze do statuy: Nie mam tyle siły, która by zdolna być mogła do wyniesienia z tej burzy ciebie Święta Panno, alabastrowy albowiem był posąg nie jednego człowieka rękami łacno dźwigniony. Nie bój się prawi sługo mój, wystarczyć tyle siły, byleś mię wziął. Tak tedy w jednej ręce trzymając Sakrament Najświętszy, w drugą owę statuę wziąwszy, z Kijowa wyszedł: i nie tylko że tak lekki mu się stał ów kamień, że z nim mógł tak daleką podróż odprawić, nietylko, że przez wojsko nieprzyjacielskie idąc zdrowo ze swoją bracią wyszedł, ale też gdy przyszło przebywać rzekę dość bystrą i wielką Dniepr, a przewozu nigdzie, ani czołna żadnego nie było, suchą nogą za sprawą Boską po jej fluktach przebył. Pisze o tem *Severinus lib.* 1. *cap.* 13. *Bzovius*, *Ruszel.* Tamże pod Kijowem, że na pewnej wyspie na rzece Dnieprze leżącej, djabła, z drzewa rosłego kijem swoim wypędził, któremu się jeszcze niektórzy bałwochwalstwem uwikłani, kłaniali, świadczą ciż autorowie. Do Krakowa się potem przez Pruską ziemię wracał, gdzie w Gdańsku nauką swoją i żywotem świątobliwym, wiele ludzi do życia pobożnego pobudził, i tam tedy klasztor zakonu swego założywszy, nad nim przełożył Benedykta, sam się z bratem Floryanem do Krakowa wróciwszy, gdzie coraz to w większych cnotach postępując, czas zejścia swego wiedząc, zwołał braci przedniejszych, w wigilią Wniebowzięcia Matki Boskiej, i tak do nich mówił: Jutro najmilsi bracia z wami się rozstanę, pokorę, miłość spolną, i ubóstwo dobrowolne wam zalecam, bo to jest wiecznego dziedzictwa testament: biorąc tedy nazajutrz, obronę Świętych Sakramentów, po komplecie w mówieniu owego psalmu, W tobie Panie mam nadzieję, ducha w ręce Bogu oddał, w roku 1257. według pospolitego pisarzów życia jego zdania, w tem się tylko nie zgadzają, że

Severinus lib. 1. *cap.* 18. powiada, że się miał urodzić Ś. Jacek w roku 1185. umarł w roku 1257. wieku swego 71. toćby jeszcze niewychodził rok jeden; *Cynus* zaś twierdzi, że się urodził 1183. umarł 1257. toćby żył lat 74. w zakonie także Dominika Ś. nie żył lat więcej ten święty nad lat 38. jako z komputu lat wnoszę, cokolwiek bądź, co inni pisali, że czterdzieści, inni więcej niż czterdzieści, w nim przeżył. Po śmierci jego Bronisława panna zakonna na Zwierzyncu widziała od kościoła Ś. Trójcy, w którym Ś. Jacek był złożony, drogę dziwną jasnością świetną, ku niebu, po której Najś. Matka w komitywie wielu innych Świętych, Jacka Ś. do nieba, za rękę go wziąwszy prowadziła, śpiewając owe słowa; *Ibo ad montem myrrhae et ad colles Libani. Leander, Cornel. a lap. in Cant. c.* 4. *Miechov. l.* 3. *c.* 53. *Sever. l.* 1. *cap.* 21. Prandota także, który potem był biskupem Krakowskim, przez sen widział Ś. Jacka, krom złotej korony, dwiema wieńcami na głowie ozdobionego, z których jeden doktorskiej jego nauki, drugi niezkażonego panieństwa był dowodem. *Rajnal. tom.* 14. *num.* 14. *Sever. l.* 1. *c.* 20. Widziano także nad grobem jego trzy promienie, z których jeden był nad głową, drugi nad piersiami jego, trzeci w nogach. Temi i innemi wielą cudami wzruszony Zygmunt I. Król Polski, pisał do Leona X. Papieża upraszając o jego kanonizacyą, jakoż ten Papież naznaczył był komissarzów na inkwizycyą o cudach jego, Klemens potem VII. Papież, dzień 16. Sierpnia jego świętu naznaczył, i mszą jako o Wyznawcy we wszystkich kościołach Dominikańskich, i pacierze mówić pozwolił r. 1523. którą łaskę i do innych kościołów rozciągnął Paweł trzeci Papież, prowincyi Polskiej zakonu Kaznodziejskiego, *die non impedita*, we czwartki każdego tygodnia, officium i msze mieć pozwolił; aż też Klemens VIII. w roku 1594. w liczbę świętych go policzył, i święto jego dnia 16. Sierpnia *sub ritu semiduplici* w całym kościele święcić rozkazał, a to na instancyą Zygmunta III. Króla Polskiego, który w tej sprawie wysłał był do Rzymu Stanisława Mińskiego wojewodę Łęczyckiego, posła swojego, a potem w r. 1607. synod prowincyalny Piotrkowski potwierdzony od Urbana VIII. postanowił, aby w Polszcze naszej Ś. Jacka święto, w pierwszą niedzielę po Święcie Wniebowzięcia matki Boskiej odprawowało się. Kości tego świętego najprzód 1543. znalezione, we dwie lecie w kaplicy na to wymurowanej przystojnie złożone, a gdy tęż kaplicę daleko okazalszą i wspanialszą wystawiono, w r. 1583. Piotr Myszkowski biskup Krakowski w ołtarzu alabastrowym ich zamknął. Innocenty XI. Papież w liczbę go SS. patronów Pol-

skich wpisał roku 1686. a bliższemi czasy, żeby święto jego w Polszcze, *sub ritu duplici primae classis* i z oktawą obchodzono stolica apostolska pozwoliła. Pisali o nim *Nicol. Hussovitanus carm. heroico* 1525. *in 4to. Abraham Bzovius, titulo Thaumaturgus Poloniae Venet.* 1606. *in 4to. Anton. Grodzicki Ordin. Praedicat. O cudach Żywocie i postępku Kanonizacyi Ś. Jacka in 8vo* 1595. *Cracov. Severinus Cracoviensis, De Vita et Miraculis S. Hyacinthi Romae in 8vo* 1594. *Petrus Skarga Soc. Jesu w Żywotach ŚŚ. Paulus Ruszel Ordin. Praedic. titulo Tryumf. Frydrychowicz Dominicus titulo S. Hyacinthus Regni Poloniae Patronus in fol. Cracov.* 1687.

Prandota z Białaczowa biskup Krakowski, o tym mówiłem w pierwszym tomie. Okolski mieni go być trzecim synem Saula drugiego, ale bez fundamentu, raczejbym rozumiał, że był synem Radosława, o którym już wyżej się mówiło, ile że siedmioro potomstwa zostawił, a *Okolski* o nim nie wiedział. Ten autor chciał osnowę domu Odrowąż zupełnie wyprowadzić, tylko że drugich, tylko z domysłu swego układa, innych nic komputu lat nie uważając szereguje; dla tego, za nim pójść nie mogę, ale tak jakom się o którym z przodków tego herbu mógł doczytać, tak ich tu położę. Równo z Ś. Jackiem kwitnęła Bronisława zakonnica Premonstrateńska albo Ś. Norberta, ta z ojca Stanisława Prandoty Odrowąż, z matki Anny herbu Gryf urodzona, w młodych leciech pogardziwszy rozkoszami świata tego, oddała się na służbę Chrystusowi, w pomienionym zakonie przy Krakowie na Zwierzyńcu, tam wszystko życie swoje do zakonnych ustaw konformując w modlitwie i rozmyślaniu Męki Pańskiej prawie się zatapiała; ciało panieńskie różnem umartwieniem w pokorze trapiła, zabaw z świeckiemi ludźmi pilno się strzegła, wiele prac nad przyrodzenie białogłowskie, dla miłości oblubieńca swego Chrystusa zwyciężywszy, wiele też tajemnych od niego z nieba pociech uznała, osobliwie gdy widziała w zachwyceniu w dzień sam zejścia z tego świata Ś. Jacka, z jakim go tryumfem Najś. Matka do nieba wprowadziła, czem i ona utwierdzona, tem chętniejszą była do gorętszej służby P. Bogu, aż też w ostrości wielkiej, lat czterdzieści przeżywszy, gdy się przybliżał koniec jej życia, Sakramentami Świętemi na drogę wieczności opatrzona, poszła do oblubieńca swego po zapłatę, w roku Pańskim 1259. dnia 19. Sierpnia. Ciała jej przez długi czas znaleźć nie możono, iż pisma dawne o tem, przez nieszczęśliwy przypadek pogorzały, atoli potem znalezione na ołtarzu Ś. Anny złożone, ze czcią chowają mówi *Józef Werbski Kanon. Chelm-*

ski w Zwierzciedle Matron, który też tytuł jej przypisał Błogosławionej, *z Miechow. l. 1. cap. 20. fol. 94. Severinus i inni.*

B. Czesław według *Bzoviusa in Propag. i Okols.*, syn Eustachiego, brat rodzony S. Jacka, będąc kanonikiem Krakowskim i kustoszem Sendomierskim, razem z S. Jackiem do zakonu S. Dominika wprosiwszy się, z nimże o lepszą w cnocie certował. Wróciwszy się do Polski, życiem swojem świątobliwem siła dusz Bogu pozyskał, niemniej potem i w Czechach, dokąd od S. Jacka był wysłany, tam w Pradze, klasztor swego zakonu pod tytułem S. Klemensa wystawił, wszakże się zakonowi Societ. Jesu potem dostał. Ztamtąd do Szląska zabiegł z tąż ochotą i żarliwością dla Boga, gdzie także klasztor braci swojej pod tytułem S. Wojciecha ufundował, kędy też osobliwsze cnót swoich przykłady zostawiwszy osobliwie żarliwości apostolskiej, posłuszeństwa, anielskiej czystości, wyniszczenia siebie, przez głęboką pokorę, umartwienia, aż też w roku Pańskiem 1242. zasnął w Panu, w Wrocławiu, cudami od Boga wsławiony: a między niemi liczą i ten, że gdy Tatarowie oblegli byli Wrocław, widziano Czesława modlącego się, a nad nim kolumnę ognistą z nieba, której jasnością przerażony nieprzyjaciel, od miasta odstąpił. Klemens Papież tem imieniem jedenasty zakonowi kaznodziejskiemu pozwolił o nim mówić pacierze kapłańskie, którą łaskę Klemens XII. temi czasy, gdy to piszę, rozciągnął do całego Królestwa Polskiego *sub ritu duplici*, na dzień dwudziesty Lipca, w roku 1735. Żyli tychże czasów, Iwan i Miłosław bracia rodzeni, których synowie, fundacyą od stryja swego Iwona biskupa Krakowskiego w Mogile, zakonowi Cystercyeńskiemu uczynioną, kassować chcieli; o czem świadczą *Monimenta* tegoż klasztoru; luboć potem od tej imprezy swojej odstąpili: dalsi zaś Odrowążowie, chcąc tę ofiarę, Bogu przez Iwona poświęconą, przy zupełnem prawie zostawić, w roku 1462. potwierdzając ją, wszyscy się podpisali. Imiona ich te: *Joannes de Sprowa Archiep. Gnesn. et Primas Regni, Nicolaus Episcopus Premisliensis. Nicolaus Abbas Andreioviensis. Andreas Odrowąż Palatinus Leopol. et Generalis Capitaneus Russiae. Jacobus de Dębno, alias de Szczekocin, Regni Poloniae Thesaurarius, Capitaneus Sandec. et R. M. Pincerna Supremus. Eustachius de Sprowa Castellan. Radomiensis, Capitan. Opocinensis et Unieioviensis. Dobieslaus de Sprowa Castellanus Premisliensis, Capitaneus Loviciensis. Stanislaus de Szydłowiec Castellanus Żarnoviensis. Paulus de Sprowa, Dapifer Leopoliensis. Dobieslaus de Szczekocin, Subdapifer Sendomiriensis. Pau-*

lus de Szczekocin Capitaneus Olsztynensis Zavichostensis, Łukoviensis. Jacobus Obulus de Gory, Subpincerna Crac. Capitan. Czorsztynensis. Petrus Godowski Vexillifer Haliciensis. Henricus de Szczekocin, Capitaneus Lublin. Jacobus de Pniów, Archidiaconus et Administrator Episcop. Cracov. Fratres armorum et Domus Odrowąsinae.

Z tego co się do tych czas mówiło, poznać; że przodkowie domu Odrowążów w Polszcze, jedni się z Końskiej woli pisali, i od tych poszli Koneccy, drudzy z Białaczowa, i od tych rozrodzili się Białaczowscy i Straszowie. Inni z Chlewisk, i od tych Szydłowieccy, Chlewiccy. O tych na swojem miejscu mówi się. Inni z Sprowy. Z tych był Jan kasztelanem Lubelskim w roku 1336. Prandota Gałga fortunnym hetmanem przeciwko Czechom, za Kazimierza Wielkiego 1345. o czem *Cromer. lib.* 12. Eustachi albo Ostafijej kasztelanem Wiślickim, zszedł z tego świata 1350. w Mogile z nagrobkiem pochowany, jam go w pierwszym tomie położył między kasztelanami Łęczyckiemi, idąc za Paprockim, ale to omyłka. Jan z Sprowy sędzia ziemski Sendomierski 1419. u *Paproc. na liscie fol.* 559. i u *Nakiel. in Miech.* 1429. *fol.* 431. i u *Łask. w stat.* 1433. *fol.* 52. tego dwóch synów czytam, pierwszy Jan arcybiskup Gnieznieński i Prymas koronny, ten z proboszcza Sendomierskiego, kanonika Gnieznieńskiego, po Władysławie Oporowskim, zgodnie od kapituły obrany, wstąpił na tę katedrę w roku 1454. mąż głęboki w radzie, niezłamany kościoła i duchowieństwa obrońca, w mądrych i pobożnych ludziach kochający się, których na godności kościelne wynosił, kapitule swojej prowentów przyczynił, toż oświadczył wikaryom Gnieznieńskim i kollegiacie Łowickiej, niektóre im dziesięciny przyłączywszy; kościołowi Gnieznieńskiemu, wiele srebra nadał, miednicę, infułę itd. kaplicę przy nim pod tytułem Zwiastowania Matki Boskiej i wystawił i uposażył. We wsi Damba, miasteczko założywszy, Skierniewicami go nazwał, przywilej na to od Króla otrzymawszy, kościół tamże wymurował. W Łowiczu już był także farę murowaną z fundamentów począł wyprowadzać, wszakże śmierć zamysły jego pobożne przerwała. Niemniej ojczyźnie sprzyjał, kiedy na zapłatę wojsku, w Prusiech przeciwko Krzyżakom zasłużonemu, kazał w swojej archidyecezyi srebra kościelne topić: tąż intencyą kilka synodów złożył, to jest na obmyślenie od duchowieństwa pieniężnej pomocy, przeciwko Krzyżakom, Królowi Kazimierzowi. Złożył też i prowincyalny synod w Łęczycy w roku 1459. na którym wiele bardzo pożytecznych rzeczy kościołowi postanowił. Elżbietę, córkę Wojciecha Króla

3*

Rzymskiego, z domu Austryackiego, żonę Kazimierza Króla Polskiego, koronował; jeździł imieniem królewskiem na ugodę Króla Węgierskiego i margrabiów Misnji. Za jego czasów biskupstwa Pruskie do metropolji Gnieźnieńskiej przyłączyły się. Grzywnę złota, którą corocznie książętom Mazowieckim powinni byli arcybiskupi Gnieźnieńscy płacić, z klucza Łowickiego, na znak feudi, raz zapłaciwszy, wyjednał u Kazimierza książęcia Mazowieckiego, aby na potem nigdy nie płacono. Przeniósł się na życie nieśmiertelne w roku 1464. 10. lat na arcybiskupstwie przeżywszy. Pisali o nim *Crom. lib. 22. et 23. Bielski fol.* 465. i indziej, *Damal. in Archiep. Gnesn. Frydrych in Hyacint.* Eustachi z Sprowy kasztelan Radomski, starosta Opoczyński i Uniejowski, brat rodzony tegoż arcybiskupa, który po nim sukcessyą brał, i ciało jego w Gnieznie pochował, *Paproc.* i z niego *Okolski* kasztelanią mu Sendomierską przypisali, alem ja w pierwszym tomie dowodził, że to nie może być, żył jeszcze 1475. ten kasztelan Radomski, jako się podpisał na na liscie Króla Kazimierza danym miastu Lubelskiemu. Drugi brat tegoż arcybiskupa Dobiesław kasztelan Przemyski i starosta Łowicki 1462. Paweł stolnik Lwowski.

Jan z Sprowy starosta Sendomierski, w r. 1412. podpisał list klaszt. Miechow. u *Nakiel. fol.* 384. Mikołaj opat Jędrzejowski, pięćdziesiąt lat klasztorowi temu prezydując, umarł w r. 1426. to *Paproc. Starowol.* śmierć jego składa na rok 1496. *in Vita Kadłubek*, gdzie przydaje, że pięćdziesiąt lat ten klasztor rządził, z wielkim jego pożytkiem. Piotr najprzód wojewoda Podolski 1436. z tego postąpił na Ruskie, mąż rycerski, tak się heroicznemi dziełami, i wielką roztropnością, Królowi Jagiellonowi zalecił, że go ten Król, nie bez zazdrości inszych, w obszerne dobra ubogacił, całe albowiem Podole, i wielką część Rusi, w zasługach mu puścił. Ten w Prusiech przeciwko Krzyżakom mężnie pułki przywodził, na Podolu Świdrygiełła tamte kraje pustoszącego, na wielu miejscach przytłumił. Władysławowi Królowi Jagiellończykowi, na posiłek z ludźmi swemi przyszedłszy do Węgier, Czechów, którzy góry wojskiem zaległszy, przejścia mu bronili, spędził; z Koszyc wycieczkami wypadających Węgrów, zbił na głowę, indziej także fortunnie nieprzyjaciela pogromił; atoli zdradą, gdy był na obiedzie u biskupa Agryi, od Telefa, w Koszycach kommendę mającego, pojmanym został, ten Telefus, chcąc rebellji swojej przeciwko Władysławowi Królowi, ujść słusznego karania, Piotra Odrowąża do Króla odesłał, z niepochybną nadzieją, że przez tę swoję przysługę, miał być od niego uwolniony, wszakże nazajutrz,

mszcząc się zdrady nad swoim wodzem uczynionej, wojsko Odrowąża, Telefa zbili, i żywo pojmali. Po nieszczęśliwej pod Warną porażce Władysława Króla, Kazimierz Król Polski, tegoż Odrowąża z wojskiem wysłał do Wołoch, aby był na hospodarstwie wyzutego z niego Alexandra książęcia osadził, stoczywszy bitwę z Bogdanem wojewodą Wołoskim, samci wprawdzie, i dobrego wodza i mężnego żołnierza funkcyi zadosyć uczyniwszy, na placu poległ w r. 1450. przecięż przy naszych wygrana stanęła. *Starowol. in Bellat. Sarm. Frydrych. in Hyac. Cromer. lib.* 22. Ciało jego we Lwowie pochowane, głowa zaś jego do Mogiły pod Kraków zawieziona, tamże i z żoną jego spoczywa. *Paproc.*

Jan z Sprowy arcybiskup Lwowski, brat rodzony Piotra wojewody Ruskiego, po którego śmierci, w wielkim i nieutulonym żalu zostając, i sam za nim tegoż roku wszedł do grobu, w katedrze Lwowskiej pogrzebiony. Wstąpił był na tę godność w roku 1436. za promocyą Jagiełła Króla, za instancyą Eliasza hospodara Wołoskiego, lubo od kapituły zgodnie już był obrany Silvester Sciechowski; dla tego też między nim i kapitułą aż do śmierci jego, nie ukojone dyssensye zawzięły się, tak dalece, że gdy on im niektóre prowenta, od antecessora swego pozwolone odebrał, ci do koncylium Bazyleńskiego ten interes zaniósłszy, klątwę na niego otrzymali, od której nim się uwolnił, tym czasem śmierć przyspiała. *Cromer lib.* 22. *Miechowita lib.* 4. *c.* 59. *Scrobiszov. in Archiep. Gnesn. Frydrychow. in S. Hyacin. fol.* 134. gdzie mu więcej pochwał ten autor zapisał.

Jędrzej z Sprowy Odrowąż wojewoda Ruski, i starosta generalny Lwowski, które krzesło wziął zaraz po śmierci brata swego rodzonego Piotra wzwyż wspomnionego, ale i obligacyą od Kazimierza Króla, aby był bronił Alexandra książęcia Wołoskiego, jeszcze na ten czas niedorosłego, przeciwko Bogdanowi; jakoż szczęśliwie i nie raz temu zadosyć uczynił; Tatarów także, Podolskie kraje najeżdżających, z Buczackim Teodorem zwycięzko płaszał, Krzyżaków w Prusiech dumy, nie jedną utarczką dobrze przytarł, zkąd wielkiego wojownika imię sobie zasłużył. W roku 1455. przysięgę od Piotra Wołoskiego wojewody, na Kazimierza Króla Polskiego odebrał. Różne legacye do postronnych monarchów z niemałą imienia swego i rozsądku pochwałą odprawił. Jest jego list u *Vadinga in Annal. Minor. tom.* 6. *w roku* 1462. *num.* 35. pisany do Piusa wtórego Papieża, w którym go prosi, o kanonizacyą B. Jana Kapistrana, z którym gdy tu był w Polszcze, żył w wielkiej konfidencyi, i czcił go oso-

bliwiej. Klasztor OO. Bernardynom pod tytułem Ś. Jędrzeja, zbudował we Lwowie, 1460. a gdy w kilka czasów zawziętość schizmatyków Ruskich, tę ofiarę jego spaliwszy, z dymem do nieba posłała, nowy natychmiast z gruntu wystawił, i nic takiego nie opuścił, coby dla wygody tychże zakonników służyć mogło, wszakże potem ten klasztor, w tę jako widziemy teraz strukturę wymurowany, czyją inszą szczodrobliwością powstał koło roku 1620. Zszedł z tego świata w r. 1465. pan bez obłudy pobożny, bez pychy dostatni. Przecięż po jego śmierci, że sobie szlachta Ruska uciążała, Król na wykupno z domu Odrowążów starostwa Lwowskiego, Gliniańskiego, Żydaczowskiego, Samborskiego, posłał dwakroć stotysięcy, i tak te dobra odebrał. *Biel. fol.* 436. *Crom. l.* 26. *Starowol. in Bellat. Sarmat. Frydrych. in Hyac.* Barbarę z Sprowy kasztelanową Krakowską oświadcza jej nagrobek w Mogile wystawiony w roku 1477. Elżbietę z Sprowy list który podpisała, potwierdzając pewną darowiznę na plebanią w Samborze. *Elisabeth relicta, Spitconis de Tarnów Palatini Cracoviensis, domina et haeres Ducatus Samboriensis.* Anna z Sprowy Odrowążowna, była za Piotrem Grochowskim koło roku 1450.

Jan z Sprowy najprzód wojewoda Podolski, a potem Ruski 1480. (w księgach ziemskich Przemysłkich pod rokiem 1466. znajdziesz Jana Odrowąża z Sprowy, starostę Samborskiego, podstolego Sendomierskiego, który się pisał z Kupnowic, niewiemże czy to nie tenże sam Jan) *Bielski* go zowie bratem Jędrzeja wojewody Ruskiego, i dziedzicem, gdy pisze *fol.* 436. że odbierał pieniądze, z królewszczyzny na Rusi leżące, które i on, i brat jego trzymał w zastawie, *Cromer lib.* 26. i 29. gdzie powiada, że przeciwko Tatarom czuwał z wojskiem w roku 1479. a w następującym, był komissarzem do pewnej ugody, o czem *Okol. pod herbem Łodzia fol.* 160. OO. Bernardynom w Samborze klasztor, pod tytułem Wniebowzięcia Matki Boskiej zbudował w roku 1472. i z żoną swoją Bietą albo Beatą Tęczyńską, biblioteką go znaczną opatrzył, a gdy go Turcy i Tatarowie spustoszyli, znowu od tejże Beaty w r. 1514. był wystawiony. Powtórnie potem z złości schizmatyckiej pogorzał z gruntu ten klasztor, ale już czyją inszą dobroczynnością, ten który w tej porze widziemy stanął. *Vadingus in Annal. Minor.* 1472. *a num.* 97. który przydaje, że miał ten Jan z tejże Beaty jednę córkę zostawić i dwóch synów. *Kromer lib.* 30. *Bielski fol.* 486. pisze, że wojewodzic Ruski Odrowąż, na wojnie Wołoskiej pod Bukowiną w r. 1497. czy się w niewolą dostał, czy zginął, w lat ośmnaście potem zna-

lazł się, od matki z płonnej racyi za syna przyjęty; bo pospolicie inni nie chcieli go znać za prawdziwego, i z tej racyi, że i obyczajów był gnuśnych, i życia niestwornego. O córce jego Beacie pisze *Paprocki*, że w kościele Samborskim po śmierci złożona, i nagrobek jej wypisał, z tego jednak trudno rozeznać, czyja to córka była, i za kim; trochę niżej ten autor powiada, że Jędrzeja wojewody Ruskiego Odrowąża córka, była za Stanisławem Łaskim wojewodą Sieradzkim, w tym się jednak pomylił: bo ta mężowi swemu Łaskiemu wspomnionemu, nagrobek w Łasku stawiając, tak się podpisała, *Beata de Sprowa Joannis Odrowąż Palatini Russiae filia posuit*, toć nie była córką Jędrzeja, czy jednak tego Jana, czy inszego, o którym, niżej, nie masz pewności. *Grodzicius w Życiu Ś. Jacka* pisze, że Jan Odrowąż wojewoda Ruski, z Beaty Tęczyńskiej spłodził córkę Jędrzeja Stadnickiego małżonkę i synów dwóch, Jędrzeja i Jana. Z tych:

Jan z Sprowy wojewoda Bełzki, a potem Ruski, jakom dowodził w tomie pierwszym z różnych przywilejów, które podpisał, syn Jana z Tęczyńskiej, umarł 1515. jakoż że o te czasy kwitnął ten Jan, i z inąd dochodzę: bo Jan Stanisław z Sprowy, starosta Opoczyński, 1501. podpisał elekcyą Alexandra Króla u *Karnkowsk. de Primatu*, tenże pod Łopuszną w roku 1509. Tatarów mężnie poraził i pod Wiśniowcem 1512. *Bielski fol.* 521. (Tomasz brat wojewody Ruskiego, zostawił syna Eustachiusza starostę Opoczyńskiego bezpotomnego. Siostry jego w różne domy rozniosły fortunę, jedna w dom Szafrańców, od której był Stanisław wojewoda Sendomierski, druga Przerębska kasztelanowa Sieradzka, to *Paproc. fol.* 396. atoli *fol.* 56. pisze, że Stanisława wojewody Sendomierskiego ojciec, był Stanisław podkomorzy Krakowski, matka Sienińska herbu Dębno, nie Odrowążowna, to pewna, że ten Tomasz wsławił się był rycerskiemi dziełami przeciwko Kozakom, za co od Króla udarowany 1462. *Cromer lib.* 25. *Biel. fol.* 456. O drugim Odrowążu świadczy tenże *Paprocki*, że córkę jego pojął Piotr Dersznak z Rokienice.) *Grodzicius w życiu Ś. Jacka* powiada: że ten Jan wojewoda Ruski miał za sobą Annę Tarnowską kasztelankę Krakowską, i z niej spłodził Stanisława wojewodę Ruskiego, cóżkolwiek bądź, że *Paprocki* omylnie tego Stanisława wojewodę Ruskiego, chce mieć synem Jędrzeja wojewody Ruskiego: bo i przeciąg lat jednego od drugiego, wierzyć temu nie pozwala. Był i drugi brat rodzony Stanisława wojewody Ruskiego, Hieronim; ten tylko dwie córki zostawił, Beatę Oszczowską w Bełzkiem, i Annę, ta przy Przeworskim klasztorze, panieńskie życie prowadząc w wielkiej

świątobliwości poszła do Pana po zapłatę w roku 1588. *Severinus w życiu Ś. Jacka*, sto dwadzieścia lat życia jej naznacza, i Katarzyną zowie.

Stanisław z Sprowy syn Jana wojewody Ruskiego z Tarnowskiej, w r. 1518. kasztelan Zarnowski, podpisał przywilej dany miastu Krakowskiemu, w roku 1530. kasztelan Biecki, *Bielski fol.* 561. w roku 1534. kasztelan Lwowski, w roku 1536. wojewoda Bełzki, w roku 1538. wojewoda Podolski, nakoniec wojewodą Ruskim umarł w 1546. r. był oraz i starostą Samborskim, dziedzic miasta Jarosławia, gdzie części swoje, i do nich należące wsi, Gawłowo, Sioło i Wola Moszczona, i z żoną swoją Katarzyną hrabianką z Gorki (była to wojewodzanka Poznańska Łukasza córka) i insze, przedał Dobrogostowi i Janowi Szamotulskim *jure redemptionis*, za pięć tysięcy złotych Polskich, o czem czytałem list Zygmunta I. *in MS. Petricov.* w którym approbował tę ich tranzakcyą. Po śmierci Katarzyny z Gorki, pojął Annę księżnę Mazowiecką, Konrada III. książęcia Mazowieckiego córkę, ostatnią książęcej tej linji dziedziczkę, z której tylko jednę córkę spłodził Zofią, ta pierwszym związkiem żyła z Janem hrabią Tarnowskim, kasztelanem Wojnickim, starostą Sendomierskim, atoli bezpotomne małżeństwo było. Wdową zostawszy, acz Zygmuntowi Augustowi Królowi Polskiemu, który ją chciał mieć *vitae et sceptri sociam*, wymówiła się słusznemi przyczynami, jednak za radą i błogosławieństwem papiezkiem, i krewnych naleganiem, poszła za Jana Kostkę wojewodę Sendomierskiego. Pochwałami jej zagęścili historycy księgi swoje. *Orichovius Quinc.* 2. *Sarnicki lib.* 5. *Paproc. Okol. Pigłowski in elog. Hincza kazanie*, *Korona złota*, *Nakiel. in Miechov. fol.* 709. Jakoż była to Pani świątobliwa i wzór pobożności, tak wdowom, jako i zamężnym matronom, co tydzień raz przynajmniej do tajemnic ołtarzowych przystępowała. Siła ubogich panienek różnego stanu, czy to za klauzurę zakonną, czy w stan małżeński wybierających się, szczodrobliwie uposażyła, inszych zaś potrzebujących, miłosiernie wspomagała. Wdową będąc kollegium Soc. Jesu w Jarosławiu w mieście pod tytułem Ś. Jana 1571. ufundowała, wprawdzie nasi, życzyli sobie, żeby była tę intencyą swoją do Przemysłkiej fundacyi zamieniła, ale się tym składała, szkrupuł prawi miałabym wielki, żebym swoich ludzi pominąwszy, inszym i do siebie nie należącym, tego szczęścia nagaliła. *Sachinus parte* 3. *Histor. Soc. lib.* 7. *num.* 54. Przy zdrowiu lepszym będąc, zwyczajem sobie w każdy tydzień nieodmiennym, we Czwartek w szpitalu, ubogich częstować zwykła, sama do zgotowania

potraw pomagając, i osobliwą pokorą usługi kuchenne odprawując, sama wydawając potrawy, a niektórych słabszych, sama ręką swoją Pańską karmiąc, potem o każdego z osobna potrzebach pytając się z domu o cokolwiek prosili, posyłała. Do Najśw. Trójcy osobliwsze się w niej wydawało nabożeństwo, tak, że nie było jej nic milszego, jako o niej słyszeć: nikomu niczego nie odmówiła, kto ją w to imię prosił. U stołu nawet, gdy usłyszała co na pochwałę jej, powstawała i z powinną weneracyą czciła imię Boskie, ile mogła, i o północy na modlitwę się porywała, więc raz trafiło się, że snem na niej zmorzona była gwałtownie, tym czasem stoczek dopaliwszy się do całego kręgu, wszystek się zajął i zupełnie wypalił, kobierca na którym stał, tylko tyle wypaliwszy, ile sam miejsca mógł zastąpić. Do kościoła przyszedłszy największa jej konfidentka panna służebna, szczepę jaką pod kolana pokładała, na której cały czas gołymi nogami przeklęczała. Co rok pieszo na Łysą górę, drzewem Krzyża S. wsławioną, chodziła; i owszem postrzeżono, że trzewiki na ten czas bez podeszew były, zkąd pochodziło, że po owej skalistej, korzenistej górze, do krwi częstokroć nogi poraniła, umiała jednak te swoje dobrowolne umartwienia dobrze taić: bo w bogatych sukniach i modnie się nosiła, przecież z powagą i przystojnością. Tegoż dnia, którego ją P. Bóg rozwiązać miał przy połogu każdym, w szpitalu ubogim służyła, dziecię skoro się które urodziło, na sianie go, na wzór Chrystusa tak narodzonego złożyć kazała. Pasierbicy swojej Kostkownie, zaraźliwą chorobą złożonej, z taką pilnością usługowała, że też od niej zaraziwszy się, w roku 1580. wieku swego 40. w świątobliwych aktach życie to zamknęła, w Jarosławiu fundacyi swojej, po śmierci złożona. Kładę tu to, co sama przed połogiem napisała: Synu miły albo też córko moja, mówiła, posłuchaj pilnie tych słów moich do ciebie, a przyjmij je odemnie, jako od miłującej cię matki, która napisałam tą swoją ręką własną, w ten czas gdym cię porodzić na ten świat miała z łaski Bożej. Oznajmuję pobożną wolą moję i jako matka proszę cię, o jej zupełne wypełnienie. Będąc ja wdową przez siedm lat, z prawego serca życzyłam sobie od Pana Boga tego, abym mu mogła służyć wiecznie w czystości, a dobra fortunne swoje, na cześć i na chwałę Boską prawie wszystkie, by to mogło być obrócić: do czego żem ja żadnym sposobem, chociem tego sobie życzyła, dla wielkich trudności moich przyjść nie mogła, ciebie potomka mego, o to upominam i proszę, abyś ty w osobie swojej, mógł to ziścić i chcieć; do tego niech ci Pan Bóg natchnienia swego, i ratunku użyczy, ślubami

żadnemi nie obowiązałam cię, ale tylko żądza moja była, żebyś raczej w duchownym pobożnym stanie P. Bogu służył, obróciwszy na chwałę Bożą, dobra odemnie tobie zostawione. W czem racz cię P. Boże ratować, i sprawować według woli świętej swojej *Amen*. W tymże czasie kwitnął N. z Sprowy Odrowąż starosta Opoczyński, który miał za sobą Annę Łaską wojewodzankę Sieradzką Stanisława córkę. *Paproc. o herb. fol.* 465. Odrowążowna z Gostynia Anna, była za Bardzkim Maciejem stolnikiem Poznańskim.

Inni Odrowążowie pisali się z Szczekocina, albo z Dąbna. Z tych słynęli, Jan z Szczekocina kasztelan Lubelski 1366. Piotr kasztelan także Lubelski w roku 1370. Jan kasztelan Lubelski w roku 1413. i 1428. Jan stolnik Sendomierski, i starosta Lubelski, podpisał list Kazimierza Króla dany miastu Lubelskiemu 1445. u *Łask. w Statucie* 1458. *fol.* 68. ten u Opoczki z Witołdem wielkim książęciem Litewskim, siła a mężnie dokazywał, o czem *Kromer lib.* 22. Kazimierza Króla chojnie w Lublinie przyjmował 1447. r. *Długosz*. Jan podkomorzy Lubelski 1438. na liscie Jagiełła danym miastu Lubelskiemu. *Bielski w roku* 1427. *fol.* 328. wspomina dwie siostry rodzone z Szczekocina, Katarzynę i Elżbietę, Piotra i Dobka Szczekockich, a w następującym roku pisze, że Piotr z Zawiszą czarnym, za Zygmuntem Cesarzem przeciwko Turkom nad Dunajem mężnie się bijąc, dostał się w niewolą, wszakże potem z tej niewoli był wykupiony. Piotr Woda z Szczekocina podkanclerzy koronny 1438. u *Łask. w Statucie fol.* 129. i w roku 1451. u tegoż *fol.* 84. zginął pod Chojnicami 1454. r. Dobiesław podstoli Sendomierski, Paweł starosta Olsztyński, Zawichojski i Łukowski, Henryk starosta Lubelski w roku 1462. kwitnęli. Bartłomiej którego syn Jakób z Szczekocina albo z Dąbna, kasztelan Krakowski umarł 1490. r. w Mogile gdzie zdawna dom Odrowążów grób swój miał, pochowany z nagrobkiem, i napisem i herbem Odrowąż: *Paprocki* i *Okolski* już go pod Rawiczami Dębińskiemi, już pod Odrowążami kładą, za któremi i ja idąc, mówiłem o nim obszerniej pod Dębińskiemi, atoli i z nagrobku, i z jego podpisu tak u *Paproc.* jako i u *Okol.* położonego, w którym z inszemi Odrowążami, potwierdzał fundacyą klasztoru Mogilskiego 1462. r. poznać, że był Odrowąż, poznać i to, że jedenże był ten, co był podskarbim koronnym, co i kasztelanem Krakowskim, ale z podskarbstwa koronnego, postąpił na pieczęć, z tej na województwo Sendomierskie, a nakoniec na kasztelanią Krakowską. Był i drugi Jakób z Dąbna, kanonik Gnieznieński w r. 1443. tak się podpisał na dekrecie, u *Damal. w ży-*

ciu B. Bogumiła. Jan z Szczekocina stolnik Lubelski i starosta 1532. roku na liście Zygmunta I. danym Lublinowi. Piotr Odrowąż biskup Margarytański, suffragan Kujawski, archidyakon Warszawski za czasów Zygmunta III. Króla. *Frydrychov. in Hyacin.*

Wielądek w heraldyce w początkowej genealogji tej familji wiele się różni od *Niesieckiego*, co zaś do Radosława hrabiego na Końskich (jak wyżej *Niesiecki*) stryja Iwona biskupa Krakowskiego, temu trzech synów naznacza, Prandotę, Wizona i Hostazego, i tak dalszą tychże genealogią prowadzi: Synowie Radosława, Prandota, Wizon i Hostazy, miasteczka Hrodecz dziedzice, tamże poddanych swoich wolnością za przywilejem w roku 1280. udarowali. Od Wizona zaś syna Radosława Piotr, Dobiesław i Świętosław, którym Pomstyboryusz hrabia z Sokolla, czterdzieści dziewięć morgów na Końskich roku 1264. wieczystem daniem zapisał. Od Świętosława zaś syna Wizona, Iwan kawaler królewskiej korony, którego synowie z Małgorzaty żony jego, Nawogiusz i Wojciech, czyli Olbrycht Wysocki nazwany, dóbr ojczystych i macierzystych w Gnieznie roku 1336. zrobili podział. Od Wojciecha zaś syna Nawogiusza: Marcin, Jędrzej, Otto, Marynus, Krzysztof, Floryan i Krystyn, hrabstwa Końskie dziedzice. Od Krzysztofa zaś syna Wojciecha z Doroty *Budzyńskiej* małżonki swojej, Jędrzej, Mikołaj, Bartosyusz i Fulko czyli Pełka dóbr *Wysocice* i *Gołyszyn* w ziemi Krakowskiej, także *Rudka* i *Ostrów* w ziemi Sendomierskiej dziedzic, który Świętosława i Piotra synów zostawił. Od Mikołaja zaś syna Krzysztofa Zofoniasz i Czuboryusz dóbr *Siercza* i *Wysoka* dziedzice. Tenże Mikołaj połowy łanu w Kazanowie Czuboryuszowi synowi swemu w ośmiu grzywień monety Praskiej r. 1385. w Gnieznie uczynił zastawę. Od Zofoniasza zaś syna Mikołaja z Katarzyny żony swojej, Przecław, Michał i Mikołaj, któremu Konstantyn Russocki na summę tysiąca grzywien monety Praskiej w Rawie 1450. roku prawne uczynił uwolnienie. Od Mikołaja zaś syna Zofoniasza, Franciszek Adam dwóch imion, Władysław, Wojciech, Anna Mikołaja Borowskiego małżonka i Mikołaj dwoistego imienia. Od tego zaś Mikołaja Jan Kurzański czyli Wysocki zwany, od którego z Doroty familji Brohomirów herbu *Zadora* Klemens, Franciszek Wojciech i Jakób. Wyżej zaś pomieniony Władysław części dóbr *Wysokie* przerzeczonemu Janowi synowcowi swemu, w Sendomierzu 1491. roku prawnie ustąpił. Także od tegoż Mikołaja Maciej i Mikołaj, od którego Jan i dalsze potomstwo jego, r. 1511. między Janem i Mikołajem bracią rodzonemi synami Mikołaja dóbr *Sierawce* i *Sloboda*, zamiana. Od Klemensa zaś syna Jana z Anny domu *Raszków* herbu *Sas*, Maciej dóbr *Olmanki* i *Sedyrów* dziedzic, Jan i Mikołaj Połęcki zwany, i Tomasz. Roku 1558. Jan Potocki części *Potoka* dziedzic, Janowi i Maciejowi synowi Klemensem przed aktami ziemskiemi Książkiemi uczynił zastawę. Od Franciszka wyżej pomienionego Jana syna Gabryel. Od Wojciecha zaś tegoż Jana syna z Anny *Dulskiej* herbu *Przegonia*, Wawrzeniec pułkownik wojska Czeskiego, który Zofią Adama Jastrzębiec Borowskiego małżonkę i Zygmunta

zostawił. Od Jakóba zaś tegoż Jana syna Mikołaj Leo, ten z Urszuli *Falczewskiej* herbu *Trąby*, zostawił synów Szymona i Jędrzeja, od którego z Jadwigi *Podolskiej* herbu *Nałęcz*, Szczepan, Idzi, który z Katarzyny *Leszczyńskiej* herbu *Radwan*, zostawił Salomeą, Teodora Łabęckiego małżonkę. Od Macieja zaś syna Klemensa z Agnieszki *Potockiej* herbu *Pilawa*, Jan, Katarzyna Alberta Wojciechowskiego żona, i Wojciech, który z Ewy *Czepowskiej* herbu *Jastrzębiec*, zostawił Stanisława Floryana dwóch imion, i Jędrzeja, od którego potomstwo. Roku 1601. Zygmunt III. Król Polski, Janowi Wysockiemu synowi Macieja Odrowąż z linji Radosława hrabi na Końskich, niegdy z pokolenia Hittim prawdziwemu — przodków swoich potomkowi, summy od sukcessorów Marcina Zadory Russockiego przynależącej się, uczynił przywilejem darowanie, którego w aktach ziemskich Krakowskich dnia 13. Lipca 1797. roku nastąpiło wpisanie. Od tegoż Jana syna Macieja z Doroty *Wargawskiej* herbu *Rola*, Michał majętności *Turobojcze*, w powiecie Bieszczadeckim dziedzic, Stanisław, który z Anny *Ossuchowskiej* herbu *Pomian*, Jędrzeja, Jana, Marcina, Alexandra i Jadwigę, Wojciecha Piotrowskiego małżonkę, zostawił: i Piotr, który z Agaty *Grodowskiej* zostawił Józefa Konstantyna i Helenę. Od Michała zaś syna Jana z Zofji *Zbąskiej* herbu *Nałęcz*, Ignacy wojsk Rzeczypospolitej Polskiej pułkownik, Michał, Stanisław, Mikołaj i Szczesny. R. 1684. Jana III. Króla Polskiego, Ignacemu Odrowąż Wysockiemu Michała Odrowąż synowi, niegdy zaś Jana Odrowąż wnukowi, przeciwko Turkom pod Wiedniem w Austryi dokonanego zwycięztwa świadectwo. Od tegoż Ignacego Michała syna z Anny *Chojeckiej* herbu *Lubicz*, pierwszego małżeństwa, Franciszek wsi *Połęczno* dziedzic, powtórnego zaś ślubu z Teresy domu *Tarbortów* herbu *Monsztern*, Walenty, Jan Paweł dwóch imion i Stanisław, któremu i przerzeczonemu Franciszkowi przez Karola VI. Cesarza Rzymsko Niemieckiego w roku 1733. chwalebny list dany. Od Walentego zaś syna Ignacego z Jadwigi *Zamojskiej* herbu *Jelita*, Jan, Onufry i Mikołaj, od którego z Zuzanny *Grajewskiej* herbu *Oliwa*, Jan, Mikołaj, Onufry. R. 1749. Józef Potocki hetman wielki koronny na osadzenie majętności Hołowczyna zwanej, Michałowi i Tomaszowi Odrowążom Wysockim potomkom Jana Pawła Odrowąż Wysockiego, prawo uczynił. Od tego Jana Pawła dwóch imion syna Ignacego z Apollonji *Lityńskiej* herbu *Grzymała*, Michał, Anna Mikołaja Kaniewskiego małżonka, i Tomasz, który z Rozalji *Sadowskiej* herbu *Drogomir*, Józefa, który zaślubił sobie Teklę *Michałowską:* Ferreryusza vice-regenta grodzkiego Krakowskiego, Franciszka w wojsku Cesarskiem kawalera, i Pawła w zakonie reguły Cysterzów zostawił. Od Stanisława zaś tegoż Ignacego syna z Anny *Horodyńskiej* herbu *Korczak*, Jan Nepomucen chorąży kawaleryi Rzeczypospolitej Polskiej, i Franciszek, od którego z Anny *Kamieńskiej* herbu *Jastrzębiec*, Serafin vice-prefekt gwardyi Kremańskiej. Tejże familji Odrowążów liczne monumenta summaryusz wyszczególnia w aktach grodzkich Krakowskich 1790. r. z strony domu Odrowążów Wysockich zapisany. —

Herbowni.

Bębnowski, *Białaczowski*, *Błaszkowicki*, *Buchta*, *Burkacki*, *Cedrowski*, *Chlewicki*, *Chreptowicz*, *Chwałkowski*, *Duracz*, *Godowski*, *Gorski*, *Gostwicki*, *Jaczynic*, *Jeleński*, *Kamieński*, *Kapusta kniaź*, *Karśnicki*, *Kietliński*, *Konecki*, *Krzyszkowski*, *Kuliński*, *Kurzański*, *Litawor*, *Łuskina*, *Mieszkowski*, *Milżecki*, *Minkiewicz*, *Mniewski*, *Pacanowski*, *Pawłowicz*, *Pękalski*, *Pieniążek*, *Płoszowski*, *Pniewski*, *Potempski*, *Potrykowski*, *Pruszkowski*, *Przedworski*, *Ptaszyński*, *Siedlniski*, *Sprowy*, *Strasz*, *Sczekocki*, *Sypniewski*, *Szydłowiecki*, *Wanikowski*, *Werda*, *Wilkoński*, *Wizgerd*, *Wolski*, *Wysocki*, *Żaba*, *Zaranowski.*

Małachowski, *Wielądek* i inni następujące familji podają, jako tego herbu używające:

Abratowicz, *Minoski*, *Przedwojewski*, *Wilkowski*, *Wissogerd*, *Wyssegerd.*

Niektórzy jednak tu położeni, z tą odmianą herbu Odrowąż używają, że na strzale pół krzyża przydają, od lewego boku, a w hełmie ogon pawi bez strzały kładą: i takim się pieczętują Jeleńscy w księztwie Litewskiem. Drudzy jako Łuskinowie Zaranowscy w temże księztwie, cały krzyż przez strzałę kładą, a w hełmie trzy pióra strusie. Inni jako Żabowie tamże w Litwie, dwa krzyże przez strzałę równe sobie pod żeleźcem jej noszą, w hełmie zaś trzy pióra strusie. O każdym z tych na swojem mówi się miejscu.

Odrowski *herbu Pomian*, w Prusiech świadczy o nich *MS. o Familiach Pruskich*, luboć tak Paprocki jako i Okolski ich opuścili.

Konstytucya sejmu roku 1642. nakazuje ziemi Halickiej repetycyą Zł. 3910. z poboru u sukcessorów Olbrychta Odrowskiego poborcy Halickiego pozostałych. — *Vol. IV. fol.* 39. —

Odrwolff *herbu Bibersztein* na Szląsku, to jest są ucięte rogi jelenie, z sobą u spodu złożone, na hełmie sześć piór strusich, ten herb *Paprocki w Sztambuchu Ślęzkim* przypisał Janowi Odrwolff sędziemu ziemskiemu Opolskiemu i Raciborskiemu, i jego synowi Janowi de Stradomie dolne w roku 1607.

Odrzechowski *Hołobut herbu Sas*, i o tych nasi pisarze milczą, atoli w Przemysłkiej ziemi kwitną.

Odrzywolski *herbu Nałęcz*. Z tego się piszą Odrzywoła, co jest w Radomskim powiecie, co znać i z nagrobków ich w kościele Odrzywolskim wystawionych. Z tych Dobrogosta Czarnego z Odrzywoła starostę Radomskiego, wspomina *Bielski fol.* 290. że pod Kozienicami na Wiśle most stawiał, w roku 1409. N. miał za sobą Podlodowską siostrę starosty Radomskiego. *Paproc. fol.* 125. Jan 1587. podpisał ustawy zjazdu Pokrzywnickiego. *Constitut. fol.* 427. Adam 1632. r. w województwie Sendomierskiem. Abraham Mikołaj dziedzic na Odrzywole, mąż rycerski, czego dał dowody w Węgrzech, Inflanciech i na Podolu, zakrystyą przy kościele Odrzywolskim wymurował, umarł 1640. jako świadczy tamże nagrobek jego; wszakże już temi czasy, dobra dziedziczne ich Odrzywół, już się w cudzych rękach znajdują. Jan kasztelan Czerniechowski, starosta Winnicki i Żydaczewski, żona jego Anna Czuryłowna, pięćdziesiąt tysięcy naznaczyła na wymurowanie kościoła naszego Winnickiego, sam zaś konwentowi Winnickiemu OO. Dominikanów folwark darował z młynem i z stawem. *Okol. Russ. Flor. fol.* 98. Był to mąż wojenny, rycerskich dzieł początki założył pod Szymonem Kopycińskim marszałkiem niegdy związkowym; pod Cecorą potem z Żółkiewskim hetmanem z razu, mężnie się stawił, atoli potem, widząc nieprzebyty sztych zguby, który i hetmana i wojsko nasze czekał, zawczasu z Stefanem Chmieleckim ostatniej klęski uszedł; przecież potem od Cecorskiej, aż do Batochowskiej kampanji, we wszystkich okazyach pięknego serca dał dowody, osobliwie jednak pod Korsuniem, gdzie Tohajbega na siebie nacierającego, odważnie zrzucił; lewem skrzydłem wojska na ten czas rządząc; wszakże tam w niewolą od Kozaków i Tatarów wzięty, i do Tauryki był zaprowadzony. *Pastor. Hist. Plen. lib.* 1. *et Kochow.* Wyszedłszy z niewoli, gdy znowu pod Batowem za ojczyznę piersi swych nadstawia, tamże poległ w lat życia swego blisko ośmdziesiąt. *Potoc. Centur. fol.* 132. Antoni stolnik Latyczowski pod Krosnem, człowiek wojskowy, bracia jego Mikołaj i Jędrzej, po których zostali sukcessorowie.

Odrzywolski *herbu Rogala* w Mazowszu, tak o nich pisze *Paproc.* Do tych rozumiem należy Piotr Odrzywolski 1578. r. poborca w ziemi Czerskiej. *Constit. fol.* 353. Jan w ziemi Warszawskiej 1674. r. N. Mikołaja Leszczyńskiego małżonka 1560.

Odwaga *herb*, patrz **Konopacki.**

ODYNIEC HERB.

Ma być w polu niebieskiem strzała biała, żeleźcem prosto w górę wyrychtowana, z krzyżem przez jej środek, u dołu na prawy bok załamana, tak jednak, że pióra końca jej nie widać, na hełmie pięć piór strusich, tak go opisują, *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1190. *O herb. f.* 680. *Okol. t.* 2. *f.* 316. w książce Klejnoty nazwanej, obadwa końce strzały, tak u góry jako i na dole, na lewy bok załamane, bez piór i żeleźca. *Kojał. in MS.* powiada, że pole tarczy powinno być czerwone, a na hełmie tylko trzy pióra strusie. Ten herb od książąt Ruskich nadany, jednemu mężnemu żołnierzowi, który nie tylko z ludźmi silnemi, ale też i z samemi passował się Odyńcami, z łukiem i szablą wychodząc, sam jeden wojska nieprzyjacielskie na pojedynek wyzywał, i ztąd go Odyńcem nazwano, że mu równego w sile nie było, mężnością, śmiałością i chybkością. Niektórzy z nich nad strzałą gwiazdę kładą.

Herbowni.

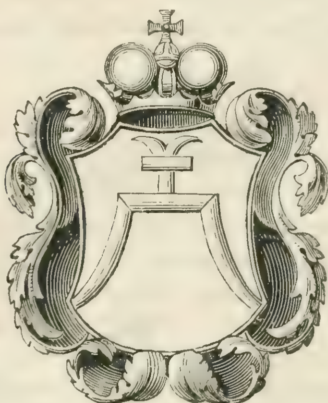
Barynowski, Bohusz, Brzozowiecki, Burba, Odyniec, Szostowicki, Szyszka, Wisłouch.

O Burbach mówiłem w drugim tomie, alem herbu ich niewiedział, *Ks. Kojałowicz in MS.* do tego ich herbu pociąga, przecież z tą różnicą, że strzała powinna być u wierzchu bez żeleźca, złamana, i nakrzywiona na prawy bok, a u dołu na lewy, w hełmie zaś trzy pióra strusie. Takimże kształtem noszą herb swój Szyszkowie, Wisłouchowie. Bodaj do tegoż herbu nie należy Maciej biskup Wileński, który na tę dostojność w roku 1421. podniesiony, przez lat trzydzieści i dwa, kościołem Wileńskim z pochwałą rządził. Herb jego przez niewiadomość tak wyrażają niektórzy jak literę Z, ale powinno by być takim kształtem, Ƶ Burbowie ci w Zmu-

dzkiem księztwie kwitną i w powiecie Grodzieńskim. Z tych Mikołaj Gabryel Burba pisarz ziemski Żmudzki, zostawił z Bilewiczowny syna Stanisława, ten trzech synów Mikołaja, Marcina i Jana. Dawid 1621.

Odyniec Wasil kniaź Barynowski. Teodor Odyniec kniaź, jeden z Panów fakcyi Świdrygiełłowej, wzięty w niewolą pod Oszmianą w roku 1433. *Kojał. par.* 2. *Stryjk.* N. starosta Orszański z Elżbiety Chlebowiczowny wojewodzanki Wileńskiej, i kanclerzanki Litewskiej, spłodził syna Jędrzeja męża rycerskiego. *Paproc. f.* 658. Tenże autor w *Ogrodzie f.* 209. wspomina Odyńcowiczów z Jawnucianki księżniczki Zasławskiej Bogdana córki urodzonych. Fiedor w powiecie Orszańskim, miał synów Wasila, Jędrzeja i Jana. Wasil skarbnik Wilkomierski, Jana syn Jakób. Jan koniuszy województwa Kijowskiego, który często z pogany w potrzebie bywał, mąż znaczny. Dymitr człowiek rycerski. N. cześnik Wileński, córka jego Anna, była za Danielem Filipowiczem oboźnym Mińskim. Anna Odyńcowna Macieja Boguckiego podstolego Podlaskiego małżonka. Podobno są Odyńcowie herbu Leliwa. Daniel strażnik Smoleński 1674. w powiecie Wołkowiskim. N. Odyńcowna Alexandra Jelca małżonka. Zofia Odyńska Krzysztofa Karskiego. Alexander i Mikołaj w zakonie naszym temi czasy. Anna Odyńcowna Krzysztofa Scipiona małżonka. Kazimierz Odyniec skarbnik Wileński 1700.

W województwie Podolskiem w r. 1778. Andrzej Odyniec wojski Czerwonogrodzki. — *Krasicki.*

OGIŃSKI HERB.

Powinna być brama obozowa, a na wierzchu jej krzyż rozdarty, nad hełmem mitra książęca, tak go opisuje *Kojał. in MS.* bo Paprocki i Okolski o nich milczą. Herb ten nabyty z tej okazyi, gdy Tatarowie, bramę w obozie przeła-

mali, przodek tego domu powodem był, że z nim książęta Ruscy, Tatarów wyparowali i zbili. Ile mi się na różnych miejscach widzieć dostało, brama tego herbu powinna być czerwona, krzyż biały; pole tarczy błękitne. Niektórzy są jednak tego zdania, że na wierzchu bramy, nie jest do krzyż rozdarty, ale lilji białej, w cyrkule złotym listki: pospoliciej jednak drudzy mówią, że krzyż od wierzchu rozdarty. Genealogia domu tego, na blasze sztychowana wyszła od akademji Wileńskiej w roku 1707. której śladem idąc, autor książki, *Annibal ad portas w roku* 1732. *na świat wydanej*, na wszystko co tam ten pisał, poświadcza, przecież długą bo od Włodzimierza Jedynowładzcy całej Rusi, od roku 990. aż do czasów naszych genealogią wywodząc, żadnego autora po sobie obadwa nie przywodzą. Świadczą się wprawdzie monimentami tego prześwietnego domu, które powinnyby być albo z przywilejów temu domowi nadanych, albo zapisów, tranzakcyi ziemskich czy grodzkich, ale i tego nigdzie w nich nie czytam, dopieroż roku, którego który z nich żył albo umarł, ciężko znaleźć. A co największa, nietykając szeregu książąt Ruskich, powiadają, że Jerzy albo Juria Fiedorowicz kniaź na Kozielsku, syn Teodora, wnuk w dziewiątym stopniu Włodzimierza monarchy, za Zygmunta I. w roku 1514. po odebraniu Smoleńska od Moskwy, z dwoma synami swojemi w księztwie Litewskiem osiadł. Czy możesz być, żeby przez lat więcej niż pięćset dwadzieścia i cztery a tylko dziewięć pokolenia było? a tu mówią wnuk w dziewiątym stopniu Włodzimierza. Ale się to lepiej jeszcze ztąd pokaże, z dalszej ich osnowy: piszą tedy że ten Jerzy Fiedorowicz spłodził dwóch synów, z tych jeden Władysław dla małej a otyłej statury od ojca swego nazwany Puzyr, a potem z lekka Puzyna, od którego dom Puzynów poszedł, drugi Grzegorz dla ognistej i gorącej komplexyi, Ohen z Ruskiego zazawołany, od którego Ogińskich familia rozpleniona, ten albowiem Grzegorz, miał dwóch synów jednego Dymitra stolnika Litewskiego, drugiego Macieja łowczego Litewskiego, cywuna Wileńskiego. Dymitra genealogią tak wywodzą, synów jego miało być dwóch, Roman za Zygmunta II. walecznik wsławiony, i Teodor tego z Bystrzycką dwaj synowie zostali pierwszy Grzegorz, któremu Jakuszewska trzech synów powiła, Piotra którego z Rudominianki syn Jan marszałek Bracławski, Bogdana tego córka zaślubiona Rudominie, a syn Michał. Dymitra tego z Chrapowickiej dwie tylko córki były, jedna Barbara Korsakowa, druga Petronella Woroniczowa. Drugi Teodora syn z Bystrzyckiej, Bogdan podstoli Bracławski. Maciej łowczy Litewski, cywun Wileński,

o którym wyżej, brat Dymitra stolnika Litewskiego, spłodził Teodora kasztelana Wileńskiego marszałka Litewskiego, ten Bogdana kasztelana Wileńskiego, ten Macieja łowczego Litewskiego, którego z Tarłowny córki cztery: Katarzyna Mleczkowi sędziemu ziemskiemu Wiłkomierskiemu, Barbara Dziewałtowskiemu chorążemu Kowieńskiemu, Jadwiga Narkuskiemu, Anna Chojnackiemu dożywotnie zaślubione, i synów dwóch, Jan stolnik Litewski, i Marcin Bogdan podkomorzy Trocki, wnuk w piętnastym stopniu Włodzimierza Jedynowładzcy Ruskiego, kwitnął ten Bogdan podkomorzy Trocki, w roku 1601. jako o nim świadczy Konstytucya tego roku *fol.* 761. Jeżeli tak jest, toć od Jerzego Fiedorowicza który pierwszy w księztwie Litewskiem gniezdzić się począł, było pokolenia sześć, aż do tego Marcina Bogdana podkomorzego, a jeżeli przez sto lat nie zupełne sześć generacyi wyszło, według tych autorów to co od Włodzimierza Jedynowładzcy do Jerzego Fiedorowicza pierwszego w Litwie ziemianina, to jest więcej niż przez pięćset lat, powinni byli ci autorowie pokolenia narachować najmniej i trzydzieści, drugich rzeczy w tej od nich położonej osnowie nie roztrząsam, ale trzymać się jej cale nie mogę.

Przyznaję to z chęcią tak zasłużonej w Królestwie tem familji, że z książąt idzie, bo i Konstytutucye koronne na kilku miejscach osobliwie dawniejsze, tytuł im kniaziów przyznawały, jako *Konstytucya* 1628. *fol.* 10. gdzie wspomina Matfieja kniazia Ogińskiego cywuna Wileńskiego, że był w roku 1560. komissarzem do dóbr pewnych, i roku 1601. *fol.* 671. a nic podobniejszego, że z książąt Ruskich, procedencyi jednak tego domu trudno dowodnie zgadnąć, tak dla starożytności ich, jako też i dla tego, że rozplenione potomstwo tych książąt, na wiele się linji podzieliło. Przyznaję i to, że dom kniaziów Ogińskich i Puzynów jedenże jest, bo się z zdawna tak ci, jako i drudzy z Kozielska piszą, a nic pewniejszego, że od braci rodzonych rozrodzeni i znać z tej okazyi imion tych nabyli, jako ci autorowie wzwyż położeni twierdzą ile że tegoż im i inni zdania pomagają. Niewiemże, czy nie do nich także należą Jełowiccy na Wołyniu, bo się takimże herbem, jako i Ogińscy i Puzynowie pieczętują, tylko że u Jełowickich krzyż na bramie cały, nie rozdarty kładą. *Kojałowicz in MS.* powiada, że się dom Ogińskich, nie z Moskwy, ale z księztwa Siewierskiego a podobno z linji książąt Siewierskich do Litwy przeniósł, czy to z Heleną Moskiewską, Króla Polskiego Alexandra małżonką, czy też pod czas owych zawieruchów, kiedy z Michałem Glińskim Smoleńsk do Moskwy odpadł wiele

albowiem tamecznych Panów niechcąc Moskwie hołdować, zostawiwszy w ręku ich ojczyste dobra, do Litwy się wyniosło, jako świadczy *Bielski fol.* 524.

Marcin z Kozielska Ogiński, jako go genealogia zowie, czyli raczej Bogdan jako go i nieraz konstytucye koronne tytułują, syn Macieja cywuna Wileńskiego, podkomorzy Trocki, sławny pułkownik za Stefana i Zygmunta III. wziął w krwawych zasługach od ojczyzny, pewną summę na Dorsuniszkach, o czem *Konstytucya* 1607. *fol.* 863. gdzie na tym sejmie posłował, i znowu 1609. zkąd był deputatowany do korrektury praw i statutu Litewskiego. *Constit. fol.* 909. Miał za sobą Reginę Wołowiczownę kasztelankę Mścisławską, według genealogji, czy wojewodzankę Smoleńską, według *Kojał.* z niej potomstwo Barbara Szemetowa podkomorzyna Wiłkomierska, a potem Wileńska, Ruta Radzicka, Apollonia najprzód Szemetowa, a *2do voto* Zienowiczowa, Annę Stetkiewiczową genealogia przydaje czwartą córkę, inne młodo pomarły, synowie zaś Roman w młodym wieku wszedł do grobu, Dymitr, według *Wojniłowicza Kazania* pułkownik, Samuel cywun Trocki, Jan Felix kasztelan Mścisławski, *Kojał. in MS.* wojewodą go Mścisławskim zowie, i przydaje, że w roku 1633. podczas expedycyi Władysława VI. pod Smoleńsk, w Wilnie na presidium był od Króla zostawiony. *Konstytucye* 1613. *fol.* 38. wspominają tego Jana, że był komissarzem do ułożenia prowincyi Smoleńskiej, świeżo od Moskwy odzyskanej, w książce *Annibal ad portas*, i drugiego Jana Felixa kasztelana Witepskiego za syna przypisują temuż Bogdanowi, genealogia zaś drugiego syna Dymitrem zowie i starostą Winnickim, którego żona Pieniążkowna Maryanna podczaszanka Krakowska z tej syn Jerzy młodo umarł.

Alexander kasztelan Trocki, syn także Bogdana podkomorzego Trockiego najprzód chorąży Trocki r. 1623. potem chorąży nadworny Litewski r. 1643. dalej wojewoda Miński 1648. jako się podpisał na elekcyą Jana Kazimiera, z tego postąpił na kasztelanią Trocką, na której umarł roku 1653. Z tego poznać, że go omylnie pisze *Kojał.* wojewodą Mścisławskim, *Perarski* wojewodą Smoleńskim, był oraz starostą Rohaczewskim i Dorsuńskim, Pan wielkiego serca, z którym heroicznie stawał przeciwko Szwedom pod Kircholmem, przeciwko Moskwie pod Smoleńskiem, przeciwko Turkom pod Chocimem, kędy na harcu znacznemu Turczynowi głowę uciął, zwycięzką tę szablę na pamiątkę odwagi jego, do tych czas w tym domu chowają. Za Władysława IV. pod Smo-

leńskiem, pułkownik srebrnej chorągwi, tak nazwanej od wyboru pod nią mężów, i rynsztunku żołnierskiego, na tysiąc i dwieście piechoty Moskiewskiej uderzył i poraził. Niemniej radą niż głową pożyteczny był ojczyznie, posłując na różne sejmy, jako 1623. *Constit. fol.* 10. i 1616. *Constit. fol.* 6. zkąd był deputowany na trybunał fiskalny Litewski, 1643. zkąd komissarzem stanął do opatrzenia obrony należytej miastu Smoleńskiemu; pojął w dożywotnią przyjaźń Połubińską Katarzynę wojewodzankę Parnawską, z tej jedna córka Helena, tak ją zowie *Geneal. Ogińskich*, Alexandrą zaś pisze, *Geneal. Zawiszów*, żyła z Jędrzejem Zawiszą pisarzem Litewskim: druga Teodora za Janem Gruzewskim podkomorzym Żmudzkim. Synowie zaś jego, z pierwszcy żony Szemetowny kasztelanki Smoleńskiej: Bogdan chorąży nadworny Litewski, w roku 1647. komissarz do zapłaty, piechocie Smoleńskiej, *Constit. fol.* 23. mąż wojenny, wszakże młodo umarł w Krakowie, z Połubińskiej zaś powtórzonego małżeństwa jako się wyżej mówiło: Marcyan, Samuel, i Jan marszałek Bracławski (atoli panegiryk akademji Wileńskiej pod tytułem *Iter gloriae i Kazanie Wojniłowicza*, stryjecznym go bratem zowią Marcyana kanclerza Litewskiego, i że był z matki Zofji Rudomianki urodzony świadczą, od siedmnastego roku życia swego, aż do czterdziestego szóstego, w którym żyć przestał i wojować w r. 1680. w obozie bezżenny na sławę imienia swego pracował pod Januszem Radziwiłem, Pawłem Sapiehą i Michałem Pacem, który mu rządy całego wojska, dufając jego przezorności powierzał pod Kuszlikami w okazyi z Moskwą, kulą postrzelony, gdy i koń pod nim raniony, i on leciał z niego, od swoich przecież był ratowany. Do rozwiązania związku po zabiciu Gosiewskiego siła pomógł. Brat jego Jerzy młodo umarł.

Marcyan syn Alexandra kasztelana najprzód stolnik Trocki w roku 1648. dalej cześnik Litewski, 1661. r. potem wojewoda Trocki starosta Radoszkowski Dorsuński, Mściborski umarł kanclerzem wielkim Litewskim w roku 1690. z dwiema żonami bezdzietnie żyjąc: z tych pierwsza była Marcybella Chlebowiczowna wojewodzanka Wileńska, druga Konstancya Wielopolska kanclerzanka koronna. Stawał odważnie z swym ludem w różnych expedycyach, mianowicie przeciw Węgrom i Kozakom, gdy Rakocego za granice z Polski wyparowano, pod Kownem w potrzebie, kulą w nogę postrzelony, nie ustąpił kroku nieprzyjacielowi, Szwedzi także i Moskwa męztwa jego doznali. W publicznych także obradach, na dobro ojczyzny był niespracowany, posłując na różne sejmy, jako 1661. zkąd był deputowany na trybunał skarbowy Litewski,

Constit. fol. 4. komissarz do granic 1670. *Constit. fol.* 9. a 1683. do traktowania z Moskwą o pokój wieczny, *Constit. fol.* 3. i owszem posłem jeździł z Grzymułtowskim wojewodą Poznańskim, na stolicę Moskiewską do traktatów pokoju. Marszałkował w trybunale Litewskim w roku 1671. Zakon Kaznodziejski w zamku Trockim kiedyś ufundowany od Królów Polskich, ale przez nieprzyjacielskie inkursye gdy klasztor zrujnowano, ztamtąd rugowany, tamże wprowadził, osadził, fundacyi przyczyniwszy, konwent restaurowawszy. Kościół także w Rogonie w powiecie Wiłkomierskim, w swojem dziedzictwie ufundował, wieś do niego przydawszy Ojukiany, które obiedwie jego fundacye, approbowała *Konstytucya* 1678. *fol.* 17. Drugi w nowym mieście kościół; za jego kosztem stanął uposażony, świadczy *Konstytucya* 1690. *fol.* 17. i kollegium nasze Mińskie, jego szczodrobliwością i żony jego fundowane. *Constit.* 1683. *fol.* 9. Samuel brat Marcyana rodzony z Połubińskiej, stolnik Trocki 1632. a potem cywun 1648. człowiek rycerski z sejmu 1647. na którym posłem stawał naznaczony komissarzem do zapłaty wojsku. *Constit. fol.* 23. Z Billewiczowny zostawił trzy córki, Reginę, ta pierwszym związkiem żyła z Korfem, drugim z Lenartem Pociejem wojewodą Witebskim, Krystynę, ta z Tyszkiewiczem Michałem stolnikiem Trockim, Helenę ta 1*mo voto* z Stankiewiczem 2*do* z Tyszkiewiczem, Praxedę, ta w klasztorze Panieńskim na służbę wieczną zaślubiła się Bogu. Synów zaś dwóch: Szymon i Jan. Z tych

Szymon Karol najprzód podkomorzy Witebski, dalej miecznik Litewski, fundator OO. Karmelitów Bosych pod Wilnem za Wilią, gdzie też po śmierci ciało jego złożone. Trzy razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z hrabianką Hollenderską, drugi raz z Korsakowną herbu Kotwica, trzeci raz z Wojnianką, od tych potomstwo zostało dwie córki, Eleonora Józefowi Mniszchowi marszałkowi wielkiemu koronnemu, Pani i rozsądku i ludzkości i pobożności pełna, druga Kierłowi marszałkowi Starodubowskiemu w małżeństwo się dostały, z synów zaś pięciu, Samuel w zakonie Kaznodziejskim poświęciwszy się Bogu, w krótce przeniósł się na wieczność. Bogusław marszałek Kowieński, Pan sprawiedliwy, i na ubogie chojny, posłował na sejm 1724. zostawił syna jedynaka Karola starostę Dorsuńskiego, i ten jednak młodo wszedł do grobu, spłodziwszy z Raheli Wyhowskiej kasztelanki Mińskiej syna starostę Dorsuńskiego i córkę. Córka Bogusława marszałka, wydana za Karola Gustawa Diukiera generała Szwedzkiego. Jerzy młodo zniknął. Alexander starosta Uświacki 1704. złączył się był dożywotnie 1*mo voto*

z Szujską pisarzowną Litewską, *2do* z Rudominianką, ten się urodził z Wojnianki.

Marcyan wojewoda Witebski, starosta Borysowski, Przewalski, syn piąty Szymona miecznika Litewskiego, a przedtem najprzód miecznik Litewski, dalej kasztelan Witebski, przeciwko Turkom, Kozakom wojownik, godzien któremu i nieraz całego wojska Litewskiego rządów powierzano w izbie poselskiej sześć razy posłując, mówił, co na nim miłość ku ojczyznie wymagała, marszałkując trzy razy w trybunale Litewskim, raz 1712. drugi raz 1718. trzeci raz 1723. sądził według Boga i prawa. W Mikulinie fundował OO. Bernardynów kościół i rezydencyą, w Witebsku między innemi kościół Soc. Jesu dobroczynnie po wielkiej części dźwignął, kaplicę S. Józefa znacznym sumptem przy nim wystawił, a na zakon nasz cały nieustannie po pańsku łaskawy. Do B. Józafata Męczennika szczególniej nabożny. Złączył się był dożywotnie z Teresą Brzostowską pierwszym związkiem, z tej krom młodo zmarłych, kwitną temi czasy gdy to piszę, synowie, Ignacy oboźny Litewski, starosta Bracławski, marszałek trybunału koronnego 1732. poseł kilka razy na sejmy pojął temi czasy Helenę Ogińską wojewodzankę Wileńską*). Franciszek Xawery w zakonie Soc. Jesu, Tadeusz starosta Przewalski**), Kazimierz starosta Babinowicki, Stanisław starosta Wierzbowski, córki zaś Barbara Krzysztofowi Pacowi najprzód pisarzowi Litewskiemu a dalej kasztelanowi Połockiemu, Anna Mateuszowi Białozorowi staroście Kiernowskiemu pisarzowi Wileńskiemu, Marcyanna Michałowi Potockiemu wojewodzie Wołyńskiemu zaślubione, i Benedykta Panna. Drugim ślubem z Teresą Tyzenhauzowną wojewodzanką Mścisławską, z tej dwie córki zostały Stanisława i Marya. Trzecim ślubem, z Krystyną Abrahamowiczowną ta świat pożegnała w roku 1739. w kościele naszym Witebskim pogrzebiona.

Jan wojewoda Połocki, hetman polny Litewski, starosta Stokliski, syn drugi Samuela cywuna Trockiego: przedtem zaś był marszałkiem Wołkowiskim, posłem na sejm 1662. *Constit. fol.* 2. wojewodą i starostą Mścisławskim 1674. rycerskie dzieła jego, buławę mu polną dały, pułki albowiem wodząc, już przeciw Moskwie i Szwedom, już przeciwko

*) Był poźniej marszałkiem wielkim Litewskim i kasztelanem Wileńskim, umarł r. 1774. bezpotomny. — *Przypisek Krasickiego.*

**) Był kasztelanem; nakoniec wojewodą Trockim, z *Radziwiłowny* miał synów dwóch. — *Przypisek Krasickiego.*

Turkom i Tatarom wszędzie dzielnością swoją straszny był nieprzyjacielowi, wszakże zwycięzką jego ręką, nie długo się ojczyznie cieszyć dostało gdy albowiem z pod Wiednia, z sławnej expedycyi powracał, na wieczny się pokój w Krakowie przeniósł 1684. 25. Lutego, fundował OO. Franciszkanów w Łopienicy, co approbowała *Konstytucya* 1690. *f.* 17. Miał za sobą 1*mo voto* Siemaszkownę, 2*do* Joannę Naruszewiczownę, z pierwszej była córka Helena Joanna, Izajkowska chorążyna Grodzińska, a drugim związkiem Tarłowa cześnikowa Litewska i synowie trzej: Mikołaj, Grzegorz i Leo. Z drugiej była córka Maryanna, 1*mo voto* Chalecka starościna Mozyrska, drugim Tyszkiewiczowa starościna Starodubowska, i synowie Alexander, Kazimierz i Marcyan.

Mikołaj kasztelan Trocki 1712. a przedtem podskarbi nadworny Litewski, marszałek Wołkowiski, syn Jana wojewody Połockiego, poseł do Cara Moskiewskiego i na różne sejmy, Kopciowna cztery mu córki powiła: Różą, Stanisława Krasińskiego kasztelana Płockiego, starosty Warszawskiego małżonkę: Marcybellę, w zakonie Panien wizytek Bogu zaślubioną: Teresę i Franciszkę Massalską starościnę Grodzińską wojewodzinę Mścisławską. Z synów zaś jego, Ludwik był biskupem Smoleńskim, nie długo jednak na tej katedrze prezydował, śmierć albowiem niespodziana w r. 1718. osnowę mu dalszą życia i honorów przerwała. Jerzy starosta Radoszkowski bezżennie żył i umarł. Antoni starosta Berznicki w młodym wieku zszedł z tego świata, trochę przedtem do zakonu Societ. Jesu wstąpiwszy.

Grzegorz Antoni starosta Żmudzki, hetman polny, a potem wielki Litewski, syn drugi Jana wojewody Połockiego, a przedtem chorąży Litewski, starosta Mścisławski, marszałek trybunału Litewskiego w r. 1706. do S. Xawiera szczególniej nabożny, waleczny na kilku miejscach Szwedów zwycięzca, umarł w Lublinie 1709. w Łopienicy pogrzebiony, do której fundacyi od ojca swego rozpoczętej siła tam dopomógł. Zaślubił był sobie, Teklę czy Teofilę księżniczkę Czartoryską podkomorzankę Krakowską, pozostałą wdowę po Jerzym Krasickim, stolniku Przemysłkim, z tej spłodził trzy córki, to jest Elżbietę, ta żyła 1*mo voto* z Gełgudem pisarzem Litewskim, drugim z Antonim Puzyną chorążym nadwornym Litewskim, Angelę ta z Felixem Parysem, Eufrozynę ta z Pacem starostą Wilejskim. Synów zaś dwóch: Jana kuchmistrza Litewskiego i Kazimierza podstolego Litewskiego starostę Bracławskiego, obadwa młodo pomarli, przecież Kazimierz z Katarzyny Humieckiej wojewodzanki Podol-

skiej, zostawił sukcessora syna Józefa *) Leo podstoli Litewski, trzeci syn Jana wojewody Połockiego, którego z Kotłowny siostry podskarbiego Litewskiego syn Michał starosta Stokliski, i córek dwie: Ludwika i Helena, jedna z nich zmówiona z Kazimierzem Królikowskim instygatorem Litewskim. Alexander czwarty syn wojewody Połockiego, starosta Mściborski, jest w druku jego *Oracya na B. Jana Kantego w roku* 1680. *miana Palma in Ecclesia Dei exaltata.* Marcyan Karol kasztelan Mścisławski, piąty syn Jana wojewody Połockiego, miał za sobą Chalecką starościankę Nowosielską ale z nią żył *sterilis:* był i miecznikiem Litewskim.

Kazimierz najprzód wojewoda Trocki, po Pocieju wziął 1730. województwo Wileńskie, starosta Gorzdowski, białego orła kawaler, szósty syn Jana wojewody Połockiego, marszałkował w trybunale Litewskim w roku 1725. komissarz przez sejm delegowany do Kurlandyi, zszedł z tego świata w roku 1733. miał za sobą Eleonorę Wojniankę marszałkownę Pińską herbu trzy Trąby, z niej cztery córki, Marcybellę Ignacego Zawiszy miecznika Litewskiego, starosty Mińskiego małżonkę, Teresę, Helenę i Maryannę, i syna Józefa wojewodę Trockiego, które krzesło wziął po ojcu roku 1730. i starostę Gorzdowskiego, umarł roku 1737. ten z Anny księżniczki Wiśniowieckiej kanclerzanki Litewskiej, ma syna i córki.

Ignacy Ogiński, miecznik Litewski starosta Oszmiański, Guzowski, starszy syn Tadeusza wojewody Trockiego, mąż w naukach biegły, z *Szembekowny* wdowy po Potockim staroście Guzowskim zostawił potomstwo. — Józefa wojewody Trockiego z *Wiśniowieckiej* potomstwo sześć córek; Augusta za Platerem wojewodą Mścisławskim, N. za Brzostowskim podskarbim w Lit. N. za Brzostowskim kasztelanem Płockim, N. za Przeździeckim podkanclerzym Litewskim. N. za Wielhorskim łowczym Litew. N. siostra Honorata zakonnica u Dominikanek we Lwowie: i syn jeden: Michał Ogiński hetman wielki Litewski, Piński, Słonimski, Merecki, Tucholski itd. starosta z Alexandrą księżniczką *Czartoryską* wdową po Sapieże podkanclerzym Litewskim ożeniony. — *Krasicki.*

Oglecki. Jan Oglecki burgrabia Nowomiejski, z sejmu 1647. komissarz naznaczony, do naprawy mostów i grobel Żarnickich. *Constit. fol.* 13.

Ognicki. Stefan Ognicki dla heroicznych, dzieł, w różnych expedycyach wojennych podjętych, od Jana Karola

*) Ten Józef starosta Mściborski młodo umarł: siostra jego rodzona żyła bezdzietnie z Józefem Podowskim wojewodą Płockim, i tym sposobem cała substancya linji Grzegorza po białogłowach, przeszła w dom Paców, Wojnów i Parysów. — *Przypisek Krasickiego.*

Chodkiewicza hetmana zalecony, w komput rycerstwa Polskiego policzony, przez Konstytucyą sejmową 1616. *fol.* 50.

OGOŃCZYK HERB.

Ma być pół strzały białej, żeleźcem do góry prosto wyrychtowanej, na półpierścieniu, w polu czerwonem, w hełmie dwie ręce Panieńskie od góry wyciągnione, tak go opisują, *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1179. *O herbach fol.* 410. *Okol. tom.* 2. *fol.* 318. *Bielski fol.* 217. Według tychże autorów w Morawie starożytna Odrowążów familia Ogończykowi swój początek dała; ztąd podobnoć w prawdzie obojga domów klejnotne znaki, niejaką jednak odmianą rozróżnione, z takiej okazyi; wpadł w Morawę nieprzyjaciel w roku 1100. (ile się dorozumiewa *Duryew. in MS.* byli to *Curii* albo *Cumani*, o których świadczy, *Joan. Turoc. Chron.* że trochę przed tym rokiem Węgierskie Królestwo, Morawom od wschodu przyległe, najeżdżali; a w roku 1252. szeroko w Czechy i Morawy zagony zapuściwszy, znaczną liczbę ludzi w niewolą, z tych krajów nagnali. O czem *Balbinus Epist. Hist. Bohem. c.* 14.) ztamtąd z bogatym plonem powracając, między inszą zdobyczą, jeden z najezdników i poganów owych szlachetnego Odrowążów domu jedynaczkę uprowadzał, tak z tego łupu kontent, jak ta nad niedolą swoją sarkała. Napadł na to nieszczęście Piotr z Radzikowa, odważny kawaler, u którego z płaczem ręce wyciągając Panna, obrony żebrała. Nie dał się długo prosić Piotr, natarł koniem, poganina zabił, a Pannę na nieprzyjacielskiego konia wsadziwszy, szczęśliwie uwiózł, i na bezpiecznem osadził miejscu. Na zawdzięczenie tej łaski, już się widząc wolną z pętów Panna, na nową się ale przyjacielską odważyła niewolą, pierścień albowiem, który na palcu miała, złamawszy, swemu

obrońcy połowicę go dała, poprzysięgając, że się nie komu inszemu w małżeństwo dostać miała, tylko jemu. Odebrawszy niespodzianą deklaracyą, i podziękowawszy, że snać długo, mu tam bawić, czy interessa jego, czy rewolucye tych tam czasów niedozwalały, odjechał. Panna w krótce potem, gdy się jej zacny i z urodzenia i z fortuny kawaler trafił, luboć się na słowo poprzysiężone obrońcy swemu dane oglądała, przecież gdy jego nie widać było, a perswazye rodzicielskie nalegały; na małżeństwo z drugim zdała się nakłaniać. Już tedy dzień wesela naznaczony przyszedł, wszystko do tego aktu gotowo było; w tem nadjeżdża i Piotr z Radzikowa, połowę pierścienia sobie od Panny danego pokazuje, słowa się upomina, ale nie wiele mówić tej było trzeba, ta albowiem poznawszy swego dobrodzieja, z tą się przed swemi rezolucyą dała słyszeć, że raczej śmierć sobie obieram, niżeli żebym miała raz danej obietnicy mojej nie dochować. Godzien tego ten, żebym mu całem życiem przyjaźń świadczyła, który mi życie przywrócił. Widząc rodzice i Piotra z Radzikowa godność, i rzeczy słuszność, córkę mu w małżeństwo oddali, a na pamiątkę tego, herb tym kształtem, jako się wyżej mówiło, ułożono. Herb ten inni zowią Pogończyk, czy od pogoni za nieprzyjacielem, czy że Poganina zabił, zowią go i Ogończyk, od syna tego Piotra Ogona, zowią i Powała: od drugiego syna tegoż Piotra, Powała nazwanego.

W genealogji Ogończyków w r. 1692. wydanej, *Anonymo authore*, inszą osnowę czytam; familią albowiem Ogończyków wywodzi, od Króla Scythyi Og nazwanego, którego Josue zabił, jako mamy *Numer* 21. Tego potem potomkowie wynieśli się do Kappadocyi, ztamtąd do Włoch, kędy blizko Benewentu miasto *Caudim* wystawili, a po naszemu Ogon, ztąd znowu do Pannonji przeszli, ale ta osnowa żadnej pewności, ani po sobie autora nie ma. Tamże powiada, że w Radzikach nie daleko cmentarza ku zamkowi, znaleziono kamień z obudwu stron obłupany, i przejeżdżającemi wozami wytarty, na nim herb Ogończyk widzieć było z tą inskrypcyą. *Petrus de Radziki F. Nicolai, F. Georgii, F. Janussii, F. Petrassii, Miroslai, F. Powała hic requievi, anno Christi MCXXVI.* z tego ten autor wnosi, że pierwszy przodek domu Ogończyków Powała nazwany, z Węgier do Polski przyszedł za Leszka II. koło roku 805. syna miał Mirosława, ten Piotrasza, który koło roku 906. pojąwszy Odrowążównę, herb swój dawny w Ogończyka przemienił, syn jego Janusz, tego zaś Jerzy, tego Mikołaj, tego Piotr z Radzikowa, od którego rozrodzona familia Kościeleckich w roku

1136. zmarły. Co jeżeli tak jest, tocby trzeba mówić, że dawniejszy dom Ogończyków w Polszcze, niżeli chce *Paprocki;* przecież ten Piotrasz, który wziął za małżonkę Odrowążownę, chyba kwitnął koło roku 966. kiedy Polacy wiarę Chrześcijańską przyjęli, ile że dawniej Polacy na ten czas Poganie, pewnie że imion katolickich, to jest Piotrów na się niebrali. *Długosz* w r. 1431. Jędrzeja z Lubina herbu Powała wspomina, ale ten należał do herbu Doliwa, jako się pod literą L. mówiło. Wisława także niektórzy biskupa Krakowskiego do tegoż herbu pociągają, który żył w r. 1284. a to dla tego że się pisał z Kościelec inszy jest w Krakowskim, z którego się ten Wisław i jego dom herbu Zabawa pisał, co o nim świadczą pospoliciej insi. Jam dawniejszych tego herbu przodków pod Kościeleckiemi położył, i pod Powała. Sangaw jeden z Panów Litewskich na sejmie Hrodelskim, herb ten na siebie i na dom swój przyjął.

Herbowni.

Augustynowski, Baliński, Białobłocki, Biechowski, Bloch, Bogorski, Borowiecki, Borowski, Broniewski, Butowiecki, Cym, Czarnotulski, Czerski, Dąbrowski, Dobiecki, Dobruchowski, Domajowski, Drwalewski, Drzewiecki, Działyński, Dzięciołowski, Godziszewski, Goleński, Gornicki, Goryński, Gorzechowski, Grodzicki, Grotkowski, Hayko, Jakimowicz, Jankowski, Kadzidłowski, Kijowski, Kłodzki, Kochański, Kończa, Kościelecki, Kościelski, Kotliński, Kuciński, Kuczborski, Lesiowski, Łętowski, Magnuszewski, Mąkowski, Malanowski, Mijakowski, Mikołajewski, Mirosławski, Mniewski, Mniszek, Morawiec, Murzynowski, Myślakowski, Niedrzwicki, Niedźwiecki, Ogonowski, Paczyński, Padzewski, Paprocki, Parul, Pogorski, Powała, Proszyński, Pruszkowski, Radojewski, Radzikowski, Rosnowski, Roszkowski, Rożyński, Sangaw, Sieczkowski, Sierakowski, Siewierski, Skarbieński, Skorzewski, Skrzypieński, Sokołowski,

Stachowski, Stański, Starosielski, Szwykowski, Tolwiński, Trojanowski, Trzebuchowski, Twardowski, Wiesiołowski, Wlewski, Woliński, Wolski, Woyszyk, Wydzierzewski, Wysocki, Zakrzewski, Zaorski, Zarpalski, Zboiński, Zelski, Żółtowski, Zwolski.

Duńczewski, Kuropatnicki, Małachowski i inni następującym familiom, także herb *Ogończyk* przyznają:
Kloczko, — Kuczyński, — Patyński, — Sieszkowski.

Nie wszyscy jednak tu położeni, jednakowo tego herbu zażywają: bo niektórzy z nich, tak na hełmie ręce układają, żeby trzymały w palcach pierścień; jako Działyńscy, Grotkowscy, i inni. Drudzy ręce bez pierścienia noszą, jako Kuczborscy. Insi na strzale krzyż kładą, jako Konczowie w Litwie, inni dwa krzyże, jako Jakimowiczowie.

Ogonowski *herbu Ogończyk*, w Krakowskiem województwie. Adam Ogonowski na wojnie Pruskiej przeciw Szwedom zalecony, zszedł z tego świata w roku 1640. w Krakowskim kościele Ś. Katarzyny pogrzebiony i z tym herbem *Starowol. in Monum.* do którego miejsca OO. Augustyanom dobroczynnością swoją, ten się dom przyłożył. *Dryacki w Życiu B. Izajasza Bonera p. 2. c. 9.* Józef podwojewodzy Sandecki 1705. i Teresa. Jan w Płockiem 1674. piszą się z Ogonowa. Jan w księztwie Litewskiem 1700.

Ogrodziński. Włodko Ogrodziński 1384. *Bielski fol.* 268. Bartłomiej w nieszczęśliwej pod Chojnicami naszych potyczce, od Krzyżaków pojmany roku 1454. *Bielski fol.* 404. Jan i Walentyn w Płockiem r. 1632. N. miał za sobą Ewę Palczewską, z tej córka Maryanna była za Jakóbem Pabierowskim.

W roku 1780. Ogrodziński biskup Poznański, kanclerz wielki koronny. — W r. 1788. Adam Ogrodziński wiceregent Czerski. — *Krasicki.*

Okęcki *herbu Radwan*, w ziemi Warszawskiej. Jan, Remigian, Wiktoryn i Mikołaj Okęccy r. 1648. N. miał za sobą Agnieszkę Karczewską pisarzownę ziemską Czerską.

Antoni Okęcki biskup Chełmski koadjutor biskupstwa Poznańskiego. — Kazimierz skarbnik Czerski. — Wiktor skarbnik Warszawski. — Józef podsędek Warszawski. — *Krasicki.*

Oklędowski, w ziemi Zawkrzeńskiej. Piotr Oklędowski 1648.

OKMIŃSKI HERB.

Kojał. in MS. (bo Paprocki i Okolski o nim nie wiedzieli) tak ten herb opisuje, strzała z obudwu stron kończata, do góry prosto, przez cyrkuł przewleczona, u której na dole na kształt Habdanka, na hełmie trzy pióra strusie *). Taką formą ten herb miał sobie przysłany, od jednego z tych familiantów. Atoli od drugiego już inszą symmetryą był ułożony, to jest strzała z góry prosto na dół żeleźcem serce przeszyła, a po czterech rogach tarczy krzyże, po jednemu trochę z ukosa do strzały nakłonione, trzy całe, czwarty z góry od lewego boku tarczy, nie zupełny. Dom to dawny, i kiedyś w księztwie Siewierskiem kwitnący, ale gdy to i Smoleńsk od księztwa Litewskiego odpadło, Bogusz dobra swoje zostawiwszy w ręku Moskiewskich, udał się do Zygmunta I. Króla, od którego w nagrodę swej życzliwości, wziął wieś Okmina nazwaną, od której imienia nabył, Okmiński zawołany, luboć ich insi piszą Ochmiński Bogusz. Z tych Jan w województwie Witebskiem, syn jego jeden Stefan koniuszy Witebski 1648. Floryan Bogusz Okmiński, poborca w Żmudzi 1601. *Constit. fol.* 777. Abraham cywun Twerski. Jędrzej dziekan Bracławski umarł 1658. Karol Szymon. Jan czy Wojciech Okmiński komornik Łukowski i podwojewodzy, pojął Elżbietę Rolankę, z niej były cztery córki, Anna Zaleska, Maryanna Stocka, Zofia Grochowska, Dorota Miastkowska. Stefan r. 1700. N. miał za sobą Katarzynę Mysłowską.

Okno *złote herb* patrz **Schverin.**

Okolski *herbu Rawicz*, w Sendomierskiem województwie. Jan Okolski trzech synów zostawił, Szymona, Stani-

*) Podług *Małachowskiego* w dziele *Zbiór nazwisk szlachty*, pole herbu tego powinno być niebieskie. — *P. W.*

sława, który wojnę służąc na Podolu osiadł, i Jana, który w okazyi z nieprzyjacielem zginął. Szymon w zakonie Kaznodziejskim S. theologji doktor, rządził prowincyą Ruską, wydał do druku tę księgi, 1mo. *Orbis Polonus albo herbarz Polski, na trzy tomy podzielony, pierwszy wydrukowany* 1641. *in fol. Cracov. Drugi* 1643. *Trzeci* 1648. *w Krak. in folio.* 2do. *Russiam Floridam seu de Incrementis sui Ordinis, laboribus fundationibus Conventuum in Russia,* 1646. *in* 4. *Leop.* 3tio. *Praeconem Divini Verbi Albertum Magnum ampliatum, seu Conciones in Dominicas pars* 1*ma, Cracov. in* 4. 1649. 4to. *Dyaryusz wojny pod Starczem.* 5to. *O Cudach w Podkamieniu przy Obrazie Matki Boskiej in 4to Cracov.* 1648. *pod tytułem Góra Cudami wsławiona, na ten czas Przeor w Jezupulu.* 6to. *Tryumfalna chorągiew, Kazanie na pogrzebie Cetnera. Braun libro de Scriptor. Polon. fol.* 78. przymawia mu i słusznie, że niektóre znaczne poopuszczał familie, jako Radziwiłów książąt Ostrogskich, książąt Zasławskich, i wielu inszych o których nie mógł niewiedzieć, dla ich wielkiej sławy w tem Królestwie, i z Paprockiego nawet Kostków familią bardzo krótko, wspomniawszy, mówi *Joannes Castellanus Zacrocimensis N. ejus ex Kryska,* o S. Stanisławie Kostce ani wspomniał, lubo już go Polska publicznie w kościołach jako Błogosławionego od trzydziestu lat czciła. W tem jednak zda się być bez winy Okolski, co mu jednak zarzuca tenże *Braun,* że jedne obszerniejszym stylem domy wyprowadził, drugich sławę w kilku wierszach albo słowach skurczył: bo to jest jawna, że jedne familie kwitnęły rozrodzone w wielu i w wielkich ludzi; drugie przez sto lat a czasem i więcej, ledwo tylko jednego albo drugiego dziedzica imienia i sławy swojej dochowały, czego się i teraz napatrzemy w domach różnych: jednych historycy nasi i autorowie potomnym wiekom dzieła rozpisali, o drugich mało albo nic nie znajdziesz: o jednych miał sobie dostateczne przysłane informacye, drudzy choć proszeni, mniej oto dbali: cóż tu winien Okolski? albo Paprocki, albo któżkolwiek w tej materyi pisał. Przydaje tu *Braun Markiewicza prefacyą do Książki, której dał tytuł Carcer Romanus,* gdzie ten powiada o Okolskim, że herbarza od niego wydanego trybunał koronny zakazał przedawać Bibliopolom, i mało co nie przyszło do tego, że go miano publicznie palić: *Monachus enim stipem mendicans, et Domos nobilium oberrans, laudes cumulabat et exaggerabat plus offerenti, to Markiewicz,* ale jak daleko od prawdy, z tego poznać, najprzód że Okolski pospolicie torem idzie Paprockiego, którego prawie słowo w słowo wypisał, tylko że go po Łacinie

wytłómaczył, i swemi do herbów alluzyami tomy trzy zagęścił, za cóż tedy na Okolskiego ta kara trybunalska padła, a nie na Paprockiego? Potem to u mnie pewna, że niedawnemi czasy; sprawę pewną o sukcessyą trybunał koronny Lubelski z narratywy Okolskiego i jego herbarza osądził: co czyby mogło być, gdyby go był przedtem w trybunale Lubelskim taki dekret potkał? Nadto nie widzę racyi, zacoby ta kaźń miała paść na niego; każdego w swoich tomach honoru jeżeli nie wyniósł, pewnie nie uszczerbił; autorów na to co pisze wiernie przytacza, jeżeli nie tak czyją familią okryślił, jak należało, albo jak drugich wysławił: bardziej ci winni, którzy wiedząc dobrze z pierwszego tomu, że się tej pracy podjął, przecież albo należytej, albo żadnej o domu swoim informacyi nie dali. Dopieroż to się z prawdą nie zgadza, że Okolski dla wziątku dwory szlacheckie objeżdżał; ten albowiem człowiek przy księgach które pisał, przy funkcyach które godnie piastował, uczył albowiem w zakonie swoim teologji, obozową missyą przez lat kilka przeciągnął przy Mikołaju Potockim kasztelanie Krakowskim i hetmanie wielkim koronnym, rządził konwenty Kamieniecki, Tyśmienicki, Jezupolski, i prowincyą Ruską, nie mógł się taką włoczęgą bawić albo mendyką: ale Braun byle ohydził duchownych i ich pisarzów, wszystkie paszkwilne skrypta, i które publicznie w Polszcze ogniem palono, gotów na nich uzbroić, i to co już sam osądził u siebie, że nienawiść zajątrzonemu pióru dyktowała, przecież on ich za artykuł wiary udaje, żeby tylko kogo potępił. Hieronim Okolski deputat na trybunał fiskalny Litewski z Żmudzi 1630. N. miał za sobą Umiastowską.

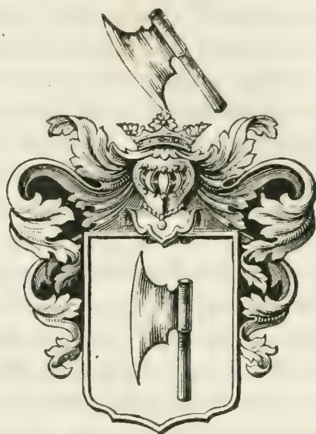
Okołów *herbu Topor*, w Wileńskiem województwie. Paprocki i Okolski o nich nie pisał. Jędrzej Okołów podpisał elekcyą Władysława IV. jeździł w poselstwie kilka razy do Moskwy. Łukasz w Pińskiem: to *Kojał. in MS.* Atoli w Brzeskiem Litewskiem kwitnął, Hieronim Okołowicz skarbnik Orszański, umarł r. 1691. którego synowie zostali, Stefan i Paweł, ci herbem się Ostoja pieczętowali. Okołowna Jacyny Onoszkowicza małżonka.

Okorski. Sieńko Okorski ziemianin Wołyński 1528. *Metryka Wołyńska.* Jan tamże 1632. N. miał za sobą Annę Maszkiewiczownę.

Okrasa, w województwie Rawskiem, Marcin Okrasa 1628. Okrasiński Felicyan i Kazimierz w księztwie Litewskiem 1700.

Okręglicki. N. Okręglicka Bireckiego małżonka. *Okol. tom. 2. fol.* 54. Jadwiga Franciszka Włodka, Zofia

zakonnica u Wszystkich ŚŚ. we Lwowie. Marcin w zakonie naszym obrawszy sobie stan pokory, w nim służył Bogu przykładnie, zapowietrzonym służąc, z wielką ochotą, i sam zarażony, poszedł po zapłatę swej bliźnim miłości, w Krakowie 1622. *Hist. Dom. Prof. Cracov.*

OKSZA **HERB.**

Ma być biała Oksza w polu czerwonem, ostrzem w prawą tarczy prosto postawiona, na hełmie nad koroną takaż Oksza, końcem od dołu niby utkwiona, tak go opisują, *Paproc. o herb. fol.* 445. *Okol. tom.* 2. *fol.* 335. *Bielski fol.* 58. *i inni*, wszakże *Paprocki* halabardą to zowie. Początki tego herbu, zgodnie nasi pisarze te być rozumieją. Sławna była w Czechach familia Wierszowców, osobliwie za panowania Mnata książęcia Czeskiego, tak, że też ten Pan, myślistwem się zbytnie bawiąc, a o rządy księztwa swego mniej dbając, jednemu z Wierszowców całego Państwa gubernią oddał. Tak z łaski książęcej wyniesiony animusz, mało miał na tem, póty się zdał być niespokojny, pókiby Mnata z księztwa dziedzicznego nie strącił, a siebie z zupełną władzą, na niem nie osadził; przetoż ująwszy sobie wielkiemi obietnicami niektórych przedniejszych, na to ich namówił, że na sejmie, który tą intencyą złożył, za książęcia go ogłosić mieli. Tail się długo sekret, w zaklętych od niego partyzantach, przecież przecisnął się i do Mnata książęcia, ten sam osobiście, na sejm się stawiwszy z gromadnym ludem, Wierszowcowi przed sobą stanąć kazał, tam wymówiwszy mu zdradę jego, i niewdzięczność za swoje łaski, obierać mu sobie kazał; żeby albo od siebie samego ginął, albo od kogo innego. Na pierwszem stanęło, miecza dobywszy Wierszowiec, sam siebie zabił. Z tej okazyi familia Wierszowców, nietylko niesławę, ale też. i niechęć wszystkich w Czechach do siebie znając,

za granicę do inszych państw się wynieśli, osobliwie jednak do Polski, z którego potomków Jan Wierszowiec, którego Czeskie kroniki zowią Gesko, *filium tistae* w r. 1103. zabił Światopełka książęcia Czeskiego, za co od Bolesława Krzywousta hojnie był udarowany, wziąwszy w nagrodę dobra Siemikowice, Radoszewice, Lipnik, Broszecin, Bogumiłowice, Strożą, Zielecin, Dylów, Wrocice, i inne. Z tejże familji był Racibor Wierszowiec w roku 1160. ten chcąc się znacznem jakiem dziełem wsławić, i przodków swoich niesławę u potomności zatrzeć, zebrał liczne wojsko, wtenczas gdy Fryderyk i Przemysł przeciwko Konradowi walczyli: stanął z niem przy Przemyśla książęcia stronie, gdzie gdy do potyczki przyszło, mężnie się tam stawił, i nieprzyjacioł jednych pobił, drugich do ucieczki przymusił. Za którą przewagę, mówi *Dubravius Historyk Czeski*, nie tylko, że do łaski przyszedł Przemyśla i Fryderyka, ale téż na pamiątkę kawalerskiego tego dzieła, herb mu który przedtem nosił, to jest Wierszę złotą, odmieniono; a na to miejsce dwie siekiery na krzyż złożone na długim toporzysku nadano, i zamek nie daleko od granic Bawarskich Prynda nazwany. Ten herb w Czechach Bradacicami zowią. Przydaje *Bielski fol.* 58. że od tych potem urośli Okszycowie, jakim jednak sposobem i kiedy, i on, i inni zamilczeli.

Tegoż herbu, był potem Boxa wojewoda Sendomierski w roku 1287. jako się mówiło w pierwszym tomie, i Nankier, ten w prowincyi Opolskiej urodzony, z dziekana Krakowskiego, zgodnie od kapituły biskupem Krakowskim obrany, i poświęcony 1320. zaraz się dobry pasterz, do rozporządzenia i naprawy zepsowanych obyczajów w swojej dyecezyi obrócił, dla tego niektóremi prawami ją obostrzył, któremi się i po śmierci jego długo rządziła; a że za swego antecessora Muskaty, kościół katedralny był pogorzał, więc on szczupłe mury przeszłego kościoła zwaliwszy, które niegdy były szczodrobliwością Bolesława Krzywousta powstały, na tę formę i kształt, jako teraz widziemy, wymurował, swoim i całej dyecezyi, która się na to składała sumptem. Zkąd pochodzi, że nagrobki biskupów Krakowskich, i książąt Polskich, tamże pochowanych zaginęły, gdy ten kościół na nowe stawiano. Aldonę, Gedymina wielkiego książęcia Litewskiego córkę, Kazimierzowi Królowi zaślubioną, wiary Chrześcijańskiej nauczył i ochrzcił. Ołtarz Ś. Małgorzacie fundował w katedrze Krakowskiej, i wsią Pieczyniegi uposażył, przy którym trędowaci nabożeństwo swoje miewali; z Floryanem biskupem Płockim, Maciejem biskupem Kujawskim, Janem Poznańskim, przed arcybiskupem Gnieznieńskim długie wiódł

prawo, gdzie jemu i sukcessorom jego przysądzono, pierwsze na synodzie i w senacie miejsce i wotowanie. Tak świątobliwie przez półsiodma lat, w Krakowskiej infule żyjąc, przeniósł się na Wrocławską, na Szląsku, pochopem mu była do tego, niechęć ku niemu Władysława Łokietka Króla, który mu, zajątrzony na niego, policzek był wyciął: atoli i na Wrocławskiem żwawie broniąc praw kościelnych, gdy mu Jan Król Czeski, zmówiwszy się z Wrocławianami, że mu dobra Mielec nazwane, a do katedry Wrocławskiej należące oderwał, a Nankier nietylko go censurami kościelnemi okrył, ale też ze wszystkiem duchowieństwem z Wrocławia ustąpił, przyszedł na to, że obrońca kościoła, trucizną potajemnie napojony, śmierć połknął w r. 1341. wszystkiemi przy śmierci sakramentami opatrzony, w kościele Wrocławskim pogrzebiony. Wtenczas sam gdy umierał, nabożna jedna matrona, według *Długosza* świadectwa, słyszała dziwnie piękne śpiewanie, gdzie pytającej się, coby to zacz było, odpowiedziano, duszę prawi Nankiera biskupa, aniołowie do nieba wprowadzają. Jakoż był to biskup wielkiej wstrzemięźliwości, świętej prostoty, przewlokłego nabożeństwa; tak, że codzień, cokolwiek mógł mieć mszy, wszystkich z osobliwszą obserwancyą słuchał, za potrzeby powszechnego kościoła. Co rok pieszo z Wrocławia grób S. Stanisława biskupa nawiedzał, i słuszną jałmużną opatrywał. Ciało swoje wymyślnemi sposobami, postami, dyscyplinami, włosiennicą trapił. *Starowol. in Vit. Episc. Cracov.*

Herbowni.

Błeszyński, Brzeski, Chocimowski, Chomętowski, Czechowski, Domarat, Gorlicki, Gosławski, Grabowski, Gramacki, Kłobukowski, Kłomnicki, Miedzwiecki, Orzechowski, Pijanowski, Radoszewski, Rey, Rzuchowski, Siemikowski, Strzelecki, Wątróbka, Włostowski, Zdrowski.

Kuropatnicki, *Małachowski* i inni poźniejsi heraldycy, następujące familie do herbu tego dołączają:

Okszyński, — Pląskowski, — Wątrobiński, — Wątrobski.

Okszyński, w powiecie Grodzieńskim. Maciej Okszyński trukczaszy królewski, podpisał elekcyą Jana III.

Kuropatnicki i *Małachowski* do herbu *Oksza* familię tę podciągają. —

Okulicz, w Mińskiem województwie, Jędrzej Kazimierz Okulicz r. 1648. syn jego Władysław. Alexander Michał Okulicz podpisał elekcyą Jana III. Erazma Okulicza no-

bilitacyą znajdziesz w Konstytucyach roku 1676. Litewskich *fol.* 23.

OKUŃ HERB.

Ks. Kojałowicz in MS. Okuniów w księztwie Litewskiem taki herb kładzie. Świat, na którym strzała żeleźcem do góry prosto stoi, piór jednak u niej nie masz, przez nię dwa krzyże, jeden od spodu mniejszy, drugi nad niem większy. Zkądby był i kiedy nabyty, żaden z autorów nie pisze.

Okuń *herbu Belina*, w Rawskiem województwie, piszą się z Okunia. Jan Okuń kasztelan Czerski, starosta Warszawski, opiekun książąt Mazowieckich, testamentem książęcia Konrada naznaczony, żył 1545. syn jego był kasztelanem Wiskim, którego córka była za Stanisławem Parysem, kasztelanem Warszawskim, starostą Czerskim, druga za Chodorowskim na Rusi, a potem za Kamienieckim, syn zaś Jan kasztelan Czerski, starosta Rawski, ochmistrz Królowy Elżbiety Austryaczki, z Anny Sobockiej herbu Doliwa, Tomasza kanclerza koronnego siostry, spłodził córki, jednę Nadarzyńską, drugą Krystynę Kasprowi Sienickiemu zaślubioną. *Kazanie*, *Roczna pamiątka.* Kwitnął ten kasztelan 1592. jako się podpisał na przywileju miasta Krakowskiego. Felix Adam umarł 1642. znaczny OO. Augustyanów i Bernardynów dobrodziej, co mu przyznaje nagrobek jego w Rawie. Jan pleban Gedlarowski Miechowita 1634. *Nakiel. in Miech. f.* 465. N. towarzysz pod usarską chorągwią, pod Starczem kulą postrzelony roku 1638. *Okol. Dyaryusz.* Alexander skarbnik Sochaczewski roku 1634. poborca. *Constit. fol.* 64. Maciej roku 1674.

Okuszko *herbu Leliwa*, tenże autor powiada, że Tyszka, od którego poszła linia i familia sławna Tyszkiewiczów, miał brata rodzonego, na imię Okuszko, ci tedy którzy od niego poszli, tym się herbem pieczętować mają.

Okuszko *herbu Radwan*, w Wileńskiem województwie. Euthymiusz Okuszkowicz Boski, władyka Piński, tenże czy inszy arcybiskup Połocki, *ritus Graeci*, koło roku 1543. Filon Okuszko 1632. i Paweł, Katarzyna Marcina Piadzewskiego małżonka. Kazimierz Hieronim cześnik Wendeński w powiecie Oszmiańskim 1674. Jędrzej 1700.

Olbiecki *herbu Janina*, w Lubelskiem województwie, w Sendomierskiem zaś są Olbieńscy.

Olbierzowski. Olbierzowska Zofia, była za Jędrzejem Gucym. *Okol. tom.* 3. *fol.* 349.

Oldakowski, w ziemi Drohickiej, Mikołaj Oldakowski 1632. w Wołyńskiem, Stanisław w Bracławskiem, Władysław w Podlaskiem r. 1648. Stanisław miecznik Drohicki. *Constit.* 1678. *fol.* 31. Wawrzeniec miecznik Rożański 1674. N. miał za sobą Eufrozynę Sobolewską pisarzownę Drohicką, z której było synów dwóch: Michał jeden, ten spłodził syna Franciszka, i córkę Eufrozynę Garczyńską; drugi Józef, od którego także potomstwo zostało, siostra ich Katarzyna Paderewska. Stanisław, ale go piszą Ondakowski, w Bełzkiem 1632.

W r. 1778. Ignacy Oldakowski sędzia grodzki Wiski. — *Krasicki.*

Olechnowicz *herbu Leliwa.* Piotr Olechnowicz kuchmistrz Litewski, za Alexandra książęcia Litewskiego, podpisał unią z koroną Litwy 1504. w *Statucie Łask. fol.* 54. tenże w roku 1528. miał swoje dobra w ziemi Wołyńskiej. *Metryka Wołyńska.* Mikołaj Piotrowicz, to jest syn Piotra, Olechnowicz miecznik Litewski, r. 1547. podpisał przywilej ziemi Bielskiej, u *Januszow. w Statut. fol.* 873. Mikołaj w księztwie Żmudzkiem 1621. Idą od Mondwida syna Gedymina w. książęcia Litewskiego, jako i Chlebowiczowie. *Histor. Sapieh.* Kazimierz i Tomasz 1700.

Melchior Olechnowicz rotmistrz Upitski 1768. Tadeusz regent aktowy Upitski, Alexander cześnik Mścisławski. Mikołaj łowczy Mścisławski koło roku 1792. — *Wielądek.*

Olędzki *herbu Rawicz*, w Podlaskiem województwie i indziej. Jan Olędzki stolnik Nurski 1632. Tomasz chorąży Drohicki w Podlaskiem, Wojciech Czuryło Olędzki, podstarości Lubelski, Wojciech z Krzymosz, Wojciech z Oląd, Jędrzej i Paweł 1648. w Lubelskiem. Jakób chorąży Drohicki. Tomasz na Chędowie kasztelan Zakroczymski, takiej był siły, że pięć talerów bitych w jednę kupkę złożonych, szablą swoją przecinał. *Tannerus in legat. Polon. Litvania in Moschoviam.* Joanna kasztelanka Zakroczymska, Jakóba Krasińskiego podkomorzego Płockiego małżonka. N. miał za sobą Annę Stanisławską, herbu Pilawa, wojewodzankę Ki-

jowską, wdowę po Kazimierzu Warszyckim kasztelanie Krakowskim. Katarzyna Kazimierza Scypiona małżonka. Barbara sędzianka ziemska Łukowska, Mikołaja Bujna pisarza ziemskiego Lidzkiego. Franciszek z Krzymosz, Jędrzej z Bielewa, Kazimierz łowczy Łukowski, Jędrzej z Krzymosz sędzia ziemski Łukowski r. 1674. Teofil najprzód chorąży Wołkowiski. *Constit.* 1576. *fol.* 17. potem podkomorzy, marszałkował w trybunale Litewskim 1686. syn jego Jerzy. Krzysztof w Wołkowiskim 1674. Joanna Olędzka 1*mo voto* żyła z Oleśnickim starostą Opoczyńskim, 2*do* z Jerzym Michałem książęciem Czartoryskim wojewodą Sendomierskim, urodzona, była z Gordonowny, wielkiego kiedyś w Anglji domu. Zygmunt miał za sobą Katarzynę Głębocką, z tą spłodził syna Jędrzeja, ten z Naramowskiej, (*Acta Castren. Posnan.* 1665.) zostawił syna Zygmunta. *Geneal. Głęboc.* Brat zda mi się rodzony Zygmunta wyższego, Franciszek w zakonie naszym, niewinności na chrzcie świętym wziętej, aż do śmierci zachował, mąż cnót wielkich, rządził kollegium Brzeskie i rezydencyą Chojnicką, umarł w Krośnie r. 1680. Wojciech kasztelan Chełmski, starosta Szmeltyński, deputatem był na trybunał koronny 1712. żona jego Teresa Macieja Bozenca Jełowickiego córka, jest potomstwo. Zofia była za Alexandrem Tarnowskim herbu Rolicz. *Acta Castren. Sierad.* 1649. Stanisław, ale go *Kojałowicz in MS.* pisze Oleński, herbu Rawicz, 1529. fundował w Mścibowie altaryą. Krzysztof sędzia ziemski Wołkowiski, Piotr pisarz grodzki Słonimski r. 1648. Krzysztof r. 1674. w Grodzieńskiem. N. Olęcka pisarzowna grodzka Trocka, była za Krzysztofem Oziębłowskim. Franciszek stolnik Łukowski, żona jego Eufemia Kuczyńska podsędkowna Drohicka. Józef i Franciszek w zakonie naszym.

W r. 1778. Jan Olędzki podczaszy Wołkowiski. — *Krasicki.*

Olekszyc, w województwie Kijowskiem. Jerzy Olekszyc podpisał elekcyą Jana III. Króla 1674.

Olelkowicz *książęta Słuckie herbu Pogonia Litewska*, bo od wielkich książąt Litewskich swój początek wzięli: Włodzimierz albowiem pierworodny syn Olgierda w. książęcia Litewskiego z Ulianny; gdy mu się działem księztwo Kijowskie dostało, nienadweręźenie stał przy Królach Polskich, na co się też był obowiązał, i dla tego w roku 1390. Jagiełłowi Królowi z wojskiem na posiłek pod Grodno przybył, *Stryjkow. lib.* 13. *c.* 7. *Cromer lib.* 15. atoli w krótce potem z tego księztwa wyzuty: Witold albowiem książę Litewski, chciwością Kijowskiego Państwa uwiedziony, gdy mu Włodzimierz na swoje urodzenie i wolność pamiętając, ani corocznej daniny płacić, ani rozkazom hołdować niechciał,

w roku 1394. z Skirgiełłem się złączywszy, z wojskiem go najechał, Żytomierz i Owrucz gwałtem mu odjął: chciał ci się w prawdzie, lud zebrawszy do boju, Włodzimierz bronić, atoli na perswazyą Jagiełła Króla, zdał się na przyjacielską ugodę, gdzie przez komissarzów królewskich na to wysadzonych wyperswadowany, ustąpił Kijowskiego Państwa, a w zamianę jego wziął Kopyl, z wielkiemi gruntami na mil trzydzieści, w obrębie wzdłuż i wszerz, *Stryjkow. Kojał. lib.* 1. *par.* 2. gdzie on Słuck zakładać począł, od którego potomków jego Słuckiemi książętami zwano, i po tej jednak ugodzie Kaniowy i Czerkasów ustąpić niechciał Włodzimierz, wszakże od Skirgiełła z wojskiem najechany, i wyzuty z nich został.

Alexander syn Włodzimierza, albo Olelko, od którego sukcessorów jego Olelkowiczami zwano, książę Słucki i Kopylski Kijowianów podczas drugiej wyprawy Witolda na Moskwę prowadził, któremi kraj Moskiewski pustoszył. *Stryjkow. fol.* 517. *Kojał. p.* 2. *l.* 1. Po śmierci Witolda, Litwa prosiła Króla Jagiełła, żeby mu był rządy księztwa Litewskie go oddał, atoli Zygmuntowi książęciu gdy się dostały, ten go z żoną i z dwiema synami pojmawszy, z Kopylskiego i Słuckiego księztwa wyzuł, jego do więzienia w Kiernowie wtrącił, żonę i dzieci w Uciany pod ścisłą strażą osadził, udawszy go, że się na niego z Świdrygiełłem sprzysiągł. *Kojał. par.* 2. powiada, że Jana Włodzimierzowicza, takbym rozumiał że to był brat rodzony Olelka, który z Świdrygiełłem przeciwko niemu wojował, zbiwszy pod Wilkomierzem i pojmawszy, 1435. r. z życia wyzuł, i nie prędzej ztamtąd wyszedł, aż po zabiciu Zygmunta. W ten czas niektórzy z Panów Litewskich, tego Olechna, albo też któregokolwiek z synów jego, życzyli sobie mieć za książęcia Litewskiego r. 1440. a w trzy lata, gdy się naprzykrzał Kazimierzowi na ten czas książęciu Litewskiemu, o przywrócenie sobie księztwa Kijowskiego, z którego ojciec jego poniewolnie był strącony, za naleganiem Panów Litewskich otrzymał, czego chciał; na którem spokojnie do roku 1455. siedział, którego przeniósł się na wieczność; śmierć jego między dwiema synami Siemionem i Michałem z księżniczki Moskiewskiej, jako chce *Biels. fol.* 452. wnuczki Witolda, jako powiada *Paprocki* czyli z księżniczki Mścisławskiej, jako pisze *Kojał.* była kłótni okazyą, kiedy księztwem Kijowskiem dzielić się chcieli, ale Król Kazimierz, dekretem swym warował, żeby Siemionowi całe księztwo Kijowskie działem się dostało, a Michałowi Kopylskie. *Stryjk. fol.* 628. *Kojał. p.* 2.

Siemion Olelkowicz książę Kijowski, syn Alexandra,

Pan zacny, w ośmnastu leciech życia swego, swemi ludźmi zbił dwanaście tysięcy Tatarów pod Grodnem, *Biel. f.* 406. co mu wielką stymę u wszystkich zjednało, tak, że go Litwa po dwakroć na księztwa Litewskiego rządy wzywali, osobliwie za podżogą Gastolda Jana świekra jego: i sam nawet o to konkurował u Kazimierza Króla na sejmie Wileńskim 1461. wszakże mu tego odmówiono, umierając w r. 1470. temuż Królowi posłał konia białego, łuk swój, którym Tatarów nie raz zwycięzko wojował, oddając mu w opiekę syna swego niedorosłego Bazylego i córkę Alexandrę, która potem w małżeństwo oddana była Konstantynowi książęciu Ostrogskiemu, i hetmanowi Litewskiemu. *Cromer lib.* 27. *Stryjkow. l.* 19. *cap.* 10. *Biels. fol.* 452. Atoli za namową Panów Litewskich, Król księztwo Kijowskie w prowincyą zamienił, i pierwszym wojewodą Kijowskim, Marcina Gastolda ogłosił. *Paprocki* powiada, że się ta odmiana dla tego stała, ze Siemion żadnego męzkiej płci potomka po sobie nie zostawił, tylko dwie córki, które Król wziąwszy w opiekę, puścił im prowenta Pińskiego i Kobryńskiego starostwa, ale się myli, bo tylko jednę córkę miał o której wyżej, i syna Bazylego, książęcia Słuckiego. *Okolski* powiada że jego nagrobek czytał w Kijowie: ten spłodził Jerzego książęcia Słuckiego, temu Elżbieta Radziwiłowna wojewodzanka Wileńska, i kanclerzanka Litewska, Mikołaja książęcia na Goniądzu córka, dwóch synów powiła: Siemiona i Jerzego. Z tych Siemion zszedł bezżenny, wprawdzieć zaślubił był sobie Katarzynę córkę Eliasza książęcia Ostrogskiego, z Kościeleckiej urodzoną, ale że tęż samę Król August, deklarował był przedtem hrabi z Górki, dla tego jemu się dostała. Jerzy zaś książę Słucki sławny wojownik w roku 1558. złączył się dożywotnie z Katarzyną Tęczyńską, wojewodzanką Krakowską, z którą spłodził trzech synów: Jerzego, Siemiona i Alexandra. Matka ich po śmierci ojcowskiej drugim ślubem poszła za Krzysztofa Radziwiła wojewodę Wileńskiego i hetmana, co było wielkich potem kłótni okazyą. *Spanorchius in Divinat.* Wszyscy jednak ci trzej bracia, młodo i bezpotomnie pomarli. Jerzy Jurgiewicz w r. 1578. *Stryjkow. f.* 782. o którym nasi pisarze świadczą, że 1564. pod Lebiedziowem za Zygmunta Augusta, przeciwko Moskwie dwa tysiące dwieście ludzi rycerskich do boju stawił; ale bardziej się to ma o ojcu jego rozumieć. Alexander w roku 1591. w Krawie. *Histor. Domus Profes. Cracov.* Jan Siemion w roku 1593. wniesiony do grobu w kościele naszym Lubelskim, ostatni z tego domu, które kollegium między konfundatorami swemi, liczy tę familią książęcą. Wielkim kosztem ojczyznie

służył ten Alexander z bratem Siemionem: bo do Inflant cztery tysiące wojska posłali. *Sachinus Histor. soc. p. 5. l. 2. nro.* 90. powiada o nich, że schizmę dziedziczną prawie w tym domu, odrzuciwszy, z kościołem się katolickim pojednali. Miał ten Siemion za sobą Zofią Mielecką: *Simon Wysocki Dedic. Kazan. pogrzeb.* była to wojewodzanka Podolska, i hetmanowna wielka koronna, która po jego śmierci poszła za Jana Karola Chodkiewicza wojewodę Wileńskiego, i hetmana wielkiego Litewskiego.

Michał Olelkowicz książę Kopylski, drugi syn Alexandra książęcia Kijowskiego, tego sobie za Pana życzyli mieć Kijowianie, po śmierci brata jego Siemiona, rządził w tenczas imieniem królewskiem, Michał Nowogrodzkim księztwem, Siemion syn jego (cóżkolwiek bądź co *Bielski f.* 452. omylnie o ich genealogji pisze, ja idę za *Stryjkowskim i Kojałowiczem*) w roku 1492. był przytomnym w pięćset jazdy, na elekcyi Alexandra książęcia Litewskiego, i niektórych życzliwość na to go księztwo forytowała. W r. 1503. z Buczackim złączywszy się nad rzeką Uszą zbił Tatarów, ale ci nowemi posiłkami wsparci, w Słuckim go zamku oblegli, którym sił tak wielkich nie mając, nie mógł dać odporu, umarł w tymże roku, zostawiwszy z żony Anastazyi niedorosłego syna Jerzego, przecież choćci tylko szesnaście lat miał na tenczas, Michała Glińskiego rebellizującego odpędził, Tatarów ośm tysięcy poraził 1511. tychże nieprzyjacioł z Litwy z zdobyczą powracających, czterdzieści tysięcy zniósł, trzech ich wodzów, żywcem pojmał. Do sławnego zwycięztwa, gdzie ośmdziesiąt tysięcy Moskwy na placu pod Orszą legło, siła z swym ludem dopomógł. Był i w okazyi pod Łopuszną, gdzie Tatarów dwadzieścia tysięcy zginęło, o czem świadczy *Stryjk. w swojej prefacyi do Historyi.* Po otrzymanem nad Tatarami zwycięztwie pod Holszanicą, puścił się Czerkass 1527. kędy cały kosz zniósł Tatarow. o czem czytałem list pisany do niego, od Zygmunta Króla I. dziekując mu za te heroiczne jego dzieła, umarł mąż chwalebny, według *Stryjkow.* w roku 1532. wszedł był w kontrakty małżeńskie z Barbarą Kiszczanką wojewodzanką Podlaską, z której tylko córka jedna została Zofia, która się w małżeństwo dostała Januszowi książęciu Radziwiłowi, najprzód podczaszemu Litewskiemu, a potem kasztelanowi Wileńskiemu, tej nagrobek wypisał, *Starowol. in Monum. i Okol.* taż zdamisię Zofia była wprzód za Jerzym Chodkiewiczem kastelanem Trockim, wniosła w dom Radziwiłów, ale ostatnia z książęcego domu, Słuckie i Kopylskie księztwa. *Stryjkowski i Grodzicki* twierdzą, że książęta Słuckie mieli przedtem swoje

własne w senacie Litewskim miejsce, aż do czasów Zygmunta I. z którego potem nienawiść ich rugowała: takbym rozumiał, że im to pozwolono było od Kazimierza Króla, w nagrodę, że ich z księztwa Kijowskiego rugowano: a gdy się go Jerzy ks. Słucki na konwokacyi dopominał r. 1572. według dawnego prawa, przodkom swoim pozwolonego, determinowały mu stany koronne zaraz miejsce po biskupie Wileńskim. *Biel. fol.* 660.

Oleski *herbu Grzymała*, z tą jednak różnicą, że żołnierza zbrojnego w bramie nie noszą, ale na murze trzy są blanki, każdy o trzech dziurach, na hełmie zaś sześć piór strusich kładą, nie pawi ogon. Niektórzy z nich z Wielkiej-Polski do Prus się wynieśli, i ci się z Ostrowitego pisali, kędy pałac wymurowali. Z tych Jerzy Oleski, najprzód podkomorzy Malborski, a potem kasztelan Chełmiński r. 1568. *Histor. Polon. Proth.* w Pieniążkowie blizko Ostrowitego, kościół i dzwonicę wymurował, z tym napisem: *Summe Deus, quondam quod promisere Parentes, delubrum natus, consecrat ecce tibi, Suscipias vultu placido gens poscit Oleska, perpetuoque lubens incoluisse velis*, w tymże kościele po śmierci złożony z tym napisem: *Hodie mihi, cras tibi.* Miał za sobą Konopacką wojewodzankę Pomorską, z tej były dwie córki: jedna z nich Jerzemu Czarlińskiemu herbu Sowka, zaślubiona, druga w panieńskim stanie umarła, tamże w Pieniążkowie pogrzebiona, i syn Jan wprzód podkomorzy Pomorski, a potem po Boboli podkomorzy koronny: *Hist. Pol. Pruth. Posselii*, złączył się był dożywotnie z Przerębską herbu Nowina, ale według świadectwa *MS. de Famil. Pruss.* żadnego potomka nie zostawił. *Historya jednak Cudów Częstochowskich*, pod rokiem 1635. wspomina Oleską podkomorzynę koronną, i syna jej Jerzego, chyba że młodo umarł. Jerzemu Oleskiemu staroście Kamienieckiemu, na dworze Królowy Anny od młodości swojej zasłużonemu, osierociała dożywotnia przyjaźń Barbary Szczepieckiej herbu Leliwa, zmarłemu 1593. nagrobek w Poznaniu wystawiła. *Starowol. in Monum.* W Chodzieżu także u fary, leżą dwaj Olescy, Jan młodzieniec i Mikołaj stary żołnierz, czego świadkiem były chorągwie powieszone. N. była za Zbożnym Paniewskim starostą Stryjskim. N. miał za sobą Katarzynę Tomicką kasztelankę Wieluńską, ale *sterilis. Geneal. Myszk.* Zygmunt w Łęczyckiem 1648. N. Oleska Jana Żabińskiego podkomorzego Pomorskiego małżonka. *MS. Konop.* N. miał za sobą Barbarę Grudzińską wojewodzankę Rawską. Do tych zda mi się należy Grzymała z Oleśnicy kasztelan Kostrzeński, który wraz z inszemi Panami herbu Grzymała, wojował Nałęczów za Jagiełła Króla.

Oleśnicki *herbu Dębno.* Po różnych województwach rozrodzeni, z tego Oleśnicy miasteczka imienia tego nabyli, które jest w Sendomierskiem województwie, luboć temi czasy przez sukcessyą, w domu Lanckorońskich, dziedziczy. *Paprocki* świadczy, że od r. 1244. wielu herbu Dębno przodków czytał, po różnych przywilejach i skryptach, przecież tylko z nich liczy, Jasana Demetryowego syna, sędziego Krakowskiego, i to roku, którego kwitnął, nie przypisał; czy się zaś już w tenczas zaraz z Oleśnicy pisali; czy nie rychlej potem, i tego nie wyraża. *Długosz* pod rokiem 1359. wspomina Zbigniewa z Oleśnicy, miał to być dziad Zbigniewa kardynała, o którym niżej, według tego autora, że w potyczce naszych nieszczęśliwej w Wołoszech w tym roku, za Kazimierzego Wielkiego, ochromiony i w niewolą wzięty, przecież na wolność wyszedł od Kazimierza Króla wykupiony: tenże to zdami się Zbyszek z Pinczowa, był łowczym Krakowskim w roku 1370. jako się podpisał na liscie klasztoru Jędrzejowskiego, u *Paproc. fol.* 73. ile że Pińczów temi czasy dziedziczył w tym domu, jako się niżej powie. Żył potem Jan z Oleśnicy sędzia ziemski Krakowski 1410. u *Nakiel. w Miechov. fol.* 383. Ojciec Zbigniewa kardynała, wprawdzieć *Paprocki* i drudzy za nim idąc, powiadają, że Jan nie sędzia Krakowski, ale Jan sędzic Krakowski, był ojcem jego, ale Długoszowi ile tamtych wieków pisarzowi więcej wierzyć trzeba, który, a z nim *Starowolski in Vitis Episcop. Cracov.* wyraźnie mówi, że ten Zbigniew, miał dziada swego Zbigniewa, ojca Jaska sędziego Krakowskiego, matkę Dobrochnę z Rożnowa. *Łoniewski w Życiu B. Stanisława Kazimierczyka fol.* 64. wspomina Jakóba Oleśnickiego, brata rodzonego tegoż Zbigniewa kardynała, ten professyą w zakonie Ś. Augustyna kanoników regularnych uczyniwszy, nietylko go urodzenia swego lustrą, ale i pobożnością życia objaśnił, osobliwie jednak pokorą, z której, i najlichsze w zakonie posługi, w kuchni i indziej, sobie smakował: *Ranatowicz, Jasna pochodnia.* Pachna, siostra Zbigniewa kardynała, była za Janem Ossolińskim kasztelanem Radomskim.

Zbigniew z proboszcza Ś. Floryana i kanonika Krakowskiego, biskupem Krakowskim zgodnie obrany w roku 1423. Z młodszych lat rycerskich sztuk się był chwycił, i podczas sławnej pod Grunwaldem z Krzyżakami potyczki, gdy Dipold Kikeryc waleczny mąż wszystek zbrojny, z kopią, na Jagiełła Króla godził, on, lubo już złamaną miał swoję kopią, przecież z nią z boku zaszedłszy, Dipolda z konia zwalił, którego Król w czoło swoją kopią uderzył; a drudzy dobili.

Za którą obronę osoby swojej, Król Jagiełło Zbigniewa hojnie udarował, a w krótce gdy sobie stan duchowny obrał, i do infuły Krakowskiej pomógł. Na pasterską funkcyą wyniesiony, przedziwną umysłu wspaniałością, nieprzełamanym statkiem i odwagą, wiary katolickiej, praw kościelnych, swobód ojczystych, zawsze bronił, Hussytom najprzód tak się oparł, że ich wszędzie łapając, i wyganiając, i dyecezyą swoją i całe Królestwo od ich zarazy wolne zostawił. Gdy z Czech posłowie przyjechali do Krakowa, dowiedziawszy się że herezyą trącili, interdykt na miasto póty włożył, pókiby z niego nie ustąpili, z tej racyi lubo Wielkanoc nadchodziła, do Krakowa jechać niechciał, ale w Mogile olej święty konsekrował, nic niedbając na to, choćci na niego nietylko Król, ale i inni duchowni mruczęli. Witoldowi, który się korony i tytułu królewskiego w Litwie napierał, w senacie, gdy inni milczeli, mocno się oparł, ani się dał z swojej sentencyi przełamać, już prośbom, już obietnicom, już pogróżkom Witoldowym: Królowi nawet, lubo tak na siebie dobroczynnemu, klątwą pogroził, gdy wojsko swoje powracające z Krzyżackiej wojny, chciał na leżą zimową w dobrach kościelnych lokować; na koncylium Bazyleńskie wybierając się, w senacie, o niesłuszne exakcye, i ciężary na poddanych włożone, Króla strofował, o co gdy mu Król przymawiał: sam tylko ty prawi do mnie coś zdrożnego widzisz, gdy inny wszyscy milczą: senat wszystek ruszył się, z tym się oświadzając, że co mówił Zbigniew, to imieniem wszystkich mówił. Tegoż Króla chcącego Chełmską dyecezyą rozprzestrzenić, i w Lublinie katedrę jej założyć, od tych zamysłów odwiódł, predykanta Hussytę, który na dworze królewskim, począł był błędy swoje rozsiewać, nietylko ode dworu, ale i z królestwa wypędził. Ta jego żarliwość tyle sprawiła w r. 1431. że Król żołnierstwu swemu i niektórej szlachcie z Dobrzyńskiej ziemi od Krzyżaków wygnanym, lubo insze dyecezye na konsystencye zimowe ponaznaczał, Krakowskiej jednak, obawiając się Zbigniewa, tykać nie kazał. Kazimierzowi także Królowi odważnie stawał, tak o krzywdę Michała książęcią Litewskiego, jako i o książęta Mazowieckie, nie dobrze od Króla traktowane. Przemyśla książęcia Cieszyńskiego, który dobra jego najechał, zebrawszy ludzi, i od zamku Siewierskiego odegnał, i do proszenia o pokój przymusił. Słysząc to o nim Marcin Papież, wielkie mu w liscie swoim pochwały zapisał; i *Aeneas Sylvius*, który potem był Papieżem, pod imieniem Piusa wtórego, tak w apologji swojej *ad Martinum Meyer* mówi: *Sbigneus Cardinalis et doctissimus Pater, quo cum inerat nobis singularis amicitia, quam-*

vis alter alterum nunquam viderit, sed paria literarum studia nos junxerunt, epistolarum frequentes missiones, amorem retinuerunt, ita ut et mortui, dulcissima nobis memoria maneat. Eugenius IV. Papież, kardynałem go pod tytułem Ś. Pryszki uczynił, ale że go i Felix Antipapa tymże honorem uczcił, dla tego od żadnego z nich przyjąć go niechciał. Dopiero Mikołaj V. Papież, męża tego zasługi zważywszy, gdy się już kościół Boży od schizmy uwolnił, kapelusz mu kardynalski przysłał: o co potem kłótnie urosły, bo gdy w senacie Zbigniew, jako kardynał, pierwszego się krzesła domagał, a Wincenty Kot Doliwczyk, arcybiskup Gnieznieński, prawa swego dawnego ustąpić niechciał; przyszło do tego, że arcybiskup z senatu i z Piotrkowa, ze wszystkiemi Wielkopolskiemi senatorami wyjechał, musiano prawem obwarować, aby napotem, żaden się o purpurę Rzymską, bez wiedzy królewskiej i senatu nie starał. Król Jagiełło z tego świata schodząc, pierścień mu swój ślubny od Jadwigi Królowy dany, posłał w darowiznie, za swoje go ułomności przepraszając, i synów swoich w opiekę mu oddając. Władysław Jagiellonowicz Król, do Węgier na tron tameczny wybierając się, że w takiej okazyi znacznej kwoty pieniężnej od Zbigniewa zaciągnął, więc na odebranie jej, Spiż mu puścił; gdzie on pieniądze zebrawszy, kupił księztwo Siewierskie od Wacława książęcia Cieszyńskiego, za sześć tysięcy grzywien Praskich, do biskupstwa Krakowskiego. Dziesięciny niektóre w ziemi Lubelskiej, od antecessorów swoich zaniedbane, windykował. Relikwie ŚŚ. Jana Chrzciciela, Wawrzeńca, Piotra, Pawła, Witalisa, Maurycyusza, Krzysztofa i Katarzyny, w statuach złotych albo srebrnych zamknięte, katedrze swojej darował, kielich także złoty, infułę od złota pereł i kamieni bogatą, i inszy apparat kościelny, prawem nawet obostrzył, aby każdy biskup Krakowski, kielich temu kościołowi, pamiątkę po sobie zostawił. Kollegiatę w nowym Sączu, czterech przy niej prałatów, tyleż kanoników, tyleż wikaryów ufundował, dla których mięszkanie należyte z muru wyprowadził. W Pinczowie miasteczku swojem dziedzicznem, konwent OO. Paulitom S. Pawła pustelnika z fundamentu wyprowadził, i uposażył; tamże zamek z ciosu dla brata swego Jana wojewody Sendomierskiego erygował, wnukom zaś swoim wiele dóbr przysposobił. W Bożęcinie, Piotrowinie, Biskupicach, kościoły, w Iłży szpital, wymurował. W Siennie ojczystem miasteczku, kościół według *Cichoc. in Alloq. Osec. l. 2. c. 4.* i wymurował i uposażył, i przy nim proboszcza i mansyonarzów ustanowił. W Oleśnicy także kościół z ciosu wyniósł, i w dochody opatrzył, wszakże go potomkowie jego

herezyą sprofanowali. Kapitule Krakowskiej, i na kaznodzieję katedralnego, prowentów przyczynił; dla akademji Krakowskiej *Contubernium Hierosolymitanam*, wielkim kosztem wymurował, na sustentacyą studentów pewny dochód naznaczył, bibliotekę swoję znaczną testamentem jej legował. Pałac dla biskupów Krakowskich wystawił, i po wszystkich dobrach, dwory dla nich pobudował. Trzy stawy wielkie, w Radłowie, Biskupicach i Kunowie założył. Wieś Kunów w miasteczko obrócił. Wieś Stróża nazwaną, dla biskupów kupił: Sendomierskiej kollegiacie prowentów przyczynił. Niektóre ołtarze przy kościele Krakowskim katedralnym wikaryom przyłączył. Dwa dzwony temuż kościołowi oddał, jednemu imię Urban, drugiemu Kardynał, a że Urbana z Niepołomic do Krakowa sprowadził, dla tego inszy na to miejsce do Niepołomic sprawił. S. Jana Kapistrana zakonu S. Franciszka, obserwanta, z Czech do Krakowa zaprosił, gdzie go z wielką czcią przyjął, i klasztor na Stradomiu z kościołem drewnianym, dla braci jego pod tytułem S. Bernardyna dokończył, zkąd w Polszcze od tytułu tego miejsca, Bernardynami tych ojców nazwano. Duchowieństwo nowemi prawami okryślił. Gwoździ, którym niegdy Zbawiciel nasz na krzyżu był przybity, od Latina Ursyna kardynała, Królowi Jagiellonowi darowany, a od niego w katedrze Krakowskiej złożony. Nakoniec ścisłym postem post czterdziestodniowy odprawując w roku 1455. nagle zapadł, i na nieśmiertelne życie się przeniósł 1. Kwietnia trzydzieści i dwie lecie na tem biskupstwie siedząc, wieku swego 66. Był człowiek urody pięknej, na wszystkich ludzki, na ubogich szczodry. Pisali o nim, *Starowol. in Vitis Episc. Cracov. Cichoc. in Alloq. Osec. Vitae et res gestae Pontificum et Cardinal. fol.* 1134. *Varszavic. de Legato*, kędy o nim powiada, że, gdy Zygmuntowi Cesarzowi w Budzie, będąc posłem do niego od Króla, żwawie przymawiał, mało swojej odwagi życiem nie przypłacił: wyszedł jednak z tej toni, i chwałę wyniósł wielkiego serca o całość ojczyzny. Wspominają tę jego legacyą, *Cromer lib.* 18. *Biel. fol.* 319. w roku 1419. kiedy jeszcze Zbigniew nie był biskupem. Znajdziesz także o nim *in Supplemento Purpurae Doctae*, *fol.* 187. *i in Annalibus Ecclesiasticis Spondani* 1431. *num.* 27. 1432. *num.* 19. 1434. *num.* 15. Z Bielskiego to onim dokładam: Spytka Melsztyńskiego o herezyą wyklął. *Biel. fol.* 358. Tumult pospólstwa przeciwko magistratowi Krakowskiemu uspokoił, *fol.* 359. Zygmunta książęcia Litewskiego, imieniem królewskiem na to księztwo wysadzając, miecz mu oddawał, *fol.* 341.

Dobiesław z Oleśnicy najprzód kasztelan Wojnicki 1413.

podpisał przywilej Hrodelski u *Łaskiego w Statut. fol.* 127. i 1422. tamże *fol.* 49. i 1433. *fol.* 52. z tej kasztelanji postąpił na Sendomierską, z którym tytułem podpisał pokój Brzeski, u *Łask. fol.* 140. *w roku* 1436. ale się już nie z Oleśnicy pisał, ale z Sienna, nawet i w roku 1438. już będąc wojewodą Sendomierskim, z tegoż Sienna się pisał, u *Łask. w Stat. fol.* 129. a ponieważ Sienno w domu Oleśnickich dziedziczyło, jako się wyżej mówiło, więc ztąd dochodzę, że ten Dobiesław Oleśnicki, wziąwszy działem Sienno, pierwszy się z niego pisać począł, a potem i sukcessorowie jego, dwanaście albowiem synów spłodził z Gorajskiej Katarzyny herbu Korczak, Dymitra podskarbiego koronnego córki, z którą krom dóbr Bożegodaru, Wrzawy, Niekisiałki, dwadzieścia i jeden wsi wziął w posagu, jako dowodzi *Paproc. w Ogrodzie królewskim z ksiąg Lubelskich* 1415. a że tego Dobiesława, syna, Jakóba arcybiskupa Gnieznieńskiego, synowcem piszą Zbigniewa kardynała, ztąd wnoszę, że ten Dobiesław był brat rodzony Zbigniewa kardynała, ale o nim obszerniej mówić będę pod Sienińskiemi. O tym Dobiesławie pisze *Długosz in Vita MS. Sbignei Oleśnicki* w oczach Władysława Jagiełła Króla i Panów Polskich, lwowi rozjuszonemu rękę w paszczę włożył, chcąc mu ją rozedrzeć, gdyby się był dłużej srożył, dufając sile swojej, która w nim była wielka.

Jan z Oleśnicy marszałek koronny 1433. *u Łask. w Statut. fol.* 52. i 1438. u tegoż *fol.* 129. *Bielski fol.* 366. *Cromer lib.* 21. kasztelanem go Sendomierskim zowią w r. 1441. gdy poczet swój do Węgier posyłał: postąpił potem na województwo Sendomierskie, i z tym tytułem podpisał konstytucye Kazimierza III. Króla, u *Łask. w Stat. fol.* 82. i 83. *w roku* 1451. i 1454. *fol.* 96. i 1455. Gdańszczanom, *List Szlachcica Pruskiego. Starowolski in Monum.* powiada, że ten Jan przy województwie Sendomierskiem, trzymał laskę koronną, że ojciec jego i matka, w klasztorze Ś. Krzyża na Łysej góry pogrzebieni, że brat jego rodzony Zbigniew kardynał w Krakowie pochowany, że kości tegoż Jana, Bogusław Radoszewski opat Świętokrzyski, na inne miejsce przeniósł, i nagrobkiem ozdobił. Co *Paprocki* pisze, że ten Jan (zwano go zaś Głowaczem, nic pewniejszego, że od głębokiej w interesach ojczyzny rady) był synem Dobiesława wojewody Sendomierskiego, to się utrzymać nie może, i dla tego, że Dobiesław tylko jeden Oleśnicki, czy z Sienna herbu Dębno, był wojewodą Sendomierskim, a między temi dwunastą jego synami, których tenże *Paprocki* kładzie, żadnego nie czytam Jana marszałka, ani wojewody Sendomier-

skiego, i dla tego że *Starowolski* i inni jawnie go bratem rodzonym zowią Zbigniewa, którego ojciec nie był Dobiesław ale Jan, dalej powiada, że syn jego był Jan dziedzic na pół Oleśnicy, zwano go Bochotnicki, wojewoda Lubelski *sterilis* (jam o nim mówił w pierwszym tomie) siostry jego miały być, jedna za Szamotulskim, druga za Walewskim. Ten to Jan, o którym *Starowol. in Bellat. Sarmat. f.* 86. pisze; że od Jagiełła Króla w Wilnie na prezydium zostawiony, skoro go nowina doszła, że Witold z Krzyżakami Pruskiemi, do miasta się zbliżał, miasto całe spalił, a zamek palisadą otoczywszy, w nim się z ludźmi zamknął. Gdy się potem nieprzyjaciel w mieście rozłożył, zwycięzko z zamku tak dobrze na nich w klasztorze Franciszkańskim zamkniętych, natarł, że ich siła trupem na placu położył, i jednego z swoich nie straciwszy. Podczas tej rewolucyi, kilka inszych potyczek szczęśliwie wygrał. *Bielski f.* 350. i *Cromer l.* 21. świadczą, że podczas koronacyi Władysława Warneńskiego, tumulty wszczęte uspokajał, a wkrótce w poselstwie był wysłany do Zygmunta Cesarza, do zamknięcia pokoju, i umówienia z domem Austryackim ściślejszej kolligacyi przez małżeństwo. Tam się, i miłość ku ojczyznie, i wspaniałość umysłu tego Jana, pokazała; bo gdy go z kollegą Koniecpolskim do tego ciągniono, aby był choć na pozór tylko, w opiekę Królestwo Polskie i rządy jego, Cesarzowi poddał, żadną miarą na to nakłonić się nie dał. Jeździł potem w legacyi do kombinacyi, między Kazimierzem książęciem Litewskim, i Bolesławem książęciem Mazowieckim. *Biel. fol.* 376. *Cromer.*

Zawisza z Oleśnicy, podsędek ziemski Sendomierski r. 1416. u *Nakielsk.* u *Miechov. fol.* 398. i 1429. *fol.* 421. i 1433. u *Łaskiego w Statuc. fol.* 52. O nim *Długosz* świadczy pod rokiem 1408. że z Zygmuntem Królem Węgierskim, na Bosneńczyków wojował, a w roku 1419. legacyą do niego odprawując, przymawiał mu, że na umówiony czas kongressu nie stanął. *Długosz.* Takbym rozumiał, że i ten był brat rodzony Zbigniewa kardynała, jako i Piotr podsędek także Sendomierski, którego *ex Actis Vislicien.* wypisał *Okol. pod herbem Łodzia fol.* 176. w roku 1437. *Długosz* także wspomina, że Zbigniew z Oleśnicy synowiec kardynała w r. 1439. miał za sobą synowicę Spytka Melsztyńskiego, tego, którego w Korczynie zabito. Jędrzej kasztelanem był Sądeckim w roku 1493. jako się podpisał na liscie Albrychta Króla danym miastu Lubelskiemu.

Zbigniew arcybiskup Gnieznieński, a przedtem biskup Kujawski, z scholastyka Gnieznieńskiego, Krakowskiego, Kujawskiego, Sendomierskiego kanonika, do tej infuły posu-

niony: był i podkanclerzym koronnym, którą pieczęć blizko dwóch lat, z biskupstwem Kujawskiem trzymał, i dopiero ją spuścił w roku 1475. tak rozumiem, że synowiec Zbigniewa kardynała, pasterz miły, wspaniałego gieniuszu, i Rzeczpospolitą kochający, zkąd Król Kazimierz dufając jego rozsądkowi, Prusy pod rząd mu poddał: z tegoż dyspozycyi, komissarzem jeździł na kongres do Opawy. *Cromer. lib.* 28. *Biel. fol.* 457. O wiarę katolicką żarliwy, zkąd dowiedziawszy się, że w jego dyecezyi, pewny, imieniem Maciej, Hussytów błędy rozsiewał, wcześnie temu zabiegł i ukarał, żeby się odwłoką złe nie szerzyło. Po śmierci potem Jakóba Sienińskiego arcybiskupa Gnieznieńskiego, na prymacyalną godność wyniesiony koło r. 1480. synod złożył, na którym pobór z dóbr kościelnych, na potrzebę Królestwa uchwalił. Po zejściu Kazimierza Króla, wprawdzieć przeciwko inszym, Zygmunta I. potem Króla do tronu Polskiego, z całym Tęczyńskich i Toporczyków domem forytował; luboć drudzy tej byli o nim opinji, że pod tym pretextem Janusza książęcia Mazowieckiego, któremu sprzyjał osobliwiej, chciał przy koronie Polskiej utrzymać, atoli gdy Fryderyk biskup Krakowski, pod niebytność jego, na zjeździe Panów Polskich, Jana Albrychta Królem Polskim ogłosił, on go koronował. Mansyonarzów w Uniejowie fundował, kościół farny w Skierniewicach wymurował, jako świadczy herb jego z inskrypcyą na tym kościele. Umarł w dobrej starości, w roku 1493. w Gnieznie pochowany. *Damalewicz in Vitis Episcop. Cujav. et Archiep. Gnesn. Paprocki* i z nim *Okolski*, jednegoż być rozumieją, Zbigniewa kardynała i biskupa Krakowskiego, z tym Zbigniewem, ale się mylą, co i lata same pokazują, i *Damalewicz* dowodzi, i z inszych historyków naszych, jawnie poznać, i nagrobek tego Zbigniewa świadczy. *Zbigneo de Olesnica, Archiepiscopo Primatique Gnesnensi summo Consiliario et Antistiti, magnitudine praestanti, Parenti Patriae*, herby Dębno, Gryf, i Kotficz. Jana podsędka Sendomierskiego, (miał to być syn Jędrzeja wojewody Sendomierskiego) wspomina *Paprocki*, i jego synów, Szczesnego, który zszedł i z potomstwem, Piotra, który umarł młodzieńcem, Jana i Stanisława, ten

Stanisław biskupem Poznańskim został, z kantora Gnieznieńskiego, dziekana Krakowskiego, jakom czytał na liscie Zygmunta I. *in MS. Petricov.* od Jakóba biskupa Płockiego poświęcony 1539. r. mało co jednak tą się infułą ucieszył, tegoż roku do grobu wszedłszy, o którym tak kamień grobowi mówi: *Vir doctrina prudentia, magnanimitate, integritateque insignis, cum sedisset in hoc Episcopatu annum*

unum, obiit, magno de se apud omnes desiderio relicto 1539. Kwitnął pod tenże czas, Jan Oleśnicki kanonik Krakowski. *MS. Petricov.* Jan, brat Stanisława biskupa Poznańskiego, spłodził dwóch synów według *Paproc.* Jana i Mikołaja. Z tych Jan dziedzic na Chmielniku, zostawił syna Mikołaja od którego według *Baranow.* tylko się trzy córki zostały, jedna z nich żyła z Stefanem Chełmskim synem Samuela, druga z Janem Żuchowskim herbu Łabędź, trzecia z Straszem. Drugi Mikołaj dziedzic na Pinczowie, tego synowie: Jan, żona jego Sieniawska podkomorzanka Halicka, czyli jak drudzy chcą wojewodzanka Ruska, i Jędrzej, którego z Jasieńskiej potomstwo, córki dwie, z których jedna, wydana za Dębińskiego, tyleż synów, Jan dworzanin Króla Zygmunta umarł młodzieńcem, i Zygmunt, który z Magdaleną Misiowską córką Adama, i Anny Latoszyńskiej podczaszanki Krakowskiej, żył bezpotomnie. *Baranow.* Barbara, najprzód Jana Pileckiego starosty Lubelskiego, po nim Mikołaja Korycińskiego starosty Parczewskiego, małżonka.

Mikołaj wojewoda Lubelski, starosta Zwoleński, syn Jana i Zofji Spinkowny z Bądkowa, wielkiego dowcipu, wypolerowanego rozsądku, w językach cudzoziemskich nie pospolitej biegłości, fortuny, którą tak z przodków swych przez sukcessyą, jako i przez swoje zabiegi nabył, umiał na potrzeby ojczyzny zażyć, i przyjaciół jednanie, zkąd u Królów zasłużył sobie na respekt, tak, że gdy jeszcze na dworze był Stefana Króla, gdy go widziano, jak wielką poufałością z nim ten Pan rozmawiał, zazdrość przecież pokątnie już na niego szeptała. Od Zygmunta III. w komput senatu policzony, najprzód kasztelan Małogoski 1602. a potem Radomski, wysłany od Króla do Moskwy, na wesele Dymitra nowego książęcia, przez trzy lata od nich przetrzymany, mógłciby był prędzej na wolność wynijść, gdyby był szkodliwe ojczyznie przyjął kondycye, które mu Moskwa podawała, ale kochający syn, wolał dobra pospolitego przestrzegać, niżeli swego. *Petricius in dedicat. Oeconomiorum Aristot. edit.* 2. Był komissarzem z sejmu 1613. do rozwiązania związku, *Constit. fol.* 5. deputatem na trybunał fiskalny 1618. *fol.* 3. w roku 1620. już wojewodą Lubelskim. Na ojców Bernardynów dobroczynnie łaskawy, i lubo z heretyckich rodziców urodzony, przecież odrzuciwszy ich błędy, z kościołem się katolickim pojednał, zszedł z tego świata 1629. wieku swego 71. na górze Łysej Ś. Krzyża pochowany, kędy dla swojej familji grób wielkim kosztem wystawił. Cztery razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Palęcką starościanką Ejszyńską od której córka Regina Mikołajowi Firlejowi wojewodzie

Sendomierskiemu zaślubiona. Drugi raz z Tarłowną Małgorzatą chorążanką Lwowską. *Acta Castr. Lublin.* Trzeci raz z Zofią Lubomirską kasztelanką Wojnicką, z tej córka Anna, zakonnica S. Benedykta, i dwóch synów, Jan i Zbigniew. Czwarty raz z Zofią Tarłowną 1648. *sterilis:* z synów jego Zbigniew kasztelan Wiślicki, starosta Opoczyński, kościół w Tarłowie wystawił 1647. *Starowol. in Monum. fol.* 534. z drugą żoną Anną Korycińską kasztelanką Wojnicką żył bezpotomnie. Z pierwszą Zofią Sułowską wojewodzanką Rawską, był syn Mikołaj, ale z Konstancyi Lanckorońskiej, żadnego potomstwa nie zostawił. Jan podkomorzy Sendomierski, rotmistrz powiatu Radomskiego 1632. któremu Kurdwanowska dwóch synów powiła, Jana Zbigniewa starostę Opoczyńskiego *sterilem*, i Stanisława starostę Radziejowskiego, tego z Joanny Olędzkiej tylko córka jedynaczka została, Zuzanna, wydana za Denhoffa wojewodę Malborskiego. *Geneal. Jurid.* Jędrzej miał za sobą Kulikowską dziedziczkę na Gołogórach.

Oleśnicki *herbu Radwan*, w Krakowskiem i inszych województwach. *Baranowski* pisze ich, Oleszyński, dom starodawny. Mikołaj mąż serdeczny za Stefana Króla, Jędrzej podstarości Chęciński, żupnik żup Wielickich. Jan Oleśnicki z Anny Odrowążowny, spłodził dwóch synów: 1. Łukasza podsędka ziemskiego Bełzkiego, ten z Cieciszewską, zostawił Jarosława starostę Bełzkiego, dziedzica dóbr Łabunie, Jatułtów, Barchaczów, Wirzba, Hruszów, ten z Bełzecką Dorotą, miał syna Tomasza: ten najprzód z Zółkiewskim w Wołoszech mężnie stawając, postrzał, swej odwagi świadectwo, z pod Cecory wyniósł, przecież z tak ciężkiej wojska Polskiego porażki wyszedł szczęśliwie. Pod Chocimem znowu Turków wojował, wszakże we dwudziestym drugim roku życia swego, w roku 1622. śmierć go zabrała, co o nim powiada nagrobek jego w Zamościu. *Starowol. in Monumen.* Siostra jego Barbara Prokopowi Leśniowolskiemu kasztelanowi Podlaskiemu zaślubiona. 2. Marcina, posłował na sejm 1589. r. żona jego Zamojska kasztelanka Chełmska, siostra Jana kanclerza i hetmana, z której córka Anna, żyła z Janem Dulskim kasztelanem Chełmińskim i podskarbim koronnym, ale *sterilis;* umarła 1583. i synowie cztery, z tych Marek sędzia ziemski Bełzki, *Constit.* 1638. *fol.* 19. miał za sobą Chodorowską, i z niej córkę tylko jednę, Zofią, Stefana Zielińskiego Ciołka małżonkę. Piotr i Auctus bracia Marka, zeszli bezdzietni. Jan czwarty brat ich, z Elżbietą Drohojewską, przed nią zaś miał Buczacką według *Okolsk.* tenże powiada, że za Łukaszem Oleśnickim była Podfilipska,

Adama sędziego Podolskiego córka, z tej córki: Barbara, Mikołaja Lubienieckiego wojskiego Zydaczewskiego, Jadwiga, Jerzego Mrozowickiego pisarza ziemskiego Halickiego, małżonki, zostawił trzy córki tylko, z tych Katarzyna, najprzód Piotra Zmiąckiego, po nim Piotra Charzyńskiego, małżonka, (z tym zostało się od niej to potomstwo, Anna Wyhowska, Maryanna Orchowska, a potem Chmielecka, Stanisław i Adam, którego synowie Marcin i Antoni, i córki, Barbara, Agnieszka, i Maryanna Charzyńskie.) Druga Katarzyny siostra Zofia, była za Wojciechem Kołakowskim. Trzecia Helena, za Alexandrem Petrykowskim. *Geneal. jurid.* Krom tych ci kwitnęli. N. Oleśnicka podkomorzanka Sanocka, Jędrzeja Chwaliboga małżonka. Anna zakonnica u wszystkich SS. we Lwowie. Anna Zofia Ludwikowi Ciświckiemu herbu Wieniawa, kasztelanowi Miedzyrzeckiemu, staroście Stawiszyńskiemu zaślubiona 1678. a pierwszym ślubem, była za Stanisławem Karolem Koniecpolskim wojewodą Parnawskim. N. miał za sobą Katarzynę Domiechowską. Łukasz stolnik Drohicki, żona Piekarska wojewodzanka Brześciańska herbu Topor. Jadwiga Stanisława Włodka, wojewody Bełzkiego, małżonka, której zmarłej 1611. nagrobek we Lwowie u OO. Dominikanów wypisał *Starowol. in Monum.* Są i w Płockiem Oleśniccy, czy tego herbu wiedzieć nie mogę. N. Oleśnicka była za Duninem Rzuchowskim.

Olesza, w Mścisławskiem województwie, Iwan Olesza poborca z sejmu naznaczony 1581. *Constit. fol.* 395.

W roku 1778. Samuel Olesza budowniczy Piński. — Leopold rotmistrz tegoż powiatu. — *Krasicki.*

Oleszko, w Wołyńskiem województwie. Floryan Oleszko wojski Włodzimierski, sekretarz królewski, komissarz z sejmu 1609. na Ukrainę do uspokojenia buntów Kozackich, *Constitut. fol.* 893. na dobrach Dubno i Wołochy, pewną summę zapisała mu Rzeczpospolita, w nadgrodę zasług jego, na sejmie 1621. *Constit. fol.* 17. do lustracyi zamku Winnickiego deputowany 1613. *Constit. fol.* 30.

Olewiński *herbu Ostoja*, w Wielkiej-Polszcze. Dobiesław Olewiński Ostojczyk, którego męztwo pod Koronowem sławi *Długosz*, *Bielski fol.* 307. w roku 1410. Piotr sędzia grodzki Wieluński, żona jego Zofia Kowalska herbu Wierusz. *Acta Castr. Vielun.* 1576. Tenże czy inszy Piotr podstarości Wieluński, z sejmu 1589. naznaczony do korrektury praw koronnych, *Constit. fol.* 516. N. Władysława Kolczyńskiego podczaszego Inowrocławskiego, Katarzyna Józefa Dobrzyckiego małżonki. N. miał za sobą Grudzińską.

Wawrzeniec w Poznańskiem 1674. ale go Olewnicki napisano. Zofia Antoniego Bielińskiego małżonka.

Olewiński *herbu Samson* na Rusi. Floryan Olewiński mąż rycerski, co o nim opowiada nagrobek jego we Lwowie u OO. Dominikanów, miał za sobą Dorotę Garniszownę, z której syn wojownik przeciw Szwedom i Kozakom. Synowiec zaś Floryana w zakonie żył Ś. Dominika. Szymon najprzód wojski Lwowski, z sejmu 1653. naznaczony do rewizyi ksiąg ziemskich Lwowskich, *Constit. fol.* 26. potem sędzia ziemski 1676. *Constit. fol.* 45.

Olexiewicz, w księztwie Żmudzkiem. Jan pisarz Litewski 1555. Krzysztof i Marcin 1621.

OLIWA HERB.

Ma być lilia, niby z ziemi i z korzeniem wyrwana, biała, w polu zielonem, z obudwu stron jej róża czerwona, na hełmie pół Lwa niby wyskakującego, w koronie, język jego wywieszony, nogi przednie do góry zadarte, tak go opisał, *Biel. fol.* 758. *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1107. *O herbach fol.* 346. *Okol. tom.* 2. *fol.* 346. Powiadają ciż autorowie, że ztąd nabyty. Gdy prawi pod Oliwą, gdzie teraz klasztor i opactwo Oliwskie sławne, mąż jeden waleczny, znacznym się dziełem przeciwko Prusakom popisał, hetman herbu Gozdawa, w nadgrodę takim go herbem uczcił. Takiż ze wszystkim herb, *Damalewicz in Vitis*, Onoldowi biskupowi Kruświckiemu, przypisał, wstąpił na tę katedrę w roku 1157. wszedł do grobu 1160. ten pierwszy katedrę swoję z Kruświcy, do Włocławka przeniósł, kościół tam, czy on sam, czy też kto inszy zbudował, i od tego czasu biskupi tamci, już nie Kruświckiemi, ale Włocławskiemi pisać się poczęli. Tym się herbem szczycą Grajewscy.

Olizar, *herb ich Chorągiew Kmitów*, i jednaż z niemi dzielnica. Eleazar albowiem, jeden z siedmiu synów Alexandra Woronowicza, brat Matwieja Kmity, o którym *Paproc. fol.* 667. z Ruskiego akcentu Olizarem nazwany, przydomek nawet w potomkach swoich zostawił, Wołczkiewicz, że nie dowidząc na jedno oko, oślep prawie na największe w różnych kampaniach narażał się okazye, ślepym Wołczkiem zawołany. Ma być na pargaminie list Kmity w tym domu, w którym zeznaje, że bratu swemu Olizarowi, przedał dobra Korostyczów. *Parisius in Slavia z Leonclaviusza in Pand. histor. Turcic. fol.* 138. tego domu początków zasięga, od Eleazara Bulka książęcia Serwji, którego na wojnie pojmawszy Turcy, zabili, w r. 1390. Stefan Bulkowicz syn jego, z księztwa od tychże pohańców wyzuty, w roku 1427. atoli w roku 1442. synowi Stefana Jerzemu, Murates Car Turecki przywrócił ojczyste państwo, siostra jego z Bajazetem Gilderunem dożywotnie zmówiona. Tego Jerzego synowie, Stefan i Jerzy, z oczu złupieni od Murata tyrana, i Łazarz, który po ojcu na państwo wstąpił, i siostra ich Marya Murata II. Sułtana żona. Od Stefana byli synowie, między inszemi, Lupus mąż serca wielkiego, i Jerzy. Od Łazarza córka Despina, Stefana Króla Bosnji małżonka, to *Parisius. W statucie zaś Łaskiego fol.* 128. Olizara Wasilewicza czytam, który w roku 1401. pokój wieczny Litwy z Polską podpisał. Chwiedko Olizarowicz starosta Łucki, trzymał Kniehinin, nadto w zasługach wziął był niektóre dobra w ziemi Krzemienieckiej od Króla, to jest, Studziankę, Szepecin i Buszczę. Syn jego Siemion, miał za sobą siostrę rodzoną Konstantyna książęcia Ostrogskiego, wojewody Trockiego i hetmana wielkiego Litewskiego, z niej jednak nie zostawił, tylko córkę Nastazyą, którą Wuj jej, najprzód wydał za Janusza Michnołowicza Sanguszkowicza książęcia Kowelskiego, żyli z sobą w r. 1544. potem, gdy jej ten odumarł, w pół roku, za Iwana książęcia Wiśniowieckiego, i z nią w ten dom weszły dobra, Peredził, Janowicz i Grutwice. Ten Siemion Olizarowicz kupił był wieś Bielaszów, za 30 kóp, od Jurya Wasilewicza kniazia Zasławskiego, i zapisał ją Manasterowi Dermańskiemu, *Monim. Colleg. Ostrog.* gdzie też tegoż Siemiona kniaziem zowią. N. Olizarowna, była za Dymitrem Jelcem pisarzem ziemskim Kijowskim, urodzona z Niemierzanki wojewodzanki Kijowskiej. Iwan Olizarowicz, poseł z Kijowskiego województwa, podpisał unią Litwy z Koroną, na sejmie Lubelskim 1569. i drugi bez imienia, *Constit. fol.* 171. Adam z sejmu 1607. komissarzem zapisany do granic, między województwem Kijowskiem i powiatem Mozyrskim, *Const. f.* 855.

Ludwik posłował na konwokacyą 1632. i w roku 1625. na sejm, zkąd deputatem stanął na trybunał fiskalny. *Constitut. fol.* 18. N. miał za sobą Jadwigę Łaszczownę Tuczampską, ale z nią żył bezpotomnie, *Geneal. Bełzec.* N. rotmistrz królewski Dębińską herbu Rawicz, podkomorzankę Mielnicką, *Okol. tom. 2. fol.* 591. N. Olizarowna stolnikowna Wołyńska, Marcina Chodorowskiego małżonka. Jan podsędek Kijowski z sejmów 1676. i 1685. r. komissarzem naznaczony. *Constit. fol.* 22. *et* 7. Złączył się był dożywotnie z Teofilą Katarzyną Hoszowską, z tej syn Adam, najprzód stolnik Wołyński, potem podkomorzy Kijowski, pułkownik królewski, poseł na konwokacyą 1696. z pierwszej żony syn jego Józef, stolnik temi czasy Kijowski, ma za sobą Domicellę księżniczkę Czetwertyńską, z drugiej Katarzyny Zachorowskiej kasztelanki Wołyńskiej, pozostałej wdowy po Wojciechu Czackim chorążym Wołyńskim, staroście Włodzimierskim, był syn N. ale młodzianem umarł, w kościele naszym Lwowskim pogrzebiony. Lecz prócz tego, żyją synowie jego, i córki.

Olizarowski *herbu Jastrzębiec* na Wołyniu. N. mąż rycerski, którego synowie, Szymon i Gabryel Olizarowscy 1688. Olizarowiczów herbu Ślepowron niektórzy piszą, z których Jerzy w zakonie naszym temi czasy.

Olkowski, w powiecie Lidzkim, Stanisław z Olków Olkowski podpisał elekcyą Jana III. Króla.

Olszamowski na Rusi. N. Olszamowski, miał za sobą Maryannę Mieleszkownę, z której córka Apollonia. *Geneal. Chrynic.* N. horodniczy Łucki, Annę z Miechowskich 1681. Marcyanna zakonnica S. Brygitty. N. była za Michałem Czernym kasztelanem Sądeckim.

Olszańskie *książęta*, patrz **Holszańskie.**

Olszański *herbu Jastrzębiec*, w Wołyńskiem województwie. Mikołaj Olszański, najprzód chorąży Wołyński, rotmistrz królewski, deputat na trybunał koronny 1701. r. marszałek sądów fiskalnych, miał za sobą Teresę Wielhorską kasztelankę Wołyńską, sam także postąpił na kasztelanią Wołyńską na której umarł; z synów jego, Jerzy chorąży Owrucki, marszałkował w trybunale koronnym 1728. żona jego Rozalia Ledochowska kasztelanka Wołyńska. Drugi Józef suffragan Chełmski, proboszcz Łucki i Ołycki, trzeci, u Missyonarzów.

W roku 1788. Tadeusz Olszański skarbnik Krzemieniecki. — *Krasicki.*

Olszer. Inflantska szlachta, luboć ich inni piszą Olszur. Z tych był jeden kasztelanem Derpskim, z sejmu 1616.

komissarzem do ułożenia prowincyi Inflantskiej. Jędrzej Kazimierz, major w wojsku Litewskiem 1674.

Olszewski *herbu Kościesza*, w księztwie Litewskiem. Jeden z tych był deputatem trybunału Litewskiego w roku 1679. jakom widział na konkluzyach Wileńskich. Benedykt pisarz grodzki Brański 1667. *Constit. fol.* 29. Jan łowczy Podlaski 1705. r. Władysław, Michał, Józef i Franciszek 1700. roku.

Do tych podobno należą: Jan Olszewski w r. 1778. łowczy Kołomyski. — Józef podkomorzy Bełzki. — *Krasicki.*

Olszewski *herbu Lis*, w województwie Mazowieckiem. Z Oleszowca Piotr Olszewski, zostawił synów siedmiu, i córek sześć, jedna z nich Karnkowska, matka arcybiskupa Gnieznieńskiego, druga Kosobudzka, kasztelanowa Liwska, trzecia Jaroszewska, czwarta Nieborowska, dwóch nie doliczył, *Paproc.* z synów zaś tego Piotra, Mikołaj pod Sokalem w pęta się Tatarskie dostał, gdzie dwadzieścia lat niewoli zażył. Jan brat jego, obronną ręką uszedł z tejże potyczki: u Obertyna znowu mężnie potykał się. Jan, trzeci brat ich, dworzanin królewski, syn jego Stanisław burgrabia Krakowski. Maciej Olszewski, dziesięć tysięcy, do bractwa miłosierdzia, na czynsz w grodzie Krakowskim 1639. roku zapisał. Franciszek Krzysztof skarbnik Wiski, umarł 1638., co o nim świadczy nagrobek jego w Krakowie w kościele S. Franciszka. Walentyn w ziemi Łomżyńskiej, poborca z sejmu 1613. Paweł sędzia ziemski Łomżyński z sejmu 1621. Łomżyńską ziemię, żeby na expedycyą wojenną prowadził, naznaczony. *Constit. fol.* 3. Krzysztof podstarości Łomżyński. *Constitut.* 1629. *fol.* 22. Jakób Soc. Jesu umarł w Wilnie 1634. Wydał do druku *Kazania, albo tytuły różnych lat, różnym osobom wystawione, Viln.* 1645. *in 4to 2da editio: to jest,* 1mo. *Harmonia nieba i ziemi*, *Kazanie na elekcyą Władysława IV.* 2do. *Tryumf przezacnej konwokacyi Wileńskiej*, *kazanie po zwycięztwie Moskwy* 1634. 3tio. *Tryumf Przesławnej Akademji Wileńskiej w tejże materyi.* 4to. *Żałoba Konstancyi Królowy Polskiej.* 5to. *Snopek Zygmunta III. kazań troje o śmierci i dziełach tego Króla.* 6to. *Kazanie na pogrzebie Eustach. Wołowicza biskupa Wileńskiego.* 7mo. *Grono winne na pogrzebie Krzysztofa Sapiehy pisarza W. Ks. L.* 8vo. *Kazanie na pogrzebie Samuela Paca*, *chorążego Litewskiego.* 9no. *Na pogrzebie Karola Jana Białozora proboszcza Wileńskiego.* 10mo. *Na pogrzebie Anny z Sapiehów Radziwiłowy kasztelanowy Trockiej.* 11mo. *Tytuł po tytułach na pogrz. Gryzelli z Wodyńskich Sapieżyny marszałkowy Litewskiej.* Antoni w zakonie naszym temi czasy.

Olszewski *herbu Orla*, w Rawskiem województwie. Tym się herbem pieczętował Marcin Olszewski chorąży Rawski, ten potomstwa żadnego nie zostawiwszy, znaczną summę ks.ks. Missyonarzom w Łowiczu zapisał koło roku 1717.

Olszewski *herbu Pobog*, w Zawkrzeńskim powiecie. Z tych Malcher Olszewski był opatem Hebdowskim, po nim nastał Jordan z Zakliczyna. Walenty podczaszy Łomżyński, Jan sędzia ziemski Łomżyński 1632. Felix Władysław 1648. Wojciech 1674.

Olszewski *herbu Prus 2do*, w województwie Sieradzkiem *). O Janie Olszowskim świadczą *Księgi Grodzkie Ostrzeszowskie* pod rokiem 1435. Tamże w roku 1449. znajdziesz dział dóbr ojczystych, któremi się dzieliło rodzeństwo, to jest Mikołaj, Jędrzej, Jan, i Piotr, Jadwiga i Dorota Olszowskie, a w roku 1438. Mikołaj Niczek Czohodorff Olszowski pewne dobra od Piotra Śliwy ziemianina tamecznego kupił; nagrobki tego domu widzieć w Ujeździe, Małczu, w Piotrkowie i Solecu. Kwitnął potem Jan Mikołaj Olszewski, którego syn Mikołaj spłodził Waleryana z Olszowy nie daleko od Piotrkowa, Olszowskiego, najprzód podkomorzego Wendeńskiego, *Acta Castr. Vielun.* 1646. potem kasztelana Spicimirskiego, ten z Zofji Duninowny, którą Zofia Koniecpolska starościanka Sieradzka urodziła, miał synów i córki, z córek jedna była za Załuskim wojewodą Rawskim; z synów jego Jędrzej arcybiskup Gnieznieński; tego, gdy sobie w młodym jeszcze wieku stan duchowny obrał, do Wieluńskiej kollegiaty matka zaprowadziwszy, przed ołtarzem Matki Boskiej stawiła, tam mu pełnem nabożeństwa sercem, po komunji świętej, przeżegnaną od kapłana sutannę, i mantolecik włożyć kazała, na uproszenie zaś łaski Boskiej dla niego, w tym stanie zostającego, wprzód sobie i całemu dworowi posty nakazała, msze zakupiła, rokując sobie, że nie wprzód umrzeć miała, aż by go była biskupem obaczyła, jakoż tak się stało: bo gdy już był biskupem Chełmińskim i podkanclerzym koronnym, ona umarła. W Rzymie potem, i po inszych akademiach cudzoziemskich szkoły skończywszy, gdy się do ojczyzny powrócił, Mikołaj Koniecpolski dziad jego z matki, Gnieznieńską kanonią go opatrzył, zkąd wkrótce u Macieja Łubieńskiego arcybiskupa Gnieznieńskiego, kanclerzem, toż regentem koronnym, referendarzem koronnym, dziekanem Krakowskim, proboszczem Poznańskim urosł, do biskupstwa nawet Chełmińskiego, Jan Kazimierz Król pieczęć mu mniejszą przydał. Na tem biskupstwie prezydując,

*) Tych piszą zwykle Olszowski nie Olszewski. — *P. W.*

kościoły niektóre w Prusiech, z ręku heretyckich windykował, osobliwie S. Jakóba w Toruniu 1668. i panien zakonnych klasztor, od Krzyżaków 1311. fundowany; drugim pobożnych kapłanów sprowadził, nawróconych z herezyi, po ojcowsku opatrywał szczodrobliwie; katolików, żeby w oppressyi nie byli od dyssydentów, bronił. Naprawił kościoły, w Chełmży, w Kijowie Pruskim, w Starogrodzie, wymurował zaś z fundamentów, w Ujeździe, w Olszowie, kędy się chrzcił, w Ujazdowie zruciwszy drewniany, murowany postawił, marmurową posadzkę na cały kościół Gnieznieński zakupił. Do Malborka pierwszy naszych wprowadził, i przy kościele na zamku osadził; OO. Piarom w Warszawie do fabryki ich kościoła, znacznie się przyłożył, wiele tysięcy na to wysypawszy: we Lwowie, gdy rok był bardzo ciężki, pięćset czerwonych złotych na ubogich ludzi wyliczył. Gdy powietrze w kluczu Łowickim, i Skierniewickim zakurzyło się, swoim ekonomom rozkazał, aby cokolwiek tylko do pożywienia ich służyć mogło, to im szczodrze poddawali, w Prusiech missyonarzów z zakonu naszego, sumptem swoim opatrywał, którzyby, osobliwie w opuszczonych od swoich plebanów parafiach, ludziom do Boga drogę torowali. Akademji Krakowskiej wiele ksiąg nadał, i pieniędzy łożył, tą intencyą, aby była publiczna i każdemu przystępna u nich biblioteka; w Bolemowie na Świątki, trzy kościoły przez trzy dni, jeden po drugim, niespracowany pasterz poświęcił. Ojczyznie się także chwalebnie zasłużył: bo jako pisze *Potoc. in Centur. Viror. fol.* 431. *Ejus, una et Andreae Trzebicki Episcopi Cracov. sedula opera esse perfectum, quod a duobus regibus aequanimiter regnatum sit, et utriusque interregni mala minus acerbe sentiret Polonia.* Ułacnił owę trudną, nieznaną, i bez przykładu w Polszcze abdykacyą Króla Kazimierza, kiedy już być inaczej nie mogło. Do związku Litewskiego rozwiązania, wielkim był powodem, komissarzem od Rzeczypospolitej na to naznaczony, pisał list do nich, o którym powiedział Jerzy Lubomirski marszałek, żeby był złotousty Chryzostom, stylem inszym i większą ducha żywością, w tej materyi niepisał. Do Frankfortu na sejm Rzeszy Niemieckiej w legacyi wysłany, na elekcyą Cesarza Leopolda, że wojska Cesarskie nie potrzebne, a naprzykrzone ludziom, z Polski sprowadzono, wyrobił. Do Wiednia potem jeździł, kędy Eleonorę Austryaczkę Królowi Michałowi zaślubiwszy, do Polski, w pięknym poczcie ludzi swoich, sprowadził. Tegoż Króla imieniem, od miast większych Pruskich przysięgę wierności odbierał. Wojnę na Turków w stany koronne, i Piasta elekcyą, szczęśliwie wmówił.

Tak dziewięć lat podkanclerski urząd piastował, że w sądach, żadnym ani respektom, ani podarunkom nie dał się skorrumpować: wziąwszy od Jana III. palliusz arcybiskupi, którego też i z żoną koronował, trzy lata tylko nim się ciesząc, umarł w Gdańsku świątobliwie 1677. wszystkie sakramenta przyjąwszy. Niechciał po śmierci gdzieindziej leżeć, tylko w Gnieznie, przy Macieju Łubieńskim arcybiskupie Gnieznieńskim, który żyjąc jeszcze, w Uniejowskim zamku, piątym go po sobie arcybiskupem, przy wielu godnych ludziach, przepowiedział, i spełnił. O nim *Kochow. Clima. III. lib.* 3. pod rokiem 1664. *tam candore inter Praesules, et integritate vitae, praecellens; quam in Ministerio aulae, prudentia, et in Patriam affectu, juremerito, lilium inter spinas nominandus.* Ojczyzna z wdzięcznością, jego ku sobie affekt wspomina *w Konstytucyach* 1676. *fol.* 46. kiedy ani fortuny swojej, ani zdrowia dla niej nie żałował. Są pióra i pracy jego niektóre księgi w druku, jako 1mo *Vindiciae contra Svecos* 1657. *in 4to*, gdzie honor Polski przez uniwersał Króla Szwedzkiego Gustawa nieco nadwerężony, windykuje. 2do. *Censura Candidatorum sceptri Polonici*, 1669. *in 8vo. suppresso nomine.* 3tio. *De Archiepiscopatu Gnesnensi, legatione nata, privilegiis Archiep. Gnesn. jest u Załuskiego na końcu tomu pierwszego Brasnb. in fol.* 1709. 4to. *Singularia Juris Patronatus regii.* Pisali o nim, *Załuski tom.* 1. *p.* 2. *fol.* 738. *anno* 1678. *Dunin Kazanie na jego pogrzebie. Biezan. Suszycki, Kwiatk. Paneg. Facies Rerum Sarmatic.* ale to co pisze, że pięć lat tylko żył na Chełmińskiem biskupstwie, utrzymać się nie może, w roku albowiem 1661. już był nominatem do tej infuły, patrz w konstytucyach tego roku *fol.* 22. a w roku 1675. na arcybiskupstwo posuniony. Znajdziesz też wiele bardzo listów jego w różnych materyach pisanych, we wszystkich tomach Załuskiego.

Hieronim, wojewodą Rawskim trochę przed śmiercią wyniesiony w roku 1677. przedtem zaś najprzód chorąży Wieluński, potem podstoli koronny i starosta Wieluński, z sejmu 1661. komissarz do pogranicznych od Szląska kłótni, *Constit. fol.* 6. i 1670. *fol.* 25. Brat rodzony Jędrzeja arcybiskupa, z którym wraz jeździł po Eleonorę Austryaczkę; złączył się był dożywotnie z Petronellą Wołucką herbu Rawicz, kasztelanką Małogoską, z której córka Zofia, była za Lipskim starostą Inowłodzkim, syn zaś Jędrzej dziedzic na Niehmierowie, Olszowy, Rudnikach, Stryjkowicach, chorąży Gostyński, spłodził syna Jędrzeja starostę Wieluńskiego bezpotomnego. Zygmunt, drugi brat Jędrzeja arcybiskupa, pod-

komorzy Wieluński, posłował na konwokacyą 1674. *Constit. fol.* 12. zszedł z tego świata przed rokiem 1683. u OO. Reformatów pochowany, których był znacznym dobrodziejem, z Maryanny Działyńskiej, miał syna Mikołaja. Mikołaj, brat trzeci arcybiskupa Gnieznieńskiego pojął w małżeństwo Helenę Maryannę Biskupską, kasztelankę Spicimirską, z tej córka Teresa Ludowika, wydana za Mikołaja Mycielskiego sędziego ziemskiego Sieradzkiego, i syn Marcin Konstantyn, najprzód łowczy Sieradzki, a dalej starosta Wieluński, z tym tytułem marszałkował w trybunale koronnym, komissarzem, i posłem na sejmy bywał, w Kempnie kościół na cześć S. Marcina wystawił, apparatem nadał, i uposażył: na insze także przybytki Boskie hojny, osobliwie w Wieruszowie, Częstochowie i Opatowie, w Rychwale ołtarz wystawił, umarł wieku swego trzydziestego szóstego, tego z Męcińskiej herbu Poraj kilka córek zostało (Eleonora Olszewska starościanka Wieluńska była za Piotrem Iwańskim) i syn Józef *sterilis.*

Jan kasztelan Brzeziński, stryjeczny brat arcybiskupa, mąż staropolskiej cnoty, w którym szczerość z ludzkością certowała, urodzony był z Stawskiej, zszedł z tego świata przed rokiem 1683. w Wieluniu u OO. Reformatów pochowany, córka jego Anna, dostała się w małżeństwo Marcinowi Siemianowkiemu, na ten czas cześnikowi Sieradzkiemu, a potem kasztelanowi Wieluńskiemu, syn zaś jego Krzysztof miecznik Dobrzyński. Stanisław, drugi brat stryjeczny arcybiskupa, podstoli Wieluński, umarł kasztelanem Wieluńskim; Wiktor syn jego starosta Wieluński, wziął w sukcessyi po Jędrzeju Olszowskim staroście Wieluńskim bezpotomnym, dobra Olszową, a Stanisław Olszewski Stryjkowice. Krom tych ci kwitnęli. Krzysztof cześnik Wieluński 1661. *Constit. fol.* 25. umarł stolnikiem Sieradzkim. Zofia Jędrzeja Głębockiego wojewody Rawskiego małżonka. N. podstoli Kaliski, żona Łubieńska kasztelanka Sieradzka. Dorota ksieni Chełmińska r. 1665. Chryzostom proboszcz Malborski, Chełmiński dziekan, kanonik Warszawski, a w roku 1674. opat Hebdowski, synowiec arcybiskupa. N. miał za soba Kobierzycką Katarzynę wojewodzankę Pomorską. N. skarbnik Wieluński Elżbietę Jarzyniankę, Krzysztof kanonik Kamieniecki, sekretarz królewski 1648. Jędrzej kanonik Krakowski, deputat na trybunał koronny 1718. Maciej miał za sobą Dobrzelewską, z której córka, poszła za Franciszka Ożarowskiego.

Olszewski *herbu Rawicz.* Stanisław pisarz ziemski Rawski, i Piotr Olszewscy 1648. Piotr i Wawrzeniec 1674. w Rawskiem, Jędrzej w Chełmińskiem. Marcin Olszewski w zakonie naszym, życia tego dokończył, w r. 1667. w Po-

znaniu filozofji i teologji godnie oduczywszy, doktorem został, rządził potem kollegia, Poznańskie, Jarosławskie, i Krakowskie, i całą prowincyą Polską, był na kongregacyi generalnej jedenastej: *wydał Judicium Theologicum de Sacramentali absolutione et peccatis militum in Regno Poloniae colligatorum* 1661. toż samo po Polsku, *Rozsądek według Teologji* 1663. *in 4to.* Podobno są Olszewscy Prawdzicowie. Teresa z Olszów Wojciecha Kochańskiego małżonka.

W r. 1778. Wawrzeniec Olszewski miecznik Rawski. — Ludwik komornik Podolski. — *Krasicki.*

Olszewski *herbu Ślepowron.* O tych świadczy *MS. Ks. Kojałowicza*, że kwitną w Litwie, z tą jednak różnicą, że na hełmie pięć piór strusich kładą. Waleryan i Stanisław Olszewscy, bracia rodzeni, z korony do Litwy zaszli. Z tych Waleryana synowie byli, Jan, Michał Soc. Jesu, Stanisław i Mateusz: Stanisława zaś Maciej, wprzód cześnik, potem podsędek Lidzki, Jędrzej, Jan, i Stefan. Olszewski Jerzy w Oszmiańskiem 1674. N. Olszewska była za Kazimierzem Połubińskim. N. Olszewski miał za sobą Teklę Połubińską. Stanisław sędzic Oszmiański 1674. Są tegoż herbu w Bełzkiem województwie. Z tych Kasper łowczy Chełmski 1632. Ignacy Łukasz kanonik Kijowski, deputat na trybunał koronny 1728. jest w druku, jego *Vox doloris publici, paneg. na pogrzeb. Heleny Łętowskiej chorążyny Krakowskiej, in fol.* 1728. *Cracov.* Paweł pisarz ziemski Bełzki, deputat na trybunał koronny 1694. Józef miecznik Bełzki, starosta Szmeltyński, złączył się dożywotnie z Anną Olędzką, herbu Rawicz, kasztelanką Chełmską, z tej syn Karol, i córka Teresa. Antonina Olszewska córka Józefa instygatora koronnego, była za Bujnem Józefem wojskim i sędzią grodzkim Liwskim.

Stefan Olszewski był za Króla Jana Sobieskiego pułkownikiem, żył blizko sto lat, osiadł w województwie Brzeskiem Litewskiem w dziedzicznej wsi *Maciejowicach* zwanych, ożenił się z Reginą *Grącką* stolnikowną Pińską, przez ten związek skolligowany został, z *Buchowieckiemi*, *Gronostajskiemi*, *Lipińskiemi*, *Krzywobłockiemi*, *Lasockiemi*, *Narzymskiemi*, *Gerztorami* itd. Stefan Olszewski z wyż wspomnioną małżonką spłodził synów: Onufrego, Franciszka, Kaspra, Michała i Tomasza, i córkę jednę, która była za Kazimierzem Orańskim cześnikiem Smoleńskim. *Secundo voto* za Kryszyłowskim sędzią Pińskim, Onufry i Michał zostali zakonnikami, Franciszek i Kasper będąc officerami w wojsku, pod czas Barskiej konfederacyi, broniąc ojczyzny poginęli. Tomasz Olszewski z tych najmłodszy, od wieku młodszego jeszcze za Augusta III. Króla, służąc w wojsku w regimencie Królowej Jadwigi, przez lat blizko czterdzieści, przez stopnie zasług od unterofficera, dosłużył się rangi majora. Będąc w wojsku ożenił się z Brygidą z *Leszczyńskich* Wolińską

wdową, która była 1*mo voto*, za Stanisławem Raczyńskim sędzią Krasnostawskim, z tą spłodził syna jednego Franciszka i córkę dwojga imion, Józefę Salomeę. Tenże Tomasz Olszewski dziedziczną wieś po ojcu swoim *Maciejowice* w Brzeskiem Litewskiem przedał *Gronostajskiemu* podczaszemu Smoleńskiemu, a sam osiadł w województwie Lubelskiem w *Matczynie*, zawsze wierny swej ojczyznie i dobrze zasłużony obywatel. — *Wielądek.*

Oprócz tych Olszewskich herbu *Ślepowron* umieszcza *Wielądek* w Tomie V. opis innych także do tego herbu należących, jak następuje:

Olszewski *herbu Ślepowron*, dom starożytny w województwie Podlaskiem, ziemi Drohickiej, w parafji Pierlejewskiej ma dobra swoje dziedziczne *Olszewo*, *Rybałty*, jedenże dom z Rybałtowskiemi, z tej przyczyny z *Olszewa Rybałtów* już Olszewskiemi, już Rybałtowskiemi, albo zwyczajem starodawnym Rybałt lub Rybałczyk do nazwiska Olszewski przydając w prawnych tranzakcyach i dokumentach autentycznych zdawna pisali się, i znacznie rozrodziwszy się, od rozmaitych nomenklatur, uroczysk, dzielnic, i wydziałów, oraz od imion przodków swoich, których pamiątkę zachowując, tak na tychże dobrach Olszewie Rybałtach będących, jako też od różnych innych dóbr dziedzictwem nabytych, albo związkiem krwi otrzymanych, liczne przydomki sobie przybrali i pomnożyli. Z nich jedni z tegoż Olszewa Rybałtów wyniósłszy się, w różnych województwach Polskich i Litewskich poosiadali, drudzy zaś w temże województwie Podlaskiem do tych czas kwitną: z tegoż domu.

Floryan *Rybałt* Olszewski dóbr *Olszewa Rybałtów* w województwie Podlaskiem, ziemi Drohickiej, w parafji Pierlejewskiej leżących z antecessorów swoich dziedzic, którego sukcessorowie dobra rzeczone podziśdzień posiadają. Żona jego Dorota córka Jaszka Żery, czego są dowodem roku 1482. *akta ziemskie Drohickie*, tego Floryana było synów czterech, to jest: Stanisław, Jan, Alexy i Jakób, którzy z Piotrem niegdy synem Macieja, Felixem, Jerzym, Stanisławem synami Wawrzeńca, tychże dóbr *Olszewa Rybałtów*, współdziedzicami, o równy wymiar rzeczonych dóbr proces toczyli, o czem świadczą r. 1526. *akta ziemskie Drohickie.*

Jakób syn Floryana z *Olszewa Rybałtów* dziedzic, o którym oprócz roku 1526. wspominają jeszcze i roku 1533. 1543. 1544. *akta ziemskie Drohickie.* Miał synów czterech: Andrzeja, Stanisława, Mikołaja i Jana. Z tych pierwszy syn Jakóba, Andrzej spłodził synów dwóch Szymona i Wawrzeńca, jako dowodzą roku 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie.* Z nich Szymon, którego żona Elżbieta córka Macieja Krakowki, o czem wspominają roku 1600. *akta grodzkie Drohickie*, ta mu powiła synów dwóch: Macieja i Tomasza, jako zaświadczają roku 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie.* Drugi syn Jakóba Stanisław, pojął w stan małżeński Jadwigę córkę Stanisława Piętki, z którą bezdzietny, co probują roku 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie.* Trzeci syn Jakóba Mikołaj, o nim wzmiankują roku 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie.*

Jan czwarty syn Jakóba, a wnuk Floryana wyżej wyrażonego, na *Olszewie Rybałtach* dziedzic, przybrał sobie w dożywotnią przyjaźń Katarzynę córkę Mikołaja Szeligi Piętki na Piętkach Szeli-

gach dziedzica, z Anastazyi córki Jakóba Bańko zrodzoną, z Piętk Szeligów dziedziczkę, ta wniosła w dom jego dobra *Piętki, Szeligi* w ziemi Drohickiej, parafji Kuczyńskiej leżące, które tak z mocy praw tejże żonie swojej służących, jako też i z własnego swego nabycia dziedzicznego osiadł, co dowodzą r. 1544. 1550. 1555. 1559. 1565. 1568. *akta ziemskie Drohickie.* Potomkowie zaś od nich prostą linią pochodzący, nieprzerwanie w possessyi dziedzicznej przerzeczonych dóbr *Piętki, Szeligi* zwanych, aż do teraźniejszych czasów zostają. Tenże Jan *Rybalt* Olszewski z Katarzyny córki Mikołaja Szeligi Piętki zostawił synów siedmiu, Pawła, jako świadczą r. 1570. *akta ziemskie Drohickie:* Stanisława, Leonarda, Jakóba, Bartłomieja, Wojciecha i Jerzego, czego są dowodem r. 1570. 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie.* Z tych nabywszy gruntów więcej na Piętkach Szeligach, części swoje dziedziczne ojczyste i macierzyste powiększył, o czem zaświadczają r. 1579. *Akta grodzkie Brańskie*, i roku 1588. *akta ziemskie Drohickie*, o nim jeszcze namieniają roku 1593. *akta grodzkie Nurskie*, i roku 1594. *akta ziemskie Drohickie,* któren spłodził Adama, co okazują r. 1614. *akta grodzkie Nurskie*, i roku 1615. 1638. 1639. 1640. *akta ziemskie Drohickie*, ten dobra zwane *Zebry*, *Bakałarzowizna,* czyli *Bakałarze* w ziemi Drohickiej leżące, wiecznem prawem nabył, o czem wzmiankują roku 1636. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1638. *akta ziemskie Drohickie*, któren to Adam zrodził synów trzech, Jana, Józefa i Wojciecha, czego dowód zawierają, roku 1666. *akta ziemskie Drohickie.* Z tych Wojciech z Jadwigą córką Stanisława Piętki bezpotomny, która po zejściu jego powtórzyła śluby małżeńskie z Stanisławem Lubowickim, o czem zapewniają r. 1666. *akta ziemskie Drohickie.* Józef zaś brat Wojciecha i Jana złączył się dożywotnie z Maryanną *Srzednicką*, dóbr zwanych *Srzednica*, i *Maćkowięta*, i *Srzednica Pawłowięta* w ziemi Bielskiej leżących dziedziczką, ta mu powiła córek trzy, i synów trzech, Macieja, Wojciecha i Piotra, którzy dobra swoje dziedziczne ojczyste *Piętki Szeligi*, *Piętki Basie,* i *Zebry Bakałarze* w ziemi Drohickiej leżące sprzedawszy, na dobrach macierzystych *Srzednica Maćkowięta*, i *Srzednica Pawłowięta* zwanych w ziemi Bielskiej, powiecie Brańskim leżących osiedli, czego dowód obejmują, roku 1692. 1696. *akta grodzkie Brańskie.* Córki zaś te zrodziła, Agnieszkę Macieja Piętki, Juliannę Andrzeja Piętki, małżonki, co wyrażają, r. 1692. *akta grodzkie Brańskie*, i Dorotę żonę Mateusza Jabłonowskiego, z której zrodzony syn Józef Jabłonowski, część swoję macierzystą na dobrach *Srzednicy Maćkowiętach*, i *Srzednicy Pawłowiętach* leżącą, Piotrowi synowi Józefa, Olszewskiemu, wujowi swemu rodzonemu, wiecznemi czasy zapisał, jako wyłuszczają, r. 1717. *akta grodzkie Brańskie.* Wojciech syn Józefa, a brat Macieja i Piotra z Maryanny *Srzednickiej* spłodzony, dóbr *Srzednicy Maćkowiąt*, i *Srzednicy Pawłowiąt* dziedzic, wszedł w kontrakty małżeńskie z Maryanną córką Tomasza Włostowskiego, o czem wspominają, roku 1717. *akta grodzkie Brańskie*, ta mu urodziła synów dwóch Michała i Andrzeja, o których piszą, r. 1764. *akta grodzkie Brańskie.* Piotr syn Józefa z Maryanny *Srzednickiej* zrodzony, a brat Macieja i Wojciecha zwyż wyrażonych, na *Srednicy Maćkowiętach*, i *Srzednicy Pawłowiętach* dziedzic,

spłodził Mikołaja, o którym wzmiankę czynią, r. 1738. *akta grodzkie Brańskie*, tenże Mikołaj miał żonę Wiktoryą *Jabłońską*, o czem uwiadomiają, 1763. *akta grodzkie Brańskie*, z niej zostawił synów trzech, to jest: pierwszego Antoniego, o którym wspominają, roku 1789. *akta grodzkie Brańskie*. Drugiego Tomasza, ten ożenił się z Jozefatą córką Grzegorza Gierałtowskiego, o czem upewniają, roku 1788. *akta grodzkie Brańskie*, z niej syn Józef roku 1790. dnia 18. Marca narodzony, jako okazują *metryki kościoła Dąbrowszczyńskiego*. Trzeci syn Mikołaja z Wiktoryi *Jabłońskiej*, Wincenty Józef dwóch imion, roku 1768. dnia 23. Stycznia narodzony, co świadczą, *metryki kościoła Dąbrowszczyńskiego*, któren potem w wojsku koronnem był towarzyszem kawaleryi narodowej.

Jakób syn Jana z Katarzyny córki Mikołaja Szeligi Piętki spłodzony, wnuk Jakóba, prawnuk Floryana, na *Olszewie Rybałtach*, i *Piętkach Szeligach* dziedzic, o którym wspominają, roku 1570. 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie*, zrodził synów dwóch, pierwszego Piotra, ten z Małgorzatą *Zebrowką* żył bezpotomnie, która po śmierci jego powtórnym związkiem dostała się w małżeństwo Janowi Piętce na *Piętkach Szeligach* dziedzicowi, co wspierają, roku 1639. *akta ziemskie Drohickie*, tegoż Jakóba drugi syn Maciej, jako wzmiankują, roku 1638. 1639. 1640. *akta ziemskie Drohickie*. Żona jego Dorota *Niemyska*, jako zaświadczają, r. 1650. *akta ziemskie Drohickie*.

Jerzy syn Jana z Katarzyny córki Mikołaja Szeligi Piętki zrodzony, wnuk Jakóba, prawnuk Floryana, a wyżej rzeczonych Pawła, Stanisława, Leonarda, Jakóba, Bartłomieja i Wojciecha, brat rodzony, na dobrach zwanych *Olszewo Rybałty* w ziemi Drohickiej, w parafji Pierlejewskiej, i *Piętki Szeligi* w tejże ziemi Drohickiej, parafji Kuczyńskiej leżących dziedzic, o którym wspominają, roku 1570. 1604. 1606. 1608. *akta ziemskie Drohickie*, ten Jerzy zrodził Antoniego, jako dowodzą, roku 1638. 1639. 1640. *akta ziemskie Drohickie*, i r. 1660. *akta ziemskie Brańskie*.

Antoni syn Jerzego, wnuk Jana z Katarzyny córki Mikołaja Szeligi Piętki narodzony, prawnuk Jakóba, praprawnuk Floryana, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, jako stwierdzają, roku 1638. 1639. 1640. *akta ziemskie Drohickie*, i roku 1660. *akta grodzkie Brańskie*, spłodził synów trzech, Jana, Grzegorza i Franciszka; ten Franciszek z Maryanną córką Tomasza Piętki bezdzietny, która potem powtórzyła śluby małżeńskie z Piotrem synem Jerzego Siekierką, jako o tem wszystkiem dowodzą, roku 1665. 1666. *akta ziemskie Drohickie*. Drugi syn Antoniego Grzegorz, o którym wspominają, r. 1658. 1660. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1665. 1666. *akta ziemskie Drohickie*, miał żonę Maryannę córkę Jana Tworkowskiego Dąbrowskiego z *Tworków Dąbrowy* dziedzica, jako świadczą, roku 1661. *akta grodzkie Brańskie*, z której zostało się córek trzy, i synów trzech, Sebastyan, Wojciech i Walenty, jako dowodzą, roku 1679. *akta ziemskie Drohickie*, ta po zejściu jego powtórzyła związki małżeńskie z Tomaszem Mystkowskim, jako wyszczególniają, r. 1679. *akta ziemskie Drohickie*. Córki zaś Anna zaślubiona Augustynowi synowi Benedykta Kocowi z *Koców Borowych* dziedzicowi, roku 1692. *akta grodzkie Brańskie*. Konstancya była żoną Piotra Piętki z *Piętk Gręsków* dziedzica, roku

1696. *akta grodzkie Brańskie.* Katarzyna dostała się w małżeństwo Janowi synowi Macieja Kocowi z *Koców Schabów* dziedzicowi, co probują, roku 1697. *akta grodzkie Brańskie.*

Jan syn Antoniego, wnuk Jerzego, prawnuk Jana z Katarzyny córki Mikołaja Szeligi Piętki spłodzony, praprawnuk Jakóba, nadprawnuk Floryana, wyżej zaś rzeczonych Grzegorza i Franciszka brat rodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, o nim wspominają, roku 1661. 1663. 1666. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1665. 1666. 1678. 1680. *akta ziemskie Drohickie*, tenże przybrał sobie w dożywotnią przyjaźń Dorotę córkę Jana Lubowickiego, jako świadczą, roku 1665. *akta ziemskie Drohickie*, która była dóbr zwanych *Lubowicz Byzie*, i innych w ziemi Drohickiej leżących dziedziczką, ta mu zostawiła synów piąciu: Kazimierza, Grzegorza, Mateusza, Stefana, i Franciszka, jako dowodzą, roku 1692. *akta grodzkie Brańskie*, i córkę Teresę, Walentemu synowi Felicyana Wojnie z *Wojnów Dąbrowki*, dziedzicowi zaślubioną, co stwierdzają, roku 1691. 1699. 1729. *akta grodzkie Brańskie.* Z tych synów Jana Grzegorz z Doroty *Lubowickiej* narodzony, o którym wspominają, roku 1692. 1715. 1729. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1706. *akta grodzkie Nurskie*, i roku 1716. 1719. *akta grodzkie Drohickie*, tenże Grzegorz ożeniwszy się z *Ratyńską* dóbr zwanych *Ratyniec Mursze* w ziemi Drohickiej leżących dziedziczką, na tychże dobrach osiadł, i z nią spłodził synów trzech: Wojciecha, Józefa, i Kazimierza, jako wzmiankują, r. 1744. *akta grodzkie Drohickie.* Z tych Kazimierz w tymże roku bezpotomnie umarł, a Wojciech i Józef, dobra *Piętki Szeligi* w ziemi Drohickiej leżące, tak swoje ojczyste dziedziczne, jako też po Kazimierzu bracie swym rodzonym, bezpotomnie zmarłym spadłe, Łukaszowi synowi Stefana Olszewskiemu, bratu swemu stryjecznemu, na tychże dobrach dziedzicowi, wiecznemi czasy sprzedali, czego dowód okazują, roku 1744. *akta grodzkie Brańskie,* i roku 1745. *akta grodzkie Drohickie.* Od tegoż Wojciecha, pochodzi syn Norbert, co wyrażają, roku 1777. *akta grodzkie Drohickie.* Zona jego Justyna córka Antoniego Jezierskiego, o czem piszą, roku 1782. *akta grodzkie Drohickie.* Potomstwo ich Antonina Maryanna dwóch imion, roku 1777. dnia 19. Października narodzona. Barbara roku 1784. dnia 30. Listopada, narodzona. Marcin roku 1786. dnia 13. Listopada narodzony, o czem zaświadczają, *metryki kościoła Sterdyńskiego.* Józef syn Grzegorza z *Ratyńskiej* spłodzony, a brat Wojciecha na *Ratyńcu Murszach* dziedzic, spłodził synów trzech: Antoniego, Baltazara, i Mikołaja księdza świeckiego, jako dowodzą, roku 1790. *akta grodzkie Drohickie.* Z tych Baltazar ma żonę Konstancyą, córkę Macieja Tchorznickiego z Maryanny *Wichowskiej* spłodzoną, co wzmiankują, roku 1786. 1788. *akta grodzkie Drohickie*, z której potomstwo Franciszka Tekla dwóch imion, roku 1781. dnia 14. Października narodzona, o czem dają świadectwo, *metryki kościoła Suchożebrskiego.* Waleryan Damazy dwóch imion, roku 1782. dnia 22. Grudnia narodzony. Agnieszka roku 1785. dnia 12. Kwietnia narodzona, jako zaświadczają, *metryki kościoła Zembrowskiego.* Józef Andrzej dwóch imion, r. 1790. dnia 5. Marca, narodzony, co probują, *metryki kościoła Suchożebrskiego.*

Stefan syn Jana z Doroty córki Jana Lubowickiego spłodzony, wnuk Antoniego, prawnuk Jerzego, praprawnuk Jana z Katarzyny córki Mikołaja Szeligi Piętki zrodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, o nim wspominają, r. 1692. 1715. 1729. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1717. 1718. 1719. *akta grodzkie Drohickie*, któren złączył się dożywotnie z Jadwigą córką Wojciecha Pułaskiego, o czem świadczą, r. 1712. 1721. 1731. *akta grodzkie Brańskie*, ta mu urodziła synów pięciu: Łukasza, Jakóba, Wojciecha, Kazimierza, i Stanisława, jako dowodzą, roku 1738. i 1744. *akta grodzkie Brańskie*.

Łukasz syn pierwszy Stefana z Jadwigi córki Wojciecha Pułaskiego narodzony, wnuk Jana z Doroty córki Jana Lubowickiego, spłodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, do substancyi swojej dziedzicznej, na siebie z antecessorów należącej, części pewne na dobrach zwanych *Piętki Szeligi* leżące, od Wojciecha i Józefa synów Grzegorza, wnuków Jana, braci swych stryjecznych, wiecznem prawem przykupił, czego dowód zawierają, roku 1744. *akta grodzkie Brańskie*, tego Łukasza małżonka Barbara *Gieszkowska*, Jana Gieszkowskiego podczaszego Mozyrskiego, herbu *Rawicz*, z Antoniny *Paszkowskiej*, herbu *Zadora*, po Kazimierzu Lewickim, herbu *Rogala*, wdowy, w powtórnem małżeństwie zrodzona córka, o czem świadczą, roku 1756. *akta grodzkie Brańskie*, ta mu powiła synów dwóch, Antoniego Justyna dwóch imion, Józefa Sylwestra Onufrego trzech imion, któren w młodym wieku umarł, i córek trzy, pierwszą Annę, drugą Angelę, która w młodości lat swoich z tego świata zeszła, trzecią Maryannę.

Antoni Justyn dwóch imion, komornik ziemski ziemi Bielskiej, syn Łukasza z Barbary *Gieszkowskiej* spłodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* w ziemi Drohickiej leżących, dziedzic, dobra *Dębowo*, *Grabowczyk Łubino*, *Nowosady* w parafji Łubińskiej, i *Majorowizna*, czyli *Kierznowek* zwane, w parafji Brańskiej, ze wszystkiemi przyległościami w województwie Podlaskiem, ziemi Bielskiej, w powiecie Brańskim leżące, od Józefa Kuczyńskiego, niegdy Kazimierza Kuczyńskiego podkomorzego ziemi Bielskiej, z Anną *Narzymską* wojewodzanką Pomorską, spłodzonego syna, wiecznem prawem nabył, czego dowodem, roku 1781. *akta grodzkie Brańskie* i *ziemskie Bielskie*. Tenże po razy kilka surrogat sędzia ziemski ziemi Bielskiej, komissarzem był w roku 1789. do wyciągnienia ofiary dziesiątego grosza z dóbr ziemskich dziedzicznych ziemi Bielskiej. Zawarł kontrakty ślubne w roku 1792. z Wiktoryą *Toczyską*, Franciszka Toczyskiego, łowczego Derpskiego, herbu *Abdank*, z Krystyny *Polkowskiej* córki Antoniego Polkowskiego herbu *Junosza* i Antoniny *Małęczyńskiej* małżonków, spłodzoną córką, a Mateusza Toczyskiego i Urszuli *Skibniewskiej* małżonków wnuczką, ta mu powiła córek dwie, Józefę i Teklę.

Anna córka Łukasza z Barbary *Gieszkowskiej* spłodzona, Antoniego Justyna komornika ziemskiego ziemi Bielskiej siostra rodzona, Walentemu Rykaczowi Jabłońskiemu subdelegatowi grodzkiemu Brańskiemu, herbu *Jasieńczyk*, synowi Jakóba Rykacza Jabłońskiego z Ewą córką Tomasza, wnuką Macieja Raciborskiego Kukiera zwanego, spłodzonemu, wnukowi Bazylego Rykacza Jabłoń-

skiego, dóbr zwanych *Racibory Stare*, *Racibory Nowe*, i *Gąssowka Skwarki*, z przyległościami w ziemi Bielskiej leżących dziedzicowi zaślubiona, o czem świadczą, roku 1777. *akta ziemskie Bielskie*, któren w roku 1785. bezpotomnie umarł.

Maryanna córka Łukasza z Barbary *Gieszkowskiej* narodzona, Antoniego Justyna komornika ziemskiego ziemi Bielskiej, siostra rodzona, z Franciszkiem Grodzkim subdelegatem grodzkim Brańskim herbu *Rola*, synem Jana Grodzkiego vicesgerenta grodzkiego Brańskiego, dóbr zwanych *Grodzkie Stare*, i *Nowe*, *Bruszewo*, *Kulesze Litwa* i *Litewka*, w ziemi Bielskiej leżących, dożywotnie zmówiona, co opisują, roku 1789. *akta grodzkie Brańskie*. Potomstwo ich Michał, Szymon, Ignacy, i Anna, małoletnie.

Jakób syn drugi Stefana z Jadwigi *Pułaskiej* zrodzony z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, o którym wzmiankują, roku 1738. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1744. *akta grodzkie Drohickie*, ten z Doroty *Godlewskiej* zostawił trzech synów: Antoniego, Karola, i Klemensa towarzysza kawaleryi narodowej wojsk koronnych, o czem wspominają, roku 1790. *akta grodzkie Brańskie*, któren to Klemens bezpotomnie umarł. Z tych Antoni sprzysiągł się dożywotnie z Małgorzatą córką Hippolita Wnorowskiego, jako zaświadczają, roku 1788. *akta grodzkie Brańskie*, tenże bezdzietnie umarł. Karol zaś ożenił się z Joanną córką Tadeusza Wyszyńskiego z *Wyszonk Piechaczów* dziedzica.

Wojciech trzeci syn Stefana z Jadwigi *Pułaskiej* spłodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, o nim namieniają, roku 1738. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1744. *akta grodzkie Drohickie*, dwa razy śluby małżeńskie zawierał, najprzód z *Niemyską*, która mu zostawiła syna Grzegorza, i córkę Helenę, potem z Petronellą *Łuniewską* zrodził córek pięć: Teklę, Marcyannę, Konstancyą, Maryannę, Rozalią, i syna jednego Józefa, roku 1779. dnia 25. Kwietnia narodzonego, jako zaświadczają, *metryki kościoła Kuczyńskiego*.

Kazimierz czwarty syn Stefana z Jadwigi *Pułaskiej* zrodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, jako dowodzą, roku 1738. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1744. *akta grodzkie Drohickie*, któren z województwa Podlaskiego przeniósł się na *Białą Ruś*, i tamże osiadł, gdzie potomstwo jego zostaje, Mateusz, Teodor, Gabryel, Maryanna, i Krystyna, czego dowód okazują, roku 1766. wiadomości domowe.

Stanisław piąty syn Stefana z Jadwigi *Pułaskiej* narodzony, z *Olszewa Rybałtów*, na *Piętkach Szeligach* dziedzic, co dowodzą, roku 1738. *akta grodzkie Brańskie*, i roku 1744. *akta grodzkie Drohickie*, ten z województwa Podlaskiego przeniósł się do województwa Ruskiego, i osiadł w ziemi Przemyskiej, któren złączył się dożywotnie z Teofilą *Krzyszkowską*, ta mu urodziła synów trzech, Sylwestra, Felixa, Andrzeja, i córek cztery, Eleonorę, Ludwikę, Katarzynę, i Agnieszkę, o czem świadczą, roku 1776. wiadomości domowe. — To *Wielądek*.

OLSZEWSKI HERB.

Mają być haki dwa, przez których środek krzyż od szabli, tak to wszystko ułożone, jak bywa litera N. drukowa-

OLSZEWSKI HERB.

na, a na hełmie trzy pióra strusie; tak ten herb opisuje *MS. P. Kojałow.* i powiada, że się nim pieczętują Olszewscy w Słonimskim powiecie, ale że się z Olzewa piszą, ztąd wnosi, żeby ich trzeba zwać raczej Olzewskiemi. Z tych Eliasz Olszewski w Słonimie u OO. Bernardynów pogrzebiony, corka jego, wespół z swym mężem Odachowskim kościół zbudowała w Olzewie, plebanią przy nim fundowała: poświęcony ten kościół 1661.

Olsztyński. Marcin Olsztyński kanonik Pułtuski, koło roku 1630. *Goldon. Bractwo.* Jakób i Jędrzej w ziemi Wiskiej 1674. Maciej w Ruskiem 1632. podobno jedniż z temi co idą.

N. Olsztyński miał za sobą Maryanną *Opacką* z niej spłodził dwie córki, Apolonią wydaną za Mirysa, Pelagią za Gurskiego. — *Krasicki.*

Olszyński *herbu Pnieina*, w ziemi Wiskiej i w województwie Bełzkiem. Piotra Olszyńskiego syn Hippolit, spłodził Michała skarbnika, i sędziego Wiskiego, poborcą był w ziemi Wiskiej 1577. o czem *Konstyt.* miał za sobą Jadwigę Rościszewską, Adama kasztelana Raciązkiego córkę, ta mu powiła trzech synów, Zygmunta, ten się do ziemi Nurskiej przeniósł, od którego rozumiem syn Konstanty żył 1648. Stanisława, ten z Komorowskiej spłodził Jakóba, ten z Elżbiety Mężyńskiej, córki Alexandra Jakóba miecznika Łomżyńskiego, i pisarza Zambrowskiego, miał cztery córki, jedna z nich Maryanna 1*mo voto* Wojciecha Świderskiego, 2*do* Zochowskiego wnuka metropolity Kijowskiego, Marcyanna, Jakóba Rakowskiego, Agata, Michała Zelechowskiego, Zofia, Adama Radgowskiego, małżonki; i syna Mikołaja, ten z Agnieszką Godlewską, córką Jana skarbnika Nurskiego, zrodził Jana Brańskiego proboszcza, a potem missyonarza w War-

szawie; Kazimierza męża rycerskiego, tego żona Zbierzchowska sędzianka ziemska Łomżyńska, i Wojciecha. Jan z Rościszewskiej brat Zygmunta i Stanisława, pojął w małżeństwo Maryannę Kuczewską, z tej byli trzej synowie: Jędrzej, Alexander i Samuel. Z tych Jędrzej z Heleny Mężyńskiej siostry rodzonej wzwyż wspomnionej, zostawił Franciszka Piotra w zakonie Kaznodziejskim, przeora Czortkowskiego, tamże zmarłego 1717. Szymona, najprzód łowczego Wiskiego, potem cześnika Bełzkiego, teraz podkomorzego Wiskiego 1*mo voto* miał za sobą Franciszkę Ładziankę Koronowską podczaszankę Bracławską, z której synowie, Antoni i Marcin, córki, Anna wydana za Józefa Głogowskiego wojskiego Buskiego, Katarzyna Drozdowska, Justyna Lipska, i Teresa, 2*do voto* Annę Korowicką, wdowę po Stefanie Iwanickim chorążym Nowogrodzkim, Stanisław podwojewodzy Wiski, i Antoni, na wojnie zginęli, bracia rodzeni Szymona. Michał, piąty ich brat, skarbnik Buski, miał za sobą Marcyannę Głogowską stolnikownę Buską, z której syn Jędrzej, i córka Katarzyna. Alexander brat Jędrzejów z Kuczewskiej spłodzony, pojął Bejdownę Rzewuską, ale z nią *sterilis*. Samuel brat jego w niewoli Tureckiej umarł. Kasper Olszyński rektor kollegji Łomżyńskiego, *sortem suam* na Olszynie zapisał temu kollegio. Jedenże to dom Karwowskich i Olszyńskich.

Marcin Olszyński w r. 1778. podczaszy Buski. — Jan w roku 1788. wojski Wiski. — *Krasicki.*

Ołobok *herb*, patrz **Hołobok.**

Ołtarzewski *herbu Lis*, w ziemi Warszawskiej i indziej. Seweryn Ołtarzewski w Sochaczewskiej ziemi 1632. Wojciech, Jan i Paweł w Nurskiej ziemi 1648. Franciszek podstoli Rawski, Ludwik i Stanisław w Rawskiem 1674. a Jędrzej w Łęczyckiem, Jakób komornik graniczny ziemski 1648. Stanisław miał za sobą 1*mo voto* Slawską Annę, z której syn Jan, i córka Maryanna Ciemniewska, 2*do voto* Mochowską, z niej syn jeden Alexander córek zaś cztery, Anna pierwszym związkiem Gumowska, drugim Borejkowa podczaszyna Podlaska, Jadwiga, Urszula Drozdowska, Helena Wydżgowa. Adam, żona jego Biskupska. N. pojął Zofią Zawadzką Światopełkownę, Paweł rodzoną tejże siostrę Teofilę, pierwsza była *sterilis*, od drugiej został się syn Jędrzej, tego żona Micowska, i córka Katarzyna Daniela Węglińskiego małżonka. *Geneal. Betzec.* N. była za Zygmuntem Głogowskim, Jadwiga za Zygmuntem Czubińskim. N. miał za sobą Ciecierską, pozostałą wdowę po Gostomskim i Kazanowskim. N. Annę Tarnowską herbu Rolicz. Stanisław starosta Miechorowski w Bełzkiem roku 1674. N. była za

Janem Wołuckim, matka Pawła biskupa Kujawskiego. N. Ołtarzewski na Podolu, żyje *2do voto* z Ludowiką Orzeszkowną.

Omański, w województwie Krakowskiem. Władysław Omański roku 1705. podpisał konfederacyą Krakowską. Omakowska była za Jędrzejem Kiińskim.

Omelański. Ziemianie Wołyńscy w roku 1528. Jacko i z bratem swym Omelański i Hurko, o których świadczy *Metryka Wołyńska.*

Omęta, w województwie Trockiem, Jakób, Mikołaj, Grzegorz 1632. podpisali elekcyą Władysława Króla. Mikołaj Omęta 1648.

Omieciński *herbu Junosza*, w ziemi Stężyckiej i na Wołyniu. Jakóba Omiecińskiego i Marcina nagrobki widzieć w Konstantynowie na Podolu, drugich w Jezupolu u OO. Dominikanów, Sebastyan z Brzozdowskiej spłodził synów i córki. Jan mąż rycerski: Marcina syn Krzysztof, córki, jedna Ewa Skowieska, druga Zeromska. N. miał za sobą Dąbrowską herbu Kuszaba, Marcin Chycką. Są także Omiecińscy w księztwie Litewskiem, ale niewiem czy tego herbu. Łukasz Omieciński skarbnik Czerski, żona jego Eleonora Jeziorkowska herbu Radwan, z Drohojewskiej urodzona, z tej syn jego Ignacy w zakonie naszym temi czasy, córka zaś Anna Rozalia, urodziła się dnia 5. Grudnia w roku 1709. w Ponikowcach, w Brodach zaś na Wołyniu ochrzczona, zaraz od dzieciństwa swego, znaczne świątobliwego dalszego życia znaki pokazała, kiedy w Środy, Piątki i Soboty, piersi sać niechciała, a w płaczu nie możono jej było prędzej utulić, jako figurą ukrzyżowanego Jezusa. Z dzieciństwa zaraz nauczywszy się Godzinek o Niepokalanem poczęciu Matki Boskiej, o imieniu Jezusowem, Rożańca, i o męce Chrystusowej modlitew S. Brigitty, w zwyczaj sobie aż do śmierci wniosła, aby ich codzień odmawiała, zkąd zasłużyła to sobie, że gdy w ciężką niemoc zapadła, a lekarstwa żadne pomoc nie mogły, i już prawie ostatniej życia czekała godziny, święta ją w tej chorobie nawiedziła Brygitta, i spytała się jej, *Chceszli prawi, żebyś uzdrowioną została?* Na co Anna, *Chce o Święta Panno*, zaczem wziąwszy ją za rękę święta, rzecze: *Otoś już uzdrowioną została, ale żebyś córką moją została*, która obiecując to uczynić, zdrową się być uznała, i nazajutrz, ze wsi Nakwasz, do Podkamienia pół mili pieszo poszła, na dziękczynienie Bogu za to dobrodziejstwo, kędy przed obrazem Matki Boskiej, ślubem się prywatnym czystości Bogu na wieczną służbę obowiązała, a oraz mocne postanowienie

uczyniła, wstąpić do zakonu Ś. Brygitty. Sposobiąc się zaś do tego stanu, najprzód ciało swoje wymyślnie trapiła, już postami o chlebie i wodzie, osobliwie we Środy, Piątki i Soboty, w wigilie, kiedy do tajemnic ołtarzowych przystępować miała, już klęczeniem przewlokłem, i w nocy na modlitwie, już włosiennicami i dyscyplinami, już na gołej ziemi sypianiem. Tę surowość na siebie, Bóg okrasił osobliwszą pociechą, kiedy się jej na modlitwie będącej w jasności niebieskiej pokazał. Gdy już czternastu lat dożyła, rodzice ją za mąż wydali, od czego ich Anna ustawicznemi ze łzami prośbami, instancyami godnych ludzi, odwodziła, ale za to profitu tyle miała, że ją częste pogębki, bicia i pogróżki potykały, nawet i przy ślubie w kościele, do którego poniewolnie przyciśnioną była: z mężem tedy żadną miarą mięszkać nie chcąc, do rodziców swoich domu uchodziła; aż też w konsystorzu rozwód na małżeństwo jej stanął, ona do klasztoru od biskupa odesłana r. 1730. widząc się już postawioną w tym stanie, którego sobie życzyła, wszystka się w cierpliwości, pokorze, posłuszeństwie, cichości, modlitwie, i innych cnotach ćwiczyć jak na nowe zaczęła; atoli pozew do trybunału o posag, znowu ją z za fórty klasztornej z Łucka wyciągnął, z tą jednak mocną intencyą, że uspokoiwszy prawne interesa, miała się znowu powrócić; przez półtora roku, ostatniej w sprawie swojej decyzyi trybunalskiej z utesknieniem czekała; tym czasem gdy się na Wołyń wraca, to z przeziębnienia, to z wywrotu karety stłuczona, w ostatnią chorobę zapadła, w której sakramentami świętemi opatrzona, przepowiedziawszy dzień śmierci swojej, świętych Boskich widzeniem uraczona, w owych słowach: **W** ręce twoje Panie polecam ducha mego: skonała, w Kokorowie w roku 1731. 10. Grudnia, w kościele naszym Krzemienieckim pogrzebiona, kędy ciało jej nieskażone leży, i Bóg niektóre łaski względem jej zasług czyni; konwokacya generalna Warszawska w roku 1733. zaleciła, aby się o jej beatyfikacyą u stolicy apostolskiej starano. *Constit. artic.* 84.

Bracia tej wielebnej Anny, — Antoni, w zakonie Jezuitów rządził kollegium w Żytomierzu, drugi brat Kajetan miecznik Krzemieniecki. — Jeremiasz horodniczy Krzemieniecki. — W roku 1788. Antoni regent Owrucki. — *Krasicki.*

Onoszko patrz **Jacyna.**

Opacki *herbu Prus 3tio.* W Mazowszu, piszą się z Opacza. Mikołaj Opacki podkomorzy Warszawski, starosta Piasecki, wielkorządzca Krakowski, miał za sobą Pisińską z Prus, syn jego Zygmunt, podkomorzy także Warszawski, starosta Latowicki, Ryczywolski, Mławski, wielkorządzca Kra-

kowski, a potem wojewoda Derpski, mąż w ręce i w radzie silny, miał za sobą Zuzannę de Schaden, drugą Barbarę Piecewską, z której trzy córki spłodzone, Grajewska podkomorzyna Wiska, Lasocka starościna Wyszogrodzka, i Lezeńska; tegoż wojewody córki były, ale snać z inszej matki, Łubieńska chorążyna Sieradzka, Wybranowska wojewodzina Derpska, Boratynia, Czosnowska, i Anna Konstancya Marcina Noskowskiego małżonka, Czosnowska druga, i Anna Łopacka kasztelanowa Zakroczymska, z synów zaś jeden Jerzy, starosta Ryczywolski bezpotomny, drugi, Wojciech podkomorzy Warszawski, starosta Latowicki poseł na różne sejmy 1659. i 1661. *fol.* 59. i do postronnych monarchów, dwa razy do Wiednia, trzy razy do Berlina, do Francyi, strapionej zewsząd za Jana Kazimierza Króla szukając pomocy ojczyznie. Tegoż Jana Kazimierza ciało z Francyi do Polski sprowadził, zszedł z tego świata 1680. jako jego nagrobek marmurowy świadczy, w Raszynie pod Warszawą, kędy ojciec jego kościół wymurował: miał za sobą wprzód Konstancyą Dembińską podkomorzankę Krakowską, z której były dwie córki; potem pojął Elżbietę Hieronima Kryszpina podskarbiego Litewskiego córkę. Władysław trzeci syn wojewody Derpskiego, archidyakon Krakowski, w Kościelcu kościół wymurował, różne komissye i trybunalskie funkcye, godnie odprawował, umarł r. 1702. Kazimierz dziekan Kamieniecki r. 1643. był na synodzie prowincyalnym Warszawskim. *Acta Synodi*. Wojciech podkomorzy Wiski 1648. Krzysztof podczasy Wiski, Paweł podczaszy Warszawski r. 1632. Samuel Franciszek stolnik Warszawski, Jan w ziemi Łomżyńskiej, Jan Olbrycht w ziemi Wiskiej, Maciej w Warszawskiej, Jan w Poznańskiem, Hieronim w Mazowieckiem r. 1674. Wojciech podczaszy Warszawski 1670. N. miał za sobą Teresę Kochanowską, Maryanna cześnikowna Warszawka, Piotra Hadziewicza małżonka.

Chryzostom Opacki w r. 1778. chorąży Wiski. — *Krasicki.*

Opaliński *herbu Łodzia*, w Wielkiej-Polszcze, dom i honorami i zasługami w tej ojczyznie zalecony, i między pierwszemi jeden. Zdawna się z Bnina piszą, których przodków położyłem pod herbem Łodzia, tu tylko od tych poczynam, którzy się Opalińskiemi pisali, to jest od Piotra i Mikołaja, braci rodzonych z Bnina, synów Jędrzeja kasztelana Kamińskiego, synówców Jędrzeja biskupa Poznańskiego, ten pięciu heretyków o fałsze, wśród rynku miasta Poznańskiego, czyli też jak drudzy chcą, na dziedzicznym gruncie, spaliwszy, miasteczko na tem miejscu osadził, i Opalenicą nazwał, tę gdy po śmierci biskupa stryja, przez sukcessyą wzięli,

trybem tamtych wieków, z Opalenicy się pisząc, Opalińskiemi zawołani. Z tych Piotr z Opalenicy, sędzia ziemski Poznański w roku 1496. z którym tytułem podpisał list Króla Albrychta, u *Łask. w statuc. fol.* 110. jakoż przed nim nikogo mi się niedostało czytać, któryby się z Opalenicy pisał; wziąwszy działem Bnin, Radzewo, pół Śmigla, i spłodziwszy trzech synów, trzech familji w Polszcze, jeszcze po te czasy kwitnących, stał się ojcem, jeden albowiem dziedzicząc na Bninie, sukcessorów Bnińskich zostawił, drugi Radzewo wziąwszy dziedzictwem, od niego, i potomkowie jego nazwani Radzewscy, trzeci pół Śmigla, od tego Śmigielscy. Bratu zaś jego Mikołajowi, dostały się przy dziale te dobra, Opalenica, Ptaszków, Drzeczków, i pół Śmigla, ten był kasztelanem Miedzyrzeckim, złączył się dożywotnie z Włoszakowską, dziedziczką Gostyńską herbu dwa Wilcy pod gorą, z tą spłodził Piotra starszego, i Mikołaja, z których Piotr dziedzic na Włoszakowicach kasztelan Lędzki w roku 1504. i 1505. u *Łaskiego w statucie fol.* 120. miał za sobą Zbąską herbu Nałęcz, z której pięciu synów, i córka jedna Czarnkowska, zostało. Mikołaj także, brat Piotra pojął drugą siostrę tamtej, Zbąską, z tą tylko syna jednego niedorosłego odumarł, w roku 1506. na imię Jana, chorążego Poznańskiego, cześnika koronnego, temu żona Lubrańska, siostra rodzona Jadwigi, co była za Maciejem Opalińskim kasztelanem Lędzkim, o którym niżej, powiła córkę Jadwigę Pempowską, co Dębno jego było, ten i prędko i młodo umarł, syna zaś Jana kasztelana Santockiego, starostę Pobiedziskiego. Sebastyan, drugi syn Piotra kasztelana Lędzkiego, sekretarz koronny, kustosz i kanonik Poznański, podpisał nobilitacyą Stanisława Rzeczycy, posłował od Króla Zygmunta, do Króla Jana Węgierskiego, dla sklijenia pokoju między nimże, i Ferdynandem Austryakiem. *Biel. fol.* 562. *Neugeb.* Jest list Roderyka Dubrawiusza w roku 1515. pisany do niego, *inter epistolas Roderici impressas. Okolski* powiada, że był kanonikiem Krakowskim, i od Augusta I. Króla, na sejm Piotrkowski, który się w niebytności królewskiej odprawował, z Janem Tęczyńskim marszałkiem nadwornym, posłował, i że w lat trzydzieści i trzy, młodo umarł, pewniejsza się jednak zda być, że czasów Króla Zygmunta Augusta nie dożył. Ta osnowa tego domu, którą ja tu kładę, wzięta z manuskryptu Zegockiego wojewody Inowrocławskiego.

Piotr, syn Piotra kasztelana Lędzkiego, kasztelan Gnieznieński, a przedtem Lędzki w r. 1530. którego roku, od stanów koronnych z innemi posłami, elekcyą na Królestwo Polskie, Zygmuntowi Augustowi oznajmował, i Królem po-

witał. *Biel. fol.* 561. Taka była o tym Piotrze i o jego roztropności opinia, że kiedy panowie Polscy widzieli, iż Królewicz Zygmunt August, którego matka Królowa Bona przy sobie trzymała, wychowania królewskiego nie miał, prosili Króla, aby mu był należytą opatrzył edukacyą, a tak za ich perswazyą, temu go Piotrowi w dozór oddał, od matki go oddaliwszy, w krótce, luboć rozpieszczony August, za staraniem jego tak postąpił, że o nim *Varszav.* pisze: *Vidisses igitur, quantum discendo, audiendo, et auctore Opalenio, semper aliquid agendo, Sigismundus Augustus immutatus fuerit, adhuc in ipso flore juventutis.* Tóż mówi *Orichov. in Annal. Segregatus a matre, vixit in cura hominis prudentis Petri Opaleński Gnesn. Castell. quo magistro ille usus in cognoscenda Republica, ac in perspiciendis hominum moribus, summam spem de se et Patri et regno dabat;* jakoż był to człowiek ten Piotr, wielkiego rozsądku, *multuarum rerum et linguarum gnarus*, jako pisze *Warszaw.* języka Niemieckiego od niego się Królewicz August nauczył, świadek *Solicov. orat. in funere Sigis. Aug.* gdzie tego Piotra, stryjem Jędrzeja marszałka zowie. Z tej o jego roztropności opinji, w różnych go legacyach do postronnych monarchów zażywano, najprzód od Zygmunta I. do Ferdynanda Króla Węgierskiego i Czeskiego, aby między nim i Janem, także od Węgrów Królem Węgierskim obranym, a na ten czas zwyciężonym, wyperswadował pokój, żeby, w tem zakłóceniu między niemi, Turczyn, spólny nieprzyjaciel, godząc ich, nie posiadł tego Królestwa. Drugie poselstwo jego do książąt rzeszy Niemieckiej na sejm ich, aby między Ferdynandem i Janem o Królestwo Węgierskie, walczącemi, pokój uczynili: dla jawnego niebezpieczeństwa na to Królestwo od Turków: a jeżeliby też tenże nieprzyjaciel, i na Polskę siły swoje obrócił, aby Polskie Królestwo posiłkowali, w niem całego chrześcijaństwa broniąc. Dana była także instrukcya, aby Jerzemu książęciu Misnieńskiemu wymówił Króla, iż swym wyrokiem zakazał *commercia* i spółkowanie z Sasami i Szlązakami: bo to zakazanie było najbardziej dla herezyi Luterskiej, żeby się nią to królestwo nie zaraziło. Trzecią legacyą odprawował do Pawła III. Papieża, winszując mu stolicy apostolskiej, i oświadczając imieniem królewskiem posłuszeństwo, zalecając przytem łasce jego to królestwo, a przytem upraszając aby radą swoją i złożeniem generalnego synodu, wzmagające bardzo herezye, wykorzenić usiłował. Czwarty raz jeździł posłem do Ferdynanda Króla Rzymskiego, żądając, aby sprawę, u Karola V. Cesarza, względem księztwa Barskiego dziedzicznie Królowi Augustowi, po matce jego

Królowej Bonnie należącego, faworem swoim promowował: tamże aby traktował o małżeństwie Króla Augusta, z Elżbietą córką Ferdynanda, i odwleczeniu aktu tego aż do zimy. Piąte poselstwo do Karola V. Cesarza, winszując mu zwycięztwa Afrykańskiego, i Królestwa Tunetańskiego odzyskanego, i zalecając obronę wiary przeciwko heretykom, wszędzie się wzmagającym, także żałował się na Krzyżaki, ktorzy, kiedy Król przeciw poganom i schizmatykom wojował, oni wojnę knowali, żądając aby ich Cesarz poskromił, ponieważ jego się poddanymi być udawali; naostatek aby się dopominał księztwa Barskiego, jako posągu po Królowej Bonie; wspomina tę legacyą *Cromer orat. in fun. Sigism. I.* Szóste poselstwo jego do Solimana Cara Tureckiego, gdzie z nim pokój pierwszy zawarł, to *Okol.* aleć jawna że jeszcze za Kazimierza III. w roku 1489. Mikołaj Firlej pakta zawarł z Bajazetem Carem Tureckim. O czem *Kromer lib.* 29. O tej legacyi jego do Solimana, tak pisze *Vapov. fol.* 610. w roku 1532. *Sigismundus Rex misit ad eum Petrum Opaleński Castellanum Landensem, qui Constantinopoli Caesarem adeptus, inducias ab eo, ad vitam Principis utriusque et eorum filiorum, Sigismundi junioris, ac Mustaphae, obtinuit.* Sprawił tamże, że Piotrowi Wołoskiemu hospodarowi, i Sadkerejowi Hanowi Perekopskiemu, od Porty przykazano, aby nie infestował granic Polskich, ale w przyjaźni żyli, nawet choć o to nie prosił poseł, przyobiecał Soliman, że Królowi Zygmuntowi, na wszystkich nieprzyjacioł, gotów był posiłki wojenne dawać. O czem *Vapovius, Crom. in Orat. funeb. Biel. fol.* 302. W roku 1539. Królewnę Polską Izabellę, córkę Zygmunta I. odprowadzał do Węgier, jako żonę Królowi Janowi Węgierskiemu. *Biel. fol.* 579. *Neugeb.* Trzymał oraz starostwa Olsztyńskie, Kościańskie, Osieckie, Śrzemskie, Pobiedzińskie, i Kcyńskie, jako się podpisał *inter testes u Nakiel. w Miech. fol.* 717. Czytałem list *in MS. Petricov.* w którym Król Zygmunt stary, pozwalał mu kupna dóbr od proboszcza Miechowskiego, Rudkowo, Janowo, Grodzisko, nazwanych. Zdał się jednak Bonie Królowy siła sprzyjać, jej praktyki promowując, zkąd był niektórych nienawiści na siebie zaostrzył, i owszem i samego Zygmunta Augusta, umierając jednak bezpotomny, (miał za sobą Tęczyńską, Zbigniewa podkomorzego Krakowskiego córkę, czyli jak drudzy chcą, Jana wojewody Sendomierskiego, siostrę tej co była za książęciem Opolskim,) stotysięcy testamentem naznaczył Zygmuntowi Augustowi w roku 1545. krom złota i srebra. Jan i Łukasz, bracia rodzeni tego Piotra, *steriles* zeszli.

Maciej kasztelan Lędzki, trzeci syn Piotra kasztelana także

Lędzkiego, brat Piotra kasztelana Gnieźnieńskiego, i drugich, umarł w r. 1558. w Kościanie pogrzebiony, z nagrobkiem od syna sobie wystawionym: żona jego Jadwiga z Lubrańca, córka Anna była za Janem Konarskim kasztelanem Kaliskim, druga Katarzyna, za Stanisławem Tuczyńskim, i syn Jędrzej marszałek wielki koronny, generał Wielkopolski, Śrzemski, Leżajski, Rohatyński, Kolski, Rogoziński starosta, posłując, na sejmach raz i drugi, pokazał obrót swój i rady stateczność, przetoż go Król Zygmunt August, do dworu swego przywołał, i kasztelanem go Przemęckim uczynił, pod którym tytułem, jest do niego list kardynała Hozyusza w roku 1568. pisany, o którym niżej, z tej kasztelanji przesiadł się na Śrzemską, wziął potem laskę nadworną, z którą pod interregnum po śmierci Augusta pięknie się popisał, ile że Firlej marszałek wielki, na tenczas chorował, a gdy w krótce tenże umarł, wziął od Henryka Walezego wielką, na którego koronacyą stawił się, z świetną kalwakatą w koni 75. Włoskim krojem i bogato ozdobną. *Gvagninus in descript.* Po jego do Francyi zbieżeniu, pod czas elekcyi z innemi w roku 1575. Maxymilianowi Austryakowi Cesarzowi, na Królestwo Polskie sprzyjał; dla czego też między drugiemi posłem był naznaczony do tegoż Cesarza, zapraszając go na królestwo. *Biel. fol.* 725. Jednak kiedy tamten zwłóczył przyjazd, a tym czasem Stefan Batory pokwapił do Krakowa, i Królestwo z koroną przyjął. Jędrzej go chętnie, do Krakowa zjechawszy, powitał, i za Pana uznał, któremu wielce do gustu przypadł, to z głębokiej rady, to z kawalerskiej odwagi; w roku albowiem 1577. kiedy Gdański lud z klęską z Grebinia wypędzono, on przez rów wielki i szeroki, wsparszy konia ostrogami, przeskoczył; tam na strwożone szeregi uderzywszy, do ucieczki popędził, *Petrit. lib.* 1. *de tumul. Gedan.* zostawał przy Królu na całej tej expedycyi, i miał na niej swej własnej piechoty dwieście, o której wspomina *Bielski fol.* 750. tamże z chorągwią swoją, posłał go Król na posiłek Tęczyńskiemu kasztelanowi Wojnickiemu pod Laternę. Po zejściu Stefana Króla, podczas interregnum niespokojnego, szlachtę Wielkopolską do Zygmunta III. nakłonił, zajechał mu drogę do Gdańska, i z piękną ludzi rycerskich komitywą, odprowadził do Krakowa, stojąc przy nim i przy powadze jego nienadwerężenie, mianowicie na sejmie *Inquisitionis* nazwanym, gdzie przeciw wielkim kontradykcyom, jego niewinności i honoru bronił statecznie, tak, że jego osobliwie staraniem, pomiarkowane były, dość ostre niektórych i niebezpieczne rady. A jako Króla Zygmunta ku sobie doznawał affektu, tak też i on życzliwości swojej ku niemu dał oczywisty dowód,

kiedy w powietrze, którem i dwór się był zaraził, z Warszawy prowadził chorego do Tykocina, a potem do Knyszyna, w której drodze, jakie staranie miał o zdrowiu jego, z pochwałą wspomina *Warszaw.* w roku 1589. komissarzem był od Rzeczypospolitej, na zawarcie pokoju z domem Rakuskim, po zwyciężonym i wziętym Maxymilianie. W roku 1583. Gryzeldę Batorownę księżnę Siedmiogrodzką, synowicę Króla Stefana, Zamojskiemu kanclerzowi i hetmanowi zaślubioną, na granicach z splendorem wielkim przyjmował, i odprowadzał do Krakowa. *Biel. fol.* 793. *Gvagnin.* Król Stefan umierając, exekutorem go swego testamentu, zaraz po Zamojskim, położył. Gdy mu ten marszałek radził, żeby był któremu z synowców swoich, po sobie drogę do królewskiej w Polszcze korony sposobił, odpowiedział Batory: *Egone juvenem optimae spei ad hunc carnificinam vestram detruderem?* tak nazwał stan natenczas Rzeczypospolitej, od niektórych wiele niesmaków i kontemptów wycierpiawszy. O nim i o jego funkcyi to zostawił świadectwo *Stanisław Łubieński in histor. Profectionis Sigismundi III. in Sveciam. Vir consilio pollens, et qui censorii istius magistratus, severa administratione, plurimum auctoritatis sibi apud omnes, et non minus gratiae apud Stephanum et Sigismundum Reges, paraverat, ita certe tum aestimatum est, hunc ultimum fore, nec parem illi successurum, qui ex usu priscae disciplinae, eum magistratum gerere posset. I Piasecki w koronie swojej pod rokiem* 1589. *fol.* 75. znać daje, jak pilno przestrzegał powagi majestatu Polskiego, w tenczas gdy Zygmunt III. w Krasnymstawie nawiedzał Maxymiliana Austryaka pod strażą będącego. *Volebat Maximilianus, eam quam parem Regibus Archiduces gravitatem praeseferunt, retinere, nec descendebat ad infimos gradus obviam Regi, sed Archimareschalcus Opaliński non permisit progredi Regem, nisi Maximilianus processit obviam ulterius.* Przeniósł się na wieczność w roku 1593. Pan o wiarę katolicką gorliwy, czego świadkiem list Hozyusza kardynała, dany do niego r. 1568. *tom.* 2. *Epist. fol.* 245. i *tom.* 2. *fol.* 283. gdzie o nim powiada, że gdy dyssydenci wiary swojej professyą, na sejmie 1570. chcieli mieć approbowaną, oparł się im ten marszałek heroicznie, oświadczając się, że przy wierze katolickiej, by mu i ginąć przyszło, tego nie miał nigdy dopuścić, między inszemi, to go też najbardziej przy starożytnej wierze gruntowało, jako sam o sobie zwykł był powiadać: Napatrzyłem się prawi wielu takich, którzy w ostatnich chorobach swoich, ale zdrowi na umyśle, z wielkim affektem księży katolickich żądali, o rozgrzeszenie upraszali, z kościołem się

katolickim jednali, niewidziałem żadnego, a nim słyszał o którym, żeby katolik umierający miał wątpliwość jaką wiary pokazać, i heretyckiego do siebie predykanta wzywać. Co tem większa, że śmierć stojąca przed oczyma, najzbawienniej ludziom oczy otwierać zwykła. Tejże wiary, żeby był ten godny minister koronny gorliwie bronił w Polszcze, często go stolica apostolska swemi listami zagrzewała, osobliwie Syxtus V. i Klemens VIII. Do mszy świętej nie wstydził sie sam odpowiadać. W czytaniu ksiąg różnych ustawiczny. Sumienia był delikatnego, co i ztąd poznać: wieku tamtego duchowni zachodząc o łaskę świeckich panów dobra im swoje, tak biskupi, jako i opaci niektóre do ich żywota *in usum fructum* pozwalali, ztąd i temu zacnemu marszałkowi, Łukasz Kościelecki biskup, i niektórzy opaci tęż łaskę uczynili: atoli błąd w tem postrzegłszy, zaraz te dobra, do rąk kościelnych oddał. *Histor. Dom. Prof. Crac.* Naszemu zakonowi wielce przychylny, mianowicie kollegio Poznańskiemu, które i obroną swoją i szczodrobliwością sustentował. Podczas powietrza w mieście Poznańskiem w r. 1579. dwunastu naszych w dobrach swoich podejmował. *Rescius o nim Epist.* 17. *l.* 1. tak mówi: *Qui nobis hodie pristinam illam dignitatem et auctoritatem*, *quae in regni Mareschalco summa esse consueverat*, *quasi intermissam restituit.* I gdzieindziej *in Orat. ad Pontif. Andreas Opaliński excelsi animi ac expediti consilii Senator. Jacobus Gretserus S. J. in dedic. ad Paraenesim. Vir pacis martisque artibus spectatissimus.* Złączył się był dożywotnie z Katarzyną Kościelecką wojewodzanką Sieradzką, z której córka jedna Gertruda, wydana za Jana Firleja podskarbiego koronnego, i kasztelana Wojnickiego, druga Zofia za Jana Leszczyńskiego starostę Radziejowskiego, *Paproc. fol.* 424. trzecia Jadwiga za Piotra Myszkowskiego wojewodę Rawskiego; synow zaś trzech: Jędrzej, Łukasz i Piotr, którym ojciec najpilniej zalecał, aby się nimiam popularitatem strzegli. Z tych

Jędrzej biskup Poznański, syn także Jędrzeja marszałka w. koron. w lat piętnaście życia swego, proboszczem Płockim zostawszy, od ojca do Rzymu posłany w roku 1592. od Klemensa VIII. Papieża, (który w Polszcze będąc *Legatus a latere*, z ojcem jego marszałkiem, zabrał dobrą i poufała przyjaźń) kameryerem dworu papiezkiego i sekretarzem był uczyniony; a jako affekt osobliwszy mu pokazował, tak i poważał; ztąd zażył go w poselstwie w r. 1594. do Zygmunta III. aby imieniem jego na chrzcinach Władysława Królewicza, oświadczył affekt papiezki; cztery lata bywszy na dworze papiezkim, powrócił do ojczyzny, i u Króla Zygmunta

zostawał na dworze, od niego najprzód poselstwo sprawował do Rudolfa Cesarza, w interessie Multańskiej i Siedmiogrodzkiej ziemi, gdzie wielkie zamieszki czynił Michał; i do Gracu do Ferdynanda książęcia; a potem w wielkiej sprawie do Papieża, z pochwałą i satysfakcyą królewską. W roku 1604. sekretarzem wielkim koronnym uczyniony, znowu do Rzymu jeździł posłem do Pawła V. Papieża tak dla tego, żeby mu był imieniem królewskiem infuły papiezkiej powinszował, jako też, żeby był dyspensę otrzymał na małżeństwo królewskie, z Konstancyą Królową, pod który czas uprosił z innemi u stolicy apostolskiej, że pozwolił obraz B. Stanisława Kostki do publicznego uszanowania wystawić, co z osobliwą radością i drogą przyprawą uczynił ten Jędrzej, tabliczkami ślubnemi i lampami go ozdobiwszy w roku 1605. Pod tenże czas otrzymał w Rzymie dyspensę, aby pod czas wielkiego postu w Soboty godziło się w Polszcze jeść wieczerzą. *Młodzian. Conc. fol.* 282. Po odprawionem tem poselstwie i powrocie do Polski, Wawrzeniec Goślicki biskup Poznański koadjutorem go swoim uczynił; poświęcony tedy pod tytułem biskupa Sicopolitańskiego. *Tylkowski w Życiu Ś. Kostki.* A gdy w roku 1608. z światem się rozstał Goślicki, objąwszy rządy biskupstwa, torem idąc pradziada swego Jędrzeja, także biskupa Poznańskiego, heretykom wojnę wypowiedział: z Poznania wszystkich ministrów albo predykantów dyssydenckich rugował, a w r. 1609. uprosił u Króla, przywilej, żeby żadnemu z heretyków nie godziło się w tem mieście osiadać, dopieroż miejskie przyjmować: Zbory także ich albo demoliowane, albo odjęte. Tegoż roku w wielki Czwartek sprowadziwszy cokolwiek mogło być w mieście ubóstwa, w pałacu swoim częstował, i słuszną każdego jałmużną opatrzył, dwunastu z nich wybrawszy, nogi im umywał, sam do stołu służył i karmił, odchodzącym prawie wszystek sprzęt swego stołu między nich rozdał: nazajutrz piećdziesiąt z nich odartusów, okrył: *Annuae Societ.* toż i inszych lat póki żył czynił, dwór biskupi w Poznaniu do wczesnej rezydencyi reformował, i ogród wystawił. Tegoż roku synod w dyecezyi swojej złożył. Nim wstąpił na biskupstwo, ośm dni rekollekcyi w kollegium naszem Poznańskiem odprawił, na które przez cały czas był szczodrobliwie łaskawy. Przyszedł do niego kuchmistrz dworski, pytając się, jakby jeść kazał gotować, w dzień poprzedzający święto Niepokalanego Poczęcia Matki Boskiej: odpowiedział biskup: Nie masz rozkazu kościoła Bożego, żeby jutro pościć, i tak cały dwór z mięsem jadł. Wieczorem gdy się u komina biskup grzeje, cały komin bez żadnej okazyi hurmem się obalił; a co dzi-

wniejsza, bez najmniejszego usterku albo szkody w biskupie, lubo tuż stojącym. Czem przestraszony, na potem po wszystkiej dyecezyi swojej, rozkazał, żeby dzień 7. Grudnia przed świętem Niepokalanego Poczęcia, z postem obchodzono; jakoż nabożeństwo do Najś. Matki szczególniej się w nim wydawało. O nim *Pigłowski in Elogiis* to napisał: *Et si avorum gloria caruisset, dignus erat; qui magna virtute summa quaevis mereretur*, atoli pobożny prałat o wyższe biskupstwa niechciał się starać. Tak się świątobliwie na biskupstwie sprawując, w roku 1623. poszedł po zapłatę. Do śmierci nie mało mu pomogło, gdy mu już chorującemu znać dano, iż kościół katedralny Poznański pogorzał, w Radlinie pochowany, żył lat 48.

Łukasz marszałek wielki koronny, Leżajski, Kamionacki, Wałecki, Odolanowski, Łosicki, Kościerzyński, Śrzemski, Kolski, Rubieszowski, Wolbromski, Gieranowski, Ujski, Pilski starosta, syn drugi Jędrzeja marszałka wielk. koron. z cudzych krajów powróciwszy, na dworze się królewskim czas niejaki bawił: w roku potem 1607. między nim i Stanisławem Stadnickim nieukojone się zatargi wszczęły, przyszło do tego, że liczne wojska na siebie zwodząc, kilka razy do bitwy przychodziło między niemi, i lubo Łukasz zawsze zgody pragnął, jednakże potężny adwersarz żadnych choć słusznych kondycyi przyjmować niechciał; naostatek ostatnią klęską swoją i śmiercią w potyczce zabity dał koniec tym rosterkom Stadnicki. Tą wojną wycieńczone były dostatki Łukasza, przecież Król Zygmunt III. nadanemi starostwy poratował Łukasza, przydał mu do tego kasztelanią Poznańską, na której siedział 1616. i 1620. wziął potem laskę nadworną, z tą w roku 1623. był deputowany do namówienia sposobu, aby monetę słusznej wagi i ceny bito, *Constit. fol.* 7. z tej posunął się na wielką, pod który czas w Leżajsku na Piaskach wspaniały kościół i klasztor OO. Bernardynom wymurował, pod tytułem Zwiastowania Panny Maryi, a przedtem w kościele farskim Leżajskim fundował kurs albo godzinki o Najśw. Pannie, aby śpiewane były. *Nakiel. in Miechov. fol.* 362. Taż fundacya Leżajska, approbowana przez *Konstytucyą* 1678. *f.* 23. I naszemu zakonowi, rodowitą jakoby pobożnością był wielce przychylny, na różnych miejscach. W wielkiej był łasce u Zygmunta III. Władysława IV. i Kazimierza Królów, nietylko dla tego, że na wszystkie okazye liczne poczty do obozu posyłał, ale też dla osobliwej roztropności w sądach i w sprawach publicznych, pokazało się to podczas dwojga interregna, to jest w roku 1632. i 1648. kędy jako gospodarz szczęśliwie i przezornie opatry-

wał, aby żadnych tumultów nie było. Przez lat blizko pięćdziesiąt marszałkując, *prisci moris amans*, *et diligentissime retinens*, mówi o nim *Potoc. Centur. fol.* 417. tego najbardziej przestrzegał, aby za jego laski, zwyczaje i prawa stare nienaruszone zostawały. W ostatniej starości prawie ośmdziesiątoletni, wyprosił się z urzędu marszałkowskiego, i osiadł na krześle województwa Rawskiego, na którem i żyć 1654. przestał. Miał za sobą 1*mo voto* Annę Pilecką, ostatnią z tego domu Leliwczyków dziedziczkę, starościankę Hrodelską, wdowę po dwóch Kostkach, 2*do voto* Zofią z Zurowa Daniłowiczownę podskarbiankę wielką koronną, wdowę po Pawle Sapieha podkanclerzym Litewskim, której nagrobek wystawił w Leżajsku. *Starowol. in Monum.* Trzecią dwa wspominają *MS.* Elżbietę z Dąbrowicy Firlejownę, wdowę po Krzysztofie Ossolińskim wojewodzie Sendomierskim, z którą wziął Wiśnicze na Podlasiu, i niektóre królewczyzny; atoli syna żadnego nie zostawił: z córek, Katarzyna dostała się w małżeństwo Zbigniewowi Firlejowi staroście Lubelskiemu 1648. roku, Konstancya Stefanowi Grudzińskiemu staroście Ujskiemu, Helena Elżbieta Janowi Mikołajowi Daniłowiczowi podskarbiemu wielkiemu koronnemu, umarła 1632. roku w Łaskarzowie.

Piotr krajczy koronny, syn trzeci Jędrzeja marszałka w. koron. w roku 1587. będąc starostą Nakielskim i Rohatyńskim, podpisał dyploma elekcyi Króla Zygmunta. *Constit. fol.* 450. W następującym roku już krajczym koronnym, starostą Gnieznieńskim, Wołpińskim i Dubińskim, podpisał przywilej *infeudationis Prussiae*, wielkich jednak expektatyw człowiek, jako i rozumu i powagi, zmarł prędko w r. 1600. wieku swego 34. kollegio naszemu Poznańskiemu w r. 1570. wójtostwo Tanoszewice zapisawszy. Dwa razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Halszką Sieniawską kasztelanką Kamieniecką, hetmanowną polną koron. a gdy mu ta we trzy miesiące po ślubie umarła, z Anną Jana Zborowskiego kasztelana Gnieznieńskiego córką, z tej były trzy córki: Elżbieta zaślubiona Zygmuntowi Grudzińskiemu wojewodzie Kaliskiemu, wielkich cnót pani, której ciało w kilkadziesiąt lat po śmierci nieskażone znaleziono: Zofia Dymitrowi Weiherowi kasztelanowi Gdańskiemu, staroście Kościerzyńskiemu, po nim Gerardowi Denhoffowi wojewodzie Pomorskiemu, i Katarzyna: synów także trzech, Jędrzej, Jan, i Piotr. *Acta terrestr. Caliss.* Z tych Jędrzej podkomorzym był Poznańskim, zszedł młodo z tego świata w roku 1624. lat trzydziestu niedożywszy, jako i Jan, miał za sobą ten Jędrzej 1*mo voto* Annę Mielżyńską kasztelankę Gnieznieńską, 2*do*

Zaleską referendarzownę koronną, z tej córka Katarzyna żyła *2do voto* z Przyjemskim Piotrem kasztelanem Śrzemskim.

Piotr wojewoda Kaliski, starosta Odolanowski, Łosicki, syn trzeci Piotra krajczego koronnego, będąc najprzód podkomorzym Kaliskim, a znać posłując na sejm w roku 1629. naznaczony komissarzem na uspokojenie i rozsądzenie krzywd, przyległych granicznych prowincyi Wielkiej-Polszcze. *Const. fol.* 16. i 1632. *Constit. fol.* 32. i 1637. *fol.* 11. W roku 1638. już podstoli koronny, w roku 1648. był stolnikiem koronnym, oraz podkomorzym Kaliskim, podobno był i podczaszym koronnym, jako namienia *Paneg. Coll. Posnan. Celeusma.* Wojewodą potem Podlaskim został koło r. 1659. *Świadek Parisius in Slavia.* Z tego przesiadł się na Kaliskie, i zdrową radą i szablą pamiętny syn koronny, kiedy Turków przy Dniestrze, Szwedów na różnych miejscach, zwycięzko płaszał, osobliwie, pod Wschową, Lesznem i Kościanem; do Olsacyi nawet zabiegł z Czarnieckim na pomoc Duńskiemu Królowi. Żył lat 61. wspominają go konstytucye jeszcze w roku 1661. *fol.* 16. Miał za sobą Katarzynę, córkę Bogusława Leszczyńskiego kanclerza koronnego, wdowę po Stanisławie Grzymułtowskim staroście Śrzedzkim, z tej córka *1mo voto* Grudzińska, *2do* Modlibowska stolnikowa Poznańska, *3tio* Zebrzydowska Jędrzejowa starościna Rogozińska, imię jej Maryanna, 1687. i synów trzech, Kazimierz, Jan i Piotr. Z tych

Kazimierz biskup Chełmiński, syn Piotra wojewody Kaliskiego, najprzód kanclerz Poznański, dalej opat Bledzewski, koadjutor na biskupstwo Poznańskie Stefana Wierzbowskiego, pod tytułem biskupa Dyoklecyi, konsekrowany w r. 1680. aż też biskup Chełmiński 1683. o cześć Boską i wiarę przeciw heretykom zelozyi wielkiej: jeszcze tylko opatem będąc, ze wszystkich dóbr swoich za okazyą ich rugował, osobliwie jednak z Bledzewa, dopieroż biskupem zostawszy, przodków swoich żarliwością, o prawowierną wiarę siła pracował i ucierpiał; w Rokitnie obraz Najśw. Panny cudami wsławiony, ozdobił bogato, i kościół wspaniały wymurował: z sejmu Warszawskiego komissarzem był naznaczony względem ubezpieczenia miasta Elbląga, aby traktował z komissarzami Brandeburskiemi. *Constit. fol.* 11. Powiadają, że gdy go matka jego w żywocie jeszcze nosiła, na boku jej znamię jak infuła pokazało się. Zszedł z tego świata w roku 1693. katedrę swoję Chełmińską, piękną wieżą ozdobił, wieś Turów do tejże katedry od książąt Pruskich kupił, i w niej osadził, plebana.

Jan wojewoda Brzeski Kujawski, generał Wielkopolski,

syn drugi Piotra wojewody Kaliskiego, najprzód podczaszy Poznański w roku 1658. pod który czas trzymał pancerną chorągiew w wojsku koronnem, *Komput Wojska;* zgodnemi wkrótce głosami stanął potem podkomorzym Poznańskim, z tym tytułem, z sejmu 1661. r. naznaczony na rozeznanie i określenie granic między Wielkopolską, Szląskiem, Margrabstwem, i Pomorzem. *Constit. fol.* 21. Był dalej wojewodą Inowrocławskim 1667. z tego posuniony na Kaliskie, aż kiedy mu generalstwo Wielkopolskie Król Jan ofiarował, 1678. przesiadł się na Brzeskie Kujawskie, na którem wiek swój skończył w roku 1684. Fundował OO. Reformatów w Rawiczu, pod tytułem Ś. Antoniego cudotworcy 1673. a potem w Osiecznie kościół zakonowi Ś. Franciszka wymurował. Jako miał ojca walecznego, tak też mu dopomagał rycerskich odwag, za ojczyznę, przeciw Szwedom pod Górką, pod Złoczowem i Barem przeciw Kozakom, pod Kałuszą przeciw Tatarom, pod Chocimem z Sobieskim hetmanem mężnie pułki przywodząc, pamiętny regimentarz, w których zasługach trzymał starostwa, Konińskie, Odolanowskie i Miedzyrzeckie. Złączył się był dożywotnie z Zofią Przyjemską herbu Rawicz ale z niej potomstwa nie zostawił. *Publici Dolor. Oner.* Informacya o tym domu dana mi, chce mieć jego żonę Kostczankę, jakoż trzymał ten Jan dobra Rawicz i Osieczno, które dziedzictwem były Mikołaja Alexandra Kostki.

Piotr wojewoda Łęczycki, generał Wielkopolski; starosta Miedzyrzecki, syn trzeci Piotra wojewody Kaliskiego, miał za sobą Ludowikę córkę Krzysztofa Opalińskiego wojewody Poznańskiego, z tej był syn Adam, starosta Wałecki, ten powróciwszy z cudzych krajów, marszałkował na sejmiku Śrzedzkim, posłował na sejm walny, atoli wielkie o sobie nadzieje prędką śmiercią pomylił w roku 1696. z Szafgoczowny żadnego potomstwa nie zostawiwszy. Drugim związkiem Piotr, pojął Katarzynę Przyjemską chorążankę Kaliską, z Rozrażewskiej urodzoną, z tej córka Ludowika Sapieżyna, starościna Bobrójska, zeszła z tego świata koło roku 1718. W młodszym wieku ten Piotr, do wojennych dzieł przyuczać się począł pod grafem de Hatzwelt generałem cesarskim, potem pułk wodził przeciwko Kozakom; w burzy domowej przy Janie Kazimierzu nienadwerężenie stawając. Posłował na różne sejmy 1661. *Constit. fol.* 21. na ten czas starosta Śrzemski, 1670. *Constit. fol.* 12. zkąd był deputowany do pisania instrukcyi posłowi do Cara Moskiewskiego; wojewodą Łęczyckim będąc marszałkował w trybunale koronnym 1681. *Młodzian. tom.* 4. Konwent z muru wystawił OO. Reformatom w Osieku.

Jan z Bnina Opaliński cześnik koronny i chorąży Poznański, jako się podpisał w roku 1547. na liscie Zygmunta Króla, danym miastu Lwowskiemu, syn Mikołaja z Barbary Lubrańskiej, spłodził Jana kasztelana Santockiego, starostę Pobiedzińskiego, który przybrał sobie w małżeńską ligę Annę Gostyńską z Krotowskiej urodzoną, jako się na początku mówiło z *MS.* Zegockiego, który mu dwóch synów przyznaje, Piotra bezżennego, i Jana kasztelana Rogozińskiego, niewczesne zdrowie do wyższych honorów było mu na przeszkodzie, z światem się rozstał w roku 1598. z Barbary Ostrorożanki Lwowskiej kasztelanki Santockiej, którą Zborowska kasztelanka Krakowska urodziła, zostawiwszy trzy córki, Annę Bardzką surrogatorową Poznańską, Zofią Leszczyńską wojewodzinę Brzeską Kujawską, ta lubo z mężem żyła od wiary katolickiej dalekim, przecież w tej wierze i pobożności niewzruszona. Trzecia córka była za wojewodą Inowrocławskim, i żyła jeszcze w roku 1624. Synów dwóch, Piotr i Jan. Z tych Jan najprzód kasztelan Kaliski 1624. r. potem wojewoda Kaliski, z tego postąpił na Poznańskie 1628. r. starosta Inowrocławski, nauką i pobożnością znakomity, w teologicznych i filozoficznych kwestyach tak był dobrze biegły, że mógł publicznie z najmędrszemi o nich dysputować. Tacita już był większą część na Polski język przetłómaczył; atoli śmierć która przypadła na rok 1637. wieku 56. życia jego, do dokończenia tej pracy przeszkodziła. Kupił był Łabiszyn, Rynarzew, Grodzisk, Lwowek i Trzciel, żona jego Potulicka, córka Apollinara, Wojciechowi Gajewskiemu kasztelanowi Rogozińskiemu zaślubiona, synów zaś było (krom dwóch młodo zmarłych) trzech, Alexander starosta Inowrocławski 1643. jeździł z stryjecznym swoim bratem Krzysztofem wojewodą Poznańskim, posłem do Paryża, na sprowadzenie Ludowiki Królowy żony Władysława IV. *Navis aurea.* Miał za sobą Dorotę Rozrażewską, córkę Jarosza kasztelana Miedzyrzeckiego, ale z nią bezpotomnie żyjąc, w r. 1648. przeniósł się na inszy świat. Jan Leopold kasztelan Nakielski, fundował w Grodzisku w Wielkiej-Polszcze OO. Bernardynom kościół i klasztor. *Baszk. Sam. kazan. na jego pogrzeb.* Dni swoje skończył w roku 1672. zostawiwszy po sobie osierociałą żonę Zofią Gurską z Miłosławia, z tej były dwie córki: Urszula dożywotnie zmówiona z Jędrzejem Grodzieckim, Wiktorya z Krzysztofem Prusimskim, i synowie dwaj: Franciszek, żona jego Proska, i Jan starosta Śrzemski, ten miał za sobą Konstancyą Konarzewską, siostrę rodzoną Filipa starosty Konińskiego, z tą spłodził pięciu synów, Józefa starostę Śrzemskiego, Alexandra kustosza Poznańskie-

go, Karola dziedzica na Grodzisku, i N. Karmelitę bosego w prowincyi Szląskiej: *2do voto* Jan kasztelan Nakielski, po Gurskiej, pojął Zółtowską. Trzeci Konstantyn, ten z Alexandrem bratem w wojsku chwalebnie ojczyznie służył. O potomstwie jego nigdzie nie czytam. Ojciec ich fundował OO. Reformatów w Łabiszynie, pod tytułem Ś. Tomasza apostoła w roku 1627. inne zaś kościoły w Opalenicy i Grodzisku uposażył, zbogacił i nadał: na heretyków ostry, których nie raz o fałsz w wierze przekonał, i z dóbr swoich rugował, z sejmu 1629. komissarz do zapłaty wojsku. *Constitut. fol.* 18.

Piotr wojewoda Poznański, starosta Śrzemski i Pobiedziński, syn Jana kasztelana Rogozińskiego drugi, najprzód dworzanin królewski, posłował potem na sejmach, deputat na sądach trybunalskich, rotmistrz, pułkownik, komissarz Rzeczypospolitej na expedycyach Chocimskiej i Moskiewskiej; przed województwem, był kasztelanem Poznańskim, od r. 1619. Przy wierze katolickiej nienadwerężenie stawając, z tem się często dał słyszeć, że sobie za nię życzył na wojnie umierać. Dla rozmnożenia tejże wiary, w Sierakowie, dobrach swoich, w sąsiedztwie leżącym heretyków, OO. Bernardynów fundował, wszakże nie dokończył fabryki, tak dla tego, że na wojenne ojczyzny potrzeby wielki koszt łożył, jako i dla tego, że w młodym wieku śmierć go zaszła, to jest 1624. r. w lat życia 37. Z tegoż Sierakowa wszystkich heretyków wypędził, dozwoliwszy im dobra swoje przedać, jeżeliby niechcieli z kościołem się katolickim pojednać; zakazał potem, żeby żadnemu z nich nie wolno było w mieście osiadać albo przemięszkiwać. Świąt uroczystych Chrystusa Pana i Matki Boskiej, i niektórych inszych, nigdy nie opuścił, żeby ich bez spowiedzi i komunji miał odprawić. Zwykł był codzień mszy słuchać, koronkę także i godzinki do Najśw. Panny, odmawiać, ile mu tylko czasu publiczne interesa pozwalały; kościołom, w Sierakowie, w Chrzypsku, Czerniewie, ozdoby przyczynił: do Częstochowy pieszą peregrynacyą podejmował, nic się nie oglądając na lekkich ludzi ztąd języki i pośmiewiska. Niemniej i ojczyznie z wielkim affektem przymilił się, kiedy na Wołoską expedycyą, dwie chorągwie, Usarską i Kozacką, przyprowadził, swego zaciągu, i przez trzy lata ich trzymał. Na Moskwę także sto pięćdziesiąt usaryi wystawił, z któremi gdy do Łucka do Władysława Królewicza Polskiego przyszedł, z tem się dał słyszeć: wprawdzieć do wojennych dzieł jeszcze nieprzyuczony idę, z tą jednak rezolucyą, że wszystkim moim ludziom, na pierwszy nieprzyjacielski impet przodkować go-

tówem, bylem tylko doświadczonego w rycerskim kunszcie miał wodza, któremu i siebie i ludzi moich poddałbym. Chodkiewicz hetman pytał się go, coby miał za pobudkę, tak dalekiej swojej na tę wojnę fatygi, odpowiedział: Mam prawi żonę, dzieci i fortunę, jednej mi jeszcze rzeczy nie dostaje, chwały z dzieł moich zapracowanej, dla której tu pospieszyłem: jakoż wkrótce pod tym walecznym hetmanem tak postąpił, że go przeciwko Pozarowskiemu, w słusznym kompucie ludzi, wysłał pod Kaługę, gdzie całe dziewięć miesięcy, niezwyciężonem sercem i z nieprzyjacielem, i z niewczasem, passować się musiał. Pod Chocim potem z chorągwią usarską, i drugą Arkwebuzerów wyprawił się, gdzie gdy przy nim stojącego rotmistrza jego nad Arkwebuzerami Oporowskiego zabito, ktoś z poufalszych przestrzegał go, żeby na żonę i dzieci swoje pamiętał; rzekł: Dobra sprawa moja jeżeli zginę: Bóg sam opiekunem i dzieci moich i żony będzie. Tak się tam tą odwagą swoją popisał, że o nim Jakób Sobieski, ojciec Króla Jana, powiadał: Zeby ojczyzna nie mogła nikomu innemu lepiej buławy powierzyć, jako jemu. *In Commentario* zaś *belli Chotimensis*, tak o nim pisze: *Petrus Opaliński, cum post hanc expeditionem, in Palatinatum Posnaniensem, Joanni Ostrorog successisset, magnamque sui in omnium animis exspectationem excitasset, in ipso aetatis virilis flore exinctus est.* Fundował w akademji Poznańskiej nową szkołę i professora, któryby uczył gramatyki. Miał za sobą Zofią Kostczankę kasztelankę Biecką, z której trzy córki zostały, Zofia, 1*mo voto* Stanisława Koniecpolskiego, kasztelana Krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego, a po jego śmierci, Samuela książęcia Koreckiego, starosty Robczyckiego, małżonka, z pierwszym tylko siedm niedziel żyła, drugi się zaraz przy ślubie z nią, śmiertelnie rozchorował; dobrotliwa to Pani na dom nowicyatu naszego Krakowskiego, gdzie kościół tamtego miejsca, obiciem, klejnotami, złotem Votum, i innym apparatem ozdobiła, pewną summę temuż miejscu ostatnią wolą zapisawszy, kędy też ciało jej, gdy umarła 1657. w kościele S. Macieja złożone: Dopuścił był Pan Bóg na nię osobliwsze utrapienie, a potem i boleści, ale i to dla jego chwały mężnie wycierpiała. Druga Anna, 1*mo voto* zaślubiona Stanisławowi Przyjemskiemu wojewodzie Poznańskiemu, a potem marszałkowi nadwornemu koronnemu i generałowi Wielkopolskiemu a po jego śmierci 1642. Jakóbowi Rozrażewskiemu wojewodzie Inowrocławskiemu, staroście Odolanowskiemu. Jej dobroczynność znamienitą na obraz cudowny Panny Maryi w Zdzieszowie, kiedy sześć tysięcy na fabrykę kościoła wyliczyła,

sławi książka: *Magnalia Divae Zdzieszov. fol.* 282. umarła 1648. Trzecia Franciszka w zakonie S. Benedykta w Poznaniu, i synów dwóch. Z tych

Łukasz marszałek nadworny koronny, starosta Hrubieszowski i Odolanowski, syn Piotra wojewody Poznańskiego z Kostczanki, w dzieciństwie od ojca odumarły, od pobożnej matki z bratem swoim, pobożnie i pańsko wychowany: od piętnastego roku życia swego, tak się czytania ksiąg różnych chwycił, że się jego umiejętności ludzie uczeni dziwować musieli, i w drodze nawet ta jego zabawka była, księga; do czego sporządził był sobie bibliotekę, z autorów tak kościelnych, jako i świeckich, niemałym kosztem. Znać jego naukę w księgach od niego do druku podanych: 1mo. *Polonia defensa contra Barclavium Joannem, ubi ex occasione ista, de Regno, Genteque Polona, multa narrantur, in 4to majore, Dantisci* 1648. *Typ. Forsteri.* 2do. *De Officiis libri tres, in quibus Christianae Sapientiae, idest moralis Philosophiae, Jurisprudentiae, imo et Theologiae, pleraque et praecipua, nova hactenus ratione, atque methodo, accurate explicantur. Cracov. in fol.* 1649. ale imienia swego do tej książki nie przyłożył, jako i do pierwszej, *et* 1668. *Amstelodami in* 12. Jest jego *List w Mowcy Polskim f.* 341. w którym Janowi Kazimierzowi Królowi, dziękuje za laskę nadworną. Zaś *tom. 2. edit.* 1683. *Mowa na pogrzebie marszałkowy koronnej fol.* 59. *Witanie na sejmie Króla Władysława marszałkując* 1638. w izbie poselskiej. *Mowa którą oddawał pieczęć Jerzemu Ossolińskiemu fol.* 121. *i Radziejowskiemu staroście Łomżyńskiemu f.* 123. Po śmierci swojej zostawił był książkę, *de Gubernatione Reipubl. et modo Comitiorum in Polonia peragendorum et concludendorum, cum magna Regis Vladislai, Senatorumque approbatione.* Napisał był także książkę, *de Causa Haereseos, ac remediis ejusdem*, która już approbowana, i do druku gotowa, z czasem za niedozorem do tego należących zginęła, z wielką szkodą, i żalem tych którzy ją czytali. Zostawił także, *Epistolas cultas et morales:* i *historyą dziejów tak w Polszcze jako i w cudzych krajach*, ale ta gdzieś w ciemnicy uwięziona. Nadto, *judicium de statu ac bellis Sveticis in Imperio gestis, per annos triginta.* Niewiem czy nie jego praca. *Porta aurea introducens ad sacram Historiarum Ecclesiasticarum Basilicam pro Gymnasio Opaleniano Sierakoviensi accommodata* 1650. *in 8vo C. D.* Jakoż to o nim napisał, *Potocki in Centuria Virorum. Ita omnium plene comprehendit abdita et arcana scientiarum, quasi nulla illi superesset alendae et sustentandae vitae ratio, praeter literas,*

adeo omne tempus non diuturnae sane vitae, eximiis lucubrationibus, et literariis otiis transmittendum putavit, quasi nihil sibi in tanto cive, aut publicorum in Republ. aut privatorum officiorum vendicaret cura. Umiał języki różne krom Łacińskiego, Hebrajski, i Grecki; tak, że nietylko czytał Greckich autorów księgi, ale i pisał tym językiem, już żonatym będąc, nauczywszy się go, skoro tylko traktować począł Rzeczypospolitej sprawy, wielką o sobie u wszystkich opinią wzniecił: dla tego do wielkich spraw i przytrudniejszych, majestaty i stany koronne zażywać go poczęły, acz jeszcze młodego. Był wprzód podkomorzym Poznańskim, z tym tytułem podpisał konwokacyą Warszawską 1648. a gdy Łukasz stryj jego, w starości wielkiej wyprosił się z laski marszałkowskiej wielkiej, jemu nadworną ofiarował Król Jan Kazimierz. A nietylko piórem, dowcipem i językiem, ale i orężem przysłużył się ojczyznie. Na początkach panowania Władysława IV. usarską chorągiew, w męże szlachetne, i oręże należyte opatrzoną, swym kosztem w Prusiech trzymał, i sam im regimentował. Na Zborowską także przyprowadził swym sumptem sto dwadzieścia piechoty, a jazdy 60. W roku 1651. podczas oblężenia Warszawy, swym także nakładem tyleż piechoty stawił, i do spędzenia z Warszawy nieprzyjaciela dopomógł, gdzie z poddającemi się traktował, i traktat podpisał. *Tuldenus lib.* 6. *fol.* 21. Podczas sejmu Warszawskiego w r. 1662. że wieści jakieś od związkowego wojska o niebezpieczeństwie gruchały, dla bezpieczeństwa majestatu i stanów, tysiąc dwieście bardzo ćwiczonej piechoty swoją szkatułą chował. Od Rytwian zamku swego, spędził Rakocego z Węgrami, wytrzymawszy ich imprezy dość mężnie. Przeniósł się na życie nieśmiertelne w roku 1662. w życiu wstrzemięźliwy, w konwersacyi poważny, i acz żonaty przecież z innemi białogłowami strzegł się konwersacyi. Co miesiąc, oprócz tego w znaczniejsze przypadające święta spowiadał się i kommunikował. Tak około sług swoich, jako i poddanych chorych staranie czynił, aby im tak w potrzebach do ciała należących, jako i duchownych albo dusznych nie schodziło. Przy Janie Kazimierzu Królu, niewzruszoną wiarą stojąc, i z nim za granice ustąpiwszy, wielkie szkody od Szwedów w dobrach swoich poniósł, mężnie to jednak przyjął. Zakon nasz dobrotliwie kochał, i przeciw językom uszczypliwym bronił: podczas wojny Szwedzkiej ośmnaście osób naszych w dobrach swoich przez cały rok żywił, prowincyi Polskiej zapisał i oddał pałac, Daniłowiczowski nazwany, w Warszawie: w Rytwianach po śmierci pochowany, któremu miejscu corocznej intraty przyczynił. Z Izabelli Tęczyńskiej

Jana wojewody Krakowskiego córki, ostatniej z tej familji dziedziczki, miał córkę Zofią Stanisława Lubomirskiego marszałka w. koronnego małżonkę, w arytmetyce, muzyce dobrze wyćwiczoną, i synów dwóch, Jana i Stanisława.

Jan podczaszy koronny starosta Błoński, hrabia na Tęczynie syn Łukasza marszałka nadwornego koronnego. Po śmierci ojcowskiej pułk tysiąc dwieście piechoty ojcowskiej, trzymał swoim kosztem na usłudze ojczyzny, ale go potem oddał Rzeczypospolitej, żona jego Zebrzydowska wojewodzanka Krakowska. Brat rodzony Stanisław starostą był Nowomiejskim, zszedł z tego świata w roku 1704. wielkie dostatki po sobie zostawiwszy, w Rytwianach pogrzebiony. Posłował na różne sejmy 1676. i 1678. *Constit. fol.* 7. Jest tego podczaszego pamiątka w Częstochowie, wotywa wielka, *Nieszpork. in Analectis fol.* 326. wszedł do grobu 1682.

Krzysztof wojewoda Poznański, starosta Śrzemski, Osiecki, syn drugi Piotra wojewody Poznańskiego. O nim to potomności napisał *Potocki in Centur. Virorum fol:* 344. *Si neque Palatino Patre, neque tam claris Majoribus ortus fuisset, meruerat; quem ob raram eruditionem, et incomparabilem, quandam, ac venustam formae dignitatem, amplissimorum quorumcunque regnorum subsellia deposcerent Senatorem a Vladislao IV. in Posnaniensem Palatinalem dignitatem provectus, ad deducendam quoque e Gallia Mariam Ludovicam Niverniae Principem Venceslao Leszczyński Varmiensi tunc Antistiti adjunctus est collega. Quae legatio aulae Gallicae, tum ob splendorum incomparabilem, tum ob legatorum prudentiam, linguarum exactissimam peritiam, solertiam, eloquentiam, plurimum aestimata:* jest opisana wierszem Łacińskim 1646. od naszego ks. Jędrzeja Kanona pod tytułem *Expeditio legatorum in Gallias,* wspomina ją *Cluver. f.* 846. i *Brachel lib.* 6. Są w druku jego, *Satyry, albo Przestrogi, do poprawy rządu i obyczajów w Polszcze należące libri* 5. *in fol.* 1652. według *Kochow. climac.* 2. *lib.* 1. *fol.* 86. Jest także jego *list do Władysława IV. Króla pisany o Szwedzkiej Wojnie tom. 2do Mowcy Polskiego.* Fundował szkołę w Sierakowie, i do niej professora z akademji Krakowskiej sprowadził, poszedł na wieczność w roku 1655. Potomstwo jego z Teresy Czarnkowskiej Adama wojewody Łęczyckiego i generała Wielkopolskiego córki, pięć córek. Jedna Ludowika, ta żyła z Piotrem Opalińskim wojewodą Łęczyckim, i generałem Wielkopolskim, Pani na ubogich i poddanych szczodrobliwa, *Młodzian. tom.* 4. *Conc. na jej pogrzeb.* dług śmiertelności wypłaciła w roku 1677. jej sumptem, *Cuda przy obrazie Ro-*

kitnickim do druku weszły. Zofia druga, ta 1*mo voto* z Adamem Konarzewskim herbu Wręby, 2*do* z Wacławem Leszczyńskim wojewodą Podlaskim, 3*tio* za Stanisławem Opalińskim starostą Konarzewskim. Trzecia Franciszka, za Piotrem Tarłem wojewodą Smoleńskim. Czwarta Teresa, ta pierwszym związkiem z Sieniutą kasztelanem, starostą Szydłowieckim, drugim z Niemierzycem Stefanem wojewodą Kijowskim, trzecim z Wojciechem Konstantym Brezą wojewodą Poznańskim, synów zaś dwóch Jana i Piotra.

Jan kasztelan Poznański, starosta Osiecki, syn Krzysztofa wojewody Poznańskiego, złączył się był dożywotnie z Zofią Czarnkowską starościanką Miedzyrzecką, z tej tylko córka została, Katarzyna Stanisławowi Leszczyńskiemu Królowi zaślubiona, matka Maryi Królowy Francuzkiej. Piotr Adam syn drugi tegoż Krzysztofa, podkomorzy Poznański, starosta Śrzemski i Miedzyrzecki, poseł na sejm koronacyi roku 1676. *Constitut. fol.* 21. i 1678. *fol.* 33. kilkanaście lat przeciw różnym nieprzyjaciołom służył mężną ręką ojczyznie. W Schowie kościół OO. Bernardynów po spaleniu spustoszały, restaurował. *Samuel Baszkowski kazanie pogrzeb.* W Lachowcach także kościół wystawił. Przybrał był sobie w małżeństwo Annę z Lachowic Sieniuciankę, która zeszła 1672. atoli z nią żył *sterilis.* N. ma za sobą Potocką wojewodzankę Bełzką wdowę po Jerzym Warszyckim wojewodzie Łęczyckim *).

Oparski *herbu Junosza*, w ziemi Przemyslkiej.

Opatkowski *herbu Cholewa.* Jan z Opatowic biskup Chełmski, zakonu Kaznodziejskiego umarł r. 1440. przeorem rządził konwent Krakowski lat sześć, potem prowincyą Polską, Władysław Jagiełło Król swego mu sumienia powierzył, i do tej infuły wyniósł, względem jego zasług, przydawszy do tej katedry, wioski Łyszcze i Siedliska nazwane; klasztory swego zakonu, w Kościeniu, Łowiczu, Środzie, Hrodle i Hrubieszowie fundował, i należycie opatrzył. W Kumowie, w Pawołowie, w Grabowcu, w Łabuniach, w Chłaniowie, w Ostrowie w Czerniecinie kościoły, albo wystawił, albo nadał, albo poświęcił. Starał się do tego, żeby katedra tegoż biskupstwa do Lublina mogła być przeprowadzona, tylko, że jego imprezie na przeszkodzie był Zbigniew Oleśnicki biskup Krakowski i kardynał. Bartłomieja z Opawy, pisarza ziemskiego Krakowskiego, wspomina *Długosz* pod rokiem 1429.

*) Był to Wojciech, wojewoda Sieradzki, starosta Bolesławski, ostatni domu tego potomek, zmarły bezpotomnie roku 1774. — *Przypisek Krasickiego.*

że go Witold posyłał po koronę do Zygmunta Cesarza, luboć się on tego wyprzysiągł.

Opatkowski *herbu Jastrzębiec*, w województwie Sendomierskiem. Stanisław Opatkowski, podpisał Ustawy Pokrzywnickie 1587. *Const. fol.* 427. Ewa Opatkowska tego herbu, była za Alexandrem Nadolskim.

Opersdorff *herbu Kur* w Szląsku. Franciszek Graf z Opersdorffu zasłużony tej ojczyznie, osobliwie na wojnach Szwedzkich za Jana Kazimierza Króla indygenat otrzymał na sejmie 1683. *Constit. fol.* 15.

Opocki *herbu Janina*, w województwie Sendomierskiem. Sebastyan Opocki w roku 1629. pewną fundacyą uczynił w kościele Zawichojskim OO. Franciszkanów, tamże Piotr z wielkiej Opoki Opocki, najprzód podczaszy Lubelski, poseł na sejm 1661. *Constit. fol.* 16. a potem kasztelan Wiślicki, w roku 1676. fundował mszą o S. Antonim, konwent także Sendomierski OO. Reformatów, liczy go między swemi fundatorami. Paweł r. 1632. Piotr podwojewodzy Sendomierski, Stanisław 1648. Marcin, Kazimierz, i Nikodem 1674.

Opolski. Piotr z Opola podsędek Lubelski r. 1436. podpisał list Jagiełła Króla dany miastu Lubelskiemu.

Oporowski *herbu Sulima*, w Łęczyckiem województwie dom starodawny, i krzesłami senatorskiemi wsławiony. Jan z Oporowa wojewoda Łęczycki w roku 1357. jako się dowodziło w pierwszym tomie. Mikołaj także wojewoda Łęczycki w roku 1422. u *Łaskiego w Stat. fol.* 49. żona jego Krystyna, sześciu mu synów powiła: Władysława, Stefana, Bogusława, Piotra, Mikołaja i Jana. Z tych Władysław z dziekana Krakowskiego, proboszcza Łęczyckiego, kanonika Kujawskiego, i podkanclerzego koronnego w roku 1434. na biskupstwo Kujawskie wyniesiony, zamek w Oporowie wymurował, i kościół farny, który potem zakonnikom S. Pawła pustelnika, oraz *curam animarum* oddał: kościół w Włocławku pod zamkiem dla Wisły, która go podrywała, zniósł i demoliował. Szesnaście lat na tej katedrze siedząc, przeniósł się na arcybiskupstwo Gnieznieńskie w r. 1449. którą metropolią rządząc półpięta lata, w roku 1454. żyć przestał, w Oporowie u OO. Paulinów pogrzebiony. Stefan drugi syn Mikołaja wojewody Łęczyckiego, najprzód stolnik Łęczycki, podpisał z tym tytułem *Pokój Brzeski u Łask. w stat. fol.* 140. potem kasztelan Brzeziński 1451. u *Łask. w stat. fol.* 82. i 83. Piotr syn tegoż Mikołaja, w roku 1436. chorąży Łęczycki, u *Łask. w stat. fol.* 140. wspomina go *Damalewicz in Episc. Cujav.* z tym tytułem *fol.* 308. gdzie o nim powiada że go brat arcybiskup Gnieznieński, nad inne

rodzeństwo kochał, z którego affektu wszystkie mu swoje zbiory ostatnią wolą zapisał. W roku 1451. już podkomorzy Łęczycki, u *Łask. w stat. fol.* 83. W roku 1457. wojewoda Łęczycki, u tegoż *fol.* 65. Podczas wojny Pruskiej, z szlachtą Wielkopolską, siła zamków Krzyżakom odebrał. Jan syn tegoż Mikołaja w r. 1475. wojewoda Brzeski Kujawski. Barbara Oporowska, była za Sasinem Szczawińskim kasztelanem Płockim. Tegoż czasu kwitnął drugi Jan, w r. 1483. wojewoda Inowrocławski, a snać po Janie, o którym się dopiero mówiło, wziął województwo Brzeskie Kujawskie, co poznać z tego, com pisał w pierwszym tomie, luboć ja tam jednego tylko Jana wojewodę Brzeskiego Kujawskiego liczył, ten w roku 1485. miał za sobą Zofią, dziedziczkę na Kulikowie. *Acta Terrestr. Leopol.* według *Damalewicza in Episc. Vladisl. fol.* 346. był ten Jan bratem rodzonym Jędrzeja, który najprzód był podkanclerzym koronnym i biskupem Przemyslkim, otrzymał potem nominacyą od Króla Kazimierza na biskupstwo Warmińskie, co siła kłótni okazyą dało, jako pisze *Treter. Episc. Varmien.* Więc gdy się Jędrzej nie mógł przy Warmińskiem utrzymać, na wakujące po te czasy biskupstwo Kujawskie przeniósł się, którem pięć lat rządząc, w roku 1483. w Mereczu, powracając z Litwy do swojej dyecezyi, wszedł do grobu, testamentem tysiąc czerwonych złotych, na kaplicę przy katedrze Kujawskiej i jej ozdobę wyliczyć kazał, tyleż drugie Królowi Kazimierzowi, ostatek swoich dostatków, krewnym swoim pobliższym naznaczył. *Damalew. in Episc. Cujav.* Henryk z Oporowa J. U. D. archidyakon Gnieznieński podpisał pokój Pruski 1466. u *Łask. w stat. fol.* 150. ale *Łubien. in Vitis Episc. Płoc. i Kromer lib.* 27. imię mu Jędrzeja daje, i powiada, że przy archidyakonji Gnieznieńskiej, był kanonikiem Płockim: i że miał sześć suffragia na biskupstwo Płockie, z którego gdy spadł, Kazimierz Król, ofiarował mu Warmińską infułę; Mikołaja Tungena, na Kamińskie biskupstwo zniżywszy, wszakże się Oporowski na niem utrzymać nie mógł, z tego wnoszę, że ten Jędrzej jedenże jest z Henrykiem. Władysław kasztelan Inowrocławski 1498. od tego Miłońscy poszli. Jędrzej kasztelan Kruświcki 1505. u *Łask. w stat. fol.* 120. tenże czy inszy Jędrzej kasztelan Brzeski Kujawski 1512. Tenże czy inszy kasztelan Łęczycki r. 1519. Tenże czy inszy wojewoda Inowrocławski 1524. Tenże czy inszy wojewoda Brzeski Kujawski r. 1526. Tenże czy inszy wojewoda Łęczycki 1532. Jan z Oporowa wojewoda Inowrocławski 1527. Jędrzej kasztelan Gnieznieński 1551. tego córka była za Tomickim Janem kasztelanem Gnieznieńskim. *Okol. tom.* 2.

fol. 170. Erazm kasztelan Kruświcki na klasztor w Mogile dobroczynny, żona jego Kamieniecka herbu Pilawa, z której został syn Stanisław. N. starosta Kruświcki miał za sobą Herburtownę kasztelankę Bełzką, z której potomstwo zostało. Piotr, Paweł, Stanisław i Tomasz w Łęczyckiem r. 1648. N. była za Jędrzejem Niszczyckim wojewodą Płockim koło roku 1517.

Opruth. Stanisław Opruth z Niedrwicy 1527. podpisał list Zygmunta I. dany miastu Lwowskiemu.

Oraczewski *herbu Śreniawa z krzyżem*, w Krakowskiem województwie, wszakże przodek wyszedł z Kaliskiego. Piotr Oraczewski pisarz ziemski Krakowski umarł 1610. mąż zdrową radą, wymową i ludzkością wszystkim miły, deputatem bywał na trybunał, posłem na sejmy, r. 1576. podpisał Ustawy zjazdu Jędrzejowskiego. *Constit. fol.* 246. a w roku 1587. sędzia kapturowy Krakowski, *Constit. fol.* 421. i 471. z Elżbietą Uleńską zostawił córki: z tych Barbara żyła z Piotrem Boratyńskim, Elżbieta z Alexandrem Sulińskim, Krystyna za Sebastyanem Słupskim, Zofia za Stanisławem Kucharskim w wielkiej Modlnicy. Synowie zaś, pierwszy Adam dziedzic na Kalinie wojski Krakowski 1627. miał za sobą Kącką, z której zostawił potomstwo; drugi Marcin żołnierz dobry, pojął Boratyńską, i z tej były dzieci; trzeci Zygmunt w Wołoszech w potrzebie zginął; czwarty Stanisław, żona jego Kącka, Wojciecha burgrabiego Krakowskiego córka, którą Borkowna urodziła, i z niej potomstwo. Bracia rodzeni pisarza ziemskiego Krakowskiego Piotra, jako też i stryjeczni byli: Jan w Przybisławicach mila od Krakowa, po którym się jeden został Jędrzej, ten z Rudecką miał potomstwo, ale Przybisławice wyszły z rąk ich w dom Ługowskich. Drudzy Oraczewscy których Minocka urodziła, Stanisław i Stefan r. 1648. sędzia kapturowy Krakowski. Z tych Stanisław, miał za sobą Annę Podlęską, Stefan zaś córkę Adama Rzeszowskiego, od obudwu byli synowie i córki; córka Stanisława, Anna była za Nikodemem Białobrzeskim, druga Dorota za Misiowskim. *Baran.* N. miał za sobą Jadwigę Borowską. N. pod Korsuniem w niewolą od Tatarów wzięty r. 1648. *Kochow. Climac.* 1. *lib.* 1. N. miał za sobą siostrę Tynickiej pisarzowy Sendomierskiej, z której córka Katarzyną żyła r. 1705. Michał miał za sobą Sobolewską, (ta po jego śmierci poszła za Kąckiego komornika Książkiego,) z niej córki, Anna, Pawłowi Napierkowskiemu sędziemu Wielickiemu i Bocheńskiemu, druga Apollinara Mszaneckiemu, zaślubione: syn zaś Józef zabity gdy kościoła honor windykował r. 1705. z Heleny Sułkowskiej w Rawskiem dwóch jego synów, Michał i

Alexander. Brat stryjeczny rodzony Józefa, N. starosta Ujski 1716. żona jego wdowa po Pigłowskim. Paweł i Michał bracia rodzeni 1713. Anna Dunina Głuszyńskiego cześnika Sochaczewskiego, druga Zieleńskiego małżonki. Adam wojski Krakowski, miał za sobą Pigłowską kasztelankę Oświecimską 1705. Wojciech cześnik Latyczewski, Jan skarbnik Nowogrodzki, Krzysztof i Mikołaj w tymże roku. Dawniej zaś to jest w r. 1480. czytałem na przywileju miasta Krakowskiego Stanisława Oraczowskiego, sędziego grodzkiego Krakowskiego. Są i w Wielkiej-Polszcze Oraczewscy. Z tych Alexander, miał za sobą Elżbietę Miaskowską cześnikownę Poznańską.

Orański *herbu Kościesza*, w województwie Wołyńskiem. *Okol. tom.* 3. *fol.* 182. herb ich zowie Strzałę Jelcami, tylko że herb ich, ze wszystkim podobny kładzie do herbu Kościesza, dla tego, i ja go tak zowię. *Metryka Wołyńska* 1528. wspomina Michna i Jędrzeja Orańskich: Z tego poznać, że zdawna na Wołyniu dziedziczyli. Są jednak Wojnowie i w Litwie, ale inszego herbu, Wojnowie zaś Orańscy tym się pieczętują. Gedeon Orański władyka Chełmski 1674. Pachoniusz archimandryta Żydyczyński, władyka Piński wybornie uczony. Jakób Wojna Orański, podsędek Czerniechowski deputat na trybunał koronny 1648. i Alexander sędzia ziemski Czerniechowski, komissarz z sejmu 1670. *Constit. fol.* 24. na ten czas podstoli Nowogrodzki. Stanisław na Oraniach, łowczy i poseł województwa Czerniechowskiego r. 1066. Józef stolnik Nowogrodzki deputat na trybunał koronny 1723. Adam kanclerz i kantor Kamieniecki proboszcz Włodzimierski deputat na trybunał koronny roku 1728. temi czasy gdy to piszę, suffragan Kamieniecki. Kazimierz cześnik Starodubowski 1700. Stefan 1674.

N. Orański miał *Ogińską* za sobą, był dziedzicem *Hliwina* i *Upierewicz* w Mińskiem województwie. — S t a n i s ł a w *Wojna* Orański podstoli Starodubowski, miał *in voto Kossakowską*, z tą synów K a z i m i e r z a, M i c h a ł a który pojął za małżonkę *Szujską*, J a k ó b a, ten najprzód podsędek powiatu Starodubowskiego i deputat na trybunał główny Lit. drugi raz za Króla Augusta III. expost podkomorzy Starodubowski dziedzic *Oranowa* w województwie Brzeskiem, starosta Rewiatycki, miał za sobą Konstancyą *de Sztrunkownę*, z zaszczyconego domu dyplomatami od Cesarzów Rzymskich, a z imienia których za Króla Stanisława Augusta na sejmie 1768. roku indygenatem Kazimierz *de Sztrunk* do składu obywatelstwa Rzeczypospolitej Polskiej w posiadaniu prerogatyw i majątku jest przyjęty. — Tenże Orański podkomorzy, miał dwóch synów, I g n a c e g o kanonika Smoleńskiego, J ó z e f a sędziego ziemskiego Starodubowskiego, córkę Maryannę *in voto Chmarzynę* wojewodzinę Mińską. J ó z e f sędzia ziemski Starodubowski, miał

in voto Strawińską także sędziankę ziemską Starodubowsk[illegible] stawił syna Jakóba, i córkę Konstancyą *in voto de Ra*[illegible] sędzinę ziemską Trocką. — *Heraldyka Wielądka.*

Oratowski. Wasil Oratowski poseł z wojewó[illegible] Bracławskiego, podpisał *pacta conventa* Władysław[illegible] roku 1632.

Orchowski *herbu Nałęcz*, w ziemi Chełmskiej. [illegible]ryan z Orchowic stolnik Chełmski, podstarości i sędzi[illegible] [illegible]dzki Lwowski, podpisał się na przywileju danym Rusi [illegible] Bronisław gonił z kopiją na weselu Jana Zamojskiego. *fol.* 793. N. Orchowski miał za sobą Charzyńską, któ[illegible] jego śmierci poszła za Chmieleckiego. N. była za Bi[illegible] Stanisławem, ale *sterilis*. Apollonia zakonnica u Wszy[illegible] ŚŚ. we Lwowie. Alexander najprzód podwojewodzy [illegible] starosta Trembowelski z Stawskiej spłodził dwóch synów: [illegible]wszy Marcin stolnik Chełmski, miał za sobą Bielską w[illegible] po Siestrzewitowskim, z której syn Alexander z Barbary [illegible]nianki, miał córkę Helenę Sienicką sędzinę Kijowską *sterilem*; drugi Floryan stolnik Chełmski, podstaroś[illegible] [illegible]belski, z sejmu 1667. komissarz do rewizyi ksiąg zie[illegible] grodzkich i podkomorskich w Chełmie i Krasnymstawie: [illegible]*stitut. fol.* 23. z sejmu 1661. deputat na trybunał fis[illegible] *Constit. fol.* 3. z Alexandry Bielskiej, spłodził syna [illegible] [illegible]na, ten z Joanną Liniewską, miał córki dwie, jedna [illegible] Maryanna była za Mikołajem Brodowskim, od której [illegible] została, Anna Katarzyna Komorowska a potem Kapuś[illegible] *Paprocki* namienia Orchowskich herbu Rawicz, rozu[illegible] jednak, że omylnie. N. stolnikowna Chełmska, była [illegible] [illegible]rzęckim starostą Lubelskim, druga Anna za Piotrem [illegible]szeckim. N. za Teofilem Czarnowskim skarbnikiem B[illegible] Katarzyna podczaszanka Chełmska za Alexandrem Podo[illegible] N. za Kruszelnickim Alexandrem chorążym Czerniechow[illegible]

Orczyński patrz **Bolko.**

Orda *herbu Ostoja*, w księztwie Litewskiem, z [illegible]dnak różnicą, jako pisze *Kojał. in MS.* że widział n[illegible] [illegible]mnach w cerkwi Wowickiej, że nie miecza między k[illegible] [illegible]cami zażywają, ale dwóch gwiazd, z których jedna [illegible] [illegible]rze, a druga na dole, wszakże niektórzy z tego dom[illegible] temi czasy między księżycami miecz otłuczony kładą. [illegible] Orda chorąży Piński, sławny odwagą żołnierz, w ró[illegible] expedycyach osobliwie przeciw Kozakom. Stanisław Wi[illegible] posłował na sejm 1652. zkąd deputatem stanął na tr[illegible] skarbowy Litewski. *Constit. fol.* 17. W roku 1662. j[illegible] [illegible]stygator Litewski, komissarzem naznaczony z sejmu [illegible] [illegible]płaty wojsku. *Constit. fol.* 6. W r. 1670. już kasztelan Żmu-

dzki, do tejże funkcyi zapisany, *Constit. fol.* 2. z tej kasztelanji przesiadł się na Trocką roku 1683. Żona jego Jadwiga Puzynianka marszałkowna Witebska: miał brata rodzonego Stanisława. N. Orda pisarz grodzki Wileński, N. Orda zakonu Kaznodziejskiego; drugi tegoż zakonu rządził prowincyą Ruską. Samuel Michał pisarz ziemski Piński 1697. Wacław i Paweł 1700. N. horodniczy Piński, poseł na sejm 1738. roku.

Samuel Orda pisarz ziemski Piński, 1679. roku, ten z N. *Skirmuntowną* zostawił potomstwo dwóch synów: Ludwika miecznika Pińskiego, i Michała sędziego ziemskiego Pińskiego. Ludwik Orda miecznik Piński, z Kolumbą z *Szczawińskich*, miał synów trzech: 1. Michała koniuszego Pińskiego, 2. Felicyana, 3. Jakóba, i dwie córek: Maryanna za Apollinarem Sułkowskim miecznikiem Płockim, druga Katarzyna, za Ignacym Dmochowskim chorążym Petyhorskim wojsk Litew. — Michał Orda koniuszy Piński, wszedł w śluby małżeńskie z Katarzyną *Karnicką* podkomorzanką Mińską. Felicyan z N. *Suzinowną*, ma syna Ignacego, i córki. Jakób Orda z Antoniną *Wisłohówną* podkomorzanką Brzeską Litewską, z tą spłodził syna Zenona, i córkę Julią. Paweł Orda strażnik Piński. — *Wielądek.*

Ordęga *herbu Łodzia*, w Wielkiej-Polszcze, inni ich piszą Ordęga z Bliźniewa. N. z Anny Malanowskiej herbu Ogończyk miał syna Jędrzeja 1697. Zofia Ordężanka była za Krzysztofem Wężykiem Osińskim.

Oreski *herbu Brochwicz. Paproc. w Sztambuchu*, świadczy o nich że są w Szląsku. *Okolski* ich pisze Orzelski. Z tych Piotr Oreski sędzia Pszczyński.

ORLA HERB.

Ma być orzeł czerwony w polu białem, z rozciągnionemi skrzydłami; nogami, i ogonem, ale bez głowy, w zamiast jej niektórzy kładą gwiazdę złotą, inni nic, na hełmie pięć piór strusich. Tak ten herb opisują, *Paprocki w Gniaz-*

dzie, fol. 1110. *O herb. fol.* 557. *Okol. tom.* 3. *fol.* 95. *Klejnoty fol.* 70. *Biel. fol.* 339. Herb ten z Niemiec, czy jak drudzy chcą, z Węgier do Polski wniesiony, gdzie go też wiele domów zażywa, z tej okazyi nabyty, że przodek tej familji z książęcej idąc familji, gdy mszcząc się krzywdy swojej, rodzonego brata zabił, na pamiątkę tego excessu, orła mu którego w herbie zażywał, bez głowy nosić kazano. Potomstwo potem jego, gdy się heroicznemi dziełami Panom swoim popisało, w nagrodę zasług przydano im gwiazdę złotą miasto głowy. Zowią tę familią w Węgrach Szaszanie, a u nas herb Szaszor. Znajdziesz i w ks. *Petrasancta de Tesseris Gentilit.* podobny temu herb, tylko bez gwiazdy. *Papr. o herb. fol.* 483. wspomina że się tego herbu niektórzy z Kępna pisali, z których jedna była za Janem z Zakliczyna Jordanem kasztelanem Bieckim. Tego zda mi się był herbu Mistyn czy Msczuj kasztelan Poznański w roku 1422. jako się mówiło w pierwszym tomie.

Herbowni.

Bardzki,	*Jarogniewski,*	*Palczewski,*
Bukowski,	*Kiełbowski,*	*Rogowski,*
Chobieniecki,	*Ligocki,*	*Szaszewski,*
Gierałtowski,	*Olszewski,*	*Wilamowski.*
Gorajski,	*Orłowski,*	

Kuropatnicki i *Małachowski* jeszcze te familie do herbu tego przydają: *Ptaczyński,* — *Wojenko,* — *Załoga.*

Orlewski *herbu Cielątkowa*, w Prusiech od trzech set lat kwitną, świadczą *Acta* pisane w Starogardzie, że bywali sądowymi na Pomorzy. *MS. de Famil. Pruss.* N. Orlewski miał za sobą Teofilę Linowską, pozostałą wdowę po Jackowskim.

W r. 1778. Józef Orlewski podwojewodzi Lwowski. — Tenże czy drugi Józef podczaszy Czerski. — *Krasicki.*

Orlicki *herbu Nowina,* a przedtem Orlikowie. Z tych Stanisław Orlik z Łazisk kawaler Jerozolimitański żupnik Ruski, zmarły 1540. którego nagrobek w Krakowie u S. Trójcy: ten z Komorowską herbu Korczak Katarzyną, zostawił dwóch synów. Orlikowna Seweryna Chamca herbu Gryf małżonka: Orlicka Samuela Drohojewskiego starosty Miedzialskiego. Stefan Orlik ziemianin Smoleński, którego męztwo i wierność ku ojczyznie, chwalą Konstytucye 1662. *fol.* 18.

Orła *w tych herbach znajdziesz*, Amadej, Andrault, Berzewicz, Białoskórski, Cromer, Czarnecki, Mięszaniec, Niemczyk, Niesobia, Orla albo Szaszor, Pskowczyk, Półorła, Radziwił, Sulima.

Orłowski *herbu Chomąto*, w Prusiech, piszą się z Orla, zkąd też Orłowskich imienia nabyli. N. Orłowski, którego córka była za Janem Dulskim. *MS. o Famil. Pruskich.* Jan poseł na sejm 1730.

Orłowski *herbu Jastrzębiec*, w ziemi Dobrzyńskiej. Z tych N. Orłowski, miał za sobą Kostczankę córkę Jana Kostki starosty Gołubskiego koło roku 1540. *MS. o Famil. Pruskich.*

Orłowski *herbu Junosza*, w województwie Sendomierskiem. Mikołajowi Orłowskiemu, hrabia Tarnowski kasztelan Krakowski, zmarłemu r. 1549. nagrobek wystawił w Sendomierzu z herbem Junosza, gdzie o nim powiada, że był człowiek rycerski, i ojczyznie dobrze zasłużony.

Orłowski *herbu Lubicz*, w ziemi Dobrzyńskiej. Jan Orłowski pisarz ziemski Dobrzyński z sejmu 1567. poborca. *Constit. fol.* 146. Był potem sędzią ziemskim tamże, jako świadczy *Paproc.* Paweł sędzia ziemski Dobrzyński, poseł na sejm Warszawski 1626. z niego deputat na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 5. Łukasz podsędek Brzeski Kujawski 1700. N. podczaszy Dobrzyński, którego córka Joanna 1691. wotywę srebrną dała do Bydgoszczy. Wojciech i Paweł r. 1648. Michał z Orłowa żupnik Dobrzyński 1674.

Walenty *Lubicz* Orłowski sędzia a potem kasztelan Dobrzyński 1545. (*Vol. Leg. T. I.*) syn jego Paweł sędzia Dobrzyński, tego syn Stanisław pisarz Dobrzyński ożeniony z Zofią Ligęza *Stamirowską*, tego syn Paweł sekretarz królewski, ożeniony z *Niszczewską* herbu *Rawicz*, tego syn Andrzej *Praefectus Milit. Regni*, ożeniony z Agnieszką *Ruszkowską* herbu *Pobóg*, miał trzech synów: 1. Karola prałata, archidyakona Kijowskiego, który wydał do druku dzieło: *Defensa Biskupstwa i dyecezyi Kijowskiej*, we Lwowie 1748. 2. Jana chorążego Dobrzyńskiego żona jego Konstancya hr. *Łosiowna* kasztelanka Rypińska, z której miał syna Andrzeja sędziego ziem Podolskich. 3. Dominika *Lubicz* Orłowskiego, Pana na *Jampolu* nad Dniestrem, pułkownika pancernego, ten żył 103 lat, ożenił się 1*mo voto* z *Malinowską*, z której miał syna Wawrzeńca porucznika, (dziwnej piękności i męztwa był ten młodzieniec), w konfederacyi Barskiej, i córkę Justynę ta była za Leonem Świejkowskim wojewodą Podolskim. Dominika druga żona była Katarzyna *Ursyn Pruszyńska* pani świętobliwa i dobroczynna. W Jampolu na powietrze chorych sama pilnowała i ratowała, a kościół tamże wymurowała na górze swoim kosztem, gdzie też spoczywa. Z niej był Jan Onufry *Lubicz* Orłowski łowczy nadworny koronny, kawaler orderów Orła Białego i Ś. Stanisława, wielkiego rozumu cnoty i dobroczynności, był w szczególnych łaskach u Króla Stanisława Augusta. Był posłem na wielu sejmach i na sejmie walnym roku 1788. z województwa Podolskiego. W mieście swojem *Jarmolincach*, kościół i klasztor OO. Bernardynów wymurował. Sobie wspaniały pałac w Malejowcach z ciosowego kamienia postawił.

Ożeniony był z Anną *Doliwa Starzyńską*, urodzoną z ostatniej *Humieckiej* kasztelanki Kamienieckiej, z niej Adam marszałek P. Proskurowskiego i kawaler Maltański. Teresa za Jaszewskim prezesem. Honorata za Stanisławem Komarem marszałkiem guberskim Podolskim. Pelagia za Pawłem hr. Stadnickim. — Adam ożenił się z Rozalią hrabianką *Krasicką* córką Ignacego podkomorzego koronnego, z niej syn Ignacy. Ewelina za Alexandrem hr. Czackim. Włodzimierz i Alexander officerowie w konnej gwardyi Ces. Rossyjsk. Andrzej Orłowski sędzia Podolski i starosta Ostrowski, ożeniony był z Agnieszką hr. *Komorowską*, z niej Michał prezes gub. Podolskiej, ożeniony z *Raszyńską*, z tej Michał, Antoni i Józef. Kasper prezesem był po bracie. Córki Andrzeja sędziego Podolskiego i kawalera S. Stanisława były dwie Sobańskie, Aniela Gałecka, Teofila Brzozowska, Honorata Dzierzkowa i Cecylia Jałowicka. — *Z dokumentów nadesłanych wydawcy.*

Niewiadomo z pewnością do którego herbu należał, w księz. Litewskiem Antoni Orłowski w r. 1778. mostowniczy Smoleński. — *Krasicki.*

Orłowski *herbu Orla*, w ziemi Warszawskiej z Orłowa. Jędrzej Orłowski kanonik Krakowski, Wojciech starosta Warszawski, Stanisław syn Macieja kanonik Kujawski, deputat na trybunał koronny 1643. Mateusz kanonik Gnieznieński auditor u kardynała Radziejowskiego, archidyakon Kurzelowski, brat jego rodzony Piotr Stanisław kanonik Krakowski umarł 1708. był oraz proboszczem infułackim i officyałem Tarnowskim, u Jana Małachowskiego biskupa Krakowskiego auditorem, w prawie duchownym biegły N. była za Pawłem Ossowskim skarbnikiem Łomżyńskim.

Orłowski *herbu Sas*, z Orłowa w Chełmińskiem województwie. N. Orłowski z Elżanowską, spłodził dwóch synów, Macieja od którego syn Jan, od tego zaś syn Michał kanonik Chełmski wielkich industryi człowiek, i Stanisława: brat rodzony Macieja, synów tych zostawił, Jędrzeja sędziego Chełmińskiego, Bartłomieja żołnierza, który w niewolą Turecką dostawszy się, ledwo z niej w dziesięć lat wyszedł na wolność. Jan i Stefan, wszyscy potomstwo godne mieli.

Ormieński *herbu Prus 1mo.* Wojciech Ormiński umarł w zakonie naszym.

Orpetan w Podlaskiem województwie.

Orszeti. Ze Orszetowie wielką substancyą swoję, na dobro tej ojczyzny obrócili, z wielkim swym uszczerbkiem, świadczy *Hacki*, za to Rzeczpospolita przypuściła ich do indygenatu, który otrzymawszy, osiedli na Podlasiu. N. Orszeti cześnik i pułkownik królewski, miał za sobą Gąsiorowską kasztelankę Inowrocławską.

Familia ta z Włoch do Polski przybyła i dotąd w obu krajach znajduje się licznie rozrodzona. Piszą się *Orsetti* nie *Orszeti* jako

Niesiecki wypisał. Pierwszy z nich przybył do Polski Wilhelm Orsetti i zasłużywszy się dobrze nowej swej ojczyznie przypuszczony został przez Jana Kazimierza Króla do indygenatu, któren tu w skruceniu zamieszczamy:

Wyciąg z Indygenatu danego Rodzinie Orsetti *przez Jana Kazimierza w roku* 1659.

. . . *Eam demum esse maximam regnorum gloriam, si non bellica duntaxat fama, et rerum gestarum magnitudine caeteris Gentibus obtinniant, sed virtutis admiratione animos concilient exterorum, eosque sibi liberali devinciant nexu. Ampliora enim sunt amoris quam timoris imperia, quae remotos etiam populos innocua vi mancipant et officiorum incitamentis ceu quibusdam satastis sanctius et pulchrius infasciant. Non defuit unquam ejusmodi felicitas Inclitae Reipublicae Polonae, ut ejus Consortium clarissimae quaeque Nationes non solum expedierint, verum etiam ambiverint; parta majorum suorum decora in hujus populi gloriam non gravatim acervantes, qui asserendae nobilitatis studium omnibus curis anteponit, nec quicquam in rebus humanis ducit praestantius quam intaminatam generis et actionum claritudinem. Pari ductus zelo Gnsus Guilhelmus Orsetti clara et vetusta prosapia, in Lucensi Italorum Republica oriundus, contulit sese in Poloniam, hanc scilicet Nobilitatis ac Libertatis orchestram, ut avitam Natalium Lucem peregrino objiceret soli, geminatos exinde relaturus splendores. Etenim ea familia ortum ducit, quae antiquitate ac inclita fama nemini secunda, non Italiam solummodo, sed Europam prope universam praestantissimorum virorum coloniis illustravit, quae Ursi insigne repraesentans, nunc Rosarum, nunc Spicarum auctum muneribus, vel sic asserit, nihil ad privatum decus, nihil ad publicum utile, in se unquam desiderari potuisse. Hinc nemini mirum si sacris aeque ac profanis cumulata decoribus tot Pontificias et Cardinalitias exhibuerit Purpuras, tot Romani Imperii numerat Titulorum Insignia, quibus etiam memoratus Gnsus Guilhelmus Orsetti ob singularia merita a Serenissimo p. m. Ferdinando II. Romanorum Imperatore specialiter auctus et Germanicae Nobilitati adscriptus, tantum momenti attulit, quantum praestantius sit ipsum per se decora meruisse quam ab aliis mutuasse. Restabat id ipsum decus Polonae Nobilitatis; ast et hoc diu non potuit immorari, quin ad cumulanda tam praeclarae familiae ornamenta maturaret. Inest enim virtuti longe fortior ac magnetica vis, quae luctantem quoque fortunam in sui cogit obsequium, ac renitentia quandoque ac invita trahit praemia. Cum igitur hoc turbulento Regni nostri statu, magna pars hominum fractam calamitatibus constantiam deperdidisset, et de rerum summa aut desperaret penitus, vel privatae studeret securitati, longe alia mens praefato Gnso Guilhelmo Orsetti id temporis extitit; quamvis enim natale solum cuncta tranquilliora ostentaret, ille eam sibi ratus esse Patriam, ubi virtutis suae dixisset domicilium, non passus est sese communi hoc vel abripi aestu, vel domesticae malatiae blandimentis illiniri, ut Polonae Reipublicae sortem pro sua ipsius non aestimaret. Hinc ad ejus defensam omni conatu ac studio incumbens, cum annis gravem se et maturescentis senectae incommodis ad obeunda Martis munia praepeditum sentiret, tamen ut vel in indefesso suo litaret officio, floridam*

filiorum juventam ad ejusmodi disposuit obsequium; ipse vero magna auri vi publicam sublevavit necessitatem, ratus nullum gloriosiorem quaestum auro posse parari, quam publicam felicitatem: sed et privato eoque fido erga nos obsequio, quod nobis a pluribus annis incessanter non desinit contestari jure meruit, ut ei regiae nostrae gratiae fructum diutius non tardemus. De consensu itaque omnium ordinum etc. etc.

Ten Wilhelm Orsetti szczep familji Orsettich w Polszcze z Heleną *Pilchowską* spłodził Piotra, który z *Gąsiorowską* miał potomstwo, synów: Wilhelma, Piotra, Władysława, Szymona, i córki, Appolonią Niemojewską, Helenę Zalewską i Monikę. Z tych 1o. Wilhelm dwużenny z *Szembekowną* i *Poniatowską* spłodził, Jana Nepomucena bezdzietnego, Dyonizego ożenionego z *Podowską*, Kassyldę Wodzińską, i Teresę najprzód Kossowską potem Ostrowską. — 2o. Piotr bezdzietny. — 3o. Władysław dwużenny, z Salomeą *Głębocką* i Anną *Sarnacką* spłodził synów — Wilhelma ożenionego z Enatą *Jeżewską*, — Jana z *Bratoszewską*, — Józefa ten bezdzietny, — Dominika także bezdzietnego, — Franciszka ożenionego z *Markowską*, i córki, Marcyannę Żółkowską, Maryannę Wilxycką. — 4o. Szymon bezdzietny. — Dyonizy Orsetti z *Podowskiej* spłodził Adama ożenionego z Anielą *Roztworowską*, i córkę Ewę najprzód Cieciszowską potem Łuszczewską. — Wilhelm Orsetti z Enaty *Jeżewskiej* spłodził Wilhelma bezdzietnego i Monikę Zagajewską. — Jan z *Bratoszewskiej* miał potomstwo, synów: Andrzeja bezdzietnego, — Józefa z *Wodzińską*, — Tomasza z *Linowską*, — Władysława także z *Wodzińską* złączonych, i córki, Eustachią Karnkowską i Franciszkę. — Franciszek z *Markowską* miał córki Izabellę Roztworowską i Julią. — Adama z Roztworowskiej jest syn Arthur. — Józef z *Wodzińską* ma synów Wilhelma i Jana. — Tomasz z *Linowską* ma potomstwo synów Edwarda i Teodora i córki. — *Z dokumentów nadesłanych wydawcy.*

Orwid *herbu Giejsz*, w księztwie Żmudzkiem, dziedzic na Podulisiu. Kazimierz Orwid sędzia ziemski Żmudzki. *Mart. Niestojemski Kazan. na pogrz. Hack.* z Anny Bielewiczowny miał synów: Jerzego, Stanisława, Adama, i Jana. Jana Orwida wspomina popis księztwa Żmudzkiego w roku 1621. *Kojał. in MS.* N. Orwidówna była za Szczęsnym Bilewiczem. Józef w zakonie naszym temi czasy.

Od samego poganizmu, mianowicie przed rokiem 1480. pisali się *Dogwil*, *Giedygołd* Orwid. Wojciech Orwid w r. 1450. pisał się z *Giedygułda*. Stanisław Orwid cywun Telszewski i Uzwętski, księztwa Żmudzkiego koło roku 1531. Jan Orwid posłował na sejm. Syn jego Kazimierz Orwid, w roku 1570. po unji wraz pierwszy sędzia ziemski na Żmudzi, miał żonę Annę *Bilewiczownę* starościankę Żmudzką, dobra miał ziemskie, *Podubissie*, *Powierpiany*, *Cielmy*, *Szytele*, *Lepojcie*, z którego Kazimierza Orwida sędziego, descendencya jedna, Jerzy, Gabryel, Jan, Jerzy, Ignacy i Tadeusz, *ad praesens* żyjący łowczy księztwa Żmudzkiego Orwidowie. Druga descendencya z tegoż stopnia, Franciszek, Antoni, Józef, Ignacy, Jerzy i Jan

Orwidowie. Trzecia descendencya, pradziad Chryzostom skarbnik księztwa Żmudzkiego. Jerzy dziad mostowniczy księztwa Żmudzkiego, po śmierci ojca syn starszy Jakób także był mostowniczym. Kazimierz brat Jakóba z Łucyą *Witkiewiczowną*, Bogusław *ad praesens* żyjące osoby. Synowie Jakóba. Adam z Heleną *Huszczynianką*, chorąży powiatowy księztwa Żmudzkiego: Michał rotmistrz województwa Wileńskiego z *Łukowiczowną*, Jerzy z Agnieszką *Maćkiewiczowną*. Ksiądz Onufry kanonik Inflantski Stokliski i Pikielski proboszcz. Ci Kazimierza synowie: Jan, Jakób: Bogusława, Jan Tadeusz, ten Michała rotmistrza, małoletni Andrzej Orwidowie. Czwarta descendencya z Kazimierza sędziego, Stanisław, Jan, Piotr, i Jan Orwidowie. Piąta descendencya na Samuelu i Adamie Orwidach skończona. Spokrewnieni z Antonowiczami, Bilewiczami, Burbami, Kiewnarskiemi, Krzywobłockiemi, Szemiotami, Szukstami, Urbanowiczami, Wołowiczami, i z innemi wielu dystyngwowanemi domami. — *Heraldyka Wielądka.*

Orwitowski. Klemencya Orwitowska była za Stanisławem Brzezińskim. *Baran.*

Podług *Małachowskiego* w dziele *Zbiór nazwisk Szlachty*, należą do herbu *Junosza.* —

Oryński *herbu Wąż*, bo się piszą Oryński Wężyk. Tomasz Oryński w roku 1582. gdy się z Moskwy trzech set jazdy i kilka set piechoty, czterdzieści tylko swojej jazdy mając, potyka, luboć im się długo i mężnie bronił, atoli tamże poległ pod Pleszkowem. *Biel. fol.* 787. Jan 1628. Orycki, na Wołyniu kwitnęli, o czem *Metryka Wołyńska* 1528.

Orys. Bazyli Orys szlachcic Wołoski i wódz Wołoskich chorągwi, indygenat otrzymał na sejmie 1607. *Constit. fol.* 857. Mikołaj i Jakób w województwie Wileńskiem, podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla 1648.

Orzechowski *herbu Oksza*, w Przemyskiej ziemi. Alexander dziad Stanisława pisarza, o którym niżej, pod Warną bijąc się z Turkami, straciwszy wszystkich kollegów swoich, ziemianów Przemyskich, którzy na tęż wojnę z nim się byli zaciągęli, sam ledwo uszedł. *Orichov. orat. 2da Turcica.* N. sędzianka ziemska Przemyska Jana Drohojewskiego małżonka. N. Orzechowski, syn Alexandra. Córka zda mi się jego, była za Piotrem Grochowskim, podkomorzym Przemyskim, koło roku 1526. miał zaś za sobą Katarzynę córkę Boratyńskiego Jana, starosty Rohatyńskiego koło roku 1530. z tej było kilku synów. *Orzechow. in Quincunce.* Siostra tej Boratyńskiej druga, była także za Orzechowskim, ale *sterilis. Paproc. sub Korczak.* Stryj to był rodzony Stanisława wsławionego w Polszcze naszej pisarza, którego księgi drukiem na świat wydane, ile mogę wiedzieć, są tę. 1mo. *De Institutione Regia libri duo, ad Sigismundum Augustum*

Regem Poloniae. 2do. *Subditus fidelis* 1549. *in 4to et* 1698. *seu de Cura probe regendi subditos.* 3tio. *Chimaera, seu de funesta Franc. Stancari Regno Poloniae secta, liber et eruditionis, et controversiae plenus, Coloniae* 1563. *in 8vo.* 4to. *Baptismus Ruthenorum cum Bulla Alexandri Papae, de non rebaptisandis Ruthenis in 8vo* 1544. 5to. *Idea Apocalyptica, seu Apocalypsis, in qua facies perturbatae Reipublicae, et ejus instaurandae ratio repraesentatur, Varsaviae* 1696. *in 8vo, per Paulum Radzyński reimpressa, Cracov.* 1660. *in* 12. 6to. *Annales Poloniae ab excessu Sigismundi I. Dobromili* 1611. *in 8vo. Gedani* 1643. *in* 12*mo. Lipsiae una cum Długossi historia in fol.* 1711. 3*tia edit. Addita est Annalibus vita Petri Kmita Palatini Cracoviensis, illius tamen non esse autorem Orichovium plerique conveniunt.* 7mo. *Oratio in funere Sigismundi Regis Poloniae senioris, habetur apud Pistorium fol.* 33. *et Gvagninum fol.* 613. *et in Orat. funeb. Pontificum Regum etc. pag.* 30. 8vo. *Panegyricus in nuptiis Sigismundi Augusti Regis Poloniae. Alter Joanni Christophoro Tarnowski inscriptus, simul a Gabriele Joannitio Regio Profess. impressi* 1605. *in 4to Cracov.* 9no. *Oratio de lege caelibatus contra Siricium, addita supplicatione ad Julium III. de approbato matrimonio a se inito Basileae* 1551. 10mo. *Fidei Catholicae Confessio Coloniae* 1563. *in 4to.* 11mo. *Oratio pro dignitate Sacerdotali Colon.* 1563. 12mo. *Quincunx to jest wzór Korony Polskiej na rynku wystawiony, et Apologia illius in 4to.* 1564. *Cracov.* 13tio. *Dialogi in 4to, albo Rozmowy, około Exekucyi Korony Polskiej.* 14to. *Oratio qua Polonos Equites hortatur ad bellum contra Turcas* 1543. *Cracov. in 4to. Orationes II. de isto bello impressae Basileae* 1551. *Starowolski tres ejus Turcicas Orationes recenset, et praeterea hos adhuc ab eo luci datos libros.* 15to. *Mediator* 16to. *Fricius.* 17mo. *Orationes de notis Ecclesiae.* 18vo. *De praestantia legum Polonicarum.* 19no. *Pro Ecclesia Christi ad Samuelem Maciejovium Episcopum Cracov.* 20mo. *Epistolae familiares.* 21mo. *Analecta.* *) Stanisław Hozyusz

---

*) Oprócz tych pisał także: — Policya Rzeczypospolitej Polskiej na wzór ksiąg Arystotelesowych, manuskrypt oryginalny z podpisem autora, znajdujący się w bibliotece Heilsbergskiej. — *Diatribe Stanislai Orichovii Rutheni contra calumniam ad Andream Mickicium, Tribunum ac equitem Ruthenum; Cracoviae* 1548. — *Varsaviensis Actio: Oratio Stanislai Orichovii qua ad studium Philosophiae Polonos cohortatur. — Conclusiones contra cujusque generis sacramentarios etc. — Przypisek Krasickiego.*

kardynał, tak do niego z Trydentu pisał 1563. *Chimaera, multuorum hic virorum doctissimorum teritur manibus ; et eorum judicia vehementer probatur; quam et ego legi lubens, teque de ista praeclara voluntate tuendae fidei Catholicae, contra Crucis Christi inimicos, non possum non vehementer amare. Dialogos quoque tuos vernacula lingua conscriptos legi, in quibus et dicendi vim, et oratoris impetum, et libertatem, imprimis autem zelum istum tuum vere Christianum, valde sum admiratus, Epistol. Hosii tom.* 1. *f.* 719. *Starowol. in Scriptorum Poloniae centuria* zowie go *Demosthenem Sarmaticum.* Ten już na kapłaństwo poświęconym od Piotra Starzechowskiego arcybiskupa Lwowskiego, jako sam o sobie powiada, *in Quincunce* i kanonikiem Przemyskim będąc, (nie Krakowskim jako chce Marangoni) pojął w małżeństwo Jana Chełmskiego córkę Magdalenę, z którą spłodził syna Jędrzeja, o co go i Dziaduski biskup Przemyski, i arcybiskup Gnieznieński Dzierzgowski censurami kościelnemi okrył, z czego wielkie zamięszania w ojczyznie urosły. Stanisław albowiem Jana Tarnowskiego kasztelana Krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego, Piotra Kmity wojewody Krakowskiego, i marszałka wielkiego koronnego, Herburtów także, Stadnickich, i inszych kolligatów swoich protekcyą wsparty ; wielu Panów katolickich zajątrzył serca, zaostrzył języki na duchowną biskupów jurysdykcyą. Rade temu były wzmagające się w tej ojczyznie herezye, i ich sektarze, przetoż za przykładem Stanisława, hurmem się oburzyły na infułatów naszych. W takim razie zgromadzeni na synod do Piotrkowa biskupi z Dzierzgowskim arcybiskupem, zabiegając dalszym rozruchom, Orzechowskiego, który się też w licznej komitywie stawił, przyzwali do siebie, tam w mowie swojej, oświadczywszy się ten z swoją ku stolicy apostolskiej submissyą i professyą wiary uczyniwszy; przez arcybiskupa Gnieznieńskiego od wszystkich censur na się włożonych jest rozgrzeszony w roku 1552. obligacyą jednak na niego włożoną, żeby w Rzymie stolicę apostolską sobie za tę akcyą pojednał: to sam o sobie pisze *Orichov. in Annalibus.* Czytałem *in MS. Bibliotecae Colleg. Lublin. S. J.* list jego r. 1560. pod tym tytułem dany. *Opowiadanie Upadku przyszłego Polskiego, dla kacerstwa Sakramentarskiego ku Panu Stadnickiemu Stanisławowi ze Zmigroda, przez Stanisława Orzechowskiego wiernie a pilnie wypisany.* Kędy między inszemi tak o sobie pisze. *Ale mi tu rzeczesz Medice cura te ipsum, nam się od Pasterza odchylać nie radzisz, a sameś się od niego, pojąwszy żonę, odchylił. Słuchaj krótko, co na to powiem;* (mówi Orzechowski) *etc. etc.*

jam prawu starodawnemu kościelnemu zadosyć uczynił, bo przedtem niżelim się ożenił, chleby duchowne, i służby kościelne wszystkie opuściłem, w ojczyznie swojej, jako inni ziemianie mięszkam, w sprawę się żadną kościelną nie wdaję, a tak na kształt ciebie żyjąc, pod zwierzchnością jednak trwam Papiezką. Z tego poznać, co pisze o nim *Starowolski*, że prawda. *Ille vero a Sacerdotio funditus remotus, in media plebe cor contritum et humiliatum gerens, recompensabat Ecclesiae fraudata, dicto, scripto et facto.*

Przecież co dalej o nim przydaje *Starowol.* jakby się pod te z biskupami rozruchy, do trzody heretyckiej miał nachylić, to się zda być nie pewna, z tego samego listu jego poznać i inszych, osobliwie z listu danego do tegoż Stadnickiego z Przemyśla r. 1568. z listu do Missopada wojskiego Sądedeckiego, do Franciszka Stankara z Przemyśla 1560. a nawet z listu sakramentarskiej synagogi do Orzechowskiego, pisanego, które tamże czytałem, gdzie mu zawaśniona na niego ta sekta wiele zarzuca, przecież o tem co Starowolski popiera, wzmianki żadnej nie czynią. I luboć samże Stanisław pisze o sobie *in Annal.* 5*to*, że jak go, i z kapłańskiej nawet funkcyi, wyzuł był biskup Przemysłki, Dziaduski, tak go znowu po uczynionej submissyi i absolucyi od censur, do tejże prerogatywy przywrócił arcybiskup Gnieznieński: przecież z poźniejszego listu jego wnieść trzeba, że albo on sam za ten fawor wkrótce podziękował, i umknął się od sprawowania ołtarzowych tajemnic, albo też taka z Rzymu zaszła decyzya. Tak gdy nad nadzieję swoję uspokoił się ten interes jego, wszystek się na to udał; aby był kościoła katolickiego prawdy, przeciwko sektom hurmem się do Polski cisnącym popierał, co, nietylko wykonał w księgach różnych od siebie wydanych, gdzie nowowiernych gruntownie i fundamentalnie zbijał; ale też i w publicznych z niemi dysputacyach osobliwie z Frycyuszem w Wolborzu przy prezencyi Jakóba Uchańskiego arcybiskupa Gnieznieńskiego, w Warszawie pod Królem Augustem z Franciszkiem Stankarem Mantuańczykiem, i w Przemyślu jako sam świadczy w liscie swoim do Stadnickiego wyżej wspomnionym, w Pińczowie także i Żurowicach; wzywał go tenże Stadnicki na dysputę z Sarnickim. Czem tak się na niego, herezyi hersztowie zajedli, jakby w nim jednym wiarę katolicką, zgubić chcieli. Wiele mu zaś do łamania heretyków pomogła umiejętność języka Greckiego, nie mniej poler w języku łacińskim, dziwnie wielki, którego nabył z młodych lat w Wenecyi pod Egnacyuszem professorem. Siostra jego rodzona była za Michałem

Podfilipskim *). *Orichov. dial.* 6*to.* Brat zaś jego rodzony Walentyn, sędzią był ziemskim Przemysłkim, posłem na sejm 1569. *Constit. fol.* 171. drugi Mikołaj pisarzem ziemskim Przemysłkim: sędzia miał za sobą Fredrownę, córkę Jana kasztelana Przemysłkiego. N. była za Jędrzejem Fredrem starostą Ujskim, druga za Jerzym Fredrem wojskim Przemysłkim. Paweł podkomorzy Przemysłki, zostawił syna. Jędrzej starosta Lajski w Inflanciech. *Baran.* 1589. *Const. fol.* 560. *Biel. fol.* 782. jego męztwo pod Pskowem sławi, tak rozumiem że to był syn Stanisława pisarza Rawskiego. N. miał za sobą Justynę Stadnicką wdowę po Stefanie Balu. Remigian 1595. *Constit. fol.* 676. Stanisław pisarz ziemski Przemysłki żona jego Jadwiga Baraniecka. Rafał i Mikołaj 1648. N. miał za sobą Jelcownę. Tomasz skarbnik Lwowski i sędzia kapturowy 1733. Hieronim podsędek Sanocki, 1653. r. a potem sędzia. *Constit fol.* 14. Samuel kasztelan Przemysłki umarł przed rokiem 1702. Franciszek łowczy i sędzia grodzki Przemysłki 1704. Agnieszka była za Marcinem Moszyńskim herbu Nałęcz. N. za Jakóbem Siecińskim.

Orzechowskiego (Samuela) kasztelana Przemysłkiego, dziedzica na *Krzywczy* i *Izdebkach*, synów dwóch: N. z *Morską* umarł bezdzietny, drugi Piotr wojski Przemysłki w zamieszaniach Polski zginął pod Krakowem, z *Uniatyńskiej* zostawił następujące w synach i córkach domu zacnego latorośli: Jaworską, Korytkową, Dedyńską, czwarta niezamężna, i synów dwóch, Piotra i Józefa. — *Krasicki.*

Orzechowski *herbu Rogala*, w Lubelskiem województwie i ziemi Chełmskiej. Jakób Kasper de Orzechowice r. 1527. na liscie Zygmunta I. danym miastu Lubelsk. N. była za Janem Ossolińskim chorążym Lubelskim. Paweł 1576. z Jędrzejowskiego zjazdu poseł do Stefana Batorego elekta na tron Polski, aby się o terminacyą koronacyi z nim rozmówił. *Constit. fol.* 243. Tegoż dobra dziedziczne Dorohusko wspomina *Konstytucya* 1581. *f.* 377. gdzie groblą przez Bug rzekę pozwoliła stawiać. W r. 1587. już cześnik Chełmski i marszałek izby poselskiej, na elekcyi Zygmunta III.

---

*) Oprócz tej siostry którą tu wspomina *Niesiecki* iż była za Podfilipskim, była druga za Jaskmanickim, o czem wspomina na końcu w *Quincunx*, mówiąc iż jedzie do Krakowa do Pana Fredra Stanisława na mięsopusty na wesele które on szlachetny człowiek sprawuje córce swojej Pannie Annie, wydając ją za Jana Jaskmanickiego siostrzeńca jego rodzonego. W tymże *Quincunxie* stoi także wzmianka, która domyślać się każe iż nie jednego syna Jędrzeja (jak wyżej) ale pięcioro miał dzieci. — *Przypisek Krasickiego.*

Króla Polskiego. *Constit. fol.* 454. W r. 1590. już podkomorzy Chełmski, i poseł na sejm. *Constit. fol.* 505. Katarzyna Jana Firleja małżonka. Paweł inszy posłując na sejmy 1618. i 1631. z obudwu deputatem naznaczony na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 4. *et* 10. Stanisław poseł z ziemi Chełmskiej na sejm 1620. i deputat na trybunał Radomski, *Constit. f.* 20. i 1633. tęż funkcyą piastował. *Constit. f.* 21. Paweł Bogusław 1648. i 1674. poseł na konwokacyą, *Constit. f.* 13. Tenże czy inny Paweł chorąży Lubelski, z sejmu 1690. komissarz do boku królewskiego podczas wojny. *Constit. fol.* 8. Jan Karol w r. 1696. chorąży Lubelski. *Const. fol.* 11. N. Stanisława Bielskiego, druga Zbigniewa Suchodolskiego podczaszego Lubelskiego małżonki. Teodor Bibersztein podstoli Lubelski, księgi ziemskie i trybunalskie, podczas Szwedzkiej inkursyi uprowadził, co z wdzięcznością wspomina o nim *Konstytucya* 1703. *fol.* 14. umarł kasztelanem Małogoskim, wprzód się z kościołem katolickim pojednawszy, syn jego Paweł podstoli Lubelski, i córki zostały. N. była za Samuelem Nahoreckim cześnikiem Bracławskim.

Do tych podobno należą: Józef w r. 1778. komornik Bracławski. — Kazimierz w r. 1788. burgrabia Warszawski. — *Krasicki.*

Orzęcki w ziemi Rawskiej, Stanisław Orzęcki 1632. roku. Anna Piotra Chrząstowskiego, Zofia Jana Czerniejowskiego podkomorzego Lwowskiego. N. Stanisława Szczuckiego małżonki. Barbara z Orska Orzęcka była za Jędrzejem Ramułtem.

Wielądek w heraldyce herb *Pobog* nadaje tej familji i tak pisze o niej obszerniej: Dom to starożytny jak widoczna jest od początków wieku piętnastego z aktów Sanockich, Przemysłkich, Belzkich itd. Jeden tylko autor przygodnej omyłki, dodał temu nazwisku, herb *Orla*, drugi z podobnej omyłki, niedokładnie wyraziwszy nazwisko, błędnie do niego przypisał, herb *Dołęga*, z wielu zaś dawnych gruntownych dowodów, i z aktu zapisanego, w prałackim kapitularzu Chełmskim, d. 15. miesiąca Lipca 1728. roku, okazuje się widocznie, że dawno sobie własnego herbu *Pobog* używał dom ten, którego potomek, Stanisław z Justyną *Latoszyńską*, spłodził Adama, ten z Katarzyną *Trojecką*, spłodził Franciszka, który z Macieja Grabi córką z *Krukowskiej* urodzoną, Jana Grabi siostrą, spłodził Stanisława, ten z Maryanną *Ulewiczowną* miał Michała, który z Maryanną *Paprocką*, Marcina Paprockiego i Bogumiły *Wrzeszczowny* małżonków córką, *primo voto*, za Michałem Wilmontem będącą, spłodził: Jana potem kanonika Chełmskiego, i Alexandra: ten z Anną *Mycielską*, prócz innych zmarłych, zostawił teraz żyjących dwóch synów, starszego Michała, młodszego Franciszka Xawerego. Z tych Michał dóbr *Sławatycz* w województwie Wołyńskiem, powiecie Włodzimierskim dziedzic, z Konstancyą *Grodysławską* małżonką swoją, ma dziewięcioro dzieci, to jest: Antoniego, Apolonią, Floryana, Katarzynę, Maryannę, Fran-

ciszka, Teresę, Józefę, Michała. Młodszy Alexander z Anny z *Mycielskich* syn, Franciszek Xawery dóbr *Staje*, w województwie Bełzkiem dziedzic, z Apolonią *Żakaszewską*, małżonką swoją, ma syna Stanisława, urodzonego dnia 15. Maja 1789. roku i Kazimierza urodzonego dnia 3. Marca 1795. roku. —

Orzelski *herbu Drya*, w Wielkiej-Polszcze. Swentosław Orzelski marszałkował izbie poselskiej 1582. w roku 1587. sędzią ziemskim Kaliskim będąc, podpisał elekcyą Zygmunta III. *Constit. fol.* 437. żona jego Dąbrowska herbu Drogosław, z której potomstwo zostało: napisał, ale podobno do druku nie podał *Interregni Poloniae librum* 1*mum ad Petrum Czarnkovium Castellanum Posnaniensem*, kędy go swoim wujem zowie: pisał się z Bożejowic. Tenże czy inni, 1579. był pisarzem grodzkim Kaliskim. N. starostą Radziejowskim, 1595. podpisał zjazd Toruński dyssydentów *). Maciej sędzia Nakielski, jest w Konstytucyach 1589. *fol.* 553. Mikołaj z Orła (bo się ztąd przedtem pisali) Orzelski podczasy Kaliski. Jan kasztelan Rogoziński, starosta Kościański, z sejmu 1601. do lustracyi dóbr królewskich w Prusiech naznaczony **), *Constit. fol.* 728. złączył się dożywotnie z Elżbietą z Więcborga Zebrzydowską, *Acta Castr. Ostrzerzov.* 1623. *już po jego śmierci:* córki spłodził Izabellę, Mikołaja Działyńskiego podkomorzego Dobrzyńskiego, starosty Kościańskiego, wniosła w ten dom Runowo na krajnie. *MS. Konopat.* Dorotę, najprzód Jana Popowskiego starosty Będzińskiego, po nim Krzysztofa Gosławskiego starosty Będzińskiego małżonki. *Baran.* Jędrzej brat Jana. *Constit.* 1589. *f.* 558. siostry ich Anna Wierzejska, i Małgorzata Palecka. Alexander z Magdaleny Zalińskiej wojewodzanki Malborskiej, zostawił liczne potomstwo. *MS. Konopat.* N. żona jego Niemojewska córka Stanisława kasztelana Chełmińskiego, z Kostczanki wojewodzanki Chełmińskiej urodzona, z tej córka była, za Niegolewskim Grzymalczykiem, były i inne córki i synowie. Swentosław dworzanin królewski, z sejmu 1611. komissarzem naznaczony do traktowania z Moskwą o pokój. *Constit. fol.* 2. Łukasz, najprzód cześnik Kaliski, potem pisarz ziemski Kaliski, posłując na różne sejmy, z nich już

*) Był to także Świętosław. W bibliotece publicznej Warszawskiej (Załuskich) znajdowały się dwa jego nader ciekawe rękopisma w ośmiu księgach, opisujące akta bezkrólewia roku 1576. — *Przypisek Krasickiego.*

**) W ratyfikacyi tranzakcyi Bendzińskiej na sejmie Warszawskim r. 1589. wzmiankowani są jako posłowie województwa Kaliskiego, wyżej wspomniany Swentosław Orzelski sędzia Kaliski, i tenże Jan starosta Kościański. — *Przypisek Krasickiego.*

deputatem na trybunał Radomski, już komissarzem do granic, już do boku królewskiego podczas wojny dla obrady stawał, żył jeszcze 1653. Katarzyna Teodora ksieni Bydgoska zakonu S. Klary 1676. Sebastyan 1696. Konstantyn syn Stanisława i Anny Lisieckiej 1701. N. Adaukta z Zbozy Radojewskiego małżonka. N. dziedzic na Wierzchocinie, na kollegium Bydgoskie dobroczyny r. 1667. N. Stanisława Kryskiego kasztelana Raciązkiego małżonka.

Orzeł *herbu Prus* 1*mo*, w Krakowskiem i Lubelskiem województwach. N. Orłowna była za Sewerynem Chamiec z Potoka. *Okol. tom.* 1. *fol.* 24. Jan i Jędrzej w księztwie Litewskiem 1700.

Orzeszko *herbu Korab*, w Podlaskiem województwie. Mikołaj Orzeszko w ziemi Mielnickiej poborca 1609. *Constit. fol.* 928. Wojciech Orzeszko Czarnołoski, wojski i podstarości Grabowiecki, komornik ziemi Chełmskiej, z sejmu 1647. komissarz do rewizyi ksiąg ziemskich Chełmskich i Krasnostawskich. *Constit. fol.* 38. Tenże w r. 1653. pierwszy chorążym Grabowieckim ogłoszony: bo ich przedtem nie bywało. *Constit. fol.* 25. Jerzy, Jan 1632. Jędrzej podsędek Mielnicki 1648. córka jego Zofia de Czeberek Orzeszkowna, zaślubiona Krzysztofowi Piekarskiemu, natenczas podkomorzemu Brześciańskiemu, nagrobek jej w Biały na Podlasiu, w kościele farnym. Mikołaj stolnik Mielnicki, Kazimierz Stanisław podstoli Mielnicki posłował na sejm 1678. *Constit. fol.* 26. Marek sędzia Mielnicki 1648. Wojciech, Stefan, Jan sędzic Mielnicki, Malcher, Piotr, i Jan, Jędrzej, Jakób i Marcyan 1674. Anna podczaszanka Mińska, Stanisława Chaborskiego małżonka; Wojciech pisarz grodzki Lwowski 1685. N. komornik Podolski, żona Maryanna Jaskmanicka, Józefa Jaskmanickiego podstolego Kijowskiego córka, wdowa pozostała po Dulskim, syn jego z niej, Jędrzej Orzeszko. N. stolnik Piński poseł na sejm 1724. N. miał za sobą Katarzynę Janowską herbu Nałęcz.

W r. 1778. Wojciech Orzeszko skarbnik Czerwonogrodzki. — Ludwik podkomorzy Piński. — Leo sędzia ziemski Piński. — Jan stolnik Piński. — *Krasicki.*

Ościk *herbu Trąby*, w księztwie Litewskiem, luboć ich niektórzy i Ostykami piszą, trybem u Rusi zwyczajnym, gdzie literę C i T za jedno pokładać zwykli. Ten dom pochodzi od Narymunta wielkiego książęcia Litewskiego, tego albowiem był syn Lizdejko, tego Wirszul, tego Syrpuc, tego Grzegorz Ościk, gubernator Wileński, marszałek i hetman najwyższy, tego zaś pięciu synów: Rak, Tokar, Niewier, Radziwił i Czasny albo Stańko: od Radziwiła poszli Radziwi-

łowie, od Raka Dziewałtowscy, jako się mówiło na swem miejscu, i inni. Od Tokara Herburtowie, Iwaskiewiczowie, Pieckiewiczowie, Komajewscy. Od Niewiera było synów dwóch Marcin i Wojciech, o potomstwie jednak ich nikt nie pisze, od Stanka albo Czasnego, Ościków familia, Ostyk, Syruc, Grzegorz, ten Ościk żył w r. 1413. kiedy na sejmie Hrodelskim przyjął na siebie, i na sukcessorów swoich herb Trąbki, czego świadkiem jest *Łask. stat. fol.* 127. przecież tam żadnego mu tytułu nie przydano, lubo inszych, każdego z swym honorem wyrażonych czytam, i u *Stryjkow. fol.* 542. *Biel. fol.* 313. Ościk syn Grzegorza, którego *Genealogia Nieświeska* Stankiem, *Kojał.* Felixem, u mnie w pierwszym tomie Grzegorzem, *Biel. fol.* 364. Janem zowie, kasztelanem Wileńskim i starostą, podpisał pokój Brzeski, u *Łask. w stat. fol.* 140. z tego poznać, że się myli *Kojał. in MS.* gdy go w tymże roku chce mieć wojewodą Wileńskim: bo i sam w historyi swojej *part.* 2. jeszcze tegoż Ościka w roku 1440. kasztelanem Wileńskim pisze, kiedy po śmierci Zygmunta, na księztwo Litewskie nie brata jego, ale Kazimierza książęcia forytował, w rokn także 1421. podpisał fundacyą biskupstwa Żmudzkiego, według *Kojał.* Znać jednak że umarł 1440. bo w następującym roku, już Michał Kiezgaiło siedział na tem krześle, synów jego według tegoż *Kojał.* było dwóch: Jerzy i Stanisław, z tych drugi spłodził także dwóch synów: pierwszego Stanisława, drugiego Grzegorza, ten był wojewodą Trockim i marszałkiem nadwornym Litewskim, z temi go tytułami czytam roku 1511. na liscie Zygmunta I. *w książce której tytuł Prawa i prywileje fol.* 23. gdzie się podpisał Grzegorz Stanisławowicz Ościkowicz, i w roku 1517. approbując fundacyą Staro Trocką *in serie Abbatum Trocen.* a w roku 1499. przy lasce nadwornej Litewskiej, trzymał starostwo Mereckie i Onixteńskie, którego roku, gdy pod Wiedrussą przeciwko Moskwie odważnie stawa, od nich w niewolą był zabrany, z której aż w roku 1508. na instancyą Królowej Heleny, był wybawiony. Tęż samę Helenę, gdy z Polski do Moskwy ujeżdżać chciała, przytrzymał. Niewiem jednak mówi *Kojałow. in MS.* za co go *Stryjk. lib.* 23. *cap.* 3. zowie Bartoszewiczem, a *Paprocki* i *Bielski* Bartosławiczem. Syn jego Grzegorz Wierszul Ościkowicz w roku 1507. na koronacyi Zygmunta I. w ozdobnej się komitywie stawił. *Stryjk. lib.* 23. *c.* 1. Tenże rozumiem już kasztelan Wileński w roku 1547. podpisał cessyą ziemi Bielskiej, żył jeszcze r. 1553. miał za sobą księżnę Zasławską Jawnuciankę, córkę Michała, ta urodziła Jerzego Ościka wojewodę Mścisławskiego, wspomina go *Stryjkowski fol.* 772.

że był z Filonem Kmitą na expedycyi przeciw Moskwie, żona jego z Morawy Magdalena z Łomnice starodawnego i zacnego rodu; wszakże mu żadnego potomstwa nie zostawiła, ona po śmierci dostała się w małżeństwo Jędrzejowi Cikowskiemu herbu Radwan, staroście Ucieńskiemu, dworzaninowi królewskiemu. Drugi syn z tejże Zasławskiej Grzegorz, któremu za machinacye z Moskwą głowę ucięto 1580. synowi jednak jego Janowi żeby excess ojcowski nic nie szkodził, warowano *Konstytucyą* 1581. *f.* 384. *Paproc. w Ogrodzie f.* 210. *Biel. f.* 769. *Sarnic. Warszaw. Stryjkow. f.* 431. zda mi się jednak, że na tym Janie dom Ościków, ile bezpotomnym zginął. Krom tych, *Kojał. in MS.* wspomina, Mikołaja Ościka pułkownika i walecznego żołnierza za Zygmunta Augusta w roku 1560. N. Ościkowna była za Leonem książęciem na Koszarach Sanguszkiem. *Geneal. Czartor. Nakiel. in Miechov. fol.* 576. Macieja Radziwiła Ościkowicza, biskupa Kijowskiegó, pasterza wielkiej pobożności, która się z twarzy jego wydawała, śmierć składa na rok 1546. U *Herburta* także, w roku 1499. na liscie znajdziesz podpisanego Niemira Ostyka, i jego syna Wojszunda Radziwiła *fol.* 663. ale jako się domyśla *Kojałowicz in MS.* już ci ani do Ościków tych, ani do Radziwiłów familji nie należeli. N. Ościkowicz poseł do Sachmata chana Zawolgskiego w roku 1452. ale przejęty do Ezingereja chana Przekopskiego, rozumie *Ks. Kojał.* że to był Stanisław, albo brat Stanisława Ościka. Grzegorz Ościk, miał za sobą Nasiłowską wojewodzankę Witebską, rozumiem że ten który zginął 1580.

Ościsławski *herbu Korczak*, w Przemyskiej ziemi. Jerzy Ościsławski miał za sobą córkę Bartłomieja Brylińskiego, która *2do voto* poszła za Jana Uchacza.

Osęki *herb* patrz **Nowicki, Bronikowski.**

Osękowski w Przemyskiej ziemi. Jan Osękowski r. 1632. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla Polskiego.

Osendowski *herbu Lis*, czyli Ossędowski.

Osieborowski. N. Osieborowski miał za sobą Ożarowską, po której brał sukcessyą. *Papr. fol.* 435. Jan skarbnik Grodzieński 1674.

Osiecki *herbu Dołęga*, w województwie Brzeskiem Kujawskiem. N. z Stawca Osiecki, z Rożyckiej siostry Jana Rożyckiego biskupa Chełmskiego, spłodził syna, który z Moszczyńskiej (tę Szczycińska urodziła) miał córki dwie: Annę, ta 1*mo voto* była za Radojewskim, 2*do* za Wnorowskim, drugą Wichrowską i syna jednego Sebastyana chorążego Brzeskiego Kujawskiego, ten pierwszym zwiazkiem (*Acta Castren. Posnan.* 1664.) z Maryanny Zielińskiej, zostawił córkę Annę,

Serafina Głębockiego podkomorzego Brzeskiego Kujawskiego małżonkę, i syna Jędrzeja łowczego Inowrocławskiego, któremu Eleonora Grabska podkomorzycowna Inowrocławska, *Acta Bresten. Cujav.* 1689. powiła córke Konstancyą Krombérową, i syna Antoniego z Zofji Makowieckiej, tylko trzy córki zostały: Elżbieta, Joanna i Anna. Drugim związkiem Sebastyan chorąży pojął Katarzynę Brzechfiankę, pozostałę wdowę po Romiszowskim, i z tej była córka jedna Elżbieta, Adama Zychlińskiego kasztelana Miedzyrzeckiego małżonka.

Osiecki *herbu Drya*, w Kaliskiem województwie. Mikołaj Osiecki kanonik Krakowski, r. 1568. podpisał list Padniewskiego biskupa Krakow. Franciszek nie tylko, że z fortuny swojej domowi professów Krakowskiemu Societ. Jesu, dziesięćtysięcy wyliczył, ale też i siebie na służbę Bogu, w tymże zakonie oddał, rządził kollegium Bydgoskie r. 1662. gdzie umarł przed rokiem 1664. *Histor. Domus.* N. 1686. kollegio Poznańskiemu cztery tysiące, kościołowi tamecznemu dwa tysiące zapisał.

Osiecki *herbu Jastrzębiec*, w województwie Mazowieckiem. Piotr Osiecki w Płockiem 1674. Stanisław w Wileńskiem 1697. N. Osiecki miał za sobą Elżbietę Pepłowską.

Do tych zda się należy Elizeusz Osiecki w roku 1778. sędzia ziemski Starodubowski. — *Krasicki.*

Osiecki *herbu Pomian*, w Brzeskiem Kujawskiem województwie. Borko z Osieczna kasztelan Nakielski w roku 1451. u *Łask. w Stat. fol.* 82. i 83. Piotr Osiecki 1632. Jan 1648.

Osieczkowski *herbu Ostoja*, w Chełmińskiem województwie. Zofia Osieczkowska, była za Samuelem Konarskim wojewodą Malborskim, i z nią dobra Grubno nazwane, z przyległościami w ten dom weszły: bo lubo bezpotomna zeszła, ale Samuel kupił je od sukcessorów. *MS. Konopats.*

Osiemiatycz, książęcy to niegdy dom w Polszcze, z których Bazyli syn Iwana, w roku 1496. z Kiszką wyprawiony był do Wołoch, z posiłkami Królowi Janowi Albrachtowi, atoli tenże sam w roku 1499. z Starodubem i innemi zamkami w Siewierzu, do Moskwy się udał, gdzie jego potomstwo kwitnie.

Osiński *herbu Junosza*, w Gostyńskiej ziemi. N. Osiński pułkownik w roku 1648. po klęsce naszych pod Korsuniem, wysłany do prymasa Łubieńskiego na wstrzymanie Kozactwa. *Praetor. lib.* 2. *Histor. Plen.* N. Osińska była za Jędrzejem Borkowskim, Katarzyna za Sadowskim r. 1623. *Nieszpor. Odrob. fol.* 175. Paweł w zakonie Franciszkańskim 1603.

Osiński *herbu Radwan*, w księztwie Litewskiem, dokąd się z Polski wynieśli; pierwszy tam osiadł Jakób Osiński, którego syn Paweł, na siła komissyach sobie powierzonych, industryą swoję pokazał, poborca 1628. r. w Oszmiańskiem. Samuel syn jego waleczny pułkownik, oboźny Litewski, ekonom Brześciański, w roku 1648. z książęciem Jeremim Wiśniowieckim, na kilku miejscach fortunnie Kozaków złamawszy; pod Pilawcami także już był dobrze zakroił na wygraną, chłopstwo mężnie wsparłszy, wszakże odbieżany od drugich, wielką część kawaleryi swojej straciwszy, resztę do Lwowa odprowadził, i tegoż albo następującego roku umarł. Seweryn brat Pawła, z Łukomskiej zostawił synów Kazimierza, ten zginął w okazyi z Tatarami; Mikołaja, Konstantyna w zakonie Soc. Jesu, Alexandra, Jana i Sebastyana. Piotr w powiecie Oszmiańskim 1674. Jan Stanisław stolnik Mozyrski 1700.

Osiński *herbu Wąż*, od dóbr Osiny nazwani w ziemi Wieluńskiej. Stanisław Wężyk Osiński, synowi swemu Janowi puścił dobra Osiny, Brod, Kozuby stare i nowe, Lichowę, i inne 1613. *Acta Castren. Ostrzeszov.* gdzie i innych tegoż Stanisława synów namieniają 1616. Jan najprzód łowczy Sieradzki 1632. potem chorąży, poseł na sejm koronacyi, *Constit. fol.* 80. Hieronim stolnik Sieradzki, z sejmu 1661. komissarz do granic od Szląska, *Const. fol.* 25. miał za sobą Dorotę Lipską, wdowę po Cieleckim, *Acta Castr. Caliss.* 1667. z tej byli jego dwaj synowie; jeden Franciszek, najprzód podstoli Wieluński, potem podsędek ziemski, nakoniec umarł kasztelanem Wieluńskim, żona jego Zofia Pociejowna skarbnikowna, z której synowie Maxymilian w zakonie naszym, rządził Piotrkowskie i Krasnostawskie kollegia, zszedł z tego świata w roku 1732. w Kaliszu. Drugi syn z Pociejowny Michał archidyakon Warszawski, kanonik Poznański, scholastyk Kijowski, deputat na trybunał koronny w roku 1718. i 1721. i inszych lat. Trzeci Konstantyn. Byli i drudzy z tejże Pociejowny synowie. Brat Franciszka kasztelana Krzysztof, (tenże, czy inszy brat, pisarz ziemski Wieluński) z Zofji Ordężankiej, syn jego Jan. Stanisław podsędek Wieluński, z sejmu 1670. r. komissarz do granic od Szląska, *Constit. fol.* 26. Walentyn Wężyk Osiński, syn wojskiego Ostrzeszowskiego, wydał do druku. *Oracyą o B. Janie Kantym pod tytułem Olympus Sarmaticus* 1720. *in f. Cracov.* Rafał z Osin Wężyk 1674. N. była za Janem Alexandrem Otwierżowskim starostą Sczerczowskim.

Oskakowski. Walentynowi Oskakowskiemu starożytnego domu i pobożności mężowi, żona Petronella Klo-

nowska, zmarłemu w roku 1633. nagrobek w Warszawie wystawiła. *Starowol. in Monum.*

Oski *herbu Rawicz*, z Osy w województwie Rawskiem. Łukasz Oski podstarości i sędzia grodzki Rawski 1650. r. Jan miał za sobą Zofią Celgowską, syn jego Piotr Konstancyą Babską, z nią spłodził Jana, Kazimierza, Antoniego, Łodzińską i Poradowską.

Oskierka *herbu Mordelio*, z tą jednak odmianą, że w herbie Mordelio księżyc obiema rogami do góry obrócony, tu zaś opak obiema rogami na dół spuszczony, i niby opasujący gwiazdę, a na barku jego krzyż stoi, w hełmie zaś trzy pióra strusie kładą. Hrehory Oskierka za Augusta Króla i Stefana mąż odważny i pułkownik w wielu okazyach, zwłaszcza w tej potyczce kędy Serebrnego zabito, i Uły dobywano on albowiem, ludzi swoich łodziami podemknąwszy, działa nieprzyjacielowi ubiegł, także pod Połockiem zjemną strzelbę. Cypryana wspomina *Konstytucya* 1593. Samuel pisarz ziemski Mozyrski 1632. a potem sędzia ziemski, pułkownik królewski, z młodu zaraz rękę zaprawiał do boju, w Moskiewskich, Tureckich, Inflantskich, Pruskich kampaniach. Kiedy pod Białocerkwią Janusz Radziwił z swojem skrzydłem wpadł w Kozacki tabor, był w tej potrzebie z swoim ludem. W owym za Króla Jana Kazimierza zamięszaniu 1655. i 1656. stał niewzruszenie przy jego dostojeństwie, chybkością, odwagą z umiejętności rzeczy wojennych sławny. Mir i Nieśwież Szwedom odjął, wycieczki ich z Słucka dobrze uskromił, kilka kornetów Szwedzkich zniósł na Podlasiu. Tykocin już prawie był przymusił do poddania się, tylko że zdradziectwem niektórych, od Króla rewokowany, odstąpić swej imprezy musiał. W okazyi pod Prostkami postrzał kulą w nodze odniósł. W Prusiech Nowe miasto Szwedom odebrał. Kozaków różnie gromił, ale osobliwie tych, którzy Pińsk 1660. zrabowali, przywódzcę ich Kurana rozsiekać kazał, w Turowie buntowniki wyciął. Piotr Oskierka łowczy Połocki 1674. Szymon 1648. Antoni kasztelan Nowogrodzki temi czasy gdy to piszę, umarł 1735. syn jego starszy. N. starosta Mozyrski posłował na sejm 1738. Młodszy Rafał, przedtem chorąży, teraz marszałek Mozyrski.

W r. 1778. Ignacy Oskierka kanonik Wileński, siostra jego jedna za Alexandrowiczem, druga Kanoniczka w Warszawie. — Marcin marszałek Oszmiański. — Kazimierz marszałek Mozyrski. — Bogusław chorąży Mozyrski. — Leopold sędzia ziemski Mozyrski. — Jan wojski Mozyrski. — W r. 1788. Ludwik podkomorzy Piński. — *Krasicki.*

Osłowski *herbu Kalksztein*, w Prusiech kwitną. Z tych Stanisław Kalksztein Osłowski 1632. w województwie

Pomorskiem. N. miał za sobą Gądkowską, z tej córka była za Kalkszteinem. Dadzibog Jan w Bracławskiem 1674. roku. Adam sądowy ziemski Świcki, i Michał miecznik Wschowski posłowie na sejm 1730.

Ośmianiec, w powiecie Wołkowiskim. Jakób Ośmianiec poborca z sejmu 1607. *Constit. fol.* 882. Jan sławny żołnierz w Moskiewskich expedycyach pod chorągwią Kmicica.

Ośmieniszko, w księztwie Zmudzkiem, Stefan Ośmieniszko 1632. Samuel 1621.

Osmolski *herbu Bończa*, w Lubelskiem województwie. Jakób z Osmolic Osmolski 1527. na liscie Zygmunta I. danym miastu Lubelsk. Katarzyna Jędrzeja Ossolińskiego małżonka 1496. Mikołaj z Prawednik, bo się ztąd zdawna pisali, sędzia ziemski Lubelski 1459. i 1470. na przywileju miasta Lubelsk. Jan, któremu płacę na wojsko zleciła, *Konstytucya* 1567. *Constit. fol.* 147. Niewiem czy nie ten to Jan, który się do Norymbergi z Polski wyniósł i tam osiadł, znaczne pieniądze z sobą wyprowadziwszy, tego także córka Anna, była za Piotrem Gorajskim herbu Korczak: *Paproc. Ogrod. dedic.* Jakób tenutarz Miechowski, z sejmu 1616. do lustracyi zamku Będzińskiego naznaczony, *Const. f.* 24. Jadwiga z Prawednik Osmolska, Piotra Firleja sędziego ziemskiego Lubelskiego koło roku 1470. N. Marcina Silnickiego małżonki. Mikołaj, miał za sobą Annę Bielecką. Jakób, major domo u Henryka Firleja arcybiskupa Gnieznieńskiego. *Baranowski.* Paweł w Ruskiem 1632. Jędrzej w Wileńskiem 1648. Jędrzej Walentyn w Bracławskiem 1674. N. Ośmolski któremu ojczyzna za krwawe jego zasługi, męztwo i odwagę, dobra Rudka i Ryszyki nazwane w dożywocie puściła, a po jego śmierci sukcessorom przez piętnaście lat wytrzymywać pozwoliła, przez *Konstyt.* 1662. *fol.* 29. N. Stanisława Przedbora Koniecpolskiego podkomorzego Sieradzkiego małżonka.

Osmorog *herb*, patrz **Gerald.**

Ośnicki. Maciej Figa z Ośnicy, sędzia ziemski Kujawski, w roku 1436. podpisał pokój Brzeski, u *Łaskiego w Stat. fol.* 140.

OSORYA HERB.

Ma być koło żółte, którego dzwona jednego u góry prosto nic masz, ale miasto niego, krzyż czy miecz otłuczony prosto stoi, w polu czerwonem, na hełmie trzy pióra strusie: tak go opisuje, *Paproc. o herb. fol.* 444. *Okol. tom.* 2. *f.* 254.

OSORYA HERB.

Osorya nazwany, od imienia przodka domu tego, luboć go niektórzy Starżą zowią, dla starożytności, inni Poświst, dla tego jako mówi *Paprocki*, że wiele ludzi posiekł przodek tego herbu, którzy za nim z miasta jadącym świstali; czyli jako *Okolski*, że gdy na wesoło świstającego sobie przodka ich, napadli nieprzyjaciele, on ich pobił. Wszakże drudzy, daleko insze początki tego herbu naznaczają. Polski prawi kawaler Osorya nazwany, w Czechach o Pannę konkurrował, którą wprawdzieć dla godności osoby jego, z nim związano; obligowano go jednak, żeby przy niej w Czechach został, inaczej posagu, że mu z nią nie miano dać, odgrażano. W takim razie będąc, przemysłem nadrobił Osorya, wóz tak kształtnie zrobić kazał, że w kołach, osiach wierconych, cokolwiek mógł zebrać pieniędzy, wszystkie zamknął, i z niemi szczęśliwie do Polski przebywszy, i dóbr nakupiwszy, jeszcze na pamiątkę swego obrotu, koło w ten sposób jak widzisz, w herbie otrzymał; to *Okol. Paprocki z Kromera księgi* 11. powiada, że gdy Wojciech Osorya, do miasta Krakowskiego, Bolesława, Opolskiego książęcia sprowadził, i jemu się z miastem poddał, rozgniewany o to, Władysław Łokietek dobra mu wszystkie konfiskował, a że temu Wojciechowi, brat jego rodzony proboszcz Miechowski, wieś kościelną Łętkowice puścił, i tę w tenczas z innemi dobrami odjęto mu, i klasztorowi, tak, że napotem do stołu królewskiego przyłączona została, działo się to 1313. według *Kromera i Miechowity*.

Herbowni.

Bohłowski,	*Dobiecki,*	*Rus,*
Brochocki,	*Konarski,*	*Tyrawski,*
Buszkowski,	*Konradzki,*	*Szczaniecki,*
Ciepliński,	*Lasowski,*	*Twerbus.*

Kuropatnicki, *Małachowski* i inni następnym familiom także ten herb przypisują:

Bakłowski, — *Bukowski*, — *Koło.*

Osostowicz *herbu Leliwa*, w księztwie Litewskiem.

Ossowiński *herbu Prus 3tio*, w Podlaskiem województwie i w ziemi Liwskiej.

Ossoliński *herbu Topor*, w Sendomierskiem województwie i indziej. Dom starożytny, i jednejże z hrabiami Tęczyńskiemi dzielnicy. Nawój albowiem hrabia na Pregini, wojewoda Krakowski, miał według *Okol.* trzech synów: Jędrzeja hrabię na Tęczynie, wojewodę Krakowskiego: Jaska rzeczonego Owca, i Janusza dziedziców z Morawicy. Ci trzej, że byli bracia rodzeni, pokazuje się jawnie z przywileju u *Paproc. o herb. fol.* 53. położonego. Że zaś byli synami Nawoja, (nie wojewody Krakowskiego, ale najprzód Sendomierskiego w roku 1319. a potem kasztelana Krakowskiego w roku 1325.) domyśla się *Okolski*, że Tęczyn w ręku tego Nawoja dziedziczył, czego popiera list u *Paprockiego o herb. fol.* 15. Z tych trzech synów jego: Jędrzej zaczął familią Tęczyńskich, Janusz umarł bezpotomny, Jasko, Owca nazwany, fundował Ossolin, z którego się potomkowie jego pisali. Zda mi się, że był ten Jasko marszałkiem koronnym, jakom mówił w pierwszym tomie, syn jego Mikołaj kasztelan Wiślicki, z innemi Toporczykami siedmiu, chorągiew do Węgier wystawił, jako świadczy *Długosz w roku* 1377. *Biel. fol.* 249. i 285. a w następującym roku Władysławowi Jagiellonowi do Litwy assystował. *Miechov. cap.* 39. W zasługach, to pod Dąbrową, to pod Koronowem podczas Pruskiej expedycyi świadczonych, wziął od tegoż Króla Wojsław w Krakowskiem województwie w r. 1387. miał za sobą Elżbietę Kurowską kasztelankę Sądecką, synowicę Mikołaja arcybiskupa Gnieznieńskiego, z tej spłodził trzech synów: Jędrzeja, Mikołaja i Jana. Z tych Jędrzej, pisał się z Balic, mówiłem i ja o nim pod Balickiemi w tomie drugim z *Bielskiego w roku* 1413. *Okol.* przydaje, że mu za jego heroiczne odwagi w Węgrzech świadczone, dano było hrabstwo Turzeckie, Sklawinę i Bardyów, że jednak zszedł z tego świata bezpotomny, dla tego i te dobra do Węgrów się wróciły. Niewiem jednak, czy się w tym nie myli *Okolski*, że go bezpłodnym pisze, ile jakom pisał pod Balickiemi, Baliccy Toporczykowie dobrze potem kwitnęli: podobno o tym Jędrzeju z Morawicy pisze *Długosz w Życiu Stanisława Biskupa*, że podczas wojny Pruskiej zapaliwszy gmach jakiś nieprzyjacielski, sam od owego ognia tak nagle ogarnionym został, że żadnej drogi nie zostało mu do salwowania

się: zawołał na Ś. Stanisława, Ratuj, i wnet się, płomień rozdarł na dwie części, jemu i z koniem do ucieczki drogę zostawiwszy. Mikołaj brat Jędrzeja, kasztelanem Wojnickim umarł w roku 1451. bezpotomny, a przedtem w roku 1447. był kasztelanem Radomskim, i ten się zrazu pisał z Balic, atoli potem z Ossolina, gdy go daleko lepszą strukturą, niż był przedtem, wystawił.

Jan trzeci ich brat, dziedzic na Ossolinie, Klimuntowie, Morawicy, Balicach, Goślicach, kasztelan Radomski, pod niebytność królewską, Czyżowskiemu kasztelanowi Krakowskiemu przydany był do obrady publicznej. Miał za sobą Pachnę Oleśnicką, siostrę Zbigniewa kardynała i Jana Głowacza marszałka, z niej synowie Mikołaj w dzieciństwie, Jan bezpotomnie zeszli. Jędrzej, tego z Katarzyny z Osmolic Osmolskiej było synów pięciu: Jan, Jędrzej, Jakób, Prokop, i Paweł. Popiera tego, list u *Okol.* Ładysława z Gielnowa zakonu Ś. Franciszka obserwantów prowincyała, dany w r. 1496. w którym tę Katarzynę i synów jej, do uczestnictwa zasług zakonu swego przypuszcza. Z tych Jan pierwszy, dworzanin Króla Jana Albrychta, spłodził syna Stanisława, ten z pierwszą żoną Buczyńską, Jędrzeja, z drugą Zdrojewską miał syna Samuela: jam na liscie Alexandra Króla danym miastu Lubelsk. w roku 1505. czytał Jana Ossolińskiego podkomorzego Lubelskiego, takbym rozumiał, z komputu czasów, że to ten Jan, o którym dopiero mowa była. Genealogia Mieleckich domu, nie Buczyńską, ale Buzeńską herbu Poraj, chce mieć żoną tego Stanisława. Katarzyna Ossolińska kasztelanowa Wojnicka w kościele Sądeckim fundowała ołtarz świętym dziesiąciu tysięcy męczennikom, o czem list Zygmunta I. *in MS. Petricov.* w którym tę fundacyą approbuje koło roku 1525. drugi syn z Osmolskiej Jędrzej dziedzic na Klimuntowie, trzeci Jakób, obadwa zeszli bezpotomnie, czwarty Prokop, chorążym go Lubelskim czytałem *in MS. Petricov.* gdy go Zygmunt I. Król Polski, z innemi komissarzem naznaczał do starostwa Łukowskiego: miał za sobą Dorotę Tęczyńską, córkę Stanisława i Barbary Zawiszanki, synowicy Zawiszy czarnego. *Geneal. Mielec.* z tej były dwie córki: Taszycka i Lubomierska, synów czterech według tejże *Geneal.* Jan chorąży Sendomierski, *Okolski* pisze Lubelski, Jakób, Jędrzej, i Mikołaj; o Jakóbie milczy *Okolski.* Z tych Jan chorąży Lubelski z Orzechowskiej herbu Rogala, tylko jednę córkę zostawił Annę, pierwszą żonę Jana Zamojskiego kanclerza i hetmana wielkiego koronnego. *Biel. fol.* 793. Jędrzeja brata jego także tylko dwie córki były: jedna księżna Woroniecka, druga Dunikowska, podsędkowa Przemyslka.

Mikołaj trzeci, syn Prokopa z Orzechowskiej, mąż rycerski, z Strzyżowskiej, zostawił córkę jednę Annę Gniewoszową z Olexowa, i synów czterech: Hieronima opata Pokrzywnickiego, żył jeszcze w r. 1615. w którym mu swoje *Colloquia Osiecensia dedykował Gaspar Cichovius* mąż szczególniej do Matki Boskiej nabożny, której pieśń od Ś. Wojciecha złożoną *Bogarodzica Dziewica* kazał sobie codziennie śpiewać, i sam z innemi śpiewał. Na kollegium nasze Sendomierskie plac skupił: Na *Domum Professam* w Krakowie dobroczynny, w pomnażaniu chwały Boskiej gorący, wszystkim miły. Prokopa starostę Nowotargskiego, tego z Biereckiej było trzech synów: Hieronim, Mikołaj i Zbigniew, córkę mu także *Morski w Zodyaku przypisuje* Helenę, która Zbigniewowi Korniaktowi zaślubiona, ale się myli, bo to była Elżbieta, nie Helena, wojewodzanka Sendomierska, nie tego Prokopa córka; potem Zbigniewa Korniaktowi imię daje, który był Konstantyn. Hieronim syn Prokopa z Biereckiej, starosta Żydaczewski i Janowski, związał się dożywotnie z Eufrozyną Czuryłowną stolnikowną Sanocką, i spłodziwszy z niej syna Konstantego, umarł w r. 1650. we Lwowie od żony z nagrobkiem pochowany. *Baranowski* powiada że miał za sobą Jordanownę, z której było dwóch synów: Mikołaj i Konstantyn. Wspominają tego Konstantego Konstytucye 1670. że był komissarzem do granic od Węgier. *Constit. fol.* 27.

Mikołaj drugi syn Prokopa z Biereckiej starosta Radoszycki i Kryszyński, z sejmu 1635. komissarz do granic, *Constit. fol.* 6. ten lubo od wiary katolickiej był daleki, przecież w Padwie będąc, wyrobił to, że w kościele Ś. Antoniego, jego kosztem ołtarz nacyi Polskiej wystawił, i fundacyą przy nim uczynił; aby za zmarłych w tamtem miejscu, mogły się msze święte odprawować. *Cichov. lib.* 2. *Alloq. c.* 2. Przeniósł się z tego świata 1663. r. Złączył się był z Anną Korniaktowną, z tej był syn Jerzy: powtórnem małżeństwem z Katarzyną czy Konstancyą Starołęską kasztelanką Żarnowską, z której syn Stanisław i córek dwie, Anna najprzód Zygmuntowi czy Piotrowi Mniszkowi pisarzowi Przemyskiemu, potem Stanisławowi Baranowskiemu podczaszemu Lwowskiemu, Katarzyna Stanisławowi Przerębskiemu kasztelanowi Zawichoskiemu, zaślubione. Z synów Jerzy, starostą był Piotrkowskim i Radoszyckim, miał swoję chorągiew pancerną r. 1658. *Komput Wojska*, złączył się był z Alexandrą Bełżecką wojewodzanką Podolską, z tej córka Ewa Klara dostała się w małżeństwo Rafałowi Wężykowi, staroście Sieradzkiemu, synów także było dwóch, Antoni bezdzietny, i Alexander cześnik Żydaczewski, temu Teresa Goszewska mieczni-

kowna Lwowska powiła córkę Annę, Jerzemu Łączyńskiemu chorążemu Żydaczewskiemu dożywotnie zamówioną, i synów dwóch Józefa w zakonie Societ. Jesu, zmarłego w Kaliszu na filozofji powietrzem, wydała się przy śmierci jego anielska niewinność i złączenie z Bogiem przez modlitwę: kiedy klęcząc na środku komorki zakonnej, bez najmniejszego oparcia albo wesprzenia, ducha Bogu oddał 1709. Antoni także młodo zszedł z tego świata. Drugi syn Mikołaja starosty Radoszyckiego Stanisław, starosta Piotrkowski, żona jego Anna Ustrzycka kasztelanka Przemysłka, z której dwaj synowie: Jan i Antoni młodo bez sukcessora zeszli, ten Stanisław z sejmu 1683. komissarz był do granic od margrabstwa. *Constitut. fol.* 13.

Zbigniew trzeci syn Prokopa z Biereckiej, starosta Drohicki stolnik Nurski dziedzic na Baciskach w województwie Podlaskiem, syn jego Antoni z Iwanowskiej także starosta Drohicki (*Capitolium immortalit. Colleg. Varsav. S. J.* wspomina dwóch innych jego braci, ale imion ich nie kładzie) spłodził trzech synów: Jakóba chorążego Mielnickiego dziedzica na Woźnikach, Olędach, Liwkach, Chotezach, Szypieniu, Dziatkowicach i Mieszkach, miał żonę Teresę Wierzbowską, wojewodzankę Brzeską Kujawską, z której zostało pięć córek: Barbara, żyła z Wojciechem Oborskim chorążym Litewskim, Katarzyna, z Wojciechem Godlewskim miecznikiem Nurskim, Eufrozyna, z Pawłem Siemnickim chorążym Nurskim, Teresa, z Marcinem Moszyńskim skarbnikiem Podlaskim, Jadwiga z Rzewuskim, synów zaś dwóch: Erazm czyli Antoni cześnik Mielnicki, zszedł bezpotomnie, i Stefan chorąży Mielnicki. Synowie jego według genealogji, Józef chorąży Mielnicki, Antoni pułkownik artyleryi, i córka Teresa Stanisława Komanowskiego starosty Nowickiego małżonka: Jerzego, chorążego Nurskiego, 1684. tego było czterech synów: Dyonizy, stolnik Nurski *sterilis*, Zbigniew kanonik Lateraneński, Jan opat Witowski r. 1700. i Michał: *sterilis* wspominają ojca ich *Konstytucye* 1678. *fol.* 37. Siostra ich Barbara Niedziałkowska, chorążyna Nurska. Maxymiliana, (był to trzeci syn Antoniego brat Jakóba i Jerzego. *Capitol. Immort.*) ten, z Teodory Krasowskiej podkomorzanki Mielnickiej herbu Ślepowron, spłodził cztery córki, z tych Ewa dostała się w małżeństwo Antoniemu Tomaszowi Geschawowi podkomorzemu Inflantskiemu, Ludowika Dominikowi Bystrzonowskiemu: synów zaś było pięciu: Adam, Jan starosta Drohicki, miał za sobą Ludowikę Załuską, Alexandra Józefa wojewody Rawskiego córkę, z tej córka Dorota dostała się w małżeństwo Józefowi książęciu Lubeckiemu kasztelanicowi

Mińskiemu. Michał Ossoliński trzeci ich brat, podstoli, a potem zda mi się chorąży Drohicki, poseł na sejm 1724. Kazimierz czwarty najprzód stolnik Podlaski, potem kasztelan Czechowski, miał za sobą Czyżowską pozostałą wdowę po Młodzianowskim, niewiem czy nie tenże sam już kasztelan Połaniecki marszałkował w trybunale koronnym w roku 1716. Piąty ten, co idzie:

Franciszek Maxymilian podskarbi wielki koronny, a przedtem chorąży Drohicki, podskarbi nadworny koronny, starosta Chmielnicki, rotmistrz ziemi Drohickiej, marszałek izby poselskiej w roku 1722. którą funkcyą godnie i z pochwałą wszystkich piastował, złączył się był pierwszym ślubem z Miączyńską wojewodzanką Wołyńską, z tej córka dostała się w małżeństwo Józafatowi Szaniawskiemu podstolemu koronnemu, i synów dwóch, z tych Antoni chorąży nadworny koronny, starosta Sendomierski, ma za sobą Stadnicką wnuczkę wojewody Wołyńskiego, obszernej fortuny dziedziczkę *): drugi Tomasz, podkomorzy nadworny Augusta III. Króla Polskiego, starosta Nurski **). Drugim ślubem podskarbi, pojął Katarzynę Jabłonowską wojewodzankę Ruską, której rodzona siostra, poszła we Francyi za książęcia Chatteleraud. Spuściwszy potem podskarbstwo koronnę, do Lotaryngji zajechał, tam *Eques S. Spiritus, Supremus Aulae Lotaringiae Praefectus et Parlamenti Nanceani Eques honoris* kreowany. Mikołaj trzeci, syn Mikołaja z Strzyżowskiej, kasztelanem był Parnawskim w roku 1640. Jakób brat jego rodzony, wstąpiwszy do zakonu Societat. Jesu i w nim, ledwo sześć lat przepędziwszy, w roku 1607. w Lublinie wieku swego 24. świat ten, który przedtem dla Boga podeptał, porzucił. *Cichocki in Alloq. Osec. lib. 2. cap. 2.* niezkażonej żadnym grzechem niewinności jego pochwały zapisał; cierpliwości zaś tak wielkiej, że gdy mu nogę z spadku z woza zdruzgotaną, a ztąd pod piekielnym ogniem rozgorzałą, urzynać miano, on sam, gdy inni nad nim płakali, wesoło sobie nucił. Paweł trzeci syn Jędrzeja z Osmolskiej, złączył się dożywotnie

---

*) Był to Józef nie Antoni, (może dwóch imienny) poźniej wojewoda Wołyński, z *Stadnickiej* miał potomstwo: córki, jednę za Józefem Potockim krajczym koronnym, drugą Maryannę za Mniszchem starostą Sanockim: syn starszy N. osiadł we Francyi, młodszy Józef starosta Sendomierski, dalej wojewoda Podlaski, pojął *Ossolińską*, ale się to małżeństwo rozeszło. — *Przypisek Krasickiego.*

**) Pojął w małżeństwo *Lanckorońską*, z tej córka jedynaczka za Stadnickim. — *Przypisek Krasickiego.*

z Zbigniewą Słupecką kasztelanką Połaniecką, z tej był syn jeden co idzie.

Hieronim najprzód kasztelan Sądecki, potem Wojnicki, umarł kasztelanem Sendomierskim w roku 1576. i starostą Krzeczowskim, krwawe zasługi jego drogę mu do senatu utorowały, gdy albowiem pod Obertynem mężnie na nieprzyjaciół naciera, od nich oskoczony, po wielu ranach od nich sobie zadanych, z konia szwankował, pół umarły, gdy tedy tak we krwi swojej brodzi, a ratunku znikąd nie widać, zdało mu się że S. Anna do niego przyszedłszy, rany jego białą chustką wiązała, a co dziwniejsza, tejże godziny do Lwowa cudownie przeniesionym, i u Cyrulika złożonym siebie obaczył, gdzie zupełnie do zdrowia przyszedłszy tem się chętniej, na wszystkie okazye za ojczyznę narażał. Zaślubił sobie Katarzynę Zborowską kasztelankę Krakowską, z której córka Zofia, Stanisławowi Drohojewskiemu kasztelanowi Przemyslkiemu zaręczona, synów zaś trzech: Marcin, Jędrzej i Zbigniew. Z tych Marcin, starosta Krzeczowski, w owej z Gdańszczanami pod Tczewem batalji poległ na placu 1577. *Paproc. Biel. Starowol. in Monum. fol.* 788. Jędrzej spłodził syna Mikołaja starostę Wojnickiego roku 1648. za którym była Krystyna Zuzanna Wieszczycka, z tą miał syna Franciszka.

Zbigniew, trzeci syn Hieronima kasztelana Sendomierskiego, w roku 1605. kasztelan Żarnowski, podpisał list Zygmunta III. *de Feudo Prussiae* w roku 1607. wojewoda Podlaski, Stanisławowski, Dobrzyński, Stobnicki starosta, w którym roku pierwszej żonie swojej Katarzynie z Lissowa Kosińskiej kasztelance Podlaskiej zmarłej, nagrobek w Warszawie wystawił: *Starowol. in Monum.* na temże krześle siedział w roku 1611. gdy go komissarzem Rzeczpospolita do rozgraniczenia zapisała, *Constit. fol.* 19. i w roku 1613. do ukojenia związkowych: z tego przesiadł się na Sendomierskie, z którego przeniósł się na wieczność w r. 1623. Fundował OO. Dominikanów w Klimuntowie, klasztor i kościół pod tytułem S. Jacka, kędy po śmierci złożony. Dwa razy marszałkował izbie poselskiej, pierwszy raz 1585. drugi raz 1601. tam posłując o honor wujów swoich Zborowskich gorliwiej się ujmował. Na sejmie zaś *Inquisitionis*, z Opaleńskim Jędrzejem jak bronił Zygmunta III. honoru, sam mu nie raz Król publicznie dawał świadectwo, dopieroż podczas rokoszu, obiedwie strony pod Janowcem już do bitwy gotowe, rozerwał, i że tam do rozlania krwi nie przyszło, ułacnił. Związkowym wyperswadował, że się od szkodliwego ojczyznie węzła, rozwiązali. Po Kosińskiej żonie zmarłej, pojął

był Zofią Krasińską wojewodzankę Płocką, która pierwej była za Mikołajem Ligęzą kasztelanem Sendomierskim, ale tak z tą jako i pierwszą żadnego potomstwa nie miał; trzecią żonę miał Jadwigę z Sienna, z tej byli dwaj synowie: Krzysztof i Maxymilian; czwartą Annę Firlejownę wojewodzankę Krakowską, z tej syn Jerzy. Jegoż córka Zofia Konstantego Korniakta małżonka, w trzydziestu latach wdową zostawszy, w tym stanie aż do śmierci żyła, wszystka się na chwałę Boską wydawszy. Przemyslki klasztor OO. Dominikanów, za szczególną ją sobie dobrodzikę kładzie, która do erekcyi jego, po trefunkowym ogniu i spaleniu, najpierwszym i największym była supplementem. Fundowała przytem *Studium Theologicum et Philosophicum* w tymże klasztorze, i cokolwiek w tym tam kościele najbogatszego obaczysz w srebrach i apparatach, to z jej ręku wyszło. Do Lubelskiego kościoła tychże ojców do drzewa ś. dała bogatą lampę i inne srebro, Gidelskiemu także i Leżajskiemu klastorom OO. Bernardynów dobrze czyniła. *Bonav. a S. Stanislao. w Kazanie Prezent. Kazanie Pamiątka roczna* powiada, że ten Zbigniew w roku 1614. miał za sobą Parysownę kasztelankę Warszawską, z Sienickiej nie z Sienińskiej, Kaspra siostry urodzoną*).

Krzysztof syn Zbigniewa wojewody Sendomierskiego najprzód podkomorzy Sendomierski i starosta Stobnicki, posłował z tym tytułem na sejm 1620. zkąd był naznaczony komissarzem *ad Consilia bellica*, wspominają go także *Konstytucye* 1621. *fol.* 18. i 1623. *fol.* 9. i 1626. *fol.* 3. i 1627. *fol.* 3. gdzie approbowała Rzeczpospolita cessyą jego, którą wszystkich prowentów podkomorskich ustąpił pisarzowi granicznemu Sendomierskiemu. W r. 1633. już kasztelan Sądecki, *Const. fol.* 7. w r. 1637. kasztelan Wojnicki, *Const. fol.* 31. nakoniec w roku 1646. umarł wojewodą Sendomierskim, jam go w pierwszym tomie kasztelanem Sendomierskim napisał z Nakielskiego, ale to jest omyłka: bo wojewodą tylko był tego miejsca. Powiada o nim ten autor, że

*) Tego Zbigniewa wojewody Sendomierskiego, posiadał ciekawy rękopism Ignacy Krasicki biskup Warmiński, w którym wszystkie za jego czasów publiczne Rzeczypospolitej interesa, i szczególne niektóre okoliczności wypisane są dokładnie. — Pokazuje się z tego manuskryptu iż w młodości tenże Zbigniew błędami heretyckiemi był zarażony, wysłany był albowiem do szkół i mistrzów protestanckich w Sztrasburgu, gdzie dwa roki bawił, ztamtąd wraz z bratem Hieronimem był na dworze Karola IX. Króla Francuzkiego i miał pensyi 12,000 franków na rok z tytułem: *Gentilhomme de la Chambre.* — Był więc oprócz Marcina i Jędrzeja braci Zbigniewowych, Hieronim, ale ten młodo umarł. — *P. W.*

był głębokiej nauki, wiary katolickiej gorliwy obrońca, zkąd anabaptystów i innych sektarzów zbory poobalał jako w Rakowie, Iwaniskach, Skrzelowie. Powagi u wszystkich wielkiej; na klasztor Miechowski dobroczynny, niemniej i na nasze kollegium Krakowskie, któremu cztery tysiące wyliczył. Krzysztoporz zamek i piękny i obronny, wystawił pod Sendomierzem: po śmierci u OO. Karmelitów Bosych w Krakowie złożony, którym wiele łask oświadczył, a OO. Reformatów w Stobnicy pod tytułem Ś. Maryi Magdaleny fundował w r. 1622. wraz z żoną swoją, była to Zofia z Wojsławic Cikowska podkomorzanka Krakowska, z tej tylko się jeden syn został, Baldwin Krzysztof starosta Stobnicki i Robczycki *Eques auratus*, jest w druku jego *Corona Civica ob cives ab hoste Moscho servatos Vladislao IV. Regi Poloniae dicata* 1634. *Cracov. in 4to.* Jeździł z stryjem swoim Jerzym w legacyi do Ratysbony. *Morski w swoim Zodyaku* twierdzi, że miał za sobą Annę Zebrzydowską miecznikownę koronną, która pierwszem małżeństwem żyła z Abrahamem Gołuchowskim starostą Stężyckim, z tej miał syna Zbigniewa i córek dwie: Elżbietę, ta była za Krzysztofem Chełmskim podstolim Krakowskim, druga za Stanisławem Zakliką Czyżowskim; atoli że ten Baldwin zginął w okazyi pod Zborowem świadczy *Potoc. Centur. Virorum fol.* 44. że miał Teresę córkę Jana Karola Tarła kasztelana Wiślickiego *sterilem* za żonę, świadczy *Histor. Colleg. Bidgost.* 1661. że miał syna Felixa Jerzego Krzysztofa o trzech imionach, świadczy *Ines w odach swoich:* a w trybunalskiej genealogji czytałem że Jędrzej Ossoliński dóbr Bałutów i Bałutowska wola, dziedzic, spłodził syna Samuela i córek dwie: z tych Zofia, dostała się w małżeństwo Krzysztofowi Kotkowskiemu, a Elżbieta, 1*mo voto* żyła z Krzysztofem Wilamem, 2*do* z Krzysztofem Chełmskim podstolim Krakowskim, toć nie była Baldwina córką, jako chce Morski? Druga żona Krzysztofa wojewody Sendomierskiego Elżbieta Firlejowna której odumarł, ona zaś poszła za Łukasza Opalińskiego marszałka wielkiego koronnego.

Maxymilian kasztelan Czerski, a przedtem podskarbi nadworny koronny, starosta Malborski i Biecki, syn drugi Zbigniewa wojewody Sendomierskiego, był także chorążym Sendomierskim, 1631. z sejmu deputowany do rewizyi Szydłowskiego zamku, *Constit. fol.* 40. po bracie swoim Krzysztofie obrany podkomorzym Sendomierskim, po drugim bracie Jerzym, wziął podskarbstwo koronne nadworne, umarł kasztelanem roku 1655. w Klimuntowie pogrzebiony. Wszedł był w kontrakty małżeńskie z Heleną Kazanowską podkomorzanką koronną, Zygmunta córką, z tą klasztor i kościół OO. Do-

minikanów od ojca swego w Klimuntowie zaczęty, do swojej perfekcyi przyprowadził i nadał, spłodził z nią córek trzy: Maxymiliannę Janowi Lipskiemu wojewodzie Rawskiemu, Zofią Marcinowi Krasickiemu, kasztelanowi Przemysłkiemu (ta jednak spłodzona była z księżniczki Sanguszkowny drugiej żony jego) zaślubione; trzecia Katarzyna w klasztorze S. Jędrzeja w Krakowie zakonnica, z synów jego Adam Jerzy starosta Lubelski, ten w rycerskich dziełach przepolerowawszy młodsze lata w cudzych krajach gdy pod Beresteczkiem w oczach Króla Jana Kazimierza wielkiem sercem naciera, tamże poległ. *Potocki Centur. Vir. fol.* 13. Hieronim brat jego w Holenderskiem wojsku wprzód żółd prowadząc, tamże życie ze krwią dla ojczyzny wylał. Stanisław trzeci kanonik Krakowski, już był obranym na opactwo Pokrzywnickie, atoli śmierć go prędko zabrała; czwarty Jan kawaler Maltański kommendor Poznański; piąty Zbigniew opat Pokrzywnicki, umarł r. 1675. blizko czterdzieści lat tem opactwem rządząc; szósty Władysław, kanonik Krakowski i Płocki, jest w druku jego. *Diadema Virtutis in inauguratione in Reginam Poloniae Ludovicae Gonzagae* 1646. *in folio.* Szósty Alexander starosta Żydaczowski, ktorego syn Mikołaj podczaszy Żydaczowski, według Genealogji domu tego, Kamińska powiła mu syna Antoniego pułkownika w wojsku.

Samuel kasztelan Czerski, według Genealogji domu tego, czwarty syn Zbigniewa wojewody Sendomierskiego, pojął Katarzynę Głembocką kasztelankę Inflantską z tej była córka jedna, niewiem czy nie ta, o której pisze *Morski w Zodyaku*, że poszła za Mikołaja Lutomierskiego starostę Sieradzkiego, i synów trzech: Maxymilian, Franciszek, i Sieciech, żyli jeszcze 1700. *Jędrzej Alexandrowicz Monopodit ruina.* Z tych Maxymiliana synowie Józef stolnik Sendomierski, i Kazimierz kanonik katedralny Krakowski. Sieciechecha zaś brata jego trzech synów: Józef starosta Łojowski, żona jego Witowska, Zbigniew i Jan mąż rycerski.

Jerzy trzeci syn Zbigniewa wojewody Sendomierskiego, kanclerz wielki koronny, starosta Lubelski, Lubomski, Lubaczowski, Bogusławski, Brodnicki, Rycki, Derpski, Adzielski. *Vir oris ingeniique dotibus ingens et incomparabilis experientiae, immota, quantumvis inter multa inimicitiarum et suspicionum adversa, auctoritate*, mówi *Pastor. Histor. plen. lib.* 2. *i Potoc. Centur. Vir. fol.* 362. *Quidquid humanae felicitatis affulsit Vladislao IV. Georgium hunc: ejus administrum fuisse.* Posłując na różne sejmy od roku 1620. Ojczyzna widząc w nim niepospolite natury przymioty na różne go funkcye narażała, dwa razy w izbie poselskiej

marszałkował to jest w roku 1631. na ten czas podstoli koronny, i w r. 1635. już podskarbi nadworny koronny, kędy i wytwornej wymowy i wielkiego rozsądku pochwałę wyniósł, dał ich dowód, i w różnych legacyach, które do postronnych monarchów sprawował, jako do Jakóba Króla Brytannji, u którego posiłki przeciwko Osmanowi Carowi Tureckiemu wyjednał: gdy się potem wojna Szwedzka w Prusiech zakurzyła, on nie tylko, że przez całe trzy lata z ludźmi kosztem swoim zaciągnionemi, przy Królu Zygmuncie mężnie stawał, ale też gdy pokój między Szwedami i Królem pod Altmarkiem sklejono, on go z innemi jako komissarz i ułożył i podpisał. Po śmierci Zygmunta III. Władysław Królewicz, do stanów Rzeczypospolitej tego Jerzego zażył, aby był imieniem jego nakłonił ich do tego, żeby go na tron Polski obrały: co gdy wyperswadował szczęśliwie, Władysław do Urbana go VIII. Papieża do Rzymu wyprawił, aby mu był od niego posłuszeństwo oddał, tam przezorny Pan, niektóre dyssencye, które od dawnych lat w Polszcze między stanem duchownym i rycerskim zachodziły, uspokoił. Pod tenże czas, i u Ferdynanda II. Cesarza i u Rzeczypospolitej Weneckiej, i u książęcia Hetruryi z wielką imienia swego sławą legacye skończył. Za żywota jeszcze jego, wyszła książka pod tytułem: *Mercurius Sarmaticus w Gdańsku* 1645. *in 4to*, a temi czasy w Wilnie 1716. w której te jego mówy zamykają się. 1mo. *Oratio, cum nomine Vladislai IV. electi, Magni, Moschorum Regis obedientiam praestaret Urbano VIII. Pontifici Maximo* 1631. 6. *Decembr.* 2do. *Oratio ad Ferdinandum septemvirosque S. R. I. Principes congregatos Ratisbonae* 1637. 26. *Septbr.* 3tio. *Ad Jacobum I. Britanniae Regem Londini nomine Sigismundi III. auxilium adversus barbaros poscendo* 1621. *ultima Martii.* 4to. *Ad Reginam Poloniae Ludovicam Mariam, in qua Orator eam Vladislai IV. nomine, salutat* 1646. 10. *Mart.* 6to. *Ad Serenissimum Venetiarum Principem et Senatum* 1633. 14. *Jan.* 6to. *Cum, Vladislai IV. nomine publica in Charitativo Colloquio Torunii legatione fungeretur* 1645. Znać to i z tego, w jakiej stymie był u tych dworów ten Jerzy, kiedy Urban VIII. książęciem go na Ossolinie i jego sukcessorów, tych jednak tylko którzyby na Ossolinie dziedziczyli, kreował; o czem jest bulla papiezka u *Okol. tom. 3. fol.* 42. a Ferdynand Cesarz tego imienia wtóry, między *Principes. S. Romani Imperii* policzył, o czem diploma Cesarskie u tegoż *Okol. fol.* 44. pochwałami jego zagęszczone. Gdy powtórnie Szwedzi do Prus wtargnęli 1635. Władysław Król gubernią mu z wojskiem tej prowincyi oddał, póki znowu przez pakta,

wojna się ta nieskończyła. W następującym roku jeździł w legacyi do Ratysbony; gdzie Ferdynanda III. przy tronie Cesarskim utrzymał. Z podskarbstwa wziął krzesło województwa Sendomierskiego, z tego ustąpiwszy, wziął pieczęć mniejszą koronną, aż i wielką. Cecylią Renatę Królową r. 1637. ku granicom Polskim zbliżającą, a potem Ludowikę Maryą 1646. imieniem Władysława IV. Króla witał. Niemniej się w nim pobożność wydawała, kiedy w Częstochowie Najśw. Matce cudami tam wsławionej wspaniały ołtarz z hebanu wystawił, srebrem go odziawszy, *Czechow. Tobiasz kazanie Połów.* sto tysięcy na to wysypawszy. OO. Kamedułom pod Warszawą do fundacyi znacznie się przyczynił. Panny Karmelitki bose zakonu S. Teresy w Warszawie przy S. Trójcy fundował, śmierć jednak zaczętej fabryki dokończyć mu niepozwoliła. Naszemu zakonowi w Bydgoszczy kollegium fundował, i szkoły, pod tytułem *Aeternae Sapientiae* wymurował 1640. zapisawszy dobra, które był kupił od Teresy z Tarłów Ossolińskiej starościny Stobnickiej. Do dokończenia kościoła OO. Dominikanów w Klimuntowie siła dopomógł swoją szkatułą: tamże kollegiatę z probostwem infułackiem, kościół wspaniały, i mieszkanie dla księży, szpital dla ubogich wystawił, do którego tułających się po wsiach żebraków skupiwszy, częstował i odział należycie, wszystkę intratę z pieczęci na ubogich szafował. Rodziców swoich pod wspaniałym nagrobkiem ciała złożył. S. Piusa męczennika święte kości, z wielką pompą do Ossolina wprowadził. Ślubem się był obowiązał w Klimuntowie kościół na cześć S. Józefa, w Gołębiu dom Loretański Matce Boskiej wystawić, co się stało. W Bydgoszczy zamek restaurował, i wspaniałemi do mieszkania budynkami ozdobił, co poznać z herbów jego na kilku miejscach. Chcąc dyssydentów, do jedności wiary nakłonić, pochopem był Władysławowi Królowi, aby *Colloquium Charitativum* w Toruniu złożone było, na któremby katoliccy teologowie z dyssydenckiemi, rozeprzeć się mogli o różnicach wiary; sam tam nawet zjechawszy, mowę miał do nich wyborną, w której do jedności ich zachęcał, wszakże dla uporu heretyckiego, skutku tak ta rozmowa, jako i święta chęć jego nie miała. Śmierć jego przypadła na rok 1650. wieku 55. w Klimuntowie pogrzebiony. Pochwały mu wielkie zapisał *Ericius Puteanus cent.* 2. *epist.* 80. pod którym ten kanclerz uczył się w Lowanium. Chwali od tego Jerzego, czy wydaną, czy też napisaną *Orationem Monarchicam. Cichoc. in Alloq. Osec. Praefat.* i lubo dzielniejszy był w gładkiej wymowie i obrotnej radzie, przecież i w rycerskich sztukach znać w nim było wielkie serce: bo

żadnej nieopuścił okazyi wojennej, w którejby albo sam osobą swoją, albo ludźmi swemi nie stawał, w Moskwie przy oppugnacyi Smoleńska do szturmu idąc, Kamieniem w piersi rażony: wspomina go *Brachel histor. lib. 9. i Cluver ep. lib. 14. fol.* 886. ale błędliwie obadwa Krzysztofem go zowią. *Karwat w kazaniu na jego pogrzebie.* Miał za sobą Izabellę Daniłowiczownę podskarbiankę koronną, po tej pojął Firlejownę Elżbietę, wojewodzankę Sendomierską, z pierwszą spłodził trzy córki: Helenę, Teklę, Alexandra Lubomierskiego wojewody Krakowskiego małżonkę, ta z mężem swoim, gdy zaczętą fabrykę od ojca swego, złość Szwedzka rozwaliła w Warszawie Panien Karmelitanek bosych, z gruntu ją prawie wystawiła, pod który czas gdy dla inkursyi nieprzyjacielskiej, też zakonnice uchodzić musiały, ona ich dobroczynnie w swych dobrach przez długi czas podejmowała i żywiła. Srebrną trumnę (dwadzieścia i jeden grzywien ważyła) Ś. Walentemu męczennikowi, do kościoła naszego Jarosławskiego Ś. Jana sprawiła, ślubem się do tego obowiązawszy. Obraz Najś. Matki w Częstochowie statuami z złota odlewanemi dyamentami szafirami i innemi bogatemi kamieniami ozdobiwszy, wieczną nadto fundacyą na świece, któreby przed tym obrazem gorzały uczyniła; a co i dziwniejsza i rzadka w takich Damach, Bogu się na służbę poświęciła pod regułą Ś. Teresy w Lublinie 1686. kędy świątobliwie życia tego dokonała. Anna Teresa, Zygmuntowi Denhoffowi staroście Sokalskiemu. Urszula Brygitta Samuelowi Kalinowskiemu oboźnemu koronnemu zaślubione, i syn jeden Franciszek starosta Bydgowski i Lubaczowski, miał za sobą Katarzynę Działyńską wojewodzankę Pomorską, *MS. Konopat.* atoli młodo jeszcze za żywota ojca swego wszedł do grobu. Ten pamiętny w ojczyznie naszej kanclerz Władysławowi IV. Królowi Polskiemu, nietylko był powodem do erekcyi *Equitum Conceptionis B. Immaculatae Virginis*, albo kawaleryi Niepokolanego Poczęcia Matki Boskiej, ale też strukturę jej i ustawy opisał, które tu niżej dla ciekawości czytelnika kładę, nawet w Rzymie approbacyą jej u Urbana VIII. otrzymał, luboć że się koronnym synom zdała być wolności ojczystej szkodliwa, skutku w Polszcze żadnego nie wzięła.

IN NOMINE DOMINI. Amen.

Vladislaus IV. Dei Gratia Rex Poloniae etc. etc.

Ad perpetuam rei memoriam.

Notum facimus, Nos ubi primum liberis, et Concordibus Polonae et Lithvanae Gentis suffragiis Majorum Nostrorum solium conscendi-

mus, ensemque illum tot Divorum Praedecessorum nostrorum triumphis Nobilem, Sacra Antistitis manu, lateri nostro accinctum, ad ipsas Divini Numinis Aras strinximus, eo primam sollicitudinis nostrae intentionem convertisse, ut omnem subditorum Nostrorum, in armis excitationem a Divinae majestatis honore et gloria auspicaremur. Haec enim bellicosissimae gentis pectora, quorum nos antesignanum Deus esse voluit, nullis tecta muris, aut propugnaculis patentes ditionum nostrarum campos, sine peculiari Numinis ope tueri, et nuda fortitudine armatos hostium impetus frangere haud queunt. Quo vero majora Caelitus requirunt, recipiuntque auxilia, eo ardentius supernorum Castrorum humili devotione expectent Societatem, est necesse. Et quamvis universa haec Nobilitas Equitum, uti munus, ita et dignitatem sustineat, paucique reperiantur, qui Patriorum institutorum obliti, praetextam non in castris deponant. Illis tamen, quos generosiores spiritus, et ardor Nobiles, non sequi solum, sed et praeire, nec partem aliquam, sed totam vitam gloriae devovere cogit, id peculiari ratione curandum est. Horum ergo pectoribus tremendum Barbaris Crucis Sacrosanctae Clypeum parare volumus, Ordinem instituendo, quem ad Dei Optimi Maximi, ejusque Gloriosissimae Matris honorem erigimus, fundamusque certo numero Virorum ex omni Equestri ordine, hujusmodique Ordinis Militaris Equites Immaculatae Virginis appellari volumus, appellamusque et eis sequentes leges uti primus Author et Institutor, praescribimus.

DE NUMERO.

Numerus Fratrum non excedet septuaginta duos praeter Principem, hic enim numerus discipulorum, Caelesti Principi placuit, sed et Patronae Nostrae tam Gaudiorum quam Dolorum Mysteria septenario numero terminantur.

DE NOBILITATE.

Genus Equitum Nobile, et quorum a Majoribus derivata antiquitas, nulla macula defaedata, nulla suspicione in dubium revocata.

DE PATRIA.

Cum non solum ad splendorem Ordinis Equestris, sed etiam ad emolumentum ditionum, Nobis subditarum, iste Ordo respiciat, Equites ex his subditis Nostris Regni Poloniae, Magnique Ducatus Lithvaniae, ac Provinciarum ipsis annexarum eligentur. Licitum tamen erit Imperatores, Reges, Principes, Virosque illustres exteros in hunc Ordinem cooptare, modo numerum viginti quatuor non excedant, reliquus numerus usque ad septuaginta duos, praeter Principem, Nobilibus subditis Nostris constabit. Hoc praeterea cavemus, neminem exterorum (praeter ipsos Ordinum Supremos Magistros et Monarchas) in hunc nostrum Ordinem adscisci posse, qui non prius omnibus aliis Militaribus renuntiaverit sodalitatibus, et ornamentis.

DE PRINCIPE.

Principatum hujus Ordinis Nos ipsi, quoad vixerimus geremus, post fata vero nostra, subsequentes Reges Poloniae, libere electi, una cum Regalibus insigniis, hunc Magistratum, ejusque ornamenta, ipso coronationis die (nisi primo in numero eorundem Equitum fuerint) capessent.

DE INSIGNI SIVE TORQUE.

Insigne Equitibus Nostris dabimus, Torquem ex auro puro absque ullis lapidibus vel unionibus, cujus particulae invicem concatenatae alternatim repraesentabunt, una quidem lilium album in medio radiorum, cum hac inscriptione: *In te;* altera vero fasciculos sagittarum colligatarum fascia alba his verbis inscriptis: *Unita virtus.* Dependebit a Torque crux rubea, in cujus medio conspicitur imago Virginis Infantis Candida, Draconem calcantis pedibus his verbis suppositis: *Vicisti vince etc.* Hoc insigne Nos pro singulis Equitibus procurabimus, usque ad numerum septuaginta trium.

DE USU ILLIUS.

Utentur hoc insigni Equites, et ipse Princeps in omnibus Ordinis solennitatibus, tum in Festivitatibus Circumcisionis, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Corporis Dominici, et Natalis, tum omnibus illis diebus, qui Sacratissimae Coelorum Reginae, Patronae nostrae sunt dicati, sed potissimum die Conceptionis Illius Immaculatae, quem particulariter observabunt, et eo ipso ad Sacram Corporis Dominici Communionem accedere tenebuntur. Hoc ipsum Insigne gerent diebus quoque Sanctorum, Adalberti, Stanislai, Casimiri, et Francisci, reliquis vero diebus crucem solam et quidem solenni minorem, alba fascia e Collo suspensam deferent.

DE HABITU.

Die Solennitatis Ordinis Equites, Gentis suae more induti, (dummodo purpurei Coloris sit ille interior ornatus) desuper Pallio Candido longiore, sinistram manum, magis dextram operiente, ex panno Phrygio vestientur; subductum vero erit panno sericeo leviori purpurei item coloris, cujus superna pars circum humeros dependebit. Pileum item candidum gestabunt, ejusdem panni, similiter subductum, cujus vertex radiis aureis a summo ad medium prominentibus, pars vero anterior Imagine Virginis Matris auro et argento texta ornabitur. Hunc vero ornatum unusquisque Equitum proprio aere sibi curabit.

DE SACELLO.

Sacellum hujus Ordinis erit Templum Pacis ad Praesepe Salvatoris, in Urbe Cracoviensi, Patrum Minorum de observantia Sancti Francisci curae commissum, cujus ornamentorum praecipuam Equites curam gerent, sepelirique corpora sua, (nisi ratio gravis Personae aut respectus, Testatorisque voluntas aliter disposuerit) ibidem mandabunt.

DE OFFICIALIBUS ORDINIS.

Officiales Ordo habebit duos ex numero eorundem Equitum a Principe destinatos, Cancellarium nempe, et Thesaurarium, quorum munera et functiones ex his ipsis legibus patebunt.

DE PRAECEDENTIA.

Inter Equites hic Ordo observabitur; primo Monarchae et Principes, sanguinis Regii, post hos Senatores Regni, qui in Ordine hoc fuerint, secundum ea loca, quae in Senatu obtinent, reliqui sive sint officiales curiae Nostrae, sive non, sola temporis, quo Insignia Ordinis suscepere, praerogativa gaudebunt, quod de festo annuo duntaxat Ordinis intelligendum est. Salvis per omnia praeeminentiis et praecedentiis

quorumcunque officialium secundum usum et consuetudinem Reipublicae, sive sint affinales curiae Nostrae sive Palatinatuum et terrarum.

DE FRATRIBUS DEFUNCTIS.

Quolibet anno Princeps, et Equites pullati, in idem Templum e Palatio descendent, illicque pro animabus Defunctorum Fratrum sacris intererunt, concionantemque supremum Ordinis Poenitentiarium, de virtutibus et rebus gestis Defunctorum Confratrum audient, ut et mortui laus constet, et vivi praeclare factorum exemplis ad virtutem gloriamque excitentur.

QUID UNICUIQUE DEFUNCTO DEBEATUR.

Ubi ad notitiam Confratrum mors Confratris devenerit, singuli Equites pro illo Defuncto triginta Missas absolvi curabunt, ipsi vero totidem vicibus Salve Regina recitabunt.

DE SEPULTURA EQUITUM.

Confratrum mortuorum corpora, quibuscunque per distantiam locorum Occupationesque publicas, aut infirmam valetudinem licuerit, ad sepulchrum comitari et quam maximam etiam mortuo, demonstrare charitatem ad declarandum tam Inclyti Ordinis vinculum, valemus.

DE TORQUE REMITTENDO.

Haeredes defuncti Equitis Torquem intra Trimestre remittere ad Thesaurarium Ordinis, vel ipsum Principem tenebuntur. Quodsi vero quispiam Equitum per incuriam vel casu fortuito Torquem amiserit, tantum auri in Thesaurum Ordinis inferet, quantum ad novum conficiendum requiritur.

GESTA ORDINIS.

Cancellarius Ordinis ad excitandos Fratrum nostrorum animos, praeclara singulorum gesta, et totius Ordinis Insignia facinora literis consignabit, ut eorum perennet memoria, quorum virtus et animi magnitudo orbi confert perennitatem.

DE PRAELATO.

Nominabimus itidem unum ex Praelatis, qui nobis et nostris in posterum Successoribus visus fuerit, qui tantum sacra publica Ordinis in Conventibus peraget, et defunctos Confratres pro Concione laudabit geretque talem crucem, qualem Equites extra solenniores Festosque dies gestabunt.

FIDELITAS IN PATRIAM ET PRINCIPEM.

Ultra haec obligantur, Equites se Principis ac Reipublicae salutem, dignitatem, et commoda, atque patriarum legum et immunitatum praerogativas post Deum ejusque Deiparae Virginis, Sanctaeque Matris Ecclesiae et Sedis Apostolicae honorem, prae oculis habituros.

BELLUM CONTRA TURCAS.

Si Bellum a Barbaris et Infidelibus ingruat: tenebuntur viriliter obviare, et vires suas conferre, in Bello stipendiis contentari, a nemine quidquam extorquere, nec extorqueri a suis permittere, aliosque Commilitones, quantum licebit a hujusmodi rapinis avertere.

DEI HONOR ET BEATISSIMAE.

Ne Deus ejusque Mater se audiente blasphemetur, vel cum vitae periculo se opponent, ejusque cultum promovebunt, Leges Ordinis debitamque Principi secundum jura Reipublicae obedientiam observabunt.

DE EXTRANEIS.

Si quis Principum, vel Virorum Illustrium, exterorum, in hunc nostrum Ordinem admitti postulaverit, aut Nos vel successores nostri aliquem eorum Insigni hoc honorare vellemus, Ordinis Torques, videlicet cum Cruce, per Cancellarium aut Secretarium Ordinis (si ex Monarchis aut majoribus fuerit Principibus), si vero ex aliis viris Illustribus, per novissimum Equitem absenti transmittetur. De cujus manibus inter Missarum Solennia Torquem recipiet, ad Militiam tamen in limitibus Russiae, exteri, qui noluerint, non obligantur praecipue Principes, qui alias retundendis Barbarorum conatibus vires ac facultates suas impendunt, et huic ipsi Regno auxilio, ubi necessitas postulaverit, adesse queunt, modo tamen, e Viris Illustribus, non vero Monarchis singulare aliquod meritum Reipublicae praestetur.

LOCUS INAUGURANDI EQUITES.

Insignia Ordinis in Templo capient, inter Missarum solennia, antequam cantetur Evangelium. Constituto vero die omnes Equites, nisi legati impedimento praeoccupati fuerint, vel ratio eminentis dignitatis impediverit, convenient; deducendo Principem ex Palatio Eumque per Seniorem Equitem, accommodata salutabunt Oratione. Per Cancellarium seu Secretarium Ordinis, a Principe vicissim, grati et Paterni animi responsum accepturi. Ad Templum prodibunt bini praecedentes Principem, eodem cultu cum Equitibus illa die ornatum, Sacram ingressi Aedem, suam quisque sedem Insigniis ac armis ornatam occupabit, et Missam Solennem De Immaculata Deiparae Virginis Conceptione Cantandam ab eo Praelato, quem Princeps supremum Ordinis poenitentiarium declaraverit, debito cultu et reverentia audient. Ad Offertorium ubi primum Princeps processerit, singuli Equites suo sequentur Ordine, quam primum ad altare Offertorii munus tradiderint, Principem adibunt, ejusque manum deosculabuntur.

ELEEMOSYNAE.

Eleemosynas pro redemptione Captivorum, vel sustentatione egenorum, cuilibet Equitum secundum Christianam charitatem praestare permittitur, ad manus Thesaurarii Ordinis; etiam legare et donare cuique Equitum in hunc finem licitum erit, et aliis Personis hac pietate excitatis, quod de bonis tantum mobilibus est intelligendum. His modis collectam pecuniam Thesaurarius ordinis juramento obstrictus, ad nullum alium usum convertet, praeterquam in eliberationem captivorum militum, vel sustentationem indigentium, idque pro arbitrio Principis Equitum praesentium. Si quis Equitum non sua culpa sed aliquo infortunio ad tantam devenerit egestatem, ut sine probro Nobilitatis Equestrisque dignitatis vivere nequeat, huic Communi Confratrum ope erit succurrendum, tenebiturque unusquisque Equitum subvenire indigenti.

Confraternitas Conceptionis Beatissimae.

Ut vero honor Immaculatae Virginis augeatur, et erga hanc potentem Ordinis nostri Patronam devotio latius diffundatur, postulabimus

a Sanctissimo Domino nostro Papa, Archi-Confraternitatem hujus ipsius Immaculatae Deiparae Virginis (quam Fratres Minores de Observantia Sancti Francisci, eodem in Templo Pacis ad praesepe Salvatoris in Urbe nostra instituent) approbari. Quae non solum Equitibus Inclyti Ordinis hujus, sed omnibus Christi fidelibus utriusque sexus Communis erit, more aliorum in Religionibus Confraternitatum. Praefatae tamen Confraternitatis Sodales non Equites nulla ratione crucem, aut alia Ordinis nostri insignia gestare praesument, sed Imaginem duntaxat Virginis Infantis candidam ex auro fusilem, Draconem pedibus calcantem cum hac circumscriptione: *Dignare nos, laudare te, Virgo Sacrata.* In his autem omnibus statutis, et eorum articulis, punctis, clausulis, et conditionibus, leges, jura Reipublicae, et nobilitatis Regni, nec non Magni Ducatus Lithvaniae immunitates, et praerogativae: secundum veterem Reipublicae consuetudinem, et Patriae instituta sacrosancte observabuntur.

URBANUS PP. VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Militantis Ecclesiae Regimini per abundantiam Divinae gratiae, meritis licet imparibus praesidentes, inter praecipuas Apostolicae servitutis curas, illam peculiari studio jugiter amplectimur, ut Catholica Religio ubique terrarum et Gentium floreat, ac etiam Piorum Principum, aliorumque Virorum genere et virtutibus praestantium, tanquam Fidelium Christi Athletarum, ope ac fortitudine magis in dies augeatur, ac propagetur, proindeque Catholicorum Principum in id tendentium vota, ad exauditionis gratiam libenter admittimus: salubriter in Domino expedire. Siquidem dilectus Filius Nobilis Vir Georgius Ossoliński Comes de Tęczyn, Charissimi in Christo Filii nostri Vladislai Poloniae et Sveciae Regis illustris, ad Nos et Sedem Apostolicam Orator, ejusdem Vladislai nomine Regis, Nobis nuper exponi fecit, quod ipse Vladislaus Rex pro avito suo Catholicae Religionis defendendae et propagandae studio, unum Ordinem Militarem, sub titulo Immaculatae Deiparae Virginis, pro certo numero Virorum, ex omni Equestri Ordine lectissimorum ad Majorem Dei, ejusdemque Beatissimae Genitricis Virginis Mariae laudem et Gloriam, ipsiusque Catholicae Religionis adversus ejus hostes defensionem et propagationem, modo et forma infrascriptis erexit, et fundavit cum statutis editis super hoc tenoris sequentis.

Hic recensentur Natura Ordinis et diploma Regis.

Cum autem (sicut eadem expositio subjungebat) dictus Georgius Comes plurimum cupiat erectionem, et fundationem Militiae hujusmodi, ac praeinserta statuta Apostolicae nostrae Confirmationis robore communiri, Nobis propterea Georgius praefatus, dicti Vladislai Regis nomine humiliter supplicari fecit, ut super praemissis opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur pie laudabili ipsius Vladislai Regis desiderio, quantum cum Domino possumus annuere, ipsumque Vladislaum Regem, quem praecipue Paternae Charitatis affectu complectimur, specialibus favoribus et gratiis prosequi volentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, erectionem et fundationem Ordinis prae-

fati, ac praeinserta statuta hujusmodi, dummodo statuta Sacro Concilio Tridentino, et aliis Sacris Canonibus, ac Apostolicis Constitutionibus non repugnent, et sine praejudicio jurium Ordinariorum, Apostolica Authoritate Tenore praesentium approbamus, et confirmamus; illisque inviolabilis Apostolicae firmitatis robur adjicimus, et omnes ac singulos tam juris, quam facti defectus, si qui desuper quomodolibet intervenerint, supplemus, decernentes praemissa omnia et singula valida, firma, et efficacia fore, suos plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere: per quoscunque dicti Ordinis Militaris Fratres, Milites, et quasvis alias illius Personas inviolabiliter observari, sicque nec non aliter per quoscunque Judices ordinarios et Delegatos etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ubique judicari et definiri debere ac irritum et inane, si secus super his a quoquam quamvis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus Constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, ac quibusvis etiam juramento, Confirmatione Apostolica, vel alia quavis firmitate roboratis statutis, et consuetudinibus. Privilegiis quoque indultis et literis Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, Confirmatis, et innovatis, quibus omnibus et singulis illos, tenore praesentibus pro plene et sufficienter expressis habentes illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus, caeterisque contrariis quibuscunque etc. Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die quinta Julii Anno MDCXXXIV. Pontificatus Nostri Anno XI.

Krom tu wyliczonych, N. starosta Wojnicki miał za sobą Elżbietę Hadziewiczownę, z tej był syn Józef; ale młodo umarł. N. Elżbietę Szembekownę kasztelankę Wojnicką. Zofia zakonnica Ś. Brygitty w Brześciu Litewskim 1676. N. stolnik Sendomierski, miał za sobą Charczewską. Zofia była za Franciszkiem Charczewskim. N. była za Tarłem Stanisławem Kazimierzem kasztelanicem Zawichoskim. Zbigniew Ossoliński drugim ślubem miał za sobą Marcyannę Oborską podkomorzankę Liwską, wdowę po Wojciechu Łuzeckim ale z nią *sterilis:* z pierwszej zaś żony córkę Izabellę wydał za Marcina Oborskiego wojewodę Podlaskiego. *Geneal. Jurid.* N. miał za sobą Katarzynę Tomisławską podczaszankę Bełzką, z której syn jeden kasztelan Połaniecki, drugi stolnik Sendomierski. N. starosta Przyłuski ma za sobą Morsztynownę wojewodzankę Inflantską. Jerzy kasztelan Zawichoski miał za sobą Katarzynę Zaboklicką wojewodzankę Podolską, która 1*mo voto* była za Dembińskim łowczym Krakowskim, 2*do* za Stanisławem Morsztynem chorążym Sendomierskim.

Maxymilian hr. Ossoliński kasztelanic Czerski z Katarzyną *Tomisławską* miał synów, Jerzego kasztelana Zawichoskiego ten z *Zaboklicką* z tą *sterilis*, i Józefa hr. z *Tęczyna* Ossolińskiego kasztelana Czechowskiego, ten z Anną z *Słupowa Szembekowną* miał synów Alexego i Michała. Alexy hrabia z *Tęczyna* Ossoliński, katedralny kanonik Krakowski i Warmiński. Michał hr. z *Tęczyna* Ossoliński, kasztelanic Czechowski, żona jego Anna *Szaniawska*, podstolanka koronna, urodzona z *Ossolińskiej*, podskarbianki w. koronnej. Synowie Michała i Anny,

Józef i Kajetan Ossolińscy. *Secundo voto* Józef Ossoliński, kasztelan Czechowski, miał za sobą *Charczewską*, kasztelankę Słońską, których córki, Aniela za Broniewskim, i Katarzyną. — *Duńczewski.*

Ossoliński kasztelan Gostyński z *Załuskiej* siostry Andrzeja biskupa Krakowskiego miał potomstwo, Alexandra miecznika Litewskiego ten 1o z *Dembowską*, 2o z *Lewendalowną* córką sławnego marszałka wojsk Francuzkich złączony, córkę wydał za Józefa Ossolińskiego wojewodę Podlaskiego, ale się to małżeństwo rozeszło i poszła za mąż za Krasińskiego oboźnego koronnego. — W r. 1778. Tomasz Ossoliński miecznik Podlaski. — Kazimierz podkomorzy Mielnicki. — Franciszek z Franciszkana biskup Kijowski, umarł r. 1784. — Jan starosta Drohicki. — Tomasz cześnik Drohicki. — *Przypisy Krasickiego.*

Wyżej przez *Duńczewskiego* wspomniany syn Michała i Anny z *Szaniawskich* Ossolińskich, Józef Maxymilian hr. Ossoliński urodzony w r. 1748. — był członkiem deputacyi wyprawionej do Wiednia do Cesarza Leopolda II. którą od r. 1789—1793. sprawował. Wprzód jeszcze r. 1785. pojął był w małżeństwo Teresę hr. *Jabłonowską*. W r. 1823. otrzymał zatwierdzenie od Franciszka I. Cesarza, zakładu biblioteki publicznej we Lwowie, którą przez wiele lat zgromadzał. Oprócz tego ciągle zajmował się pismiennictwem, i tak, przełożył na język Polski Senękę ,,*O pocieszeniu, ksiąg troje*, — był współprawownikiem *Monitora* i *Zabaw przyjemnych i pożytecznych*, na polecenie Towarzystwa Przyjacioł Nauk podjął się napisać początkowe dzieje Polski, które miały tworzyć Tom I. historyi Naruszewicza, lecz dla wielu przeszkód nieprzyszło to do skutku. — Nad historyą panowania Zygmunta I. 17. lat pracował, i po wielu poprawach, nie uznał jej godnę pokazania światu. — Nadto wiele pism pomniejszych tak drukowanych jak w rękopismach pozostałych dowodem są pracy tego szanownego męża. W r. 1822. utraciwszy wzrok i w tem kalectwie jeszcze zajmował się tłomaczeniem Liwiusza, listów Pliniusza młodego i satyr Juwenalisa, lubo i tych prac niedozwoliła mu dokończyć śmierć przypadła 17. Marca 1826. roku. — *Siarczyński* w bijografji jego tak o nim mówi: ,,Dokładność w opisach, dowodność w sprawdzeniach i przytoczeniach, jasność w związku rzeczy i myśli, poprawność w składzie mowy, dobór przenośni i wyrazów, są szczególnem i właściwem pism jego znamieniem i zaletą. Obszerna i obfita znajomość dziejów i całego pismiennictwa polskiego, często nastręczała mu hurmem wszelakie wiadomości, przeto nie rzadko w dziele jego wtrącone nawiasowe wiadomości, dalekie w związku i innego piętna czytać się zdarza. Wymowa jego obfita i dosadna, jest starannie ozdobna, mimo tego skromna, do potocznego sposobu mówienia tak zbliżona, iż i powszednich wyrazów wytworność jej nie odrzuca. Tchnie on zawsze ową niezmuszoną swobodą w wysłowieniu, o której pisze Kwintylian, iż więcej się od niej wyrodzono, niżeli od przodków wymowy. Słusznie przeto obok Naruszewicza i Czackiego miejsce Ossolińskiemu naznaczają!“ —

Ossowski *herbu Dołęga*, w Wielkiej-Polszcze, Litwie i Mazowszu. Piszą się z Ossowy Sien. *Jan Rożycki w kazaniu swojem Obrona*, z tego domu tych wspomina: Miko-

łaja podsędka (rozumiem Poznańskiego) 1564. Łukasza, który posłując na sejm umarł 1572. roku. Jana pisarza ziemskiego Wschowskiego 1575. Stanisława opata Przemęckiego 1596. Maciej Ossowski 1566. mąż wojenny, trzysta ludzi pod swoją komendą mając, w Wołoszech, pod Gdańskiem pod Byczyną w Inflanciech i Moskwie wszędzie mężnie stawał, miał za sobą Jadwigę Modrzewską herbu Grzymała. Wacław kasztelan Nakielski umarł 1643. na różnych wojnach wiernie dla ojczyzny pracował, w Moskwie będąc z Dymitrem zmyślonym, przez siedm lat tam przytrzymany, posłem potem na kilka sejmów stawając, deputatem na trybunały, wszędzie sumienia nienadwerężonego: z dyssydentów rodziców urodzony, dziwnym przypadkiem od Boga powołany, uznał prawdę katolicką i do zgonu swego świątobliwie się jej trzymał. *Constit.* 1638. *f.* 20. Barbara Krzysztofa Grzymułtowskiego wojewody Poznańskiego małżonka. N. Ossowski kasztelan (nie przydaje autor jaki) w r. 1655. przeciwko Karolowi Szwedzkiemu Królowi wyjechawszy, witał go pod Rogoźnem. *Tulden. lib.* 5. Jędrzej starosta Wschowski takiej był siły że podkowy żelazne końskie w ręku rozrywał i szyny żelazne, *Histor. Naturalis P. Rzączyński fol.* 316. z sejmu 1661. komissarz do granic. *Constit. fol.* 21. Kazimierz Ossowski miał za sobą Apollonią Kowalską, od której był Józef scholastyk i officyał generalny Kujawski, i Hieronim miecznik Brzeski Kujawski. Piotr w zakonie naszym umarł w Grudziądzu 1710. Kazimierz kanonik Poznański, jest w druku jego *Sermo dictus in Synodo Posnan.* 1689. *in 4to Varsav.* Są i w Łomżyńskiej ziemi tegoż herbu, co poznać z dedykacyi ks. Tylkowskiego, do życia S. Stanisława Kostki, wprawdzieć ten autor, z daleka tej familji początki wywodzi, ale że autora na to żadnego nie przywodzi, i owszem przeciwko historykom naszym, dla tego to opuszczam. Jakób, jak pisze *Kojałow. in MS.* kasztelanic Śrzemski długo w wojsku Litewskiem żołd prowadząc, wziął od Króla w zasługach w księztwie Litewskiem wieś pewną, i stolnikostwo Łomżyńskie, Paweł syn jego skarbnik Łomżyński, ojcowskim trybem idąc, w obozie lata swoje trawił, osiadł w województwie Brześciańskiem, kędy naszemu kollegio Brzeskiemu, wieś Kotelnią wiecznemi czasy darował. *Histor. Colleg.* z Orłowskiej herbu Orla, spłodził Jędrzeja kanonika Kruświckiego, potem kantora i prałata Wileńskiego, regenta kancellaryi mniejszej Litewskiej 1656. Michała skarbnika Łomżyńskiego, deputata na trybunał fiskalny 1658. pięć lat, to na naukach, to w obozie Francuzkim przepędził. Stefana doświadczonego żołnierza w expedycyach Zborowskiej, Beresteckiej. Piotra

pod Białocerkwią, Stanisława pod Batowem na wojnie zabitych. Jędrzej Leopold skarbnik Łomżyński 1690. r. z matki Gołuchowskiej urodzony. N. skarbnik Łomżyński, miał za sobą Helenę Kurdwanowską, wdowę po Kurdwanowskim podsędku Sendomierskim. N. Franciszka Koszutskiego małżonka, Zofia Marcina Radomickiego kasztelana Kaliskiego.

Ossowski *herbu Gryf. Nakielski fol.* 39. dom Ossowskich od Klemensa z Ruszcze kasztelana Krakowskiego wywodzi, ale się to utrzymać nie może, ponieważ ten Klemens prócz córki jednej zakonnicy, i syna Dojutrkiem nazwanego, przeto, że po narodzeniu swojem zaraz nazajutrz umarł, żadnego inszego potomstwa nie odebrał. Pewniejsza to tedy, że idą z linji Janika albo Janisława arcybiskupa Gnieznieńskiego herbu Gryf, który fundował Jędrzejowski klasztor, a na pamiątkę tego oblig na tych tam zakonników włożył, żeby byli sukcessorom jego, z tegoż miasteczka pewną daninę dawali, którzy potem Geraldowi opatowi Jędrzejowskiemu w roku 1368. za trzydzieści grzywien ustąpili dziedzicy na Ossowy: kładzie *Nakielski i Paproc. excerpt tego kontraktu*, i drugiego także, kędy Włodko i Fulko bracia rodzeni dziedzice na Ossowy, za pięć grzywien, swojej części na temże miasteczku cessyą uczynili, na którym się między innemi podpisał, Klemens z Ossowy kasztelan Radomski: trzeba tedy mówić, że od któregokolwiek z braci tego Janisława arcybiskupa, swój początek Ossowscy wzięli, a nic pewniejszego, że od Klemensa, o którym się mówiło pod herbem Gryf. Mściug z Ossowy podkomorzy Krakowski, podpisał pewną tranzakcyą w roku 1370. między Arnoldem opatem Jędrzejowskim i dziedzicami Michowa, u *Paproc. f.* 73. Paweł Ossowski sędzia ziemski Sendomierski, a przedtem pisarz ziemski, komornik Wiślicki i Chęciński, co znać z podpisu jego na listach klasztoru Miechowskiego, u *Nakiel. fol.* 644. w roku 1546. i znowu w roku 1561. a 1571. naznaczony był do korrekty praw koronnych. *Biel.* Klasztor Jędrzejowski rachuje go między swemi dobrodziejami w roku 1582. synów jego według *Paproc.* było dwóch Stanisław referendarz koronny, kantor Gnieznieński, proboszcz Sendomierski, kanonik Krakowski, mąż i rozsądkiem, i dzielnością do wszystkich funkcyi sławny, już był nominatem na biskupstwo Chełmskie, atoli nim przyszło do jego konsekracyi, on się z światem rozstał w roku 1580. w Sendomierzu pogrzebiony. *Biel. fol.* 767. Jan brat jego najprzód był podstarościm Nowomiejskim, potem kasztelanem Połanieckim w roku 1589. z tym tytułem podpisał list Zygmunta III. u *Okol. tom.* 3. *fol.* 215. i tranzakcyą Będzińską; tegoż samego roku,

Król go swoim posłem wysłał na synod Piotrkowski. *Acta Synod.* Był mąż uczony, i do najgwałtowniejszych spraw sposobny, miał za sobą Elżbietę Koniecpolską, starosty Wieluńskiego córkę, i z nią potomstwo, tenże czy inszy Jan kasztelan Zawichoski 1601. *Baranow.* Stefan ziemianin Lubelski, z Piotrem Ożgą w legacyi wysłany do Konstantynopola, tam i od morza i od moru w wielkich był niebezpieczeństwach, pod Cecorą w niewolą wzięty, całe dwie lecie w Krymie uwiązł, ztamtąd wybawiony, tem mężniej bił się za ojczyznę, to z Kozakami, to z Tatarami. *Nieszpork. Annal. p.* 1. *c.* 9. Jan sędzia kapturowy Chełmski 1632. Anna zakonnica u wszystkich ŚŚ. we Lwowie.

W r. 1778. Franciszek kustosz katedry Krakowskiej. — Antoni kanonik Kujawski. — N. siostra kustosza za Oborskim. — *Krasicki.*

Ossowski *herbu Prus 1mo*, piszą się z Ossowa w Prusiech, w Pomorskiem kwitnęli, z tego domu Krzysztof Ossowski z Ossowa 1516. haeres na części Bobowa, w roku zaś 1560. Jakób Ossowski dziedzic na części Dąbrówki, potem Jerzy Ossowski dziedzic na części Ossowa z roku 1570. Świeższych zaś czasów Jerzy Ossowski spłodził córkę Jadwigę, i syna Kazimierza kanonika Poznańskiego. Czytałem w pewnym projekcie drukowanym, że Ossowscy insi są w Poznańskiem województwie z Ossowej Sieni, herbu Jelenia głowa (podobno miał mówić herbu Napiwon). Drudzy Ossowscy w Kujawskiem z Ossowa herbu Lubicz, ale ja o nich doskonalszej nie mając informacyi, to tylko namieniam.

Ossowski *herbu Rola*, w Łęczyckiem województwie.

Ostankiewicz, w województwie Witebskiem. Hieronim Ostankiewicz pisarz grodzki Witebski 1674. r. Jakób Ostaszkiewicz w powiecie Bracławskim. Ostanosowiczowna była za Michałem Połubińskim sędzią ziemskim Słonimskim.

Ostaszewski *herbu Ostoja.* Wojciech i Paweł Ostaszewscy w ziemi Nurskiej 1648. Barbara stolnikowna Ciechanowska Ciemniewskiego małżonka; są i w Wielkiej-Polszcze. Z tych Mikołaj dziedzic na Momotach pod Pleszowem, miał za sobą Annę Mańkowską, z której syn Jan i Michał 1701. N. Stanisława Łopackiego małżonka.

W roku 1778. Tomasz Ostaszewski kanonik Chełmski, kanclerz kollegiaty Warszawskiej. — Michał podwojewodzi Wyszogrodzki. — Jan cześnik powiatu Prasnyskiego. — Antoni wojski Prasnyski. — Teodor wiceregent Latyczowski. — W r. 1788. Michał komornik Zakroczymski: — Jan chorąży Prasnyski. — *Krasicki.*

Osten czyli **ab Ostau**, *herb ich taki.* Tarcza wzdłuż przedzielona na dwie części, po lewej stronie jest klucz piórami i zębami od linji odwrócony, po prawej stronie trzy rzeki na ukos w gorę idące, na hełmie dwa klucze na krzyż złożone

zębami do góry, między dwiema orlemi skrzydłami. Przedtem w Prusach książęcych kwitnęli jako Wojciech ab Ostau *Praeses judicii aulici Ducatus Prussiae* 1612. podpisał *literas Reversales*. Ostenowna Jerzego Kaspra Fleminga konsyliarza u książęcia Pruskiego małżonka. Jan Osten temi czasy w zakonie naszym. Dom ten kwitnie też i gdzie indziej, bo temi czasy, gdy to piszę; jeden z tego domu arcybiskupem Moguntskim i elektorem obrany.

OSTOJA HERB.

Mają być dwa księżyce niepełne żółte, barkami do siebie obrócone, każdy z nich jednym rogiem do góry, drugim na dół obrócony, między niemi miecz biały otłuczony, rękojeścią do góry, końcem na dół, w polu czerwonem, na hełmie pięć piór strusich: tak go opisują *Biel. fol.* 253. *Paproc. w Gniazdzie fol.* 301. i *fol.* 1199. *O herb. fol.* 283. *Okol. tom.* 2. *fol.* 357. *Klejnoty fol.* 71. *Petrasancta c.* 59. powiada, że dwóch księżyców do siebie barkami obróconych, wiele domów w Austryi i Styryi zażywa, ale bez miecza. Początki tego herbu według pospolitego pisarzów naszych pióra przypadły, za panowania Bolesława Śmiałego Króla Polskiego: gdy albowiem nieprzyjaciel wtargnął w granice Polskie, wysłany przeciwko nim pułkownik imieniem Ostoja, w niewielkim ludzi do boju poczcie języka wziąwszy o zbliżającym się nieprzyjacielu, cicho się pod obóz jego podemknął, i straż wyciął, tak, że żaden z nich albo miecza, albo pętów nie uszedł; jeden z pojmanych szukając łaski w tej swojej niedoli, u pomienionego Ostoi, przyrzekł mu pod przysięgą, że mu miał dopomoc, do większego zwycięztwa. Darowany tedy wolnością, prosto do swego obozu przypadł, tam nic niewspominając o porażce swoich, jeszcze do tego nakłonił hetmana swego, że nowe posiłki straży pierwszej i daleko liczniejsze wysłał. O tych upewniony Ostoja, tak ich ze wszystkich stron oskoczył, że żaden szabli jego nie uszedł; do-

piero z drugiemi pobliższemi chorągwiami złączywszy się, nocą na obóz nieprzyjacielski uderzył, gdzie przestraszeni wszyscy, jedni się pod miecz dostali, drudzy do pobliższych lasów, życie salwując, od goniących się i szukających poginęli. Za to tedy dzieło, Ostoja i herbem tym nadany i w znaczne dobra opatrzony, nawet i niewolnik, który mu do tego zwycięztwa dopomógł, tymże klejnotem i wolnością udarowany. Tenże *Paprocki w swoim Ogrodzie*, inszą osnowę początków tego herbu wypisał, o której i *Okolski* namienia; ale że mało ma podobieństwa do prawdy, dla tego się tu opuszcza. Od tego herbu, potem poszedł herb Przegonia nazwany: dla tego też wiele domów w Polszcze, dla tych obojga herbów podobieństwa, już się do tego, już do tego referują. *Okol. tom. 2. fol.* 230. powiada, że Ciamartów familia w ziemi Siedmiogrodzkiej, podobnym się herbem do herbu Ostoja pieczętuje, to jest dwiema księżycami, barkami się z sobą stykającemi, nad któremi krzyż tak ułożony, że się księżyców nie dotyka, z tej familji była Elżbieta Jeremiego Mohiły wojewody Wołoskiego małżonka.

Herbowni.

Balicki,
Baranowski,
Biestrzecki,
Blinowski,
Błociszewski,
Bogusławski,
Boratyński,
Broniowski,
Bzowski,
Chełmski,
Chodorkowski,
Chotkowski,
Chrostowski,
Chrząstowski,
Chudziński,
Chyzewski,
Czechowicz,
Czernikowski,
Danielowicz,
Darowski,
Dmosicki,
Dobromirski,
Domaradzki,
Dubaniewski,
Fink,
Gajewski,
Gawłowski,
Glewski,
Głogiński,
Gniady,
Iłowiecki,
Jakliński,
Janiszewski,
Jerzykowski,
Joteyko,
Kaczanowski,
Karaczewski,
Kargowski,
Karliński,
Kaweczyński,
Komorowski,
Kończycki,
Kotkowski,
Koźniewski,
Krępski,
Kreza,
Krzywiec,
Książnicki,
Kurosz,
Leski,
Lniski,
Lubochowski,
Maleczkowski,
Marchocki,
Miedzwiecki,
Mietelski,
Miklaszewski,
Modliszewski,
Modrzejowski,
Mosalski,
Mrożek,
Nagorski,
Ochocki,
Okołowicz,
Olewiński,
Orda,
Osieczkowski,
Ostaszewski,
Owsiany,
Palęcki,
Pękowski,
Pilawski,

Podwysocki, Pokroszyński, Politański, Poniecki, Potocki, Raczko, Radogowski, Roguski, Rokosz, Rożniatowski, Rylski, Samborski, Samorok, Sędzimir, Siedliski, Sieradzki, Słoński, Smuszewski, Słuszka, Solecki, Stachora, Starzeski, Starzycki, Stobiecki, Strzałka, Strzałkowski, Suchcicki, Suchorabski, Świerczyński, Szyszkowski, Teliński, Turkuł, Turznicki, Uleski, Unichowski, Wadowski, Wolski, Woynowski, Wysocki, Zabierzowski, Zabokrzycki, Zaborowski, Zagorski, Zajerski, Zawadzki.

Oprócz tu wymienionych familji, *Kuropatnicki*, *Małachowski*, *Wielądek* i inni, te jeszcze do herbu tego przydają:

Bukowski, Dubkowski, Głębocki, Godziszewski, Kresz, Mościsz, Nagorczewski, Nagorka, Skrzyszewski, Słupski, Stachler, Steblecki, Zajarski, Złociszewski.

Nie wszyscy jednak tu położeni, jednakowo tego herbu zażywają, a najprzód Pokroszyńscy, na mieczu jak w herbie Ostoja ułożonym, dwa księżyce kładą, jeden pod drugim, obadwa, rogami obiema na dół spuszczone, jakby na mieczu wisiały, a na hełmie tylko trzy pióra strusie. Orda, miecza między księżycami nie kładą, ale dwie gwiazdy, z których jedna na górze, a druga pod nią na dole. Do Ostoi także podobny herb Lniskich, tylko że miecza między księżycami nie masz, ale tylko gwiazda jedna nad niemi, dla tego też księżyce bardziej się barkami do siebie schodzą; na hełmie także, takież dwa księżyce z gwiazdą: takimże się szczycą herbem Finkowie w Inflanciech. Zawadzcy w Prusiech, jednego księżyca po lewej stronie tarczy, nie kładą, ale tylko przy mieczu dwie gwiazdy, jedna pod drugą.

Przodkowie domu tego.

Paprocki świadek, że na dawnych przywilejach, dostało się Sciborów czytać siła, (tem się albowiem imieniem jak dziedzicznem, długo szczycili, co i podziśdzień widziemy w domu Chełmskich,) osobliwie jednak w roku 1099. Sciborów hrabiów z Jabłeczna, hrabiów z Poniedza, a ztąd bym wnosił, że ten dom dawniejszy w Polszcze u nas, niżeli mu zakładają pisarze nasi. Scibor z Glewa w roku 1290. na liscie

Kazimierza Króla, według *Paproc.* aleć o te czasy, żaden u nas Kazimierz nie panował. Mateusza biskupa Krakowskiego, który umarł 1166. do tego herbu pociągają, jako *Kącki i Pruszcz in descript. Cracov. fol.* 92. ale go drudzy pospoliciej do herbu Cholewa, referują, kędy i ja o nim mówiłem. Mościc z wielkiego Koźmina wojewoda Poznański, za czasów Bolesława Wstydliwego, *MS. Cracov. Paproc. o herb. fol.* 180. *Okol. tom.* 1. *fol.* 163. Jędrzej kasztelan Poznański 1343. r. Mostkowski z Staszowa kasztelan Poznański 1413. O tych mówiłem w pierwszym tomie. Wzwyż wspomnionego wojewody Poznańskiego syn, pojął córkę Kmity Sobieńskiego, z nią w posagu dostały mu się dobra Dynów i Rzeszów, atoli według świadectwa *Paprockiego*, za czasów jego, już ten dom Mościców z wielkiego Koźmina zszedł na ostatniej z tej familji Działyńskiej, z którą Mikołaj Działyński, wziął Chocin i z przyległościami w Kujawach. Mościc z Kosmina 1436. podpisał pokój Brzeski, u *Łaskiego w Stat. fol.* 144.

Scibor biskup Płocki pisał się z Radzimina, z archidyakona Płockiego, na tę katedrę wyniesiony. Ten z ziemią Dobrzyńską zachodzące kontrowersye o dziesięcinę, uspokoił; luboć jako namienia *Łubieński in Vitis Episcop. Płocen.* nie bez krzywdy kościoła. W dziedzictwie swojem Radziminie zwaliwszy drewniany kościół, inszy wymurował: przeniósł się na wieczność w roku 1390. Nagrobek o nim u *Starowol. fol.* 779. mówi, *Patriam et libertatem strenue propugnavit.* Henryk opat Tyniecki herbu Ostoja, w liczbie 28. mąż karność zakonną kochający, przy prawach klasztoru swego i ochronie dóbr gorliwy, umarł 1354. r. *Szczygiel. in Tinec. fol.* 67. Drugi Henryk Byjel de Bleszno, tegoż herbu kanonik Gnieznieński i Krakowski, i obojga kościołów w Częstochowie pleban, w roku 1382. ustąpił kościoła farnego zakonnikom S. Pawła pustelnika, gdzie klasztor sobie założyli. *Długosz in lib. Monast. apud Nakiel. in Miech. fol.* 322. i w historyi swojej pod rokiem 1382. drudzy go piszą Biel, nie Byjel. Do tegoż herbu pociąga *Paprocki*, drugiego Scibora biskupa Płockiego zmarłego w roku 1471. ale o nim powiada, *Łubieński in Vitis Episc. Płoc.* że był herbu Prus, i pisał się nie z Bielska, jako chce *Paproc.* ale z Gościączyc: dla tego i ja o nim mówić będę pod herbem Prus. Piotra także z Chotkowa kładzie tu *Paproc.* ale *Łubieński* inaczej o nim sądzi, jam pisał o nim *tom.* 1. *fol.* 292. Prokopa biskupa Kujawskiego, z wytartego nagrobku wypisał tenże *Paprocki*, ztemwszystkiem musiał się omylić: bo *Damalewicz* pisząc życia wszystkich biskupów Kujawskich, i je-

dnego między niemi tego imienia nie położył, chybaby był suffraganem Kujawskim.

Scibor Sciborowicz, wojewoda Siedmiogrodzki, z tym tytułem podpisał pokój między Władysławem Jagiellonem Królem Polskim, i Zygmuntem Królem Węgierskim, uczyniony w roku 1412. u *Długosza*. Między inszemi Polskiemi junakami, którzy Ludwikowi Królowi Polskiemu i Węgierskiemu, przeciwko Wenetom pomagali, i ten Scibor chwały szukając, jak w ręku tak i w radzie silny, do Węgier zaszedł; i tam rycerskiemi dziełami wsławiwszy się, u Zygmunta Króla Węgierskiego, który po Ludwiku nastąpił, pułki prowadził. Po owej pod Nikopolem przegranej batalji, gdy Zygmunt z wojska wyzuty, przed goniącemi się Turkami uchodząc, łodzią życie salwował, on tym czasem nieprzyjaciela potęgę na sobie trzymał, dopiero widząc, że już Zygmunt daleki był od niebezpieczeństwa, porzuciwszy znużonego w okazyi konia, jak był wszystek w zbroi, tak się w Dunaj rzucił i szczęśliwie na drugi brzeg przepłynął; to *Paproc. w Ogrod. fol.* 33. *Biel. fol.* 283. *Cromer* 1396. *Sarnicki Starowol. in Bellat. Sarmat. fol.* 80. przecież *Długosz* pod rokiem 1395. twierdzi, że ten Scibor w jednejże łódce z Zygmuntem uszedł klęski, tę zaś przez Dunaj w pław w zbroi przeprawę, komu innemu przypisuje. Rebellizujące potem Zygmuntowi Węgry, że do posłuszeństwa przyszły, jego dzielności przypisują wszyscy, i sam Zygmunt, który mu za to osobliwsze fawory świadczył, tak, że go też wojewodą Siedmiogrodzkim uczynił, i swoim posłem do Polski wysłał; aby był pokój skleił między nim, i Królem Jagiełłem w roku 1412. jako się mówiło; komissarzem także do pokoju między tymże Jagiełłem, i Krzyżakami od Zygmunta będąc, lubo siła pracował, żeby był do zgody uporczywych nakłonił, nic jednak nie zyskał. Przydają niektórzy, że dziesięć tysięcy grzywien pożyczył od Jagiełła Króla, na Zygmunta w wielkiej potrzebie. Po śmierci ten Scibor pochowany w Krakowie u S. Katarzyny.

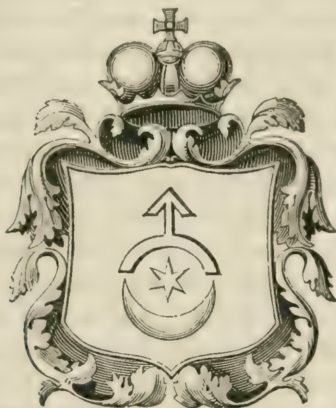
Scibor z Poniedza, podkomorzy Poznański 1468. podpisał list u *Łaskiego w Statucie fol.* 74. i 75. był oraz i generałem Wielkopolskim, na drugim liscie imię mu Piotra dają; *Bielski* go zowie Sciborem Chełmskim, posłem na sejm Korczyński 1465. *fol.* 436. *Cromer lib.* 26. w roku 1469. poseł od Króla do margrabi Brandeburskiego, aby był pokój między nim i książęciem Stolpieńskim zawarł. *Biel. fol.* 450. *Cromer lib.* 27. Niektórzy tego herbu pisali się przedtem z Ocieszyna. Rokosz herbu Ostoja biskup Kamieniecki 1398. *Wojciech Czarnocki S. J. w kazaniu swojem Malo granat*, powiada, że podziśdzień klasztor Lubieński herbu Ostoja za-

żywa, znać że fundował ich Ostojczyk, albo przynajmniej, znacznie się do fundacyi przyłożył. Bartłomiej Scibor wojski Kamieniecki, z sejmu 1661. komissarz do granic od Wołoch. *Const. f.* 26. N. Wojciecha Leszczyńskiego małżonka.

Ostowiecki *herbu Jasieńczyk*, Michał 1693. roku.

Ostreyko, w województwie Smoleńskiem. Alexander wojski Mścisławski 1674. N. Ostreyko pisarz ziemski Smoleński, poseł na sejm 1724.

OSTROGSCY KSIĄŻĘTA.

Krew dawniejszemy czasy zaleconych Jedynowładzców Ruskich, to jest prostą linią idąc, Ruryka, Ihora, Swentosława, Włodzimierza, Jarosława, Ihora, drugiego, Dawida, Mścisława, Mścisława wtórego, Romana, Bazylego, szeroko w tych krajach państwo swoje rozciągających, a przez nich z Cesarzami Wschodniemi i Zachodniemi, z Królami Polskiemi i Węgierskiemi, z książęty Litewskiemi i Mazowieckiemi, i owszem w całej Europie z najcelniejszemi tronami spowinowaceni. Przez kilka set lat, w Polszcze naszej i Chrześcijańską pobożnością i nieustraszonem męztwem, i ojczystej wolności miłością kwitnęli, atoli już więcej niż sto lat, to jest w roku 1670. z żalem ojczyzny zniknęli, a co dziwniejsza, że lubo różne domy przez małżeńskie śluby wiązały się z niemi, przecież albo żadnego z księżniczek Ostrogskich potomstwa nie było, albo nie długo wiekowało; wyjąwszy jeden dom Lubomierskich, o czem niżej. Jako zaś cnotą przodków swoich, tak i jednymże z niemi herbem, zdawna się chlubiły książęta Ostrogscy, to jest Jeźdźcem albo jako inni rozumieją S. Jerzem Smoka przebijającym. Dopiero Konstantyn Pierwszy, książę Ostrogski, wojewoda Trocki i hetman wielki Litewski z siedmioletniej wróciwszy się

niewoli, żeby nic pospolitego z swoim i ojczyzny nieprzyjacielem, (Moskwą mówię, której herb także Jeździec Smoka bijący) nie miał, zaszczyt ojczysty odmienił, według *Paproc. o herb. fol.* 350. kopią jako niektórzy chcą, z złamanem kołem sobie za klejnot, i sukcessorom swoim przybrawszy, czyli raczej, ze dwóch herbów jeden spoiwszy, na co i *Paproc. poświadcza w swoim Ogrodzie*, to jest z Ogończyka i Leliwy; z których pierwszy jest na gorze, a drugi na dole; ile się dorozumiewać mogę, uczynił to ten Konstantyn na pamiątkę dwóch synów swoich, Ilji albo Eliasza, który miał za sobą Kościelecką herbu Ogończyk, i Konstantyna Wtórego, który miał za sobą Tarnowską herbu Leliwa; tegoż herbu i książęta Zasławscy, jako jednegoż drzewa płonki zażywały, o czem niżej. *Paprocki* o książętach Ruskich pisząc *fol.* 348. na cztery części podzielił herb książąt Ostrogskich, w pierwszej S. Jerzego z Smokiem położył, w drugiej herb od Konstantyna przywłaszczony, jaki się tu kładzie. Trzeci na prawej ręce pół koła u spodu, krzyż w nim, czy kopia z wierzchu. W czwartej Pogonia Litewska, bo ten Konstantyn miał za sobą księżnę Słucką z książąt Litewskich.

Wątpliwość tylko jest, o pierwszym autorze domu tego, bo lubo mu to wszyscy zgodnie przyznają, że z książąt Ruskich idzie; wszakże się z sobą w tem nie zgadzają, kto pierwszy z nich tytułu książąt Ostrogskich zażywać począł. Niektórzy pismem podrukowali, jakby od Daniela Króla Halickiego swój początek zabrali, snać nie wiedzieli *Kromera, Długosza. Neugebauera fol.* 200. *Łubien. fol.* 181. *Herburta fol.* 166. i inszych historyków naszych: bo ci wszyscy zgodnie twierdzą, że pomienionego Daniela dwaj synowie Roman i Lew, bez potomka płci mężkiej zeszli, z których Lew w Kijowskiej batalji zginął, a Kazimierz Król Polski, wstąpiwszy na Państwo, widząc osierociałe, bez dziedzicznych Panów swoich prowincye Ruskie, zakłócone dla wielu konkurrencyi, między siła sukcessorami książęta Ruskie, pogodny czas być rozumiał, kiedyby się dawnego swego, na też kraje upominał prawa, jakoż tak uczynił, i owszem jak się ci na swojem zdaniu mylą, z komputu lat poznać; bo Lew zabity koło roku 1280. a Fiedor nie żył aż w roku 1432. to jest w lat sto pięćdziesiąt i dwa, jakoż synem jego mógł być? Omyłka ta tedy, nie zkąd inąd urosła, tylko z imienia Daniela, których że dwóch było tego imienia, stryj i synowiec, oni co drugiemu mieli, przywłaszczyli pierwszemu. *Genealogia Domu Ogińskich* na mappie koło roku 1700. sztychowana, daleko inszą osnowę ułożyła: bo Jarosławowi książęciu Nowogrodzkiemu i Włodzimierskiemu, syna Rościsława

książęcia Przemysłkiego i Podolskiego przyznawszy, syna tegoż Rościsława, Bazylego imieniem książęcia także Przemysłkiego i Podolskiego, początkiem sądzi być czterech domów książęcych, Ostrogskich, Zasławskich, Pruńskich i Rostkowskich, ale to jawna omyłka, bo i między pięcią synami Jarosławowemi, nigdzie nie czytam Rościsława, ale tylko Izasława, Swętosława, Wsewolda, Ihora, i Wecesława, Włodzimierz szósty prędko umarł: i Prońscy książęta, jako i Rostkowscy, lubo do Ruskich książąt należą, przecięż inszą swoję dzielnicę mają, to jest nie od Rościsława, ale od Swentosława syna Jarosławowego, jako na swem miejscu obaczysz: i Bazyli nie z Rościsława, ale z Romana ojca urodzony. *Stryjkow. fol.* 676. zda się mówić, że z książąt Druckich poszły Ostrogscy książęta, co tak rozumieć potrzeba, że książęta Druccy od jednego brata, to jest Michała syna Romanowego, a książęta Ostrogscy, od drugiego brata jego, a podobno między pięcią najmłodszego Bazylego, swój dukt zaczęli. Czego mam dowód: toż *Paproc.* to z *Geneal. tego Domu* przed stem lat i kilkadziesiąt pisanej. Ten to jest Bazyli, który po śmierci rodzonego swego Daniela Króla Halickiego, na Podolskie, Wołyńskie, Kijowskie, Świniogrodzkie, Podgorskie i Halickie księztwa wyniesiony, mąż prawie do wojny urodzony, zostawiwszy syna Daniela, w pokoju życie zamknął, wszakże po jego śmierci, wszystkie te księztwa znowu się wróciły, do Lwa i Romana, synów Daniela Króla Halickiego.

Daniel książe Ostrogski syn Bazylego, o którym się dopiero mówiło, wnuk Romana Włodzimierskiego, synowiec Daniela Króla Halickiego, pierwszy się książęciem Ostrogskim pisać począł: gdy bowiem Król Polski, Lwowską, Halicką, Włodzimierską, Łucką i Przemysłką ziemię z wlanego od przodków swych prawa, szczęśliwym Marsem do korony Polskiej i podbił i przyłączył, ściśnione granice Polskie, na wschód szeroko rozciągnąwszy, wzmocnione Ruskich książąt siły, tak przytarł, że w szczupłych dziedzicznych udziałach kurczyć się musiały. Ztąd Ostrogscy książęta, tylko się przy wyłączonych od drugich braci, Dawidowi Olechowi książęciu Włodzimierskiemu, przodkowi swemu dzierżawach, zostawszy, to jest Ostrogu, Dubnie, Zasławiu, od Ostroga pisać się poczęli. Bolało to Daniela, widząc i fortunę swoję nachyloną, i Grecką wiarę przytłumioną przetoż z Daszkonem starostą Przemysłkim, Tatarów na posiłek wezwawszy, licznym tłumem, aż pod Sendomierz pociągnęli w r. 1344. atoli gdy im Król Kazimierz z wojskiem zaszedł, z daleka tylko obie strony, bo przez Wisłę na siebie patrzały, a

wkrótce opaliwszy leżące na trakcie wioski, plon sowity zabrawszy, przez Lubelską ziemię, nazad się wrócili. Rozumiem jednak, że gdy zaś w roku 1349. tenże Kazimierz całą Wołyńską ziemię wojną przycisnął, zastraszone męztwem Polaków książęta Ruskie, z wiernością swoją poddawały mu się i Daniel za przykładem ich idąc, toż uczynił. *Cromer l.* 12. *Miechov. l.* 4. *c.* 10. *Biel. fol.* 229. *Długosz.* Temu Danielowi syna Fedora przyznają pisarze niektórzy, jednakże gdyby byli, pomiar lat lepiej uważali, rozumiem żeby zdania swego z chęcią ustąpili: to albowiem według *Kojał. part.* 2. *f.* 156. *Cromera lib.* 20. *Stryjkow. fol.* 575. i innych pewna, że Daniel żył w roku 1349. Teodor zaś kwitnął aż w r. 1432. i potem jeszcze, nie zda się tędy, dla takiego przeciągu lat, żeby Fedor synem miał być Daniela. Potem w prawnych monimentach kollegji naszego Ostrogskiego czytałem, że kniaź Fedor Wasilewicz Ostrogski, cerkiew Matki Boskiej do klasztoru Ś. Dominika zakonnikom darował, toć z tego poznać, że ten Fedor synem był Wasila albo Bazylego, a Bazyli snać synem Daniela.

Fiedor Wasilewicz książe Ostrogski, mąż dzielnością i przodków swoich sławą wzbudzony, Świdrygiełła z wielkiego księztwa Litewskiego od Króla Jagiełła złożonego, stronę trzymał, któremu chcąc na Państwo pomódz w roku 1432. zebrał nie małą liczbę ludzi do boju, i z niemi Smotrycz opanował, atoli ztamtąd rugowany, i w kilku potyczkach zwyciężony, gdy mu sił więcej przybyło, czekał na pogodny czas, gdyby był na naszych mógł uderzyć, jakoż gdy się naszych część większa przez rzekę Morawkę, z wielką trudnością przeprawiła, natarł na nich, i bez wątpienia, małą garsztkę Polaków snadno by był pokonał: ale pułkownik Kiewlicz dowiedziawszy się o tem, co prędzej im z sukkursem w sto koni przypadł, tam z tyłu na nich uderzywszy, jednych do ucieczki przymusił, drugich na placu trupem położył. Tem jednak nieszczęściem, serca nie stracił Fiedor: bo w następującym roku, Łuck na tegoż Świdrygiełła odebrał; koło Kamieńca Podolskiego wszystko opanowawszy, gdy na niego Buczacki wycieczką wypadł, pojmał go. *Cromer lib.* 20. *Stryjkow. fol.* 577. W księgach grodzkich Lwowskich dostało mi się czytać, że Fedor z książąt Ruskich, cerkiew Kryłoską Halicką fundując, wieś do niej Perehyńsko nadał. Zostawił Fedor syna Bazylego, tego to zda mi się Bazylego Krasnym zowie *Długosz lib.* 13. w r. 1445. kiedy Kazimierzowi w. książęciu Litewskiemu, odradzał, żeby korony Polskiej nie przyjmował, Jerzy Siemionowicz książę Ostrogski. Genealogia książąt Wiśniowieckich powiada że

Ilina córka Semena książęcia Zbaraskiego, była za książęciem Ostrogskim według kalendarza Ruskiego w roku 6771. i z nią Hołodno dobra, i wielka część Zbarazczyzny w dom się książąt Ostrogskich dostała, takbym rozumiał, że tego Bazylego żoną była: luboć słyszałem że miał mieć za sobą księżniczkę Holszańską. To pewna, że we dwóch synach swoich, stał się ojcem dwóch przezacnych familji. Jerzy albowiem jeden syn jego, wziąwszy działem Zasław, Zasławskich książąt na Wołyniu (bo insi byli w Litwie) zaczął genealogią, o których i ja mówić na swem miejscu będę.

Iwan drugi syn Bazylego, wziąwszy działem Ostrog, przodków swoich imienia i sławy stał się nieodrodnym potomkiem, co jawnie pokazał, kiedy w roku 1453. Tatarskie zagony, pod Trembowelskie pola zaciekłe, i tłumem ludzi w niewolą zabranych, i zdobyczą obciążone, z innemi kawalerami Polskiemi do szczętu wyciął pod Krasnowem. *Stryjkow. f.* 618. Córka jego jedna z książęciem Koszyskim, Jędrzejem Sanguszkiem starostą Łuckim dożywotnie zmówiona. *Geneal. Czartor.* Druga za kniazia Siemiona Olizara wydana, synów także dwóch: Konstantego i Michała. Z tych Michałowi w roku 1503. dał był Król Alexander starostwo Łuckie, atoli w krótce i młodo umarł, *Stryjkow. fol.* 689. zostawiwszy syna Romana, ten w roku 1516. gdy z Konstantynem książęciem Ostrogskim stryjem swoim, na Tatarów się wyprawił, tam na zagon Tatarski mężnie z swemi uderzywszy, gdy Tatarowi rozgromieni pierzchać poczeli, kniaź Roman, za niemi się dalej zaciekłszy, kilku własną ręką zabił; atoli że koń pod nim trefunkiem szwankował, Tatarowie prawie go w oczach stryja jego rozsiekali. *Stryjkow. fol.* 752. *Starowol. in Bellat. Sarmat. fol.* 135. gdzie powiada że ta batalia pod Buskiem była, że od strzały postrzelony zginął: kędy mu więcej ten pochwał autor zapisał. Jego, albo też ojca jego Michała, córka Marussa, żyła z Maciejem Jełowickim za Zygmunta Augusta Króla. Miał mieć za sobą ten Iwan księżnę Glińską, podobno siostrę sławnego Glińskiego Michała marszałka Litewskiego.

Konstantyn wojewoda Trocki, a potem kasztelan Wileński, hetman wielki Litewski syn Iwana, mąż do wojny urodzony, widział to w nim dobrze Piotr Biały Iwanowicz wojewoda Trocki, i hetman wielki Litewski, kiedy w Trokach śmiertelnie chorując Alexandrowi w. książęciu Litewskiemu, nawiedzającemu się i radzącemu, kogoby też sądził zgodnego do buławy, i sobie, kogoby życzył mieć sukcessora na hetmańskiej funkcyi, Konstantyna tego, wielkie mu pochwały zapisawszy, życzył; jakoż po śmierci Piotra Bia-

łego, w roku 1499. objął rządy całego wojska Litewskiego, i nieomylił o sobie nadziei wielki wojownik: bo według *Starowol.* żaden po nim z hetmanów w Polszcze naszej, tyle razy na nieprzyjacioł ojczyzny szabli nie dobył, jako Konstantyn; trzydzieści i trzy batalji fortunnie wygrawszy, we dwóch szczęście mu nie posłużyło. Pierwszy raz pod Wiedrussą Alexandra, zaciekłszy się w głąb Moskwy, gdy mu czterdzieści tysięcy Moskwy drogę zaszło, lubo ledwie miał cztery tysiące swoich ludzi, przecież dał im batalią, i w prawdzie długo i mężnie ścinał się z niemi, wszakże wielką liczbą nieprzyjaciela złamany, w niewolą z innemi zabrany; tam gdy go Iwan książę Moskiewski, do przysięgi wierności sobie namawiał; nie dał się ani długo powabnemi obietnicami, ani groźbą nakłonić do tego; przetoż ciężkiemi kajdanami okuty, ręce w tył spętane, i ołowem zalane, nogi okowane, zgoła tak traktowany, jako nie ze krwi książąt Moskiewskich idący, ale wierutny złoczyńca, tem okrucieństwem wymuszono na nim, że wierność usług swoich kniaziowi deklarował, za co książęcemi dobrami opatrzony, z hetmańską władzą przeciwko Tatarom wyprawiony gdy znaczne zwycięztwa na kilku miejscach nad niemi otrzymał, widząc nie tak pilne Moskwy nad sobą oko, po siedmiu lat niewoli, czy jak inni chcą trzech, kryjomo do Polski uszedł. Doznał uchodząc osobliwszej opatrzności Boskiej nad sobą opiekę, z jednym tylko albowiem sługą jadąc w dzień niedzielny chcąc nabożeństwu swemu, i powinności zadosyć uczynić, wstąpił po drodze do cerkwi, na służbę Greckich obrzędów, Pan sługę przed sobą tym gościńcem wyprawiwszy, w który i sam zamyślał w krótce się za nim puścić: tym czasem pogoń za nim Moskiewska nadbiegła, ta niespodziewając się nigdy tego, żeby Konstantyn miał się w publicznym ludzi zgiełku znajdować, nie wchodząc do cerkwi, dosyć miała na tem pytać się blizko stojących o niego którzy że Konstantego nie znali, i przestrojonego w proste szaty, nie rozumieli być tak sławnym książęciem, sprawy mu dać nie umieli, ta tedy prosto, tym się torem udała, którym sługa jego dążył. Konstantyn zaś służby dosłuchawszy, gdy się z kościoła wyszedłszy, o wszystkiem dowiedział, inszym się traktem do Polski udał i nad nadzieję wszystkich szczęśliwie stanął, gdzie od Króla mile przyjęty, nie tylko do przeszłych honorów przywrócony, ale też nowemi nadany łaskami, w r. 1511. był marszałkiem Wołyńskim, starostą Łuckim, Winnickim, Bracławskim, i hetmanem Litewskim, jako się podpisał na liscie Zygmunta I., w którym ten Król potwierdził prawa i przywileje Rusi pozwolone, *fol.* 24. Dał się potem dobrze

w znaki tak Moskwie jako i Tatarom: bo w r. 1512. Tatarów dwadzieścia i cztery tysiące poraził pod Wiśniowcem; w roku 1514. pod Orszą ośmdziesiąt tysięcy Moskwy, z których czterdzieści tysięcy na placu padło; kiedy szedł do tej batalji; ślubem się P. Bogu obowiązał, że po wygranej miał na honor jego dwie cerkwie wystawić, jednę S. Trójcy w Wilnie, drugą S. Mikołaja. Było to zwycięztwo, że słów zażyję *Kromera in Orat. fune. Celeberrima, et cum omnibus fere omnium gentium atque saeculorum victoriis, comparanda victoria.* Pod Słuckiem trzy wojska Tatarskie trzema potyczkami pokonał. Jędrzej ich dwadzieścia i sześć tysięcy zbił na głowę pod Kaniowem. Pod Pińskiem w roku 1527. dwadzieścia i kilka tysiący, czytaj o nim *Wapowski f.* 599. i 574. i 571. i 569. *i indziej Jodoc Deciusza fol.* 89. Na Wołyniu po trzykroć, że nie wspomnię inszych mniejszych jego potyczek wygranych, z niemi się szczęśliwie wręcz ścinał. Do Moskwy zaciekłszy się, na wielu miejscach poraziwszy ich, z wielką imienia swego sławą i plonem nazad do ojczyzny powrócił. Dla tego o nim Pizo legat papiezki pisząc do Rzymu tak mówi: *Princeps Constantinus Ostrogius. Regi Poloniae, ab eximias pacis et belli artes longe omnium carissimus. Cum Tartaris trigesies tricies pugnando, victor semper extitit, et quoniam Graecae religionis sit, adeo suarum legum est observantissimus, ut ne latum quidem unguem, velit ab eis discedere. Domi Numa Religiosios, fortis Romulo non inferior; cui ad caeteras animi dotes, praeclarasque virtutes, id solum deesse videtur, quod Schismaticus sit, qui si ad gremium Sanctae Matris Ecclesiae converteretur, catervam post se traheret innumerabilem populorum, tanti enim est apud suos nominis et autoritatis.* Prawdać, że mu się w owej pod Sokalem w roku 1519. z Tatarami nie powiodło kampanji, ale wina tej przegranej, na niego paść nie może: bo rozsądny hetman przestrzegał o niebezpieczeństwie drugich, i co mógł wynaleźć sposobów, zażywał ich, chcąc zbić naszych z tej imprezy, więc kiedy uporczywie przy swem stojących widział, gdy do potyczki przyszło, a widział zgubę naszych, ratował ich póki siły stawało. Król Zygmunt I. niepraktykowanym nigdy przedtem przykładem, i nikomu niepozwolonym, dwa razy mu z tryumfem publicznym wjeżdżać do siebie pozwolił, raz w Wilnie po wygranej pod Orszą, drugi raz w Krakowie: gdzie go Król mile przyjął i udarował. Nadto w nagrodę zasług jego, dał mu na sejmie w Grodnie województwo Trockie, o co nie mało się urażali Panowie Polscy i Litewscy, że schizmatykowi, a jeszcze tak potężnemu dał krzesło w senacie, prze-

ciwko prawom Polskim, lubo wszyscy przyznawali, że nietylko tego, ale i większych był godzien: posunął go potem na kasztelanią Wileńską, z którym tytułem *Kojał.* powiada, że go czytał na pewnym przywileju w r. 1527. miał wziąść to krzesło po Gastoldzie, pomknionym na województwo Wileńskie: *o czem list Zygmunta I. u Hipacego Pocieja o Przywilejach, toż poświadcza Starowol. in Bellat. Kojał. w histor. fol.* 383. na którem przeniósł się na wieczność w roku 1533. Był statury nie wielkiej, ale wspaniałego serca, wszystkim przystępny, na ludzi rycerskich szczodrobliwy, na niewolników miłosierny experyencyi wojennej nad innych wielkiej. Miał za sobą Alexandrę córkę Siemiona Olelkowicza książęcia Kijowskiego i Słuckiego, z tej było dwóch synów: Eliasz i Konstantyn Bazyli. *Sławski w kazaniu pogrzebowem wspomina*, i trzeciego Jerzego, ale podobno omylnie. *Susz in Paulo fol.* 126. świadczy że Dermański monaster OO. Bazylianów od któregoś z tego domu fundowany. Córka zaś tego Konstantyna według *Kojał.* była za Jędrzejem ks. Koszerskim starostą Łuckim.

Ilia albo Eliasz książę Ostrogski, syn starszy Konstantyna kasztelana Wileńskiego i hetmana Litewskiego, torem ojca swego idąc z bratem swoim nieraz Tatarskie zagony zwycięzko rażąc, gdy w najlepszą do sławy nabycia zmierza, i fortuną i inszemi natury darami zmocniony, w rychle świat, i zamierzone o sobie nadzieje pożegnał w roku 1539. z Augustem Królewiczem gonił na weselu na ostre w gończej zbroi. *Gornicki fol.* 6. Złączył się był dożywotnie z Beatą Kościelecką, córką Jędrzeja podskarbiego wielkiego koronnego i kasztelana Wojnickiego, z której córka tylko jedynaczka, Helszka albo Elżbieta, wielu w Polszcze rewolucyi, dla znacznych do siebie konkurrencyi okazyą była: bo ją najprzód Dymitr książę Sanguszko zamek Ostrogski najechawszy, poniewolnie, czy też chcącą uprowadził: na co gdy się w Krakowie matka z żalem przed Królem skarżyła, a w senacie za nią Stanisław Czarnkowski, dość żwawie i poważnie mówił: do tego rzeczy nakłonił, że na Dymitra niestawającego do sądu, dekret *Captivationis* stanął. Usłyszawszy niespodziewaną na swój postępek senatu Polskiego decyzyą książę Dymitr, księżniczkę Elżbietę w mezkie szaty przestroiwszy, do Czech kryjomemi szlakami zdobycz swoję uwoził; nie utaiła się jednak ucieczka, przed czuwającą dobrze na to przeciwną stroną; dogoniony albowiem na noclegu, gdy gospodarza, u którego nocował przekupiono, zabity, przy niedobrze nabytym plonie, życia postradał. Wróciła się córka matce, która żeby się była Łukaszowi hrabi z Górki wojewodzie Po-

znańskiemu, w dożywotnią dostała przyjaźń, sam Król Zygmunt August wdał swoję powagę, siła perswadując, nakłonić się jednak do tego, żadną instancyą niedał macierzyński upor. Księżniczka tylko się wolą rodzicielską składała, na wszystko gotowa, byle konsens księżny matki przystąpił; gdy tedy długie aż do uprzykrzenia namowy, nic nie pomagały, fortel posłużył, zdjęto pierścień z ręku matki córce pokazano, że już matka pozwala, powiedziano; przyzwala i księżniczka, ślub nieodwłocznie w drugim pokoju Górka bierze, o czem dowiedziawszy się matka, wydać córki Górce długo niechciała, aż w roku 1559. gdy Król do niej we Lwowie w klasztorze i z córką będącej posyła: żeby ją zaraz Górce oddano, matka chcąc tę sztukę, drugąż podobną oddać; skrycie Siemiona książęcia Słuckiego, za fórtę wpuściwszy, drugi z nim ślub córce dać kazała, za surowszym jednak od tronu ordynansem, lubo i tu nie bez trudności, pierwszym się z hrabią z Górki kontentować musiały, wszakże wojewoda, żadnego z niej potomstwa nie zostawił. *Gornicki fol.* 148. *Paproc.* *)

Konstantyn Bazyli wojewoda Kijowski, marszałek Wołyński, starosta Włodzimierski, syn drugi Konstantyna kasztelana Wileńskiego i hetmana, z temi tytułami podpisał unią księztwa Litewskiego z Koroną na sejmie Lubelskim r. 1569. *Constit. fol.* 170. Pan i w dostatkach i w męztwie wielki. Dostatki jego opisał *Młodzian. tom.* 1. *kazań swoich fol.* 375. że miał rocznej intraty million dwakroć sto tysięcy. Za starszego sługę, i marszałka dworu swego, chował gornego wojewodę, którego co rok jurgeltu płacił siedmdziesiąt tysięcy, żeby tylko dwa razy do roku stał przy nim. Dwór w Panięta i w liczbę Pański, nigdy mniej przy nim ludzi nie było nad tysiąc, a do dwóch tysięcy pospolicie dochodziło, zkąd wielką miał u wszystkich powagę. Ostróg dziedziczne miasto, i w ludzi i w budynki daleko okazalszem uczynił. Męztwa jego lękała się Moskwa, Turcy, i Tatarzy, w które ojciec jego pamiętny w Polszcze z tryumfów swoich hetman wprawił, już albowiem w szędziwym wieku, słabym się do wojennych expedycyi czując, Bazylego w najcięższe razy z komendą wojska posyłał, gdzie się wszędzie zwycięzko popisował. Na Tatarów po śmierci ojca swego, nikt tam-

*) O tej Helenie albo Halszce księżniczce Ostrogskiej, namienia *Gwagnin* w opisaniu ziemi Ruskiej *fol.* 8. iż gwałtem wydana za Górkę wojew. Pozn. nigdy potem z sobą do śmierci nieżyli dobrze i była prawie u męża jak w więzieniu, gdy ten umarł, do stryja swego pojechała, i tam w pomięszaniu zmysłów życia dokonała. — *P. W.*

tego wieku, ani szczęśliwiej, ani częściej szabli nie dobył, nad niego. W roku 1573. znaczną klęską ich przywitał, potem pod Krasiłowem przez swego rotmistrza Jarmolińskiego, kosz ich cały do szczętu wyciął. W r. 1577. trzysta swoich na wybór ludzi z Solgenem wyprawił, na pustoszących Wołyń, ale mała garsztka na pięć tysięcy nieprzyjaciela trafiła, ztemwszystkiem, nieustraszyło, to mężnego ich serca, starli się, i sześćset trupa Tatarskiego na placu położyli, gdy jednak większe Tatarom posiłki przyszły, samą liczbą zwyciężył Poganin, wszyscy nasi za ojczyznę i z życiem krew wylali. Pod Konstantynowem także, lubo pierwszy impet Tatarski, ludzie jego wytrzymali, atoli i ci szabli Tatarskiej i śmierci heroicznej nie uszli. O czem obszerniej mówi *Paprocki fol.* 351. Pod Dubnem gdy go napadli Tatarzy, wesele tam sprawującego kniaziowi Sołomierckiemu, z Beatą Dolską; szczęśliwie rozgromieni, lubo z wielką w dobrach szkodą. Inszych zaś czasów, gdy sam osobą swoją nie mógł, liczne roty ludzi swoich do obozu sprowadzał, co uczynił Stefanowi Batoremu Królowi pod czas Moskiewskiej kampanji, i owszem i sam w r. 1579. z synem swoim Januszem, do księztwa Siewierskiego wpadłszy z wojskiem, kraj spustoszywszy, z korzyścią nazad powrócił, gdy tym czasem Stefan Król Połocka dobywał. Podkowa wiedząc o jego szczęściu i dostatkach, szukał u niego pomocy na województwo Wołoskie. *Bielski fol.* 763. Na ubogich i żołnierzy szczodrze fortuną swoją szafował, żebrzącym po ulicach mendykom nietylko hojne jałmużny sypał, ale też odziewał, i inne do życia potrzeby opatrywał. Już się był i do unji z kościołem Rzymskim dużo nakłonił, i z tej racyi wysłał do Rzymu do Grzegorza XIII. Papieża, Czyzycena arcybiskupa Greckich obrządków; upraszając go o jaki exemplarz biblji, Słowiańskim językiem pisanej, któryby mógł przedrukować dla pożytku ludzi Greckiej religji. Gdy mu Jeremiasz patryarcha Konstantynopolitański przysłał, *Synodicas de Paschate a Gregorio XIII. emendata literas,* posłał ich do ks. Antoniego Possewina Soc. Jesu aby był na nie odpowiedział, co i uczynił; w tym liscie swoim Bazyli, wyraził chęć swoję, z której życzył, żeby wszyscy Ruś, tej się wiary chwycili, którą wschodnie kościoły na synodzie Florenckim przyznały. *Possev. in dedicat. lib. Capita quibus Graeci a Latinis dissentiunt.* Pisał w tymże punkcie list do Hipacego Pocieja, w którym to swoje pragnienie dość jawnie oświadczył, jest w książce pod tytułem *Prawa i przywileje fol.* 53. chciał przytem, żeby był tenże Hipacy jechał do Rzymu, w jak najpiękniejszej komitywie, i tam imieniem jego, i swojem posłuszeństwo stolicy

apostolskiej oddał, na co koszt mu książęcy ofiarował; atoli gdy się inaczej stało, niżeli on sobie życzył, żwawie napotem przy schizmie obstawał aż do śmierci, która przypadła na rok 1606. czyli jako chce Janczyński *in MS.* na rok 1608. 21. dzień Marca, sto lat blizko dożywszy wystawił kilka cerkiew i monasterów po różnych miejscach: szpital także fundował, roczny prowent do niego cztery tysiące naznaczywszy, na co approbacyą otrzymał od Rzeczypospolitej. Szkołę także Grecką i Łacińską. Żeby był pod czas modlitwy nie miał rozerwania myśli, po cerkwiach w dobrach swoich dziedzicznych kędy pospoliciej rezydował, takie ławki z mosiądzu złocistego miewał, że wysokie były na cztery łokcie, szerokie, na dwa, z okienkami na trzy strony, tak że się tam od ludzi mógł utaić. Pierwszego dnia wielkiego postu, w Dubieńskim monasterze zwykł się był dla bogomyślności zamykać; gdzie zrzuciwszy Pańskie szaty, wdziewał na siebie podłe, i tam na postach, śpiewaniach i modlitwach, dni i nocy trawił. Miał za sobą Zofią hrabiankę Tarnowską, Stanisława kasztelana Krakowskiego i hetmana córkę, ta mu powiła córki dwie: Katarzynę Krzysztofowi Radziwiłowi wojewodzie Wileńskiemu, i hetmanowi w. Litewskiemu zaślubioną, po której zejściu drugą jej siostrę rodzoną pojął. *Paproc. Ogrod. fol.* 210. ile tamtych czasów, kiedy herezya w domu Radziwiłowskim górę wzięła, to jest Elżbietę, ta wprzód była za Januszem Kiszką starostą generalnym Żmudzkim, synów także trzech: Janusza, Konstantego i Alexandra. Miał na dworze swoim Bohdana niejakiego, ten na śniadanie zjadł prosię pieczonę, gęś, dwa kapłony, pieczenią wołową, chleba trzy bochny, ser cały, miodu garncy dwa, ztemwszystkiem do objadu tak siadał, jakby nic nie jadł; mięsa wołowego sztuk dziesięć cielęcego jeszcze więcej, baraniego jeszcze więcej, prosię pieczone, gęś, kapłon, pieczenie trzy, wołowa, cielęca, i wieprzowa; miodu, wina, gorzałki na przemiany po garcy cztery, piwa bez miary, ztemwszystkiem w sobie był subtelny, tak silny, że mógł na trzydziestu uderzyć, nigdy się nie upił; i po każdem jedzeniu, tak wstał od stołu, żeby mógł jeść więcej. *Janczyn.*

Janusz, najprzód wojewoda Wołyński, potem kasztelan Krakowski, starosta Włodzimierski, Czerkaski, Pereasławski, Białocerkiewski, Kaniowski, Bohusławski, syn pierwszy Konstantyna Bazylego, wojewody Kijowskiego, trzy razy śluby małżeńskie ponawiał. Pierwszy raz z Zuzanną Seredzianką, córką Jerzego Seredy, wnuczką Kaspra, Węgierskiego hetmana, ziemi Siedmiogrodzkiej gubernatora, dziedzica na Makowicy, Regecu, Bystrzycy, była to białogłowa nietylko

urodzeniem, ale i cnotami znakomita, umarła roku 1593. lat 30. mając, leży w Tarnowie, spłodził z niej córki dwie: Eleonorę wydał za Hieronima Jazłowieckiego wojewodę Podolskiego, starostę Sokalskiego, a potem za Jana Radziwiła książęcia na Nieświeżu kasztelana Trockiego: Eufrozynę, za Alexandra książęcia na Zasławiu wojewodę Kijowskiego, i tak się te dwa domy znowu z sobą skleiły. Drugi raz z Katarzyną Lubomierską kasztelanką Wojnicką, potomstwa nie było. Trzeci raz z Teofilą Tarłowną kasztelanką Sądecką, był z niej syn Janusz Włodzimierz, ale młodo umarł: Widząc się tedy bez potomka płci mężkiej, fortuny swojej chciał dziedzicem Boga uczynić i ojczyznę. Pana Boga! kiedy na dziękczynienie mu za tę łaskę, że się z schizmy do wiary katolickiej nawrócił, w Konstantynowie, dobrach swych dziedzicznych wymurował kościół, i przy nim fundował OO. Dominikanów, dwie wsi im nadawszy Irszyki i Pryorówkę: *Okol. Russ. Flor. fol.* 92. a w Miedzyrzycu pod Ostrogiem, klasztor i kościół wymurował OO. Franciszkanom, których kapitułę w roku 1612. pańskim sumptem podejmował. *Biernacki speculo Minor. fol.* 279. Mansyonarzom przy kościele Tarnowskim pięćset złotych rocznej intraty naznaczył. *Literae Ordinat.* Ojczyznie, kiedy dóbr swoich dość wielkich za konsensem Rzeczypospolitej, na sejmie sobie w roku 1609. *fol.* 893. pozwolonym, ordynacyą uczynił w roku 1618. w tej chciał, żeby na dobra ordynacyi podległe, nikt inszy dziedzicznem prawem nie wstępował; tylko męczczyzna, i to katolik, tak że jeżeliby który z ordynatów, miał od tej wiary ustąpić, żeby tem samem prawo do ordynacyi tracił. Potem jeżeliby synów miał zostawić, żeby ten do ordynacyi należał, którуby był z nich najstarszy, drugim zaś na równy podział, inne dobra ordynacyi niepodpadające, miasteczek i wsi trzydzieści i pięć, ze wszystkiemi, przyległościami: a gdyby najstarszy miał zejść bezpotomnie, najbliższy jemu, brać miał po nim ordynacyą, i tak dalej. Gdyby zaś albo sam żadnego syna nie zostawił, ordynacya miała spadać na synów Alexandra książęcia Zasławskiego, na ten czas wojewody Bracławskiego, z córki jego Eufrozyny, spłodzonych, tym porządkiem jaki i synom swoim, gdyby byli, opisał. Gdyby zaś i dom książąt Zasławskich miał zniść, w ten czas miała się przenieść ordynacya, w dom książąt Radziwiłów do Janusza Radziwiła, na ten czas podczaszego Litewskiego, z siostry jego spłodzonego. Gdyby i ta nawet linia ks. Radziwiłów ustała, chciał żeby kawaler Maltański rodem Polak, na sejmie obrany, którуby miał więcej od posłów na siebie kresek, do ordynacyi należał: każdy ordynat tymże się herbem szczycić był powi-

nien, którym i książęta Ostrogscy, na każdą tejże ojczyzny potrzebę trzysta konnych, trzysta pieszych ludzi do boju wystawić. *Literae Ordinat.* Z młodych lat swoich będąc na dworze Cesarskim, błędów się schizmatyckich wyrzekł, idąc torem brata swego młodszego Konstantego, o co powróciwszy do ojca, siła przykrości poniósł: bo najprzód w ścisłem go więzieniu zamknąwszy, od społeczności wszystkich, tak oddalił, że się nikomu ani z dworskich nawet z nim gadać niegodziło, chyba z Ruskim popem, którego ojciec umyślnie na to do niego puszczać kazał, żeby mu był katolicką wiarę ohydził, nic jednak przez cały rok niewskórał. Co widząc ojciec, umyślił go jeszcze do cięższego w Dubnie wtrącić tarassu, jadąc tedy z nim do Dubna, młodszemu bratu jego Alexandrowi z sobą siedzieć u stołu, jemu z dworską czeladzią wieczerzać kazał i nocować. Wesołem to wszystko okiem przyjął Janusz, a gdy się wszyscy snem zmorzeni uspokoili: przyszedł w głęboką noc ojciec, i ujrzawszy Janusza na gołej ziemi, między innemi spoczywającego, dobył szabli, i do cięcia się nią zamierzył: Niegodzieneś prawi odrodny synu, żebyś dłużej żył na świecie. Wtem niby ze snu porwie się Janusz, i rzecze kochany ojcze, nieprzystoi żebyś tą szablą, która w tak wielu potyczkach nieprzyjacioł ojczyzny raziła, we krwi mojej broczył, raczej moję podaję, tą ucinaj głowę, ja za wiarę katolicką, i tysiąc życia, gdybym ich miał, chętnie postradać gotówem. Na co westchnąwszy ojciec odszedł; a do Dubna przyjechawszy, Janusza do obozu Cesarskiego, dla poleru w rycerskich dziełach posłał, z tą przestrogą, żeby Polskiego stroju nieodmieniał, potem żeby sobie tylko w Polszcze albo Węgrzech dożywotnie przyjaciela szukał. *Jańczyński in MS.* Pięknie przyjęty w Austryi, po kilku lat nabytej experyencyi wojennej, do Polski powrócił, gdzie męztwa swego dał różne dowody. A najprzód, jeszcze za żywota ojca swego posłany od niego do Dubna, jak go mężnie bronił, bo jeszcze w młodym wieku, obszerniej opisał *Paproc. o herb. fol.* 351. z niemałą klęską w Tatarach, sam go potem wielkim kosztem ufortyfikował. W Siewierzu z tymże ojcem, jak siła dokazał, mówiłem wyżej. Pod Wielkołuki w ośmset ludzi zbrojnych stawił się do boju, Kozaków zbuntowanych piętnaście zniósł tysięcy, pod Piątkiem. Tatarów pod Retką wsią i Soborzeką, pod Ostrogiem i indziej nie raz szczęśliwie poraził. Podczas Rokoszu, wprawdzieć z razu przywiązał się był do Rokoszanów, bojąc się, żeby ojczysta wolność jakiego uszczerbku od majestatu nie cierpiała; ale zważywszy że nic takiego Zygmuntowi Królowi nie mogli zadać, lubo długo obiecywali,

umknął się z ludźmi swemi, których liczono blizko dziesiątka tysięcy i *neutralitatem* woląc zachować, niechcąc ani przeciwko Panu ręki podnosić, ani też we krwi braterskiej brodzić: umarł 1620. blizko trzydzieści lat na kasztelanji Krakowskiej krześle siedząc, wieku swego 66. Był Pan o honor Boski gorliwy, dla tego gdy z Zasławia katolicka processya szła na Ostróg do Sokala, a Nalewajko wielki nieprzyjaciel wiary i kościoła katolickiego, przeciwko świętej, wyprawił hultajską processyą z Ostroga: tak, że większa chorągiew była z prześcieradła, pomniejsze z chłopskich worów, miasto dyscyplin lisie ogony, miasto nabożnego pienia ryki i krzyki: pisał do ojca list z żalem, raz drugi i trzeci prosząc o sprawiedliwość, której gdy mu niechciał uczynić: Bóg w krótce sprawił, że całe prawie Ostrogskie lasy, to jest, kędy ta rozpusta z nabożeństwa katolickiego szydziła; zgorzały; Zasławskich choć z niemi w sąsiedztwie były, nietykając. *Janczyński in MS. Kowalic. kazania fol.* 382.

Konstantyn krajczy Litewski, starosta Włodzimierski, drugi syn Konstantego wojewody Kijowskiego, wspominają go *Konstytucye* 1587. *fol.* 450. pierwszy z domu tego katolik, o co jako i brat jego Janusz, miał co od ojca jego cierpieć. Lat ośmnaście mając, sen miał taki, jakby widział przed sobą, osobę sędziwego starca, w bielusienkiej szacie, z siwym włosem, i z długą brodą; gdy się ciekawiej mu przypatruje Konstantyn, rzecze do niego starzec: Widzę że się delektujesz z widzenia osoby mojej, atoli widzieć twarzy mojej niegodzineś, bo sprośnie żyjesz, i nie według Boga: to wyrzekłszy zniknął mu z oczu. Mniej tego uważał Konstantyn, i przez dwanaście lat potem żył swawolnie. Po których wypełnionych, znowu mu się taż osoba przez sen pokazała, i rzekła mu: Poznałeś mię Konstantynie? na co gdy on przyświadczał. A pókiż to? mówi dalej, w tych twoich złych nałogach leżeć będziesz? póki grzechu do grzechu dopełniać? wiedzże o tem, że już tylko trzy lata życia twego reszty. Staraj się przynamniej przez ten czas, żebyś poprawiwszy życia, łaskę Boską uskarbił, i na śmierć się dobrą nagotował. Poalterowany takim snem książę, księdza do siebie zaprosił, życie odmienił, i przez trzy lata, z zbudowaniem wszystkich, o niczem bardziej nie myślił, jako żeby się był Bogu przymilił. Wtem gdy trzeci rok dochodzi, w pół postu febrą zdjęty zachorował, przecież niemoc niezdała się być fatalna, aż w Sobotę przed Niedzielą Kwietnią, taż mu się przed oczy stawiła, już trzeci raz, osoba, mówiąc do niego, jutro prawi o dwunastej godzinie umrzesz; co on usłyszawszy, tem usilniej przez przyjęcie Sakramentów świę-

tych, i inne dobre uczynki przygotowawszy się, nazajutrz o dwunastej godzinie z tym się pożegnał światem wieku swego 33. Wszyscy którzy przy śmierci jego byli, widzieli nad pałacem gdzie umierał Konstantyn, tę osobę z rękami wyciągnionemi w niebo, która nie wprzód w niebo wstąpiła aż on skonał: osobliwszego miłosierdzia Boskiego na nim przykład zostawując. *Kwiatkiewicz w rocznych dziejach pod rokiem* 1655. wszakże on umarł przed rokiem 1600. *Janczyn. in MS.* Bratu swemu Januszowi testamentem legował skrzyneczkę, w której nic więcej nie naleziono, tylko dyscyplinę, paski żelazne, i cilicium.

Alexander wojewoda Wołyński, syn trzeci i najmłodszy Konstantyna wojewody Kijowskiego, żyć przestał 1603. Miał za sobą Annę, z Sztembergu Kostczankę wojewodzankę Sendomierską, wielkiej fortuny dziedziczkę, z której spłodził dwóch synów, (krom innych dwóch w dzieciństwie zmarłych) Adama, Konstantyna, i Janusza, ci stryjowską powagą wsparci, Wołochy swoim sumptem do korony odbierać chcieli, jakoż pierwszy pięknego serca był kawaler, pod Tarnopolem Tatarów goniąc, wiele ich nasiekł, atoli obadwa bezżenni pomarli, coś więcej nad lat dwadzieścia przeżywszy, pierwszy 1618. r. Jeden z nich do refektarza zakonnego przyszedłszy, żywoty świętych na celu sobie postawiwszy głęboko ich strzałą przeszył; słowo na którem się strzała oparła, było śmierć, zkąd prędkiej się dla niego obawiano zguby, jakoż i była. Z córek Zofia, dostała się w małżeństwo Stanisławowi Lubomirskiemu, wojewodzie Krakowskiemu, Katarzyna Tomaszowi Zamojskiemu, kanclerzowi koronnemu. Anna Aloizya Karolowi Janowi Chodkiewiczowi wojewodzie Wileńskiemu, hetmanowi w. Litewskiemu, ta prawie z pieluch, skłonność do dobrego wziąwszy, skoro do wzięcia rozumu przyszła; zaraz się na ten affekt do Boga wzbiła. „Stwórco mój, znam cię za Pana mego i Boga mego; bądźże Panem moim i Bogiem moim, a ja będę najniższą służebnicą twoją, tobie się na dożywotnią i wieczną służbę ofiaruję.“ Z tego affektu wszystkie potem w niej cnoty z laty rosły: bojaźń Boska, rozmowy o rzeczach do duszy należących, książek duchownych czytanie, i w nich smak jakiś osobliwszy, w mowie, zabawach, konwersacyach, ostrożność wielka, sumienia swego częste i pilne rozbieranie, do spowiedzi i komunji uczęszczanie z gorącością serca. Znowu wprawdzie za radą matki swojej idąc, do spokojnego w ślubnem panieństwie życia, myśl swoję skłaniała; atoli potem za różnemi perswazyami idąc, w małżeńskie wkroczyła związki z pomienionym Chodkiewiczem; w dziesięć jednak miesięcy po ślubie ten waleczny

hetman pod Chocimem życie swoje na usłudze ojczyzny styrał, śmierć ich rozerwała, a jako niektórych opinia świadczy, ta zacna para, sekretną przed Bogiem umową na spólną czystość zezwoliwszy, przystojnym małżeństwa pretextem, cnotę nienaruszonego panieństwa pokrywała. Wdową zostawszy, stała się wzorem i przykładem cnót temu stanowi należytych, a najprzód postradawszy męża, żadnego innego znać niechciała, a że tak Koronni jako i Litewscy dygnitarze i wielcy Panowie, a między niemi i Władysław Królewicz, o jej przyjaźń dożywotnią zabiegali, dla tego zrzuciwszy z siebie świetne i bogate suknie, pod nogi je krucyfixa rzuciła, sama zaś siebie ślubem czystości na wieczną służbę Boga zaślubiła: miała do tego wielki pochop, z modlitwy jednej gorącej przed ukrzyżowanym Panem Jezusem, z którego ust te słowa słyszała, *Pogardź światem*, i zaraz na ten głos serce i affekt skłoniła. Widząc zaś w mieście swojem dziedzicznem Ostrogu mnóstwo Żydów, Schizmatyków, Tatarów, tam rozplenionych, a chcąc ich pozyskać Bogu, kollegium zakonowi naszemu (co niegdy stryj jej rodzony Janusz książę Ostrogski kasztelan Krakowski zamyślał) ufundowała w r. 1624. coraz aukcyą tej fundacyi czyniąc, konwikt tamże dla szlachetnej młodzi, plac dla niego dostatni wydzieliwszy, w dobra należycie opatrzywszy, z fundamentu wywiodła, i przyległą cerkiew na kaplicę dla nich domową przeformowała. Tak ufundowawszy to kollegium, siebie też w rozlicznych cnotach stanowi swojemu przyzwoitych gruntowała, a najprzód osobliwszy gust zawsze miała do rzeczy Boskich, jedna jej uciecha była, na duchownych zabawach dni i lata trawić, przeciwnym zaś sposobem, kiedy dworne i światowe rozmowy usłyszała, wielce się tem alterując, albo się od stołu porywała, albo jawnie pokazanym dyzgustem wielomowców strofowała, inną do dyskursu materyą roztropnie wtrącając, albo kapłanów upraszając, żeby co zbawiennego mówić zaczęli. Raz się trafiło, że się z jednego swobodniejszej mowy duchownego, nie zbudowała, który przy stole jej gdy za powodem inszych wdał się nieco w dyskursy, Pani ta, przed ojcem swoim duchownym cicho się wydała, jak się to jej niepodobało, i co się stać miało z owym duchownym, i ziściły się jej słowa. Księgi nabożne tak sobie smakowała, że się od czytania, albo od słuchania ich, chyba za poważną przyczyną, oderwać nie mogła. Jako się z młodu w ustne i serdeczne modlitwy, w codzienne do Najś. Sakramentu, do Przeczystej Bogarodzicy Panny, i do Świętych Pańskich nabożeństwo zaprawiła, tak ten święty zwyczaj, z większą coraz nabożnego affektu gorącością do śmierci zachowała, która

gorącość żeby nigdy nie wystygła, nie tylko go krótkiemi, (i jako je nazywają) strzelistemi ku Bogu, ognistego ducha modlitwami, i gorącemi miłości Boskiej aktami zagrzewała, ale też codziennemi przez godzinę, miesięcznemi przez trzy dni, rocznemi przez dziesięć dni medytacyami rozżarzała, kiedy na każdy rok, wszelkie doczesne sprawy na stronę odłożywszy, duchowne ćwiczenia od S. Ignacego opisane, z wielkiem duszy swojej ukontentowaniem odprawowała. Słowo Boże w wielkiej u niej cenie było, i nigdy bez pożytku nie było. Trafiło się kiedyś, że w Poznaniu zaproszona na pogrzeb, widzi, że prałat jeden wielkiemi do urzędu kaznodziejskiego talentami od Boga obdarzony, na kazalnicę wchodzi, poczęła się zaraz mięszać, i lubo nie miała zwyczaju kazania nigdy opuszczać, na ten czas jednak dosiadać nie chciała, gdy się jej pytają, co za przyczyna tak prędkiego wyjścia, rzekła: „Cóż tu po mnie? jako ten kaznodzieja może o duszy mojej dobrze radzić, który duszy swojej tak źle poradził," ten bowiem prałat odstąpił był swego powołania zakonnego. To też miała w zwyczaju, że żadnej komunji świętej nie było, żeby po niej na ołtarzu przynajmniej pięciu czerwonych złotych nie położyła, lubo często komunikowała. I to w niej była osobliwa, że w doroczny dzień narodzenia swego, przy zwykłem nabożeństwie, tyle czerwonych złotych w kościele na ofiarę dawała, ile jej lat było, tak iż przed rokiem śmierci swojej, kiedy już miała lat pięćdziesiąt i trzy, tyle też czerwonych złotych ofiarowała, i na ołtarzu położyła. O umartwieniach księżny tak powierzchownych jako i wnętrznych trudno co mówić, gdyż się z tem jako najsekretniej mogła, taiła; i duchownego swego ojca wielkim sekretem obligowała, niektóre jednak z powierzchownych utaić się nie mogły, aż dopiero w ten czas się wyjawiły, kiedy po jej śmierci, ostre dyscypliny krwią zbroczone, żelazne grzebienie, i drótowe paski znalazły się. Miała rozmaite i drogie przed Bogiem noszenia, któremi ciało swoje tajemnie zdobiła, i namiętności jego ostrożnie króciła, a żelaznemi manelami ręce swoje tęgo zginając, nad zwyczaj inszych prowadzić się nie dopuściła, i jąć się za rękę nie dała, acz chcąc tym sposobem umartwienie swoje utaić, tem samem je niechcąc wydawała, i politycznej przednich Panów usługi ustrzedz się niemogąc, tem dotkliwiej punktury żelazne czuła im poważniej pod rękę prowadzoną była, nawet umierając obligowała, aby jej po śmierci nie ubierano, żeby na martwem ciele, świeżych umartwienia znaków nie postrzeżono. Miłość Boska w niej wielka była, z której i myśl swoję do Boga wnosiła, i akcye wszystkie nią miarkowała, i dolegliwości by też najcięższe cukrowała;

przywiązała się do niej i miłość bliźniego, ztąd pochodziło; że szpitale nawiedzając, nietylko hojną jałmużną ubóstwo bogaciła, ale też sama chorym usługowała, cuchnące łóżka prześcielała, a postrzegłszy wielką przy ciężkim niedostatku potrzebę, z pod boku swego wyjmując, ubogim Chrystusowym pościel podkładała, na wszystkich miejscach swej dzierżawy, nie cierpiała tego, żeby ubodzy po ulicach leżeć, albo gdzie w gnoju jęczeć mieli, ale wszystkich do szpitalów sprowadzać, i wysadzonym na to mężom Bożym pilnie opatrować kazała. W roku 1638. podczas walnego głodu, od którego wielu ludzi pomarło, ona w majętnościach swoich, a osobliwie w Zwialu nie tylko poddanym, ale i wszystkim inszym miłosierdza żebrzącym, pewne na każdy dzień obroki postanowiła, tak, że chlebem jej odżywieni ludzie, jej po Bogu życie swe przyznawali; często też więźniów, albo na śmierć skazanych odkupowała, szkody przez nich poczynione nadgradzając. Poddanym swoim, żeby administratorowie dóbr, krzywdy nie czynili, pilnie przestrzegała. Z pokory głębokiej, bardzo ją bolało, gdy ją jako księżnę i wojewodzinę czczono, ubożuchne szlachcianki, mile przyjmując, w kościele ustępując, podle siebie miejsce dawała. W wielki Czwartek nietylko że nogi ubogim umywała i całowała, ale też łzami swemi oblewała, z wielkiem na to patrzących zbudowaniem, a zasadziwszy potem ich za stół, z taką im ochotą służyła i częstowała, jakby samego Chrystusa u siebie gościem miała. Wielki Piątek cały na nabożeństwie trawić była zwykła, groby Pańskie boso obchodząc, krzyżem leżąc, i łzami pawiment oblewając. Trafiła raz na spowiednika przy prostocie świątobliwego, który jej pytania przed spowiedzią mniej potrzebne zadawał, na które ona w pokorze serca, jako najpodlejsza odpowiadała, między inszemi pytał się jej Jakci imię; Hanka; coś jest, dziewka; zkądeś? z przedmieścia; wszystkie te odpowiedzi prawdziwe były, bo Anną i Panną będąc przed miastem Jarosławskiem w zamku ojczystym mieszkała. Ojciec jej Alexander, że przed śmiercią swoją, katolikiem chciał być, i kapłana żądał, a jednak z potężnej schizmatyków fakcyi w cerkwi ich pogrzebiony został, księżna go ztamtąd do kościoła katolickiego przenieść i pogrześć kazała, o co pobudzeni od swoich popów schizmatycy taki tumult uczynili, że się przez oczywistą zgubę swoję cisnęli do księżny, chcąc się zemścić i ubić Panią swoję. Sprawa ta do trybunału się wytoczyła, z których jednych ścinać, drugich ćwiertować, innych w koło wplatać kazano, domy nawet hersztów poobalać, i place solą posypać. Gdy już przyszedł czas exekucyi, a wszyscy przewinieni pewnej śmierci czekali, księżna, ich życiem daro-

wawszy, z kajdan i pętów uwolniwszy, hojnie nawet uczęstowanych, wolno do domów swoich puściła. Z tej okazyi tę pociechę odniosła, że po czterdziestu popach dekretem trybunalskim oddalonych, wiara katolicka w jej dobrach szerzyć się poczęła; drudzy nawet popi do niej przystawali, których stateczność, żeby wszystkim wiadoma była, postanowiła, aby wszyscy z dóbr jej na Święto Bożego Ciała, do Ostroga na processyą się zjeżdżali, i przy wystawionych ołtarzach ewangelie Słowiańskim językiem śpiewali. Dwór swój książęcy, który zawsze w ludzi obojej płci po książęcu był dostatni, nie tylko tak obostrzyła, żeby wszyscy przykazania Boskie i kościelne świątobliwie chowali, ale też żeby się i w cnotach rozmaitych ćwiczyli, zkąd widzieć było w nich skromność, cichość, wstrzemięźliwość, układność i zgodne pomieszkanie, jak sama do kościołów korporały, alby, obrusy, ręką swoją wyrabiała, tak też Panny dworskie do tej i innej roboty ręcznej zasadzała. O chorych domownikach swoich pilne staranie miała, wygód im, w pomięszkaniu, potrawach, lekarstwach, opatrując, chorych nawiedzając sama ręką swoją karmiła, pościel pokładała, słowy łagodnemi do cierpliwości pobudzała, z umierającemi akty nabożne mówiła, pogrzeby umarłym sprawowała. Wojenne zawierzuchy od zbujałego Kozactwa wzburzone, dwakroć ją przymusiły, że do Wielkiejpolski uchodzić z całym dworem swoim musiała, wdzięcznie jednak to powłoczenie swoje, i od dóbr i majętności swoich wyzucie, od P. Boga przyjęła, już w Kowalu, już w Komorzu, już w Gninie, już w Racacie rezydowała, wszędzie z wielkiem zbudowaniem wszystkich. Tam gdy się dowiedziała, że Ostróg i w nim fundacyą kollegji naszego złość chłopstwa z dymem do nieba posłała, nowe nam kollegium w Jarosławiu w polu na piasku, w roku 1653. fundowała przy obrazie cudownym matki Bolesnej, w Poznańskich księgach ziemskich, pewne dobra swoje do tego miejsca zapisawszy. Nakoniec całe życie jej, byłoć wprawdzie przygotowaniem do śmierci: bo każdą akcyą osobliwie pobożną tak odprawowała, jakby zaraz po niej umrzeć miała, osobliwiej jednak w każdej swojej słabości zdrowia. W r. 1654. dostał się jej na miesiąc Styczeń patron S. Telesfora Papieża i Męczennika, którego święto 6. dnia Stycznia wspomina kościół Boży, więc że Telesfor z imienia swego, znaczy koniec przynoszącego, wielu przy tem przytomnych wnosili, że ten miesiąc ostatnim miał być kresem życia pobożnej księżny, jakoż tak się stało, ta albowiem Pani w Racacie natenczas mięszkając, a poczuwszy zaraz na początku roku, większą nad zwyczaj w sobie słabość, zawczasu posłała sobie po w. księ-

dza Kaspra Drużbickiego Soc. Jesu, męża wielkiej świątobliwości, duchem apostolskim tchnącego, ten jej bez ogródki blizko następującą śmierć oznajmił, sakramentami świętemi wkrótce opatrzywszy, na drogę wieczności, przez różne akty duszę jej do Stwórcy swego przyprawował, aż też ze łzami całując ukrzyżowanego Jezusa, Najśw. Matki i świętych Boskich wzywając, Jezus Marya wołając, a potem wesoło wyrzekłszy Chwała Bogu, mowę zamknęła, i ducha Bogu oddała, 27. dnia Stycznia w dzień Ś. Chryzostoma. Spowiednik jej wzwyż wspomniony, rozpłakawszy się po jej zejściu, tak powiedział. „Zstarzałem się w zakonie, a nie umiałem tego, czegom się przy skonaniu tej Pani nauczył; dopierom się w przykładzie jej przejrzał, jako trzeba umierać. Daj Boże taką śmiercią dokonać.“ Jeden na kwartannę w ten czas chorując usłyszawszy nowinę o śmierci księżny, skoro przez zasługi jej do Boga westchnął, od kwartany wolny został. Ciało jej do Jarosławia zwiezione, nie bez zatargi, ojcom naszym oddane w kościele Ś. Jana złożone, a potem pod rewolucyą Szwedzką i Moskiewską do Krakowa wprowadzone było, aż dopiero nie dawnemi czasy 1723. roku gdy się od wojny ta ojczyzna uspokoiła, z wielką magnificencyą i licznym mszy śś. naciskiem, tak w Jarosławiu u Panny Maryi, jako i w Ostrogu w kościele naszym Ostrogskim pogrzebione, także i męża jej Chodkiewicza. Przydaje o niej *Kowalic. w swoich kazaniach fol.* 158. Przyszła raz do Ogroda zacnego Ormianina, w którym osobliwsze jabłka widziała; bo któreżkolwiek przerżnięto, w nich krucyfix mysternie wyrobiony widzieć było.

Ostrołęcki *herbu Ciołek* w Mazowszu. Samuel Ciołek starosta Radomski, dowcipem sławny, o wiarę gorliwy 1615. *Cichoc. Alloq. Osecen. lib.* 2. *c.* 13. kędy ten autor przydaje, że w domu Ciołków, żadna nigdy nie postała herezya. N. Ciołek podstarości Chełmski, który na Świdrygiełła ludzi napadłszy, ziemię Chełmską pustoszących, trzysta z nich wyciął, czterdzieści w niewolą zabrał, *Cromer lib.* 20. *Biel. fol.* 338. Tenże autor *fol.* 645. pisze, o męztwie Stanisława Ciołka w roku 1572. Jędrzej Ciołek wojewoda Mazowiecki 1396. synowie jego Stanisław biskup Poznański, o którym mówiłem pod herbem Ciołek, w trzecim tomie *f.* 138. Drugi Wigand de Ostrolonga kasztelan Czerski 1436. podpisał pokój Brzeski, u *Łask. w Stat. fol.* 140. od którego działem rozebrawszy dobra, jedni Powsińskiemi, drudzy Ostrołęckiemi, inni Gutowskiemi, inni Pileckiemi, inni Dobrzynieckiemi zawołani. Kwitnął potem N. z Ostrołęki kasztelan Czerski 1458. *Stat. Masov. fol.* 122. Jana Ciołka na Iwano-

wicach, i Ostrołęce dziedzica, córka Ewa, Sobka starosty Warszawskiego małżonka. Jan syn Alexandrów na Ostrołęce, miał syna Stanisława, który zszedł bez potomka, i córkę Małgorzatę Święcicką.

Ostromęcki *herbu Pomian*, w Chełmińskiem województwie. Jan Ostromęcki szkatułę żelazną, tak kształtnie wyrobił, że w niej różne strzelby i proch zamknięte były, a gdy ją otwierano z krzemienia ogień się zapalał, tę do Moskwy posłał przez jednego z niewolników, którą gdy Moskwa otworzyła, ogień zapalony przy otwieraniu, jednych pobił, drugich pokaleczył 1582. *Biel. fol.* 787. *Heindenst.* Jakób w Toruniu leży u Dominikanów, chorągiew nad grobem jego świadkiem. Bartłomiej chorąży Chełmiński podpisał tranzakcyą Będzińską 1589. miał za sobą Bąkowską herbu Ryś, siostrę Krzysztofa podkomorzego Pomorskiego. *MS. de Famil. Pruss.* N. miał za sobą Annę Buczyńską. Wawrzeniec 1674. Antoni 1696. Ophanes w Pińskiem 1648. Walentyn w zakonie naszym temi czasy.

Ostrorog *herbu Nałęcz*, w Wielkiej-Polszcze i na Rusi. *Historia Posselii Polono Pruth. fol.* 187. twierdzi, że ten dom do Polski z Niemiec przyszedł, ale się myli, wprawdzie i niżej ten autor powiada, że Cesarze Rzymscy w wielkich zasługach do zwyczajnego Nałęcza przydali dwa Orły czarne, a trzeciego z korony nad hełmem niby wylatującego, z drugiej strony męża z głową nałęczem zawiązaną między rogami. To jednak nie utwierdza, żeby w Niemczech kiedyżkolwiek ten dom miał się gnieździć, ale najwięcej tego probuje, że któryś z nich będąc u Cesarza Rzymskiego, tą aukcyą herbu był nadany. To albowiem pewna, że to dom starożytny w Polszcze, i jednejże z Szamotulskiemi dzielnicy: bo *w MS. Poznańskim* czytam, Dobrogosta Ostroroga z Szamotuł wojewodę Poznańskiego za Leszka Białego w r. 1220. ten to Dobrogost dobywając zamku Uścia poległ. *Cromer, Bielski fol.* 151. Kwitnął potem Tomasz kasztelan Poznański; i syn jego Tomisław podczaszy Przemysława książęcia Poznańskiego 1250. których ten książę, do więzienia niewinnie był wtrącił. *Biel. fol.* 176. Tenże autor *fol.* 203. powiada, że Nałęczów i Zarębów, o to iż Przemyśla Króla zguby mieli być okazyą, odsądzono; żeby w czerwonych szaciech, ani w jednym uffie stać z drugiemi nie mogli, dopiero za Kazimierza Wielkiego, gdy się w potrzebie z Rusią, znacznie rycerską odwagą popisali, do pierwszych prerogatyw przypuszczeni byli. Tomisław wojewodą był Krakowskim w roku 1317. Tenże czy inszy Tomisław wojewodą Poznańskim 1300. Hektor Ostrorog z Pakościa podczaszy Brzeski Kujawski, dzie-

dzic miasteczka Sempelborga, albo Sampolna, w roku 1360. kościół w temże mieście OO. Miechowitom darował, pewne grunta do niego zapisawszy: o czem jest list u *Nakiel. w Miechov. fol.* 282. na którym się też podpisali dwaj bracia jego rodzeni, Wojciech wojewoda Brzeski Kujawski, i Stanisław sędzia ziemski Kujawski. Pośledniejszym czasem Stanisław i Dobrogost z Sempelborka Ostrorogowie, do tegoż kościoła fundacyi przyczynili. Jan z Ostroroga alias de Słupów, Poznański kasztelan, kościoła wszystkich ŚŚ. we Lwowie, jeden z kollatorów, w *Historyi Possel. Polon. Pruth. fol.* 172. w r. 1391. Dersław Grochola Ostrorog kasztelan Santocki 1383. *Biel. fol.* 261. *Miechow. lib.* 4. Sędziwój (a bodaj nie ten, którego *Biel. fol.* 565. zowie Świdwą i kasztelanem Nakielskim, w roku 1399. gdy z Witoldem książęciem Litewskim, przeciwko Tamerlanesowi Tatarskiemu wodzowi odważnie naciera, tamże na placu poległ: syn jego

Sędziwój wojewoda Poznański, sławą rycerską i innemi dla tej ojczyzny podjętemi funkcyami wsławiony. Pod Grunwaldem w pamiętnej z Krzyżaków wiktoryi za Jagiełła Króla, przydany Zindramowi hetmanowi na ten czas, do porady wojennej, znać po skutku, jak się tam pięknie stawił; jakoż i sam potem pod Koronowem, tychże Krzyżaków zniósł ośm tysięcy, kędy i wodza ich Kochmeistra pojmał, który potem był mistrzem Krzyżackim. Do Pomorskiej ziemi wpadłszy Nowe miasto dobywszy spalił, i całe Pomorskie księztwo, ogniem i mieczem spustoszył. Margrabstwo tymże kształtem wojował w roku 1433. dwanaście miast szturmem opanowawszy. *Biel. fol.* 343. *Cromer lib.* 20. Po śmierci Króla Jagiełła, gdy z synów jego Władysław starszy, na ojcowskim tronie osiadł, a Kazimierz na Czeskie kandydatem został Królestwo, wysłany z Tęczyńskim wojewodą Sendomierskim; dla odebrania possessyi tego państwa na Kazimierza, trzydzieści tysięcy wojska Cesarskiego, pod Taborem miasteczkiem, długo na sobie potęgę utrzymał, *Cromer lib.* 21. póki go ztamtąd królewski rozkaz nie powrócił. *Starowol. in Bellat. Sarm. fol.* 95. W roku 1421. Fryderykowi margrabi Brandeburskiemu, zmówił za małżonkę Jadwigę córkę Władysława Jagiełła. *Dług.* Jeździł potem komissarzem do Żmudzi na rozgraniczenie i odebranie zabranych niesłusznie przez Krzyżaków prowincyi. Przydają o nim *Elogia Gentis Ostrogiae*, że z Władysławem Warneńskim do Węgier wyjeżdzając, żeby mu był przeciwko Turkom expedycyi tym sposobniej pomógł, wyzuł się dobrowolnie z województwa Poznańskiego; ilem się mógł doczytać, siedział na tem krześle już w roku 1416. i jeszcze 1439. nawet że był oraz i generałem

Wielkopolskim, czytałem na liscie kościoła Broniszewskiego danym 1432. luboć w tymże samym roku na innem miejscu czytałem Dobrogosta Szamotulskiego: nagrobek tego Sędziwoja, u *Starowol. in Monum.* to o nim powiada: *Vladislao Jagielloni, ejusque filiis Vladislao et Casimiro Regibus Polon. bello paceque operam navavit, contra Cruciferos, Turcas, Bohemos, Scythas Suidrigellum bellator obiit an. aetat.* 60. Dobrogost brat jego rodzony według *Starowol.* i w radzie przezorny, i w ręku silny, Tatarów z Witoldem, krzyżaków nie w jednej kampanji mężnie wojował. Gdy Amurat Belgrad obległ, jeździł do niego w legacyi od Władysława Warneńskiego Króla z hrabią z Gorki; ale przez siedm miesięcy od tyrana przytrzymany, nic nie sprawiwszy nazad powrócił. *Cromer lib.* 21. *Sarnicki lib.* 7. Z tymże potem Królem pod Warną przeciwko Turkom wojując, poległ śmiercią heroiczną: cóżkolwiek bądź że *Starowol.* o nim pisze że jeszcze za Kazimierza Jagiellończyka przeciwko Krzyżakom mężnie się zastawiał. Dobiesław kasztelan Kamieniecki roku 1443.

Stanisław takbym rozumiał, że syn Sędziwoja, najprzód podstoli Kaliski 1436. u *Łask. w stat. fol.* 141. potem podkomorzy Poznański, *list Jagiełła Króla*, dalej kasztelan Miedzyrzycki i generał Wielkopolski r. 1450. *Acta Terrestr. Caliss.* dalej kasztelan Gnieznieński r. 1451. *Łask. statuc. fol.* 8. z tej postąpił na Kaliską kasztelanią dalej wojewoda Kaliski 1451. *Ibid. fol.* 65. atoli wyzuł się z generalstwa Wielkopolskiego, i złożył go na Krzesława z Kurozwęk, *Biel. fol.* 360. *Cromer lib.* 21. tylko że ci historycy powiadają, że to było za czasów Władysława Warneńskiego, jam go zaś już po jego śmierci, z tym tytułem czytał: nakoniec umarł wojewodą Poznańskim w roku 1477. w prawdzieć mu tego krzesła, ani *Starowol.* ani drudzy nie przyznają, atoli krom inszych świadectw w pierwszym tomie przytoczonych, podpisał list Kazimierza III. Króla u *Paproc. o herb. fol.* 202. Był wspaniałego serca, od Władysława Króla do Węgier z wojskiem wysłany Jaurynia zamku dobył. Przeciwko Krzyżakom także w Prusiech odważnie stawał, tylko że szczęście nie ze wszystkim służyło, czternaście legacyi w ciężkich materyach, z fortunniejszym skutkiem zakończył. Trzy razy najmniej do traktatów z Krzyżakami o pokój, dwa razy do Jerzego Pobiebradyusza Króla Czeskiego, tyleż razy na sejmy Czeskie, raz na sejm do Korczyna, do Litwy także. Najwyższym superarbitrem kontrowersyi, o sukcessyą na księztwa Płockie i Bełzkie, która zachodziła między Kazimierzem Królem Polskim, i innemi książęty. *Biel. f.* 422. *Cromer lib.* 23.

Władysława na tron Czeski obranego, w pięknej komitywie do Czech odprowadzał. Temuż Władysławowi Fryderyka Cesarza córkę, a Władysława siostrę, Ludwikowi Bawarczykowi zaślubił. *Starowol. in Bellat. fol.* 97. *et in Monum. Elogia Gentis Ostrogiae.* Stanisława i Dobrogosta Ostrorogów dziedziców na Sempelborku, którzy w roku 1446. placu swego ustąpili na kościół i szkołę Sempelborku, znajdziesz u *Nakiel. fol.* 481.

Jan utriusque juris doktor kasztelan Miedzyrzycki 1466. poseł z inszemi do stolicy apostolskiej, o konfirmacyą pokoju z Krzyżakami zawartego upraszając, u *Łask. w stat. f.* 148. W roku 1478. kasztelan Poznański, tamże *fol.* 86. a w r. 1496. i generał Wielkopolski, co wspominają *Konstytucye* 1565. *fol.* 115. Dobrogost kasztelan Miedzyrzycki 1496. r. *Łask. w stat. fol.* 110. tenże sam kasztelan Poznański 1504. *fol.* 112. pisał się ze Lwowka, zkąd Lwowskich Ostrorogów imię urosło, o których ja na swem miejscu mówiłem. W tymże czasie kwitnął drugi Dobrogost kasztelan Kamieniecki 1504. jako się podpisał na liscie Alexandra Króla danym Rusi. Stanisław kasztelan Kaliski na koncylium Lateraneńskie z Łaskim arcybiskupem Gnieznieńskim, od Zygmunta I. wysłany w legacyi i do Wenetów, będąc u Zygmunta Cesarza, od niego Komesem imperyi uczyniony, Królową Bonę małżonkę Zygmuntowi Królowi do Polski sprowadził. Rozruchy w księztwie Mazowieckiem przemyślnie uspokoił, kwitnął 1516. i 1518. *Biel. fol.* 537. Wacław kasztelan Kaliski 1527. komissarz do rozgraniczenia dóbr królewskich, od hrabiów z Gorki. *Literae Sigism. in MS. Petricov.* Jakób z sejmu 1563. poborca w Poznan. wojew. *Constit. fol.* 75. Wacław poseł na sejm 1502. ztamtąd komissarz do kwarty Rawskiej. *Constit. fol.* 605. Podobno to za tym Wacławem była Katarzyna Leszczyńska wojewodzanka Brzeska Kujawska, która po jego śmierci, poszła za Koneckiego. Jan starosta Stężycki, między inszemi posłował do Siedmiogrodzkiej ziemi po Stefana Batorego, zapraszając go na tron Polski 1576. N. Ostrorożanka pierwszym związkiem żyła w małżeństwie z Janem Potockim starostą Tłumackim, drugim z Mikołajem Duninem Modliszewskim. Jakób generał Wielkopolski, wymową i chwałą rycerską zalecony, temu po śmierci Zygmunta Augusta, zleciła ojczyzna, aby był bezpieczeństwo jej piastował; córka jego była za Janem Krotowskim z Krotoszyna wojewodą Inowrocławskim, *Paproc. fol.* 222. *Biel. fol.* 621. gdzie powiada że 1566. r. generalstwo mu konferowane.

Stanisław kasztelan Miedzyrzycki starosta Chełmski, po

śmierci Zygmunta I. Króla Runo złote Cesarzowi oddał; Pan to był pięknych od natury przymiotów, złączył się był dożywotnie z Zofią Tęczyńską Jana wojewody Sendomierskiego córką: *Andr. Treces. epigram. lib.* 1. znią wziął Kryłów i inne dobra, żył jeszcze r. 1579. Syn jego z niej Jan podczaszy koronny, potem kasztelan Poznański, naostatek wojewoda i starosta Malborski i Garwoliński, z młodu zaraz do wielkich się dzieł sposobił; przeciwko Beklebergowi pięćset jazdy do obozu przyprowadził, swoim sumptem wystawionych; inszych także czasów, kiedy sam osobiście stawić się nie mógł słuszną partyą ludzi do boju wysyłał. *Vir acumine ingenii, eruditione, pietate, et in rebus tractandis dexteritate illustris; primus fere ex ea gente, quam prope totam haeresis afflavit, magno judicio res Ecclesiae Catholicae, doctrinamque ac haereticorum expendens, sese retraxit ad orthodoxam religionem, cujus animose defensae et pietatis argumenta plurima reliquit posteris. Cichov. Alloq. Osec. lib. 2. cap.* 14. A sam w liscie swoim, który do własnych synów swoich napisał, przyznaje, że za staraniem ks. Stanisława Warszawickiego Soc. Jesu, do uznania przyszedł wiary katolickiej, więc w dobrach swoich dziedzicznych, gdziekolwiek ją Rodzice jego rugowali, znowu wprowadził, kościoły przywrócił, ozdobił, i uposażył. Klasztor Sokalski i kościół OO. Bernardynów przy cudownym obrazie fundował, atoli śmierć mu dokończyć tej fabryki nie pozwoliła. Był w wielkim respekcie u Króla Zygmunta III. że mu edukacyą synów swoich zlecił, do Rokoszanów i Związkowych r. 1613. zażywał go w legacyi, aby byli ojczyzny nie trapili. Wydał do druku: *Wojnę Wołoską, to jest Dziennik wojny Tureckiej w Wołoszech Posnan.* 1622. *in f.* Także *Myślistwo z ogary in* 4*to Cracov.* 1649. *apparet autem secundam esse editionem, nam* 1618. *dedicaverat Vladislao Princip.* Jest także w druku, jego. *Epistola ad filios admonitoria, contra fraudulentiam scripti monita Privata Soc. Jesu in* 4. *Leop.* 1615. *Adjecta est ejusdem Epistola ad Nicolaum filium data* 1616. *quia filium ad amorem studiumque literarum invitat, utraque haec previdit, adjectis etiam aliis quibusdam Nissiae in* 4. 1616. Miał za sobą Katarzynę Mielecką wojewodzankę Podolską i hetmanownę; z tej była córka Zofia Czarnkowska starościna Osiecka, i syn Mikołaj podczaszy koronny, starosta Drohowiski, Rohatyński, tak się kochał w Poselskiej izbie, że już w dojrzałym wieku żadnego senatorskiego krzesła sobie ofiarowanego przyjąć niechciał, ztąd żadnego sejmu nie opuścił, żeby na nim poselskiej funkcyi na sobie nie nosił, a w r. 1632. marszałkiem tejże izby obrany.

Oblężenie Zbarazkie mężnie wytrzymawszy, trzeciego potem roku wszedł do grobu, *Potoc. Centur. fol.* 443. był wprzód Podstolim koronnym, żona jego Barbara Jędrzeja Roszkowskiego hrabi z Gorki córka, ta mu powiła dwie córki Katarzynę Myszkowską kasztelanowę Bełzką, i Potocką wojewodzinę Bracławską, synów zaś pięciu: N. kanonika Krakowskiego: Zygmunta starostę Rohatyńskiego, po którym z Potockiej Anny córki Stanisława Potockiego Rewery wojewody Krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego, jedna tylko córka została, Janowi Kazimierzowi Dolskiemu marszałkowi Litewskiemu dożywotnie zaślubiona: Jędrzeja starostę Garwolińskiego, ten z Emerencyanny Stadnickiej, która potem była za Pacem starostą Kowieńskim miał dwóch synów, z tych jeden Mikołaj starosta Drohowiski żył z Teresą Łabęcką staroscianką Kiszyńską *sterilis*, drugi starosta Garwoliński, którego z Zofji Rudzińskiej, córki Samuela kasztelana Czerskiego córka i syn temi czasy, Józef z Grzybowskiej zostawił potomstwa. N. starostę Drohowiskiego *sterilem*, i Władysława, za którymsiś z tych była Zofia Skotnicka, wdowa po Mikołaju Firleju. Jest w druku u *Tuldena lib.* 6. *Histor.* Mowa tego podczaszego, którą Gdańszczanów zachęcał do wierności ku Panom swoim 1656. i w *Mowcy Polskim tom.* 2. *fol.* 46. Mowa jego, którą na sejmie Króla witał. Po śmierci Mieleckiej, pojął Jan wojewoda Poznański, Zofią księżniczkę Zasławską, siostrę Alexandra wojewody Kijowskiego, z tej córki Anna dożywotnie zmówiona z Janem Jabłonowskim miecznikiem koronnym, druga Elżbieta za Piaseczyńskim Alexandrem kasztelanem Kijowskim ale *sterilis*, trzecia za Sierakowskim Dołęgą pisarzem polnym koronnym: synów także dwóch było: Stanisław kanonik Krakowski, tego jeszcze w pieluszkach Bóg do świątobliwości powołał; po cudach albowiem oczywistych, w szesnastym roku życia swego w Wrocławiu poszedł do Nieba. Brat jego zostawił syna, od którego był syn z Raszewskiej Anioł Karmelita *Antiquae Observantiae*, niedawno umarły. Jest w druku jego: *Ogród liliowy i cedrowy to jest Żywot Ś. Kajetana Fundatora OO. Teatynów na Polski język przetłómaczony* 1719. *in 4to, Cracov.* Także *Dicenda Concionatoria; seu Supplementum Commentarii moralis in Sacram Scripturam Leopoli* 1728. *in 4to.*

Mikołaj kasztelan Bełzki, syn drugi Stanisława kasztelana Miedzyrzyckiego z Tęczyńskiej, dziedzic na Kryłowie, z tym tytułem wspominają go *Konstytucye* 1607. *fol.* 652. kędy mu zamku Sanczel nazwanego, donacyą zeznaje Rzeczpospolita. Miał za sobą Ciemiankę wojewodzankę Malborską

(ale zda mi się już to druga żona jego była) wszakże z niej żadnego potomstwa nie zostawił, ona po jego śmierci poszła za Farensbachiusza wojewodzica Inflantskiego. Jędrzej kasztelan Miedzyrzycki, posłował na sejm 1611. *Constitut. fol.* 33. i 1613. *fol.* 6. zkąd delegowała go ojczyzna do ukojenia związkowych, żona jego Katarzyna z Buczacza 1624. Jerzy 1616. *Constit. fol.* 9. Zofia była za Stanisławem Przerębskim Opoczyńskim i Radoszyckim starostą, druga za Maxymilianem Przerębskim kasztelanem Sieradzkim, referendarzem koronnym. *Baran.* O tym domu *Potoc. Centur. Vir. fol.* 444. tak mówi: *Ex hac consultrice boni publici gente, quasi avito domicilio et promptuario civilium bellicarumque virtutum, antiquissimi Polonorum Reges, neminem legere in Senatum, quem obeundis praeclare non adhibuissent legationibus, quem sicuti gerendis, ita conficiendis non praefecissent bellis. Sarnicki zaś lib.* 6. powiada: że tych tam czasów, kiedy Polacy jeszcze się nie bardzo naukami bawili, tylko na trzech miejscach biblia znajdowała się w całem Królestwie, to jest u Króla, u arcybiskupa, i w domu Ostrorogów, ale się to nie zda być do wiary rzecz podobna. O Krzysztofie i Jakóbie Ostrorogach pisze *Biel.* 1551. *f.* 594. *Paproc. o herb. fol.* 466. świadczy że Łaska herbu Korab, podobno Hieronima siostra, była za Ostrorogiem kasztelanem Miedzyrzyckim.

W roku 1778. Alexander Ostrorog podczaszy Stężycki. — N. Ostrorożanka była za Bielskim kasztelanem Halickim, starostą Rabsztyńskim: umarła tylko córkę zostawiwszy. — Z Ostrorogów z województwa Bełzkiego córka jednego była za Zakaszewskim. W województwie Mazowieckiem było także dwóch braci, tych siostra w r. 1783. za Radziwiłem wojewodą Mińskim. — *Krasicki.*

Ostrouch, w wojewódz. Witebskiem, Józef Ostrouch roku 1648.

Ostrowicki *herbu Dołęga*, w ziemi Dobrzyńskiej: o tych pisze *Paproc. in Strom.* Stanisław Ostrowicki komornik Podolski, komissarz do granic z sejmu 1661. *Constit. fol.* 26. N. miał za sobą Hlebowską. Jan archidyakon Dobrzyński, proboszcz 1541. *Starowol. in Monum. fol.* 706.

Ostrowicki *herbu Topor*, w Prusiech i księztwie Litewskiem. Pod Koronowem gdy była walna potrzeba z Krzyżakami, Janusz Ostrowicki Miąższy rzeczony, przebiwszy się przez ich szyki, chorążego zabiwszy, chorągiew uchwyciwszy, za kołnierz sobie zatknął, i tak się nazad do swoich przebijał. Tenże to zda mi się Jan w roku 1400. jeden z Posłów po żonę jeździł Królowi Jagiełłowi do książęcia Cylji. *Biel. Paproc.* N. miał za sobą Zakrzewską von Felden, z tej córka była za Kossem kasztelanem Chełmińskim. N. Jó-

zefa Czapskiego małżonka. Paweł chorąży Oszmiański, Michała Iwanowicza i Iwana Siechowskiego kniaziów Moskiewskich na wojnie wziętych, od Króla wolnością darowanych, odprowadzał do Iwana Cara Moskiewskiego, aby go tem samem do pokoju nakłonił, tam Carskiego tytułu kniaziowi żadną miarą przyznać niechciał. W roku 1564. jeździł do stanów Litewskich do dokończenia unji na sejmie. *Constitut. fol.* 52. Umarł marszałkiem Litewskim 1569. Fabian Ostrowicki poseł z Prus na sejm 1730. Brat jego Antoni w zakonie Societ. Jesu temi czasy. Barbara Jana Kossowskiego małżonka. N. miał za sobą Fartawską córkę Łukasza.

Ostrowski *herbu Gryf*, w Sieradzkiem, Lubelskiem, Ruskiem województwie. Stanisław Ostrowski z Chodorowskiej zostawił potomstwa, piszą się z Krzeszowic. N. była za Jakóbem Potockim herbu Pilawa, podkomorzym Halickim.

Ostrowski *herbu Grzymała*, w Czerskiej ziemi. Jan Ostrowski 1632. Jakób w Ciechanowskiej.

Do tych podobno należą: Antoni Ostrowski najprzód biskup Inflantski, uczyniony koadjutorem Antoniego Dembowskiego biskupa Kujawskiego, wstąpił na tę katedrę po śmierci jego roku 1765. a w r. 1778. po śmierci Gabryela Podoskiego objął godność Prymasowską, umarł r. 1784. w Paryżu. — Stefan wojski Łęczycki. — Wojciech podsędek Łęczycki. — *Przypisy Krasickiego.*

Ostrowski *herbu Korab*, w Sieradzkiem województwie. Jan wojski ziemi Wieluńskiej, z sejmu 1661. komissarz do granic od Szląska. *Constit. fol.* 25. Kazimierz komornik graniczny Sieradzki 1674. a potem łowczy 1694. Teresa Sebastyana Starzyńskiego herbu Ślepowron małżonka r. 1701. Alexander w Brzeskiem Kujawskiem r. 1674. Marcin 1632. Piotr w Inowrocławskiem poborca r. 1590. *Constit. fol.* 603. Stanisław Ostrowski opat Przemęcki, wydał do druku: *O Prawdziwem Bóstwie Chrystusa przeciwko Nowochrzczeńcom.* Tamże *Odpowiedź na wyznanie o Synu Bożym Nowochrzczeńców.* Tamże *Nauka o Bostwie Ducha Ś.* Tamże *Goniec przeciw Szymonowi Budnemu in 4to Posnan.* 1588. Kazimierz w zakonie naszym rządził niektóre kollegia, umarł w Brześciu 1731. wydał do druku: *Singulares universae rationalis scientiae controversiae in tractatibus Philosophicis Sandomiriae* 1719. *in 4to.* Item *Nieomylna do śmiertelności droga*, *kazania na pogrzebie Jana Sierakowskiego Łowczego Czerskiego.* Stanisław z Sławęcina Ostrowski r. 1648. Kazimierz podstoli Sieradzki, miał za sobą Petronellę Moszyńską herbu Łodzia chorążankę Sieradzką, Ludwik Ludowikę Moszczyńską kasztelankę Brzeską Kujawską.

Dom ten starożytny w województwie Sieradzkiem i Inowrocławskiem, piszą się na *Ostrowiu*. Z różnych dokumentów twierdzić można, iż w bliskim krwi związku dawniej byli Ostrowscy *Korabitowie*, z *Łaskiemi Korabitami*, a potem w różne familie podzieleni, od wsiów i włości swoich imionami przezwani. Z tych Piotr na *Ostrowiu* Ostrowski, którego wspomina konstytucya 1590. *fol.* 603. Stanisław brat tegoż opat Przemęcki, mąż uczony, wydał do druku dzieła różne koło r. 1588. (jak wyżej) Jan na *Ostrowie* Ostrowski najpierwej cześnik, a potem chorąży Sieradzki, pułkownik J. K. Mci którego zaświadcza autentyczny dokument na elekcyi *Senioris domus ad praesentanda beneficia juxta erectionem Joannis de Łasko archiepiscopi Gnesnensis, Primatis Regni et M. D. Lit. ex familia Corabitarum, feria 2da post dominicam tertiam Pentecostes scilicet* 15. *Junii A. D.* 1744. *canonice in ecclesia Praepositi Infulati Corabitae peracta, et ad Acta Castren. Petricoviensia sabbatho post Festum Nativitatis B. V. Mariae. Item ad Acta Castren. Posnan. feria 5ta post festum SS. Innocentium Martyrum A. D.* 1746. *porrectos*, tym porządkiem Korabitowie podpisali się: Tomasz Rossowski kanonik Sieradzki i Poznański. Paweł Rossowski pleban Dąbrowiecki. Jan na *Ostrowie* Ostrowski cześnik Sieradzki *ad praesens* chorąży, pułkownik J. K. Mci itd. Podobnież tejże prerogatywy dotąd następcy Ostrowskich używają w dawaniu prezenty na różne prelatury, co dopełnił syn tegoż Jana Kazimierz *Korabita* na *Ostrowie* Ostrowski, najpierwej podstoli, potem chorąży Sieradzki, mąż z przymiotów zacny i zasług w ojczyznie, bywając na różnych funkcyach publicznych, szacowny i poważny. Ten w temże *Korabitów* gronie był *Seniorem* do prezentowania. Pojął był za małżonkę Petronellę *Moszyńską*, Antoniego z *Bnina* Moszyńskiego chorążego Sieradzkiego i Jadwigi *Wolskiej* małżonków córkę, ostatnią z linji Moszyńskich herbu *Łodzia*, prawnuczkę po Hieronimie Moszyńskim, i *Nawojce Koniecpolskiej*, dóbr *Wielkomlyna*, *Kruszyna*, *Zalesia*, *Naklo* i innych dziedziczce. Rzeczony Kazimierz Ostrowski z tąż Petronellą *Moszyńską* spłodził córek dwie: Anielę zakonnicę Bernardynkę w Wieluniu, i Helenę za Lasockim kasztelanicem będącą. Synów zaś pięciu: 1. Alexy, 2. Antoni, 3. Kazimierz, 4. Michał, 5. Swiętosław. — Alexy Ostrowski pierwszy syn Kazimierza z *Moszyńskiej* urodzony, stolnik Radomski, rotmistrz kawaleryi narodowej, dwóchżenny, 1*mo voto* z N. *Zapolską*, miał córkę Agnieszkę za Stanisławem Tymowskim wojskim Gnieznieńskim. 2*do voto* z N. *Siemińską* podstolanką Inowrocławską, z tą córka N. za Starczewskim, i synów trzech: Ignacy, Syxtus i Michał. — Ignacy ożeniwszy się z N. *Myszkowską* starościanką Kiełczygłowską, z tą dwie córki. — Syxtus w stanie duchownym prałat Piotrkowski. — Michał z Teklą *Tymowską* ma potomstwo. — Antoni drugi syn Kazimierza podstoli Piotrkowski, ten bezżenny. — Kazimierz trzeci syn Kazimierza kanonik Krakowski. — Swiętosław porucznik gwardyi konnej koronnej bezżenny. — Michał na *Ostrowie* Ostrowski czwarty syn Kazimierza z *Moszyńskiej* urodzony, chorąży Piotrkowski, pułkownik kawaleryi narodowej, orderu S. Stanisława kawaler. Mąż od wieku młodego jako dobry obywatel, bywał na funkcyach poselskich na sejmy z województwa Sieradzkiego, komissarzem cywilno wojsko-

wym, i jako w wojsku przez stopnie zasług mężny rycerz i żołnierz, toż do prezentowania na różne prelatury i Gnieznieńskie kanclerstwo, Łuckie i inne *Senior*. Ten wszedł w śluby małżeńskie z Maryanną z *Turskich Tymowską* stolnikowną Sieradzką, z którą spłodził dwóch synów, Wojciecha i Teodora Ostrowskich. — *Heraldyka Wielądka.*

Ostrowski *herbu Korczak*, na Rusi i Litwie. Sebastyan Ostrowski, poborca w ziemi Sanockiej 1602. *Constit. fol.* 806. Fiedor 1567. porucznik w wojsku Litewskiem mąż odważny. Jan starosta Dunemundzki, żadnej okazyi nie opuścił wojennej za Stefana Króla, w którejby odwagi swojej kawalerskiej nie miał znaczych dowodów zostawić. Brat jego Felix w też tropy za nim wstępował, Jędrzej w Brześciańkiem województwie 1632. Stefan skarbnik Nowogrodzki, dziedzic na Kuźmince. Jan Karol towarzysz Pawła Sapiehy hetmana Litewskiego 1677. Józef 1674. Jan Wawrzeniec, i Władysław Kazimierz 1700.

Ostrowski *herbu Leliwa*, w ziemi Przemyslkiej, piszą się z Iszczkowa, Marcin Ostrowski, najprzód pisarz a potem podsędek ziemski Przemysłki. Teofila zakonnica S. Brygitty w Łucku. Wiktorya była za Józefem Baranowskim herbu Grzymała podczaszym Latyczowskim. N. za Jerzym Brzeskim herbu Topor. Zofia Stefana Bala podkomorzego Sanockiego małżonka. N. Rafała skarbka z Gory.

W r. 1778. Bogdan Ostrowski podkomorzy Bracławski. — Emeryk stolnik Winnicki. — Baltazar regent grodzki Winnicki. — Tomasz wojski Czerwonogrodzki. — *Krasicki.*

Ostrowski *herbu Nałęcz*, w ziemi Chełmskiej. Marcyan Ostrowski, miał za sobą Dorotę Romanowską sędziankę Bełzką, z której syn Wojciech *sterilis*. Franciszek Udrycką, Jakób zakonnikiem został. Marcyanna 1*mo voto* była za Rzeczyckim, 2*do* za Pawłem Ziołkowskim. Zofia za Franciszkiem Kowalskim. Jakób kanonik Krakowski, uczony prałat, o którym *Cichoc. Allocu. Osec. lib.* 4. *c.* 9. Wydał do druku: *Żałosne słońca i miesiąca zaćmienie; kazanie na pogrzebie Zygmunta III. i Konstancyi w Krakow. in* 4. 1632. Także *Jezusa Chrystusa Boga żywot na świecie krótko powiedziany* 1609. *in 4to Cracov.* Także *Obrona kazania ks. Piotra Skargi S. J. o Trójcy Świętej przeciwko Smalcyuszowi Rakowskiemu ministrowi in 4to* 1608. *w Krakowie.* Także *Dyalog albo Rozmowa katolicka z Ewangelikiem, o znakach prawowiernego kościoła in* 4. *Cracov.* 1604. Także *Pamiątka pogrzebowa Janusza Ks. Ostrogskiego Kasztel. Krakow. Cracov. in 4to* 1621. Także *Kazanie na pogrzebie Alexandra Karola Królewicza* 1635. umarł 1637. roku w katedrze Krakowskiej z nagrobkiem pochowany. *Staro-*

wol. in Monum. Na kaplicę Najś. Sakramentu, tamże dobroczynny.

Ostrowski *herbu Nieczuja*, w województwie Sendomierskiem, są i w Sieradzkiem piszą się Ostrowski Zdzieżek.

Ostrowski *herbu Rawicz*, w Sendomierskiem województwie. Krystyn z Ostrowa kasztelan Sendomierski w roku 1282. *Biel. fol.* 194. Prandota z Ostrowa kasztelan Sendomierski roku 1305. Tenże czy inny kasztelanem był Krakowskim w roku 1331. jako się mówiło w pierwszym tomie. Krystyn z Ostrowa chorąży Sendomierski, zginął w okazyi z Krzyżakami, za Łokietka Króla w roku 1330. *Biel. fol.* 222. ale go inni chcą mieć nie chorążym, ale kasztelanem *); Krzysztof ochmistrz Królowy Jadwigi żony Króla Jagiełła 1388. na liscie tegoż Króla danym miastu Lwowsk. Warsi z Ostrowa kasztelan Zawichojski 1432. podpisał list Jagiełła dany miastu Lubelsk. a potem kasztelan Lubelski, 1439. Krystyn kasztelan Sendomierski 1407. z tej się przesiadł na kasztelanią Krakowską, wystawił chorągiew swoję na Grunwaldzką z Krzyżakami potrzebę r. 1410**). Grot z Ostrowa podkomorzy Lubelski 1468. na liscie Kazimierza danym miastu Krakow. Dobrogost kasztelan Miedzyrzycki, na przywileju tegoż miasta. Mikołaj z Ostrowa wojewoda Lubelski 1496. r. N. chorąży Sendomierski, Jan i Stanisław w Krakowskiem 1705. Krystyna pierwszego arcybiskupa Halickiego zakonu S. Franciszka, *Skrobiszov. in Vitis Archiepisc. Halicien.* zda się nakłaniać do herbu Gozdawa: ale jeżeli był z Ostrowa toć był Rawiczanin, patrz com o nim mówił pod herbem Gozdawa. Żył 1364. Patrz, co się pisało o Grotach, ponieważ to jedenże dom z niemi.

Piotr na *Ostrowiach* herbu *Rawicz* Ostrowski, syn Wojciecha i Katarzyny Ostrowskich, dobrze osiadły w województwie Sendomierskiem, Lubelskiem, i ziemi Drohickiej, wszedł w śluby małżeńskie z Konstancyą *Stoińską* herbu *Janina.* Z tą spłodził synów dwóch: 1o. Alexandra, który z *Nieprzecką* zostawił syna Józefa. 2o. Tomasza Adama: Tenże Tomasz Adam na *Ostrowiach* Ostrowski podskarbi nadworny koronny orderów narodowych kawaler, najprzód podkomorzy ziemi Nurskiej; w r. 1777. został kasztelanem Czerskim; był konsyliarzem rady nieustającej lat 8. Zasiadał w komissyi skarbowej, został potem

*) Pomiędzy kasztelanami Krakowskiemi w Tomie I. wylicza *Niesiecki* Prandotę z *Ostrowa* herbu *Rawicz* zmarłego 1331. r. — *P. W.*

**) Tenże Krystyn z *Ostrowa* kasztelan Krakowski, w ratyfikacyi przymierza między Władysławem Królem Polskim, a Zygmuntem Węgierskim, położony jest jako komissarz do traktatu r. 1411. — *Cod. Dipl. Vol. I. fol.* 43. — *Przypisek Krasickiego.*

w r. 1791. podskarbim nadwornym koronnym. Mąż zawsze wierny swej ojczyznie, pełen przymiotów, z których w obywatelstwie miłość powszechną posiadający. Miał w pierwszem małżeństwie z Józefą *Godlewską* starościanką Nurską córkę Julią, zaślubioną Antoniemu Ledóchowskiemu, wojewodzicowi Czerniechowskiemu. W powtórnem zaś małżeństwie z Apollonią *Ledóchowską* wojewodzanką Czerniechowską, ma synów: Antoniego, Franciszka, Józefa, Władysława, Anastazego, Tadeusza, oraz córki: Ludwikę, Helenę i Maryannę. — *Wielądek.*

Ostrowski *herbu Ślepowron*, w ziemi Drohickiej. Jan Ostrowski podpisał elekcyą Stanisława Augusta Króla z ziemi Bielskiej. — *Wielądek.*

Ostrowski *herbu Tępa Podkowa*, na Pokuciu. Z tych jedni ludzie rycerscy, drudzy w zakonie Kaznodziejskim kwitnęli.

OSTROŻĘCKI HERB.

Tym kształtem herb ten położył *Kojał. in MS.* gdzie powiada, że się nim pieczętują Hołowniowie Ostrożęccy: bo inni Hołowniowie inszego herbu zażywają, jako się mówiło w czwartym tomie, na hełmie powinny być trzy pióra strusie. Są zaś w Słonimskiem i Nowogrodzkiem województwach, Adam Hołownia Ostrożęcki mąż odważny, służył z Chaleckim strażnikiem Litewskim. Krzysztof i Mikołaj w Pińskiem 1632. Bohdan 1727. Anna Ostrożęcka była za Adamem Pociejem kasztelanem Brześciańskim. *Okol. tom. 2. fol.* 440. N. Ostrożański Soc. Jesu, jest w druku jego *Kazanie pogrzebowe pod tytułem: Kłosy złote.* Bogdan Ostrożęcki Hołownia koniuszy Piński 1727.

Małachowski naznacza kolor pola czerwony, a trzy przewrócone Habdanki srebrne. —

Ostrzew albo **Pień** patrz **Nieczuja**, bo się tym tylko różni od Nieczui, że krzyża na pieńku nie masz, i w hełmie pięć piór strusich kładą właśnie jak Berkowiczowie w Czechach, tylko że ci kładą karpia po piórach. Jedenże także początek, tak tego herbu, jako i Nieczui zowią go ina-

czej niektórzy, Cielepele. Pisali o nim *Paprocki w Gniazdzie fol.* 407. *Okol. tom.* 2. *fol.* 379. *klejnoty fol.* 71. *Biel. fol.* 675. tenże *fol.* 318. powiada, że był tego herbu Cybulka Polak sekretarz u Witolda w. ks. Litewskiego, który od niego jeździł w legacyi do Zygmunta Cesarza. Ten herb miał pierwszy wnieść do Polski Tomisław niejaki Czech, który tu do Polski przyszedł wraz z Judytą Królową, za czasów Władysława Hermanna książęcia Polskiego, koło roku 1082. którego ten książę, upodobawszy sobie w jego pięknym z natury obrocie i dzielności w sprawach, w majętność opatrzył, i do wiele funkcyi zażywał. Podobnego herbu do Ostrzew zażywa *Familia de Boscho* w Sycylji według świadectwa *Petra sancta c.* 62. Jam też widział w Miedzyrzyczy pod Ostrogiem w kaplicy Matki Boskiej kościoła Franciszkańskiego na chorągwi, drugi herb taki, to jest trzy pieńki jeden nad drugim, co raz ku gorze, mniejszy jeden od drugiego, jeden nad drugim jakby leżące, u każdego z nich dwa sęki ocięte, jeden z jednej, drugi z drugiej strony, ktoby jednak tym się herbem pieczętował, nie wyrazono. Do herbu Ostrzew pociągają nasi pisarze Łętowskich. Wierzbickich i Włodków, ja przydaję Dembińskich, luboć wszyscy herb swój temi czasy Nieczują zowią, dla tego i jam ich tamże w regestrze położył.

Osuchowski *herbu Gozdawa*, w Rawskiem województwie. Osuchowskiego wspomina *Cromer lib.* 30. *Biel. fol.* 498. N. miał za sobą Barbarę Kryską siostrę matki S. Stanisława Kostki. N. rotmistrz silny Tatarom, Walentyn 1632. Jan i Stanisław 1628. Piotr i Krzysztof 1648. Mikołaj stolnik Rawski z sejmu 1647. komissarz naznaczony. *Constitut. fol.* 30. Kasper z Osuchowa podkomorzy Sochaczewski, miał za sobą Katarzynę Trzcińską herbu Rawicz, z tej córka Elżbieta była za Spinkiem z Bądkowa, nagrobek jej zmarłej 1693. w Piotrkowie u OO. Dominikanów. Katarzyna Mikołaja Kaliszkowskiego małżonka 1680.

W r. 1778. N. Osuchowski regent ziemski Bełzki. — *Krasicki.*

Oświecim *herbu Radwan*, w Pilznieńskim powiecie. Floryan Oświecim dziedzic na Potoku pod Krosnem, syn jego Stanisław dworzanin Króla Władysława IV. z Reginy z Kralic Ślaskiej urodzony, fundował w Krosnie u OO. Franciszkanów kaplicę, którą po dziś dzień Oświecimską zowią.

Osypowski *herbu Łodzia*, w województwie Witebskiem. Jędrzej Osypowski poborca 1580. *Constit. fol.* 366. a w r. 1590. już pisarz ziemski Witebski. *Constit. fol.* 602. Filip sędzia grodzki Witebski. *Susza w Życiu B. Józefata.* Krzysztof i Jan 1648.

OSZCZEWSKI HERB.

Są dwa tryanguły jeden pod drugim, końcami z sobą się stykające, z których ten który jest na wierzchu, powinien mieć w sobie krzyż: tak go opisują, *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1128. *O herb. fol.* 677. *Okol. tom.* 2. *fol.* 350. *Klejnoty fol.* 97. według którego ten herb ztąd nadany, że przodek domu tego, oboz nieprzyjacielski na ten kształt ułożony, wpadłszy wielkim animuszem pomięszał, i swoim do zwycięztwa drogę utorował. Z tych Oszczewskiego czytam w *Metryce Wołyńskiej* 1528. N. Oszczewski miał za sobą Beatę Odrowążownę córkę Hieronima z Sprowy Odrowąża. Na hełmie w tym herbie powinny być trzy pióra strusie.

Podług *Malachowskiego* pole herbu tego jest niebieskie.

Oszkowski *herbu Lubicz, Okol. tom.* 2. *fol.* 644. Z tych Melchior Oszkowski proboszcz i officyał Lwowski, kanonik Kamieniecki. N. siostra jego była za Jakóbem Jaroszkowskim.

Otocki *herbu Dołęga*, w Sieradzkiem województwie Wojciech Otocki 1648.

Otocki *herbu Prus* 1*mo*. Maciej z Otoczna kanonik i administrator biskupstwa Płockiego, za Kazimierza z książąt Mazowieckich biskupa Płockiego, koło roku 1476. *Łubien. in Vitis Episcop. Płoc. z Długosza.* N. Kociołkowskiego Marcyanna małżonka.

Do tych zda się należą: N. Otocki kustosz Przemysłki: brat jego w roku 1778. Józef wojski Przemysłki, z *Gorzkowskiej* spłodził córki, N. wydaną za Sikorskiego, druga zakonnica u Bernardynek, dwie inne w panieńskim stanie jeszcze w 1781. r. — i synów dwóch: starszy N. młodszy Stanisław. Trzeci brat Sebastyan bezżenny, czwarty N. z *Ulanickiej* zostawił potomstwo. — *Krasicki.*

Otolski. Dorota Otolska była za Krzysztofem Piwo, podczaszym Płockim z którym niemając żadnego potomstwa,

gdy jej mąż umarł, fundowała OO. Bernardynów w Łęczycy 1600. *Łukasz Paprocki Łaski Cudowne.*

Otrembus *herbu Rawicz*, w Rawskiem województwie i ziemi Warszawskiej. Jędrzej Otrembus 1632. Wojciech, Zygmunt i Szymon 1648. Stefan Józef i Floryan 1674. N. Bielickiego, Zofia Kazimierza Szczawińskiego starosty Gulbirskiego małżonki. Jan Otrembus kanonik Krakowski i Warszawski, u Jana Kazimierza Króla w wielkich respektach, żył jeszcze 1676. *Mowca Polski tom. 2do fol.* 400. Daniela jest w druku *Panegyricus ad Vladislaum IV. in primo ad Regnum Poloniae ingressu in 4to* 1633. Tegoż *Oratio Gratulatoria in felicem e Moschovia reditum ejusdem Vladislai* 1634. *Cracov. in 4to.* N. była za Grzegorzem Jerzmanowskim, Dorota za Jakóbem Kruszyńskim.

Ottenhausen *herbu kielich Kapłański*, w Inflanciech, z tych Jan Ottenhausen 1648. Drudzy osiedli w Brześciańskiem województwie, to *Kojał. in MS.* atoli mam prywatną informacyą, że się herbem Bończa pieczętują, z których jedna była za Janem Niezabitowskim cześnikiem Brześciańskim, matka Bogusława kasztelana Nowogrodzkiego.

Otwinowski *herbu Gryf*, w Krakowskiem województwie, Sendomierskiem i Lubelskiem. Z tej familji któryś fundował w kościele farnym Częstochowskim kaplicę na cześć S. Jerzego. *Nieszpork.* Anna Otwinowska była za Mikołajem Polanowskim. *Acta Terrestr. Cracov.* 1536. *Paproc. o herb. fol.* 59. Grzegorz miał za sobą Katarzynę Skoruszewską, Marcina sędziego grodzkiego Krakowskiego córkę, ztą spłodził trzech synów: Grzegorza który z Czarnieckim we wszystkich opałach wojennych na sławę robił. Kaspra męża także rycerskiego pod Chocimem za Jana III. złączył się dożywotnie z Elżbietą Siemieńską, Stefana sędziego Sieradzkiego córką, i Jana Alexandra starostę Szczerczowskiego, pod Cudnowem z Czarnieckim Moskwę wojował, indziej zaś temuż Polskiemu kawalerowi, nierozdzielnym był towarzyszem. Pan bogobojny, w czytaniu różnych ksiąg ustawiczny, w konwersacyi skromny, na ubogie i kościoły dobroczynny; piesze peregrynacye nieraz podejmował do Częstochowy, Studziany, i na Piasek w Krakowie. W kościele farnym Częstochowskim fundusz uczynił, na mszą co Sobota, na którejby Litanie Loretańskie śpiewano, i sam w te dni, surowszy sobie post, na całe życie nakazał, ślubem się obowiazał w bogatszych szatach nie świecić się, chyba czarnego koloru. Pod czas jubileuszu w sak odziany, kościoły boso i z dyscypliną obchodził, którą ciało swoje krajał, umarł 1693. w Częstochowie na Górze pochowany, żona jego Wężykowna, z której

synowie Franciszek i Stefan, ten sobie stan duchowny obrał, i córki: z tych Brygitta Teresa zakonnica Ś. Norberta na Zwierzyńcu, klasztor tam dziwną roztropnością temi czasy ksienią rządzi, kędy siostra jej rodzona Eufemia tejże reguły profeska. Adam brat stryjeczny Jana Alexandra i inszych, cześnik Wiski, mąż na Boga i nędznych szczodry. *Nieszpork.* Tomasz i Alexander 1705. r. Józef starosta Szczerczowski, żona jego Petronella Dembińska kasztelanka Wojnicka.

W r. 1778. Franciszek Otwinowski sędzia ziemski Krakowski. — Kasper burgrabia zamku Krakowskiego. — *Przypisek Krasickiego.*

Otwinowski *herbu Trąby*, w Krakowskiem województwie. Jan Otwinowski komornik Biecki, z Kołkowny spłodził pięciu synów, z Wyżyckiej tyleż: Waleryan podczaszy Sendomierski, deputat kilka razy na trybunał, sędzia kapturowy 1632. r. poeta w ojczystym wierszu niepospolity; wydał do druku: *Georgicorum albo Ziemiaństwa Wirgiliusza Marona ksiąg cztery Polskim wierszem przełożone* 1614. *in 4to.* Także *Księgi Metamorphoseon albo Przemian, od Owidyusza napisane, przetłomaczył na Polskie wierszem in 4to Majore* 1638. *w Krakowie.* Hieronim mąż wojenny, sekretarz królewski, wysłany w legacyi do Osmana Cara Tureckiego, nie dobrze od niego przyjęty: bo przez Hieronima wojnę Zygmuntowi III. wypowiadał; dla bezpieczeństwa swego aż na Wenecyą powróciwszy, wkrótce umarł, w Pokrzywnicy pogrzebiony 1620. 3. Samuel i ten w obozie znaczną część lat swoich strawił, potem dla umiejętności języków oryentalnych dziesięć lat przepędziwszy w Turczech, tamże powietrzem zarażony, życie to skończył. 4. Jędrzej młodzieńcem umarł. 5. Remigian pod Smoleńskiem poległ. 6. Zygmunt w Wołoszech. 7. Jan wzięty tamże w niewolą, gdy z niej wykupiony powraca do ojczyzny, w Dunaju rzece utonął, niewiem czy nie ten to Jan, miał za sobą Annę Maszkowską. *Baranow.* 8. Piotr w Konstantynopolu ucząc się Arabskiego języka, powietrzem zginął. 9. Mikołaj rotmistrz pieszy pod Kokenhausen. 10. Alexander pod Skałą w niewolą od Tatarów pojmany, wyszedłszy z niej, jeździł w legacyi do Turek. Felician Otwinowski, miał za sobą Zofią Bełdowską. Kazimierza wspominają *Konstytucye* 1662. *f.* 25. Michał 1632. N. miał za sobą Maryannę Kamocką. N. Wojciecha Krasuskiego małżonka, Jan r. 1594. *Acta Castren. Sandec.* Adam 1616. Samuel 1634. *Acta Cracov.* Jadwiga Adama Niewiarowskiego małżonka.

Otwinowska była za Gabryelem Sierakowskim kasztelanem Oświecimskim. — *Krasicki.*

OWADA HERB.

Ma być brama złota w polu czerwonem, o dwóch drzwiach, nad nią korona królewska, na hełmie trzy pióra strusie, tak go opisuje. *Okol. tom. 2. fol.* 381. gdzie powiada, że tym herbem był nadany Owada żołnierz Polski, od Bolesława Śmiałego Króla Polskiego, gdy go do Kijowskiej, którą złotą zowią, Bramy, bezpiecznie doprowadził: ktoby się jednak tym herbem pieczętował, żadnego nie kładzie.

Owadowski *herbu Łabędź*, z Owadowa w Rawskiem województwie i w powiecie Radomskim. Jędrzej Owadowski kuchmistrz królewski. Floryan z Radziwiłem książęciem biskupem Krakowskim i kardynałem, jeździł do Rzymu. Filip Dunin Owadowski stolnik Sendomierski, przemyślnej industryi człowiek, od summy Neapolitańskiej imieniem królewskiem prowizye odbierał, z Ewy Kochanowskiej herbu Korwin, córka jego Zuzanna Sebastyana Wołuckiego, kasztelana Małopolskiego starosty Rawskiego małżonka. Filip kolligat Rykowskich. *Cichoc. Alloq.* N. była za Krzysztofem Kruszelnickim pisarzem grodzkim Krzemienieckim.

Owłoczyński *herbu Suchekownaty*, w Mińskiem województwie. N. Owłoczyński wraz z Dymitrem Carem Moskiewskim poległ w Moskwie 1606. *Petricius.* Józef sędzia grodzki Miński i Maciej 1632. Maxymilian deputat na trybunał główny Litewski 1651. Daniel i Wawrzeniec 1674. Są i na Wołyniu, z tych Jerzy sędzia ziemski Włodzimierski, miał za sobą Elżbietę Iwanicką.

Owsiany *herbu Ostoja*, w województwie Nowogrodzkiem. Daniel Owsiany podsędek Wołkowiski, z Mogilnickiej miał trzech synów. Stanisław długo w wojsku służył pod królewską usarską chorągwią. Kazimierz zginął na wojnie. Jan kanonik Smoleński, proboszcz Tołoczyński. Bogusław kanonik regularny, Hieronim, Dominik, Stanisław bra-

cia rodzeni. Jan podstoli Wołkowiski 1674. Alexander miecznik Wołkowiski 1710. pisze o nich *Kojał. in MS.*

Owsiana córka regenta kancellaryi Litewskiej za Borysławskim. — W r. 1788. Antoni Owsiany skarbnik Lubaczewski. — *Krasicki.*

Owsiany *herbu Rawicz*, w powiecie Lidzkim. O tych tenże autor świadczy. Marcin Owsiany stolnik Lidzki, z sejmu 1621. deputat na trybunał fiskalny Litewski. Adam brat jego rodzony, najprzód podsędek, a potem sędzia ziemski Lidzki, żona jego Wilczkowna, z której synowie Jerzy i Stanisław. Benedykt stolnik Lidzki 1674. N. była za Janem Dziewałtowskim stolnikiem Kowieńskim.

Owsiany *herbu Rola*, w Podlaskiem województwie. N. Owsiany za Zygmunta Augusta, od którego Jan Broniszewski kupił niektóre dobra. N. miał za sobą Katarzynę Mokrzycką ale *sterilem*. Mikołaj w zakonie naszym.

Owsiński. N. Owsiński miał za sobą Annę Zebrzydowską. *Paproc. o herb. fol.* 275.

Oyrzanowski *herbu Junosza*, w Wielkiej-Polszcze, i w Krakowskiem województwie. Stanisław Oyrzanowski, siostra jego Maryna Mikołaja Bratkowskiego małżonka. *Baran.* Jan i Stefan w Krakowskiem 1674. r. Kazimierz w zakonie naszym umarł w Przemyślu w roku 1712. Jan z Oyrzanowa cześnik Liwski, podpisał 1525. dekret przeciwko heretykom, u *Łubieńsk.* Teofila Floryana Stokowskiego małżonka 1709. *Acta Castren. Vielun.*

Oyrzyński *herbu Lubicz*, w Ciechanowskiej ziemi, których Mieczykami zowią. Jędrzej Oyrzyński 1606. r. Jan, Kasper, Adam w Płockiem 1674. Jan w Poznańskiem 1632. Niektórzy z nich w Litwie osiedli, z tych Jan w Orszańskiem 1648. N. była za Kasprem Ptaszyńskim.

Piotr z *Oyrzenia* Oyrzyński, spłodził Stanisława, który w r. 1670. nabywszy dziedzictwa, osiadł w województwie Płockiem, tam spłodził trzech synów: 1o. Sebastyana, ten przeniósł się w ziemię Łomżyńską, i umarł bezpotomny. 2o. Bartłomieja, który osiadł w ziemi Sochaczewskiej, spłodził synów: Krzysztofa, Józefa i Marcina księdza. Krzysztof bezdzietny, a Józef z *Chmielińskiej*, zostawił dwie córki. 3o. Wawrzeńca, ten w Płockiem województwie miał czterech synów: Benedykta, Krzysztofa, Antoniego, i Stanisława, pierwsi trzech zmarli bezpotomni, Stanisław zaś z Maryanną *Umińską*, spłodził dwóch synów: Jana, który bezżenny, i Mateusza S. Z. W. ten ożenił się z Brygidą *Groszkowską*, przytem córkę jednę, ta poszła za Franciszka Smoleńskiego w ziemi Ciechanowskiej. —

Dom inny Oyrzyńskich skolligowany z Nowowiejskiemi i Brzeskiemi, ponieważ za Stanisławem z *Nieborowa* Brzeskim była Agnieszka Oyrzyńska, i z tej spłodzona córka Anna, poszła za Macieja Oyrzyńskiego, od którego Adam Oyrzyński, ten z Ma-

ryanną *Szydłowską*, spłodził Jana, który z Maryanną *Lubańską*, zostawił potomstwo, dwie córki: Ludwikę za Lasockim, Konstancyą za Andrzejem Nowowiejskim, i synów dwóch: Adama i Jana. — *Heraldyka Wielądka.*

W r. 1788. Józef Oyrzyński pułkownik w wojsku koronnem. — Rafał vicegerent ziemski Wieluński. — Mateusz burgrabia Warszawski. — *Krasicki.*

Ożarowski *herbu Rawicz*, w Sendomierskiem województwie, piszą się z Ożarowa. Jan Borgiło z Ożarowa 1489. *Acta Terrestr. Vielun.* Siegniew i Prandota bracia rodzeni: Z tych Prandoty synowie. 1. Jan proboszcz Trocki, kanonik Sendomierski, Kazimirski, Garbowski proboszcz. 2. Rafał, którego syn Benedykt zabity, fortuna jego przez córki, w insze się domy dostała, to jest do Skromowskich, Grodziów, Krasowskich, Osieborowskich i Jastkowskich. Bartłomiej zszedł bezpotomnie, dobra jego Rudno, Gołembia, połowa miasteczka Rawy, w dom się Firlejów przeniosły. Mikołaj dworzanin królewski, syn jego Janusz, córki do księztwa Litewskiego wyposażone. Lassota, albo Sylwester podkomorzy koronny w roku 1538. z tym tytułem podpisał list Zygmunta I. Króla dany miastu Lubelskiemu, Janowi Grotowi biskupowi Krakowskiemu nagrobek wystawił 1522. r. *Starowol. in Episc. Cracov.* zostawił córkę Annę Jędrzeja Tęczyńskiego kasztelana Krakowskiego małżonkę, i syna Mikołaja. Mikołaj syn Mikołaja z Niewiarowskiej herbu Półkozic podkomorzanki Krakowskiej, spłodził dwie córki, i trzech synów. Jakób dziedzic na Wojnowicach, którego z pierwszej żony Bystrzamowny, synów dwóch Jan i Krzysztof, tyleż córek Anna i Urszula: z drugiej Podlodowskiej, Dawid i Stanisław, od którego potomstwo zostało. Siegniew brat rodzony Prandoty, miał syna Mikołaja, którego syn także Mikołaj, tego zaś Stanisław, Józef, i Mikołaj. Rafał drugi syn Siegniewa dziedzic na Snopkowie, od którego poszli Snopkowscy. Trzeci Felicyan dziedzic na Siwoklękach: niewiem czy ten Felicyan kasztelanem był Sanockim, i miał za sobą Bolestraszycką. Czwarty Stanisław godny rotmistrz: syn Felicyana dopiero wspomnionego Jędrzej, był podkomorzym u Króla Zygmunta Augusta. N. Ożarowska była za Komorowskim hrabią Liptowskim herbu Korczak, miała z nim córkę Barbarę, która była za Maciejem Kostką. *Duryew. Niezeszła Pamięć fol.* 32. Jan z Barbarą Jaroszewską herbu Rola, jednego tylko syna zostawił Franciszka dziedzica na Wierzbnie Bobinie, Wolwanowicach, Leczycach, Jazdowiczkach, 1*mo voto* wszedł w kontrakty małżeńskie, z córką Macieja Olszewskiego z Dobrzelewskiej urodzoną, ale ta była bezdzietna: 2*do voto*, z Dorotą Jordanowną córką Stanisława pod-

komorzego Krakowskiego i Borkowny. *Baran.* Barbara Mikołaja Bębnowskiego herbu Odrowąż małżonka. *Baranow.* Stefan miał za sobą Eufrozynę Mozgawską wdowę po Skotnickim, Samuel Maxymilian wojski Sendomierski, Teodorę Gorecką, i z niej córek pięć, Dorotę Samuelowi Zelińskiemu, Alexandrę Stanisławowi Koseckiemu, Konstancyą Alexandrowi Rożyckiemu, Ludowikę Alexandrowi Russockiemu, Annę Władysławowi Wolkowi zmówione. Piotr Ożarowski pojął Felicyannę Bolestraszycką z tej córka Konstancya była za Alexandrem Drohojewskim, Teresa kasztelanka Sanocka Stanisława Krasińskiego małżonka. N. była za Piotrem Brzeskim herbu Topor. Alexander 1632. Marcin 1648. Krzysztof, Stanisław i Dobiesław 1674. Jerzy najprzód stolnik Krakowski, poseł na sejm i komissarz do sprawy Toruńskiej 1724. deputat na trybunał koronny 1705. dalej podstoli koronny, temi czasy gdy to piszę, oboźny koronny, marszałkował w izbie poselskiej 1732. poseł do Francyi z konfederacyi Dzikowskiej, córka jego żyje z Lubomirskim starostą Kazimirskim. N. podstoli Buski, miał za sobą Helenę Drohojewską, z nią synów trzech Samuela, Krzysztofa i Jana, córki Alexandrę mniszkę, Maryannę i Konstancyą Piekarską majorową. Jędrzej wojski Chełmski, N. stolnik Wendeński, Samuel, Marcin 1697. Adam miał za sobą Krystynę Ruszkowską.

Druga córka Jerzego oboźnego koronnego była najprzód Kanoniczką, poszła potem za Podowskiego podkomorzyca Rożańskiego; syn zaś Piotr pisarz wielki koronny dalej kasztelan Wojnicki. — W r. 1788. Onufry Ożarowski cześnik Krakowski. — *Krasicki.*

Ozdowski. Stecko i Paszko Ozdowscy ziemianie Wołyńscy 1528. *Metryka Wołyńska.*

Ozegowski. Zofia Ozegowska Wierusza Kowalskiego małżonka, *Acta Castren. Opoczn.* 1546.

Ożga *herbu Rawicz*, w ziemi Warszawskiej i Lwowskiej, Jędrzej Ożga opat Tyniecki umarł w r. 1482. *Szczygiel. in Tinecia f.* 150. Balcer Ożga sędzia grodzki Lwowski, w naukach, ojczystem prawie, w rycerskich dziełach biegły. Mikołaj którego wspominają *Konstytucye* 1603. i 1607. Katarzyna Mikołaja Kopycińskiego podsędka Halickiego małżonka 1620. r. Wojciecha chwali z męztwa, *Paproc. w Panoszy* 1575. Piotr sędzią był ziemskim Lwowskim 1603. do Turek od Zygmunta III. posłem, referendarzem koronnym i starostą Trembowelskim. Piotr pisarz ziemski Lwowski, a potem podkomorzy Lwowski, fundusz uczynił na ubogie wdowy, na ozdobę kaplicy S. Stanisława Kostki przy kościele Lwowskim, i żeby przed ołtarzem jego, co Wtorek mszą grano: córki jego, jedna Chociwskiemu Dobrogostowi chorążemu Podol-

skiemu, druga Anna Wielhorskiemu kasztelanowi Wołyńskiemu zaślubione*). Jakób syn Piotra stolnik Chełmski, żona jego Elżbieta, córka Stępkowska 1694. fundował kongregacyą dobrej śmierci, przy kościele Lwowskim. *Histor. Colleg. Leopol.* N. była za Sebastyanem Charczewskim podstolim Sanockim, a potem kasztelanem Słońskim. N. podczaszy Lwowski, córki jego, jedna Gryzella ksienią rządzi klasztor S. Benedykta u wszystkich SS. we Lwowie, druga tamże zakonnica Karmelitka. Trzecia panieńskie sobie życie obrała, synowie zaś, Jędrzej w zakonie naszym rządził kollegia Toruńskie, Lwowskie, Stanisławowskie, Ostrogskie, Kaliskie, umarł 1738. Samuel proboszcz Lwowski, scholastyk Chełmski, deputat kilka razy na trybunał koronny, teraz gdy to piszę biskup Kijowski, katedralny kościół w Zytomierzu wystawił, i gdy ten pogorzał, znowu inny znacznym kosztem jego stanął. Józef stolnik i sędzia kapturowy Lwowski w r. 1733. Anna łowczanka Lwowska, Alexandra Trzebińskiego, który potem był biskupem i podkanclerzym koronnym małżonka. N. była za Jackiem Mokrskim.

N. Ożga starosta Romanowski, dziedzic na *Uniatynie* w wojew. Bełzkiem, synowiec Samuela biskupa Kijowskiego, z *Steckiej* kasztelanki Kijowskiej córkę jedynaczkę wydał za Dominika Cetnera starostę Stockiego. — *Krasicki.*

Oziębłowski *herbu Radwan*, w księztwie Litewskiem. *Kojał. in MS.* Szczesny Oziębłowski kasztelan Sochaczewski, z Rzewuskiej urodzony, pierwszą żonę miał Dąbrowską w ziemi Liwskiej, urodzoną z Ługowskiej, z tej był syn Jan, drugą żonę Annę Lanckorońską, z tą syn Lenard. Jan syn Szczesnego trybem tamtych krajów przeniósłszy się do księztwa Litewskiego Szczęsnowiczem Oziębłowskim zawołany, koło roku 1570. z Doroty Jaskołdowny skarbnikowny Grodzieńskiej, spłodził syna Jana, który w błędach heretyckich uwikłany zbór fundował w Szylanach, Grzymalanka córkę mu powiła Elżbietę, którą wydała za Hrehorego Łaniewskiego, i synów trzech, Samuela, Krzysztofa, i Kazimierza. Z tych Samuel horodniczy Grodzieński, ożenił się z Barbarą Ryszkowską kasztelanką Mścisławską, i spłodził Mikołaja, który powracając z Chocimskiej wojny, umarł, leży u OO. Bernardynów we Lwowie: Jana Soc. Jesu, Kazimierza, Stanisława, i ten z pod Wiedeńskiej wracając, zszedł z tego świata, Pawła ten młodo umarł, Piotra, i Michała, w za-

---

*) Ten Piotr podkomorzy oparł się żwawo na sejmie Królowi, chcącemu elekcyi księcia *de Condé*, za poduszczeniem przyjaznej narodowi i krwi swojej Ludowiki Królowej. — *Annal. Pol. Kochow. Clim. III. lib.* 6. *p.* 267. — *P. W.*

konie Kaznodziejskim Dominikiem nazwanego. Krzysztof brat Samuela, żona jego Olęcka pisarzowna grodzka Trocka, z nią była córka Petronella, i synów trzech, Dominik, Jan, Karol. Kazimierz trzeci brat Samuela, podczas expedycyi Moskiewskiej poległ. Lenard drugi syn Szczęsnego na początku położonego, złączył się dożywotnie z Dzierżkowną, z tej był syn Kasper, żona jego Puciatowna Teodora, z nią spłodził córki Annę, ta żyła z Szuksztą podstolim Żmudzkim, Krystynę, ta z Iwickim, Szczęsną, ta z Majkowskim, i synów Macieja, Jana, Jędrzeja i Piotra. Druga żona Kaspra była Anna Wojnianka. Maciej starosta Szymański 1621. miał za sobą Elżbietę Rajecką Balcera wojskiego Trockiego córkę, z nią synów dwóch Kaspra i Alexandra, córek zaś siedm Annę Wilczkowi kasztelanowi Trockiemu staroście Oszmiańskiemu. Zofią Siesickiemu marszałkowi Wołkowiskiemu, Dorotę Benedyktynkę w Wilnie; Konstancyą Konstantemu Andrzejowskiemu, Halszkę Władysławowi Kęsztortowi skarbnikowi Żmudzkiemu, Maryannę Stefanowi Chrząstowskiemu, cywunowi Berżańskiemu instygatorowi Litewskiemu, z tej był syn Józef starosta Rosiewski, i dwie córki, z których jedna była za Puzyną podkomorzym Upitskim, druga także za Puzyną ziemskim Upitskim, *2do voto* taż Maryanna, żyła za Janem Toletem podstarościm Żmudzkim starostą Rosieńskim z którym miała dwie córki, jednę za Uwojniem, drugą Pannę. Siódmą Felicyannę Danielowi Chrząstowskiemu miecznikowi Żmudzkiemu zaślubione. Tenże Maciej miał drugą żonę Umiastowską, wdowę po Okolskim, z nią spłodził córkę Eufrozynę, która była za Karolem Kęsztortem starostą Tawruskim. Kasper syn Macieja z Rajeckiej, złączył się dożywotnie z Tyzenhauzowną wojewodzanką Inflantską, Alexander brat jego z Zawiszanką siostrą Krzysztofa marszałka Litewskiego, oba jednak bezpotomnie pomarli. Jan syn drugi Kaspra z Puciacianki pojął w małżeństwo Annę Szabłowską z Chrapowickiej urodzoną, z tą zostawił córkę Krystynę, *1mo voto* Adama Pokirskiego, *2do* Jerzego Puzyny podczaszego Upitskiego małżonkę, z drugim miała córkę, która poszła za Eustachiego Umiastowskiego cześnika i sędziego grodzkiego Upitskiego, synów czterech: Jana, Krzysztofa, Konstantego i Władysława. Z tych 1. Jan wojski Grodzieński, żona jego Krystyna Kierdejowna kasztelana Żmudzkiego Oleskiego, ta mu tylko dwie córki urodziła, Annę Grajewską, i Joannę Kolęcką marszałkowę Mozyrską, starościnę Ejszyjską. 2. Krzysztof temu Dorota Piotrowiczowna powiła syna Bogusława, który z Zofji Żołty spłodził córkę Annę i synów czterech, Antoniego, Kazimierza, Michała, i Jana. 3. Konstanty pojął Zofią Sopo-

cikownę, z niej syn Piotr młodzianem umarł, i córka Dorota panną. 4. Władysław ten z Jadwigą Puzynianką miał cztery córki, Zofią ta była za Frankiem, z którym spłodziwszy dwóch synów, i owdowiawszy, poszła za Albrychta Czyża: Annę ta za Czyżem: Esterę ta za Kuszelewskim: Katarzynę za Tokarzewskim: i synów Alexandra, tego żona Błuściowna: Konstantego tego Zofia Chojecka, wdowa po Wieczorze: Krzysztofa tego Kuszelewska żona. Jędrzej syn trzeci Kaspra z Puciacianki cywun Szadowski, starosta Skirstymoński, cztery razy śluby małżeńskie ponawiał. Pierwszy raz z Bielewiczowną, drugi raz z wdową Bielewiczową, trzeci raz z Dorotą Szabłowską rodzoną siostrą wzwyż pomienionej, z tej miał synów Hieronima Zygmunta, Macieja, Jędrzeja, i Albrychta, córki Dorotę i zakonnicę Bernardynkę, Cecylią ta poszła za Gabryela Legieckiego, i Alexandrę pannę. Czwarty raz z Massalską, wdową po Jundzile ale bezpotomną. Z synów jego 1. Hieronim wziął za żonę Dorotę Welanownę sędziankę ziemską Oszmiańską, z tej byli synowie Stefan, którego żona Pakoszowna wdowa po Cedrowskim, i Mikołaj, tego pierwsza żona Petronella Kimbartowna, z niej córka Maryanna. Druga żona Anna Estkowna, z tej córka Zofia. Trzecia żona Anna Zydowiczowna, z tej dwaj jego synowie, Hieronim i Antoni: córka tegoż Hieronima z Wolanowny, Dorota Łopotowa: po Wolanownie pojął Eufemią Mleczkownę sędziankę ziemską Drudzką, wdowę po Sumoroku stolniku Kowieńskim, siostrę rodzoną starosty Zmudzkiego, z tej tylko dwie córki zostały, Helena Golejewska, i Eufemia Jędrzeja Worłowskiego małżonka. 2. Zygmunt starosta Skirstymoński, miał za sobą Dorotę Bielewiczownę podkomorzankę Zmudzką, z nią córkę Katarzynę która się w małżeństwo dostała Janowi Worłowskiemu skarbnikowi Kowieńskiemu. 3. Maciej tego żona Krystyna Kosakowska, z której córki Maryanna Judyta Lawrynowiczowa, Praxeda, Petronella, Tekla, i synowie Nikodem i Jerzy. 4. Jędrzej pleban Dawgielski. 5. Albrycht pojął Katarzynę Narburtownę pisarzownę ziemską Zmudzką, z tej zostawił córki Dorotę i Annę i synów Kazimierza i Michała tego żona Maxtymianka z Prus. Po Naburtownie pojął Annę Skarszewską, z niej syn Adam i córek dwie Krystyna i Elżbieta. Piotr czwarty syn Kaspra z Puciacianki, wszedł w kontrakty małżeńskie z Reginą Białozorowną podkomorzanką Upitską, z nią spłodził córki Petronellę Jędrzeja Brzozowskiego cześnika Kowieńskiego małżonkę, i Maryannę Kuślańcową: synów pięciu: Stanisława, Piotra, Hektora, Fortunata i Kaspra. A z tych 1. Stanisław wojski Wilkomierski, miał za sobą Jadwigę Kiesztortownę skarbnikownę Zmudzką,

ta mu zrodziła dwóch synów, Kazimierza chorążego Parnawskiego, żona jego Elżbieta Inurowiczowna skarbnikowna Kowieńska, i Karola skarbnika Rzeczyckiego, żona jego Katarzyna Szulcowna z Prus, z tej syn Antoni. Po Kiesztortownie pojął Petronellę Szukściankę, z tej córki Helena Bazylemu Iwanowskiemu, z którym spłodziła dwóch synów. Anna i Eleonora Chryzostomowi Bielewiczowi stolnikowi Smoleńskiemu zaślubione i syn Mikołaj zakonu Ś. Franciszka, umarł gwardyanem w Pińsku, przedtem zaś Kowieński konwent rządząc, wiele tamtemu miejscu dobrego uczynił. Po Szukściance pojął Kimbartownę skarbnikownę Litewską, ale z nią żył *sterilis.* 2. Piotr cześnik Kowieński żona jego Bartoszewska, ta mu spłodziła córkę Joannę Chreptowiczową stolnikowę i podstarościnę Grodzieńską, i synów dwóch, Józefa stolnika Wilkomierskiego, żona jego Dąbrowska podkomorzanka Wileńska: i Hektora który się złączył dożywotnie z Rożnowną z Inflant, z tej była córka Teresa. 3. Hektor pisarz ziemski Wilkomierski żył bezżenny. 4. Fortunat, i ten także. 5. Kasper miał za sobą Elżbietę Grotowską sędziankę grodzką Trocką, z nią spłodził syna Jana starostę Jakońskiego, sprzysiągł się dożywotnie z Katarzyną Rajecką marszałkowną Lidzką, wdową po Samuelu Komorowskim podkomorzym Wileńskim. Maciej miał za sobą Białozorową marszałkowę Upitską.

W r. 1778. Ignacy Oziębłowski sędzia ziemski Brzesko Litewski. — *Krasicki.*

Oziębłowski *herbu Sulima*, w Sendomierskiem województwie. N. Oziębłowski na dworze Macieja Pstrokońskiego biskupa 1608.

Ozierеccy *książęta*, początki swoje ciągnęli od Włodzimierza Jedynowładzcy Ruskiego; i od jego syna Sudzisława książęcia Pleszkowskiego, a jako *Ks. Kojałow.* świadczy *in MS.* od książąt Druckich, atoli Jan książę Oziereсki za Zygmunta I. przeniósł się do Moskwy.

Ozierski. Michał Ozierski ziemianin Smoleński, którego wspomina *Konstytucya* 1662. *fol.* 18. z pochwałą wierności jego ku ojczyznie i odwagi rycerskiej.

P.

Pabierowski. Jakób Pabierowski miał za sobą Maryannę Ogrodzińską, z której synowie Mikołaj, Łukasz, Kazimierz i Stanisław.

Pac *herbu Gozdawa*, w księztwie Litewskiem. Pospolitsze wszystkich zdanie, że ten dom przezacny, z księztwa Florencyi do księztwa Litewskiego przeniesiony; jakoż że Pacciuszów familia we Włoszech jeszcze przed narodzeniem Pańskiem kwitnęła, świadczy *Kojałow. in MS.* kiedy powiada, że widział w bibliotece Trydenckiej przejeżdżając tamtedy wykopane *antiquitates*, na gruntach Sornellum zamku w roku 1635. i znalezione od Curcyusza Ingiramiusza, a niegdy pod czas wojny z Rzymiany w rok po Katylinie zakopane, gdzie na jednej z nich było napisano, *Cosmus Paccius Pontifex Maximus subsignavi.* Ze też z Florencyi sławna i podziśdzień familia Pazzyuszów słynie, jest pewna, z których była S. Marya Magdalena de Pazzis zakonu Karmelitańskiego, którą wielkiemi cudami od Boga wsławioną, a między inszemi i tym, że jej ciało Panieńskie do tych czas nieskażone konserwuje, Klemens dziewiąty Papież w liczbę świętych policzył, i dzień dwudziesty piąty Maja, jej uroczystości naznaczył. Tej świętej znaczne relikwie, to jest ząb w złoto, i włosy subtelnie w kryształ oprawne przysłał Pacowi biskupowi Wileńskiemu książę Florencki z listem do niego, gdzie ich blizkich we krwi do tej świętej zeznaje. Wątpliwość tylko zostaje, kiedy te przenosiny stanęły, czyli z Palemonem i innemi Rzymianami do księztwa Litewskiego zaszłemi, czyli poźniej. Przecież wszyscy na starożytność tego domu w księztwie Litewskiem zgadzają się. *Połujanowicz w Genealogji* Paca w roku 1686. zebranej twierdzi, że Ginwiła syn Pac Gilewicz, kwitnął za Kazimierza Wielkiego Króla Polskiego, którego dwa przywileje Słowiańskim językiem pisane, drugi z nich dany 1340. r. temu Pacowi Gilewiczowi, przywodzi: *Olszowski w kazaniu swojem pogrzebowem* powiada, że jeszcze za Jagiełła Króla Jerzy Pac był wojewodą Kijowskim, i sędzią Podolskim, ale to u mnie pewna, że za czasów Jagiełła jeszcze wojewodów Kijowskich nie było, ale książęta Olgimuntowiczowie tą prowincyą rządzili. A do tego że na to autora Olszewski żadnego nie przywodzi. Jana takimże sposobem pisze, że był podczaszym Litewskim 1524.

Mikołaj Pac starosta Lidzki, jeden z posłów Kazimierza

książęcia Litewskiego, na sejm elekcyi królewskiej do Piotrkowa w roku 1445. *Stryjkow. fol.* 608. i znowu 1453. na sejm Parczowski, upominając się u Polski Podola. *Stryjkow. fol.* 618. *Kojal. p.* 2. Jerzy Pacowicz starosta Połocki i marszałek Litewski 1499. *u Łask. w Stat. fol.* 130. w następującym roku mężnie Smoleńska bronił przeciwko Moskwie, *Stryjkow. fol.* 681. *Kojałow. p.* 2. gdzie go namiestnikiem Smoleńskim zowią: *Okolski* go pisze kasztelanem Wileńskim, ale niesłusznie: jego córka Zofia żona Mikołaja Radziwiła wojewody Wileńskiego, która w Kobryniu kościół zaczęła fundować, o czem czytałem list Zygmunta I. *in MS. Petricov.* Żył potem według *Kojałow.* syn jego z Radziwiłowny księżny Kobryńskiej (myli się ten autor, siostra to była jako się mówiło, żona Radziwiła) Mikołaj podkomorzy Litewski dalej wojewoda Podlaski, tego z Alexandry księżny Holszańskiej, z którą wziął w posagu Derazne i Zajezierze, było cztery córki, tyleż synów, to jest Mikołaj najprzód nominat na biskupstwo Kijowskie, jako go wspominają *Konstytucye* 1564. *fol.* 52. i *Paprocki o herb. fol.* 674. gdzie o nim powiada, że wiele ksiąg pisał, ale Kalwińskim duchem trąciły; dla tego też niechcąc się święcić, i stan duchowny porzuciwszy, został potem kasztelanem Kijowskim, to *Kojałow. in MS. Sarnicki w prefacyi swojej* pisze go w roku 1587. kasztelanem Mścisławskim, chyba, że z tej przesiadł się na kasztelanią Kijowską: był pan hojny i w muzyce się kochający. Drugi Stanisław, ten jeszcze będąc namiestnikiem Witebskim, dał odsiecz Jezierzyszczom, gdzie trzynaście tysięcy Moskwy, we dwa tysięcy naszych pogromiono. W roku 1566. był podstolim Litewskim, nakoniec wojewodą Witebskim i starostą Surazkim. W roku 1566. przez swoich Kozaków, Moskiewskie kraje szeroko plądrował, i Sitna dobył, na którem wziął sto dwadzieścia hakownic, a we dwie lecie Wieliskie, Uświatskie i Bielskie włości popalił, pułk Carski z Bojarów zgromadzony, w tymże roku zniósł. Oblężony na Witebsku, fortecy szczęśliwie dotrzymał. Miał za sobą Krystynę Chodkiewiczownę kasztelankę Wileńską. *Starow. in Bellat. Sarmat. fol.* 181. położył jego *elogium*, syn jego miał być Jan wojewoda Połocki w roku 1599.

Paweł trzeci syn Mikołaja z Alexandry księżniczki Holszańskiej, najprzód kasztelan Witebski, jam go i Mińskim napisał bo *Sarnicki* wyraźnie pisze o nim; potem wojewoda Mścisławski, któremu z tym tytułem, i braci jego wzwyż wspomnionym dziedzicom na Rożance, *Stryjkowski* przypisał siódmą księgę kroniki swojej; starostą Mścisławskim, Wilkomierskim, i Dzisieńskim. Złączył się był dożywotnie 1*mo*

voto z Reginą Wołowiczowną, z tej były dwie córki, Zofia wydana za Wojciecha Rakowskiego kasztelana Wiskiego, starostę Uciańskiego, umarła 1617. fundowała kościół w Wilnie. Barbara za Józefa Tyszkiewicza, trzecia w zakonie Ś. Franciszka *2do voto* z Anną Chodkiewiczowną kasztelanką Wileńską, co poznać z jego testamentu w roku 1595. pisanego, atoli o potomstwie jego z nią milczą autorowie. *Kojał. in MS.* i *Dygonia Tomasz Ord. S. Franc. de Observ. w kazaniu Lilia Pacowska* i inni pospolicie twierdzą, że umarł kasztelanem Wileńskim, ale roku nie piszą: przydają i to, że w roku 1573. od stanów Litewskich jeździł na sejm koronny w legacyi. Synów jego z pierwszej żony było trzech. Z tych Jan podczaszy Litewski. *Walicki w Obrazie Kodeńskim* pisze, że Pac podstoli Litewski miał za sobą Krystynę Sapieżankę, Alexandra Dadziboga wojewody Mścisławskiego córkę. Wspominają go *Konstytucye* 1589. *fol.* 560.

Mikołaj biskup Żmudzki, drugi syn Pawła kasztelana Wileńskiego z Wołowiczowny, z suffraganji Wileńskiej do tej infuły wyniesiony, *religione et prudentia ornatissimus:* mówi *Cichoc. in Alloq. Osec. lib. 2. cap.* 22. część dziedzictwa swego do tego biskupstwa przyłączył, wspominają go *Konstytucye* 1613. *fol.* 46. komissarzem do rozgraniczenia Kurlandyi i księztwa Żmudzkiego. O nim *Argentus de Reb. Societ. in Reg. Pol. c.* 9. *fol.* 131. świadczy, że na fundacyą kollegji Soc. Jesu ofiarował naszym i dobra, i pieniądzę, i bibliotekę, umarł w Padwie, do Włoch daleką peregrynacyą podjąwszy w roku 1619. pełen pasterskich zasług, osobliwie miłosierdzia na ubogich, gorliwości o honor Boski, pilności w dozorze karności kościelnej, przykładnego żywota.

Piotr, trzeci syn Pawła kasztelana Wileńskiego, z Wołowiczowny, najprzód starosta Mścisławski, z sejmu 1607. komissarz do granic, *Constitut. fol.* 861. i 1611. poseł na sejm, *Constit. fol.* 46. potem chorąży i podskarbi nadworny Litewski, nakoniec wojewoda Trocki, starosta Dawgieliski. Ofiarowano mu przedtem krzesła województw Witebskiego i Mścisławskiego, ale ich przyjąć niechciał, ledwo się użyć dał, że przyjął Trockie, jam go między wojewodami Trockiemi, napisał pod rokiem 1670. ale to pewna, że wyżej siedział; rozumiem że po roku 1626. wstąpił na to krzesło. Był Pan wojenny przeciwko Moskwie Turkom, i Szwedom pod Drohobuzem, Chocimem, i Kircholmem stawał, osobiście i z licznem rycerstwa gronem, swoim kosztem zaciągnionem. Po kampanji z Szwedami, zwycięzcy Bogu kościół w Mścisławiu wystawił, a w Wilnie *Depositionis* z krzyża Pana Jezusa ołtarz, i pod nim grób sobie, gdzie najprzód

pierwszą żonę swoję z domu Zawiszankę pochował *). Deputackiej funkcyi na trybunał główny podjąć się choć proszony niechciał, obawiając się jakiego uszczerbku sumienia przy takim urzędzie. Sześć godzin najmniej codzień klęcząc na modlitwie trawił, z którego zwyczaju swego i w siedmdziesiątoletnym wieku nigdy nie spuścił. Gdy mu pałac jego ogniem trafunkowym zagorzał, on na ratunek pobliższego kościoła wszystkich ludzi, zaniechawszy swojej szkody obrócił: a straciwszy tym pożarem tak wiele domowej splendecy, jeszcze dziękował Bogu, mszy kilka na tę intencyą nająwszy, że Bóg chciał tym procederem oderwać go od miłości świata, i jego pompy. Chwałę Bożą i wiarę nietylko w swoich poddanych ale i w pobliższych swych sąsiadach jako mógł rozmnażał. OO. Augustyanów *de Poenitentia* w Twereczu, znacznym nakładem fundował, innym zaś zakonom hojnej ręki swojej łaski nie skąpo sypał. *Decora lilieti Paciani Academ. Viln. Dygonia loc. citato.* Pierwsza żona jego według informacyi tego domu Zielińska, z tej syn Jan, i córka Piotrowi Karolowi Isajkowskiemu łowczemu Litewskiemu który umarł w roku 1640. zaślubiona. *Starowol. in Monumen. fol.* 240. Druga żona Piotra Elżbieta Szemitowna kasztelanka Smoleńska, czy jak inni piszą Mikołaja Szemiota cywuna Ejragolskiego, sędziego ziemskiego Żmudzkiego, i Sokolińskiej marszałkowny Litewskiej córka, z tej córka w zakonie Ś. Benedykta professyą Bogu uczyniła, i synowie, Krzysztof, Wacław, Jerzy, Felix, Hieronim, Bonifacy, Michał, Kazimierz. Jan pierwszy syn Piotra z Zielińskiej kanonik Wileński młodo wszedł do grobu, pierwej niżeli ojciec, ofiarowano mu było biskupstwo Inflantskie, ale go przyjąć niechciał. Drugi Krzysztof dworzanin królewski, i ten w młodej porze życia swego, gorączką zniesiony z tego świata w obozie pod Smoleńskiem. Trzeci Felix albo Szczesny, najprzód cześnik, a potem podkomorzy Litewski, starosta Dziśnieński, Dawgieliski, Raciborski, kochanek i wielki konsyliarz Władysława IV. i Jana Kazimierza Królów, ofiarowanego sobie krzesła senatorskiego przyjąć nie chciał, był z sejmu 1685. komissarzem w sprawie biskupstwa Kurońskiego, *Constit. fol.* 13. Za nim pierwsza żona Konstancya czy Zofia Zawiszanka, córka Krzysztofa marszałka Litewskiego, druga Schmelinzanka, trzecia Siberkowna, z niej spłodził dwie córki, Sybillę i Annę, obie Mniszkami Benedyktynkami u Ś. Katarzyny w Wilnie zostały, gdzie klasztoru i kościoła dokończyły swoją fortuną, i fun-

*) Niżej *Niesiecki* sam się sobie sprzeciwia, gdzie zapomniawszy o *Zawiszańce*, pierwszą żonę Piotrowi daje *Zielińską*. — *P. W.*

dacyi przyczyniły. Wacław czwarty syn Piotra, umarł młodo na dworze Cesarza Ferdynanda, pan wielkiej nadziei. Jerzy Bernardyn, piąty syn Piotra w zakonie S. Franciszka *de Observantia* gwardyan Trocki, zabity od Szwedów w Białym Stoku.

Hieronim szósty syn Piotra wojewody Trockiego, strażnik Litewski, pułkownik królewski, mąż dzielny i odważny, przeciwko Moskwie, Szwedom i Kozakom, w wojsku Holenderskiem experyencyi wojennej nabył; w domu nakoniec swoim od Moskwy w niewolą wzięty, tamże życia swego dokonał; złączył się był dożywotnie z Wojnianką córką Piotra Wojny podstolego Litewskiego, z niej dwie córki zostawił, jedna z nich Katarzyna poszła za Danilewicza podkomorzego Oszmiańskiego, druga Anna za Pakosza sędziego ziemskiego Połockiego. Synów zaś jego trzech: 1. Piotr Michał najprzód marszałek Bracławski, a potem starosta i generał księztwa Żmudzkiego, Wieloński, Plotelski, Dziśnieński, Dowgielski, Bracławski starosta, wiele dokazywał przeciwko Turkom i Tatarom pod Barem, Żórawnem, osobliwie zaś pod Chocimem, gdzie z chorągwią swoją odważnie stanął, z pochwałą u wszystkich, z sejmu 1685. komissarzem zapisany do zapłaty wojsku, *Constit. fol.* 4. świat pożegnał ten senator, dobro pospolite i ojczyznę miłujący, prywaty i praktyki, częścią domowe, częścią cudzoziemskie nienawidzący, w roku 1696. żonę swoję pierwszą Teklę Konstancyą Wołowiczownę stolnikownę Litewską w r. 1691. pogrzebłszy, po której pojął Maryą Naruszewiczownę podkanclerzankę Litewską, wdowę po Chodkiewiczu oboźnym Litewskim, atoli z obiema żył *sterilis*. 2. Jan Kazimierz chorąży nadworny Litewski, starosta Uświatski, mąż rycerski, czego dał jawne dowody pod Żórawnem i Chocimem, pułkownikując pod stryjem swoim hetmanem: synów jego temi czasy, gdy to piszę, dwóch kwitnęło, Józef starosta Chwejdański, żona jego Wołowiczowna referendarzowna Litewska, i z niej synowie Ignacy i Jan. Drugi Piotr starosta Wilejski, wszedł w kontrakty małżeńskie z Eufrozyną Ogińską córką Grzegorza starosty Żmudzkiego i hetmana wielkiego Litewskiego, z tej zostawuje syna i córkę. 3. Kazimierz Michał kawaler Maltański, pisarz Litewski, starosta Piński i Szyrwiński, komendor Poznański, Stwołowicki, Pociejkowski, wielce ćwiczony w dziele rycerskim, wszystkich sztuk wojennych, ziemnych i wodnych, dobrze wiadomy: bo przez pięć lat w Malcie morzem wojował, gdzie wiele szczęśliwie dokazował na morzu przeciwko Turkom: fundacyi *in monte pacis* OO. Kamedułów od Krzysztofa Paca kanclerza Litewskiego zaczętej, swoją szkatułą dokoń-

czył, co poznać z delineacyi tego klasztora jemu przypisanej, jest o nim wzmianka w *Konstytucyi* 1690. *fol.* 8.

Kazimierz syn Piotra wojewody Trockiego, kanonikiem Wileńskim będąc, wespół z bratem Hieronimem do Moskwy wzięty zkąd wyszedłszy 1662. został proboszczem Wileńskim, i Gieranowskim, we dwie lecie, to jest 1664. na biskupstwo Smoleńskie poświęcony, a potem na Żmudzkie posuniony: i gdy jeszcze słuchał retoryki w akademji Wileńskiej, wydany jest pod jego imieniem, *Panegiryk pod tytułem Fastigium* 1644. wspominają go *Konstytucye* 1667. *fol.* 17. i 1678. *fol.* 4. i 1685. *fol.* 4. i 1690. *fol.* 5. gdzie mu ojczyzna, dufając jego roztropności, różne funkcye zapisała, już do zapłaty wojsku, już na trybunał skarbowy, już do rozsądzenia praw biskupstwa Kurońskiego. Niemniej i pasterskiej powinności czynił dosyć, porządku i karności kościelnej pilno przestrzegając z Szydłowa kalwińską sektę rugował; indziej zaś ukrzyżowanego Chrystusa honor surowie windykował na bezbożnej chorągwi wojskowej. Świętokupstwem się niewymownie brzydził, ludzi godnych na beneficya kościelne dobierał. Z bratem swym Michałem wojewodą Wileńskim i hetmanem, fundował kanoników regularnych na Antokolu, kościół także katedralny Żmudzki jego nakładem stanął: Poszedł po swych prac zapłatę w roku 1692.

Bonifacy syn ósmy Piotra wojewody Trockiego cywun Trocki, pułkownik królewski, a potem oboźny Litewski, to *Kojał. in MS.* ale wprzód jako się na elekcyą Jana III. podpisał, strażnikiem był Litewskim 1674. i z synem swoim Janem Bonifacym starostą Botockim, który potem był podkomorzym Litewskim, z tym tytułem znajdziesz go w Konstytucyach 1678. *fol.* 11. miał swoją chorągiew, podczas zamieszania Rzeczypospolitej, od swoichże w domu zabity, zszedł bezpotomnie: żyjąc w małżeństwie z Heleną Podbereską wojewodzanką Smoleńską; był wprzód marszałkiem Wilkomierskim, i posłował na różne sejmy.

Michał Kazimierz, dziewiąty syn Piotra wojewody Trockiego, najprzód oboźny Litewski, potem wojewoda Smoleński i hetman polny Litewski, w roku 1666. gdy Michał Radziwił postąpił na województwo Wileńskie, on wziął kasztelanią Wileńską, wraz z buławą wielką Litewską, a po śmierci Jerzego Chlebowicza województwo Wileńskie: był przy tem starostą Dyneburskim, Mereckim, Feidańskim, Wielońskim, Gieranowskim. Rycerska odwaga do tych mu godności pomogła; a najprzód pod Parnawą, gdzie Aderkasd komendant tej fortecy, ludzi swoich tak blizko zamku rozłożył, żeby naszych, gdyby nacierać chcieli na Szwedów, mógł z dział

fortecznych razić, postrzegłszy to Pac, z czterema tylko chorągwiami zbliżył się ku nim: widząc nie wielką liczbę ludzi Litewskich Ardekasd, chciał się o nich otrzeć, więc ruszył się ku Pacowi, ale im się bardziej zbliżał Aderkasd, tem się Pac z swemi chorągwiami z lekka w tył ustępował: dopiero gdy zmiarkował, że mu już szkodzić niemogły Parnawskie działa, wielkiem sercem na nich uderzył, dwie chorągwie na piechotę, a drugie dwie na jazdę ordynowawszy: przyszło do tego, że pomięszawszy szyki Szwedom, do ucieczki ich przymusił, uciekających do samej bramy miejskiej goniąc dobrze raził, i pewnie by był za uchodzącemi i sam wpadł do miasta, jakoż kilku towarzystwa jego już w bramę samę zapędzonych zabito; tylko że w takim razie nieprzyjaciel fortelu zażył, słomę albowiem przed bramą zapaliwszy, konie Litewskiej jazdy tak przeraził, że nazad odwrócić musieli. Chcąc się tej swoich klęski Szwedzi zemścić, z nagła na nasz obóz uderzyli, rzecz niespodziana siła tumultu w naszych sprawiła; przecież pancerna chorągiew tym czasem impet Szwedzki wytrzymała. Na drugiej stronie rzeki w ten czas Pac znajdował się, dowiedziawszy jednak co się dzieje w kilkadziesiąt koni, rzekę przebywszy, z tyłu na Szwedów natarł, i lubo w tym opale kula mu nogę raniła, przecież nie prędzej z pola ustąpił, aż póki Szwedów znowu do fortecy nie wparował. W tej potyczce pułkownikowi Iskielowi sam Pac rękę po ramię odciął. Gdy potem Columbus przez rzekę przeprawy mu bronił w sześciuset swoich, zbił go ten mężny kawaler, a między Zagorzami i Kurszanami dziewięćset ich poraził, i Assvera pułkownika pojmał. Duklasa Szwedzkiego wodza ustawicznemi podjazdami infestując, do tego przymusił, że z Zmudzi ustąpić do Rygi musiał. Piliuchtowa od Wilna odpędził, a potem gdy do Dyneburga na presidium trzy tysiące ludzi zbrojnych prowadził, on go w dziesięciu swoich chorągwiach zbił na głowę. Dromunta wodza Moskiewskiego, w sześć tysięcy idącego zwyciężył, prowiant zabrał, presidium Bychowskie wyciął, zamek obległ, i do poddania się przycisnął. Piotra Dołhorukiego, część wojska utrąciwszy sprawił, że od oblężenia Szkłowa ustąpić nocą musiał. Zaciekłszy potem w głąb Moskwy, kraj wszystek spustoszył wspomina o nim *Konstytucya* 1661. *fol.* 4. i z pochwałą jak pod Witebskiem, Szkłowem i Mohiłowem przeciwko Czerkaskiemu, Chowańskiemu i Dołhorukiemu hetmanom Moskiewskim, w pięć tylko tysięcy swoich heroicznie obstawał. Po zabiciu Gosiewskiego hetmana polnego Litewskiego i podskarbiego od zawziętych na życie jego, Król Jan Kazimierz dawszy mu, natenczas oboźnemu Litewskie-

mu regimentarstwo nad wojskiem, zlecił, żeby był związkowych serca do zgody i usługi Rzeczypospolitej nakłonił, co on szczęśliwie lubo nie bez trudności uczynił. *Constit.* 1667. *fol.* 11. a *Konstytucya* 1662. *fol.* 15. o nim powiada, że w tenczas i mężnego żołnierza i rozsądnego hetmana urząd z pochwałą na sobie wypełnił: jakoż to pewna o nim, że przy dobywaniu fortec sam wśród piechoty swojej wmięszawszy się, do szturmu drugich zawodził. Do Chocimskiej w r. 1674. wiktoryi siła dopomógł: aż też tak wielki zwycięzca w roku 1682. jadąc do Wilna na wieczny się pokój przeniósł, z żalem wszystkich. Był przy wielkich swych godnościach niesłychanej pokory, z najmniejszym dziwną łaskawością sobie postępując, w sprawiedliwości czujny. Przed każdą batalią mszy świętej więc słuchał, padłszy na ziemię. Wszystkich zakonów osobliwszy dobrodziej, tak że go rozmaite zakony za fundatora swego przez różne dobrodziejstwa uznawały: osobliwie jednak kanonicy regulares S. Augustyna w Wilnie na Antokolu, którym kościół z fundamentów swym a wielkim kosztem pod tytułem S. Piotra wymurował, w którym się też pod progiem po śmierci pochować kazał, z tym nagrobkiem *Hic jacet peccator.* Pogrzebiony zaś jest według ostatniej woli swojej bez żadnej pompy, jak ubogi zakonnik; luboć exekwie za duszę jego, oprócz katedry, pułkowników, akademji, magistratu Wileńskiego, dworu własnego, od wszystkich prawie zakonników w kościołach swoich sprawowane były. Sami nawet (co dziwniejsza) ubodzy w Wilnie zostający, pamiętając na to, jak za żywota swego był na nich miłosiernie szczodrobliwy, złożywszy się, u OO. Franciszkanów, za niego obchód czynili. Ta fundacya jego na Antokolu approbowana przez Konstytucyą sejmową 1670. *fol.* 5. jako i jego dobroczynność na kollegium nasze Wileńskie. Po innych zaś miastach Litewskich osobliwie w Mereczu, Mohylowie, Lipniskach, Brześciu wiele jego widzieć dobrodziejstw i nadania. Niemniej i na ojczyznę był hojny: bo tak wiele swoich pieniędzy na potrzeby jej wysypawszy, pamiętnym przykładem, wszystko to darował: co o nim z wdzięcznością sławi *Konstytucya* 1661. *fol.* 15. i 1662. i 1678. *fol.* 5. Nadto uczynił pewną fundacyą na artylleryą w. księztwa Litewskiego, jako świadczy *Konstytucya* 1670. *fol.* 5. Żył ten Pan wiecznej pamięci godny bezżenny. *Kojałow. in MS. Andr. Młodzian. suppetiae Militar. dedic. Głos trąby.* Zakon Societatis osobliwiej kochał prawie ojcowskim affektem, karności żołnierskiej dziwnie przestrzegał, w ciągnieniu, w stanowiskach, w obozie, tak co do krzywdy, jako też co do pobożności, czystości, trzeźwości, w porządku i rynsztunku

żołnierskim. Rozumu dziwnie przezornego i w najniespodziańszych okazyach nie strwożony, i całej uwagi; opatrzny i czujny tak w domu, jako też i osobliwiej w obozach, które w nocy po sześć, albo ośm razy cicho objeżdżał nieznajomy. Praktyk i korrupcyi główny nieprzyjaciel, honoru Boskiego wszędzie gdzie się podała okazya gorliwy obrońca.

Wacław czy Dominik kasztelan Smoleński, syn czwarty Mikołaja wojewody Podlaskiego, z księżny Holszańskiej, zostawił dwóch synów, Mikołaja i Jana. (*Sapieha in Monum. fol.* 136. powiada, że ten Dominik miał za sobą Annę Łuszczankę wdowę po Lwie Pocieju podskarbim Litewskim). Z tych Mikołaj podkomorzym był Brzeskim, z którym tytułem znajdziesz go w Konstytucyach 1589. *fol.* 599. gładkiej wymowy i w naukach i w księgach się kochający, z tych prawdy wiary katolickiej doszedłszy, odrzucił błędy heretyckie. Z tej tam gdy za bratem swoim przed Stefanem Królem mówił, tak mu był przypadł do serca, że go dawszy list do niego, do swego dworu wzywał, tylko że w krótce śmierć królewska nastąpiła; wszakże potem do Zygmunta III. Króla posłem od swego województwa wyprawiony, i tu swoich z natury przymiotów znalazł wielki szacunek: bo ten Król, jakom czytał u *Kojał. in MS.* już mu był przed samą śmiercią jego, która przypadła na rok 1595. gdy go chorego sam osobą swoją nawiedzał, pieczęć małą Litewską oddał. Wystawił w Kiwaczycach kościół w Litwie, i kosztownie go przyozdobił; klasztory jałmużnami sowitemi opatrzył. Wiele sierot, panienek uposażył; żona jego Zofia, córka Bogdana Sapiehy wojewody Mińskiego, która pierwej żyła z Hajkiem starostą Wiesiołowskim, Pani dobroczynna na zakonnice Ś. Brygitty w Brześciu Litewskiem, ta mu spłodziła dwie córki: Ewę Gosiewską wojewodzinę Smoleńską, *Starowol. in Monum. f.* 229. i Annę Kielczewską starościnę Stokliską. *Math. Czerski Orat. in funer.* Tego Mikołaja była i trzecia córka z tejże Sapieżanki ksieni w klasztorze Ś. Brygitty w Brześciu, ale niewiem czy z pierwszym, czy z drugim mężem. Synowie tegoż Mikołaja dwaj młodo w wojskach cudzoziemskich kawalerską śmiercią polegli, dwaj drudzy w ojczyznie zostali, to jest Samuel i Stefan. Z tych

Samuel chorąży Litewski, pułkownik wielce dzielny, początki rycerskich dzieł założył pod Kircholmem, za buławy Karola Chodkiewicza, pod Dynamundą potem i Parnawą odważnie stawał, między pierwszemi do szturmu idąc. Dalej na Moskiewskiej expedycyi pod Pieczarami z petardami idąc, w głowę szkodliwą ranę wyniósł: nic się tem jednak mąż pięknego serca nieustraszył, znowu tedy pod Smoleńskiem

nacierając na nieprzyjaciela, w nogę tak postrzelony, że aż do śmierci na nię szwankował. Pod Chocimem i na kampanji Inflantskiej rotmistrzował dwiema set usaryi. Pułkownikiem zostawszy, pod Kiesą *ultima Septembris* i znowu tamże 4. *Decembris* na Horna i Szwedów wysłany, armatę pierwszą ubiegł, pułk jego zbił, gdzie trzy chorągwie dostał, trzech kapitanów pojmał, officerów kilku poraził, i sam ręką swoją kilku zabił. Krzysztof Radziwił hetman, dufając jego biegłości w sztukach rycerskich, całego mu wojska rządów powierzał; jakoż pod Kitawą dobrze się z swojem męztwem popisał w roku życia swego 32. Pańskiego 1622. żyć przestał, pochowany w katedrze Wileńskiej *Starowol. in Monum. August Wituński kazanie Radosny Grób. Gasper Rudomicz Funesta liliorum Messis in ejus obitu; Olszewski Kazanie pogrzeb.* Złączył się był dożywotnie z Petronellą Tryzmianką, podskarbianką Litewską, z tej były dwie córki: Anna Wołowiczowa pisarzowa Wileńska i Hilarya Zienowiczowa; synów tyleż, to jest Jan podstoli Litewski, ten swym kosztem od roku 1648. długo się z Kozakami uganiał, znosząc po za Dnieprem bujające się chłopstwo, zszedł bezpotomny. Dominik brat jego, po długiej w cudzych krajach peregrynacyi w domu od Kozaków zaskoczony, i Moskwie oddany, poniewolnie tam osiadł i umarł, jeszcze w roku 1653. posłował na sejm zkąd deputatem stanął na trybunał skarbowy. *Constit. fol.* 17.

Stefan brat Samuela chorążego Litewskiego, pisarz i referendarz Litewski 1629. w którym roku z temi tytułami marszałkował w izbie poselskiej, w roku 1633. już podskarbi wielki i pisarz Litewski, starosta Preneński, więcej niż sto pięćdziesiąt i ośm tysięcy swoich własnych na potrzeby ojczyzny wysypał, *Constit.* 1635. *fol.* 24. w którym roku już był podkanclerzym Litewskim, i deputatem na trybunał skarbowy. *Constit. fol.* 5. Młodszym będąc; z Władysławem Królewiczem cudze kraje objeżdżał, z tymże potem na Moskwę wojował, pod który czas uważając w nim ten Pan i rozsądek wielki, i wymowę wdzięczną, wysłał go w legacyi bardzo trudnej jako namienia *Ossoliński Kanclerz w mowie swojej, jest w Mowcy Polskim, fol.* 125. i *Potoc. Centur. fol.* 479. umarł w Wilnie leży, u OO. Karmelitów Bossych, którym kościół pod tytułem S. Teresy przy Ostrej Bramie nie małym kosztem wymurował, i drugi tamże pannom zakonnym tejże reguły jako pisze *Elisaeus a S. Maria, Lyric. lib.* 2. *od.* 18. które kościoły ubogacił różnemi srebrami obiciami i apparatami kościelnemi. Przybrał był sobie w małżeńską ligę Annę Rudominiankę, córkę Wawrzeńca starosty Nider-

polskiego, z Wołowiczowny siostry Eustachiego biskupa Wileńskiego urodzoną, z tej spłodził trzy córki, jednę Mniszchową, Zofią Jana Kazimierza Chodkiewicza koniuszego Litewskiego a potem kasztelana Wileńskiego, Annę Fryderyka Sapiehy wojewody Mścisławskiego małżonki, i synów trzech Stanisława, Krzysztofa (ci się w Peruzu uczyli jako świadczy Felix Verducciolus ich professor *Orat. Religiosa nobilitas* 1639. i Mikołaja Stefana. Z tych Stanisław dworzanin królewski starosta Preński młodo umarł w Grodnie. Drugi

Krzysztof chorąży najprzód Litewski starosta Wilkoński Piński Sadowski, z tym honorem posłował na sejm 1647. zkąd komissarzem został do zapłaty wojsku i deputatem na trybunał skarbowy, *Constit. fol.* 23. i 44. a w roku 1653. marszałkował w izbie poselskiej w trybunale zaś Litewskim w r. 1650. Pod tenże czas chorągiew trzymał usarską wielkim kosztem przeciwko Kozakom, a podczas rewolucyi w tej ojczyznie w roku 1655. i następujących latach, boku Jana Kazimierza Króla nie odstąpił. Po śmierci Kazimierza Leona Sapiehy wziął pieczęć mniejszą, a po Stanisławie Albrychcie książęciu Radziwile wielką Litewską, siła potem głęboką swoją radą wymową wysoką ojczyznie w tym tam czasie strapionej dopomógł. Że z Chojnic Szwedzi ustąpili, on z Anhalinem kondycye ułożył, *Tulden lib.* 6. że z Wilna Moskwa wyszła on wyrobił. *Constit.* 1661. *fol.* 24. Prawdziwy wolności, i praw ojczystych obrońca. Na sądach assessorskich relacyalnych i innych komissyach niespracowany; żadnej publiki dla dobra pospolitego nie opuścił. In Monte Pacis albo w Pozajsku w powiecie Kowieńskim kościół Ś. Romualda, i klasztor na dwadzieścia i cztery osoby fundował, co approbowała *Konstytucya* 1662. *fol.* 15. a *Konstytucya* 1667. *fol.* 19. wylicza dobra, które do tego miejsca wiecznemi czasy, dał darował. To pewna że ta jego fundacya nie ma sobie równej w Polszcze, ile marmurami, argenteryą, apparatami kosztownemi od niego ubogacona. Do Częstochowy także dał lampę srebrną wielką, od której pomniejsze drugie trzy wiszą. *Nieszpork. Annal. fol.* 328. Żona jego była Francuzka z rąk Ludowiki Królowy Clara de Malgi Lascaris, wszakże z nią dzieci nie miał żadnych. Był człowiek wielkiej nauki, roztropności, historyi, tak domowej jako i cudzoziemskiej biegłości wielkiej, statysta niewychwalony, powagi u wszystkich nieporównanej.

Mikołaj Stefan brat Krzysztofa kanclerza, najprzód wojewoda Trocki, marszałek trybunału Litewskiego 1666. potem kasztelan Wileński starosta Krzyczewski, naostatek stan sobie duchowny obrawszy, na biskupstwo Wileńskie od Pal-

lawicina legata papiezkiego konsekrowany 1681. nadto wielkiemi go faworami Rzym uczcił, to jest był *Innocentii XI. Pontificis Praelatus domesticus, S. Palatii Comes, Ecclesiae Lateranensis Auratus Eques, Utriusque signaturae Gratiae et Justitiae Referendarius.* Był to człowiek wielkiego rozsądku, i powagi; marszałkując nie raz w trybunałach skarbowych, wotując w senacie, komissye różne na siebie włożone odprawując, dobra tylko ojczyzny upatrywał, radząc to co zdrowego jej być rozumiał. Wiele kosztu dla niej łożył, wiele podczas inkursyi Moskiewskiej szkody na fortunie swojej poniósł, co o nim z wdzięcznością pisze *Konstytucya* 1661. *fol.* 14. w Krzyczowskiej fortecy podczas burzy wojennej, presidium nie małym sumptem chował, i sam tam będąc obecnym, oblężenie mężnem sercem wytrzymał. *Constit. fol.* 22. Wstąpiwszy na biskupstwo Wileńskie po Alexandrze Sapieha, (co mu prorokował Eustachi Wołowicz biskup Wileński, gdy go albowiem miał chrzcić, lubo insze imię rodzice na niego włożyć chcieli, przecież on go Mikołajem ochrzcił, i że miał siódmy po nim biskupem być Wileńskim, przepowiedział) świątobliwością, gorliwością, poszanowaniem kapłanów, na sądach sprawiedliwością, w domu hojną ludzkością, jałmużn po kościołach i szpitalach znaczną szczodrobliwością, z każdym i najmniejszym wielką pokorą i łaskawością, wkrótkim czasie, wszystkim antecessorom swoim wyrównał: bo niedługo na tej pasterskiej funkcyi siedząc, poszedł po nagrodę swych zasług w roku 1684. Fundował w Choroszczy dobrach swoich OO. Dominikanów, co approbowała *Konstytucya* 1662. *fol.* 14. W kościele zaś katedralnym kaplicę pod imieniem Maryi Matki Boskiej znacznym nakładem restaurował, przy której probostwa erekcyą uczynił z należytym dochodem, w Werkach zaczętą od Jerzego Białozora biskupa Wileńskiego kalwaryą fundował dokąd zakonników S. Dominika *de Observantia* wprowadził. Katedrę swoję w złoto, srebro, apparat bogaty i splendor sprowadził; bractwo przy niej założył.

Jan syn drugi Dominika kasztelana Smoleńskiego, cywun Wileński, z sejmu 1596. komissarzem do granic naznaczony, *Constit. fol.* 683. a przed dwiema laty, był za moderatora obrany, dysputacyi Nowogrodzkiej księdza Śmigleckiego Soc. Jesu z Aryanami, jako świadczy taż dysputacya do druku podana. W roku 1603. już wojewoda Miński, i starosta Kamieniecki i Dowgielski Kniehinin dobra, i inne do niego należące na Wołyniu, zapisał Alexandrowi książęciu Ostrogskiemu wojewodzie Wołyńskiemu. *Monum. Colleg. Ostrog. S. J.* Miał za sobą jednę żonę Krystynę Na-

ruszewiczownę kasztelankę Smoleńską; drugą Zofią księżniczkę Wiśniowiecką Jędrzeja wojewody Wołyńskiego córkę, z której była córka za Mikołajem Zienowiczem kasztelanem Połockim zabitym pod Chocimem. Sześciu zaś synów: Paweł i Felix młodo pomarli: Jan w zakonie S. Franciszka *de Observ.* kapłan godny: Kazimierz pisarz Litewski poseł do do Moskwy, żona jego Anna Wołowiczowna podkomorzanka Trocka, siostra Władysława wojewody Witebskiego i hetmana, ale z nią żyjąc bezpotomnie wszedł do grobu, żona jego w roku 1669. Informacya przysłana mi z tego domu, powiada że ten Kazimierz, miał za sobą Helenę córkę Gwilhelma Statkiewicza Zawierskiego, Pana dóbr i obszernej fortuny, którego urodziła księżna Horska. Krzysztof także młodo umarł, listy jego niektóre zebrał, i wraz wydrukował z swoją oracyą Miczyński; i Alexander, którego syn Konstantyn chorąży nadworny Litewski, marszałkował w trybunale Litewskim 1678. lampę srebrną zawiesił przy obrazie Częstochowskim. *Nieszpork. fol.* 328. synów jego trzech było. Michał kasztelan Połocki, starosta Wasilkowski, porucznik chorągwi Petyhorskiej pod Chocimem u ojca swego; drugi Alexander Dominikan; trzeci Mikołaj Jędrzej starosta Kowieński, Warecki i Wilejski 1686. r. ten od Krzysztofa kanclerza Litew. za syna wzięty, wziął po nim dziedzictwem Jezno, miał za sobą Wilczyńską, czyli jako indziej czytam Emerencyannę Stadnicką, która najprzód była za Ostrorogiem Jędrzejem starostą Garwolińskim, potem za Mleczkiem Emerykiem wojewodą Podlaskim 3*tio voto* za nim, (informacya tego domu twierdzi, że za nim była Leszczyńska wojewodzanka Podlaska) z tej miał syna Krzysztofa pisarza Litewskiego, starostę Kowieńskiego, marszałka trybunału Litewskiego w r. 1715. ten złączył się dożywotnie z Benedyktą Sapieżanką córką Jerzego stolnika Litewskiego, *Histor. Sapieh. p.* 2. *fol.* 2. z tej syn Kazimierz starosta Kowieński: był potem ten Krzysztof kasztelanem Połockim, i drugą żonę pojął Barbarę Ogińską wojewodzankę Witebską. *Annibal ad portas fol.* 355. Krom tu wyliczonych jeszczem się tych doczytał. Anna Pacowna była za Ważyńskim cywunem Dyrwiańskim, fundowała kościół farny w Łayzewie i altaryą w Tryszkach na Żmudzi, co potwierdziła *Konstytucya* 1661. *fol.* 21. Jerzego Paca kasztelana Smoleńskiego 1596. r. drugiego tegoż imienia w tymże roku kasztelana Połockiego położyłem w pierwszym tomie, jako i Krzysztofa kasztelana Połockiego, ale ich w genealogji nie znajduję.

Pacanowski *herbu Jelita*, jedenże dom z Secygniowskiemi i Mokrskiemi, Floryan syn także Floryana z Mokrska,

jeden ze czterech, któremu się działem dostały te dobra, Pacanów, Niegosławice, Rataje, i Suchczyn 1419. Tenże czy inny Floryan stolnik Krakowski w roku 1457. u *Łask. w statuc. fol.* 65. syn jego Piotr podstoli Krakowski 1496. u tegoż *Łask. fol.* 110. umarł kasztelanem Radomskim, tego synowie Janusz dziedzic na Pacanowie, Piotr umarł 1521. Stanisław który w Pacanowie fundował szpital i nadał. Jędrzej w Prusiech przeciwko Gustawowi Szwedzkiemu Królowi wojował był to syn Tomasza. *Acta Castren. Cracov.* 1664. Stanisław za Zygmunta III. pod wojnę Moskiewską rotmistrzował; atoli w nierównych siłach na nieprzyjaciela uderzywszy, dostał się w niewolą, kniaź Moskiewski chcąc przez zamianę, swoich w Polszcze w niewoli będących odzyskać, kazał przed naszemi, których miał u siebie pojmanych powiedzieć, żeby z między siebie wysłali kogo do Króla Polskiego, żeby za nich Moskiewskich ludzi uwolniono, ztą kondycyą, że jeżeliby na czas naznaczony od kniazia nie miał się ten powrócić, wszyscy życie tracić mieli. Obrali tego sobie Stanisława Polacy, który punktualnie na zamierzony czas zbiegłszy, Moskiewskich niewolników kniaziowi oddał, swoich zaś oswobodził. Joachim pod Tczewem postrzelony zginął. Piotr w zakonie naszym mąż uczony, rządził nowicyat Krakowski, *Domum Professam* tamże, kollegium Ostrogskie, i prowincyą Polską, na którym urzędzie 1667. w Kaliszu życie zkończył. N. była pierwej za Prusińskim, 2*do* za Stefanem Ciechońskim podkomorzym Wendeńskim, Krzysztof w Sendomierskiem 1632. żona jego Gumieniecka, był to brat Tomasza, ojciec Grzegorza. *Acta Castren. Crac.* 1664. Anna była za Janem Niewiarowskim.

Pacanowski *herbu Odrowąż*, w Sendomierskiem. Michał Pacanowski proboszcz Kurzelowski, Łęczycki, Uniejowski, Kruświcki, Kielecki, Szkalmirski kanonik umarł 1568. Jan Felix komornik królewski 1632. w województwie Mazowieckiem.

PACHOŁOWIECKI HERB.

Ma być tarcza wzdłuż przedzielona, po prawej stronie jej powinno być pół orła w koronie białego, w czerwonem polu, po lewej stronie trzy kopie tak ułożone, jak w herbie Jelita złote, nad hełmem korona złota, z której wychodzi pawi ogon, na nim herb Równia, to jest w księżycu obiema rogami do góry obróconym, trzy miecze ostrzem w miesiącu zatopione, i dwie gwiazdy między niemi, a trzecia pod księżycem; z obudwu stron pawiego ogona, wieża okrągła mu-

rowana, każda z nich, z hełmu i korony wychodzi, ta co po prawej ręce tarczy stoi, powinna mieć drzwi i dwa okna, na prawej ma być chorągiew, na niej trzy zęby herb Batorych; na drugiej także chorągiew, na której herb Jelita. Tak ten herb opisał przywilej Stefana Batorego Króla, który położył, *Paproc. o herb. fol.* 211. dany 1581. od tego Króla Stanisławowi Pachołowieckiemu, ten z przodków swoich herbem się Równia szczycił, ale pod Pskowem (zkąd też ten herb Pskowczyk, nasi pisarze zowią) gdy szturmem go dobywał Król Stefan, on wielkiem sercem, przez skołatane z dział murów rozwaliny, pierwszy na mur skoczył, Moskwę ztamtąd spędził, za uchodzącemi do wieży nie mniejszą odwagą wpadłszy, bijąc i siekąc nieprzyjaciela w miasto go wparował, którem męztwem swojem do odebrania tej fortecy, prawie największą był pomocą. Za tę tedy kawalerską uczynność, Stefan Król na ten kształt, jako się mówiło, herb jego ułożył. W tymże przywileju wspominają jego zasługi wojenne, jeszcze za Mieleckiego hetmana; wspominają i to że pisarzem będąc kancellaryi koronnej, różnemi charakterami pisać umiał, (*Paprocki* powiada, że trzydzieści umiał charakterów to jest co raz to inaczej i inaczej pisać) i delineować miasta, fortece, prowincye do podziwienia pięknie. Jan Zamojski kanclerz i hetman, z tych natury jego przymiotów, osobliwiej go kochał, i do herbu swego przypuścił.

Pachołowiecki *herbu Równia.* Inni Pachołowieccy przy dawnym z Antenatów swoich wziętym herbie zostali, to jest Równia.

Pachowski *herbu Półkozic*, z Krakowskiego województwa w Rawskiem. Melchior z Pachów Pachowski, marszałkował na sejmiku Rawskim w roku 1692. syn jego Franciszek. N. miał za sobą Pruską herbu Prawdzic.

Pacyna *herbu Leliwa*, w Słonimskim powiecie. N. Pacyna dworzanin królewski 1568. jeden z komissarzów do traktatów z Moskwą, dwa razy pod Wilnem, trzeci raz pod Borysowem. *MS. P. Kojał.*

Paczek *herbu pół Orła*, w Krakowskiem województwie. *Starowolski w Życiu Kadłubka* namienia, że za jego przyczyną Hieronim Paczek do pierwszego zdrowia przyszedł, ten to zda mi się Hieronim miał za sobą Decyuszowne. Marcin, żona jego Zuzanna Chwalibogowna siostra pisarza ziemskiego Krakowskiego, z której córka Katarzyna Przecława Kmity małżonka. *Baran.* Bratu swemu ten Marcin Janowi z Wrocimowic Paczkowi 1632. zmarłemu, nagrobek we Lwowie u OO. Bernardynów wystawił, kędy herb pierwszy pół Orła, trzeci Topor, czwarty Nowina. N. miał za sobą Katarzynę Delpacowne z Katarzyny Łubieńskiej urodzoną.

Pączkowski *herbu Lubicz*, w Poznańskiem województwie i Mazowszu. Paweł z Pączkowic 1466. podpisał pokój Brzeski u *Łask. w Stat. fol.* 150. Stanisław w zakonie naszym umarł w Poznaniu. Brat jego rodzony mąż rycerski umarł 1688. r. Jędrzej Pączkowski w ziemi Ciechanowskiej 1632. Balcer w Rożańskiej 1648. Antoni w Płockiem 1697. N. była za Sierakowskim kasztelanicem Dobrzyńskim.

Paczławski, w województwie Ruskiem. Stanisław Paczławski 1632. r. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla Polskiego.

Paczoski *herbu Jastrzębiec*, w Drohickiej ziemi. Paweł Paczoski, wydał coś do druku na pogrzebie Piotra i Marcina Trzebińskich. Zuzanna zakonnica u Wszystkich SS. we Lwowie. Józef kanonik Kamieniecki Zamojski proboszcz Gorajecki, deputat na trybunał koronny 1738.

Paczyński *herbu Ogończyk*, na Rusi i w ziemi Gołyńskiej. Z tych Jakób Paczyński dziekan Kujawski, proboszcz Kruświcki 1565. u *Łask. dec.* 3. *qu.* 3. Anna była za Janem Szaniawskim. *Acta Castren. Opoczn.* 1590. Wacław aż do zgrzybiałego wieku w obozie lata trawił, synowie w ojcowskie tropy wstępując, wszyscy ludzie rycerscy: Alexander pod Połockiem za Stefana Króla, a syn jego w Prusiech mężnie wojowali. Jan zostawił syna Zacharyasza, który pod Białocerkwią osiadł, Krzysztof trzeci syn Wacława pod Lisianką. Maciej wydał do druku: *Poema heroicum pod tytu-*

łem, Juno Pronuba, na weselu Tomasza Zamojskiego z Katarzyną Księżniczką Ostrogską 1620. *in 4to Zamość.*

Paczyński *herbu Topor*, na Szląsku, piszą się z Paczyna i z Tęczyna. Wojciech Leopold Paczyński, *Consilarius Caesareus et in Ducatu Opoliensi ac Ratiboriensi Cancellarius* 1698. któremu konkluzye w tym roku z herbem Topor przypisane widziałem. Katarzynie przeoryszy zakonu świętego Dominika w Raciborzu 1670. r. książka przypisana *Praktyka.* Abraham Wacław z wielkiego Paczyna dziedzic na Halbendorfie i Bierkowicach, katedry Wrocławskiej i kollegiaty u Ś. Krzyża kanonik 1664. *Paprocki w Sztambuchu Ślęzkim* powiada, że się dawno pisali Paczyński Sliz, z Paciny wielkiej, kędy wspomina Adama Paczyńskiego.

Paderewski, w ziemi Drohickiej, Franciszek Paderewski deputat z województwa Podlaskiego, podpisał konfederacyą Sendomierską 1704. N. miał za sobą Eufrozynę Ołdakowską.

Padlewski, w województwie Podlaskiem. N. Padlewski Skorupka 1648. roku. Kazimierz miał za sobą Zofią Łapczyńską.

Padniewski *herbu Nowina*, w Wielkiej-Polszcze, dom starożytny. Wojciech Padniewski, pojął w dożywotnią przyjaźń Małgorzatę z Zernik kasztelankę Kaliską co się pokazuje z jego nagrobku, w dobrach Skorka nazwanych, ta mu zrodziła dwóch synów: Filipa biskupa Krakowskiego, wstąpił na tę katedrę w roku 1550. będąc natenczas proboszczem Gnieznieńskim i Łęczyckim, archidyakonem Krakowskim, i pieczętarzem mniejszym koronnym. Z młodszych zaś lat swoich, na dworze się Karola i Ferdynanda Cesarzów Rzymskich polerował, powróciwszy ztamtąd rycerskiej sławy w obozie szukał; i pod Poswolem za Zygmunta Króla, mężnie stawał, a że go był pięknemi przymiotami natury Bóg ozdobił, którym długa po cudzych krajach peregrynacya, więcej jeszcze stymy przydała, dla tego Tomickiemu biskupowi Krakowskiemu przypadł był do serca, Król też Zygmunt August to do Rzymu, to do Wiednia w poselstwie go zażył, gdzie gdy się obrotna w nim dusza z pochwałą popisała, w zasługach najprzód po Dziaduskim konferowano mu biskupstwo Przemyślkie, wszakże na niem nie zabawił, prędko potem na Krakowskie po Zebrzydowskim posuniony. *Kochanowski wierszem Łacińskim lib.* 3. *elog.* 5. pochwały jego od ludzkości jego dowcipu, i wielkiej nauki wylicza; ale tamże zaraz przydaje, że zazdrosne języki, tłumiły sławę cnót jego. Zadaje mu *Starowolski in Vitis Episc. Cracov.* że heretykom faworyzował, tak że go kapituła musiała do większej o wiarę

czułości zachęcać, ale tamte wieki tak zepsowane, zdadzą się go dość skutecznie z tego wymawiać. *Piasecki* o nim pisze, że na biskupstwie dwór chował, do pychy i pompy świeckiej ułożony, to jest że dwieście przed nim konnych w jedwabie przystrojonych jeździło, na każdym z nich łańcuch był złoty, rozumiem jednak że to tym stylem o nim i affektem pisał ten autor, co pospolicie tak o drugich infułatach godnych, jako i zakonnikach z ujmą ich sławy niewinnie foliały swoje zagęścił. *Łubieński in Monitis de recte gerendo Episc.* powiada o nim, że należącym do siebie siła dóbr pokupił, to jest jako *Baran.* świadczy, Szaniec majętność wielką, i na Szydłowcu, Kurowie, znaczną summę złożył. Przecież ze fortuny swojej nie skąpo na wszystkich ubogich udzielił, i na ludzi mądrych, mówi jego nagrobek, i że codzień stół swój u niego mieli. Kaplicę także Kurozwęckich przy katedrze Krakowskiej restaurował. Siedział na niej lat 12. umarł 1572. *Paprocki o herbach* cytuje jego *Elogia Virorum toga sagoque illustrium conscripta culto sermone latio.* Brat jego rodzony Mikołaj starosta Dybowski, miał za sobą Annę Brudzińską herbu Prawdzic, z niej spłodził córkę Jędrzeja Barziego małżonkę ale *sterilem: Paprocki pod herbem Korczak:* i dwóch synów: 1. Wojciech akasztelana Oświecimskiego starostę Dybowskiego, Konstytucya 1590. komissarzem go zapisała do lustracyi dóbr starostwa Lubańskiego *fol.* 589. Jadwiga Dembińska starościanka Chęcińska, wnuczka kasztelana Krakowskiego, dwie mu córki powiła: Elżbietę Buczacką Jerzego Olbrychta, ale ta wkrótce bezpotomną umarła, drugą Jadwigę Marcina Dersława Zborowskiego dworzanina królewskiego małżonki: i syna Stanisława starostę Dybowskiego, ten w Rzymie będąc, stał się wizerunkiem pobożności, szpitale co tydzień nawiedział, gdzie ubogim łóżka ścieląc, karmiąc, usługując, i na odejściu Pańską jałmużną opatrując. Przez dwanaście niedziel *in Domo Professa S. J.* na bogomyślności zabawiwszy, umyślił się do zakonu tego prosić, ale *Claudius Aquaviva* natenczas generał, widząc jak mógł być potrzebnym ojczyznie, na to mu odpowiedział: *Quo minus aditum tibi ad religionem faciam, religione impedior.* Klemens VIII. Papież słysząc o jego tak przykładnem życiu, beneficya, mu kościelne obiecał, ale się stanu tego niechciał chwycić. Fundował w Rzymie *Academiam Annaeam,* która i podziśdzień jeszcze herbu jego zażywa, na wzór drugiej *in Collegio Romano S. J.* erygowanej *Partheniae Academiae.* Powróciwszy do ojczyzny z woli rodziców swoich: gdy mu majętność na sustentacyę dostateczną wydzielili, przedał ją, mówiąc; pierwsza moja osia-

dłość, niech ma pana kościół: fundował tedy najprzód archikonfraternią *Compassionis* w Pilcy, kędy cały ołtarz srebrny, wszystkie inne kapliczne sprzęty od złota i srebra. *Margocki in Valerio Max. Polon. edito f.* 6. Tamże z farnego kościoła kollegiatę ufundował i kanoników do niej. Zakonników S. Augustyna *de Poenitentia, albo Canonicos Regulares* S. Marka. Życie swoje świątobliwie bezżennie skończył w roku 1613. wieku swego 29. w Pilcy pochowany. *Starowol. in Monum.* Marcin kasztelan Kamiński, brat Wojciecha kasztelana Oświecimskiego, wspominają go *Konstytucye* 1596. *fol.* 680. złączył się był dożywotnie z Anną Czarnkowską starościanką Drahimską, z tej córka była za Adamem Walewskim starostą Nakielskim. *MS. Konopats.* Władysław w Inowrocławskiem 1674.

Padzewski *herbu Ogończyk.*

Pągowski *herbu Pobog*, w Sendomierskiem województwie piszą się z Rokszyc. Jędrzej, Adam, Dobrogost Pągowscy 1632. w Sieradzkiem. Wawrzeniec 1648. Mścisław kamienicę w Piotrkowie kollegio naszemu tamtecznemu zapisał 1651. Elżbieta była za Janem Benedyktem Bielskim. Marcin w Krakowskiem 1705. Pantaleon miał za sobą Grotowską. N. Kamocką. N. Bibianę Karnicką kasztelankę Zawihojską.

Stanisław z *Rokszyc* Pągowski herbu *Pobog*, na *Radostkowie* dziedzic, brat rodzony *Mściwosza* (podług dokumentu działowego w roku 1504. *feria secunda post festum Inventionis S. Crucis in Radomsk* roborowanego, z Katarzyną *Raczkowską* ożeniony, spłodził syna Piotra, który z *Małachowską* zostawił potomstwo trzech synów: Marcina ożenionego z *Łącką*, Marcyana, ten miał za sobą *Bystramownę*, i Stanisława. — Stanisław Pągowski, syn Piotra z *Małachowskiej* trzeci, z Dorotą *Siemieńską* miał trzech synów: 1o. Mikołaj, 2o. Stanisław, 3o. Balcer. — Balcer z Zofią *Suchowską* zostawił trzech synów: Stanisława ożenionego z *Tomicką*, Jan, ten miał *Małachowską*, Samuel pojął za małżonkę Alexandrę *Kamocką*. — Stanisław Pągowski drugi syn Stanisława z *Siemieńskiej* urodzony, a brat Balcera i Mikołaja, ten z Ewą *Wolską* spłodził Balcera i Krzysztofa mającego za sobą *Kozubską*, z którą syn Franciszek, od tego zaś Gabryel Pągowski. — Mikołaj Pągowski pierwszy syn Stanisława z *Siemieńskiej* urodzony, który z Maryanną *Bleszyńską* miał syna Krzysztofa, ten z Justyną *Rębiewską* spłodził Karola ożenionego z Teresą *de Nadole Łącką*, którzy mieli syna Franciszka. — Franciszek z *Rokszyc* Pągowski dwóchżenny, 1*mo voto* z Alexandrą *Skorzewską*, Mikołaja Skorzewskiego herbu *Drogosław*, i Urszuli *Linowskiej* małżonków córką, z tą zostawił syna Seweryna pisarza ziemskiego Kaliskiego, 2*do voto* z Barbarą *Myślińską*, Wojciecha Myślińskiego i Anny *Dominikowskiej* małżonków córką spłodził dwie córki, Katarzynę Skaławskiego żonę, Elżbietę

pannę i syna Antoniego Pągowskiego. — Seweryn Pągowski syn Franciszka z Alexandry *Skorzewskiej* urodzony, pisarz ziemski Kaliski, w roku 1790. deputat na trybunał koronny, ten z Maryanną *Korytowską*, Mikołaja Korytowskiego i Ludwiki *Goczałkowskiej* małżonków córką, spłodził cztery córki, Józefę Antoniego Dąbskiego żonę, Wiktoryą, Annę, i Eufrozynę; synów siedmiu: Józefa, Pawła, Nepomucena, Łukasza, Stanisława, Felixa, i Tadeusza Pągowskich. — *Wielądek.*

Pajączkowski, w Krakowskiem województwie. Jan Pajączkowski, miał za sobą Chaborską córkę Stanisława. Stefan 1705. podpisał konfederacyą Krakowską. Ambrozy w zakonie naszym temi czasy.

Pajewski *herbu Jelita,* w Lubelskiem województwie, Piotr Pajewski 1632. N. miał za sobą Katarzynę Blinowską. Dorota była za Stanisławem Bertoldem. Antoni Jelita Pajewski 1726.

Pakosławski *herbu Prawdzic,* w województwie Sieradzkiem. Dóbr Pakosławia i Rejowa zamianę, znajdziesz w księgach grodzkich Ostrzeszowskich w roku 1487. od których ci Pakosławscy nazwani. Z tych Henryk mężnie stawając przeciwko Świdrygiełłowi 1430. r. poległ na placu. Jan 1493. *Acta Castren. Ostrzesz.* Wojciech poborca w ziemi Wieluńskiej 1593. r. *Constit. fol.* 660. Jan pisarz ziemski Wieluński z sejmu 1661. komissarz do granic od Szląska. *Constit. fol.* 25. Mikołaj 1666. imieniem Jerzego Lubomirskiego marszałka z komissarzami Krakowskiemi pokój zawarł i podpisał *Kochański Climac.* 3. *lib.* 5. W roku następującym posłował na sejm, zkąd był komissarzem do uznania pretensyi książęcia Kurlandzkiego. *Constit. fol.* 18. Stanisław 1670. *Constit. fol.* 25. Jędrzej 1675. Maciej w zakonie naszym temi czasy.

Pakosz *herbu Jastrzębiec,* w Podgórzu. Jan Pakosz za Zygmunta I. *Literae in MS. Petricov.* Mateusz Soc. Jesu penitencyarz u Ś. Piotra w Rzymie 1610. N. zakonnica w Imbramowicach. Stanisław w województwie Ruskiem. 1632. N. miał za sobą Barbarę Borowską, syn z niej Jan w zakonie naszym.

Pakosz *herbu Prawdzic*, w księztwie Litewskiem. Dom z Podgórza jako świadczy *Kojał. in MS.* Sebastyan Pakosz pierwszy osiadł w Litwie, z Szemetowny kasztelanki Żmudzkiej, miał syna Przecława porucznika, ten się przeniósł do Żmudzi, pojąwszy w dożywotnią przyjaźń Czechowiczownę marszałkownę Żmudzką. Krzysztof porucznikował przeciwko Kozakom, żona jego Lisowska sędzianka grodzka Upitska. N. była za Dymitrem Połubińskim. Trojan poseł z Połockiego województwa, podpisał elekcyą Jana III. N. cho-

rąży nadworny Litewski poseł na sejm 1724. Jan w Połockiem 1674. Wacław w Hollandyi ożeniwszy się osiadł. N. miał za sobą Maryannę Gruzewską podkomorzankę Żmudzką. N. Pakoszowna była najprzód za Cedrowskim, potem za Stefanem Oziębłowskim. N. sędzia ziemski Połocki miał za sobą Annę Pacownę strażnikownę Litewską.

Józef Pakosz stolnik województwa Połockiego, poseł na sejm konwokacyi 1733. r. ten zda mi się był sędzią ziemskim Połockim, miał za sobą Annę *Pacownę* strażnikownę Litewską, Antoni surrogator i sędzia ziemski, Kazimierz koniuszy Połoccy koło roku 1762. Bogusław z *Ulanowa* Pakosz podpisali elekcyą Stanisława Augusta Króla z powiatu Wołkowyskiego. — *Wielądek.*

Pakoszewski *herbu Pobog.* Paprocki pod herbem Trąby powiada, że Pakoszewska tego herbu była za Spytkiem Jordanem sławnym za Króla Stefana wojownikiem. Wojciech z Pakoszcza kasztelan Śrzemski 1436. u *Łaskiego w Stat. fol.* 140.

Pakoszewski *herbu Radwan.* Sebastyan Pakoszewski z Anną Humnicką podczaszanką Sanocką spłodził córkę Zofią, Jana Fredra kasztelana Sanockiego małżonkę. Stanisław z Tyrawskiej miał synów Jana i Mikołaja. Jarosz z Humnickiej trzech synów: Sebastyana, Jana i Jedrzeja i córki, Barbara Pakoszewskiego Ferensa herbu Trąby, druga Minockiego małżonki.

W roku 1778. Jerzy Pakoszewski archidyakon Kamieniecki. — *Krasicki.*

Pakoszewski *herbu Trąby*, w Sanockiej ziemi, mają przydomek Ferens Pakoszewski. Filip, Jerzy i Piotr. Jeden z nich miał za sobą Barbarę Pakoszewską herbu Radwan.

Pakowski *herbu Jastrzębiec.* N. Pakowski pojął Maryannę Hoszewską, z której dwie córki, Anna Bilińska, i Katarzyna Mirska, i synów trzech Stefan w zakonie Societ. Jesu, umarł we Lwowie 1713. Gedeon, Alexander i Piotr, ten w zakonie naszym w Kamieńcu Podolskim zapowietrzonym służąc z niewypowiedzianą odwagą tysiąc trzysta ludzi na szczęśliwą śmierć dysponowawszy, nawet sam umarłych grzebiąc, drugich karmiąc, po trzech miesiącach tej heroicznej ku bliźnim usługi, i sam też zaraziwszy się, poszedł tamże po zapłatę w roku 1738.

Palczewski *herbu Orla*, w księztwie Zatorskiem. Piotrowi Palczowskiemu, dziedzicowi na Palczowicach, Smolicach i Przybradzie, pozwolił z rzeki Skawy przez królewskie grunta, kanałami wodę do dóbr swoich puścić, Zygmunt pierwszy. O czem czytałem list tego Króla *in MS. Petricov.* Zygmunt burgrabia Krakowski. *Acta Castr. Crac.* Zygmunt poborca w Zatorskiem 1613. *Univ. Pobor.* potem sędzia ziemski Za-

torski na trybunał deputatem bywał, na sejmy posłem, córka jego była za Janem Pisarskim. Stanisław podstarości i burgrabia Krakowski mąż rycerski. Krzysztof pisarz ziemski Zatorski 1620. *Constit. fol.* 24. Wydał do druku: *O Kozakach jeżeli ich znieść, czyli nie, dyskurs in 4to Crac.* 1618. Paweł o którym *Starowol. in Hecaton. elog.* 84. świadczy, że całe szesnaście lat na peregrynacyi po Europie strawiwszy, cudzoziemskich języków wybornej nabył umiejętności, ile przy wielkim dowcipie swoim, i rozsądku z natury osobliwszym, co go wszystkim przymiliło, osobliwie że przy tych darach Boskich, ludzkości był dziwnej. Wydał do druku: *Statum Venetorum, seu brevem Turcarum de vetustate Venetorum, de Dominio et editione, de ratione administrationis in 4to Cracov.* 1603. 2do. *Tractatum de ratione instituendi hominis nobilis, et modo perfectam quae in eum cadere possit, consequendi.* 3tio. *Topographicum eorum Civitatum ac regionum, in quibus tot annos commoratus est.* Gabryel r. 1565. pojął Agnieszkę Laskowską Marcina instygatora koronnego, miecznika Halickiego córkę. *Epithal. Basil. Dzieniakowski.* Przecław *sterilis.* Jan dziedzic na Stanisławni z Moszeńską podsędkowną Krakowską, zostawił potomstwo, między którem była córka Jana Łasińskiego małżonka. Benedykt miał za sobą Elżbietę Łozińską, z którą syn N. pojął Barbarę Kminkownę. *Baran.* Sebastyan miał za sobą Małgorzatę Gintowską, z tej syn Krzysztof *sterilis*, i córka Ewa Ogrodzińska, Konstancya była za Janem Frydrychowskim podstarościm Zatorskim. N. za Abrahamem Łyczkiem. Są i w Mazurach Palczewscy, Zacharyasz, Maciej i Samuel 1648. Są i w Litwie Chwodziejewiczowie Palczewscy: Mikołaj w Mścisławskiem roku 1648. ale niewiem czy do tego herbu należą.

Palęcki *herbu Brochwicz*, w Wielkiej-Polszcze. Filippa, i Seweryna Palęckich, wspomina *Okol.* Maciej chorąży Bydgoski w roku 1700. zostawił potomstwo. Niewiem czy nie do tych należy, Wierzbięta z Palecza kasztelan Poznański. *Acta Castren. Ostrzeszov.* 136. Sebastyan z Katarzyny Zebrzydowskiej siostry biskupa zrodzony mąż znaczny. *Papr. o herb. fol.* 275. Marcina Palanckiego czytałem na liscie Zygmunta I. Króla Polskiego *in MS. Petricov.* i o jego zatargach z Janem Leszczyńskim podkomorzym Kaliskim. N. Palęcka Wojciecha Jerzykowskiego małżonka. Franciszek deputat na trybunał koronny w roku 1730. a potem marszałek konfederacyi województwa Poznańskiego 1735. Zofia była za Modliszewskim herbu Topor. N. miał za sobą Małgorzatę Orzelską.

Palecki *herbu Ostoja.* Genealogia Ogińskich sztychowana, od Jędrzeja książęcia Siewierskiego początki kniaziów Paleckich wywodzi, także Pozarzyckich i Starodubowskich. Marcin Palęcki sekretarz królewski, starosta Ejszyiski za Stefana Króla, pieniędzmi ratował Rzeczpospolitą, jako wspomina *Konstytucya* 1595. *fol.* 678. miał za sobą Reginę Słuszczankę. (Mikołaj w Żmudzi 1621. Krzysztof w Wileńskiem 1632.) córka jego była za Mikołajem Oleśnickim, wojewodą Lubelskim.

Pałucki *herbu Prawdzic*, pod Prasnyżem. Pałucki Gotard kustosz Kurzelowski, kanonik Łęczycki, pleban Łowicki. Jakób dworzanin Radziwiła, na nasze kollegium w Brześciu dobroczynny. Jan miał za sobą Izabellę Brolnicką herbu Gryf. Mikołaj 1648. ale w Wołyńskiem. Wojciech w ziemi Liwskiej 1674.

Pałuski *herbu Poraj*, w ziemi Chęcińskiej. Stanisław Pałuski w Sendomierskiem 1632. r. Franciszek w Krakowskiem 1705. *Kojal. in MS.* wspomina Pałuskiego, który z Kmitą za Stefana Króla Moskwę wojował.

W województwie Wołyńskiem r. 1778. Stanisław Pałuski podstoli Włodzimierski. — *Krasicki.*

Pampowski *herbu Gozdawa*, w Wielkiej-Polszcze, inni ich piszą Pępowski. Z tych Ambroży najprzód kasztelan Rospierski 1495. na liscie Albrychta Króla danym miastu Lubelsk. potem wojewoda Sieradzki i generał Wielkopolski starosta Malborski, u *Łask. w stat. fol.* 110. i 112. w roku 1507. w Poznaniu o pokój z Krzyżakami traktował 1510. *Biels. fol.* 515. atoli w tymże roku przeniósł się na wieczność; córka jego była za sędziwojem Czarnkowskim kasztelanem Przemęckim, takbym rozumiał, że i ta córką jego była, która się dostała w małżeństwo Janowi Kościeleckiemu wojewodzie Łęczyckiemu, *Paproc. o herb. fol.* 411. zostawił tenże wojewoda i synów, a między niemi Jana, ten z Jaruntowny spłodził pięciu synów: Jana, Ambrożego, Wojciecha, Krzysztofa i Piotra, z tych Wojciech miał syna Jana i córkę Barbarę Roszkowską kasztelanową Przemęcką, która gdy brat jej Jan zszedł bezdzietny, dobra Pampowskich wniosła w dom Roszkowskich. Piotr także brat Wojciecha, miał ci wprawdzie syna Ambrożego starostę Średzkiego dziedzica na Pomiecu, ale gdy w r. 1571. umarł, żadnego potomstwa nie zostawiwszy, cały ten dom na nim ustał: to *Papr.* i *Okol.* Była za tym ostatnim Ambrożym córka Prokopa Sieniawskiego stolnika Ruskiego, która po jego śmierci, poszła za Hieronima Gostomskiego podkomorzego Rawskiego. Atoli *MS. o Familiach Prusk.* jeszcze potem kwitnących Pampow-

skich tych liczy. Hieronima Pampowskiego którego było synów trzech: z tych Jakób *sterilis:* Jerzy zaś miał syna Krzysztofa, od którego córka została Elżbieta Kłosińska: Maciej trzeci syn z Misiowskiej spłodził Marcina, ten z Anną Przewolską spłodził Zofią Cyrembergową, Barbarę Lubańską i syna Jędrzeja, tego było córek cztery, jedna Pawła Cieciszewskiego, druga Julianna Cieciszewska, trzecia Helena Kochańska, czwarta Zofia za Stanisławem Laskowskim instygatorem koronnym. *MS. de Famil. Pruss.*

Pancerzyński *herbu Trzaska.* Jerzy Pancerzyński w powiecie Oszmiańskim 1674. r. Karol Piotr najprzód suffragan Wileński białej Rusi kantor i pisarz Litewski, potem biskup Smoleński w r. 1724. umarł biskupem Wileńskim, w r. 1729. był infułat ludzki, w konwersacyi miły, w interessach tak kościoła swego jako i ojczyzny dzielny, wszystkim miły.

W roku 1778. Karol Pancerzyński miecznik Mozyrski. — W r. 1788. Ludwik miecznik. — *Krasicki.*

Panfilowicz, w województwie Nowogrodzkiem. Alexander Panfilowicz 1674.

Paniewski *herbu Godziemba.* Felix Paniowski kasztelan Lwowski, jako się mówiło w pierwszym tomie, i hetman, jakom go czytał na liscie Kazimierza Króla r. 1488. *in MS. Petricov.* i że w tym roku umarł: ten z młodych lat swoich w obozie Władysława Warneńskiego do wojennych dzieł przyuczony, po jego pod Warną zabiciu, udał się do Huniada książęcia Siedmiogrodzkiego, a potem się przy synu jego Macieju Królu bawił; który gdy wojnę z Turkami zaczął, on z Janem Sreszkowskim herbu Doliwa, pięćset Polaków do Węgier sprowadziwszy, z niemi na czatę wysłany, wiele nad poganami dokazywał, i z pochwałą rycerskiej odwagi, na wszystkich utarczkach. Raz na koczujących napadłszy, świtem żeby szczupłej garsztki jego nie postrzeżono, wielkiem sercem uderzył, że jednak daleko większa liczba była nieprzyjacioł, po pięć razy spędzony, za każdym serca nie straciwszy, tem mężniej na nich nacierał; dopiero gdy mu z Raścianów posiłek przybył, cztery tysiące Turków na placu położył trupem, a siedmnaście tysięcy niewolnika odbił. Powróciwszy do ojczyzny, pułkownikiem był na Krzyżaków za Kazimierza Króla, pod który czas miasto Chyniec obległ, i dobył. *Starowol. in Bellat. Sarmat. fol.* 113. Miał za sobą Korusinownę siostrzenicę Króla Węgierskiego Maryasza, czyli jako *Bielski chce fol.* 430. synowicę, i z niej pięciu synów: Zbożnego albo Aucta starostę Stryjskiego, ten z Oleską żył *sterilis:* Jakóba, i ten z Odnowską Herburtowną bezpotomny: Wacława starostę Żydaczowskiego, temu Bierecka syna

powiła Malchera, którego było dwóch synów, jeden z nich Kasper pojął córkę Alexandra wojewody Wołoskiego, ale z nią dzieci nie miał, drugi Malcher drugą siostrę wojewody Wołoskiego Bogdana r. 1572. *Biel. fol.* 644. Jana, który tylko dwie córki spłodził: Krystynę Głowiną kasztelanowę Połaniecką, i Annę Krasowską. Jerzy, piąty syn Felixa kasztelana starosta Żydaczowski, czytałem *in MS. Petricov.* pozew mu dany od Piotra Sambora z Horbacza, po tym także tylko dwie córki zostały: Sienińska kasztelanowa Halicka, i Ludwikowa Skorucina. Ci cztery bracia, Auctus, Jakób, Jan, i Jerzy, przyjęli do herbu swego, i nobilitacyi Jana z Sącza rodem o czem czytałem list *in MS. Petricov.* Rafał w Mińskiem 1632. Niewiem czy nie do tych należy Mikołaj z Pańkowa (podobno z Paniowa miało być) podsędek Sendomierski 1451. u *Łask. w Stat. fol.* 84.

Papara *herbu Paparona.* Jerzy Papara 1685. w komput rycerstwa Polskiego na sejmie policzony dla zasług wojennych, o czem *Konstytucya* 1690. *fol.* 7. *) syna jego tamże wspominają Jana i brata. Teodor podczaszy Nowogrodzki, sędzia kapturowy Lwowski 1733.

PAPARONA HERB.

Powinna być gęś biała w prawą tarczy obrócona, siedząca na darniu zielonym, czyli jako inni mówią na poduszce, w polu niebieskiem, na hełmie pięć piór strusich. Tak

*) *Krasicki w przypisach* utrzymuje, że ten Jerzy Papara był Grek, i nie r. 1685. jak tu *Niesiecki* wyraża, ale roku 1659. konstytucyą sejmu do szlachty Polskiej policzony został, przyczem nadano mu prawem dziedzicznem wsie w starostwie Kamienieckiem, *Baklatycze*, *Zielce*, *Kupicz*: i odwołuje się z tem do *Konst. Vol. IV. fol.* 637. — *P. W.*

16*

go opisują *Paprocki w Gniazdzie fol.* 900. *O herb. fol.* 453. *Okol. tom.* 1. *fol.* 203. *Bielski fol.* 277. luboć u niego w hełmie, tylko trzy pióra strusie widzieć. Zowie się ten herb już Paparona, już Budzisz, już *Parta Roma:* a to dla tego, że gęś obudziła Kamillusa Rzymskiego Pana, czasu potrzeby, gdy Francuzowie Rzym nabieżawszy, cicho Capitolium odebrać chcieli. Ten tedy wczasującą się kawaleryą obudziwszy, odegnał od murów Francuzów: a który się z nich najserdeczniej w tej okazyi popisał, ten w nadgrodę odwagi swojej, ten herb wyniósł. Pospolicie rozumieją że ten klejnot do Polski przyniesiony przez Mamphiola biskupa Płockiego w roku 1386. który we Włoszech urodzony, Piotra de Luna pokrewny, na tę katedrę od Papieża był przysłany; tylko że go książęta Mazowieccy przypuścić niechcieli do niej, dla tego w Rzymie w następującym roku z melancholji życia postradał. Paprockiemu się to nie zda, ile że mu się dostało czytać, dawniejsze przed rokiem 1386. tych familiantów przywileje: przetoż powiada, że go rycerz jakiś chciwy sławy, w te kraje nasze wyniósł, od którego rozplenione domy, osobliwie w Sieradzkiem województwie; atoli niektórzy z nich, jako Trzebiccy, do herbu się Łabędź rzucili. Tymże się niegdy herbem szczycił Alexander III. Papież w roku 1159. o którym tak w swoich proroctwach Ś. Malachiasz przepowiedział *Ex ansere Custode*, alludował do herbu jego Paparona czyli Paparocca, co według tłómaczenia *Ciakoniusza Alfonsa*, gęś u Włochów znaczy; atoli zkąd inąd wiem, że ten Papież w herbie wieży zażywał.

Herbowni.

Chodowski, Kamionomojski, Papara, Parzniewski, Pstrokoński, Szydłowski, Wojucki.

Papieski *herbu Gryf*, w Sieradzkiem, Rawskiem, Podolskiem województwach. *Okolski w regestrze tomu swego wtórego*, Papieskich położył herbu Jastrzębiec; ale musi być omyłka: bo ten autor przyznaje, że Papiescy od Dobków swoje początki wzięli, ale Papieskiemi od dóbr nazwani, więc że Dobkowie Gryfem się pieczętują, toć i oni *Damal. f.* 33. *in Archiep. Gnesn.* wyraźnie świadczy o Papieskich Gryfach, z których był Jan sekretarz królewski, ten u Łubieńskiego arcybiskupa Gnieznieńskiego, klucz Gnieznieński trzymał; gdzie pałac arcybiskupi restaurował. Stanisław syn Stanisława, długo na Podolu wojując, tamże osiadł, z Wilkowską spłodził syna Kaspra męża walecznego, który na Moskiewskiej expedycyi poległ, w Kamieńcu u OO. Dominikanów

pogrzebiony, którym ojciec jego wieś Cybulowce dał i darował. *Okol. Russ. Flor. fol.* 102. Piotr do Soc. Jesu wstąpiwszy, nietylko ją wyborną nauką, ale i świątobliwością ozdobił; filozofji i teologji professor; gdy mu doktorską lauream ofiarowano, przyjąć jej z pokory niechciał, rektorem rządził Lwowskie i Krakowskie kollegium, i prowincyą Polską, z ukontentowaniem wszystkich, nakoniec wymówiwszy się z rządów, zasnął w Panu we Lwowie 1671. Brat jego miał za sobą Łopaciankę. Jan, Adam, Franciszek w Sieradzkiem 1648. Maryanna Krzysztofa Bosakowskiego małżonka. Paweł i Alexander w Rawskiem 1674. Stefan w Lubelskiem, Franciszek Maciej kanonik Gnieznieński, proboszcz Koniński, umarł 1699. synowiec naszego ks. Piotra, siostra jego była za Kraśnickim herbu Rawicz.

Papliński *herbu Trzaska*, w województwie Rawskiem. Są i na Żmudzi, z których Jan 1648. ale niewiem czy tego herbu. Samuel Papliński miał za sobą Jadwigę Rzeszowską, z której córka Anna Kruzerowa.

Papłoński *herbu Strzemię*, w księztwie Litewskiem, jedni z nich w Witebskiem województwie, piszą się Papłońscy Wiłbułtowiczowie: drudzy w Upitskim powiecie, i pieczętują się w niebieskiem polu Strzemieniem, jakie zwyczajnie Polskie bywają, ale do góry przewróconym, a na hełmie trzy pióra strusie. *Kojałow. in MS.*

Paprocki *herbu Cholewa.* Jan Alexander Paprocki kanonik Gnieznieński, Łucki, auditor causarum u kilku arcybiskupów Gnieznieńskich, officyał i proboszcz Rawski, umarł 1664. w Łowiczu z nagrobkiem, z tym herbem pochowany.

Paprocki *herbu Jastrzębiec*, w ziemi Dobrzyńskiej. Jędrzej miał za sobą Elżbietę Jeżowską. Bartłomiej Paprocki sławny pisarz Polski, o którym *Pruszcz w Fortecy duchownej fol.* 201. świadczy, że w r. 1614. i żyć i pisać przestał, pochowany u OO. Franciszkanów we Lwowie. W druku te są jego księgi. 1mo. *Koło Rycerskie w którem rozmaite stworzenia, rozmowy swe mają, zkąd może człowiek przykład wziąść, jako ma sam żyć; in 4to post anno* 1576. *C. D.* 2do. *Gniazdo Cnoty, zkąd herby Rycerstwa Polskiego swój początek mają*, 1578. *Cracov. in fol.* 3tio. *Herby Rycerstwa Polskiego, na pięcioro ksiąg rozdzielone, in fol. Crac.* 1584. 4to. *Dziesięcioro przykazanie mężowe, które każda poczciwa małżonka ma umieć i chować.* Tamże *Dziesięcioro przykazanie żony, które każdy małżonek ma przeczytać: wierszem, in 4to* 1651. ale to znać powtórna edycya. 5to. *Krótki a prawdziwy wypis w jechania do ziemi Wołoskiej Iwan Wojewody, którego Podkową zowią in* 8. *Crac.*

1578. 6to. *Roznowlany Hospodara z hostem, jak a od koho, na początku swej sprawowan był. Jest tam siła rozmów, kędy autor traktuje o herbach Czeskiej Szlachty, po Czesku in fol.* 7mo. *Stambuch Ślezki, albo rozmowy o rzeczach do wiary należących z Pisma i ŚŚ. Ojców przeciwko herezyom.* Tamże *herby Szlachty Wyższego Szląska przywodzi, Bernae in fol.* 1609. obiecuje jednak obszerniejszą książkę o nich wydać. Tamże *Strom z herbów starodawnych. Rodów ucyneny.* 8vo. *Proba cnót dobrych, ktemu nauka do obyczajów poczciwych, wierszem Polskim in* 8. *Crac. C. D.* 9no. *Rozmowa, Podawce z Plebanem o trzech skutkach zbawiennych, któremi się człowiek z Panem Bogiem złącza, to jest postem, jałmużną i modlitwą in* 4*to Posn.* 1611. 10mo. *Ogród królewski w którym krótko opisuje historye Cesarzów, Królów Polskich i Czeskich, arcyksiążąt Austryi, książąt Ruskich, Pragae* 1599. *tam fol.* 203. *namienia, że wydał herby Morawskie i Czeskie.* 11mo. *O Nawróceniu Ś. Maryi Magdaleny, że książkę wydał:* świadczy *Pruszcz w Fortecy fol.* 201. 12mo. *Mercurium Gallobelgicum cytuje nasz ks. Balbinus in Diva Vartensi fol.* 53. *a na marginesie ma Bohem. in Epitome zaś Rerum Bohemic. lib.* 3. *c.* 8. *fol.* 211. *powiada, że pisał o Biskupach Praskich;* z wielką go chwałą wspomina ten autor, i przydaje, że mu Czeskie Królestwo siła wdzięczności powinno, że szlachty Czeskiej herby, pierwszy wielką pracą z starych monimentów wypisał: niemniej i Polska za podobnąż pracę ma mu być obligowana; luboć on miasto nadgrody, jeszcze się z ojczyzny za granice umykać musiał, jako pisze autor życia Hieronima Rozrażewskiego. 13tio. *Speculum Moraviae.* 14to. *Diadochus**). Żona jego Kosobudzka Jadwiga kasztelanka Sierpska, wdowa po Wiśniowskim, ale o potomstwie jego nie czytam; synowcowie jego rodzeni, Jan dziekan i proboszcz Sierpski, drugi Paweł w zakonie naszym w prowincyi Polskiej, umarł w Wałczu 1666. Łukasz zaś w prowincyi Litewskiej, rządził kollegium Płockie, zszedł z tego świata 1657. wydał do druku *Łaski Cudowne przy kościele Sierpskim Panny Maryi w Płockiem województwie in* 4*to* 1652. *Varsav.* Tamże pisze, *o początkach herbu Grzymała.* Obiecywał wydać *Reformowane Gniazdo Cnoty* stryja swego, ale śmierć tego nie pozwoliła. Piotr i Wojciech w ziemi Dobrzyńskiej 1648. Są i w Wileńskiem tego herbu Paproccy. *Kojał. in MS.*

W r. 1778. Franciszek dziekan Inflantski. — Piotr stolnik Dobrzyński. — W r. 1788. Bonawentura cześnik Rypiński. — *Krasicki.*

*) Wydał także: *Panoszę, albo pochwały niektórych Ruskich panów* — i *Noctes Torunenses.* — *P. W.*

Paprocki *herbu Jelita*, z Sieradzkiego województwa niektórzy się z nich do Litwy wynieśli. Stanisław Paprocki, nabywszy w Połoczyznie dóbr Zaskorki i Kozłowczyna, tamże osiadł, synowie jego, Jakób, Kasper i Waleryan, z tych Kasper wyniósł się do Orszańskiego powiatu, zostawił synów, Stanisława i Jana. Waleryan zaś w Słonimskim powiecie. *Kojał. in MS.* N. miał za sobą marszałkownę Słonimską Połubińską. Drudzy z nich w Przemyslkiej ziemi osiedli. Z tych Wacław biskup Margarytański, suffragan Kujawski, jest w druku, jego *Apologeticon honestatis Episcoporum Titularium, vulgo Suffraganeorum in 4to Cracov.* 1642. Rosław kanonik Przemysłki, proboszcz Płoński, a potem profes Tyniecki, i tegoż opactwa administrator. Jan podstoli Przemysłki, z sejmu 1661. r. komissarz do granic od Węgier, *Constit. fol.* 34. i 1670. *fol.* 25. Zygmunt miał za sobą Jadwigę Zaborowską, z której córka Katarzyna była za Janem Giżyckim chorążym Owruckim. N. Anastazyą Kłopocką, Stefan sekretarz królewski w Łęczyckiem 1648. Bartłomiej w zakonie Soc. Jesu, Kaznodziejską, i Retorską katedrą zalecony, i missyą obozową pod Smoleńskiem, umarł w Bydgoszczy 1650. wydał do druku *Prytaneum immortalis gloriae ob heroicas virtutes, paneg. Mikoł. Daniełowicz Podskarb. W. K.* 1624. *in 4to Zamoscii.* 2do. *Pharus Sarmatica Europaeo Trioni augustis ignibus irradians panegir. Vladislao IV. Reg. Pol.* 1633. *in 4to Cracov.* 3tio. *Luna rorida, paneg. in fun. Alexan. Sieniawski, in 4to Jarosł.* 1622. *sub nom. Procop. Łudzicki.* 4to. *Augurium Themidis Christianae, paneg. Jacobo Zadzik Episcop. Culmen.* 5to. *Vita MS. S. Bonifacii adscribit illi paneg. titulo Panselene, editam sub Nom. Coll. Ostrog. S. J.* Jakób w Kaliskiem osiadł, folwark swój darował i zapisał kollegio naszemu Kaliskiemu, tamże pochowany, córka jego Anna ksieni Chełmińska 1640. Adam pisarz ziemski Stężycki 1648. Jędrzej w Wołyńskiem 1632. Zygmunt wojski Ciechanowski w ziemi Warszawskiej. Stanisław w Poznańskiem 1674. r. Stefan o którym *Konstytucya* 1676. *fol.* 37.

Paprocki *herbu Ogończyk*, na Chełmińskiej w Chełmaniu. Arnolf Paprocki brat Jędrzeja i Stefana, z ziemi Dobrzyńskiej z powiatu Rypińskiego, urodzony z ojca Mikołaja, z dziada Stanisława, z matki Katarzyny Babeckiej herbu Lubicz, pojął Elżbietę Gajewską, zostawił z nią dwóch synów, jednego Jana, temu Magdalena Gorzechowska, powiła synów, Wojciecha i Jana. Drugiego Alexandra na Dobrzyńskiej, który z Witkowskiej zostawił potomstwo. *MS. de Famil. Pruss.*

PAPRZYCA HERB.

Zowie się ten herb inaczej Kuszaba, domyślam się że tenże sam herb w Statucie Łaskiego zowią Ruchaba, ba i Bychawa, kiedy go Monstold na sejmie Hrodelskim na siebie i na sukcessorów swoich przyjmował, *fol.* 127. powinien zaś być kamień młyński do góry postawiony, szarego koloru, z żeleźcem we środku, jak do mełcia, w polu białem, na hełmie ośm szczeniąt. Tak go opisują *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1059. *O herb. fol.* 502. *Okol. t.* 1. *fol.* 511. *Klejnoty fol.* 62. *Biel. fol.* 719. Z Czech ten herb przyniesiony do Polski być mienią za Bolesława Wstydliwego, z tej zaś okazyi miał być nabyty. Dano znać Pani pewnej w Czechach, że poddana jej razem trzech synów powiła, ta nietylko, że poddaną swoję z tej okazyi o cudzołoztwo: (rozumiejąc, że z jednym mężem tyle dziatek być nie może) posądzała, ale też i surowiej karała. Przyszło za sprawą Boską, który niewinnych broni, że taż sama Pani w krótkim czasie dziewięciu synów porodziła. Czy się tedy wstydząc, czy obawiając się jakiego na siebie porozumienia złego u męża, babie ośmiu synów w bliskiej rzece, jednego tylko z nich zostawiwszy na wychowanie, potopić kazała. Nie było na ten czas w domu męża Pani onej, za sporządzeniem jednak Boskiem, właśnie nadjechał, gdy już na zgubę dzieci Baba niosła. Pyta się jej tedy, co niesiesz? odpowiada, szczenięta prawi do wody topić, zajrzy z ciekawości Pan, czy prawi nie masz między niemi co do myślistwa sposobnego; gdy obaczył dzieci, i dowiedział się o wszystkiem, co się działo; sekretnie młynarzowi kazał wszystkie odchować. Gdy dorośli, zaprosiwszy do siebie gości i sąsiadów, i uczęstowawszy, rzuca kwestyą na coby sobie ta matka zasłużyła, któraby własne dzieci zgubiła, wszyscy ją śmierci godną osądzili; dopiero ojciec rzecze: niech tu staną szczenięta moje: przyprowadzono ośmiu chłopców, w jednakowej barwie, ży-

wości i komplexyi, prawie wszyscy równi. Powiada przed wszystkiemi zaproszonemi, co się z niemi stało, a do żony obróciwszy się, za ten grzech, godnabyści wprawdzie karania większego, tylko że cię sam Bóg strzegł przezemnie; dla tego podziękuj świętej jego opatrzności. Czy to tedy synom na pamiątkę tej rewolucyi, czy też młynarzowi, który ich wychował w nagrodę, tym kształtem herb nadał, nie zgadzają się autorowie. *Hartknoch in animadv. ad Dusbr. Chron. Pruss. p.* 3. *cap.* 227. *z Hennebergera*, też samę historyą pisze, o Juccie Menekona, albo Meinharda *de Querfurt*, mistrza Krzyżackiego w roku 1286. matce, że z dziewiąciu synów, jego tylko zostawiwszy, potopić rozkazała, ale mąż gdy to postrzegł, zabieżał zgubie ich, Jutta zaś ubłagawszy męża, do klasztoru na pokutę poszła. Tymże się herbem pieczętuje familia u Nawarczyków Frances nazwana, co poznać z dedykacyi do *Commentaria in Evangelia Sanctorum Antonii de Escobar. Soc. Jesu, tom.* 2. *edit. Lugdun.* 1642. Richard rodem z Saxonji biskup Kamiński, który umarł 1170. roku, że się tym herbem szczycił, świadczy *Nakiel. w Miechov. fol.* 97. jako o swojego klasztoru osobliwym dobrodzieju.

Do tego zaś domu hrabiów de Querfurt pociągają Ś. Brunona biskupa i męczennika. *MS. Praetor. O. G. lib.* 2. *cap.* 4. §. 7. i *Szczygiel. in Aquila Polon. Benedict. f.* 86. wprawdzieć go *Trithemius* rodem z Włoch pisze, Warmińskiej zaś dyecezyi brewiarz Niemcem go zowie, ale *MS. Życia Ś. Bonifacego Męczennika* Słowakiem go chce mieć, i dla tego, że się nie daleko rzeki Sala nazwanej rodził, o której wyraźnie pisze *Dithmar. lib.* 6. *Chronic. Sala Soraborum et Slavorum fluvius*, i *Eginardus in Carolo*, *Nuntiatum est (inquit) Regi Carolo, quod Slavi Sorabi, qui inter Albim et Salam fluvios, interiacentes campos incolunt, ingressi fines Saxonum Toringorum;* i dla tego, że posłany do Ruskich krajów, przyszedł do naszego Króla Bolesława Chrobrego, od którego pańsko regalizowanym został, cow spomina *Dithmarus;* Bolesław zaś natenczas Niemców wojował, jako namienia *Trith. w roku* 1008. zkąd go *Dithmarus hostem Teutonum* zowie, jakożby tedy święty Bruno odważył się do Bolesława jeździć, nieprzyjaciela narodu Niemieckiego, będąc sam Niemcem? jakby był Rusnakom Bruno opowiadał ewangelią; gdyby był nieumiał języka Słowiańskiego? Przecież, *Szczygiel. loc. cit.* nietylko go *de Querfurt* pisze, ale też bratem chce mieć Gebharda książęcia Saskiego *a Dithmar.* tym się szczyci, że był kondyscypułem jego w Mersburgu w szkołach, który potem nasz Bolesław

Chrobry wywrócił, wojną ich przycisnąwszy: nawet lekcye brewiarza Rzymskiego, Niemiecką mu ziemię za ojczyznę naznaczają. Cóżkolwiek bądź, co się tycze urodzenia S. Brunona, to jednak pewna, że od Prusaków na ten czas jeszcze Poganów, z nienawiści wiary Chrześcijańskiej, z życia swego wyzuty: bo na to się wszyscy autorowie zgadzają: a najprzód *Martyrolog. Romanum* 15. *8br.* tak o nim mówi: *In Prussia S. Brunonis Episcopi Ruthenorum et Martyris, qui Evangelium in ea regione praedicans, ab impiis tentus, manibus pedibusque praesectis, capite truncatus est:* luboć *Editio Veneta* 1578. *a Petro Galesinio*, nic nie ma o nim pod tym dniem: potem *Breviarium Romanum i Varmiense:* zatem choćby nie był Rodakiem naszym, przecież że w Prusiech krew męczeńską przelał, dosyć by było na tem, żeby Polacy jako swego męczennika czcili, i jam o nim tu mówił. Ojciec jego był Bruno, matka Ida, która go w wszelakiej pobożności wychowała; dany potem pod instytucyą Giddona Filozofa, dziwnie w naukach postąpił, ale więcej jeszcze w cnotach, tak dalece, że się zdał samą tchnąć świątobliwością: znać to było jawnie bo nim, bo gdy drudzy rówiennicy jego, różne sobie, dla rozrywki, gry wynajdowali, Bruno się samem nabożeństwem zabawiał, nadto osobliwsza się, lubo jeszcze w młodym, układność obyczajów wydawała, zmysłów i języka szczególniejsze poskromnienie, wielki do rzeczy Boskich pochop. W tej porze życia od Ottona tem imieniem trzeciego Cesarza Rzymskiego na dwór wezwany, wszystkim był w podziwieniu; wkrótce jednak shydziwszy sobie dworskie życie, zakonny habit S. Benedykta na siebie przyjął, do której professyi i ojca swego, lubo już w leciech podeszłego, to przykładem swoim, to świętą namową, pociągnął. W tym zakonie coraz to bardziej z cnoty w cnotę postępował; aż też żarliwością zdjęty zbawienia dusz ludzkich, uprosił się u stolicy apostolskiej, żeby był mógł Ewangelią między narodami Boga nieznającemi opowiadać; z rozkazania tedy papiezkiego, na biskupstwo poświęcony Ruskie, roku 1005. według *Brewiarza Rzymskiego*, czyli raczej według *Brewiarza Warmińskiego*, *i Szczygielsk.* na arcybiskupstwo, co samo potwierdza *Trithem. libro de script. Eccles.* w te słowa: *Bruno Archiepiscopus Ruthenorum, assumptus ex Ordine S. Benedicti a Joanne XIX. Pontifice accepit pallium consecratus jubente Henrico Bavaro Imperatore, a Tagmone Archiepiscopo Magdeburgensi:* i *Dytmarus Chron. lib.* 6. a tem pewniejszy autor, że go znał bardzo dobrze, jako się wyżej mówiło, powiada o nim, że palliusza zażywał, co tylko własność jest arcybiskupów; tak tedy

na pasterską godność wyniesiony, za namową Ś. Henryka Cesarza, w drogę się na Ruś na apostolskie żniwo wydrał; wstąpił do Bolesława Chrobrego, Króla natenczas Polskiego, od którego mile przyjęty, Pańskie od niego wziął upominki, wszakże mąż Boży, to wszystko na ubogich rozdał. Z Polski do Kijowa się udał z ośmnastą towarzyszami swemi, kędy według *Dithmara*, którego przywodzi autor życia MS. *Ś. Bonifacego*, już czterysta kościołów znalazł; tam gdy w najlepszą koło dusz ludzkich pracę swoję zaczyna, Włodzimierz książę Kijowski przez Wagrów albo Waragów i Obotritów pomoc, Kijów obległ, i do poddania się przymusił, kędy między inszą korzyścią Ś. Bruno, ze wszystkiemi kompanami swemi w niewolą się dostał; z której ciż Waragowie nie prędzej go wypuścili, aż w Prusiech, tamtedy nazad powracając. Widząc Prusy w bałwochwalstwie uwikłane Ś. Bruno, zaczął im wiarę Chrystusową ogłaszać, i bałwany hydzić; czem rozjuszeni Prusacy, śmiercią mu grozili, jeżeliby nie przestał Ewangelji opowiadać: na co gdy nic niedbając Bruno, ale więcej się na Boga oglądając, tem bardziej ich od niedowiarstwa chciał odwodzić, zapalczywość ich tak zaostrzył na siebie, że mu ręce i nogi odciąwszy, nakoniec i głowę, i wszystkich jego towarzyszów, zamordowali. Ciała ich długo bez pogrzebu leżały; aż dowiedziawszy się o chwalebnej ich dla Chrystusa śmierci Bolesław Chrobry Król Polski, odkupił ich od Prusaków, według *Dithm. lib.* 6. *Chronic.* gdzie jednak złożone są od tegoż monarchy, żaden z autorów nie pisze. Cierpieli w roku 1008. to *Breviar. Roman. Baron. Marianus Scotus Uspergen.* 16. *Kalendas Martii*, w roku 1009. *Sigebertus in Chron.* w r. 1010. *Tritemius in Chron.* Przydaje *Szczygielski*, że od Juliusza tem imieniem pierwszego Papieża, w regestr świętych Pańskich policzeni. Krom tu wyrażonych autorów, pisze o nim *Joannes Leo w historyi Pruskiej fol.* 46. i *Acta Sanctorum Bollandi ad diem* 14. *Februar.* Ktoby chciał zupełniejszej, o hrabiach de Querfurt, i tego Ś. Brunona familji, wiadomości, niech patrzy *w Janie Subners tablicy genealogicznej sub num.* 334. 335. 336. *i tam dalej*, gdzie między inszemi, pokazuje że ten Ś. Bruno był stryjem wielkim Lotaryusza Cesarza Rzymskiego, który umarł 1137.

Herbowni.

Bielicki, *Bokum*, *Ciecholewski*, *Dąbrowski*, *Ganowski*, *Grochowski*, *Grodziński*, *Iwicki*, *Lubowiecki*, *Łochowski*, *Nieprzecki*, *Oczosalski*,

Pieczewski, *Strusieński,* *Warszewicki,*
Potrykowski, *Sieklucki,* *Wygonowski,*
Prześmiński, *Swiżawski,* *Żupek.*

Poźniejsi heraldycy następujące familie jako używające tego herbu, przydają:
Paparzyński, — *Paprzycki,* — *Warszawicki.*

Parczewski *herbu Nałęcz,* w Sieradzkiem województwie. Z tych był Marcin Parczewski w zakonie naszym kaznodzieja sławny, który pod czas rewolucyi za Jana Kazimierza, od Kozaków śmiertelnie raniony umarł. *Janczyński.* Wojciech deputat *ad pacta conventa* Augusta II. podpisał ich *Constit. fol.* 23. Kwitną i w Litwie z tych Piotr długo był administratorem biskupstwa Smoleńskiego, i proboszczem Starodubowskim, został potem biskupem Smoleńskim, z tego przesiadł się na Zmudzkie, na którem odpoczął w r. 1658. wspominają go *Konstytucye* 1638. *fol.* 35. i 1643. *fol.* 20. Alexander brat jego pisarz ziemski Smoleński, sędzia wojskowy w Związku 1662. *Kojał. in MS.* chwali go z męztwa *Konstytucya* 1687. *fol.* 18. Wawrzeniec i Piotr w Mścisławskiem 1674. r. Antoni 1691. r. a dawniej przedtem Jędrzej z Parczewa zakonu kaznodziejskiego, spowiednikiem był Zygmunta I. Króla Polskiego. *Frydrych. in Hyacin.* N. miał za sobą Barbarę Kierską.

W roku 1436. Mszczuj z Parczewa, podpisał pokój Brzeski. — *Krasicki.*

Partein *herbu Prawdzic,* w Pomorskiem województwie Justyna Parteinowna ksieni Chełmińska zakonu Ś. Benedykta, żyła 1700. pięćdziesiąt lat i trzy już w tym roku w zakonnem życiu przepędziwszy, a dwadzieścia lat i pięć na przełożeństwie, w lat szesnastu, z drugiemi dwiema siostrami swemi do tego się klasztoru na służbę Boską oddawszy, przykładnem życiem, roztropnością, u wszystkich była w estymacyi. *Ambona Ducha Ś. P. Moraw.* N. Partein w Licznie pod Kwidzynem, po którego śmierci żona jego poszła za Jerzego Pieczewskiego.

Dom ten zacny w Prusiech skończył się na młodym bezżennym w wojsku oficerze: — siostra jego była za Konarskim. — *Krasicki.*

Parul *herbu Nałęcz,* w województwie Brześciańskiem, tak wyraźnie o nich pisze *Ks. Kojał. in MS.*

Parul *herbu Ogończyk,* w Mazowszu i Podolu. Czterech braci rodzony mężów rycerskich było, Stanisław, Jarosz, Krzysztof i Jan. Z tych Stanisława syn, także Stanisław, którego potomstwo na Podolu osiadło, to jest Alexander, był w niewoli Tatarskiej, Adam i Jakób w zakonie Karmelitańskim. Paweł, Wojciech, i Stanisław w Mazowieckiem 1648. Maciej w ziemi Warszawskiej 1674.

Paruszewski *herbu Rogala*, w Kaliskiem województwie, sam tylko Paprocki o nich pisze. N. Paruszewski, którego syn Stanisław żyje w zakonie naszym.

Szymon Paruszewski w r. 1778. pisarz grodzki Kruszwicki. — Jan podsędek Inowrocławski. — *Krasicki.*

Parys *herbu Prawdzic*, w Lubelskiem i Mazewieckiem województwach. Dom starożytny. Floryan Parys kasztelan Zakroczymski, starosta Czerski, spisał z drugiemi prawa i zwyczaje księztwa Mazowieckiego, 1536. *Statut. Masov. fol.* 7. znajdziesz go i u *Nakielskiego fol.* 717. w roku 1544. Felix kasztelan Warszawski, starosta Czerski, podpisał restytucyą Podlasza na sejmie Lubelskim 1569. *Constit. fol.* 154. Jan wojski ziemi Warszawskiej, poseł Mazowiecki, podpisał tamże unią Litwy z Koroną. *Constit. fol.* 172. Hieronim najprzód kasztelan Sochaczewski, z tym tytułem 1589. podpisał tranzakcyą Będzińską: potem w roku 1605. wojewoda Mazowiecki, o którym *Krzysztof Warszewicki in Origine Polonorum*, tak pisze: *Tu, majoresque Tui, omni in memoria Senatores laudatissimi, Catholici semper fuerunt, etc.* zostawił dwóch synów: Adama Hieronima, i Zygmunta. Z tych Adam Hieronim najprzód kasztelan Warszawski, potem Czerski, a gdy sobie stan duchowny obrał proboszcz katedralny Krakowski 1654. kasztelanem jeszcze będąc, z Gorskiej Jędrzeja wojewody Mazowieckiego córki, spłodził syna Jana starostę Czerskiego, według *Okol.* Zygmunt, drugi syn Hieronima, podkomorzego Czerskiego, najprzód Warszawski, potem Czerski kasztelan w roku 1648. Stanisław, rozumiem że brat Hieronima wojewody, kasztelan Warszawski, starosta Czerski 1611. był i Liwskim starostą, żona jego Jadwiga Przerębska. *Życie Władysł. Gelnov. l.* 3. *c.* 7. ale i o drugiej żonie jego czytam w *Pamiątce rocznej*, że była Okuniowna, siostra kasztelana Czerskiego. N. Parysowna Wojciecha Wessla kasztelana Warszawskiego małżonka temi czasy. Katarzyna Marcina Leśniowolskiego małżonka, w kościele naszym Lubelskim ołtarz marmurowy Ś. Krzyża wystawiła, i srebrem ozdobiła. N. miał za sobą córkę jedynaczkę Fausta Morsztyna podkoniuszego Litewskiego. Jędrzej Hieronim starosta Czerski 1648. Jan Wojciech kasztelanic Czerski, starosta Nurski 1676. *Constit. fol.* 10. Adam starosta Czerski żona Jadwiga Zaleska. Konstantyn kasztelanic Czerski. Felix Zygmunt kasztelan Lubelski 1674. i starosta Czerski, umarł w dobrej starości 1695. miał za sobą Annę córkę Sapiehy Kazimierza starosty Niemonoickiego, wdowę po Leśniowolskim staroście Brańskim, *Walicki:* syn z niej jeden Michał młodo umarł; drugi Jan podczaszy ziemi Bielskiej, złączył

się był z Katarzyną Russocką podstolanką Krakowską, miał z nią dwóch synów: jeden z nich Felix, którego z Anieli Ogińskiej staroscianki Żmudzkiej i hetmanownej Litewskiej zostało potomstwo, drugi Adam.

Stanisław Parys z *Pacownej* urodzony, dziedzic na Pacanowie i Dąbrowie z *Sołtykowny* miecznika Pilznieńskiego córki spłodził ośmiu synów i córkę. — *Krasicki.*

Tenże, poudowodnieniu zacności i dawności swej familji uzyskał od Cesarza Austryackiego dla siebie i potomków swoich tytuł hrabiów państwa. — Z synów jego w ostatnich czasach żyli: Wincenty, Kajetan pułkownik w wojsku francuzkiem, Ignacy Józef, Michał kapitan w wojsku polskiem, odbył kampanią rossyjską, i Jan dziś będący w posiadaniu częściowem Pacanowa. Córka Katarzyna (?) była za Potockim kasztelanem Lubelskim. — N. Parysówna podobno córka Ignacego, wydana za generała wojsk francuzkich Moranta, przed kilku laty zmarłego, żyje we Francyi. —

Parzniczewski. Adam z Parzyńcowa miecznik Łęczycki 1484. *Okol. tom.* 1. *fol.* 12. Zygmunt Parzniczewski kasztelan Łęczycki 1545. którego żona Dorota Dzierzgowska wojewodzanka Mazowiecka. *Kazanie Roczna pamiątka.* N. była za Pleszkowskim.

Parzniewski *herbu Paparona*, w Sieradzkiem województwie. Michał Parznowski rezygnacyą dóbr Parznowa uczynił Ostrorogowi, za dwieście grzywien w roku 1476. *Acta Castren. Ostrzeszov.* Dersław z Parzniewa chorąży Zakroczymski 1482. *Statut. Masov. fol.* 133. Jan najprzód archidyakon 1518. a potem proboszcz Kujawski katedralny, umarł 1540. *Damal. in Praepos. Vladislav.* Adam burgrabia Krakowski, starosta Brodnicki i Gołubski, Anny Zygmunta III. siostry dworu, marszałek, umarł 1614. r. jako świadczy nagrobek jego w Warszawie. Krzysztof starosta Brodnicki 1627. r. *Lucas Paproc. Łaski Cudow. fol.* 28. Jan 1632. Adam 1648. w Mazowszu. Są i Parzniccy w Sendomierskiem, z których Jan 1648.

Pasek *herbu Doliwa,* w Krakowskiem województwie. Mikołaj Pasek z Gosławic J. U. D. kanonik Kujawski *prompto festivoque ingenio*, *laborum patientissimus*, umarł 1572. co o nim opowiada nagrobek jego w Krakowie na zamku u Ś. Michała. Wawrzeniec Pasek 1570. r. *Paproc. w Panoszy.* Jan komornik ziemski Krakowski 1697. podpisał *pacta Conventa* Augusta II. Są i w Smoleńskiem. Jan z Gosławic Pasek sędzia grodzki Smoleński, i Poborca 1628. w r. 1634. już horodniczy Smoleński, i deputat na trybunał fiskalny. *Constit. fol.* 6. Piotr Kazimierz, i Jan Karol 1648. Jan horodniczy Orszański 1674. Paska Krzystofa ziemianina Smo-

leńskiego chwali wierność ku ojczyznie i męztwo. *Konstyt.* 1662. *fol.* 18.

Jan Chryzostom Pasek waleczny żołnierz za czasów Jana Kazimierza, Michała Wiśniowieckiego i części Panowania Jana III. napisał pamiętniki wypraw których sam, jako prawie nieodstępny towarzysz Czarnieckiego, był uczestnikiem. Wydał je drukiem tak zasłużony z wskrzeszania pamiątek naszych historycznych Edward hrabia Raczyński, w r. 1836. i w przeciągu lat czterech już się trzech edycyi doczekały. —

Pasiński *herbu Nowina*, pisze o nich *Okolski.* Paszyński Alexander w Kijowskiem 1632.

Pastori *ab Hirtenberg.* Joachim Pastori sekretarz królewski, i sławny historyk, gdy Królowi Janowi Kazimierzowi i Rzeczypospolitej, w powierzonych sobie funkcyach, wierną usługę pokazał, dla tych zasług i nauki, którą światu, w wydanych od siebie księgach wyjawił, między koronnych synów i w. ks. Litew. policzony i z swojem potomstwem na sejmie 1662. *Constit. fol.* 36. Był według *Brauna lib. de Scriptor. Polonis*, *fol.* 164. i 214. Professorem niegdy w Gdańskich szkołach, odrzuciwszy błędy heretyckie, kanonikiem i officyałem, o co szczypie go ten autor, a co największa, że żaląc się Braun na katolickich, z narodu Polskiego, pisarzów, iż uszczypliwie o dyssydentach piszą, sam tej reguły nie zachował, osobliwie tym uwłaczając, którzy albo przeciwko odstępcom od wiary prawowiernej bronili kościoła katolickiego, albo też którzy z heretyckiej trzody do Chrystusowej się przenieśli owczarni, co się i Pastoryuszowi dostało, gdzie go *Virum insipientem* nazywa; nic pewniejszego, że go nie miał za takiego ten Braun, póki szkół uczył: bo by go tak przezorne miasto Gdańsk w swojem gymnasium nie cierpiało: ale dopiero u Brauna szaleć począł, gdy się do wiary katolickiej obrócił; atoli takiego szaleństwa życzyłbym ja Braunowi i wszystkim dalekim od Rzymskiego kościoła, żeby o sobie mówić mogli z Pawłem: *Nos stulti propter Christum.* Więcej by się tu mogło pokazać, jak nie jednostajnie Braun na wielu miejscach, i sam się z sobą nie zgadzając, szarpie godnych ludzi, z jedynej zawziętości tak na katolików, jako i Polski naród: ale że to od materyi mojej rzecz daleka, dla tego to komu innemu zostawuję. Wydał Pastorius do druku. 1mo. *Bellum Cosaticum contra Regnum Poloniae, sub Rege Joanne Casimiro profligatum, Gedani in 4to* 1652. 2do. *Florus Polonicus seu historiae Polonicae epitome, Lugduni Batav.* 1641. *in* 16. *et* 1642. *in* 12. *et Gedani* 1679. *in* 12. *Amstelodami* 1664. *in* 12. 3tio. *Historiae Polonae plenioris partes duae, quarum prima prodiit* 1680. *altera jam post obitum authoris* 1685. *Ge-*

dani in min. complectitur historiam Joan. Casimiri Regis Polon. 4to. *Oliva pacis seu Oratio habita coram legatis ad Tractatum Olivensem* 1661. *in 4to Gedani.* 5to. *Poemata Varia Gedani* 1653. *in Min.* 6to. *Ejusdem sylvis Gedani* 1656. *in* 12. *editis (in quibus Poemata variorum illustrium Poloniae virorum laudibus dicata continentur) adjecta est Stella aurea Sigismundi Guldensternii honori dicata, quae etiam separatim prodiit* 1656. *in 8vo Gedani.* 7mo. *Diadema gloriae, est paneg. in inauguratione Michaelis Reg. Pol. in fol. Crac.* 1669. *et Gedani* 1679. *in* 12. *una cum ejus Floro Polonico.* 8vo. *Carmen nuptiale in nupt. Michaelis Regis cum Eleonora Austriaca, Gedani* 1670. *in fol. Exstant quoque ejusdem anagrammata in eadem materia, Gedani in folio.* 9no. *Palaestra Nobilium, Francofurti ad Moenum* 1678. *in* 12. *ubi inter alia est Gratulatio Andr. Leszczynio Episc. Culm. cum Cancellarii Magni munus adiret, quae seorsim prodierat Elbingae* 1650. *in 4to. Item Paneg. Sybillae Margaritae Comiti Donhoffiae Duci Silesiae* 1657. 10mo. *Peplum Sarmaticum, seu de praecipuis quibusdam Poloniae Principibus et Proceribus liber, Gedani* 1653. *in* 12. 11mo. *Calendae Regiae, seu Oratio, qua Torunium expugnatum Joanni Casimiro gratulatur, itemque de praecipuis beneficiis et successibus, illi a Deo collatis in* 4. *Gedani* 1660. 12mo. *Plausus Castalii, Poema Andreae Olszovio, Gedanum venienti, ad homagium recipiendum* 1670. *Gedani in fol.*

Paszkiewicz *herbu Radwan,* ale z tą odmianą, że miasto krzyża nad chorągwią, kładą pół strzały, a na hełmie trzy pióra strusie. *Kojał. in MS.* N. Paszkiewicz Kowieński podstarości, Jakób i Stanisław w Żmudzi 1622. r. Adam w Łyntupach. N. miał za sobą Dorotę Narburtownę. Piotr, Marcin, Stanisław i Stefan 1700.

Franciszek Paszkiewicz podpisał elekcyą Stanisława Augusta Króla z powiatu Wiłkomierskiego. Są także Paszkiewiczowie *Tołłokańscy* herbu *Strzała* przez której środek niepełne miesiące jak na nowiu będące, jeden rogami do góry, drugi na dół. Z którego imienia familie w województwie Mińskiem i w powiecie Bracławskim. Z tych Daniel *Tołłokoński* Paszkiewicz ma ziemską dziedziczną possessyą w powiecie Zawillejskim czyli Oszmiańskim. Antoni Paszkiewicz sędzia grodzki Trocki 1768. roku. — *Heraldyka Wielądka.*

Paszkowski *herbu Zadora,* w Krakowskiem województwie, piszą się z Brzezia. Seweryna Paszkowskiego, nagrobek z Kalwaryi wypisał *Starowol. in Monum.* Adam burgrabia Krakowski. *Acta Castren. Cracov.* 1586. Alexander w zakonie Societ. Jesu, umarł w Jarosławiu 1673. Marcin

wydał do druku: 1mo. *Kronika Sarmacyi Europejskiej, to jest Gvagnina Kronikę na Polski język przetłómaczoną w Krakaw.* 1611. *in fol.* 2do. *Historye Świąt chwalebnych, wierszem opisane* 1612. *in 4to Cracov. i* 1615. *in 4to Crac.* 3tio. *Poema, albo wiersz radosny z nawrócenia złotych lat, i zgody do Polski, in 4to Cracov.* 1609. 4to. *Ukraina od Tatar utrapiona, o ratunek prosi, wierszem Polskim,* 1608. *Cracov.* 5to. *Dzieje Tureckie i utarczki Kozackie z Tatary tudzież o Narodzie, obrzędach, nabożeństwie, gospodarstwie i rycerstwie tych pogan. Przydany Dykcyonarz Języka Tureckiego, i dysputacya o zabobonach Bissurmańskich obyczajów. Ksiąg Czworo in 4to Cracov.* 1516. 6to. *Dyalog albo rozmowa grzesznego człowieka o męce Chrystusa Pana, wierszem* 1612. *w Krakowie.* Jerzy miał za sobą Rudzińską Krystynę, i z niej zostało potomstwo. Paszkowska była za Kazimierzem Sobolem. Samuel, Seweryn, Stanisław, Krzysztof w Krakowskiem 1705. Są i w Litwie Paszkowscy, Sylwester w Orszańskiem, Konstantyn podczaszy Starodubowski w Mścisławskiem 1674. posłem na sejm 1678. *Constit. fol.* 7. Porucznikiem był pod Peteorską chorągwią. N. Hieronima Kołontaja podkomorzego Wołkowiskiego małżonka. N. Witkowskiego.

Kwitnie familia ta tak w Krakowskiem, jak Lubelskiem, w Mazowszu i w województwie Brzeskiem Litewskiem. Z tych Jan Paszkowski majętność swoją w Zachorzu i Smolanach zostawił testamentem synowi swemu Jerzemu, wyznaczywszy córkom posagi, roku 1690. *akta Brzeskie Litewskie w roku* 1760. Z pozostałych sześciu córek Jana; dwie za życia ojca weszły w związki małżeńskie: Zofia najprzód za Bazylim Bortnowskim, a powtóre, z Stefanem Alexandrem Żukowskim. Justyna z Bazylim Chocianowskim. Trzy po śmierci ojca poszły za mąż: Maryanna najprzód za Czarnieckim, a powtóre za Sipajło. Anna za Laskowskim. Krystyna za Bukatym, a jedna na imię Barbara w stanie panieńskim umarła: syn Jana jedyny Jerzy, pojął za żonę Maryannę *Nowochońską* w Połonnym hrudzie majętności, jej brata Jana Samuelowicza Nowochońskiego w roku 1685. umarł w Zachorzu i pochowany w Prużany roku 1709. zostawiwszy żonę z pięciu synami: Tomaszem, Mikołajem, Janem, Józefem i Sylwestrem, a z trzema córkami Joanną, Zofią, i Maryanną: *akta Brzeskie* jako wyżej: z córek Jerzego Paszkowskiego; Joanna była za Władysławem Franciszkiem Bajerskim podstolim Pińskim, Maryanna za Zachorskim, a Zofia za Łazowskim, z pięciu zaś synów Jerzego: Tomasz w małżeństwie z Reginą *Bajerską* zostawił dwóch synów Michała i Jana. Jan udał się na Ukrainę. Michał chorąży Malborski osiadłszy na Wołyniu pojął za żonę Monikę *Piotrowską* w ziemi Chełmskiej, córkę Mikołaja i Katarzyny z Płońskich *Piotrowskich* i ma z nią potomstwo. Syn drugi Jerzego Mikołaj bezdzietny, także Józef w stanie młodzieńskim umarł, i Sylwester trwając w stanie bezżennym, a to-

warzysząc przez czas długi w chorągwi pancernej zakończył życie w Wisznicach w województwie Brzeskiem roku 1780. Jan także syn Jerzego zostawał w chorągwi Petyhorskiej; miał za żonę Katarzynę *Lubieniecką* córkę Wojciecha i Maryanny z *Szorncelów* Lubienieckich łowczych Nowogrodzkich. *Akta Brzeskie Litew. i Włodzimierskie r.* 1757. Potomstwo Jana zostało dwóch synów, Antoni i Tadeusz, a trzy córki, Maryanna, Marcyanna i Joanna, z których Maryanna zostaje za Danielem Belgramem, który cały swój majątek zapisał żonie, i jej sukcessorom *akta metr. koron. r.* 1794 i dawniejsze *Brzeskie Chełm. Włodzim.* Marcyanna była za Waleryanem Bończą Rutkowskim cześnikiem Malborskim, po którym zostali synowie i córki, z których Anna poszła za mąż za Mikołaja Ciechowskiego, na ten czas chorążego w regimencie buławy koron. a teraz stolnika Żydaczewskiego. Maryanna także poszła za mąż za Antoniego Kamińskiego chorążego w kawaleryi narod. *metryki ślubne w Warszawie u S. Krzyża.* Syn Waleryana Rutkowskiego Józef nabył od wuja swego Belgrama wsi Dubnik w powiecie Włodzim. Drugi syn Michał był chorążym u gwardyi konn. Lit. inne dzieci przy matce w Brzesk. Lit. Joanna zaś Paszkowska córka trzecia Jana poszła za mąż za Marcina Bąkowskiego, którym ojciec Jan odprzedał majętność swoją Kustowicze, nabytą od siebie. *Akta Brzesk. roku* 1755. i 1776. Umarł Jan w tychże Kustowiczach i pochowany w Horedcu r. 1780. syn Jana Antoni podstoli Lubaczewski żyje w bezżeństwie, a Tadeusz był w zakonie Jezuickim do zniesienia jego, potem wezwany do szkół Poznańskich za nauczyciela wyższych nauk, a ztamtąd do J. O. księcia Poniatowskiego, na ten czas biskupa Płockiego przy którym był do śmierci jego na prymasostwie, i najprzód został kanonikiem kat. Płock. a potem postąpił na archidyakonią Podlaską. Są jeszcze Paszkowscy w Brzeskiem Litewskiem: Jacek stolnik i podstarosta Brzeski Lit. z kilką braćmi i potomstwem płci męzkiej, i żeńskiej złączeni z wielo tamże domami w Kijowskiem, także Teodor Tadeusz Paszkowski pisarz ziemski Kijowski był deputatem na trybunał za naszych czasów po roku 1784. Antoni pisał się na elekcyą Stanisława Augusta Króla z województwa Brzesk. Lit. Piotr pułkownik wojsk Lit. poseł na sejm 1768. z Brzeskiego Lit. województwa. Jacek stolnik Brzeski Litewski, Tomasz viceregent Winnicki, Jan poseł na sejm elekcyi 1764. z ziemi Liwskiej, są i gdzie indziej w Mazowszu itd. ale nie mając dokładnej informacyi trudno o nich pisać. — Kazimierz Paszkowski z Małopolski, umarł w Grudziądzu miał za sobą wdowę Rutkowską. Syn Kazimierza Andrzej ożenił się z *Ligocką,* a córka Kazimierza Agnieszka przybywszy do Wielkopolski, tę matka wydała za Stanisława Tomickiego, z którego córka Franciszka Dominikanką w Poznaniu: powtórnie zaś Agnieszka córka Kazimierza poszła za mąż, za Stanisława Gorczyczewskiego, viceregenta grodz. Pozn. i pozostała z nich córka Zuzanna. — Józef z *Brzezia* Paszkowski syn Jana który z Krakowskiego przybył w strony dawniej Wielkopolskie i tam umarł zostawiwszy w wieku małoletnim wspomnionego syna, który roku 1788. tamże zostawał w własności swojej za *Sampolnem w Skotnikach.* — Jakób Paszkowski w województwie Lubelskiem ziemi Łukowskiej, mający za sobą Konstancyą *Boguszewską* z którą spłodził syna Adama

i córkę Małgorzatę za Józefem Celińskim. Adam Paszkowski mający za sobą Eleonorę *Poszmanownę* z którą zostawia potomstwo córek dwie: Teklę i Felicyannę i syna Antoniego. — *Heraldyka Wielądka.*

Paszyc, w powiecie Lidzkim, Ludwik Paszyc 1674. Jan Paszyc podczaszy Witebski 1700.

Pątkowski *herbu Trzaska*, w Podolskiem województwie z Pątków. Jan Pątkowski doświadczonego i w Polszcze i w Węgrach męztwa, umarł 1617. r. Przecław poborca w ziemi Drohickiej 1611. *Uniw. Pobor.*

Patryk, w województwie Wołyńskiem, Siemion Patryk 1528. *Metryka Wołyńska*, także Wasil i Jacko Patrykowie. N. podkomorzy Krzemieniecki 1576. poborca w Wołyńskiem. *CC. fol.* 261. N. żona Piotra Mokosieja Deniszka starosty Krzemienieckiego, *Okol. tom.* 3. *fol.* 308. Anna Grzegorza Sieniuty.

Patrzycki, w ziemi Wieluńskiej Stanisław i Łukasz Patrzyccy 1648.

Pawęcki *herbu Radwan*, w województwie Krakowskiem. Wawrzeniec Pawęcki komornik i pisarz graniczny Krakowski, nobilitowany od Zygmunta III. Króla Polskiego, od Cikowskiego Stanisława podkomorzego Krakowskiego do herbu Radwan przyjęty, człowiek godny i w prawie umiejętny, miał żon dwie, pierwszą Gebułtowską herbu Berszten, córkę Kaspra, drugą po niej Frydrychowską, z obiema zostawił potomstwo, umarł 1620. *Baranowski.*

Po rzeczonym Wawrzeńcu Pawęckim *in voto* dwie żony *Giebułtowską* i *Orydrychowską* mającym, trzej jego synowie, Władysław, Jan, i Kasper, oraz pięć córek Anna Ojrzanowska, Katarzyna Twardowska, Elżbieta Trepkowa, Jadwiga Mrożkowa, i Dorota *in virginali* statu odumarła, zostali sukcessorami: — z Władysława Adam syn, Bogumiła, Ewa, i Dorota córki, z Kaspra Jan, w kolej Antoni, z Antoniego Kazimierz, i dalsi byli pochodzącemi — w dalszym sukcedowania porządku Kazimierz Pawęcki czterech synów, Kajetana, Józefa, Jana, i Marcina, oraz Wiktoryą *Bulewską*, i Joannę *Waszkiewiczową* córki po sobie zostawił: z tych z Kajetana oboźnego Witebskiego Wincenty regent ziemski Wołkowiski, Michał porucznik wojsk w. ks. Lit. Karol i Antoni synowie, oraz Zuzanna, Agata, Maryanna, i Barbara córki: z Józefa Franciszek syn, i Anna córka: z Jana, Tomasz i Jakób synowie, Justyna, i Franciszka córki Pawęccy, naturalny posięgły krwi spadek. — Tenże Wawrzeniec Pawęcki, z wyrażonemi, i dalszemi sukcessorami z powodu namienionego przywileju, Wawrzeńca Pawęckiego Pawęckim, i Paweckim w wyrazach swoich wzmiankującego, wedle świadectwa różnego, tytułu dokumentów z akt województwa Krakowskiego wyjętych Pawęckiemi, i Paweckiemi pisali się — zatem poszło, iż sukcessorowie jednego

Protoplasty wielorakiej litery, przezwiska swego używali przemiany. — Ułatwił to, i usprawiedliwił jednostajne, a ciągłe familji swej od Wawrzeńca Pawęckiego pochodzenie Wincenty Pawęcki trybunału g. w. ks. Lit. i ziem. Wołkowiski regent, przed skonfederowanym Rzeczypospolitej narodem. Przeto kwestya z rzeczonej w jednej familji liter nazwiska przemiany zniesioną została. — *Heraldyka Wielądka.*

Pawęza *herb.* Tym się tylko różni od herbu Herburtów, że ci go bez krzyża nad jabłkiem zażywają, inni zaś z krzyżem, to *Okol. tom.* 2. *fol.* 383.

Pawęzowski. N. Pawęzowska była za Bielskim herbu Prawdzic.

Pawlikowski *herbu Cholewa*, w Łęczyckiem województwie, Krzysztof Pawlikowski z sejmu 1578. poborca. *Constit. fol.* 353. Marcin z Pawlikowic opat Czyrzycki.

Jan Pawlikowski w r. 1778. cześnik Miński. — Piotr skarbnik. — *Krasicki.*

Pawłowicz *herbu Odrowąż.* Helena Pawłowiczowna tego herbu, była za Hulewiczem pisarzem ziemskim Włodzimierskim. *Eliss Kazanie.*

Pawłowicz *herbu Przyjaciel*, z tą jednak różnicą, że powinien być klucz zębami na dół, w lewą tarczy obrócony, na nim serce strzałą przeszyte, z góry od prawego boku, na lewy na dół, na hełmie także serce strzałą przeszyte, ale bez klucza: tym się herbem pieczętują Pawłowiczowie Łukiańscy, od dóbr Łukian tak nazwani: to *Kojał. in MS. Paprocki zaś w Gniazdzie i Okol. tom.* 3. *fol.* 357. powiadają, że powinny być dwa serca podle siebie, każde z nich swoją strzałą przeszyte. Z tych wspominają Bazylego męża znacznego, który miał za sobą Anastazyą Siemiaszkownę pisarzownę Litewską herbu Łabędź. Jan burgrabia Mielnicki 1678. *Constit. fol.* 39. N. pisarz ziemski Trocki 1704. *Acta Confoeder. Sendom.* Adam Hilary Pawłowicz, żołnierz, rotmistrz i pułkownik sławny, prędkością najwięcej dokazował. Zaczął służbę wojskową z Sicińskim pod Abelem i Lodem, gdzie lubo Szwedów pobito, on się jednak w niewolą dostał: z której wyszedłszy znowu pod Cecorą stawał; gdzie po klęsce naszych, pętów Tatarskich szczęśliwie uszedł. Pod Chocimem chorągiew nosił u Kopaczewskiego, gdzie Chodkiewicz hetman widząc serce w nim rycerskie, rotmistrzem go uczynił, siła potem z chorągwią swoją w Inflanciech dokazywał, Rygskie przedmieścia spalił, Szeszola dobył; w roku 1632. ku Smoleńskowi wyprawiony, Lepunowa pułkownika Moskiewskiego pojmał, więcej niż dwa tysiące Moskwy więźniów, Królowi Władysławowi IV. różnemi czasy oddał. Postrzelony pod Smoleńskiem, ledwo co wzmógłszy, czatami

swemi, około Białej, Mozajska, Toporca nieprzyjacielskie włości splądrował. Podczas Kozackiej rebellji, Słuckowi posiłków dodał, i rebellizantów odstraszył. Wojsku Litewskiemu do Mozyra, Pińska, Turowa idącemu drogę torował, zasadzki i załogi znosząc, umarł w Wilnie 1650. Brat jego rodzony Jan, rotmistrz królewski, Stanisław drugi brat, w różnych expedycyach chorągwie nosił i porucznikował. Krzysztof w województwie Trockiem poseł, podpisał elekcyą Jana Kazimierza. Mikołaj Kazimierz skarbnik Mozyrski. Tomasz łowczy Trocki 1700.

Pawłowski *herbu Jastrzębiec.* Anna Pawłowska była za Dzierzgowskim, któremu w Łowiczu nagrobek wystawiła 1578. r. Maciej z Pawłowic Pawłowski, rotmistrz, strażnik wojskowy, zszedł z tego świata 1644. wieku swego 44. co o nim opowiada kamień grobowy we Lwowie u OO. Bernardynów od brata Mikołaja postawiony. *Starow. in Monum.* Teodor opat Bledzewski zakonu Cystercyeńskiego 1641. ten umierając, kazał się do kościoła zanieść, gdzie przed krucyfixem postawiony, tak się rzewnemi łzami z żalu oblewał, że tuwalnią wszystkę, oczy ocierając zapłakane, zbroczył, tęż samę potem tuwalnią przy sobie kazał za fartuszek zawiesić ukrzyżowanemu P. Jezusowi. *Młodzian. kazan. t.* 3. *fol.* 186. Daniel Soc. Jesu ślub uczynił, z żadnej się ani funkcyi, ani miejsca starszym niewymawiać, mąż świątobliwy, umarł w Rawie 1673. Wydał do druku, 1mo. *De Immaculato Conceptu B. Mariae V. Crac.* 1669. *in* 12. 2do. *Vitam V. P. Gasparis Drużbicki S. J. Cracov.* 1670. *in 8vo.* 3tio. *Locutio Dei ad cor, in sacra Exercitiorum spiritualium solitudine, Calissi* 1677. *in 8vo*, i na wielu innych miejscach, i krajach w różnej formie, nawet i inszemi językami przetłómaczona. 4to. *Orationes panegiricae de B. Maria Virgine Cracov.* 1671. *in* 12. 5to. *Oratio de S. Thoma Aquinate in 4to* 1664. 6to. *Coronatum Nomen, panegir. Stephano Wierzbowski Episc. Posnan. in fol. Posnan.* 1665. Tenże *Industrias Patris Gasp. Drużbicki* i drugą *Tribunal Conscientiae* ułożył, i do druku podał 1672. *in* 12. 7mo. *Vita ex Morte, seu Collectiones de Morte Prag. in* 12.

Pawłowski *herbu Korwin*, w Lubelskiem województwie. Jan Władysław Pawłowski w powiecie Rzeczyckim r. 1674. Tomasz w Brześciańskiem 1648. r. Marcyan w Połockiem 1674. Joanna Wacława Zulińskiego małżonka. Jan i Mikołaj Korwin Pawłowski roku 1705. w Krakowskiem. Jan Władysław w Połockiem 1674. Jan z Lipnej w Sendomier-

skiem 1648. r. Michał pisarz ziemski Wileński, dobrodziej akademji Wileńskiej.

W roku 1778. Joachim Pawłowski stolnik Lubaczowski. — *Przypisy Krasickiego.*

Pawłowski *herbu Leliwa*, jedni z nich w Prusiech osiedli w Pomorskiem województwie, i pisali się według *MS. o Familiach Pruskich* z Bożego pola pod Kiszowem: z tych N. Pawłowski miał za sobą Maliszewską, z której było synów pięciu: Michał, Franciszek, Floryan, Krzysztof i Jan. Stryjem ich był niedalekim Stanisław proboszcz Berneński, Ołomuniecki i Wrocławski kanonik, a potem biskup Ołomuniecki, *Paproc. Ogrod. fol.* 171. gdzie powiada, że wydał do druku, Peregrynacyą Zdenka Lwa z Roznitala po Łacinie, ten wychowawszy się w Wiedniu, a potem zasłużywszy się u dworu Cesarskiego, do tej infuły przyszedł, którą przykładnem życiem i pasterską żarliwością ozdobił, jako go sławi *Rescius*, *in Atheismo fol.* 108. O nim także pisze, *Annibal Rosselius Calaber in Pymandro Mercur. lib.* 5. *Com.* 2. *dial.* 5. *fol.* 341. *Vir pietate insignis, et armis, Catholicae fidei, contra adversarios ejusdem, apprime munitus, eruditione singulari, praecipuus studiosorum, maxime vero Theologorum fautor, et Maecenas, pauperum pater, praesul vigilantissimus, egregius Ecclesiarum aedificator et instaurator etc.* posłował od Rudolfa II. Cesarza do Polski: jest jego także *Oracya w druku, którą miał do Stanów koronnych na elekcyą nowego Króla w Warszawie zgromadzonych* 14. *August.* Siostra jego była za Nideckim, matka Jędrzeja biskupa Inflantskiego. Franciszek pieszo szedł do szturmu pod Pskowem. Stanisław z Sobawia Pawłowski pisarz grodzki Biecki umarł 1640. co z jego w Bieczu nagrobku wypisał *Starowol. in Monumen.* miał za sobą Kielanowską. Tomasz opat Trocki, zakonu S. Benedykta, sześćdziesiąt lat życia przepędziwszy, w roku 1653. świat pożegnał. *Szczygiel. in Tinec.* N. miał za sobą Katarzynę Tomicką kasztelankę Wieluńską, ale z nią *sterilis.* Teodor z Obowic w Krakowskiem 1632. Marya Beata Pawłowska była za Bernardem grafem z Wierzbny koło roku 1610. *Hubners.*

Pawłowski *Rosput.* Herb ich tak opisuje, *MS. o Familiach Pruskich:* powinny być trzy gwiazdy żółte, o pięciu promieniach, w czerwonem polu, z których dwie równe podle siebie, trzecia pod niemi: na hełmie bez korony czapka na kształt kapelusza, w prawą stronę tarczy, za nią dwa pióra: z Pawłowa się piszą, ludzie zasłużeni elektorom Brandeburskim: z tych jeden starosta Tyszhauski, który Pawłowo majętność trzymając w księztwie za Szynwaldem, często

w Warszawie u dworu Króla Polskiego bywał, i różne sprawy godnie utrzymywał.

Pawłowski *herbu Roch.* Mroczko z Gnatowic Pawłowski podsędek Sochaczowski, żona Anna, których syn Stanisław najprzód archidyakon Płocki, kanclerz u książąt Mazowieckich, a potem biskup Płocki, siła jednak kłótni miał z książętami Mazowieckiemi, które obszerniej wypisał *Łubieński in Vitis Episc. Plocen.* do tego przyszło, że z biskupstwa swego, musiał się uchylić do Toruńskiego konwentu OO. Dominikanów, u których w ostatnim prawie niedostatku, śmierć go zastała w r. 1439. tamże pochowany. Jakób Pawłowski w Rawskiem 1648.

Pawłowski *herbu Półkozic.* Wprawdzieć *MS. o Famil. Pruskich* Pawłowskim z Parlina herb przypisuje Haugwicz, który tak opisuje: Barania głowa biała, z rogami w czerwonem polu, a na hełmie trzy pióra strusie, i przydaje, że w Łomnej pod Warszawą, widział w kościele marmur, gdzie wyryty w pół człowiek z tym napisem. Tu leży, szlachetnie urodzony, Jan Pawłowski z Pawłowa, bogobojnego żywota, i żołnierz dobry, za Stefana Batorego, i Zygmunta III. 1620. Herby przy nim cztery. 1. Pół barana do góry. 2. Złamane koło. 3. Leliwa. 4. Gozdawa, aleć to u mnie pewna, że ci Pawłowscy Półkozicem się temi czasy pieczętują. Z tych był Bartłomiej Pawłowski, officyał Bydgoski, dziekan Świecki, 1699. synowiec jego Tomasz. N. miał za sobą Zapędowską. N. była za Pawłem Białochowskim, *MS. de Famil. Pruss.* N. za Walentym Leskim. Franciszek poseł z powiatu Świeckiego 1674. podpisał elekcyą Jana III. N. chorąży Malborski (którego siostra Magdalena Jana Kossowskiego małżonka) dwóch synów jego zostało, Jan jeden z nich, chorąży po ojcu Malborski, miał za sobą Czapską, kasztelankę Elbląską; drugi Fabian, żona jego Anna Pruszakowna z Czapiewic pisarzowna ziemska Pomorska. Brat pierwszego chorążego sędzia świecki Kazimierz, miał za sobą Trembecką, ale miał i drugą przed nią Czarlińską, z obiema zostawił potomstwo: Franciszka sądowego Malborskiego, Jakóba sądowego Świeckiego i Teodora, 1700. posłował na sejm. *MS. o Familiach Pruskich* powiada, że jeden z Pawłowskich, miał za sobą Brodnicką, która pierwej była za Janem Loką, drugi ożenił się z Skotnicką.

W roku 1778. Franciszek Pawłowski chorąży Chełmiński. — Ignacy chorąży Michałowski. — Michał sędzia ziemski Człuchowski. — *Krasicki.*

Pawłowski *herbu Wierzbna*, w Wielkiej-Polszcze. Stefan i Mikołaj Pawłowscy w Poznańskiem województwie

1648. Jan pisarz grodzki Ostrzeszowski 1615. *Acta Castren. Ostrzeszov.* Władysław 1674. Jan kanonik Poznański, Krystyna ksieni Trzebnicka, S. Jadwidze marmurową trumnę przedziwną sztuką, na złożenie kości jej świętych wystawiła, żyła 1681. Teodor miał za sobą Brzeską pozostałą wdowę po Bleszyńskim. N. Teresę Marszewską. Wojciech na wojnach Moskiewskich rycerskiem sercem wsławiony, spłodził Mikołaja, który lat ośmdziesiąt i ośm dopędził, ten z Tarnowskiej Roliczowny podkomorzanki Sochaczewskiej zostawił dwóch synów, Bogusława, od którego syn opat Koronowski, i Adama Kazimierza kasztelana Biechowskiego, tego z Franciszki Trampczyńskiej herbu Drya, którą Niegolewska urodziła, córka Elżbieta z Alexandrem Bielińskim kasztelanem Lędzkim, w dożywotnie weszła kontrakty, synowie zaś trzej: Maciej w młodej życia porze wszedł do grobu, zostawiwszy syna Adama; Michał drugi, pojął Maryannę Gozdzką kasztelankę Czerniechowską: Józef trzeci archidyakon Pscyński, Lwowecki, Stężycki i Błotnicki, proboszcz, deputat na trybunał koronny w roku 1728. i *sede vacante* administrator biskupstwa Poznańskiego, godny prałat.

Pawsza *herbu Leliwa*, z województwa Kijowskiego, w powiecie Mozyrskim. Z tych Mikołaj Pawsza, z sejmu 1589. naznaczony do dystrybuty pieniężnej wojsku, *Constit. fol.* 560. Jakób poborca w Kijowskiem. *Januszow. Statut.* 1590. *fol.* 361. Siemion pułkownik w Litewskiem wojsku sławny, siła dokazował przeciw Kozakom, zabity pod Lublinem. *Kojał. in MS.* Mikołaj 1674. Bohufał podsędek Kijowski, a przedtem pisarz, miał za sobą Jelcownę.

W r. 1778. był Jan Pawsza podkomorzy Owrucki z *Niemierzyczowny* zostawił potomstwo synów pięciu, z których najstarszy Michał, pisarz ziemski Owrucki, i córek trzy, najstarsza z tych wydana za Bierzyńskiego. — *Krasicki.*

Pazdziernowicz *herbu Gozdawa*, w Oszmiańskim powiecie. *MS. Kojałow.*

Pczywiński, w Brześciańskiem województwie. Stanisław, Jakób i Stefan Pczywińscy 1632.

Pęcherski, w Kujawskiem województwie. Jędrzej Pęcherski proboszcz Strzelnicki zakonu S. Norberta 1586. był na synodzie dyecezyi Kujawskiej. *Synod. Constit. fol.* 9. Pęcherski miał za sobą Powsińską. *Starowol. in Monum.* Zofia Marcina Kobylnickiego sędziego ziemskiego Wyszogrodzkiego małżonka.

Pęcherzewski. Jan Pęcherzewski w ziemi Wieluńskiej 1632.

Pęcławski *herbu Jastrzębiec*, w Mazowszu. Bartłomiej za Stefana Króla na Moskiewskiej expedycyi pod Pskowem mężnie stawał, zostawił synów Stanisława i Wojciecha rotmistrzów, Piotra, ten w batalji z Moskwą, poległ. Wawrzeńca i Krzysztofa. Wojciech podczaszy ziemi Czerskiej, dworzanin królewski i pułkownik, sędzia marszałkowski 1648. Krzysztof z Pęcławy. Zofia zakonnica w Sączu. Paweł żona jego Anna w roku 1499.

Pęczelski *herbu Pilawa*, w Mazowszu. Jan z Pęczelic Pęczelski, którego córka Zofia, była za Balcerem Swiejkowskim sędzią Rawskim, której zmarłej 1678. na nagrobku w Rawie u OO. Augustyanów, przydano herb Pilawa. Stanisław podstoli Zakroczymski 1679. córka jego Teodora, której książkę przypisał *Bart. Celejowicz.*

Pęczkowski *herbu Grzymała*, w Mazowszu. Jędrzej Pęczkowski poborca w Ciechanowskiem 1613. umarł 1643. Olbrycht w Czerskiej ziemi. *Constit. fol.* 47. Mikołaj Marcin 1632. Tomasz 1648. w Ciechanowskiem. N. miał za sobą Dorotę Łopacką chorążankę Zakroczymską.

Wojciech Pęczkowski w r. 1778. stolnik Prasnyski. — W roku 1788. Jakób podczaszy, Piotr wojski. — *Krasicki.*

Pęczyński *herbu Roch.* Tak ich piszą *Okol.* i *Papr.* Bartłomiej Pęczyński w ziemi Ciechanowskiej 1632. Erazm według *Okolskiego Generalis Minor. de Observantia.* Jednejże są dzielnicy z Ruszkowskiemi, co poznać z tego, co się tam mówić będzie.

Pęgowski *herbu Sulima*, w Sieradzkiem województwie, widziałem ich nagrobek w Krakowie, i indziej z tym herbem. Jan Pęgowski w Ruskiem województwie 1648. Jędrzej scholastyk Sendomierski 1676.

Pękalski *herbu Odrowąż*, piszą się z Malusz.

Pękosławski *herbu Abdank*, od Pękosławic w Sendomierskiem województwie imienia nabyli. Grzegorz Pękosławski kuchmistrz koronny, 1547. na liscie Króla Augusta I. danym miastu Lwowskiemu. N. miał za sobą Marynę Korycińską. Stanisław starosta Sendomierski i Maryemburski, 1587. podpisał ustawy zjazdu Pokrzywnickiego. *Constit. fol.* 426. Od młodości w rycerskich dziełach doświadczony Jerzemu Jazłowieckiemu hetmanowi koronnemu, u Krasińskiego biskupa Krakowskiego, w tej był o męztwie swojem opinji, że gdy się Król Stefan na uskromienie Gdańszczanów z wojskiem wybierał, on go nad rotą swoją pieszą i konną przełożył, i nie oszukał się na nim: bo Król Stefan widząc nie lękliwe w nim serce, Latarnią szańcami opasaną, straży jego po-

wierzył *). Tąż umysłu wspaniałością stawał, przeciwko Tatarom na Podolu, Moskwie pod Połockiem i Łukami godny rotmistrz; Król Stefan w zasługach Maryemburg i Askarad puścił mu w Inflanciech. Prokop poseł na konwokacyą 1587. *Constit. fol.* 418. i sędzia kapturowy Sendomierski. *Constit. fol.* 425. Maciej i Mikołaj poborcy w Sendomierskiem 1613. *Uniwer. Pobor. i* 1626. *Constit. fol.* 37. Mikołaj kasztelan Połaniecki, z sejmu 1690. deputowany na trybunał skarbowy. *Constit. fol.* 5. Marszałek sądów kapturowych Radomskich 1674. Jan pisarz grodzki Wieluński, komissarz z sejmu 1667. do granic. *Constit. fol.* 21. Józef 1674. Jan Pękosławski proboszcz Miechowski od roku 1483. do roku 1493. którego spuścił to probostwo, ale mu za herb przywłaszcza Dębno. *Nakiel. fol.* 545.

Pękowski *herbu Ostoja*, w Krakowskiem niegdy województwie, luboć u *Paprockiego o herb.* omyłką Pękosławskiemi ich napisano. Z tych Pękowski Jakób sekretarz królewski, Jan żupnik Krakowski, z Pękowic mila od Krakowa pisali się, atoli jako świadczy *Baranowski* już ten dom zszedł.

PELIKAN HERB.

Powinien być Pelikan stojący, w lewą tarczy obrócony, piersiami swojemi młode troje dzieci karmiący, na hełmie trzy pióra strusie. *Okol. tom.* 2 *fol.* 418. *Paproc. o herb. fol.* 673. Tego herbu przodek z wielką odwagą, i niemal

*) Kroniki następującą o nim zamieszczają okoliczność: że gdy raz żwawo Królowi Stefanowi na sejmie opponował, a pochlebcy radzili Królowi żeby się mścił obelgi swojej: sprawiedliwy Pan zamiast kary, wiedząc że starostwo Sendomierskie wakuje, obróciwszy się do Zamojskiego kanclerza rzekł: „*detur Domino Penkoslavio.*“ — *Piasecki* w kronice swojej, także bardzo zaszczytnie o nim pisze. — *Przypisek Krasickiego.*

utratą życia swego stawał przy hetmanie na wzór Pelikana, o którym powiadają, że dla wyżywienia dzieci swoich, swój żywot łoży: luboć *Aldrovandus i nasz Ks. Cnapius*, za zmyśloną rzecz mają Pelikanów. Inni rozumieją, że jest dwojaki rodzaj Pelikanów, jeden wodnych, którzy rybami żyją, drugi ziemnych, którzy wężami i innemi jadowitemi gadzinami się paszą. Patrz co o tem pisze *Szentivani in Curios. Miscel. dec.* 2. *p.* 1. *dissert.* 10. *fol.* 10. Tym się herbem szczycą we Francyi familie *Pilareniorum Conusiorum, i Collegium Corporis Christi.* Miastu zaś Łowiczowi za herb naznacza *Theatrum Urbium lib.* 6. *fol.* 51. dwa Pelikany do siebie obrócone, z skrzydłami rozpiętemi, piersi dla dzieci szarpiące, na tarczy czerwonej, Pelikana zaś i dzieci białe na wzgorku zielonym.

Jan arcybiskup Uspaleński we Szwecyi, zakonu Kaznodziejskiego, zaraz z młodości do jarzma praw Boskich przyuczony, skoro się S. Jacek do Polski pokazał, on też ściślejszego życia chęcią uwiedziony, przyjął w Krakowie z rąk jego habit Dominikański, więc że się w nim niepospolity w rozmaitych cnotach postępek pokazał, S. Jacek na żniwo koło dusz ludzkich; wysłał go do Szwecyi w roku 1233. gdzie od wszystkich wdzięcznie przyjęty, i w ludziach wielki dla nieba zysk uczynił, i zakon swój rozmnożył, uprosiwszy od Jarlera arcybiskupa Upsaleńskiego, że konwent Dominikanów w Sigtunie fundował, w którym wiele ludzi zacnych, świat opuściwszy, na służbę się Boską poświęciło, Jan im był przykładem i pobudką do doskonałości; gdy się tedy sława cnót jego rozeszła, na Alboeńskie biskupstwo wyniesionym został, z tego posuniony na arcybiskupstwo Upsaleńskie: był albowiem mąż nie tylko nauką głęboką, i zakonnością zalecony, ale też czujny koło trzody sobie powierzonej pasterz, dzielny w promowowaniu chwały Boskiej, niespracowany w winnicy pańskiej operaryusz. W roku 1291. do Francyi do Anagnji pojechał, u Mikołaja IV. Papieża chcąc uprosić palliusz arcybiskupi, kędy go śmierć świątobliwa zastała ósmego dnia Września. Ciało jego z Francyi do Szwecyi sprowadzone, i w klasztorze Sigtuńskim ze czcią złożone, nie bez cudów, które Bóg względem zasług jego czynił. Pisali o nim *Joannes Vastovius in Vite Aquilonia, Pruszcz w Fortecy, Kronika Dominikańska. Joan. Mag. lib.* 18. *histor. Got. c.* 18. *Baron. tom.* 12. *fol.* 362.

Herbowni.

Kocieł,	*Miciński,*	*Proszczewicz.*
Łakiński,	*Murza,*	

Pelkin. Mikołaj Pelkin chorąży rajtarski, dla męztwa nobilitowany 1662. *Constit. fol.* 40.

Pełczycki *herbu Jastrzębiec*, w Łęczyckiem województwie. Do tych rozumiem należą ci, co są w Brześciańskiem województwie, z tych był Leontius Pełczycki władyka Piński 1592. gorliwy o unią pasterz. Mikołaj 1632. r. brat jego Teodor.

Pełka *herbu Janina*, w Lubelskiem województwie pisza się z Gołczwi. *Okolski* pisze Pełków herbu Lis, atoli to imię było, jednego z familiantów herbu Lis, a nie całej familji. Krzysztof Pełka mężny żołnierz. Mateusz w Krakowie zabity. Marcin i Jan w Krakowskiem 1705.

Pełka *herbu Jastrzębiec. Paprocki in Strom.* o nich wyraźnie pisze, że są na wyższym Szląsku, z których jedni konsyliarzami, drudzy sędziami ziemskiemi bywali.

Pełka *herbu Mięszaniec*, na Rusi. Adam Pełka 1648. Pełka marszałek nadworny koronny 1364. ale niewiem czy tego herbu. Zofia Jana Gruszeckiego żona.

Pełka *herbu Radwan*, w ziemi Sanockiej. Pełka Zambar sędzia ziemski Sendomierski, exekutor testamentu Ludwika Króla 1371. *Biel.* Stanisław miał za sobą Annę Małgorzatę Leszczyńską, z tej syn Stanisław, pojął Chrząstowską, ta mu powiła córki dwie: Jadwigę najprzód Rojowską, a potem Leszczyńską: Zofią Hulanicką i synów pięciu: Stanisława, tego z Teresy Staniszewskiej potomstwo Adam, Barbara Błońska, Konstancya Gebułtowska, Petronella i Rozalia: Michała, ten z pierwszej żony Gintowtowny spłodził dwóch synów, z których jeden Felix, drugi Ludwik kanonik Gnieznieński: Jana tego z Krystyny Gebułtowskiej, syn Franciszek i córka Zofia Alexandra Romera małżonka: Józefa ten z Sylwestry Wojakowskiej zrodził dwóch synów, Alexandra i Jerzego, córkę Katarzynę Suchodolską, i Konstancyą: Jerzego, piąty to syn Stanisława z Chrząstowskiej, tego z Wasilkowskiej dzieci, Tomasz i Katarzyna.

Adam Pełka kasztelan Małogoscki, które to krzesło posiadł roku 1764. umarł bezżenny r. 1779. siostry jego, N. za Brześciańskim, N. za Giebułtowskim, N. za Błońskim kasztelanem Sanockim. W r. 1778. Tomasz Pełka wojski Sanocki. — *Krasicki.*

Pełnia *herb*, patrz **Iwanicki.**

Pęperzyński *herbu Radwan.* O nich pisze *Paproc. w Strom.* Bartłomiej ale Pęperski, pleban Kcyński, fundował w Kcynie OO. Karmelitów bosych.

Pepłowski *herbu Gozdawa.* Przedtem domu tego gniazdo było księztwo Mazowieckie, gdzie przodek ich, dóbr nabywszy Pepłowa, dwie mile od Płocka, Pepłowskim za-

wołany. Informacya przysłana mi z tego domu twierdzi, że się trzech synów po nim zostało, z których dziedzic na Pepłowie spłodził Wawrzeńca i Szymona biskupa Płockiego, o którym mówiłem pod herbem Gozdawa, Wawrzeniec sędzią był ziemskim Płockim, zbudował dwór w Pepłowie, który mu benedykował brat jego rodzony Szymon biskup, ten do tych czas jeszcze stoi, miał dwie żony, z pierwszej był syn Lenard, z drugiej trzej: Bartłomiej, Jakób i Mateusz. Lenard że był na wychowaniu u stryja swego Szymona, i nad inszych był u niego w większych respektach, biskupem od braci nazwany, zkąd potomków jego Pepłowskiemi biskupami, a część jego Lenarty nazwano, które nazwisko jeszcze tych czasów na obojgu dziedziczyło. Bartłomiej drugi syn Wawrzeńca sędziego, dla sapania częstego, Sapałą zawołany, zkąd i część w Pepłowie Sapały przezwana, i Pepłowscy Sapałowie urośli. Z tych był Maciej Pepłowski, który w roku 1631. Dniepr rzekę, na koniu w pół kirysia z chorągwią przepłynął. Mateusz trzeci syn Wawrzeńca sędziego, tego, że pacierza długo nie mógł pojąć, a potem że działem dostała mu się sadzawka pełna karasi; bracia przezwali pacierzem, a część jego w Pepłowie, Karasie, i tak do tychczas są Pepłowscy Pacierzowie i Karasiowie: z tej linji poszli, Sebastyan i Łukasz Pepłowscy. Od Sebastyana był Kasper Pepłowski, pisarz grodzki Kamieniecki Podolski, który na Wołyniu z Anną z Glinicz, wdową pozostałą po Danieleckim wkroczywszy w kontrakty małżeńskie, tamże osiadł, żonę swoję od Tatarów w niewolą wzięta, tysiącem trzysta czerwonych złotych okupił w r. 1612. atoli z nią żył i umarł bezpotomnie w roku 1620. Łukasz zaś brat Sebastyana, spłodził trzech synów: Grzegorza, Wawrzeńca i Mikołaja, z tych Grzegorz spłodził Stanisława syna, i córki, Stanisław trzy, córki i syna Wojciecha. Jakób czwarty syn Wawrzeńca sędziego, dla swojej oszczędności krupą nazwany, zkąd i sukcessorowie jego Krupowie Pepłowscy, i część jego w Pepłowie Krupy, miał syna Wawrzeńca, tego zaś syn Michał czterech spłodził: Wawrzeńca, Wojciecha, Jana i Michała. Z tych Wawrzeniec z Zofji Barcikowskiej herbu Jasieńczyk zrodził Wojciecha, Stanisława i córkę. Wojciech z Agnieszki Koczyńskiej zostawił syna Mikołaja, Stanisław brat jego, Macieja *sterilem*, i córkę Krystynę Janową Karasiową Pepłowską. Mikołaj z Dorotą Pacierzowną Pepłowską, spłodził dwóch synów: Mateusza i Piotra, ten Mateusz umarł *Octogenarius* 1700. z Agnieszki Węgrzynowskiej, z drugiej Rakowskiej, z czwartej Jadwigi Łuniewskiej dzieci jego córka Elżbieta Zawistowska, Teresa Trembińska i Zofia Janczew-

ska i synowie Paweł *sterilis:* Wojciech którego z Dobrzelowskiej potomstwo zostało, i Bartłomieja *sterilem.* Piotr brat Mateusza pojął Annę Dobrzelewską w województwie Sieradzkiem, spłodził z niej Jana cześnika Rożańskiego *sterilem,* Stanisława, którego z Katarzyny Wojtkowskiej synów czterech, jeden Jan w zakonie Soc. Jesu, drugi Michał, trzeci Piotr Jezuita, czwarty Franciszek, i córek dwie było tegoż Piotra, Anna Moszyńska i Maryanna (Jerzego) Ryppowa podkomorzyna Parnawska. Stanisław zaś brat rodzony Wojciecha, a syn Wawrzeńca wyżej położonego, ożenił się wprzód z Paznowską, potem z Tarnowską Katarzyną, z tą spłodził był syna Wawrzeńca, który pojął Katarzynę Miączyńską zginął jednak bezpotomnie na wojnie od Kozaków pod Czartkowem. Tenże Stanisław z Urszulą Lisiecką herbu Drya miał siedmiu synów, z tych jednak tylko od Alexandra potomstwo zostało. Tego Alexandra, Kasper Pepłowski pisarz grodzki Kamieniecki, o którym wyżej umierając bezpotomnie, wziął był na opiekę, a gdy dorósł, wojenną traktował pod Stanisławem Koniecpolskim hetmanem już na Pruskiej przeciwko Szwedom kampanji, już przeciwko Turkom i Abazy Baszy, już przeciwko Kozakom pod Niedźwiedziełozy, pojął Zofią Bolanowską herbu Lubicz, córkę Michała dziedzica na Chudorowcach, z Katarzyny z Środopolec Zaleskiej herbu Topor spłodzoną, z tej była córka i synów dwóch: Wawrzeniec i Stanisław. Z tych Wawrzeniec najprzód wojski i podstarości grodzki Łucki, potem sędzia ziemski Podolski, naostatek podkomorzy Podolski, dziedzic Tajkura, Mylska, Zytyna, Iwaczkowa, Kopytkowa, Szpanowa, Horodyszcza, Wołuszek itd. z sejmu 1703. komissarz do granic od Węgier, *Constit. fol.* 22. złączył się był dożywotnie z Barbarą Czołhańską Adama starosty Cieszkowskiego i Zofji Grochowskiej kasztelanki Przemyskiej córką, z tej potomstwo, jedna córka Zofia wydana za Stefana ks. Czetwertyńskiego Światopełka podkomorzego Bracławskiego: druga Katarzyna za Jana Stadnickiego najprzód podstolego, a potem kasztelana Kamienieckiego. Synowie zaś trzej, z tych najmłodszy Alexander *Ordinis S. Pauli Eremitae* w którym zakonie, młodo świątobliwie życie swoje zakończył; drugi średni Jan Paweł, najprzód podkomorzy Podolski, a potem kasztelan Wołyński, które krzesło wziął po zejściu Wyżyckiego, i na niem dni swoje zamknął, w roku 1739. z żoną swoją Zofią Rejowną podstolanką Chełmską, żadnego nie zostawiwszy potomstwa*).

*) Ta z Rejów Pepłowska kasztelanowa Wołyńska, po śmierci męża, powtórzyła śluby z Udalrykiem księciem Radziwiłem koniuszym Litewskim. — *Przypisek Krasickiego.*

Był człowiek rozsądku wielkiego, wymowy gładkiej, posłem bywał prawie ustawicznym na sejmy walne; deputatem do konstytucyi, komissarzem w różnych tej ojczyzny interessach, wszędzie z osobliwszem zabiegów swoich koło dobra tej Rzeczypospolitej zaleceniem, i jej pożytkiem, żył pobożnie i w mądrych się księgach kochał; trzeci najstarszy Piotr podczaszy Kijowski, podstarości grodzki Łucki, umarł podkomorzym Łuckim, deputatem kilka razy zasiadał w trybunale koronnym. Cztery razy ponawiał śluby małżeńskie, pierwszy raz z Zofią Kochanowską, drugi z Gołuchowską, z obiema *sterilis*, trzeci raz z Maryanną Bromirską podkomorzanką, z której córka Ewa, wydana za Wyżyckiego kasztelanica Wołyńskiego; czwarty raz z Jadwigą Szujską chorążanką Brześciańską, z tej córka Teofila zaślubiona Michałowi Bielińskiemu wojewodzie Chełmińskiemu, podskarbiemu ziem Pruskich i syn Izydor. Stanisław drugi syn Alexandra z Bolanowskiej, łowczy Żytomierski, pisarz grodzki Buski, z Teresą Stępkowską spłodził syna Michała, którego zostało z Pokutyńskiej potomstwo, i córki dwie: Eufrozynę Hulewiczową i Teofilę Puchalską. Wawrzeniec trzeci syn Wawrzeńca z Barcikowskiej w zakonie Bernardyńskim życia dokonał, siostra tych trzech braci, żyła z Marcinem Starczewskim. Wojciech brat Wawrzeńca, tego co miał za sobą Barcikowską, z Doroty Goślickiej tylko miał córkę Zofią. Jan trzeci ich brat, Jadwigę pojął Sławecką, z tej była córka Katarzyna Jana Piączyńskiego małżonka, i druga Elżbieta 1*mo voto* Osiecka. 2*do* Bartnicka, 3*tio* Płonczyńska, i synowie trzej Wacław *sterilis*, Wojciech rotmistrz z Barbarą Konajecką bezpotomny, i Wawrzeniec, tego z Doroty Batkowskiej, która potem żyła z Pawłem Woźnickim, było synów dwóch: Jan i Kasper, tego syn Kasper, tego Mikołaj i Michał. Michał czwarty brat Wawrzeńca, Wojciecha i Jana, był kanonikiem i officyałem Łęczyckim.

Perbant. Jan Perbant poseł z powiatu Tapiawskiego 1609. podpisał komissyą królewską w Królewcu.

PERETYATKOWICZ HERB.

Koń biały siodłany, uzda na nim, w prawą tarczy zapędzony, nogi przednie do góry jak do biegu podniesione, nad głową jego jedna gwiazda, druga nad karkiem w polu błękitnem, nad hełmem korona, w której trzy pióra strusie. Pierwszy tym herbem regalizowany Krzysztof Peretyatowicz, gdy go za krwawe jego zasługi, ojczyzna między synów ko-

PERETYATKO-WICZ

HERB.

ronnych policzyła przez Konstytucyą 1659. wspomina go Konstytucya 1690. *fol.* 7. miał za sobą Helenę Wrzezewską herbu Krzyż, z tej córka Ewa Katarzyna żyła z Jerzym Stanisławem Hulewiczem wojskim Włodzimierskim, sędzią Łuckim, synowie zaś dwaj, Adam komornik Łucki pisarz grodzki Zytomierski, pojął Katarzynę Ledochowską wojską Krzemieniecką, z tej córki, Maryanna Komorowska podstolina Czerniechowska, Helena Białobrzeska, Krystyna Sieniucina, Anna Przyłuska chorążyna Zakroczymska, Barbara zakonnica w Dubnie; synowie zaś, Pius, albo Zbożny zakonu Kaznodziejskiego, Jan miecznik Bracławski wszedł w kontrakty małżeńskie z Magdaleną Lubieniecką, ta mu powiła Franciszka i Józefa synów, i córkę Antoninę, temi czasy jeszcze nie dorosłych. Trzeci Wojciech, związał się dożywotnie z Anielą Kunicką miecznikowną Chełmską, z tej dzieci Wacław i Rozalia. Czwarty Ignacy ma za sobą Linkiewiczownę. Piąty Michał, szósty Tomasz jeszcze młodziani. Drugi syn Krzysztofa, a brat rodzony Adama komornika, Jan Alexander cześnik Latyczowski, zaślubił sobie Helenę Stępkowską kasztelanicownę Bracławską, z tej były córki jego, Dorota za Danielem Piaskowskim, Rozalia za Stanisławem Rohozińskim, stolnikiem Drohickim, Jadwiga zakonnica S. Brygitty w Sokalu: synowie zaś, Adam łowczy Inflantski, podstarości Nowogrodzki, ten w związki małżeńskie wkroczył z Zofią Mężyńską chorążanką Zytomierską, wkrótce jednak i młodo z światem się pożegnał, zostawiwszy z niej syna Alexandra, drugi Konstantyn, tego żona Głogowska, trzeci Stanisław, czwarty Gabryel.

Perlicki. Wojciech Perlicki proboszcz i officyał Lwowski, administrator archidyecezyi Lwowskiej *Sede vacante* 1603.

Perka. Stanisław Perka i Adam, których synowiec Stanisław 1502. *Acta Terrest. Leopol.* Jan Perkowski w Zatorskiem 1705.

PERNUS HERB.

Przez tarczę błękitną balk biały od prawego boku tarczy trochę z góry na dół na lewy bok idący, na tym balku trzy gruszki, jedna podle drugiej, każdej połowa czerwona, połowa złota, przy każdej dwa listki u spodu, jeden z jednej, drugi z drugiej strony gruszki przy różczce, z hełmu i korony kur biały pyskiem w prawą tarczy obrócony, po piersi wygląda, grzebyk na głowie jego, tak go opisał *Okol. tom.* 3. *fol.* 211. gdzie ten autor powiada, że Pernusowie, z tym herbem do Polski weszli koło roku 1442. z Królestwa Czeskiego, gdzie różnemi dziełami tej ojczyznie zasłużeni, otrzymali od Zygmunta III. Króla Polskiego, konfirmacyą dawnych przywilejów, danych sobie od Cesarzów Rzymskich, a oraz indygenat w koronie, przez list dany 1589. r. który słowo w słowo kładzie *Okolski*, z tego listu poznać, że ten herb przedtem się zwał Kippenhan, tamże namienia, że Waleryan Pernus albo Pyrnus mąż uczony, miał za sobą Agnieszkę Fogelwederownę (brat Waleryana według *Okolskiego* Melchior biskup Nikopolitański, suffragan i dziekan Ołomuniecki, Wrocławski i Bruński kanonik) drugi brat Stanisław, którego żona Jadwiga kupiła Polanowice od Mikołaja Polanowskiego, *Acta Terrest. Cracov.* 1536. z której był syn Paweł Pernus, ten wysokiej osobliwie w prawie nauki będąc, w legacyi jeździł do książęcia Brunświckiego, a gdy interregnum po śmierci Stefana Batorego Króla nastąpiło, a Maxymilian książę Austryacki od niektórych, pod elekcyą niezgodną, na tron Polski forytowany, chciał miasto Kraków ubiec, Pernus nie tylko że mężny mu dał odpór, ale

też wpadających Niemców w bramę miejską, mężnie i fortunnie odpędził, nieustraszony groźbami, nie skorrumpowany bogatemi obietnicami, przy Zygmuncie III. dostawał, w nagrodę odwagi swojej wzwyż pomieniony przywilej od tego Króla odebrał: zostawił czterech synów: Daniela, pod Tarnowem osiadł; Samuela, ten w zasługach wziął od Króla Zygmunta III. dobra Pierzchowice; Tobiasza, ten się do Litwy wyniósł. Alexandra, ten żołniersko traktował; Mikołaj pisarz dekretowy królewski, widzieć ich nagrobki marmurowe w kościele Krakowskim Panny Maryi w rynku z tym herbem.

Persa. Ci nobilitowani na sejmie 1662.

Pęski. Jan Pęski w Pińskiem 1632. Mikołaj na Głębokim Stoku i Stanisław 1648. w Czerniechowskiem, Maciej w Płockiem. Jadwiga Pawła Płotnickiego, Anna Stanisława Hańskiego chorążego Żytomierskiego, małżonki, Adam w zakonie naszym umarł w Krośnie 1665. Walentyn miał za sobą Białobrzeską. Walentyn Soc. Jesu umarł w Poznaniu 1681. pierwszy z ambony Piotrkowskiej z Jezuitów do trybunału koronnego kaznodzieja, gdzie gdy się powietrze zakurzyło, niewypowiedzianą ochotą przez czternaście niedziel zarażonym służył, za co wdzięczne miasto Piotrkowskie, dowiedziawszy się o jego śmierci, solenne mu exekwie u fary z kazaniem sprawiło. Jest w druku jego *Kazanie na pogrzebie Jędrzeja Radolińskiego, z tytułem, Żniwo nieśmiertelne;* wiersz Polski gładko pisał, jeszcze podziśdzień, niektóre jego pieśni nabożne, wiele ludzi smakują, dla przenikających serce affektów.

Peszeński *herbu Cholewa* czyli Pestrzyński. Z tych Józef Peszeński na Rusi osiadł, i sukcessorów zostawił, inni w Płockiem kwitną.

Peszkowski *herbu Jastrębiec*, w księztwie Mazowieckiem. Peszkowski chorąży Bracławski, poborca w temże województwie. *Constit. fol.* 321. Franciszek w zakonie naszym i Alexander, tamten w Rawie 1710. ten w Ostrogu 1733. życie skończyli.

Pet *herbu Jastrzębiec.* Takim kształtem tego herbu zażywają Petowie w Prusiech, jako Płacheccy i Haubiccy, *MS. de Famil. Pruss.* patrz Haubicki. Franciszek Pety miał za sobą Kiszczankę wojewodziankę Podlaską wszakże go tam hrabią Węgierskim zowią. *Gvagnin Kronika Ruska*, *Zwierciadło korony Polskiej fol.* 14.

Petelczyc *herbu Pobog*, z tą jednak odmianą, że w hełmie trzy pióra strusie kładą, według *Kojał. in MS.* Są zaś Petelczycowie w Oszmiańskim powiecie. Sebastyan, Stanisław i Piotr, Petelczycowie 1484. w Trockiem.

Pętkowski, w Podlaszu i na Rusi. Kasper Pętkowski w zakonie naszym przez wiele lat z pochwałą do ludzi kazał: *Vir doctissimus et trium linguarum sacrarum homo*, zowie go tak *Cichoc. in Alloqu. Osecen. lib.* 3. *cap.* 14. Wydał do druku, *Święty a powszechny Sobor we Florencyi odprawiony, z Greckiego na Polski przełożony* 1609. *in 4to Cracov.* tamże umarł 1612. *Annuae Societ.* zowią go *Virum infinitorum laborum, cibi tamen modici, ut omisso inter labores prandio, vulgari caena contentus esset.* Adam pisarz ziemski Warszawski, Jan pisarz grodzki Drohicki 1648. r. Piotr 1632. Jędrzej miał za sobą Katarzynę Buczyńską. Kazimierz regent i poborca Nurski 1674. N. sędzia kapturowy Lwowski 1733.

Antoni Pętkowski w r. 1788. podwojewodzi Opoczyński. — *Krasicki.*

Petru albo **Petryczajko.** Stefan Petru wojewoda Multański, który w samą tlejącą się wojnę Turecką, ojczyznie naszej życzliwy adherent, dobra swoje w ręku nieprzyjacielskich, dla niej i dla wiary Chrześcijańskiej zostawił, za co w roku 1676. na sejmie indygenat mu dano, *Constit. fol.* 59. a gdy w następujące dalsze expedycye wierność swoję ku Polszcze pokazał i życie swoje dla niej ofiarował, jako wspomina z pochwałą jego *Konstytucya* 1685. tamże kazano mu co rok z skarbu koronnego dawać dwadzieścia tysięcy. *Constit. fol.* 11.

Petryczyn *herbu Prus* 1*mo*, w Krakowskiem województwie. Dostało mi się widzieć czterech Królów Polskich przywileje temu domowi nadane, w grodzie Krakowskim r. 1693. oblatowane. Pierwszy Kazimierza Jagiellonowicza Króla, dany w roku 1455. gdzie Wacławowi Petryczynowi Prusakowi, ten herb Prus, albo jako go tam zowie, Prusak, i nobilitacyą konferował w krwawych zasługach, o których te są słowa przywileju. *Cum adversus Ludovicum de Erlihausen Magistrum Prussiae, cum exercitu nostro progressi sumus, castraque ad Civitatem Chojnicensem in anno praecedenti posuimus, Venceslaus cum trecentis selectissimorum Rajtarorum militibus, sumptu proprio conductis, ad nos castraqne nostra venit, cum quibus, ut praeiret exercitum nostrum, et hostem aggrederetur; rursus solita dexteritate, reique militaris scientia et fortitudine hostem ad auroram aggressus, exercitum totum Crucigerorum ad magnam induxit confusionem, et multis trucidatis hostibus, insuper Ducem Bernardum Stumborski gloriose captivavit, nobisque victum tradidit. Semper postea in oculis nostris laudabiliter pugnavit, multasque de illis victorias obtinuit.* Wspomina *Długosz lib.* 13. w roku 1454. tego Bernarda Schumbor-

skiego Czecha, z Rudolfem książęciem Zegańskim w ośm tysięcy jazdy i piechoty, z Niemców, Ślęzaków i Czechów zebranych, szedł na sukkurs Krzyżakom: i w roku następującym pisze, że ten Bernard siedząc w niewoli w Toruniu, chciał z innemi to miasto Krzyżakom poddać; przecież nie pisze kiedy, i od kogo wzięty w niewolą, ani o tej potyczce namienia: lubo przywilej wyraźnie o niej mówi. Drugi przywilej Zygmunta Augusta Króla dany w roku 1559. Władysławowi Petryczynowi, wnukowi Wacława wzwyż wspomnionego, a synowi Hieronima, gdzie tenże sam przywilej od Kazimierza Króla Jagiellonowicza dany konfirmuje, tam zasługi tego Władysława wysławia temi słowy: *Quod propriis selectissimorum militum cohortibus peculio suo conscriptis, nobis contra Magistratum Livoniae adstitit, plurimaque certamina in conspectu nostro cum hostibus semper gloriose peregit. Similiter in expeditione contra Ducem Moschoviae, dum ad civitatem Derp Moschus castra sua posuit, ille et civitatem Derp et arcem illius celeriori impetu, in nomen nostrum, propriis tantum occupavit armis, et ex eodem fortalitio, creberrimas excursiones in castra hostis feliciter peragens, nunquam victus, sed semper victor trucidatis Moschis gloriose rediit.* Trzeci Stefana Króla w r. 1579. dany Stanisławowi Petryczynowi synowi Władysława wzwyż wspomnionego, ten pod Połock dwieście usaryi, sześćdziesiąt rajtaryi, wybór ludzi, swoją szkatułą wystawiwszy, gdy do szturmu tego miasta przyszło, pierwszy z swemi ludźmi zsiadłszy z koni, wielką odwagą i sercem, wał opanował. Moskwę tam *pro praesidio* będącą wyciął, twierdze niektóre w proch spalił, za które męztwo Stefan Król, jemu i sukcessorom jego stolnikostwo Połockie w tym przywileju konferował. Czwarty Jana Kazimierza Króla dany w roku 1657. Janowi Bogusławowi Petryczynowi wnukowi dopiero wspomnionego Stanisława, a synowi Jędrzeja Petryczyna z Anny Bonieckiej, ten z młodych lat swoich do rycerskich dzieł przyuczony, służąc z książęciem Dymitrem Wiśniowieckim wojewodą Ruskim, pod oblężenie Zbarazkie, wycieczki częstokroć w małej kwocie ludzi, atoli szczęśliwie czynił: bo przedniejszych Kozaków żywcem łapając, prostszych znaczną liczbę pobiwszy, do obozu odprowadzał. Pod Beresteczkiem na harcu kilku Tatarów i Kozaków częścią pobił, częścią pojmał. Podczas wojny Szwedzkiej, gdy Jan Koniecpolski wojewoda Sieradzki od zamku Krzepickiego, gdzie się byli Szwedzi zamknęli z wojskiem ustąpił, Szwedzi z wielkim impetem na kościół i klasztor kanoników regularnych natarli, i tak złupili, że i grobom nie przepuścili, z których cynowe trumny Tarnowskich

zabrawszy, na kule przelali, kościół i miasto tameczne spalili, tak jak z tryumfem do zamku powrocili. Zkąd nazajutrz czterdziestu rajtaryi, tyleż dragonji, trzydzieści piechoty ze trzydziestą sześcią wozami poczwórnemi do Oleśna miasteczka na Szląsku dla przysposobienia sobie żywności prochu i innych rzeczy wysłali. Powziąwszy o tem wiadomość Jan Bogusław Petryczyn w ośmdziesiąt tylko ludzi swoich z zasadzki natarł na nich nad rzeką Izwartą już powracających z Oleśna, gdzie jednych trupem położywszy, drugich do ucieczki przymusiwszy, wozy w zdobyczy zabrał. To zrobiwszy, i ludzi do siedmiu set uzbroiwszy, ścisłem oblężeniem Szwedów w Krzepickiem zamku zamknął przez dni ośmnaście. Z tych siedmiuset czterysta rozłozywszy do odporu, gdyby jaki sukkurs oblężeńcom przypadł, sam w trzysta swoich rezolutniejszych nocą na zamek wielkiem sercem natarł; i lubo w tym attaku, w lewą nogę kulą trzy funtową był raniony, przecież w powziętej imprezie nie upadł: ale tak całą noc i dzień do zamku potężnie szturmował, że zdesperowawszy o sobie nieprzyjaciel, poddać się tego dnia musiał, w roku 1656. a z nim wzięto, dwa działa większe, cztery polne mniejsze, tyleż miedzianych, jedenaście beczek prochu, dwieście trzydzieści muszkietów, kul, granatów i bomb znaczna liczba. To z pomienionego przywileju Kazimierzowskiego wypisało się. Miał za sobą ten Jan Bogusław Szczepkowską herbu Pobog, z której syn pojął Micińską, z tej syn Jan Bogusław zaślubił sobie Chomętowską, która mu powiła dwóch synów Kazimierza i Stanisława i córki jeszcze niedorosłe.

Petryk *herbu Tarnawa*, w Sendomierskiem województwie. N. Petryk marszałek Smoleński, za Zygmunta Kiejstutowicza w roku 1440. w tumulcie rozjuszonego pospólstwa pojmany i w Dnieprze utopiony. *Stryjk. fol.* 594. Wojciech Petryk. *Acta Castren. Cracov.* 1602.

Petryzycki. Samuel Petryzycki skarbnik Orszański w Mścisławskiem województwie.

Pezarski *herbu Pomian*. Jerzy Pezarski w zakonie naszym temi czasy, wydał do druku: *Annibal ad portas, Vlodimirius o Familji Ogińskich i Puzynów in 4to Varsav.* 1732. Jan w województwie Połockiem 1674.

PFELSDORFF HERB.

Powinien być pieniek na wzgórku, o trzech sękach na jednej stronie, o drugich trzech, na drugiej, skrzydło jedno na jednej stronie rozciągnione, drugie na drugiej, nad hełmem i koroną, takież, ale bez pieńka skrzydło, tak go opi-

pisał *MS. o Famil. Prusk.* Z tego domu był jeden wojewodą Pomorskim 1466. drugi Mikołaj w tymże roku kasztelanem Gdańskim, jako świadczą, *Histor. Polon. Prut. fol.* 631. *MS. Konopat.* i inni, więcej o tym domu niesłychać, przydomek mieli Pfeilsdorff Pilawski.

Philoński. Jan Philoński podstoli Piński 1674. w powiecie Pińskim.

Piączyński. Stanisław Piączyński sędzia ziemski Czerniechowski, z sejmu 1631. komissarz do rozgraniczenia województw Kijowskiego i Czerniechowskiego, *Constit. fol.* 21. i w roku 1641. *Constit. fol.* 26. Jan cześnik Nowogrodzki Siewierski z sejmu 1638. do tejże dislimitacyi naznaczony, *Constit. fol.* 31. Jan miał za sobą Katarzynę Pepłowską. N. Zofią Rutkowską.

Piadzewski *herbu Lubicz*, z tą jednak odmianą według *Kojał. in MS.* że w środku podkowy powinny być dwa krzyże jeden pod drugim, a na barku podkowy żadnego: na hełmie zaś trzy pióra strusie. Od dóbr Piadze imienieia Piadzewskich nabyli. Z tych był Marcin Piadzewski najprzód stolnik Kowieński 1629. komissarz do zapłaty wojsku, *Constit. fol.* 4. potem podsędek Kowieński 1632. mąż rycerski, z żoną swoją Katarzyną Okuszkowną dobra swoje zapisał na fundacyą kollegji naszego Kowieńskiego.

Piasecki *herbu Gozdawa*, w Podolskiem województwie. Michał Piasecki podkomorzy Podolski mąż wojenny i rozsądku wielkiego, syn jego Jan pisarz ziemski Buski, spłodził syna Melchiora, ten najprzód był pisarzem ziemskim Buskim, potem podsędkiem i surrogatem starostwa Buskiego, mąż dzielnością i zdrową radą zalecony, miał syna Jana Ferdynanda, pisarza ziemskiego Buskiego, drugiego Wojciecha, oba w cudzoziemskich językach znacznej biegłości, żona Jana, Żołczyńska, synowica Jerzego starosty Żydaczowskiego, z której zostało potomstwo. Wiktoryn Piasecki, którego syn Arnolf, stryjeczny brat wyżej wspomnionych, podczas kampanji Moskiewskiej za Zygmunta III. chwalebnie poległ na placu. Zacharyasz brat jego z ojca Łukasza urodzony, rycersko traktował. N. była za Józefem Czołhańskim, druga za Gorskim, trzecia za Telefusem.

Piasecki *herbu Janina.* Po różnych województwach dom rozrodzony według świadectwa *Ks. Kojał. in MS.* zwali się przedtem Janowskiemi, ale gdy w zasługach jednemu z nich dostały się dobra Piaseczno, w Radomskim powiecie, od nich Piaseckiemi zawołani: wyszły potem te dobra z ich ręku koło roku 1500. od Stanisława przedane, ten z pierwszej żony Gołembiowskiej spłodził syna Jędrzeja, i kilka

córek, z drugiej Anny, Walentego Chwostaka Grodzickiego, spłodził Sebastyana; z trzeciej Barbary, Marcina Gromadzkiego córki, Stanisława i Krzysztofa. Z tych Sebastyan, z Katarzyny Marka Gromadzkiego córki, miał dwóch synów, Pawła, ten *Juris utriusque Doctor*, z archidyakona Warszawskiego, opata Mogilskiego, najprzód wziął infułę Kamieniecką, po niej Chełmską, naostatek Przemyslką, na której umarł w roku 1649. wieku swego 66. z tego poznać, jak się myli *Starowol. in Hecaton. elog.* 34. gdy powiada, że ten Paweł był dyscypułem Wojciecha z Brudzewa, sławnego niegdy, i w prawie tak duchownem jako i świeckiem biegłego, sekretarza u Alexandra Króla Polskiego: bo Piasecki dopiero się urodził w roku 1583. Brudzewski zaś żeby miał tego roku dożyć, ile że już sekretarzem był za Alexandra Króla, który z tronu wszedł do grobu, roku Pańskiego 1507. zda się do wierzenia rzecz niepodobna. Jest tego Pawła w druku *Praxis Episcopalis*, *ea quae Officium et potestatem Episcopi concernunt*, *continens*, *Venetiis* 1613. *in 4to. Coloniae* 1615. *in 8vo. Cracov.* 1627. *in 4to, Coloniae* 1620. *in 4to. Tandem aucta Constitutionibus et decretis*, 1643. *in 4to*, *Cracov.* Wydał także *Chronica gestorum in Europa*, *praesertim in Poloniae singularium*, *ab anno* 1575. *ad annum* 1644. *Cracov. in fol.* 1645. *et* 1648. *sed auctior.* Remigian komornik ziemski Sanocki, brat rodzony Pawła biskupa, z Elżbiety Zagorowskiej spłodził Jakóba opata Mogilskiego, Pawła, Piotra, Remigiana i Jana, był potem regentem kancellaryji koronnej 1648 *). Stanisław z Gromadzkiej Barbary urodzony, miał synów, Jędrzeja, Pawła, Ignacego, i Stefana proboszcza Kaliskiego, kanonika Warszawskiego, z Katarzyny córki Jędrzeja Świder Wierzbięty z Modlnic: był potem ten Stefan opatem Lubińskim 1676. *Constit. fol.* 57.

Drudzy idą od Jakóba Piaseckiego koniuszego w. ks. Litew. ten za Zygmunta Augusta wprzód był koniuszym koronnym, potem pojąwszy w małżeństwo Bazylissę, córkę Pawła Sapiehy wojewody Nowogrodzkiego, koniuszym został Litewskim, które urzędy wraz oba trzymał, starostwa przytem Gieranowskie, Trabskie, Lipniskie, Dziewieniskie, spuścił potem Maciejowskiemu koniuszostwo koronne, a sam w Litwie osiadł, wspominają go Konstytucye 1569. *fol.* 155.

---

*) Oprócz Remigiana którego tu *Niesiecki* wspomina, miał jeszcze wyż wyrażony Paweł biskup Przemyslki, drugiego brata Mikołaja chorążego pod znakiem Kazanowskich, o którym wspomina w historyi swojej str. 407. pod rokiem 1629. że zginął w potyczce ze Szwedami pod Trzcianą. — *P. W.*

córka jego była za Stefanem Jacyniczem marszałkiem Słonimskim. Synów zaś było sześciu. Hieronim pisarz polny Litewski, starosta Gieranowski, Lipniski, za Karola Chodkiewicza hetmana podczas expedycyi Chocimskiej mąż odważny i konsyliarz; był posłem na sejm 1607. tamtąd komissarz do uspokojenia rozruchów od Rokoszanów, *Constit. f.* 866. i z sejmu 1628. do lustracyi pewnych dóbr, *Const. f.* 10. umarł przed rokiem 1632. jako wspomina *Konstytucya f.* 6. drugi Piotr starosta Bolnicki, miał za sobą Wojniankę podkanclerzankę Litewską; trzeci Jędrzej, stolnik Brześciański 1632. żona jego Pociejowna; czwarty Fabian, żona Chlebowiczowna wojewodzanka Mścisławska; piąty Mikołaj, i ten w wojsku służąc, pod Cecorą poległ; szósty Paweł, podsędek Nowogrodzki, którego syn z Kaweczyńskiej Hieronim, dworzanin królewski, podsędek Słonimski, poseł na sejm 1653. ztamtąd deputat na trybunał skarbowy Litewski, *Constit. fol.* 16. potem sędzia, dalej podkomorzy, aż też marszałek Słonimski, z sejmu 1661. komissarz do tranzakcyi i Szwedami o krzywdy i granice. *Constit. fol.* 8. Zamek Grodzieński, niewielkim w prawdzie kosztem, pięknie jednak restaurował, co chwali w nim Konstytucya 1678. gdzie mu i koszt jego wrócić kazano, i rekompensę naznaczono, zostawił syny i córki. Tomasz kanonik Wileński, Stefan i Augustyn w Wileńskiem 1648. Jan Franciszek 1700. Trzecia linia, tego herbu Piaseckich szła od Floryana Piaseckiego, którego Turcy gdy z ks. Wiśniowieckim na nich wojował, zabili, na haku go zawiesiwszy, *Biel. fol.* 614. ustała jednak na córkach, z których jedna Zofia była za Jędrzejem Potockim kasztelanem Kamienieckim, druga za Jacimirskim, i Orynin dobra, z tego domu wyniosły, atoli *Okolski* pod herbem Zabawa tego Floryana, Janem zowie, i do herbu Zabawa naciąga, lubo i tu o nim mówi. Czwarta linia od Jerzego Piaseckiego pisarza ziemskiego Sendomierskiego, i jego braci, tego Jerzego syn Jakób, był opatem Koronowskim, officyałem i archidyakonem katedralnym, deputatem na trybunał koronny. *Hieron. Wąsowicz Ord. Praed. kazanie pogrz.* N. zakonnica S. Franciszka w Sączu. Jan z Piasków stolnik Lubelski 1674. córka jego Anna, była za Remigianem Mikułowskim chorążym Wilkomierskim, synowie zaś ci: Józef, od którego syn Jędrzej kanclerz Lwowski, proboszcz Dunajowski, deputat na trybunał koronny 1725. r. drugi Antoni, temu Karwicka powiła córkę która się w Benedyktyńskim klasztoru Bogu na wieczną służbę zawiła, i synów, Seweryna, Rocha Reformata, i Marcina; trzeci Mikołaj; czwarty Wojciech; piąty Ignacy. N. miał za sobą Maryannę Karwicką

kasztelankę Zawichojską. N. była za Władysławem Kobielskim herbu Jelita, Jacek chorąży Nowogrodzki i Józef 1697. W r. 1778. Jan Piasecki regent ziemski Chełmski. — Antoni regent ziemski Bracławski. — *Krasicki.*

Piasecki *herbu Pierzchała,* w Podolskiem województwie. Krzysztof z Piasków Pierzchała Piasecki, Jan i Daniel 1648. tak podpisali elekcyą Jana Kazimierza Króla. Są zda mi się Piaseccy herbu Rawicz.

Piasecki *herbu Zabawa*, do tych Okolski pociąga tych, o których już mówił pod herbem Janina, to jest Jana zabitego od Turków, i Floryana brata jego 1578. Jędrzej Piasecki w województwie Mazowieckiem 1632. Jan cześnik Czerniechowski dobrze ojczyznie zalecony, co o nim świadczy *Konstytucya* 1667. *fol.* 20.

Piasczyński, w Sieradzkiem województwie. Piotr Piasczyński 1648. Stanisław z Piaszyc deputat z województwa Sieradzkiego do konfederacyi Sendomierskiej 1704.

Piaseczyński *herbu Lis,* w Bracławskiem województwie. Pisali się z Piaseczna. Wawrzeniec Piaseczyński podkomorzy Bracławski 1587. *Constit. fol.* 437. Alexander najprzód z sejmu 1620. r. surrogat sędzia grodzki Winnicki, *Constit. fol.* 18. i do lustracyi dóbr królewskich na Podolu i w Kijowskiem naznaczony, *Constit. fol.* 26. wziął potem kasztelanią Kamieniecką, Nowogrodzkie starostwo i Ułanowskie, z temi tytułami o pokój traktował z Moskwą i szczęśliwie go dotarłszy podpisał, *Constit.* 1634. *fol.* 8. do zapłaty wojsku, komissarzem go zapisały, postąpił dalej na kasztelanią Kijowską. *Potoc. Centur. Vir. f.* 28. tak o nim mówi: *Equestri natus loco, sed militarium virorum feraci indolem suapte praeclaris dotibus eminentem exercuit Turcicis, Scythicis, Sveticis, Moschoviticis, servilibus demum bellis, ex quibus nullum praetermisit, plerisque interfuit ut Centurio, reliquis praefuit ut Tribunus. Tantae fortitudini, comes aderat, suavissime loquens sapientia, mirabili quodam lepore et concinnitate dicendi condita et temperata. Hinc Comitia illum audivere ut disertissimum Ulyssem, arenae Martis spectavere uti pugnacissimum Ajacem. Cumulatum Senatoria dignitate, Vladislaus IV. Moschoviae domitor, concludendae paci aeviternae, legatum adhibuit, socio legationis Leone Casimiro Sapieha, Senatorio tunc juvene, et M. D. Litv. Notario, qui M. Duci Michäeli Federovitio, leges pacis servandae ponerent.* Przydaje tamże *Potoc.* że go Władysław Król już był do buławy mniejszej koronnej destynował, atoli śmierć przeszkodziła, wojewody jednak Nowogrodzkiego honor wniósł z sobą do grobu, fundował

kollegium Societ. Jesu w Nowogrodzie 1636. co approbowała *Konstytucya* 1647. *fol.* 46. już po jego śmierci; był posłem i do Turek w roku 1630. *Piasec. Chron. fol.* 420. także fundował konwent Uładowski OO. Bernardynom pod tytułem Ś. Michała 1637. atoli od Kozaków spalony, i summa na murowanie konwentu przepadła; żona jego Elżbieta Konstancya z Ostroroga podczaszanka koronna, siostrzenica Anny Aloizyi księżny Ostrogskiej Chodkiewiczowy, wojewodziny Wileńskiej 1651. jakom czytał w testamencie tejże Anny, Barbara młodo w następującym roku umarła, *Histor. Coll. Cracov.* syn Jan starosta Nowogrodzki i Ułanowskiej, miał swoję pancerną chorągiew w kompucie wojska 1658. Rezydencyi naszej Piotrkowskiej bibliotekę swoję darował, umarł bezżenny 1679. w kościele naszym Lubelskim pochowany, *Histor. Colleg. Lublin.* Barbara żona Alexandra kasztelana Kijowskiego kilkadziesiąt tysięcy zakonowi naszemu zapisała. Brat rodzony jeden tegoż Alexandra spłodził Kazimierza starostę Ostrołęckiego i Mławskiego, rotmistrza, pułkownika i regimentarza, ten z młodych lat do wojennych dzieł przyuczony, tyle w czterdziestu okazyach, w których mężnie stawał, experyencyi rycerskiej nabył; że mu w Danji Czarnecki sławny wojownik rządy wojska swego zlecił, z temi tedy na Szwedów uderzywszy, wprawdzieć z nieprzyjaciół zwycięztwo otrzymał, ale i sam w tej potrzebie zginął, w roku 1659. *Potoc. Centur. Vir. fol.* 52. i nagrobek jego *in MS.* który też o nim powiada, że miał za sobą księżniczkę Czartoryską. Niewiem czy nie rodzony brat był Kazimierza Jan, najprzód podkomorzy Nowogrodzki, *Constit.* 1653. *fol.* 23. świadczą, że był deputatem na trybunał Radomski, potem kasztelan Chełmski, z sejmu 1670. do lustracyi starostwa Przemyskiego naznaczony, *Constit. fol.* 27. i 1678. *fol.* 13. komissarzem zapisany, pisał się na Zołniszczach. Od drugiego brata tegoż Alexandra kasztelana Kijowskiego, było dwóch synów, Paweł w zakonie naszym, rządził kollegium Jarosławskie u Ś. Jana, kollegio Lwowskiemu i Winnickiemu pewne summy zapisał. Drugi Stefan Konstantyn najprzód podstoli Bracławski, posłował na sejm 1661. r. ztamtąd komissarz na sądy fiskalne, i do traktatów o pokój z Moskwą, *Constit. fol.* 2. dalej kasztelan Brześciański 1676. i starosta Bracławski, w r. 1685. komissarzem naznaczony do uznania pewnych krzywd poczynionych na Wołyniu, *Constit. f.* 7. umarł wojewodą Smoleńskim w roku 1691. jest w druku *Votum jego w Senacie miane, Łacińskie, in 4to C. D.* Miał dwie żony, z pierwszej zostało się dwóch synów, z tych jeden starosta Nowogrodzki i Ułanowski Jerzy, miał za sobą Joannę Po-

tocką starościankę Owrucką herbu Lubicz, tenże czy inszy starosta Nowogrodzki, Daniłowiczownę wojewodzankę Podolską. Mikołaj 1687. roku deputatem był na trybunał koronny. N. Jana Chodakowskiego, Magdalena Jana Chlebowskiego, małżonki. Atoli ostatnia z tego domu temi czasy zeszła. N. zakonnica S. Franciszka w Lublinie, który klasztor długo świątobliwie rządziła. Helena była za Jędrzejem Leszczyńskim starostą Dubińskim. Helena Władysława Niemirzyca kasztelana Połanieckiego żona.

Piaskowski *herbu Junosza*, w Łęczyckiem, Krakowskiem i Podolskiem województwach. Mateusz Piaskowski spłodził dwóch synów, Pawła, który żołniersko służąc, w różnych potrzebach mężem się znacznym pokazował, a na weselu Jana Zamojskiego kanclerza i hetmana z Batorowną, kopią skruszył o Mikołaja Rogozińskiego w gonitwie, młodo jednak wszedł do grobu; i Jana, ten w roku 1587. podpisał ustawy Proszowickie, *Constit. fol.* 422. miał za sobą Annę Czerniankę, z której spłodził siedmiu synów, czego dowodem są *Acta Castren. Cracov.* 1631. kędy ich dobra dziedziczne wspominają, to jest Boleszyce, Olpine, i części w Tczeńcu i Nowejwsi, z tych synów jeden Mikołaj, według *Łazowskiego Jana, który wydawszy do druku książkę in* 4*to*, 1683. *pod tytułem klejnot Junosza*, a w niej dom Piaskowskich wywodząc, mówi, że ten Mikołaj ojcem był trzech synów, Jana i Alexandra, którzy na Podolu osiedli, i trzeciego Marcina, który młodo umarł. *Baranowski zaś in MS.* powiada, że ten Mikołaj wszedłszy w kontrakty małżeńskie z Dorotą Żydowską herbu Doliwa, z niej spłodził dwóch synów, Joachima i Jędrzeja. Drugi syn z Czerianki Joachim, tylko dwie córki zostawił, Elżbietę Piotra Żukowskiego małżonkę, i Annę. Trzeci Jędrzej, zrodził syna Adama, archidyakona i officyała generalnego Lwowskiego, deputata nieraz na trybunał koronny, ten kupił majętność Wośniki, w województwie Sieradzkiem, w powiecie Radomskim, żył jeszcze 1683. siostry jego Franciszka i Febronia Panny zakonne pod regułą S. Augustyna przy Krakowie u S. Katarzyny, z których Franciszka matką tego konwentu była; Barbara zaś najprzód żyła z Jędrzejem Chwalibogiem, po nim z Janem Morsztynem pod Bochnią, z którym córkę spłodzoną wydała za Rożna. Czwarty syn z Czernianki Samuel, pisał się z Piasków i Stradzowa, od niego był syn Stanisław, który syna żadnego niemiał, tylko dwie córki, Annę w panieńswie zmarłą w roku 1674. i Agnieszkę Jana Duńczewskiego, małżonkę. Piąty Alexander, szósty Stefan, siódmy Paweł, ci w obozie na usłudze ojczyzny zdrowie i życie styrali. Jan w Łęczy-

ckiem, Łukasz i Stanisław Piaskowscy w Inowrocławskiem 1648. N. była za Mikołajem Brodowskim herbu Łada. N. pułkownik ordynacyi Ostrogskiej umarł 1739. człowiek godny. Daniel miał za sobą Dorotę Peretyatkowiczownę cześnikownę Latyczowską.

N. Piaskowski strażnik polny Litewski, zostawił potomstwo córki i synów dwóch: Mikołaja podkomorzego Krzemienieckiego, starostę Piaseczyńskiego ożenionego z *Szaniawską*, drugiego Józefa kanonika Łuckiego i Krakowskiego: z córek strażnika, N. Dzierzbińska, N. Raciborska, N. Jałowicka. — W roku 1778. Leon Piaskowski komornik graniczny Łucki. — *Krasicki.*

Piaskowski *herbu Sowa.* Jeden z nich pochowany w Buczaczu z herbem Sowa. Helena Piaskowska zakonnica Ś. Brygitty w Łucku 1734.

Piątkowski *herbu Grzymała,* w księztwie Litewskiem z mężem zbrojnym w bramie: Z tych jeden deputatem był na trybunał Litewski 1679. któremu na konkluzyach Wileńskich ten herb przypisano. Piotr Piątkowski pisarz ziemski Bielski, z sejmu 1589. naznaczony do dystrybuty pieniężnej. *Constit. fol.* 560. Kazimierz podstoli Starodubowski r. 1704. w ziemi Upitskiej. Jan kanonik Smoleński 1675. r. Piotr 1674.

Piątkowski *herbu Korab*, w Sieradzkiem województwie, jednejże dzielnicy z Gorzyńskiemi. Stanisław Piątkowski miał za sobą Chylińską, pozostałą wdowę po Zawiszy. Jan w Ruskiem województwie 1632.

Pichert. Ta familia w Pomorskiem województwie dziedziczyła na Reugałcie i Skwarzynie, różnemi urzędami ziemskiemi zaszczycona, z tych był Henryk Pichert w zakonie naszym, rządził *Domum Professam* w Krakowie, i całą prowincyą Polską, umarł 1635. r. w Sendomierzu, rządził także Gdańskie i Lubelskie kollegia.

Piczkowski *herbu Lubicz,* w Lubelskiem i Podlaskiem województwach. Ks. Mikołaj Piczkowski w zakonie naszym, oduczywszy filozofji i teologji dla naszych, rektorem był w Krośnie, umarł we Lwowie 1681. r. *Histor. Colleg. Leopol.*

Piec *herbu Pilawa*, a podobno już temi czasy Piecowski. Alexander Piec w Podlaskiem województwie 1648. N. była za Wojciechem Rożyckim.

Piechowski, w Pomorskiem województwie. Jerzy Piechowski pisarz i podwojewodzy Malborski, poseł na sejm 1637. r. z niego deputat na trybunał skarbowy Radomski, *Constit. fol.* 3. Jakób ziemianin Tucholski 1699. Michał na Piechowicach kanonik Chełmski i Szkalmirski, a potem suffragan i kustosz Przemyslki, wydał do druku *Cornucopiae*

infulae Chełmensis, in fol. Zamost. 1717. *to jest Życia wszystkich Biskupów Chełmskich krótko zebrane.* Wawrzeniec umarł w zakonie naszym w Brześciu 1682.

Pieczewski *herbu Paprzyca*, w Chełmińskiem województwie, piszą się z Pieczewa, która majętność leży pod Brodnicą ku Radzynowi, wszakże i w Malborskiem mieli dobra swoje. Był pod Kiszporkiem Pieczewski, tego Melcheinderowna urodziła, on zaś mając za soba Wierzbowską, spłodził z nią dwóch synów, Jana i Jerzego, i córkę Helenę. Jerzy miał za sobą wdowę, która przedtem była za Parteinem w Licznie pod Kwidzynem, ale z nią żył *sterilis.* Jan pojął Pisieńską, ta spłodziwszy dwóch synów i córkę, a wdową zostawszy, u Królewny Katarzyny księżny Nejburskiej, córki Króla Zygmunta III. była Ochmistrzynią, tamże i córka jej chowała się, poszła potem za Mikołaja Opackiego podkomorzego Warszawskiego, starostę Piaseckiego, Wielkorządzcę Krakowskiego: Synowie zaś oba służąc żołniersko *in coelibatu* żyli. *MS. de Famil. Pruss.* Jednego z nich wspomina Konstytucya 1643. *fol.* 4.

Pieczkowski *herbu Jelita*, w Sieradzkiem województwie. Jan Pieczkowski poborca w Mazowieckiem 1576. *Constit. fol.* 26. i 1577. *fol.* 321. Eliasz i Adam w Litwie 1700. roku.

Piecznowski *herbu Korab*, w Sieradzkiem województwie. Walentym Piecznowski z Piecznowa, regent kancellaryi koronnej, i sekretarz wielki u Króla Augusta I. Maciej miał za sobą Łakińską. Marcin najprzód rycersko się bawił, i przeciwko Szwedom, Tatarom, odważnie stawał, potem stan sobie duchowny obrawszy, kanonikiem był Kujawskim katedralnym, a potem za promocyą brata swego ciotecznego Marcina Szyszkowskiego biskupa Krakowskiego, opatem Hebdowskim, Wisłę od klasztoru tamtego wielkim nakładem odwrócił, zszedł z tego świata 1630. był ten opat zrodzony z ojca Marcina, rodzonego brata Macieja, o którym wyżej, i z matki Rzeszowskiej, jako i Łukasz, brat tegoż opata rodzony, wojski Sieradzki, któremu Pruszkowska powiła dwóch synów, Jana i Łukasza: córka z Rzeszowskiej, była za Jankowskim w Sendomierskiem. N. miał za sobą Maryannę Zaleską wojskiego Sieradzkiego córkę, ale *sterilis.* Jadwiga była za Mikołajem Kobierzyckim herbu także Korab.

Pieczyhojski *herbu Gozdawa.* N. Pieczyhojska urodzona z córki Jana książęcia Oświecimskiego, zabitego 1513. od Wawrzeńca Myszkowskiego była za Janem Myszkowskim, matka Piotra biskupa Krakowskiego. *Paproc. Strom.* Paweł

kuchmistrz Litewski 1648. r. Są w Upitskim tegoż herbu. Zofia była za Bartłomiejem Bełzeckim. Są i na Rusi. N. była za Janem Skarszewskim starostą Iłżeckim.

Pieczynga *herbu Lis*, w Sendomierskiem województwie. Idą z owych dawnych Pieczyngów, którzy z książętami Kijowskiemi wojowali.

Piegłowski *herbu Nałęcz zawiniony*, w Krakowskiem województwie, piszą się z Piegłowa. Marcin Piegłowski 1648. Mateusz regent Płocki. Jan Maciej, Stanisław i Walentyn 1674. w Płockiem. Stefan kasztelan Oświecimski 1695. *Casimir. Gajowski dedic.* wspomina tamże i jego podobno matkę Maryannę z Drzewicy Piegłowską cześnikowę Krakowską; w konfederacyi Zatorskiej 1705. r. kładą Jana Piegłowskiego kasztelana Oświecimskiego i Antoniego. *Margowski in Cynosura* powiada, że z Tęgoborskiemi mieli kolligacye. N. kasztelanka Oświecimska, była za Adamem Oraczewskim wojskim Krakowskim. N. skarbnik Krakowski roku 1697. *Constit. fol.* 11. Barbara była za Zofoniaszem Zbylitowskim. *Baran.* Wawrzeniec, wojski i pisarz grodzki Łucki, miał za sobą Barbarę Czołhańską. N. kasztelanka Oświecimska była za Popielem Konstantynem, stolnikiem Wiślickim.

R. 1780. Stanisław Piegłowski z *Rościszewskiej* spłodził córki: Katarzynę Mostowską cześnikowę Łomżyńską — Maryannę Glińską, trzecią Kluszewską; i synów trzech: 1o. Jan stolnik Zatorski bezpotomny. 2o. Mikołaj łowczy Ciechanowski, ten z Eleonory *Gąsiorowskiej* spłodził Katarzynę Kowalkowską — Annę Markowską — Joannę Szlubowską — Bogumiłę Dydyńską i Justynę; synów dwóch, Andrzeja, ten złączony z *Rogalską* i Augusta bezżennego. — 3o. Józef kasztelan Słoński z *Karnkowskiej* spłodził synów trzech, z tych Józef w młodym wieku umarł — Jan i Franciszek. — *Krasicki.*

Piekarski *herbu Dębno*, w Kaliskiem województwie. Wojciech Piekarski 1697. kwitnął tego herbu.

Piekarski *herbu Leszczyc. Okolski tom.* 3. *f.* 237. wyraźnie pisze, że Piekarska herbu Leszczyc, była za Janem Gnińskim herbu Trach. Barbara Piekarska była za Stanisławem Płazą wielkorządzcą Krakowskim, starostą Ojcowskim.

Piekarski *herbu Rola*, w województwie Łęczyckiem. Jan Piekarski podsędek Kujawski, miał za sobą Czarniecką herbu Łodzia. Anna podsędkowna Kujawska, była za Janem Boszkowskim, Stanisław Rolicz Piekarski podsędek Kujawski, i Jędrzej 1632. Jerzy miał za sobą Brzozowską herbu Belina. N. Piekarski podkomorzy Brzeski Kujawski Niszczycką.

Piekarski *herbu Topor*, w Sendomierskiem, Ruskiem, i Brześciańskiem województwach. O Michale Piekarskim pisze *Piasecki w swojej kronice fol.* 337. i *Histor.*

Polon. Pruth. Posselii fol. 476. Jędrzej z sejmu 1609. naznaczony do korrektury statutu Litewskiego, *Constit. f.* 909. posłował na sejm w roku 1613. *Constit. fol.* 47. Piotr zaś 1629. zkąd był deputowany na trybunał fiskalny Wileński, *Constitut. fol.* 19. Krzysztof z Piekar Piekarski, najprzód wojski Brzeski, potem podczaszy 1639. dalej podkomorzy, pod który czas wydał na świat te księgi. 1mo. *Supplement Bohatera strasznego* 1665. *in 4to Varsav. jest rozmowa Kawalera i Totumfackiego.* 2do. *Cnoty cel, nie ów do którego zmierza Machiawel, i inni w akademji jego promowowani Politycy, odkryty piórem Polskiem in 4to Varsav.* 1662. *Część pierwsza,* ale mi się drugiej nie dostało widzieć, podobno z prasy drukarskiej nie wyszła. 3tio. *Summaryusz Traktatu Anzelma Ś. Arcybiskupa Kantuar. zawierający w sobie* 14. *splendorów błogosławieństwa, częścią do duszy, częścią do ciała należącego, piórem Polskiem podany* 1665. *in 4to Varsav.* Napisał był i historyą swoich czasów Polską, którą gdy wnuk z córki jego już zamyślał do druku podać, trafunkowym ogniem spłonęła, wziął po Melchiorze Sawickim kasztelanią Brześciańską, a nakoniec województwo, na którem, blizko dziewięćdziesiąt lat przepędziwszy, przeniósł się na wieczność; złączył się był dożywotnie z Zofią Orzeszkowną podsędkowną Mielecką, z której dwie córki zostawił, jedna z nich wydana za Melchiora Stanisława Sawickiego kasztelana Brześciańskiego, druga za Łukasza Oleśnickiego na ten czas stolnika Drohickiego, jako świadczy nagrobek Zofji w Biały u fary wystawiony. Piotr miecznik Brzeski Litewski, synowiec Krzysztofa, żona jego Katarzyna Sawicka wojewodzanka Brześciańska, siostra jego była za Szujskim. N. miał za sobą Wiktoryą Terlecką stolnikownę Pińską.

Piekowski, w Podolskiem województwie. Mikołaj Piekowski, *Acta Castr. Camen.* 1625.

Pielasz *herbu Trzaska,* piszą nasi autorowie o nich, w Rawskiem że i w Litwie się znajdują, atoli *Kojałow. in MS.* powiada, że się herbem Pielesz pieczętują.

PIELESZ HERB.

Dwa miecze na krzyż złożone, rękojeściami na dół, końcami do góry obrócone, w polu czerwonem, na hełmie trzy pióra strusie; tak go opisują, *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1193. *O herb. fol.* 680. *Okolski tom. 2. fol.* 414. *Klejnoty fol.* 102. *Kojałowicz in MS.* Że Szpadowie zażywają

PIELESZ HERB.

we Francyi srebrnych dwóch mieczów na krzyż złożonych w szafirowem polu, świadczy *Petrasancta c.* 63. Nabyty ten herb za odważne dzieło przodka domu tego, na harcu z nieprzyjacielem mężnie ucierającego się. Z tych był Pielesz Stanisław w Upitskim powiecie i bracia jego. Włoszkowie do mieczów przydają, cztery róże. Używają zaś tego herbu.

Herbowni.

Jelski,	*Pieleszyc,*	*Włoszek.*
Kwaśnicki Złoty,	*Pruszak,*	

Pielesz *herbu Salamandra.* Ci od pierwszego przodka idą, któremu nadany herb Salamandra, ale już temi czasy od dóbr insze nazwiska sukcessorowie ich pobrali na siebie i na swoje potomstwo.

Pielgrzymowski. Jan z Pielgrzymowic podsędek Krakowski w roku 1463. *Paproc. o herb. z ksiąg Grodz. Krak. fol.* 233. Eliasz Pielgrzymowski pisarz w. ks. Litewskiego, od stanów Litewskich 1588. roku posłował do Zygmunta III. świeżo obranego, z sejmu 1590. komissarz do lustracyi dóbr królewskiego stołu w Inflanciech, *Constitut. fol.* 684. w roku 1598. do rozgraniczenia między Kurlandyą i Bracławskim powiatem, *Constit. fol.* 696. umarł przed rokiem 1611. jako namienia *Konstytucya fol.* 44. miał za sobą Teodorę Lacką. N. była za Mikołajem Jordanem kasztelanem Wojnickim.

Piels *herbu Nabram*, w Krakowskiem województwie: a temi czasy Pielstowski.

Pielski *herbu Przerowa.* Scibor Pielski archidyakon Płocki dwanaście suffragia miał na siebie przy elekcyi na biskupstwo Płockie w roku 1471. *Łubień. in Vit. Episcop. Płoc. Cromer lib.* 27.

Pieniążek *herbu Jelita*, w Sanockiej ziemi, i w Krakowskiem województwie, piszą się z Witowic. Z tych Mikołaj z Witowic Pieniążek najprzód starosta Biecki, a potem Krakowski podkomorzy, i Wielkorządzca Krakowski, w roku 1448. dziesięcinę wytyczną zapisał z dóbr swoich Witowic klasztorowi Miechowskiemu, *Nakiel. in Miechov. fol.* 487. *Cromer. lib.* 24. w roku 1458. *) O synu jego Janie archidyakonie Krakowskim, pisze *Długosz lib.* 13. *w roku* 1467. *fol.* 419. Stanisław brat Mikołaja starosta Sanocki, od Kazimierza III. Króla Polskiego, po śmierci Felixa Paniewskiego, buława mu wojska Polskiego konferowana w roku 1488. o czem przywodzi list królewski, *Paproc. o herbach* tenże autor powiada, że za jego czasów żyli Pieniążkowie w Sendomierskiem województwie i w Podgorzu, Jan i Krzysztof, którzy się pisali z Pogwizdowa, i bracia ich stryjeczni Jakób, Krzysztof i Jan, synowie Jerzego. N. chorążanka Przemysłka Jana Jędrzeja Leszczyńskiego podstolego Krakowskiego małżonka.

Pieniążek *Kobyliński*, *półtora krzyża w herbie noszą i kosę*, są w Brańskim i Grodzieńskim.

Pieniążek *herbu Odrowąż.* Dom starożytny, jednejże dzielnicy z Szydłowieckiemi. Jędrzej Pieniążek z Szydłowca dziedzic na Górze, kasztelan Sendomierski, w roku 1362. podpisał listy klasztoru Sendomierskiego. Kładzie tu *Paprocki* i z niego *Okol.* Piotra Pieniążka wojewodę Kaliskiego, starostę Konińskiego i Kolskiego, ale roku, którego na tem krześle siedział, nie wyraził. Mikołaj Pieniążek proboszcz Krakowski, w sprawie klasztoru S. Jadwigi w Krakowie na przedmieściu, z Rzymu exekutorem naznaczony w r. 1422. *Nakiel. in Miechov. fol.* 409. Jakób Pieniążek z Góry podczaszy Krakowski, starosta Czorsztyński, podpisał z innemi konfirmacyą fundacyi klasztoru Mogilskiego w roku 1462. u *Paproc. pod herbem Odrowąż.* Piotr zabity na wojnie Wołoskiej. N. starosta Sokalski koło r. 1523. *Severin. in Vita S. Hyacin.* Jan kasztelan Sądecki, którego dwóch synów zostało według *Paproc.* Jan i Stanisław. Z tych Jan sędzią był ziemskim Krakowskim i starostą Sądeckim, Nowotargskim, miał za sobą ostatnią dziedziczkę z domu Ratult, z którą wziął Szeflary, Skrzydlną i inne dobra. *Paproc. o herb. fol.* 558.

*) Tenże Mikołaj Pieniążek z *Witowic* podkomorzy i starosta Krakowski, zawierał wraz z innemi posłami Kazimierza Króla Polskiego przymierze z Jerzym Królem Czeskim za zjezdzie Bytomskim 29. Listopada 1460. r. — *Cod. Dipl. R. Pol. Vol. I. fol.* 10. — *P. W.*

Był potem i referendarzem koronnym w roku 1532. naznaczony do korrektury praw koronnych, co poznać z konstytucyi Zygmunta I. Króla, toż pisze *Okol. in Russia Florida fol.* 116. był i poborcą w ziemi Krakowskiej 1521. o czem czytałem list tegoż Króla *in MS. Petricov.* nagrobek jego z kościoła Czyrzyckiego wypisał *Starow. in Monum. f.* 786. zostawił synów czterech. 1. Jan sędzia także ziemski Krakowski, Prochnicka herbu Korczak syna mu powiła Jana, ten działem wziął Pruchnik zamek i miasteczko; w wojsku Cesarskiem czas niemały na rycerskich sztukach strawił, złączył się dożywotnie z Anną Fredrowną kasztelanką Sanocką, czy jak inni chcą Przemysłką, z tej było dwóch synów, Piotr *sterilis*, i Prokop chorąży Przemyslki, ten pojął Świętosławską referendarzownę koronną, z tej jedna córka (podobno Barbara) wydana za Jędrzeja Belinę Leszczyńskiego podstolego i surrogatora Krakowskiego, druga Anna za Ligęzę. 2. Stanisław młodo umarł, człowiek uczony. 3. Piotr, temu działem dostały się Hawłowice w ziemi Przemyslkiej, a w Krakowskiem, dobra i inne wsi; dworzańsko najprzód traktował u Króla Henryka, potem za Stefana Batorego, swoim kosztem znaczny poczet ludzi do boju wystawiwszy, z niemi mężnie stawał pod Toropcem i Wielkiemi łukami. Siostry ich, a córki sędziego, były trzy: Magdalena za Walentym Derszniakiem, Dorota za Marcinem Czernym, Anna za Sebastyanem Lubomirskim kasztelanem Wojnickim, żupnikiem Krakowskim, ale *sterilis:* chwali ich *Paprocki* z bogobojności i statku w wierze katolickiej. 4. Prokop dzierżawca Nowotargski, ten z Anny Pukarzewskiej herbu Śreniawa, spłodził córek dwie: Jadwigę Rokoszową, i Annę Chełmską chorążynę Krakowską; synów zaś sześciu (leży w Skrzydlnie zszedłszy z tego świata 1567.) 1. Jan starosta Nowotargski, na Moskwę za Stefana Króla wojował, poczet nie mały ludzi swoich wystawiwszy, z Petronelli Korycińskiej, wojewodzanki Łęczyckiej, starościanki Przedeckiej, nie zostawił, tylko córkę jednę Elżbietę. 2. Mikołaj, tego żona Zofia Herburtowna kasztelanka Bełzka. 3. Piotr, wielkiej pokory, skromności, i stateczności człowiek, Elżbieta Tarnowska, Stanisława wojewody Sendomierskiego (którego zmarłego w r. 1579. opowiada nagrobek u S. Trójcy w Krakowie) córka, dwie mu córki powiła, Zuzannę i Elżbietę. Powtórna zaś żona Zydowska, herbu Doliwa, jednę tylko córkę Annę. 4. Prokop kawaler Maltański, którego odwagi tak w obcych krajach, jako i za całość tej ojczyzny, jeszcze podziśdzień sławne, jako kiedy w okazyi pewnej z Turkami, heroicznie do Tureckiej galeoty wskoczywszy między pierwszemi jeden, tam nad nie-

przyjacielem siła dokazował: a na wyspie Algierskiej, wręcz się scinając z Pogany, w ramię postrzelony, nie bez klęski jednak w nieprzyjacielu. Pod Tunetem, towarzysza swego w okazyi z Maurami, trupem niektórych położywszy, z oczywistego niebezpieczeństwa wybawił. Tamże, gdy się wojsko Maltańczyków rozłożyło, on im o nieprzyjacielu, chcącym ich ubiec, pewną doniósłszy wiadomość, tak czujnemi i gotowemi uczynił, że nad nieprzyjacielem zwycięztwo otrzymali: a gdy pod Clolectem na morzu się potykali, on drugi w okręt nieprzyjacielski wpadłszy, tam znacznego Turczyna mieczem zabił. Za te tedy odwagi swoje, między kawalerów Jerozolimitańskich policzony, w roku 1575. gdy do Polski powrócił, w potrzebie z Gdańszczanami mężnie się stawił: bo u Langowa wsi, samo siódm się zasadziwszy, potkał się z dwudziestą i czterema rajtarami, tam kilku zabił, dwóch pojmał, inszych rozgromił, wkrótce, gdy i Niemcom posiłki, i jemu Stanisław Kazanowski na sukkurs przybył, mężnie aż do nocy Niemców gromili. Temże męztwem pod Latarnią i Tczewem nadrabiał. Skoro się zaś tylko Moskiewska wojna otworzyła, on przez wszystek ten czas w obozie na sławę pracował. Od Sokola w roku 1581. więźniów znacznych do Króla przyprowadził: z Ostrowa także więźnia najpierwszego. Pod Pskowem do dziury w murze z dział uczynionej, z ochotnikiem szedł mężnie i odważnie; których długi regestr znajdziesz u *Paproc. o herb. fol.* 404. Przy Zygmuncie potem trzecim, obranym na królestwo Polskie, pod Byczyną heroicznie stawał przeciwko Maxymilianowi, i gdy mu kazano tego Króla do Krakowa konwojować, on to z wielką ku Panu wiernością i sercem do skutku przyprowadził. Nadgradzając mu to Zygmunt, 1587. wszystkie Królewczyzny, które mu od Stefana Króla, w jego zasługach, puszczone były, approbował, i jego sukcessorom *), *Constit. fol.* 487. był starostą Wendeńskim i Rumborskim. W herbie swoim hełm takim sposobem kształtował: do zwyczajnego hełmu dwa inne przydawał, jeden z jednej, drugi z drugiej strony. Jeden z prawej strony tarczy powinien był mieć rękę z korony po łokieć wychodzącą, która krzyż kawalerski trzyma, drugi z lewej strony tarczy, rękę także z korony wychodzącą, która miecz zaniesiony trzyma, jako wyraził, *Paproc. o herb. f.* 5. Krzysztof dworzanin Króla Stefana, z rotą swoją siła w Moskwie i na Podolu dokazywał 1583. jest w druku, jego *Heppika*

*) Królewczyzny te nadane Pieniążkowi były w Inflantach, jedna w Rugierzewskim *Ulder*, druga w Helmerskim powiecie *Wawenkul*. — *Przypisek Krasickiego.*

albo sposób poznania, chowania i stanowienia koni, in 4to 1607. 6. Nikodem, ten zwiedziwszy obce kraje, i cudzoziemskich języków biegłości nabywszy, na dworze Maxymiliana Cesarza czas niejaki zabawił, a do ojczyzny powróciwszy w Moskiewską expedycyą, z obozu przez cały czas tej expedycyi nie ustąpił: był takiej siły i czerstwości, że konia równemi nogami, tak jak do potrzeby po usarsku ustrojony, przeskakiwał, i inne sztuki godne podziwienia czynił. Stanisław brat Jana sędziego, a syn Jana kasztelana Sądeckiego, umarł na morzu, ciało jego leży w Cyprze, Krzysztof trzeci syn kasztelana Sądeckiego, który dziedziczył na Kruzlowy, był wielkorządzca Sądeckim, *Miles auratus*, zostawił córkę Beatę Jordanową, i syna jednego: bodaj to nie jego syn Jan podczaszy Krakowski, poseł na sejm 1589. ztamtąd deputowany do kwarty Rawskiej, *Constit. fol.* 561. ten, z Elżbietą z Bogusławic Sierakowską, zostawił córkę Maryannę, 1*mo voto* zaślubioną Dymitrowi kniaziowi Ogińskiemu, staroście Winnickiemu, 2*do* Janowi Baranowskiemu wojewodzie Sieradzkiemu, i syna, który miał za sobą córkę Mikołaja Młoszowskiego, którą Ligęzianka urodziła. N. pojął Gorajską, z tej był syn Przecław 1648. który z Wielopolskiej, siostry Jana wojewody Krakowskiego, spłodził córkę Zofią, Franciszka Szembeka kasztelana Kamienieckiego małżonkę. *Biezan. Rosae tiaratae Geneal. Gorajs.* i syna Jana, najprzód skarbnika Przemysłkiego, z tym tytułem 1661. posłował na sejm, zkąd komissarzem stanął na trybunał fiskalny, *Const. fol.* 2. dalej starostę Oświecimskiego, z tym honorem marszałkował w izbie poselskiej 1666. pułkownikował województwu Krakowskiemu (jakoż rycersko traktując odważnie stawał przeciwko nieprzyjacielowi, gdzie też szwank duży z okazyi wyniósł, co o nim świadczy *Konstytucya* 1662. *fol.* 7.) posłował pod tenże czas na różne sejmy 1667. 1670. 1674. 1676. gdzie ojczyzna dufając przezornej jego ku sobie miłości, różne funkcye mu powierzała, już do granic, już do lustracyi, już do pisania instrukcyi posłowi do Moskwy: wziął potem krzesło województwa Sieradzkiego, na którem to życie skończył: pod ten czas marszałkował w trybunale koronnym kilka razy, osobliwie 1688. i 1681. komissarzem bywał na trybunale Radomskim, senator wielki w radzie, jest jego w druku *Mowa, którą miał in Senatus Consilio w Grodnie: Kazania także Ks. Piotra Skargi Soc. Jesu z Polskiego na Łaciński język przetłómaczył*, i Innocentemu XII. Papieżowi przypisał. Fundacyą uczynił, aby codzień na Jasnej Górze Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najś. Matki śpiewano, *Nieszporkow. in Annal. fol.* 48. trzy razy śluby małżeńskie

ponawiał, pierwszy raz z Heleną Mysłowską, pozostałą wdową po Mikołaju Brzozdowskim, z której córka Barbara miała czterech mężów, pierwszego Szymona Raciborskiego, drugiego Zdzańskiego, trzeciego Zielińskiego, czwartego Dezyderyusza Franciszka Jagniątkowskiego, kasztelana Czechowskiego. Drugi raz z Teresą Warszycką, Michała wojewody Sendomierskiego córką, z tej tylko córka Marya Kazimira została, wydana za Karola Juliusza grafa Siedlnickiego herbu Odrowąż. Trzeci raz z Kaszewską, i ta mu córkę tylko powiła Bronisławę, zaślubioną Janowi ks. Sanguszkowi marszałkowi nadwornemu Litewskiemu, a *2do voto* Pawłowi ks. Sanguszkowi marszałkowi wielkiemu Litewskiemu. Jerzego Pieniążka z Kruzlowy, zmarłego 1634. roku wypisał *Starowol. in Monumen.* z kościoła Krakowskiego S. Franciszka. Mikołaj umarł 1622. *Histor. Dom. Profess. Cracov. Paprocki i z niego Okolski* do Odrowążów także naciąga Mikołaja podkomorzego Krakowskiego, jakoż i *Bielski* go Odrowążem pisze, atoli i pod herbem Jelita ciż go autorowie kładą, przydają tu, że był synem Jana starosty Samborskiego i Łęczyckiego, że dwóch synów jego zostało: Mikołaj, który w Prusiech z Krzyżakami mężnie się potykając zabity, ciało jego pogrzebione w Malborku na wyższym zamku, o czem świadczy jego nagrobek: i Stanisław wojski Krakowski, dzierżawca Grzybowski, zostawił z Gerałtowską herbu Orla, syna Przecława, który z Myszkowską kasztelanką Lubelską zostawił potomstwo. Niewiem czy do tych należą ci Pieniążkowie, którzy dobra swoje w Ciechanowskiej ziemi zapisali do ołtarza S. Anny, co approbowała *Konstytucya* 1616. *f.* 37.

Pienicki *herbu Ślepowron*, w Ciechanowskiej ziemi, dziedziczyli na Pienicach i Biernacicach, kwitnęli i w księztwie Litewskiem. Marcin Pienicki spłodził syna Michała podstolego Mścisławskiego, synów jego trzech: Marcin mąż rycerski, Stanisław i Hieronim. *Paprocki* o nich pisze, że idą od Sławska z Krasnego, sędziego ziemskiego Rożańskiego, którego trzech synów zostało, Mikołaj stolnik Ciechanowski, od tego poszli Krasińscy, Jakób stolnik Zakroczymski, pisał się z Pienic, od tego poszli Pieniccy, Łanieccy i Rembowscy, koło r. 1460. Sławomir od którego Szczuccy.

Pieńkowski *herbu Suchekownaty.* Są w Nurskiej ziemi Pieńkitroje, z których się ci Pieńkowscy piszą. Paweł Pieńkowski 1632. w ziemi Wiskiej; Jędrzej, i Maciej 1648. w ziemi Łomżyńskiej, Jakób, Łukasz. Jędrzej, Kazimierz, Michał, i Stanisław w Podlaskiem województwie. Jędrzej Stanisław kanonik Krakowski, sekretarz królewski 1681. ale się ten herbem Trąby pieczętował, niewiem czy nie omyłka.

Łukasz Pieńkowski pisarz ziemski Bielski, Maciej pisarz ziemski Zambrowski, oraz i grodzki. Brat jego Jędrzej regent grodzki Krakowski, a potem komornik graniczny i Proszowski, a gdy sobie stan duchowny obrał, kanonik Krakowski i Tarnowski, deputat kilka razy na trybunał koronny. Stryjeczny ich Łukasz na Ceranowie Pieńkowski skarbnik Drohicki, siostra zaś ich Nowosielska. Jakób regent grodzki Nurski. Zygmunt burgrabia Nurski, ma za sobą Bogucką regentównę Nurską. Mateusz mąż rycerski, zostawił syna Piotra, ten zaś Kaspra i Walentego, tego syn Józef burgrabia Grodzki Ostrowski, Kaspra zaś Jan pisarz grodzki Buski, Antoni vicesgerent grodzki Drohicki, Szymon subprzeor Janowski, Stanisław i Franciszek.

N. Pieńkowski w powiecie Owruckim miał za sobą de *Tressownę*, i z nią potomstwo, córki, N. Mikołaja Zaleskiego podsędka Owruckiego żonę, drugą za Gałeckim, trzecią za Trzeciakiem, i syna Antoniego. — W roku 1778. Józef Pieńkowski komornik ziemski Drohicki. — *Krasicki.*

Pierścienia *te herby zażywają.* Despot, Drogosław, Dulicz, Ogończyk, Ostrogscy książęta, Ratult.

Pierucki *herbu Korab*, w Kaliskiem województwie. Ci się przedtem zwali Sokołowskiemi. Alexander Pierucki podsędek Łucki 1568. *Acta Castren. Luceor.*

PIERZCHA HERB.

Flądra albo Perka morska powinna być na tarczy tego herbu, na hełmie pawi ogon między dwiema kluczami, tak go opisał *MS. o Familiach Pruskich*, bo nasi pisarze o nim milczą. Tym się herbem szczycą Pierzchowie w Prusiech. Z tych Jan Pierzcha wojewodą był Pomorskim w r. 1480. w Pucku u fary pochowany leży: synowiec jego podkomorzym Chełmińskim, to pomieniony *MS. Historya zaś Posse.*

Polon. Pruten. dwóch Pierzchów rachuje podkomorzych Chełmińskich, jednego Jana w roku 1482. drugiego Eberharda w roku 1492. Jerzy Pierzcha 1527. sekretarzem był i kanclerzem u książęcia Pomorskiego. Helena Achacego Cemy podkomorzego Chełmińskiego, starosty Człuchowskiego małżonka, nagrobek jej w Sztumie przed wielkim ołtarzem. Pod Gdańskiem na Straszynie dwaj bracia byli, z Powalskiej herbu Rogala urodzeni, (która po śmierci męża, poszła za Jeremiana Dembińskiego starościca Orlińskiego) jeden Michał, ten na ojczyznie osiadł, miał za sobą Wegnerownę, z niej córkę, która wydana za Głuchowskiego w Krakowskiem; drugi Jerzy młodszy brat Michała, ten w kraju Nowskim, kupiwszy Bochlin, z Klonowskiej dziedziczki, jednę córkę spłodził, która się w małżeństwo dostała Mikołajowi Konojadzkiemu herbu Prawdzic. Ignacy w zakonie naszym w lat 74. umarł w Chojnicach w roku 1708. Wawrzeniec 1735.

Pierzchała *herbu Roch.* Ci dawne imie herbu Pierzchała na sobie utrzymują. N. Pierzchała, miał za sobą Duninownę kasztelankę Inowrocławską koło roku 1560. Teofila była za Bazylim Podwysockim. N. miał za sobą Annę Derszniakownę, (patrz pod herbem Roch, zkąd Pierzchałami nazwani). *Biel. fol.* 668.

Pierzchliński *herbu Leszczyc,* w Wielkiej-Polszcze. Wojciech Pierzchliński starosta Kiszporski, który według *Paproc.* z Działyńskiej zostawił syna. Łukasz i Stefan bezżenny. Jędrzej starosta Stawiszyński koło roku 1617. N. była za Kurskim, matka Macieja Kurskiego suffragana Poznańskiego. Stefan poseł z Kowieńskiego powiatu, podpisał elekcyą Władysława IV. Stefan drugi w Kaliskiem, Jana Kazimierza. W zakonie naszym dwóch było braci rodzonych, jeden Franciszek umarł w Grudziądzu 1710. r. drugi Ludwik, rektorem rządził kollegium Kaliskie i Jarosławskie u S. Jana, zszedł z tego świata w Jarosławiu 1724. N. Pierzchliński, i potomstwo jego, z którego, Jan w zakonie naszym żyje. Konstancya Józefa Przybyszewskiego małżonka.

Gwagnin w kronice swojej Litewskiej str. 97. opisując wojnę Zygmunta Króla z Moskwą dodaje: „Wspominają Kronikarze natenczas niejakiego Pierzchlińskiego, którego tam koń twardousty wniósł w pół Dniepra rzeki, a potem go zrzucił z siebie, aż za kolana w kirysową zbroję ubranego, który do dna w głębokość się rzeki bystrej pogrążył, i już go wszyscy byli opłakali, mniemając że utonął, gdy na to i sam Król Zygmunt i ludzi przeszło trzy tysiące patrzało. A w tem Pierzchliński jako był w ciężką zbroję opięty, pod wodą nurkiem po ziemi idąc, przeszedł aż na drugą stronę Dnepru, a tylko się dwa razy wody napił, jako sam powiadał, i był potem u Króla w łasce: działo się to 1507. roku.“ — W roku 1778. Wawrzeniec Pierzchliński

wojski Gnieznieński. — Jakób skarbnik Gnieznieński. — *Przypisy Krasickiego.*

Pierzciński, w Sieradzkiem województwie. Krzysztof Pierzciński 1648. r. N. miał za sobą Zofią Czyżewską herbu Drya.

Pieściorowski *herbu Grabie.* Są i **Pieścioreccy.** N. Pieściorecki miał za sobą Lipską herbu Łada. *Okol. t. 2. fol.* 27. Jędrzej Pieściorecki 1632. Jan 1648. w ziemi Zakroczymskiej.

PIESTNIK HERB.

Dwie ręce ludzkie jabłko żółte w ręku trzymające, w polu czerwonem, rękawy u ręku błękitne, różczka u jabłka na dół idzie, na hełmie trzy pióra strusie: tak go opisują. *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1123. *Okol. tom. 2. fol.* 493. *Klejnoty fol.* 77. *Potoc. Poczet herbów;* inaczej go drudzy zowią Pleśnik; ktoby się jednak tym herbem pieczętował, żaden nie pisze. U *Petrasancta cap.* 56. wiele domów znajdziesz, które się rękami w herbie zaszczycają, osobliwie w Francyi, Misnji, Szląsku i Normandyi, a niektóre z nich domy noszą ręce, które Drabinę w ręku trzymają: przecież podobnego do tego herbu, żadnego u niego nie widziałem, znać że jest własny Polski, ale kiedy, od kogo, i z jakiej okazyi nabyty, wszyscy milczą.

Piestrzecki *herbu Półkozic*, w Sendomierskiem województwie. Bartłomiej z Pietrzca Piestrzecki 1674. Paweł i Adam 1632. Piestrzycki cywun w Żmudzi Korszewski poseł na sejm 1724.

Pieszkiewicz. Pieszkiewicz Serafinowicz Mikołaj komornik Lidzki podpisał elekcyą Jana III. i Jerzy skarbnik Mozyrski, żona jego Konstancya Hładowicka: jest o nim *Konstytucya* 1676. *fol.* 20.

Piętka, w Pińskiem i Rzeczyckiem. Pięta Netarbowski 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla. N. Piętkowski pisarz Trocki, deputat na trybunał Litewski 1740.

Pietkiewicz *herbu Trąby*, w księztwie Litewskiem, w powiecie Wiłkomierskim. Komar miał syna Piecka, ten Michała i Stańka Pieckiewiczów, od tych dom Pietkiewiczów. Kazimierz Talusz Pietkiewicz 1700. N. była za Pawłem Slizienem stolnikiem Oszmiańskim.

Ignacy Pietkiewicz w r. 1778. podstarości Wiłkomierski. — *Przypisy Krasickiego.*

Piętkowicz *herbu Pomian. Paprocki w Gniazdzie Cnoty* położył Piętkowiczów herbu Działosza, atoli *Kojał. in MS.* twierdzi, że się herbem Pomian zaszczycają, który na sejmie Hrodelskim w r. 1413. przyjął przodek ich Saka, zkąd niektórzy z nich pisali się Piętkowicz Saka. Stanisław Michalewicz, to jest syn Michała, Piętkowicz, najprzód marszałek Brześciański 1499. potem starosta tamże 1501. podpisał list Alexandra w. ks. Litew. o unji Litwy z Koroną. *Constit.* 1564. *fol.* 55. Mateusz cześnik Litewski, a potem podczaszy 1559. imieniem królewskiem odpowiadał posłom Moskiewskim. Jerzy biskup Żmudzki: w pierwszym tomie idąc za Paprockim, herb mu Działosza przypisałem, ale tu należy. *Piasecki Chron. fol.* 49. jak wielu inszych godnych ludzi, tak i jego szczypie, że od wiary prawowiernej apostatował, ale go broni *Kojałowicz*, i powiada, że on według ustawy synodu Trydentskiego *Seminarium Clericorum* w dyecezyi swojej fundował; wprawdzieć sukcessor jego na tej katedrze Melchior Gedrojc, tylko siedmiu księży katolickich w tej dyecezyi zastał, atoli tych tam czasów zaraza, tak klęskę w kościele Bożym uczyniła, że na łeb od prawowiernej wiary wszyscy pierzchali, umarł 1574. Melchior pisarz ziemski Wileński, poseł na sejm 1589. podpisał tranzakcyą Będzińską. Józef Saka Piętkiewicz 1632. Alexander, Jerzy, Stanisław 1648. Malcher z Saka Piętkiewicz stolnik Orszański, Alexander chorąży Wendeński, Jakób, Jan, 1700.

Pietraszkiewicz. Stanisław Pietraszkiewicz marszałek Lidzki, starosta Grodzieński, w roku 1499. podpisał unią Litwy z Koroną. Michała dworzanina królewskiego, syn Stefan. Stanisław poseł do Moskwy 1542. Adam wojski Wiłkomierski 1674. r. Stanisław Strumił Pietraszkiewicz, patrz Strumił. Daniel w Wileńskiem 1632. roku. Jan 1700. roku i Kazimierz.

Pietruszewicz. Melchior Pietruszewicz pisarz grodzki Upitski, poborca w tejże ziemi z sejmu 1601. *Const. fol.* 777. Alexander 1700.

Pietruszewski *herbu Radwan*, w Podlaskiem i Wołyńskiem województwach. Gabryel Pietruszewski w ziemi Mielnickiej. Mateusz burgrabia Łucki w Podlaskiem 1674. N. była za Tomaszem Dąbskim. Antoni miał za sobą Katarzynę Zagurską.

PIETYROG HERB.

Są dwa anguły, tak z sobą powiązane, że pięć rogów wyrażają, albo *Pentagonum* złoty w polu błękitnem, na którego wierzchu we środku lilia biała, na hełmie trzy pióra strusie, tak go opisują, *Bielski fol.* 472. *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1127. *O herb. fol.* 677. *Okol. tom.* 2. *fol.* 415. *Klejnoty fol.* 72. Z tych *Paprocki w Gniazdzie* powiada, że jeszcze, przed narodzeniem Chrystusa Pana już był ten herb gdzieindziej zwyczajny; jakoż *Cambdenus in Britannia*, między inszemi starożytnemi numismatami Brytańczyków, kładzie jedno, gdzie dwa kwadranguły z sobą połączone widzieć, zowie to on *Pentagonum*, a we środku tego napisano DIAS, i *Petrasancta cap.* 3. twierdzi, że Antyochus miał trzy anguły z sobą spojone i poplecione, taką figurą, ze pięć rogów wyrażały. *Okolski* o tym Antyochu mówiąc, przywodzi *Pieriusza lib.* 47. *fol.* 753. z którego powiada, ze gdy ten Antyochus miał dać batalią Galatom, przez sen widział Alexandra Wielkiego, który go napominał, że jeżeliby chciał batalią z niemi wygrać, nie insze symbolum wygranej miał obierać, tylko takie jakie Pietyrog wyraża, i to za hasło żeby pułkownikom swoim rozdał. Usłuchał go Antiochus, i zwycięztwo otrzymał. Domysł zaś swój kładzie *Okolski*, że ten herb jeszcze od Alexandra Króla swoje początki zabrał, ja do tego autora, czytelnika odsyłam; z tym tu potem herbem niektórzy przyszedłszy osiedli, i dobra niektóre na Rusi założyli, wszakże dla różnych inkursyi, tak od książąt Moskiewskich, jako i Litewskich, ba i od Polskich najazdów,

Bolesławowi Chrobremu supplikowali, aby im za insze dobra, ich własne zamienił, ten im tedy, Kuniów, Malińsko i Bokoin nadał, od których Pietyrogów domy imienia nabyły. To jednak bez fundamenta pisze *Okolski*, i jawnie przeciwko historyi; bo ani Bolesław Chrobry do Wołynia prawa żadnego nie miał, ani książęta Litewscy, za czasów Chrobrego tej niebyli potęgi, żeby mogli ich infestować, pod jarzmem Ruskich książąt jęcząc, z którego się potem nierychło wybili, i ledwo o nich słychać było: kniaziów też Moskiewskich jeszcze natenczas nie było: z tego poznać każdy może, co o tej narratywie Okolskiego sądzić powinien. *Stryjkow. lib.* 5. *fol.* 165. powiada, że jeden z domu Jełowiczów, S. Boryssa książęcia Ruskiego zabił.

Herbowni.

Bokoiński, *Kuniewski*, *Maliński*, *Mormiło.*

Piewski, w Krakowskiem województwie. Adam Piewski z Wszerowa 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla.

Pigłowski *herbu Sokola*, w Wielkiej-Polszcze, piszą się z Pigłowic, Paweł Pigłowski 1580. *Acta Terrestr. Caliss.* Apollonia, Adama Kowalskiego łowczego Wieluńskiego, małżonka. *Ibidem.* Marcin 1632. Jan 1648. Jacek 1674. N. kasztelan Rypiński, miał za sobą Bratoszewską, pozostałą wdowę po Domaradzkim. N. Pigłowska z Gąsowskiej urodzona, żyła temi czasy z Jędrzejem Godlewskim miecznikiem Liwskim. Wojciech będąc w zakonie naszym, wydał do druku, *Elogia Regum, Praesulum, Heroum, Heroinarumque quae Societatem Jesu per Poloniam fundarunt. Cracoviae* 1640. *in 8vo;* zostawszy potem kanonikiem Poznańskim, wydrukował: *Kazanie, które miał na pogrzebie Konstancyi z Lubomierskich Czarnkowskiej staróściny Miedzyrzeckiej*, *pod tytułem: Rzeka pokoju. Posnan.* 1646. *in 4to.* Drugie *na pogrzebie Jana Albrychta Smoguleckiego.* Jan w zakonie naszym rektor kollegji Rawskiego, umarł 1687. Małgorzata matka Jędrzeja Szołdrskiego biskupa Poznańskiego. Podobno są Pigłowscy herbu Leliwa. N. pisarz Nakielski, córka jego żyła z Krystyanem Kierskim kasztelanem Rogozińskim. Ewa za Wojciechem Leśniowskim. N. za Stanisławem Marszewskim. Są Pigłowscy i w Rawskiem.

Pijanowski *herbu Oksza*, w Mazowieckiem województwie. Maciej Pijanowski o którym *Konstytucya* 1638. *fol.* 54. świadczy, że dla ojczyzny mężnie w wielu okazyach stawał. Adam 1632. w ziemi Zakroczymskiej.

Pikarski *herbu Półkozic*, w Czerskiej ziemi dom starożytny. Jan Pikarski sędzia ziemski Czerski, mąż rycerski,

od Ziemowita i Trojdena książąt Mazowieckich wziął w zasługach w roku 1300. Latowicz miasteczko z przyległościami, Likarzyce, Pikarty i Runowo, z tych Latowicz i Runowo z tego domu wyszły. Przecław podstoli Czerski, dziedzic na Likarzycach i Pikartach, zostawił syna Tobiasza, ten zaś sześciu synów: I. Jakób nabył dóbr Szacin nazwanych w Rawskiem województwie, z Jarzynianki syn jego Jan przyczynił do tego Olszową Wolą i Rosossą, ten najprzód podsędkiem potem sędzią ziemskim Rawskim został, pogrzebiony w Nowemmieście na Pilicą, kędy jego widzieć nagrobek. Siostry jego były dwie: jedna Agnieszka za Janem Potrykowskim, druga za Golgowskim, synowie zaś tego Jana sędziego byli trzej z Chojnackiej: 1. Piotr J. U. D. kanclerz Kujawski, dziekan Kruświcki, kanonik Łucki, umiejętnością prawa i dowcipem znakomity, officyałem Kujawskim, i deputatem w trybunale, rozsądnie wszystkie sprawy sądził, umarł 1629. co o nim opowiada nagrobek jego w katedrze Kujawskiej, wypisany od *Starowol. in Monum.* 2. Paweł, ten z pisarza Radomskiego, podsędkiem ziemskim Rawskim obrany, wkrótce wszedł do grobu, żona jego Szydłowska z Sieradzkiego. 3. Wawrzeniec w zakonie Soc. Jesu, *Theologiae Doctor*, niemniej w nauce jako i w cnocie mąż wielki, raz gdy go P. Bóg różnemi i przecięższemi chorobami przez długi czas trapił; stanąwszy przed ukrzyżowanym Jezusem, prosił go o folgę w tych swoich affekcyach, w tem głos do siebie usłyszał z krucyfixa: *Quid petis levamen? an non licet mihi tecum facere quod volo? sustine quae pateris, ego patientiam adaugebo:* i tak w tych boleściach cierpliwy był aż do śmierci, która przypadła na rok 1660. w Krakowie u Ś. Piotra. Rządził kollegia Jarosławskie i Poznańskie, i w r. 1642. jeździł do Rzymu na elekcyą generała: *Histor. Provinc.* ale ta powiada, że był urodzony z Wołuckiej siostry rodzonej Pawła biskupa Kujawskiego. Siostry tych trzech braci były, Rylska i Nowomiejska. Z drugiej żony Nowomiejskiej, Jan sędzia ziemski Rawski, spłodził czterech synów: Anzelma podsędka Rawskiego, wszedł do grobu 1675. w Rawie w naszym kościele pogrzebiony, tego żona Wilkoszewska. Adryana w zakonie Soc. Jesu, w Grodnie 1679. zmarłego, dowcipu był wielkiego, nauki niepospolitej, u trzech Królów Polskich kaznodzieja; jest w druku jego *Kazanie na pogrzebie Maryi Ludowiki Królowy Polskiej* 1667. *in fol. Cracov.* i drugie pod tytułem: *Prawa Samsonka.* Stanisława i Filippa, i córkę Jadwigę. II. Jan dziekan Warszawski, kanonik Wileński, proboszcz Bielski i Liwski, ten u Zygmunta Augusta Króla, kaznodzieją będąc, żarliwie przeciwko dyssydentom

do ludzi mówił: jakoż *Roizius in Chiliasticho* o jego wymowie świadczy, że była *Vis eloquii fulminis instar: i Rescius Parenesi ad Equites Polonos. Principibus gratus, populo venerabilis, Ecclesiae utilis, amicis jucundus, omnibus apertus*, zszedł z tego świata 1577. co o nim mówi nagrobek w Warszawie w kościele S. Jana. III. Zacheusz archidyakon Płocki, administrator Warszawski, kanonik Pułtuski, pleban Gostyński, gdzie kościół z gruntu wystawił, organami, apparatem przyozdobił, przeniósł się na wieczność w roku 1607. w Warszawie z bratem złożony; *pietatis, comitatis, liberalitatis amantissimus*. IV. Jerzy, z Brzowskiej spłodził Stanisława, ten z Golgowskiej Walentyna, na różnych wielkich dworach wziętego, podstarościm był Wareckim, z Laskowskiej pozostałej wdowy po Kozietulskim, zostawił syna Remigiana, i córek dwie: Potencyannę i Annę. Remigian chorąży Derpski, pogrzebiony w kościele naszym Brzeskim Litewskim 1680. córka jego dostała się w małżeństwo Jędrzejowi Grodzickiemu herbu Łada cześnikowi Łukowskiemu. V. Stanisław mąż rycerski, z Golgowskiej miał dwóch synów, Jana, którego z Dobieskiej syn Bartłomiej, i córek sześć: Barbara Peplińska, Zofia Trzcińska, Maryanna Kosacka, Katarzyna Chustecka, Dorota i Jadwiga; i Piotra, ten z wujem swoim Krzysztofem Golgowskim wojskim Warszawskim, starostą Ostrołęckim młodsze lata na dworze królewskim polerował, podstarościm potem Ostrołęckim, został, a z Szpotowny Duninowny zrodził córkę jednę Annę, i siedmiu synów: Pawła, tego żona Zakrzewska wdowa po Trzcińskim; Wawrzeńca, ten sobie stan duchowny obrał; Piotra, Franciszka, Jana, Teodora i Walentego. VI. Jędrzej, temu Szaczyńska córkę powiła Jadwigę, i trzech synów: Anzelma cześnika Rawskiego, który z pierwszej żony Rusieckiej, miał córki dwie: Maryannę Bielińską i Zofią Łochowską, i syna Jana, który w Niemczech przeciwko Gustawowi Królowi Szwedzkiemu wojując, poległ na placu: z drugiej żony Czaplińskiej, córki dwie, Annę i Urszulę, i syna Alexandra, którego z Kozietulskiej dwaj synowie: Jan i Kazimierz. Katarzyna była za Chróścickim.

W r. 1778. Michał Pikarski stolnik Rawski. — *Krasicki.*

Pikolar, *w herbie* zażywają, czarnego Orła głowy, jako świadczy *Paproc. in Strom.* ale ten dom na Szląsku kwitnie.

Pil, w Inflanciech. Gerard Pil podpisał elekcyą Władysława IV. Pilachowskich wspomina *Konstytucya* 1676.

Pilat czy **Pielat** *herbu Nowina*, w Krakowskiem województwie, patrz Ujejski. N. Pilat Ujejski miał za sobą Zofią Rylską córkę Stanisława.

PILAWA HERB.

Półtrzecia krzyża białego w polu błękitnem, tym kształtem powinno być ułożone, że ostatniego od dołu z lewej strony tarczy, tylko połowa, a nad koroną pięć piór strusich; tak go opisują, *Biels. fol.* 482. *Paproc. w Gniazdzie Cnoty fol.* 1019. *O herb. fol.* 294. *Okol. tom.* 2. *fol.* 391. Żyrosław pierwszy tego herbu autor, zaraz z młodszych lat, i krew świeżą i życie własne, na obronę ojczyzny wyniósł w pole; z Bolesławem Krzywoustym, w ostatniej owej Halickiej przegranej z Rusią, założył rycerskich dzieł pierwiastki; gdzie gdy go siła nieprzyjacielska otwartym bojem zwątlić nie mogła, sama zdrada pokonała w roku 1133. Długo potem między obozowemi tamanami i blaskiem zbroi, nieumierającej chwały szukał, aż za powodującym się, to męztwem, to szczęściem, fortunnie znalazł: bo gdy Prusacy jeszcze natenczas poganie, z Polskiej się nad sobą władzy wyłamać chcieli, Bolesław Kędzierzawy monarcha, trojakie na nich uzbroiwszy wojsko, wiarołomców niestworę, nie jedną plagą uchłostał; do tego ich postrach szabli Polskiej przycisnął, że i szyje swoje pod jarzmo wiary Chrystusowej poddawali, i daniną umowioną, co rok swój niestatek opłacać mieli. Działo się to według *Kromera* i *Bielskiego*, roku Pańskiego 1166. Przydaje *Paprocki* a z niego *Okolski*, iż w tej okazyi, dzielność Żyrosława, najznaczniej się przed wszystkiemi popisała. W samej albowiem potyczce przez środek wojska nieprzyjacielskiego przebiwszy się, herszta rebellji z konia zwalił, i z życia wyzuł. Dosyć było do zwycięztwa Polakom; swawolne kupy głowę straciwszy, w rozsypke poszły, a tak za nakłonieniem szczęścia do naszych, Pruska ziemia shołdowana, Chrystusa za Boga, Polaków za panów przyznała. Kazimierz Sprawiedliwy, następca Bolesława, żeby tak znamienita cnota bez nagrody nie oschła, jak tylko na tronie Polskim osiadł, zaraz Żyrosława, tym, jak opisany, klej-

notem nadał. Czemuby zaś nie spełna trzy krzyże w ten się herb zmieściły, domyśla się przyczynny *Paprocki*, czego mu pomaga i *Okolski*. Dwa razy prawi wstępnym bojem nacierając na Polskie wojsko Prusacy, odwagą onego Żyrosława złamani tyleż razy, dwóch zupełnych w Pilawie okazyą dali krzyżów, że zaś potrzecie herhelem nadrabiając, wodza swego, za powodem tegoż serdecznego męża, stracili, dla tego trzeciego krzyża tylko mu połowę wydzielono. Słaby domysł, krom tego, że z ujmą chwały zwycięzkiego rycerza, jakby sobie mniej zasłużył, gdy hetmana nieprzyjacielskich wojsk trupem położył, niż kiedy liczne pułki gromił. Więc ja bym bardziej rozumiał, że Żyrosław rodowity był z przodków swoich familiant, i z tej przyczyny, że, jako niżej obaszysz, wnuk Żyrosława, Janusz z Moskorzewa, pierwsze w senacie krzesło województwa Krakowskiego osiadł, czegoby pewnie nie łacno starzy synowie koronni gościowi pozwolili. Idąc tedy za zdaniem *Ks. Rutki in MS.* rozumiem że Żyrosław, jeden był z sławnej już natenczas w Polszcze, i krwią męczeńską zaleconej w S. Stanisławie biskupie Krakowskim, familji herbu Prus, któremu po fortunnej z Poganów wygranej, monarcha Polski Kazimierz Sprawiedliwy, do ojczystego półtora krzyża, trzeci w nagrodę przydał, a tak z herbu Prus, nowy Pilawa nazwany, a podobno dla tego że pod Pilawą w Prusiech z męztwem się swojem popisał, uformował: albo też raczej, Żyrosław sam sobie i potomstwu swemu, za zgodną wszystkiego pokrewieństwa swego uchwałą, w tę formę, jako widziemy przekształtował ojczysty klejnot: bo lubo świeżo do szlacheckich prerogatyw przyjęci, brali przy nobilitacyi swojej herby od monarchów swoich, atoli rodowici z antenatów swoich dla przewag, luboli też inszej przyczynny słusznej, samiż przydawali sobie do domowych zaszczytów co nowego, a mianowicie krzyże: o czem wyraźnie *Bielski* i *Paprocki* pod herbami Starykoń i Ślepowron. Domysłu mego poprzeć może podobieństwo, że jedenże kolor tak krzyżów jako i pola, w obudwu tych herbach, tak w herbie Prus, jako i Pilawa.

Ten tedy Żyrosław w krwawe zasługi zalecony, w których rekompensę liczne wziął dobra i possessye, za świadectem Paprockiego i Okolskiego, jednego tylko syna Alexandra, chwały i imienia swego sukcessora zostawił; żył ten Alexander koło roku 1200. któremu to krótkie elogium przypisał *Okolski: Vir bello et amore Patriae clarus*, ale i to niemniejsza jego sława, że się stał ojcem wielu przezacnych familji w Polszcze naszej, z ośmiu albowiem synów, których spłodził, każdy, ojcowskie dobra rozebrawszy, od nich się

pisać począł, które potem imię i w następcach ich dziedziczyło. W tem tylko dawne wieki krzywdę nam uczyniły, że imiona tych ośmiu braci utaiły. Przecież ile dochodzić mogę, o Moskorzewskich Pilawitach zda się być rzecz pewna, że od tego Alexandra syna pochodzą: bo *Kromer* i dawniejszy przed nim historyk Polski kustosz Poznański *Baszko*, w roku 1239. opisując legacyą do Węgier od Bolesława Wstydliwego, kładą Janusza z Moskorzewa herbu Pilawa, wojewodę Krakowskiego, i Klemensa z Ruszcza herbu Gryf, kasztelana Krakowskiego, którzy tem poselstwem, nietylko że Polszcze pokój z Węgrami skleili, ale też Kingę w małżeńską z Bolesławem ligę zmówili; patrząc tedy na komput lat, Janusz ten musiał być synem Alexandra, o którym się mówiło, ile że z domu Pilawczyków według genealogistów naszych, nikogo więcej po Żyrosławie nie było. A że na katalogu Jędrzejowskiego klasztoru, który publicznie w kościele tamecznym stawiano, czytam Sulisława z Potoka w roku 1217. jako osobliwszego dobrodzieja tamtego miejsca, wnoszę, że ten Sulisław był synem Alexandra, bratem rodzonym Janusza wojewody Krakowskiego. O inszych domach Pilawitów nie mamci żadnej pewności, któreby prostą linią szły od tego Alexandra, rozumiałbym jednak, że Tworowscy od Tworowa, Stanisławscy od Stanisławowic, Borowscy od Borowy, Słostowscy od Słostowy, inni zaś od tych rozplenieni. Niektórzy powiadają, że Benedykta, zakonnica Ś. Norberta, z tego domu Pilawitów była, ta podczas inkursyi Litewskiej w granice Polskie, gdy klasztor Krzeszowski poganie natenczas najechali, z drugiemi w niewolą wzięta, gdy jej panieństwu gwałt chciał uczynić Litwin, ta zawziętości jego nie mogąc ani prośbą, ani łzami zmiękczyć, fortelu na niego zażyła, obiecała mu sekret pewny wyjawić, którym uzbrojony, żadne żelazo szkodzić by mu nie miało, zadumiały na to poganin, pyta się coby to takiego było, odpowiada Benedykta, gdybyś prawi z czoła mego którą kostkę przy sobie nosił, więc tym ucieszony Litwin, gdy i ona raczej sobie śmierć obierając niżeli utratę panieństwa chętnie pod miecz siebie nadstawia, głowę jej uciął: aleć i on od Dawida Grodeckiego kopiją przebity wkrótce zginął. Ciało Benedykty z uczciwością w Krzeszowie pogrzebione. Działo się to w roku 1326. Pisali o tem różni, jako *Miechov. lib. 4. c. 9. Martin. Buscius lib. 2. fol.* 216. *Cromer lib.* 11. *Skarga w Życiu Ś. Małgorzaty Królowy Węgierskiej, i inni.* Z tym herbem pochowany Walentyn Ikuhn, albo jako czyta *Starowol. in Monum.* Ilkusz Decretorum Doctor, officyał i kanonik Krakowski, zmarły 1508. który w tejże Krakowskiej katedrze

fundował część pewną. Podobny Pilawie herb widziałem w Brześciu Litewskim, to jest półtrzecia krzyża, ale wierzchołku krzyża u niego niemasz, krzyż złoty, pole niebieskie, po prawej ręce krzyża, gwiazda srebrna, na hełmie trzy pióra strusie srebrne.

Herbowni.

Borowski,	*Lichnowski,*	*Podfilipski,*
Buczacki,	*Manasterski,*	*Potocki,*
Chrzczonowski,	*Misiowski,*	*Słostowski,*
Cieszkowski,	*Moskorzewski,*	*Stanisławski,*
Drozdowski,	*Pęczelski,*	*Tworowski,*
Janowski,	*Piec,*	*Ważyński,*
Jurkowiecki,	*Piecowski,*	*Wojsza,*
Kamieniecki,	*Pilawski,*	*Zagorski,*
Kliczkowski,	*Piotrowczyk,*	*Zakliszewski,*
Lachowski,	*Piotrowicki,*	*Zelisławski.*

Pilawski *herbu Ostoja*, w województwie Podolskiem. Pilawski podczaszy Podolski r. 1575. *Paprocki w Panoszy.* Grzegorz Szeferowicz Pilawski rotmistrz pancernej chorągwi koni 96. w roku 1658. *komput Wojska.* Tenże czy inszy Grzegorz, miał za sobą Teofilę Kotkowską, i z niej to potomstwo: Dominika, Józefa, Zofią i Konstancyą. N. była za Danielem Jełowickim podkomorzym Krzemienieckim. N. za Teodorem Woroniczem.

W r. 1778. Felicyan Pilawski komornik graniczny Owrucki. — N. Pilawski regent ziemski Włodzimierski. — Felicyan pisarz grodzki Nowogrodzki. — W r. 1788. Stanisław wojski Halicki. — *Krasicki.*

Pilawski *herbu Pilawa.* Tomasz Pilawski, w różnych okazyach dawszy dowody męztwa swego, w komput rycerstwa Polskiego policzony na sejmie 1662. o czem *Konstytucya fol.* 40. a od Pilawitów do tego herbu przypuszczony.

Pilchowski *herbu Aichingier.* Nawienia o nich *Okolski w indexie tomu pierwszego.* Alexander Pilchowski 1641. Jakób 1662. *Acta Castren. Cracov.*

Pilchowski *herbu Jastrzębiec*, w ziemi Wyszogrodzkiej, czyli jak ich inni piszą Pilichowski. Z tych Paweł Pilchowski, dobra jego Krobice w roku 1620. *Lukas Papr. Łaski fol.* 43. Maciej za Stefana Króla pod Tczewem mężnie porucznikował. *Paproc. fol.* 100. Stanisław podsędek Wyszogrodzki 1648. Maciej miecznik Wyszogrodzki 1674. Maryanna Pilichowska Sambora Grota, pisarza ziemskiego Drohickiego małżonka.

Antoni Pilchowski w roku 1778. wojski Wyszogrodzki. — Jan skarbnik tejże ziemi. — Jan komornik graniczny. — *Krasicki.*

Pilchowski *herbu Nowina*, w Sieradzkiem województwie: Adam Pilchowski, którego syn Jan, wielkiej experyencyi w cudzych krajach nabył. Jakób miał za sobą Maryannę Bogumiłę Unrużankę, ale z nią *sterilis*. Franciszek, Teresę Małgorzatę Gulczownę burgrabiankę Wałecką, pozostałą wdowę po Władysławie Unrugu staroście Gnieznieńskim, z którą spłodził dwóch synów: Adama i Arnolda Pilchowskich, tyleż córek: Teresę i Annę.

Pilchowski *herbu Rogala*, w księztwie Mazowieckiem. Pasko Słodzej z Pilchowic wojewoda Poznański w roku 1372. Pilko wojewoda Mazowiecki w r. 1399. Piotr Pilkonis wojewoda Mazowiecki 1406. *Statut. Masov. fol.* 79. O tych się mówiło w pierwszym tomie. Paweł Słodzej, najprzód miecznik Krakowski 1426. na liscie Króla Jagiełła, danym miastu Lwowskiemu, potem kasztelan Małogoski 1433. r. u *Łask. w Statucie* 52. Adam, najprzód proboszcz Warszawski, 1576. komissarz do Podlasia, *Constit. fol.* 295. na dworze Królowy Bony, młodsze lata polerował, u której był sekretarzem, wziął potęm referendaryą koronną, z której postąpił na biskupstwo Chełmskie, z którego wszedł do grobu w roku 1585. który sobie sam za żywota swego wystawił w Warszawie. *Sarowol. in Monum. Doctrina et dexteritate, rerumque magna experientia, morum temperantia, liberalitate et aliis praeclarissimis virtutibus, commendatus, Annibal Roselius Ord. Min. Strict. Observ.* Kapituła Chełmska wiele łask jego doznała. Brat Adama rodzony, kasztelan Wyszogrodzki, miał za sobą Jadwigę Dzierzgowską wojewodzankę Mazowiecką, wdowę pozostałą po Reczajskim. *Kazanie Roczna Pamiątka. Paprocki* wspomina jednego z tego domu, kasztelana Zakroczymskiego. Jan, którego jedynakiem zwano, z Żdżarską herbu Gozdawa, zostawił syna. Wojciech mąż rycerski, którego z Kosieńskiej było potomstwo. Jakób mężnie stawał pod Tczewem. *Paproc. fol.* 100. Posłował na sejm 1589. i podpisał tranzakcyą Będzińską. Jerzy 1648. i Tomasz, Adam zaś 1674. podczaszy Warszawski. Ludowika Pilichowska Kazimierza Kurdwanowskiego małżonka. N. podsędek Wyszogrodzki miał za sobą Siecińską kasztelankę Wyszogrodzką.

Pilczycki *herbu Topor*, w Sieradzkiem województwie. Piszą się z Masłomiąt, że z Masłomiąckich poszli. Jan z Masłomiąt Pilczycki dziedzic na Pilczycy, Borzykowie i Gorze, spłodził dwóch synów: Adama rotmistrza, i Stanisława, którzy w potrzebie Wołoskiej na placu polegli, córka Jana, była za Janem Ciechomskim wojskim Gostyńskim. *Baran.*

Pilecki *herbu Ciołek.* Piotra z Ostrołęki synowie, Jędrzej i Franciszek, pisali się z Pilcy, zkąd i sukcessorowie ich, Pileckich imie na siebie wzięli. Stanisław Pilecki, żona jego Urszula Wyżycka. *Acta Castren. Sandec.*

Pilecki *herbu Leliwa.* Dom ten pierwsze początki swoje zabrał koło roku 1400. gdy albowiem Wincenty Granowski kasztelan Nakielski pojął Elżbietę córkę Ottona z Pilcy Toporczyka, wojewody Sendomierskiego jedynaczkę; że Pilcę z nią wziął w posagu, od niej Pileckim się pisać począł, i jego syn z potomstwem: ta potem Elżbieta po śmierci Wincentego, była żoną Króla Władysława Jagiełła 1415. i synowi swemu, z pierwszym mężem Wincentym spłodzonemu, uprosiła u Króla tytuł hrabi z Pilcy, był to Jan Pilecki, w roku 1436. podpisał pokój Brzeski u *Łask. w Stat. fol.* 141. w roku 1440. starosta Krakowski, luboć mu go odjęto, według świadectwa *Bielskiego fol.* 360. wojewodą jednak Sendomierskim umarł, czego dowodzi *Paprocki* nagrobkiem żony jego Zofji w Pilcy, który wypisał, umarła ta Zofia herbu Topor w roku 1450. on zaś że w tym roku nie mógł być wojewodą tego krzesła, dowodziłem w pierwszym tomie, chyba w roku 1445. Kwitnął potem Jan z Pilcy 1451. kasztelan podobno Wojnicki: bo go między kasztelanami zaraz po Sendomierskim położono, luboć nie przydano jaki, u *Łask. w Statuc. fol.* 83. był potem wojewodą Krakowskim a z tego krzesła w roku 1469. przesiadł się na kasztelanią Krakowską jakom dowodził w pierwszym tomie, i *Nakiel. w Miechowii fol.* 396. wypisał z Długosza księgi *de Monasteriis.* O Janie także Pileckim wojewodzie Ruskim, w roku 1496. zmarłym, tamże mówiłem z *Statutu Łask. fol.* 110. Mikołaj najprzód kasztelan Bełzki, którego opiekunem swoim uczynił Hieronim Jarosławski, co approbował listem swoim Zygmunt I. Król Polski, *in MS. Petricov.* dalej wojewoda Bełzki 1515. na liscie tegoż Króla danym familji Krupków *in MS. Cracov.* naostatek wojewoda Sendomierski 1523. Stanisław, któremu do śmierci Zygmunt Król puścił był starostwo Grodeckie, *in MS. Petricov.* żona jego Katarzyna Węgierka z książąt Węgierskich, co o niej opowiada jej nagrobek w Pilcy, *Starowol. in Monum.* umarł 1527. w Pilcy pogrzebiony. Tegoż roku tamże wszedł do grobu Jan starosta Lubelski i Parcowski, ten gdy Moskwa Orszę rzekę, z drugiej strony brzegu, osiadła, i przystępu naszym broniła i przewozu, zbrojny z ludźmi swemi na drugi brzeg przepłynąwszy, na nieprzyjaciela uderzył. *Orichov. in Quincunce.* Mikołaj kasztelan Lwowski 1537. r. Stanisław tegoż czasu podkomorzy Przemyski, podpisał list Zygmunta I. dany miastu Lwowskiemu, był to

syn Jana starosty Lubelskiego i Parcowskiego z Barbary Oleśnickiej. *Paproc. pod herbem Topor*, *fol.* 48. pisze o nim *Bielski fol.* 566. *w roku* 1529. Jan Pilecki syn Rafała z Zalesia, rotmistrz fortunny, Starosta Hrodelski, miał za sobą Herburtownę, tylko jednak z niej córkę zostawił Annę, dziedziczkę dóbr Tyczyna, Sokołowa i Zalesia, ta pierwszym związkiem żyła z Janem Kostką starostą Lipieńskim, drugim, z Krzysztofem Kostką kasztelanem Bieckim, starostą Kościerzyńskim, trzecim, z Łukaszem Opalińskim marszałkiem wielkim koronnym, umarła 1621. r. słudze swojej w zarazliwej chorobie służąc, od niej śmiertelną affekcyą przejęła, miała to być ostatnia z domu Pileckich Leliwczyków dziedziczka. Ojciec jej posłował na sejm 1569. *Constit. fol.* 172. Krzysztof dziedzic na Łancucie, złączył się dożywotnie z Czuryłowną, z niej miał syna, ten w Rzymie będąc, wyrzekł się był herezyi, atoli na perswazyą potężnych w Polszcze natenczas dyssydentów, wrócił się znowu do niej; aż w r. 1683. znowu za staraniem naszych OO. z kościołem się katolickim pojednał, kościół Łancucki od 20. lat odjęty katolikom przywrócił. O Pileckim herbu Leliwa, że w roku 1538. pod Seretem w okazyi z Wołochami, zginął, świadczy *Bielsk. fol.* 524. Annie z Pilcy, Jędrzeja Bzickiego kasztelana Chełmskiego, małżonce, napisał nagrobek *Kochanow. w swoich Fraszkach*, *l.* 2. N. była za Janem Ligęzą wojskim Sanockim.

Pilecki *herbu Łabędź*, w księztwie Litewskiem. Adam Urbanowicz Pilecki 1632. w Wileńskiem. Paweł 1648. w Trockiem, Alexander w Mińskiem, Stefan w Nowogrodzkiem 1674. Patrz Urbanowicz.

Pilecki *herbu Topor*. Otto wojewoda Sendomierski, na którem krześle siedział w roku 1368. co poznać z ucinku przywileju klasztora Sendomierskiego u *Papr. o herb. f.* 19. i u *Łask. w Stat. fol.* 77. był i generałem Wielkopolskim, ale go spuścił Sędziwojowi z Szubina bratu swemu, miał albowiem dwóch braci, rozumiem że rodzonych: o jednym świadczy pomieniony przywilej, gdy jego synów, a synowców Ottona wspomina w te słowa, *Ottone de Pilca Palatino Sandomiriensi*, *Janussio nepote illius ex fratre Castellano Sandomiriensi*, *haerede de Jabłonna*, *Martino Castellano Zavichostensi*, *haerede de Jabłonna:* w drugim przywileju u tegoż *Paprockiego fol. eodem*, o drugim bracie tego Ottona czytam, gdy mówi: *Praesentibus Sendivogio de Subin*, *Capitaneo Cracoviensi*, *Sendivogio nepote ejus ex fratre*, *haerede de Jabłonna*, *Pincerna Cracovien.* Z tego tedy wnoszę, że był jeden brat Sędziwój, i ten się pisał z Szubina, drugi Otto wojewoda Sendomierski, i ten się pisał z Pilcy, trzeci

który się pisał z Jabłonny, którego synowie trzej, Jan kasztelan Sendomierski, Marcin kasztalan Zawichojski, Sędziwój cześnik Krakowski, także się pisali z Jabłonny. Ojca ich chce mieć *Okolski* Jędrzeja wojewodę Krakowskiego w roku 1336. o którym przydaje, że fundowawszy szpital S. Ducha, Krowodrzą i inne dobra do niego zapisał. Ojciec zaś Jędrzeja wojewody Krakowskiego Ottona wojewody Sendomierskiego i Sędziwoja z Szubina, był Zegota kasztelan Krakowski w r. 1290. Janusz z Jabłonny, o którym wyżej, kasztelan Sendomierski, wziąwszy działem Korytno w Sieradzkiem województwie, z Korytna się pisał, a od niego potomkowie Korycińscy. Otto zaś z Pilcy wojewoda Sendomierski, Pan szczodry i ludzki, z bratem swoim Jędrzejem, uczyniwszy znaczną fundacyą, żeby msza codzień śpiewana była w kościele Krakowskim S. Trójcy, tamże obadwa po śmierci złożeni. Nie zostawił ten Otto tylko jednę córkę Elżbietę, o której pisze *Biels. f.* 316. że ją był ukrądkiem uwiózł Morawczyk z domu Ojcowskiego, ale dogoniony i zabity. Elżbieta zaś wydana za Wincentego Granowskiego kasztelana Nakielskiego, z którym spłodziła syna Jana. Po śmierci Wincentego, wziął ją sobie za żonę Władysław Jagiełło Król Polski, której gdy niechciał koronować Mikołaj Trąba arcybiskkup Gnieznieński, że się to małżeństwo królewskie, nie zdało, być wielom według godności majestatu, więc Król do tego zażył Jana Rzeszowskiego arcybiskupa Lwowskiego. Ta już na tronie królewskim osadzona, uprosiła u Jagiełła, żeby synowi jej hrabi z Pilcy tytuł przyznał, atoli że się przeciwko temu oparli Toporczykowie, tytuł ten zniesiony, przecież na pamiątkę tego, że z Pileckiej był syn Jan urodzony, Granowskich imie zostawiwszy, Pileckim się zwać począł, przy herbie jednak swoim ojczystym Leliwa został. Umarła ta Elżbieta 1419. w tej kaplicy gdzie potem Król Stefan Batory złożony, pogrzebiona.

Piliński *herbu Bełty*, z tą jednak odmianą, że powinny być trzy bełty na krzyż złożone, w polu czerwonem, żelazami do góry, a w hełmie trzy pióra strusie, tak go opisał *Kojał. in MS.* Tym się pieczętują Pilińscy w Pińskim powiecie.

Pilitowski *herbu Brodzic*, w Płockiem województwie, Okolski ma Politowski.

Pilli. Pilli Stanisław 1685. na sejmie nobilitowany, a że w przezwisku jego błąd się stał, bo go wydrukowano Pini, warowała *Konstyt.* 1690. *f.* 7. żeby mu to nieszkodziło.

Piniński, w ziemi Dobrzyńskiej. Walentyn i Jędrzej Pinińscy 1632. N. miał za sobą Wilczewską, córkę Ludwika sądowego Malborskiego 1699. i z niej potomstwo. Adryan Piniński i Antoni 1713.

Stanisław Piniński w roku 1778. starosta Pilznieński, żona jego *Drohojewska* kasztelanka Przemyslka z tej syn N. i córka za Łaszewskim miecznikiem Sanockim. — Wojciech podczaszy Włodzimierski miał za sobą *Rokicką*. — N. stolnik Pilznieński z *Gumowskiej* spłodził córek trzy, z tych najstarsza za Drohojewskim. — *Krasicki.*

Pinoci. Hieronim Pinoci szlachcic Włoski przez lat więcej niż 10. na dworze Jana Kazimierza zasłużony, w legacyach do różnych postronnych narodów, to jest do Anglji i Hollandyi, wiernie i dzielnie i nie bez swoich kosztów stawając, między sekretarzów królewskich policzony, do prerogatyw wolności szlacheckiej przypuszczony na sejmie 1622. *Constit. fol.* 35.

PIÓRA STRUSIE HERB.

O tym herbie pisze *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1121. *Okol. tom. 2. fol.* 421. gdzie powiadają, że na tarczy w polu czerwonem powinny być trzy pióra strusie białe, z których średnie trochę wyższe od drugich. Że jednak nikogo, ktoby się tym herbem w Polszcze pieczętował, nie kładą, dla tego i ja tylko o nim namieniam, z tym przydatkiem, że w Węgrzech ten herb sławnej tam familji Pazmannów, jest własny, ale pióra noszą w polu błękitnem, jakom widział na konkluzyach przypisanych w Rzymie, Piotrowi Pazmanniemu kardynałowi i arcybiskupowi Srygońskiemu, wielu kościołów i klasztorów fundatorowi.

Pióro *herbu Bończa*, w Bełzkiem województwie. Jędrzej Pioro trzymał Ogrodzieniec, Kromorów, od Mikołaja Firleja kasztelana Wojnickiego, zostawił synów dwóch z Zofią Bodzęcianką, która po jego śmierci poszła za Adama Jordana z Zakliczyna. *Baran.* N. sędzia grodzki Wileński.

W r. 1778. Stanisław podstoli Witebski. — Tadeusz krajczy Witebski. — N. Pióro w województwie Wileńskiem patentem generała w wojsku moskiewskiem obdarzony, w wielkich był łaskach u Elżbiety Cesarzowej, znany od niej w młodym jeszcze wieku, gdy na tron wstąpiła, wezwany do Petersburga długo tam przemieszkiwał, nakoniec powróciwszy do ojczyzny, wziął po śmierci Hieronima Radziwiła, chorążego Litewskiego, królewszczyznę znacznej intraty w Litwie. Na przedmieściu Wileńskiem ogród piękny i rezydencyą wystawił i nazwał Pióromont. Zostawił córkę jedynaczkę. — *Krasicki.*

Piorun *herbu Leliwa*, w Łęczyckiem województwie, patrz Stryjkowski.

Piotraszewski *herbu Abdank*, w Sendomierskiem województwie. Jan Piotraszewski podstarości Oświecimski r. 1586. podpisał kaptur Krakowski. *Constit. fol.* 405. Stanisław pisarz grodzki Wołkowiski, poborca z sejmu 1696. r.

Constit. fol. 682. Gabryel 1632. miał za sobą Zofią Baranowską kasztelankę Czechowską, z której córka Konstancya Rarowska i syn Jan.

Piotrkowczyk *herbu Pilawa.* Stanisław Piotrkowczyk kapitan jazdy Niemieckiej w koronnem wojsku, dla męztwa w różnych okazyach doświadczonego, przypuszczony do szlachectwa na sejmie 1662. *Constit. fol.* 39. Potomek to był Jędrzeja Piotrkowczyka rajcy Krakowskiego, który się tym herbem pieczętował, jakom widział na jego nagrobku, w Krakowskim kościele u S. Trójcy, był to mąż uczony, zebrał i wydrukował: *Constitutiones et statuta Regni in Comitiis sancita, ab anno* 1550. *ad* 1619. *w jednym tomie, w drugim zaś ab anno* 1620. *ad* 1652. *Cracov in fol.* tak mi się zda, że od tego Stanisława idą Piotrowiccy, już temi czasy tak nazwani: herbem się Pilawa szczycą, z Sendomierskiego województwa wynieśli się do Brześciańskiego, i tam osiedli, z tych w r. 1691. kwitnęli Franciszek i Jan Piotrowiccy.

Piotrowicz. Zacharyasz i Krzysztof Piotrowiczowie bracia rodzeni, dobrze Rzeczypospolitej zasłużeni, za instancyą Hana Krymskiego nobilitowani na sejmy 1661. *Constit. fol.* 65.

Piotrowicz *herbu Leliwa 2do:* to jest nad księżycem i gwiazdą ułożonemi jak w herbie Leliwa, krzyż, a na hełmie trzy pióra strusie: tak go opisują *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1197. *O herb. fol.* 681. *Okol. tom.* 2. *fol.* 422. *MS. P. Kojałowicza*, luboć go ten nie chce zwać Leliwa, ale Murdelio odmienny, jam zaś widział na konkluzyach Wileńskich 1679. przypisanych jednemu z nich, deputatowi natenczas trybunału Litewskiego, herb taki, księżyc jak w herbie Leliwa do góry obiema rogami, w środku na nim stoi krzyż, koło wierzchu krzyża trzy gwiazdy, tak rozłożone, że jedna jest nad samym krzyżem, drugie dwie z boku, jedna z jednej, druga z drugiej strony, trochę niżej od średniej. *Okolski* kładzie swój domysł o początkach tego herbu. Stanisław Piotrowicz starosta Grodzieński 1519. roku podpisał list Zygmunta I. dany Rusi unitom w książce której tytuł: *Prawa*, u *Łask. w Stat. fol.* 130. w r. 1499. starosta Lidzki. Kasper porucznik chorągwi Mikołaja Chlebowicza pod Dynamuntem odważnie stawał. Lawryn 1632. w Nowogrodzkiem. Jan w Żmudzi 1648. r. Jan i Michał 1674. r. N. miał za sobą Elżbietę Kotłownę. Dorota była za Krzysztofem Ozięblowskim.

W r. 1778. N. Piotrowicz starosta Mławski, miał za sobą *Żórawską*, bezdzietny. — *Krasicki.*

Piotrowski *herbu Gozdawa*, w Podlaskiem województwie. Piotr Piotrowski z sejmu 1591. komissarz na rozgraniczenie między województwy Podlaskiem i Brześciańskiem. *Constit. fol.* 617. Łukasz Piotrowski w akademji Krakowskiej doktor, umarł 1679. podał do druku *Grammaticarum institutionum libros 4. Cracov. in 4to.*

Piotrowski *herbu Junosza*, w księztwie Litewskiem i w ziemi Drohickiej. Alexander z Trojan Piotrowski pisarz grodzki Oszmiański, z sejmu 1618. poborca. Jan stolnik Litewski, którego syn Piotr Paweł, umarł r. 1658. w Sielcu pogrzebion. N. Piotrowski rotmistrz z Zamojskim hetmanem, w potrzebie w Multaniech ręki pozbył: synowcowie jego dwaj: Stefan rotmistrz królewski, i Hrehory Stanisław z Trojan stolnik Nowogrodzki, mąż wojenny, Moskwę, która chciała ubiec Lubecz, trzysta wyciąwszy, resztę do Swini rzeki napędził, gdzie ich daleko więcej potonęło: w Horodyszczu, swoich dobrach, kościół zmurował, nadał i ozdobił: był wprzód podstolim Nowogrodzkim, z pierwszej żony miał syna Jerzego, drugą Anastazyą Tryżniankę brał w r. 1643. *Jan Pawiński: Pochodnia gorejąca, na to wesele.* Mikołaj cywun Wileński 1640. Felix w Żmudzi 1648. Stanisław pisarz skarbowy 1632. w Podlaskiem. Jakób podstoli Lubelski, w Lublinie u OO. Karmelitów bosych pogrzebiony.

Piotrowski *herbu Ślepowron*, czyli raczej *Korwin*, w różnych województwach, a najprzód w księztwie Litewskiem, których zowią Ginwił Piotrowski, patrz Ginwił: drudzy w Ruskiem województwie. Walentyn, syn jego Mikołaj podstoli Chełmski, tego zaś syn Marcin, który spłodził Mikołaja cześnika Mielnickiego, sędziego kapturowego Chełmskiego 1733. Jan pisarz Chełmski, sędzia kapturowy 1679. Józef Korwin wojski Czerniechowski 1705. Ewa, i Maryanna zakonnice u wszystkich ŚS. we Lwowie. N. miał za sobą Helenę Blinowską. Krystyna 1*mo voto* Morskiego, 2*do* Jędrzeja Baranowskiego herbu Rawicz małżonka. *Baran.* Stanisław, który dobra Kuczkorowiec zapisał naszemu kollegio Łuckiemu. Są i w Mazowszu Piotrowscy: Stanisław, Tomasz, Kasper, Adam, Łukasz i Jędrzej 1648. Katarzyna Piotrowska Ginwiłowna, kuchmistrza Litewskiego córka, jako się mówiło w czwartym tomie, 1*mo voto* żyła z Stanisławem Nadolskim kasztelanem Rawskim, 2*do* z Hieronimem Wierzbowskim wojewodą Sieradzkim, 3*tio* z Stanisławem Skarszewskim kasztelanem Wojnickim; druga jej siostra Szwykowska podstolina Litewska, gorliwa zelantka o wiarę katolicką, lubo z mężem od niej dalekim żyła. Tu należy Franciszek regent ziemski Sendomierski, który zostawił z Obrębskiej synów, je-

dnego *sterilem*, od drugiego z Kleczyńskiej dwóch synów żyje 1740. Córka tegoż Franciszka, jedna Panną umarła, druga Barbara, żyje w dożywotniej przyjaźni z Szymonem Wołyńskim, herbu Odrowąż, 1740.

Łukasz Piotrowski komornik ziemski Dobrzyński potem podstoli deputat na trybunał koronny 1788. r. z ziemi Dobrzyńskiej. — Kasper z Sendomierskiego na elekcyą Stanisława Augusta Króla pisał się. Kazimierz skarbnik Wołyński 1792. Leon komornik ziemski Podolski. — Stanisław *Korwin* Piotrowski miał za sobą Annę *Lisowską* z tą spłodził synów pięciu: 1. Tadeusza, kanonika Inflantskiego. 2. Jędrzeja. 3. Pawła. 4. Cypryana. 5. Ignacego. Córek trzy: 1. Teresa za Antonim Zagurskim. 2. Anna 1*mo voto* za Jerzym Dowejkiem rotmistrzem księztwa Żmudzkiego, z którym synów dwóch, Stanisława i Jędrzeja i córkę Annę, 2*do voto* za Antonim Firlejem Konarskim najprzód pułkownikiem artylleryi koron. potem generałem wojsk, z tym *sterilis*. 3. Barbara 1*mo voto* za Michałem Sosnowskim z tym zostawiła dwóch synów, Łukasza i Stanisława, córkę jednę za Stanisławem Zaleskim starostą Korabiewskim. 2*do voto* za Tomaszem Bydłowskim szambelanem J. K. Mci sędzią nad Dnieprskim. Z którym ma dwóch synów: Stanisław Szczesny i Bonawentura, i córka Fortunata. — Jędrzej *Korwin* Piotrowski syn Stanisława z *Lisowskiej* spłodzony, pułkownik wojsk koronnych, dziedzic dóbr ziemskich *Wysokie Mazowieckie* w ziemi Drohickiej, *Nadarzyn* w ziemi Warszawskiej, miasto *Brzesko cum attinentiis* w województwie Krakowskiem. Wszedł w śluby małżeńskie z Zofią *Stanicką*, z tą spłodził czterech synów. 1. Mikołaja, 2. Jędrzeja, 3. Adama i 4. Jana, córkę jednę Anielę za Andrzejem Ciemniewskim sędzicem Rożańskim. — Paweł Piotrowski dziedzic na *Motrankach* w Kijowskiem województwie, z Maryanną *de Zamell sterilis*. Ignacy Piotrowski pułkownik wojsk koron. miał za sobą Teklę która 1*mo voto* była za Honorym Tyszkiewiczem, z domu *Bohuszewiczowna* z tą córka jedna Antonina. — *Heraldyka Wielądka.*

Piotrowski *herbu Świnka*, w Wielkiej - Polszcze. Kasper Piotrowski kanonik Warszawski, z sejmu 1564. naznaczony do lustracyi dóbr królewskich w Mazowszu. *Const. fol.* 40. Jan dziekan Poznański, kustosz Sendomierski, scholastyk Łęczycki, kanonik Krakowski, sekretarz królewski 1587. *Constit. fol.* 450. brat jego Stanisław w wielu językach biegły. Jan pisarz ziemski Poznański. N. podkomorzy Lwowski miał za sobą Rokosowską, Jakóba podskarbiego koronnego córkę, z której córka Anna była za Jędrzejem Miaskowskim herbu Leliwa.

Piotrowski. Grzegorz Piotrowski pancernej chorągwi chorąży, mąż dzielny, i od młodości swojej do żołnierskiej przywykły, kędy jawne dał odwagi swojej dowody, to niewolnika przyprowadzając, to rany w różnych okazyach ponosząc, z dziećmi obojga płci między synów koronnych komputowany, na sejmie 1662. *Constit. fol.* 42.

Pipan. Jerzy i Jędrzej Pipan bracia rodzeni, na wojnach Szwedzkich, Kozackich, Moskiewskich, Węgierskich, doświadczeni, za Jana Kazimierza Króla, wiele ran dla ojczyzny poniósłszy, z potomstwem nobilitowani na sejmie r. 1662. *Constit. fol.* 39.

Pirawski *herbu Nałęcz zawiniony*, ze trzema gwiazdami, z których jedna jest na środku nad Nałęczem, drugie dwie po bokach Nałęczu przy zawinieniu, takem go widział w panegiryku: *Virtutis et honoris*, Tomaszowi Pirawskiemu biskupowi Nikopolskiemu, suffraganowi pierwszemu i officyałowi dziekanowi Lwowskiemu, przypisanym; fundował ten Tomasz kaplicę S. Tomasza przy katedrze Lwowskiej; na OO. Dominikanów u S. Maryi Magdaleny, i Panny zakonne S. Brygitty, dobroczynny. *Okol. Russia Florida fol.* 82. umarł 1625.

Piruski. Stanisław Piruski, cztery dworzyszcza, w królewskiej wiosce Skniłów, zapisał do szpitala Lwowskiego, co approbowała *Konstytucya* 1607. *fol.* 856. Jan w Ruskiem województwie 1632. Jan w Orszańskiem 1648. Anna zakonnica S. Brygitty.

Pisanka *herbu Prus 3tio*, w ziemi Wiskiej. Jan i Kazimierz Pisanka 1674. roku. Krzysztof podstarości grodzki Wiski 1671. Szymon 1692.

Pisarski *herbu Śreniawa*, w Krakowskiem województwie, z krzyżem tego herbu zażywają. Grzegorza z Pisar czytam na liscie u *Paproc. o herb. fol.* 16. *w roku* 1319. Jan Pisarski rotmistrz, którego nagrobek w Rudawie, z herbami, Śreniawa, Bogoria, Lis, Ogończyk. Mikołaj tamże spoczywa z żoną swoją Dorotą, i z synami, Janem rotmistrzem i Stanisławem, umarł 1570. Spłodził ten Stanisław trzy córki, Dorotę Połomską, Zofią Warpęchowską, i Barbarę Tomaszewską, synów zaś dwóch, Jana, który 1581. wszedł do grobu, i Stanisława, ten z Anną Wieruską, córką Wincentego z Lubomirskiej, zostawił córkę Annę, Jana Morskiego małżonkę, i synów pięciu: Jana, Achacego, Jakóba, Joachima i Przecława. Z tych Jan miał za sobą córkę Zygmunta Pałczewskiego, sędziego Zatorskiego, ale *sterilem;* z drugą Zofią Rożnowną córką Stanisława, zostawił potomstwo, córek dwie. Trzecią pojął Appollinarę Latoszyńską, córkę Józefa podczaszego Krakowskiego z Łyczkowny herbu Sulima urodzoną, która *post fata* jego poszła za Jacka Lanckorońskiego kasztelana Przemysłkiego, z tą zrodził Achacego starostę Wolbromskiego, który w okazyi z Turkami pod Chocimem poległ, złączył się był dożywotnie z Elżbietą Lipską herbu Śreniawa bez krzyża, córką Hieronima, a siostrą Jana

starosty Sądeckiego, z tej były trzy córki, Apollinara Dembińska herbu Rawicz, a *2do voto* Dembińska herbu Nieczuja, Barbara Dmoscicka, i Katarzyna zakonnica na Zwierzyńcu przy Krakowie S. Norberta: synowie zaś dwaj, Michał Achacy, i Antoni; pierwszy był porucznikiem województwa Krakowskiego, jest także jego Oracya w druku: *Aurea regnantis sapientiae corona D. Cantius*, 1685. *in fol. Cracov.* wszedł w kontrakty małżeńskie z Maxymilianną Grzybowską, córką Stefana z Windych Grzybowskiego stolnika Nurskiego, ta mu dwóch synów powiła, Konstantego *sterilem*, i Franciszka Achacego, z drugą Teofilą, Michała Zaporskiego podczaszego Lubelskiego herbu Gryf córką, miał córek cztery: Helenę Stefana Załęskiego pisarza ziemskiego Czerniechowskiego, Ludowikę Macieja Grajowskiego podstolego Latyczowskiego, Teresę Dominika Stojeńskiego sędziego grodzkiego Lubelskiego, małżonki, i Magdalenę, a w zakonie Teofilę, Bernardynkę w klasztorze Lubelskim. Franciszek Achacy syn Michała Achacego, pojął Franciszkę Jana Maleckiego podczaszego Latyczowskiego herbu Jelita córkę, z Umińskiej spłodzoną, z tej córka jedna Maxymilianna Anna. N. Pisarski miał za sobą Młoszewską podsędkownę Krakowską. *Baranow.* Achacy brat Jana 1632. r. miał żony dwie, pierwszą Janowską, Adama podsędka Krakowskiego z Bogusławskiej córkę: drugą Zarębiankę, wdowę po Glińskim, z tej były dzieci. Jakób trzeci brat Jana młodzieńcem umarł. Joachim czwarty, złączył się dożywotnie z Derszniakowną, od której potomstwo zostało. Przecław piąty. *Baranow.* Mikołaj Pisarski z sejmu 1678. naznaczony do lustracyi starostw Zarnowskiego i Chęcińskiego. *Constit. fol.* 14. N. była za Janem Janiewskim.

Pisarzewski *herbu Ślepowron.*

Pisarzewski *herbu Starykoń*, w księztwie Oświecimskiem. Jan Pisarzewski sędzia ziemski Zatorski, z sejmu 1662. komissarz do granic od Szląska, *Constit. fol.* 26. żył jeszcze 1674. Jędrzej miał za sobą Maryannę Rusocką herbu Zadora, z tej syn Alexander komornik graniczny Zatorski 1705. Stefan stolnik Bracławski, miał za sobą Szembekownę podkomorzankę Krakowską.

W roku 1778. Adam Pisarzewski sędzia ziemski Oświecimski. — *Przypisy Krasickiego.*

Pisarzewski *herbu Topor.* Jędrzeja Pisarzewskiego, tego herbu, wspomina *Odatovius w życiu B. Kantego, f.* 160. *Paproc. o herb. fol.* 275. namienia, że Pisarzewska była za Zebrzydowskim herbu Radwan. N. w wielkich respektach u kardynała Hozyusza 1579. *Rescius Epist. de transitu Hosii, Oper. Hosii tom. 2. fol.* 489.

Pisecki *herbu Wąż*, czyli **Piasecki.** Wąż zaś powinien być między piórami strusiemi, z tych był Jan Piasecki 1687.

Pisieński *herbu Poraj*, to jest róża pełna i czerwona w polu białem, na hełmie ręka zbrojna, dłonią do nas obrócona, po pierwszy staw ucięta, palcami prosto do góry, tak go opisuje *MS. o Familiach Prusk.* i że się nim pieczętują Rongelinowie Pisieńscy. Z tych był Jerzy sądowy ziemski Tczewski 1617. r. potem sędzia. Jerzy drugi, miał za sobą Annę Dulską, z tej było czterech synów, Marcin, którego żona Arciszewska, Krzysztof, który był przy kardynale Hozyuszu, Maciej, tego żona Brantowna, Jan scholastyk Krakowski, kantor Warszawski, kanonik Chełmiński, był na synodzie Piotrkowskim 1607. *Acta Synod.* Prałat cnót wielkich, dochody swoje na pomnożenie chwały Boskiej obracający, pochowany w Chełmży w kościele katedralnym. Adryan pojął Brantownę, z tej Katarzyna córka, była za Danielem Kazimierzem Kitnowskim; stryjeczne rodzone tej Kitnowskiej, jedna była za Fabianem Cemą wojewodą Malborskim, druga siostra tej rodzona za Przyjemskim z Piecewa. Była także Pisieńska za Bąkowskim sędzią ziemskim Malborskim, z której córka Wałdowska. N. Pisieński pisarz ziemski Pomorski, złączył się dożywotnie z Kitnowską, z której córka wydana za Zakrzewskiego von Felden dworzanina królewskiego. N. była za Garczyńskim. N. miał za sobą Czapską. N. za Mikołajem Opackim podkomorzym Warszawskim, starostą Piaseckim, wielkorządzcą Krakowskim.

Piskarzewski *herbu Łuk*, strzałą napięty, prosto żeleźcem do góry obróconą, na hełmie trzy pióra strusie: tak go opisują *Paproc. o herbach fol.* 682. *Okolski tom.* 2. *fol.* 207. *MS. o Famil. Pruskich.* Z tych Adam w województwie Brzeskiem Kujawskiem 1632. Gniazdo jednak tego domu, zdawna w województwie Pomorskiem. Ja mam z ustnej relacyi, że Piskarzewscy w Prusiech Ogończykiem się pieczętują, i że dawniejszemi czasy zwali się z Borowskiemi: ale gdy osiedli w Piskarach, ztąd nowego imienia nabyli.

Piskorski *herbu Dołęga*, w Dobrzyńskiej ziemi. Jeden z nich pod Pskowem z konia zsiadłszy, pieszo szedł do szturmu. *Paproc. o herb. fol.* 405. Jadwiga Piskorska była za Janem Dworzańskim herbu Rolicz, była to córka Krzysztofa z Sokołowny herbu Gozdawa. Niewiem czy tu należy Sebastyan Piskorski kanonik S. Anny J. U. D. którego w druku znajdują się te księgi: 1mo. *Kazania, na Święta Chrystusowe, Panny Maryi, i Świętych w Krakowie* 1706. *in 4to.* 2do. *Żywoty Ojców, albo dzieje i duchowne powieści Star-*

ców zakonnych Pustelników, od Ś. Hieronima napisane, a od niego na Polski język przetłómaczone, 1688. *in fol. Cracov.* 3tio. *Flores Vitae B. Salomeae Virginis, Principis Pol. Ordinis S. Clarae in Polonia Fundatricis, Iconibus Hierogliphicis etc. vernantes.* 1691. *in 4to Cracov.*

Piskorzewski, w Lubelskiem województwie. Mateusz Dziwisz Piskorzewski, kanonik Wileński 1581. w prawie biegły, w stylu gładki, jest w druku, jego, 1mo. *Oratio in funere Sigismundi Augusti Regis Pol. dicta* 15. *kalen. Mart.* 1574. *in 4to Cracov.* 2do. *Laudatio funebris Annae Jagielloniae Poloniae Reginae, Cracov. in 4to* 1597. 3tio. *Gratulatio ad Joannem Zamojscium Cancell. et Ducem Exercit. de nuptiis cum Batorea. Cracov. in 4to* 1583. *Starowol. in Hecat. elog.* 24. powiada: że napisał *Oeconomicorum libellum, egregium ingenii et styli sui monumentum:* i że niektóre z Łacińskiego, na Polski język, przetłómaczył.

Piszczański *herbu Prus*, ale z tą odmianą, że od prawej strony krzyża, tam gdzie połowicy krzyża niedostaje, kładą księżyc nie pełny, rogami do krzyża obrócony. Ci z Polski wyszedłszy, najprzód osiedli byli w powiecie Oszmiańskim, potem w Nowogrodzkiem województwie. Jan Piszczański z Lazarowiczowny spłodził czterech synów, Teodora Franciszka w zakonie Societ. Jesu, superiorem rządził w Słonimie. Drugi był rotmistrzem w Litewskiem. Trzeci porucznikował tamże. Czwarty Jan, ten z Agnieszki Galimskiej herbu Rawicz, zostawił syna Franciszka Jezuitę temi czasy.

Pitowski *herbu Nowina*, w Sieradzkiem województwie. Jan Pitowski syn Adama, wiele cudzych krajów zwiedził. N. dworzanin królewski, z konia zsiadłszy, pieszo szedł do szturmu 1582. zginął potem na tejże Moskiewskiej wojnie. Anna z Pytowic Pytowska Krzysztofa Horlemes małżonka. *Starowol. in Monum. fol.* 542.

Piwakowski *herbu Jelita*, w Sieradzkiem województwie.

Piwnicki *herbu Lubicz*, z tą jednak odmianą, że na hełmie między dwiema trąbami myśliwemi, tenże Lubicz kładą: to *MS. o Familiach Pruskich;* piszą się z Piwnic, w Kaliskiem województwie i Prusiech. Mikołaj Piwnicki w zakonie naszym, umarł w Gdańsku 1631. na usłudze zapowietrzonych. *Victimae Alegambe.* N. miał za sobą Dulską, z której dwóch synów spłodził dziedziców na Sapotach. Jan pisarz grodzki Chełmiński 1648. Marcin pisarz ziemski Chełmiński, poseł na sejm 1653. na nim deputat do umówienia

pewnej legacyi, *Constit. fol.* 9. Jerzy pisarz ziemski Chełmiński, z sejmu 1653. deputat na trybunał skarbowy: z tych jeden umarł 1653. pogrzebiony w Toruniu u Ś. Jana, po którym drugi zaraz wziął to pióro. Konstantyn Kazimierz pisarz grodzki Chełmiński 1684. r. tenże czy inszy Kazimierz miecznik Inflantski, miał za sobą Katarzynę Borowską. Jan pisarz ziemski Chełmiński, deputat na trybunał koronny r. 1718. Jan Franciszek podwojewodzy Chełmiński, i Kazimierz pisarz ziemski Chełmiński, posłowie na sejm 1730. N. była za Wojciechem Leskim.

Kazimierz na *Płużnicy* Piwnicki sądowy ziemski Chełmiński dedutat na trybunał 1742. r. — Konstantyn Piwnicki kanonik Chełmiński i Warmiński deputat 1754. na trybunał koronny z kapituły Chełmińskiej. — Kazimierz sędzia ziemski Chełmiński deputat z województwa Chełmińskiego 1757. r. — Waleryan na *Piwnicach* Piwnicki miecznik ziem Pruskich, poseł na sejmach 1764. i 1768. z województwa Chełmińskiego, a potem komissarz skarbowy 1778. r. — Ignacy Piwnicki sądowicz Chełmiński na *Zajączkowie* dziedzic w województwie Chełmińskiem, poseł na sejmach 1764. i 1768. z województwa Malborskiego, ten wszedł w śluby małżeńskie z Teresą *Dziewanowską*, Juliusza i Ludwiki z *Pawłowskich Dziewanowskich* kasztelaństwa Chełmińskich córką, z którą spłodził córek dwie: Ludwikę i Konstancyą i syna jednego Aloizego Piwnickiego. Dominik na *Zajączkowie* Piwnicki szambelan J. K. Mci brat rodzony Ignacego ten dwużenny z pierwszą N. *sterilis*, z drugą z Heleną *Konarską* spłodził synów: Stanisława, Ignacego i Jana, i córkę Józefę. — *Heraldyka Wielądka.*

Piwo *herbu Prawdzic*, w Płockiem, Bełzkiem, i na Dobrzyńskiej. N. Piwowna Jerzego Tolibowskiego cześnika Brzeskiego małżonka. Jan Piwo z Anny Sierpskiej, córki Felixa Sierpskiego kasztelana Rypińskiego, wdowy po Janie Wolskim, rodzonym biskupa Płockiego, z którą wziął pół Sierpska, Okalew i Kiernozie, spłodził czterech synów: Jędrzeja, Adama, Mikołaja, Krzysztofa. Krzysztof podczaszy Płocki 1648. tenże czy inszy pisarz ziemski Gostyński 1632. żona Dorota Otolska; brat jego Jędrzej starosta Szczyrcieński, u którego Zamojski kupił stary Zamość, zkąd się pisać począł Zamojskim, z Anny Gomolińskiej kasztelanki Spicimirskiej, miał syna Stanisława z Opolska Piwo, podczaszego Płockiego, ten uczynił pewną fundacyą w Sierpsku, mąż pobożny, szczodry, i łaskawy, żona jego Zofia Magdalena, Jana Loki starosty Borzechowskiego córka. *Łuk. Paproc. Łask. Cudow. f.* 26. Maryanna Jana Kosackiego małżonka. *Idem fol.* 50. Piotr łowczy Dobrzyński 1632. N. miał za sobą Sienicką herbu Bończa, od tej był syn Mikołaj, który 1*mo voto* z Plichcianką, spłodził Jana i Remigiana, *steriles*, i trzeciego Krzysztofa, od którego była córka Krynicka, i

dwaj synowie, Mikołaj *sterilis*, i Jan, który zginął pod Wiedniem: *2do voto* z Konarską, z której synowie, Marcin i Samuel bezpotomni, i trzeci Jerzy. *Geneal. Sienic.* Wojciech w ziemi Mielnickiej 1674. N. pułkownik w r. 1671. Tatarów, Krzemieniecką ziemię pustoszących, napadłszy, pobił i plon odebrał. *Histor. Coll. Luceor.*

W r. 1778. Kazimierz Piwo wojski Inowłodzki. — *Krasicki.*

Pląskowski *herbu Oksza.* W Mazowszu i w Prusiech. Z tych Paweł Alexander w województwie Pomorskiem r. 1674. Franciszek Kazimierz podczaszy Trembowolski, pisarz skarbu koronnego z sejmu 1678. komissarz do granic od Marchji. *Constit. fol.* 10. Mikołaj 1697. Dwaj rodzeni bracia Adam i Maciej Pląskowski z Reginy Kęskowskiej urodzeni, mając trzy siostry rodzone, z których jedna była za Pruszakiem, druga za Glińszczyńskim, trzecia za Wieckim, na wyposażenie siostr sprzedali dziedziczne dobra w Chełmach, a sami się przenieśli, do leżącego w tem samem Pomorskiem województwie, powiatu Świeckiego, i tam Adam we wsi Jaszczu, Maciej we wsi Rowiennicy osiedli. Adam Jaszcza dziedzic, pojąwszy w małżeństwo z Bajerza Bajerską, z nią spłodził cztery córki, i synów ośm: dwie córki zakonnicami reguły S. Benedykta w klasztorze Chełmińskim umarły, a jedna za Pawłowskiego poszła; druga *1mo voto* za Osłowskiego, *2do* za Ostrowskiego. Synowie zaś Adama Jan kanonik Kruświcki, officyał Bydgoski, Jakób najprzód pisarz grodzki, a potem ziemski Pomorski, dwa razy deputat na trybunał koronny *sterilis.* Stanisław i Alexander na Wiedeńskiej batalji zabici: Paweł na Dworskiej służbie *sterilis* umarł. Antoni Franciszkanem. Kazimierz Jezuita umarł 1726. roku. Mikołaj sądowy ziemski Świecki, pojąwszy w małżeństwo Zboińską kasztelankę Dobrzyńską, spłodził Józefa sądowego ziemskiego Świeckiego, deputata Pomorskiego na trybunał koronny, który *1mo voto* z Maryanną Pruszakowną, pisarzowną ziemską Pomorską, a teraz z Ewą Łaszewską sądowną Mirachowską zostawuje potomstwo. Tenże Mikołaj miał córek cztery: i wydał Ewę za Jakóba Trembeckiego sądowego Tczewskiego pisarza skarbowego ziem Pruskich majora wojsk J. K. Mci. Elżbietę, za Józefa Pruszaka sędziego ziemskiego Mirachowskiego, która zostawiwszy syna i córkę umarła, Zofią za Władysława Łebińskiego sędzica ziemskiego Mirachowskiego. Barbarę do zakonu reguły S. Benedykta klasztoru Chełmińskiego wyposażył. Brat rodzony Adama, Maciej sądowy Człuchowski, dziedzic we wsi Rowiennicy w 60. lat się ożeniwszy a 98. żywszy, spłodził córek trzy, z których jednę za Łyszkowskiego, drugą za Dobrzenieckiego wydał,

a trzecia zakonnicą została w klasztorze Chełmińskim reguły Ś. Benedykta, synów trzech: Franciszka, który w wojsku Brandeburskiem, a potem w Cesarskiem zostawał, potem powróciwszy się do Polski w Litewskiem wojsku cudzoziemskiego autoramentu zostawał, i w Litwie się z Kuprelowną ożenił, zostawiwszy syny i córki w powiecie Wiłkomierskim umarł. Michał umarł Jezuitą. Wojciech wziąwszy za małżonkę Zofią Kaweczyńską podkomorzankę Chełmińską, staróściankę Brodnicką, i sprzedawczy wieś Rowiennicę strzyjecznemu swemu, wyniósł się do województwa Chełmińskiego, i tam spłodził pięć synów. Od Wojciecha idzie Franciszek, który dworską i żołnierską służbę traktował, a złączywszy się dożywotnie z Franciszką Czapską miecznikowną ziem Pruskich, przeniósł się w Dobrzyńską, mając syny i córki. Olbrycht starosta Liczbarski, posłem na sejm kilką razy bywając, do tych czas młodzianem żyje. Józef pojąwszy rodzoną bratowej starszą siostrę Różę Czapską, miecznikownę ziem Pruskich zostawił synów i córki; czwarty syn Wojciech; piąty syn Piotr.

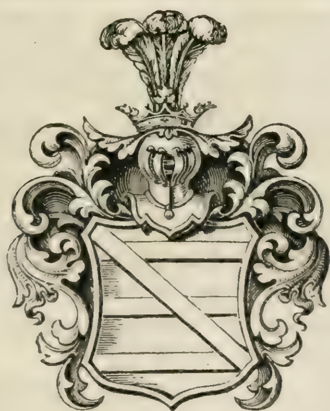
Pląskowskich dom temi czasy jeszcze kwitnie w Prusiech: z tych rodzeni bracia a synowie Wojciecha z *Kaweczyńskiej* Fabian suffragan archidyakon i officyał Chełmiński, biskup Martyrieński — drugi Józef starosta Brodnicki z *Czapskiej* spłodził synów: Andrzeja kanonika Warmińskiego, Felixa który ma za sobą *Lutomską*. Jana 1*mo Łabęcką*, 2*do Jeżewską* z tych potomstwo Józef, Ignacy, Franciszek, Maryanna, Teresa, Zofia małżonka Gabryela Przeradzkiego. Xawery kanonik Chełmiński. Córki tegoż starosty z *Czapskiej* Konstancya 1*mo voto* Czapska, 2*do* Jeżewskiego pisarza Kowalskiego małżonka, druga Katarzyna Gurska sędziowa ziemska Tczewska, trzecia Elżbieta 1*mo* Jeżewska, 2*do* Kozłowska pisarzowa ziemska Płocka, czwarta Franciszka za Grąbczewskim kasztelanem Chełmińskim. Trzeci syn Wojciecha z *Kaweczyńskiej* Franciszek, tego z *Czapskiej* potomstwo: Olbracht ten z *Czapskiej* kasztelanki Elbląskiej spłodził syna Jakóba, córki Kandydę i Juliannę. Jędrzej drugi syn Franciszka ten osiadł w Małej-Polszcze, Kazimierz i Wojciech *sterilis*. Olbracht starosta Nisborski czwarty syn Wojciecha z *Bagniewskiej* wdowy po Czapskim spłodził córkę jedyną Annę ta wydana za Romockiego chorążego Wyszogrodzkiego. Piotr sądowy Dobrzyński piąty i najmłodszy syn Wojciecha z *Kaweczyńskiej* pojął *Cisowską*, z tej Michał ten z *Czaplickiej* ma potomstwo, Onufrego, Maryannę zakonnicę w Toruniu i Barbarę. Siostra tych piąciu braci Barbara zakonnica w Toruniu. Józef sędzia Swiecki stryjeczny brat wyżej wspomnianych z N. spłodził dwóch synów, Mikołaja ten młodo zszedł z świata, drugi Wiktor z *Wybczyńskiej* zostawił córkę i syna Jana. Siostry rodzone Józefa sędziego Swieckiego, Ewa małżonka Trembeckiego, sądowego Tczewskiego, o niej Niesiecki czyni wzmianka, drugiej zaś siostry niepołożył ta wydana była za Łebińskiego dziedzica na Kielnie. — Są Pląskowscy w księztwie Litewskiem

z tych roku 1778. Ignacy Pląskowski strukczaszy Kowieński. — *Przypisy Krasickiego.*

Plastwig *herbu Koss*, takim go kształtem zażywają w Prusiech Plastwig, jako i Kossowie, według *MS. o Familiach Pruskich:* luboć on ich zowie Pluszwicami. Joannes Plastwig *Decretorum Doctor*, *Decanus Varmiensis*, jego jest w druku, *Chronicon de Vitis Episcoporum Varmiensium*, *scriptum* 1464. *editum simul cum Tretero in Episcopis Varmien. in fol.*

Plat *herbu Lniski* w Prusiech, herb ten opisałem pod Lniskiemi, z *MS. o Familiach Pruskich.*

Platemberg *herbu Łagoda*, to jest tarcza na dwie części linią wzdłuż podzielona, na hełmie dwa strusie pióra na ukos, jak litera V ułożone. *Dedic. Specul. Juventut.* Dom starożytny w Inflanciech, w którym było *Magisterium Ordinis Cruciferorum* w Inflanciech, Walcer Platemberg starosta Nowogrodzki 1632. r. Jerzy podkomorzy Wendeński, starosta Czorsztyński, któremu zdradą ubiegł zamek Czorsztyński, Napierski rzeczony Kostka 1651. Bartłomiej podsędek ziemski i poseł z Semigallji 1648. r. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla.

PLATER HERB.

Trzy pasy na tarczy poprzek, a czwarty na nich z ukosa z góry od prawego boku tarczy, na dół na lewy bok, takem go widział odrysowany na domowej pieczęci *). Plater Wilhelm sztuką odebrał zamek Dyneburski od Moskwy w roku 1577. tegoż roku w kilkaset koni Inflantczyków, przybył na pomoc do obozu Polskiego, leżącego w Moskwie pod Wie-

---

*) Podług *Małachowskiego i innych*, pole tarczy powinno być czerwone, pasy na niem białe. — *P. W.*

liką. Jan pułkownik i Henryk 1632. N. Plater z województwa Smoleńskiego, bronił Smoleńska od Moskwy 1654. r. i po kilka kroć Moskwę jazdą swoją odbił od murów Smoleńskich. Jan Teofil rotmistrz królewski, wojski Inflantski, z sejmu 1678. komissarz do pewnych granic, *Constit. f.* 9. i 1682. do postanowienia kościołów katolickich w Inflanciech, *Constit. fol.* 10. Jan Jędrzej starosta Starodubowski 1674. tenże czy inszy Jędrzej starosta Dyneburski, 1685. z sejmu deputowany do rewizyi skarbu koronnego, *Constit. fol.* 8. umarł wojewodą Inflantskim 1696. syn jego Ferdynand 1704. a teraz gdy to piszę, podkomorzy Inflantski, ma zda mi się za sobą także Platerownę: brat jego rodzony Jan starosta Dyneburski, żona jego Brzostowska herbu Strzemię kasztelanka Trocka. Trzeci ich brat stryjeczny, temi czasy wojski Inflantski, miał za sobą Ogińską podstolankę Litewską. Fabian podkomorzy Inflantski 1704. N. officyał Kamiński temi czasy. N. marszałek nadworny Litewski, którą łaskę wziął po Zawiszy w roku 1738. umarł 1739. Ferdynand łowczy Litewski temi czasy. N. starosta Inflantski poseł na sejm 1738. roku.

Konstanty Ludwik Plater kasztelan Trocki, pojął Augustę *Ogińską* wojewodzankę Trocką z *Wiśniowieckiej* urodzoną, umarł r. 1777. zostawił potomstwo, z tego: Józef starosta Dynaburski, pisarz polny Litewski, pojął *Sosnowską* pisarzownę Litewską. Siostra kasztelana złączona z Tadeuszem Burzyńskim. — Jerzy Plater chorąży Inflantski. — *Krasicki.*

Platkowski, w Wileńskiem województwie. Wojciech Platkowski 1648.

Playski. N. Playska była za Potockim Janem herbu Pilawa. Plaski miał za sobą Felicyannę Zebrzydowską; *Paproc. o herb. fol.* 571. Playski Jan Nepomucen zakonu S. Pawła pustelnika, jest jego w druku, *Kazanie na pogrzeb. Kazim. Pocieja wojew. Witebsk pod tytułem: Walor wielkiego depozytu, Cracov.* 1729. *in fol.*

Plecki. Plecka Walentego Kucińskiego małżonka, Barbara na imię, dziedziczka na Radzikach, które wniosła w dom Kucińskich.

PLEMIĘCKI HERB.

Powinien być pas, czy rzeka, przez środek tarczy wszerz idąca, nad nią dwie róże białe, jedna podle drugiej, pod nią jedna róża, w czerwonem polu; na hełmie dwie chorągwie na boku, tyłami na bok, na każdej krzyż, nad koroną róża między chorągwiami z różczką i czterema listkami na

PLEMIĘCKI HERB.

niej; tak go opisuje *MS. o Famil. Pruskich*, i gdzie indziej toż mi się widzieć dostało. Takiż herb jest w Chełmży w katedrze w kaplicy ś. krzyża, z tym napisem na nagrobku, *Hic jacet Venerabilis Dominus Gregorius Veydener Canonicus et Officialis Culmensis*, *qui obiit* 1559. 13. *April.* Tym się herbem pieczętują Plemięccy w Prusiech, dom w tej ojczyznie zasłużony: dla tego od Kazimierza III. Króla Polskiego, Kowalowski zamek i miasto mieli sobie nadane, jako mówi *Histor. Polon. Pruth. Possel. fol.* 80. Daniel Plemięcki starosta Kowalewski roku 1581. *Constit. fol.* 395. Agnieszka zakonnica S. Benedykta w Chełmnie 1579. która po zdezolowaniu od herezyi klasztorów Panieńskich w Prusiech, tylko sama w tym konwencie została, i utrzymywała jako mogła, żeby go heretycy nie opanowali. *Acta Reformat. Monast. Culm.* Jan poseł na sejm 1589. podpisał tranzakcyą Będzińską. Achacy kasztelan Chełmiński 1603. *Hist. Polon. Pruth. fol.* 624. Fabian mąż wielkich cnót, co o nim opowiada chorągiew, zawieszona w kaplicy południowej w Toruniu u S. Jana, którą mu wystawił Rafał Mikołaj Kostka starosta Malborski i Starogardzki, z żoną swoją Zofią Katarzyną Plemięcką 1622. Elżbieta ksieni Grudziądzka 1651. Daniel proboszcz Nietychowski, brat stryjeczny Zofji Kostczyny staróściny Malborskiej, drugi Samuel 1641. podobno ten Samuel miał za sobą Bażeńską, wdowę po Janie Kostka. N. Plemięcka Łukasza Elzanowskiego kasztelana Chełmińskiego, druga Stanisława Działyńskiego wojewody Chełmińskiego, małżonki. Jędrzej Dadzibog 1648. Jan starosta Kowalewski, żona jego Katarzyna Rabianka. *MS. Konopatsc.* N. miał za sobą Czapską. N. Lubodziejskiego herbu Nałęcz małżonka. Mikołaj i Józef 1699. ten miał za sobą Konstancyą Trem-

becką, która potem poszła za Kazimierza Gralewskiego. Były niegdy dziedziczne w tym domu dobra, Plemięty, Dębieniec, Wronie, Ostaszowo, Umgowo, Ryńsk, Orzechowo, Czystochleb, Tucznica, Stygi, Długie, Czułowo z przyległościami. Jan na pierwszej probacyi w zakonie naszym życie zamknął w Krakowie 1694. r. N. miał za sobą Urszulę Kitnowską. Katarzyna była za Jędrzejem Gulczewskim.

Pleszkowski *herbu Pogonia 4to*, ale z tą odmianą, że powinna być bez obłoków ręka zbrojna po ramię prawa, w łokciu trochę nakrzywiona, w prawą tarczy obrócona, szablą Polską jak do cięcia zaniesiona, w polu czerwonem, na hełmie, z złotej korony, wychodzi pół męża zbrojnego z szablą w ręku, tym kształtem, jako i na tarczy: tak go opisują, *Paproc. o herb. fol.* 695. *Okol. tom.* 2. *fol.* 450. *MS. P. Kojał. Klejnoty fol.* 93. Herb ten nadany od Króla Stefana Batorego Krzysztofowi Stefanowiczowi pisarzowi skarbu królewskiego, który pod expedycyą Moskiewską pod Połockiem i Wielkiemi Łukami, dawszy dowody nieulęknionego serca, gdy Pleszków nasi oblegli, a Moskwa wycieczką z miasta na nich wpadła, on nietylko, że nieprzyjaciela nacierającego mężnem sercem odrzucił, ale też heroicznie umykających goniąc, raził: za co w komput rycerstwa Polskiego policzony, i tym herbem nadany, który od pogoni za Moskwą, Pogonią nazwany, sam zaś Krzysztof od miasta Pleszkowa, pod którem się to działo, Pleszkowskim zawołany, o czem *Paproc.* przywodzi list Stefana Króla w roku 1581. Takiż ze wszystkiem herb jest Bosnji Słowackiej, o czem świadczy *Hulsius in Chronol. a Bullenger lib.* 3. *Histor.* pisze, że w roku 1566. w Londynie w Angljі, widziano znaczną rękę z obłoków wypadającą, miecz w ręku trzymającą, a ku słońcu pomykającą się. Paweł Pleszkowski w Krakowskiem 1632. r. N. miał za sobą Prazniczowską, z której córka była za Alexandrem Dembińskim.

Pleszyński, w Rawskiem województwie. Kazimierz z Pleszna Pleszyński 1674. *Księgi Grodzkie Ostrzeszowskie* w roku 1600. tranzakcyą tego domu zapisały.

Plichta *herbu Półkozic*, w Krakowskiem i Rawskiem województwach. *Dominik Paulaci Ordin. Praedic. w dedykacyi swoich kazań, powiada*, że od książąt Ruskich Plichtowie swoje początki zabrali, z których niektórzy do Czech i Morawskiej ziemi wynieśli się, albo według *Paprockiego in Speculo Moraviae*, za czasów Władysława pierwszego, czy też drugiego, Króla Czeskiego, albo według *Hageka*, trochę poźniej, to jest za czasów Przemysława, czy też Wacława, Ottokarów, Królów Czeskich. Z tych pierwszy Plichta, Tej-

nicki klasztor Ś. Klary w Czechach, *circa Launam, regiam in Bohemia civitatem*, fundował i wystawił, kędy i on, i synowie, i wnukowie jego pogrzebieni leżą: córka jego Kunegunda z Zierotynia Plichcianka, żona Jarosława Sterberga w Ołomuńcu w Morawach, tejże reguły, panieński klasztor wymurowała i nadała. Trzeci tymże zakonnicom konwent wystawił i uposażył *Antomatensem*, drugi Plichta; trzeciego Plichty brat Ziemisław był Templarczykiem, brat jego Hobard, i drugi Busko Maltańskiemi kawalerami. Plichta Zierotyn, dziekan katedralny Proski, za Karola IV. Cesarza. W Polszcze też nie mniej ten dom pięknie kwitnął. Jan Plichta zakonu Ś. Franciszka w roku 1399. od stolicy apostolskiej prowidowany po Jędrzeju Wasiło na biskupstwo Wileńskie, jako ma *Vadingus in Annal. Min. nro.* 6. *i Biernac. in Speculo Minor. fol.* 265. przecież Jakób herbu Znin, a nie on, na tej się katedrze utrzymał: przeto i ja tylko Jakóba w pierwszym tomie położyłem. Plichta marszałek książąt Mazowieckich, w roku 1409. posłował z innemi do Wacława Króla Czeskiego. *Biel. fol.* 290. *Paprocki o herbach*, o jednym z nich pisze, że był wojewodą Warszawskim, ale roku którego na tem krześle siedział, nie wyraził. N. Mikołaja Krasińskiego stolnika Ciechanowskiego małżonka 1480. Anna Wawrzeńca Lipskiego sędziego ziemskiego Rawskiego, koło roku 1600. Jana wspominają *Konstytucye* 1576. *fol.* 246. i 1577. *f.* 321. Stanisław stolnikiem był Sochaczewskim 1589. *Constit. fol.* 359. pod tenże czas posłował na sejm i podpisał tranzakcya Będzińską: wziął potem kasztelanią Sochaczewską, jako namienia *Okol.* Konstantyn Plichta, najprzód kasztelan Sochaczewski, z sejmu 1616. deputat do kwarty Rawskiej, *Constit. fol.* 41. i 1609. *Constit. fol.* 907. do lustracyi dóbr królewskich, potem wojewoda Mazowiecki, Gostyński, Lipiński, Nieszowski starosta, marszałek Władysława Królewicza, a potem Króla Polskiego, rotmistrz sławny i regimentarz w Prusiech i Wołoszech. Jan chorąży Sochaczewski, posłował na sejm 1618. zkąd deputatem stanął na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 4. Paweł podkomorzy Rawski i rotmistrz według *Okol.* Mateusz podkomorzy Rawski, z sejmu 1631. naznaczony do rewizyi ksiąg ziemskich Rawskich. *Constit. fol.* 28. Ten z młodych lat swoich wojenny żołd prowadził u Michała książęcia Bessarabji, ale zrozumiawszy, że Polszcze wojnę knuje, do Zamojskiego hetmana przeniósłszy się, z nimże przeciwko Michałowi mężnie stawał. Michał i Janusz odważni rotmistrze w Węgrzech u Rudolfa Cesarza. Któregoś z tych podkomorzego Rawskiego, było pięć córek: 1. Ewa Rysińskiemu kasztelanowi Kruświ-

ckiemu; 2. Anna Samuełowi Lipskiemu herbu Łada; 3. Załuskiemu; 4. Przerębskiemu; 5. Polixena Janowi Chryzostomowi Bielickiemu skarbnikowi Rawskiemu, zaślubione. Walentyn z Kolacina najprzód podkomorzy Rawski, z tym tytułem posłował na sejm 1623. *Constit. fol.* 5. i 1625. deputat do kwarty Rawskiej *Constit. fol.* 5. i 1627. na trybunał Radomski, *Constit. fol.* 5. w roku 1629. już kasztelan Rawski, starosta Spiski, w trybunale koronnym i Radomskim kilka razy marszałkował, z wielką u wszystkich pochwałą, świat pożegnał w roku 1639. na nasze kollegium Rawskie dobroczynny, złączył się był dożywotnie z Wołucką, z której syn był Maxymilian dworzanin królewski, młodo umarł, córka Agnieszka wydana za Mikołaja Radziejowskiego kasztelana Łęczyckiego, brata rodzonego, Hieronima podkanclerzego koronnego. *Treter. in Episc. Varmien. fol.* 174. Miał i drugiego syna, o którym namienia *Okolski.* Oktawian starosta Gostyński i Strzelicki, syn Konstantyna wojewody Mazowieckiego, pisał się na Skotnikach. N. a podobno syn Oktawiana, starosta Gostyński, żona jego Anna Zapolska, Stanisława starosty Dybowskiego córka, o drugiej namienia, *Panegyr. Ressel.* że była Maryanna Barbara Dąbska kasztelanka Konarska. Stanisław podstoli Sochaczewski, Kazimierz i Adam 1632. Jan wojski Gostyński i Piotr 1648. Daniel i Jan 1674. Konstantyn umarł 1693. r. kilka razy deputat na tsybunał koronny. Teodor, Gostyński podkomorzy, marszałek województwa Rawskiego pod interregnum 1696. N. Krzysztofa Tarnowskiego Rolicza, druga Mikołaja Piwo, małżonki. N. miał za sobą Helenę z Niszczyckiej Izbińską.

W roku 1422. Plichta ze *Skotnik* chorąży Sochaczewski, podpisał przymierze między Władysławem Królem a Krzyżakami. — *Cod. Dipl. Vol. IV. fol.* 114. — W r. 1788. Józef Plichta komornik Sochaczewski. — Kazimierz regent. — Ignacy burgrabia. — *Przypisy Krasickiego.*

Pliniecki, w księztwie Mazowieckiem, Stanisław Pliniecki 1648.

Pluszczowski, w Żmudzi, Dawid Pluszczowski r. 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla Polskiego.

Pluwiński. Adam i Alexander Pluwiński w Podlaskiem województwie 1632. Wacław ale Płowiński w Wołyńskiem.

Płachecki *herbu Jastrząb,* takim kształtem, jak masz pod literą H, Haubicki, ci kwitną w Prusiech. *MS. o Familiach Pruskich.*

W r. 1778. Roch Płachecki regent grodzki Skarszewski. — *Krasicki.*

Płaczkowski, w Wielkiej-Polszcze. Marcin Płaczkowski w Poznańskiem 1648. r. N. była za Kazimierzem Tomickim.

Płaskowicki *herbu Poraj*, z Polski niektórzy z nich osieli w Orszańskim powiecie. Józef Płaskowicki z sejmu komissarz 1717. *fol.* 19.

W r. 1788. Franciszek Płaskowicki krajczy Nowogrodzki. — Michał sędzia ziemski Piński. — *Krasicki.*

Pławiński. Jan Pławiński miał za sobą Zofią Trzaskowską, z tej było dwóch synów: Adam i Jan, tyleż córek: Maryanna Chrząszczewska, i Teresa Węgierska.

W r. 1778. Józef Pławiński podczaszy Przedecki. — *Krasicki.*

Pławski, w powiecie Słonimskim. Jan Pławski i Gabryel Jełczanin Pławski podpisali elekcyą Jana III.

Płaza *herbu Topor.* Że są tego herbu, świadczy przywilej Kazimierza Wielkiego, dany w roku 1366. który potwierdził Król Jagiełło w roku 1428. tam wspomina Jana Płazę. N. na presidium w Orsecie zostawiony 1520. o czem *Biel. fol.* 546. Jakób Płaza z Mstyczowa, którego syn Stanisław wielkorządzca Krakowski, starosta Ojcowski, ten siostrzenice swoje uspokoiwszy, całą fortunę swoję zapisał bratu swemu stryjecznemu. Jan starosta Lubaczowski, wspominają go Konstytucye 1587. *f.* 422. i 1590. gdzie posłował, *f.* 565. i 1570. zkąd był deputatem do kwarty Rawskiej *Constitut. fol.* 205. i 1576. zkąd był jeden z posłów do przyjmowania na granicach Polskich Stefana Batorego świeżo obranego Króla: *Constit. fol.* 250. *Biel. fol.* 652. umarł wielkorządzcą Krakowskim 1616. na zamku w Krakowie pogrzebiony, dobrze przed śmiercią herezyą odrzuciwszy, gorliwym o wiarę stał się katolikiem, żona jego Barbara Piekarska, trzech mu synów powiła: Jana, Zygmunta, i Stanisława, i córkę Katarzynę, Franciszka Rylskiego wielkorządzcy Krakowskiego małżonkę, drugą Annę Krzysztofa Komorowskiego kasztelana Oświecimskiego. Bracia rodzeni tego Jana starosty Lubaczowskiego, Mikołaj kuchmistrz koronny 1606. Stanisław dworzanin królewski i Jędrzej *caelebs.* Zygmunt, o którym wyżej, był starostą Tyszowieckim 1632. Stanisław czy Samuel opatem Witowskim 1643. *Constit. Synod. Varsav.* Krzysztof starostą Brzezińskim, spuścił synowi Alexandrowi starostwo. Brat ich stryjeczny miał za sobą Barbarę Minocką herbu Nowina, siostrę rodzoną Jana, Marka i Przecława, Minockich, z którą zostawił potomstwo syny i córki. *Baran.* Mikołaj Płaza w Sieciechowicach pogrzebiony 1535. r. co jego nagrobek opowiada. Tamże leży Barbara z Płazów Grzegorzewska, która umarła 1525. Tomasz kanonik Wiślicki, pleban u Ś. Szczepana w Krakowie, który, gdy zakonu naszego ojcowie pierwsi do Krakowa zawitali, mile ich przyjął, a potem i kościoła Ś. Szczepana naszym, za pozwoleniem biskupa

Krakowskiego, za approbacyą Króla Stefana, ustąpił. Alexander z Mstyczowa Płaza. *Acta Castren. Cracov.* 1650.

Płochocki, w województwie Mazowieckiem. Adam, Sebastyan, Jan Marcyan Płochoccy 1632. Adryan i Jan w ziemi Warszawskiej 1674. Felicyan łowczy Warszawski, komissarz do granic z sejmu 1703. *Constit. fol.* 23. Mateusz na Lipinach Płochocki, łowczy Warszawski 1697. *Constit. fol.* 23.

Płocki *herbu Prawdzic*, w Łęczyckiem województwie, patrz **Szczawiński.**

Płodownicki *herbu Dąbrowa*, z Płodownicy dóbr, tego imienia nabyli w Mazowszu.

Płomieńczyk *herb*, patrz **Zadora.**

Płom(y)kowski *herbu Pomian.* Bartłomiej i Jarosław sławni męztwem pod koronowem. *Długosz. Biel. fol.* 307. N. Płomykowski miał za sobą Barbarę Zebrzydowską siostrę rodzoną biskupa Krakowskiego. *Paproc. o herb. fol.* 275. z której syn Jakób kanonik Krakowski 1568. podpisał list Padniewskiego biskupa. Jan z Płomykowa wojewoda Brzeski Kujawski w roku 1304. *Dług. lib.* 9. *fol.* 907. ale ten zda mi się do herbu Leszczyc należał. Płonkowski, którego żona Elżbieta Sobocka herbu Doliwa. *Kazanie. Roczna pamiątka.*

Płonczyk. Jerzy Płonczyk dla zasług rycerskich w wojsku Litewskiem, między szlachtę poczytany i z potomstwem swojem, na sejmie 1676. o czem *Konstytucya fol.* 64. N. Płonczynska, była za Franciszkiem Marszewskim. N. Płonczyński miał za sobą Elżbietę Pepłowską wdowę do Osieckim i Bartnickim.

Płoński *herbu Prus 1mo*, w Przemysłkiej ziemi. Z Płonnik Alexy sędzia ziemski Dobrzyński 1436. u *Łask. w Stat. fol.* 140. Stanisław Płoński w Podlaskiem 1648.

Dom ten starożytny w województwie Podlaskiem, ma także swoje siedlisko wieś *Płonki* z której się piszą. Atoli i po innych województwach taż familia rozkrzewiła się. — Józef Płoński vice-regent grodzki Brański, i Kazimierz Płoński podpisali elekcyą Stanisława Augusta Króla z ziemi Bielskiej. — Wawrzeniec Płoński syn Macieja szambelan J. K. Mci mający swoją possessyą w *Kuleszach Chobotkach* w ziemi Bielskiej, ten przeniósł się do Litwy w województwo Nowogrodzkie, z *Wojciechowskiej* ma syna Józefa, brata rodzonego Krzysztofa mającego possessyą w *Kuleszach* w Podlasiu. — Jakób z *Płonek* Płoński, z Katarzyną *Wendowną* zostawił potomstwo dwóch synów: Tomasza i Bartłomieja, który kawalerem będąc w kawaleryi narodowej w potrzebie za ojczyznę roku 1793. pod *Szepetowką* życie położył. Tomasz zaś Płoński starszy syn Jakóba, a brat stryjeczny powyższego Wawrzeńca, odbywał różne funkcye w sądach i magistraturach krajowych, wszedł w śluby małżeńskie

z Agnieszką *Czerwińską*, z którą spłodził synów Edwarda Bogusława, i Ludwika Celestyna dwóch imion. Płońska z tejże familji mieszkająca w Dreznie, była żoną hrabiego *Minkwitz* konsyliarza tajnego aktualnego elektora Saskiego. — *Heraldyka Wielądka.*

Płoski, w Prusiech, Bartłomiej Płoski 1632. r. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla Polskiego.

Płoskirowski. Elżbieta Płoskirowska zakonnica u Wszystkich ŚS. we Lwowie.

Płoszowski *herbu Odrowąż*, w Sieradzkiem województwie. Ci od Kietlińskich poszli, ale od dóbr Płoszowa tego imienia nabyli.

Płotnicki. Paweł Płotnicki z Jadwigą Pęską spłodził Michała, i Alexandra *steriles*, i córki dwie: Katarzynę Wilczopolską i Konstancyą Sakowiczową. Brat Pawła Alexander, tylko miał sześć córek: Katarzyna była za Danielem Wilamowskim, Helena za Kazimierzem Winiaszem, Anna za Adamem Niemierowskim, Maryanna za Dubiskim, Konstancya za Boskim, Eufrozyna za Kowalskim.

Grzegorz Płotnicki w r. 1788. regent grodzki Piński. — Alexy regent graniczny. — *Krasicki.*

Płotowski *herbu Lubicz*, w Chełmińskiem województwie, w hełmie jednak bez korony kładą krzyż, po prawej stronie, a skrzydło do góry wzniesione po lewej, tak go opisuje *MS. de Famil. Pruss.* gdzie ich pisze Płutowski z Plutowa. N. Płotowska była za Janem Białobłockim herbu Ogończyk 1600. *MS. Konopats.*

PNIEINIA HERB.

Ten herb tak opisują *Biel. fol.* 137. *Paproc. o herb. fol.* 346. *Okol. tom.* 2. *fol.* 494. *Klejnoty fol.* 72. Powinny być dwie łapy niedźwiedzie, które trzymają jabłko, przez którego środek strzała od spodu przeszywa, tak, że jej pióra pod jabłkiem widać, a nad jabłkiem żeleźce strzały, pole

tarczy czerwone, na hełmie skrzydło sępie, czy orle, barkiem w prawą tarczy obrócone, przez nie strzała przeszyta, od prawego boku tarczy na lewy przechodzi: jabłko na tarczy powinno być białe, nogi czarne. Początek tego herbu ten naznaczają. Niedźwiedź się zjawił wielką szkodę ludziom czyniący, doświadczony strzelec zasadziwszy się na niego, gdy podobno jakłko przedniemi łapami chciał kłaść do pyska, tak go strzałą w gardło dobrze ugodził, że padł na wznak: w tym chybko przypadłszy do niego strzelec, przednie mu łapy odciął, i przyniósł przed książęcia Mazowieckiego, od którego wziął w nagrodę znaczne opatrzenie, i ten klejnot.

Herbowni.

Karwowski, *Olszyński*, *Starczewski*.
Kotarbski, *Rostkowski*,

Pniewski *herbu Jastrzębiec*, w Płockiem województwie. Wojciech Pniewski 1632. w ziemi Zakroczymskiej Zygmunt 1648. Jakób podwojewodzy Zakroczymski, i Wespazyan 1674. Paweł skarbnik Zakroczymski 1525. r. podpisał dekret przeciwko heretykom u *Łubiens. in Episcop. Płoc.* Tomasz, żona jego Dorota 1627.

W r. 1778. Marcin Pniewski podstarości Czerski w roku 1788. podkomorzy. — *Krasicki.*

Pniewski *herbu Nałęcz.* Piotr z Pniewa kanonik Płocki i Gnieznieński, kantor Poznański, vicarius i officyał, już był biskupem Płockim nominowany od Kazimierza Krola, koło roku 1463. ale tę infułę Papież Pius II. komu inszemu konferował. *Łubiens. in Vitis Episc. Płoc.*

Pniewki *herbu Odrowąż.* Jan Skarbek z Pniewa, archidyakon Zawichojski koło roku 1404. *Nakiel. in Miechov. fol.* 320. Jan z Pniewa archidyakon Krakowski *Decretorum Doctor* 1458. u *Łask. w Stat. fol.* 68. w swoich dziedzicznych dobrach Pniowie, kościół farny wystawił, który nadał dziesięcinami biskup Krakowski. *Starowol. Joan. Luteco.* Pniowska tego herbu, matka Stanisława Mieleckiego kasztelana Zawichojskiego. Mikołaj z Pniewa *S. T. D. Ord. Praedic.* spowiednik Władysława Króla Polskiego i Węgierskiego. Michał 1705. w Krakowskiem. Balcer pisarz grodzki Bełzki roku 1674.

W roku 1436. Wincenty de Pniewo podpisał pokój Brzeski. — W r. 1778. Józef Pniewski pisarz ziemski Stężycki. — *Krasicki.*

Pniewski *herbu Rola*, o tych pisze *Damal. in Episc. Vladisl.* N. Pniewski miał za sobą Helenę Białochowską. *MS. de Famil. Pruss.* Wojciech miał za sobą Agnieszkę Brodowską.

Pniewski *herbu Ślepowron*, z Pniewnik, Targonia z Pniewnik, spłodził córkę Annę, która zaślubiona Mikołajowi Mińskiemu, dobra Pniewnik i Kobyłkę w ten dom wniosła. Jakób w Podlaskiem 1632. r. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla Polskiego.

Pobiedziński *herbu Gryf*, w ziemi Przemyslkiej. N. Pobiedzińska była za Sarnickim herbu Ślepowron, za czasów Zygmunta I. druga za Cieplińskim. Piotr w województwie Ruskiem 1632. r. Marcin z sejmu 1676. komissarz do pogranicznych dyfferencyi, *Constit. fol.* 31. był potem podstolim Nowogrodzkim, z sejmu 1690. komissarz do granic od Węgier, *Constit. fol.* 18. pisał się z Pobiedna. Zuzanna Pobiedzińska z mężem swoim w czystości dobrowolnie umówionej żyjąc, skoro owdowiała, ślubem się wiecznym tejże czystości obowiązała, w tym tedy stanie wszystka się udała na służbę Boską, w ustawicznych modlitwach, w ostrości wielkiej życia, uczęszczaniu do Sakramentów SS. w miłosiernych uczynkach, lat pięćdziesiąt i coś przepędziwszy, poszła po zapłatę swoich zasług, w roku 1677. pewną summę, tak kościołowi Krakowskiemu u S. Piotra, jako i kollegium naszemu, zapisawszy. *Histor. Colleg. Cracov.* Stanisław w Litwie 1700. N. była za Marcinem Ustrzyckim.

Pobikrowski, w Podlaskiem województwie. Maciej Pobikrowski z sejmu 1576. naznaczony Poborcą. *Constit. fol.* 261. Stanisław i Jędrzej 1674.

W r. 1788. Mikołaj Pobikrowski komornik ziemski Stężycki. — *Przypisy Krasickiego.*

Pobłocki *herbu Jeleń*, nad głową jego księżyc być powinien nie pełny, i trzy gwiazdy, tym kształtem, że jedna gwiazda ma być przy jednym rogu księżyca, druga przy drugim, trzecia w środku księżyca, na hełmie trzy pióra strusie: tak go opisuje *MS. o Famil. Pruskich.* Są ci Pobłoccy w Mirachowskim powiecie, trzy mile od Lemburgu: leży jeden Pobłocki w Malborku, gdzie chorągiew wisiała nad nim.

POBOG HERB.

Podkowa powinna być barkiem do góry stojąca, w polu błękitnem, srebrna, albo polerowna żelazna, na grzbiecie jej krzyż złocisty, nad hełmem hart do pół, jakby wyskakujący z korony, na prawą rękę, w obroży, z smyczą. Tak go opisują *Paproc. w Gniazdzie Cnoty fol.* 201. i 1175. *O herb. fol.* 173. i *fol.* 673. *Okol. tom. 2. fol.* 423. Zowie się zwyczajnie ten herb Pobog, *Kromer* go zowie Poboże. W przy-

POBOG HERB.

wileju Hrodelskim Króla Władysława Jagiełła u *Łask. w Stat. fol.* 127. Pobodze. Że pochodzi od Jastrzębczyków, pospolicie chcą autorowie, wyjąwszy Joachima Bielskiego w kronice, ale czy prosto, czyli też przez Zagłobczyków, w tem zgodny nie masz między niemi. *Paproc. o herb.* i w *Książce Strom.* powiada, że Zagłobczyk (synowiec to miał być pierwszego Zagłobczyka według *Rożyckiego w Przemowie Załobnej)* mając sobie na hańbę, odmianę starożytnego herbu nakazaną, włożoną od wszystkiego pokrewieństwa na stryja swego, za pewny exces, żeby był tę niesławę z siebie i z potomstwa swego zwalił, starał się jaką znaczną przysługą to naprawić: więc do cudzych krajów i postronnych dworów wyjechawszy, i tam przez jakiś czas dobrze się zalecíwszy, otrzymał od owych panów list przyczynny do Papieża, którym zachwalony, łatwo wymógł, że mu tam herb odmieniono, to jest wyrzuciwszy szablę, krzyż na wierzchu podniesiony, a nad hełmem hart nadany, z listami potem papieskiemi do Bolesława Chrobrego Króla do Polski wróciwszy, Król pochwaliwszy i potwierdziwszy tę odmianę, herb sam Poboż od pobożności jego nazwał. Są jednak niektórzy, co twierdzą, że ten hart z tej okazyi wszedł na hełm tego herbu; gdy ten pierwszy Pobożanin, wielce się w cudzych krajach cnotą swoją przymiliwszy, pojął w małżeństwo znacznego domu Damę, która się hartem pieczętowała, na której kolligacyi pamiątkę, harta tegoż na hełm wyniósł: jakoż wiele bardzo domów jest we Francyi, Włoszech, Niemczech, Brytanji, które się jednym, albo i kilku chartami z obrożą pieczętują, o czem *Petrasancta cap.* 63. i 54. *Bielski fol.* 70. twierdzi, że jeden Pobożanin, między inszemi posłami, jeździł w legacyi po Kazimierza Mnicha, wzywając go na tron Polski.

Przodkowie domu tego.

Paprocki z Kromera kładzie tu Bolestę tego herbu, kasztelana Wiskiego, który za Bolesława Kędzierzawego trzymał w administracyi część pewną w Prusiech w roku 1167. *Cromer lib.* 6. syn jego miał być starostą Płockim. *Tenże autor w Gniazdzie Cnoty*, wspomina Bolestę podczaszego Króla Kazimierza w r. 1080. Bolesta starosta generalny Mazowiecki, na liscie Jana książęcia Mazowieckiego w r. 1387. u *Papr. o herb. fol.* 323. ale bym ja rozumiał, że ci Bolestowie byli Jastrzębczykowie, nie Pobożanie, ile że i herb Jastrzębiec, *Paprocki* zowie Boleszczycem, i familia Boleszów Jastrzębczyków jeszcze podziśdzień kwitnie, jako się mówiło w tomie czwartym pod herbem Jastrzębiec. *Długosz*, którego przywodzi *Paprocki*, o Pobożanach napisał, że *ad iracundiam proni.*

Stefan arcybiskup Gnieznieński, wprawdzieć go *Janicius*, *Paprocki*, do herbu Topor naciągają, *Okolski* już go tu, już tam wmięszał, atoli *Długosz* od tych wszystkich dawniejszy pisarz, Pobożaninem go mieć chce. Za jego powodem sejm w Gnieznie złożony, na którym postanowiono: aby Kazimierza na tron ojcowski z klasztoru Kluniaceńskiego sprowadzić, do czego swojej pracy i applikacyi deklarował nie żałować: do Rzymu tedy zajechawszy, uprosił u Benedykta IX. Papieża, że Kazimierza od ślubów zakonnych, i professyi wolnym uczynił, w Kluniaku potem siła pracował, żeby był Kazimierza z klasztoru na tron Polski namówił, skłonił się na prośbę jego i perswazyą Kazimierz, Stefan go do Polski sprowadziwszy koronował, i żonę jego z książąt Ruskich; Bolesławowi po nim Śmiałemu koronę na głowę włożył. Z Czechami o złupienie Polski, a osobliwie Gnieznieńskiej katedry, prawo zaczął, luboć z niemi nie wiele zyskał. W tych zabiegach śmierć go zastała w roku 1059. czyli jako chce *Janicius* 1058. *Damalew. in Archiep. Gnesn.*

Stefana wojewodę Krakowskiego, z listów klasztoru Czyrzyckiego, wypisał *Paprocki*, że kwitnął w r. 1145. Tamże się doczytał Floryana wojewodą Sendomierskim 1243. Adam był kasztelanem Krakowskim w r. 1260. o tych wszystkich mówiłem w pierwszym tomie. Jakóba także kasztelana Sieradzkiego położył tu *Paprocki*; miał to być według niego ojciec Piotra biskupa Płockiego, który umarł w roku 1263. ale że go inni do herbu Wąż pociągają, dla tego i ja o nim tam mówić będę, jako i o Bernardzie także biskupie Płockim mówiłem pod herbem Nowina, do którego go większa część autorów referuje.

Wolmir biskup Kujawski, wprawdzieć go jedni chcą mieć Jastrzębczykiem, drudzy herbu Belina, atoli *Damalew.*

in Vitis Episc. Cujav. twierdzi, że był Pobożanin, z proboszcza Kruświckiego, kanonika Kujawskiego, na tę katedrę obrany od kapituły 1258. r. był kanclerzem u Ziemowita i Kazimierza książąt Mazowieckich: wiele krzywd poniósł od Swentopełka książęcia Pomorskiego: wiele zatargi zażył z Kazimierzem książęciem Łęczyckim i Kujawskim, gdy go cenzurami kościelnemi obłożył, wiele dóbr do kościoła Kujawskiego przybyło, tak kupionych od niego, jako i od różnych Panów nadanych: prawo o granice między swoją i Chełmińską dyecezyą szczęśliwie uspokoiwszy, sam się też na wieczny pokój przeniósł w r. 1271. *Damalew. Nakiel. in Miechov.* Świętosława biskupa Poznańskiego między Pobożanami liczy, ale inni mówią, że był Jastrzębczyk, gdziem i ja o nim pisał.

Herbowni.

Barberius, Benisławski, Bielicki, Bromierski, Brzuchański, Burzyński, Bylicki, Cętkowski, Czyżowski, Dadzibog, Dłużewski, Dmochowski, Duszewski, Elert, Faliszewski, Filipowicz, Filipowski, Garliński, Gintowski, Gorski, Grabowski, Gumowski, Jamentowicz, Januszewski, Kalo, Kielanowski, Kierznowski, Kobylski,

Konarzewski, Koniecpolski, Kossobudzki, Krasnodębski, Kruszyński, Kucicki, Kutlewski, Łaniecki, Ławski, Łękawski, Malinowski, Miedźwiecki, Montowt, Muchowiecki, Nesterowicz, Nieczaj, Nieprski, Nieroszyński, Olszewski, Pągowski, Pakoszewski, Petelczyc, Polanowski, Popowski, Radomski, Rało, Rokszycki, Ruszkowski,

Rutkowski, Rymiński, Ryszczewski, Stanisławski, Staniszewski, Strzeszewski, Suchodolski, Surgolewski, Sutkowski, Sutocki, Szantyr, Szczucki, Szukszta, Szydłowski, Terejkowski, Tołoczko, Trzciński, Wiekowicz, Wierzchowski, Wilkowski, Wodoradzki, Wolski, Zapolski, Zarzecki, Zengwirski, Żeromski.

Duńczewski, Kuropatnicki, Małachowski i inni, następujące familie podają, jako tego herbu używające:

Andrzejkiewicz, *Cebrowski*, *Chomiński*, *Filemonowicz*, *Iskrzycki*, *Kotlewicz*, *Rymaszewski*, *Rzyszczewski*, *Sawaniewski*, *Zadarka*, *Zengoński*.

Nie wszyscy jednak tu położeni, jednym kształtem tego herbu zażywają a najprzód Krasnodębscy w powiecie Drohickim pieczętują się podkową, ale na niej kładą półtora krzyża. Wiekowiczowie kładą podkowę bez krzyża, a pod nią pół strzały żeleźcem do góry prosto, miasto piór strzały, serce, a na hełmie trzy pióra strusie. Szantyrowie w Litwie, pole tarczy wszerz linią mają przedzielone, na górnem piętrze noszą podkowę, ale krzyż nie na barku jej stoi, tylko w samym środku podkowy, na drugiem niższym piętrze herb Rawicz zwyczajny, na hełmie trzy pióra strusie. Sutoccy pod podkową, jak zwyczajnie w Pobogu, kładą rybkę małą pyskiem do góry, ogonem na dół, na hełmie trzy pióra strusie. Nieroszyńscy i Petelczycowie, miasto krzyża na barku podkowy, noszą pół strzały żeleźcem prosto do góry wyrychtowanej, a na hełmie trzy pióra strusie. Nieczajowie pod podkową bez krzyża, w polu czerwonem, zażywają strzały żeleźcem do góry prosto, a u dołu rozdartej, na hełmie trzech piór strusich.

Pochner *herbu Kotficz* na Szląsku. Namieniłem o nich pod tym herbem.

Pochorski, w ziemi Mozyrskiej. N. Pochorski z sejmu 1620. komissarz do granic województw. *Constit. f.* 15.

Pociej *herbu Waga*, w księztwie Litewskiem. Za czasów Zygmunta I. Króla Polskiego, kwitnął według *Sapiehy in Monumen. fol.* 136. Lew Pociej podskarbi Litewski, ten pojąwszy Annę Łuszczankę (która po jego śmierci ponowiła związki małżeńskie, z Dominikiem Pacem kasztelanem Smoleńskim) z niej spłodził trzech synów, Adama, Teodora, i Leona. Z tych Leona pisarza ziemskiego Brześciańskiego wspomina *Konstytucya* 1596. *fol.* 683. gdy go komissarzem do rozgraniczenia województw Podlaskiego i Brześciańskiego naznaczyła, nie została się po nim tylko córka jedynaczka, z Michałem Tryzną podskarbim Litewskim zaślubiona. Teodor był sędzią ziemskim Brześciańskim, z którym go tytułem zapisała *Konstytucya* 1589. *fol.* 560. *Histor. Sapiehana p.* 3. *fol.* 79. kasztelanem go chce mieć Brześciańskim, co jeżeli tak jest; tedy chyba po bracie Adamie wziął to krzesło: i ten tylko córkę zostawił Zofią z Fryderykiem Sapiehą wojewodą Mścisławskim dożywotnie zmówioną. *Okolski* pisze o jednej z tego domu, że była Jana Wisloucha małżonką, ta Kalwińskie błędy odrzuciwszy, w wielkiej pobożności i mi-

łosiernych uczynkach, stan wdowi prowadziła, przy tym kościele, gdzie mąż jej pogrzebiony, kaplicę wystawiła, którą srebrem do stu grzywień ubogaciła, apparatem kościelnym ozdobiła. Adam trzeci i najstarszy brat dopiero wspomnionych, a syn Lwa podskarbiego, najprzód sędzia ziemski Brześciański, o czem świadczą *Konstytucye* 1580. *fol.* 363. potem kasztelan Brześciański, z Anny Ostrożęckiej trzy córki, Annę, Alexandrę i Katarzynę, tyleż synów, to jest, Jana, Krzysztofa, i Piotra, spłodziwszy, gdy go żona odumarła, świat sobie zmierziwszy, zakonne życie obrał, pod regułą Ś. Bazylego Hipacym nazwany, nie długo się jednak mógł utaić w cieniu klasztornym: bo go wkrótce Zygmunt III. na infułę Włodzimierską i Brzeską wyniósł, od Michała Rahozy konsekrowany, po którego zejściu, metropolitą całej Rusi zawołany i archimandrytą Pieczarskim, gorliwym się stał, świętej z kościołem Rzymskim unji obrońcą; bo jak raz, jeszcze tylko Włodzimierskim infułatem będąc, z synodu Brzeskiego do Rzymu wysłany, posłuszeństwo stolicy apostolskiej oddał, tak i w drugich toż samo chciał gorąco wmówić. Jego w tym niesfatygowaną czułość, *et egregia in Ecclesiam Dei merita*, chwali synod Piotrkowski prowincyalny 1607. *cap. de Unione Constit. Synod. f.* 14. kędy też deklarował się synod, mocno stawać o skasowanie sejmowej konstytucyi, *in praejudicium* jego uformowanej. Seminaria Ruskie od niego fundowane, i seminarystowie do szkół Societatis ordynowani, aby się tym łacniej do tejże jedności skłaniali. Wyjednał przywilej u Zygmunta III. Króla Polskiego, aby duchownych Ruskich unitów, do sądów świeckich nie pociągano. Tą swoją zelozyą, tak na siebie schizmatyków zaostrzył nienawiści, że w Wilnie pod bokiem i prezencyą Zygmunta Króla, gdy processyi publicznej w dzień Bożego ciała, i on też w Metropolitańskim apparacie assystował, zajuszony schizmatyk chciał go zabić, i bez pochyby, zginąłby był ten godny prałat, gdyby był ręką lewą, zanisionej na cięcie szabli impetu nie strącił; przecież trzy palce ten zły raz, od najmniejszego począwszy aż do śrzedniego, odciął, a łańcuszek złoty na szyi wiszący, ostatek szabli na sobie utrzymał, że szyi nie raziła, i lubo złoczyńcy tego surowy dekret, życia odsądził, przecież dobry pasterz darował go życiem, palce zaś odcięte u Ś. Trójcy pod cudownym Matki Boskiej obrazem zawiesić kazał, z tą inskrypcyą, *Castigans castigavit me Dominus, non me autem tradidit morti.* Tak zasłużony kościołowi Bożemu, wiele ucierpiawszy, poszedł po zapłatę w roku 1613. w Włodzimierzu pochowany, kędy ciało jego nieskażone leży. Są w druku jego *Kazania i homilie w Supraślu* 1674. *in fol.*

2do. *O przywilejach nadanych Rusi od Królów Polskich, które Świętą Unią zalecają in 4to C. D.*

Jan podsędek ziemski Brześciański, a przedtem pisarz ziemski, jako świadczy *Process rozgraniczenia w r.* 1616. syn Adama kasztelana Brześciańskiego. Krzysztof drugi syn, siostra ich Alexandra Helena, księnią klasztor Panien Brygitek w Brześciu rządziła, w roku 1628. gdy śmiertelnie zachorowała, i już prawie konała, nagle w owym paroxyzmie zasnęła, ofiarowawszy się wprzód do S. Stanisława Kostki, po którym śnie zdrowa wstała. *Process. Kanoniz.* Od jednego z tych dwóch braci, rozumiem, że był syn Jarosław Pociej, deputat na trybunał Litewski 1643. Piotr, trzeci syn Adama kasztelana Brześciańskiego, ośm lat w Rzymie na dworze Klemensa VIII. przepędził, powróciwszy do ojczyzny, pisarzem był ziemskim Brzeskim, a z Zofji Kazanowskiej sędzianki Łukowskiej, zostawił trzy córki, Annę, Krystynę i Petronellę, synów zaś dwanaście: Pawła, ten pod Kumejkami, pod usarską chorągwią Kazanowskiego służąc, i mężnie na nieprzyjaciela nacierając, poległ; *Okol. tom.* 2. Kazimierza, Jana rotmistrza, Adama, stolnika Brzeskiego, którego córki dwie, Joanna, i Barbara zakonne sobie życie w klauzurze, pod regułą S. Brygitty, obrały, jakoż grunt ten, na którym klasztor w Brześciu tych Panien ufundowany, z domu Pociejów, im wiecznie darowany wyszedł: trzecia ich siostra za Sadowskim podstolim Brzeskim, a potem kasztelanem. Alexandra ksieni S. Brygitty w Brześciu. Piotra, Teodora, Wacława, Sebastyana rotmistrza, Stanisława rotmistrza, Samuela, Lwa. Któryś z nich pod imieniem Adama był biskupem Włodzimierskim i Brześciańskim 1655. *Kazanie pogrzeb. Cypryan. Stefanowsk.* Drugi z nich był skarbnikiem, którego córka Zofia, Franciszka Wężyka, podstolego Wieluńskiego małżonka, a potem kasztelana. N. była za Jędrzejem Piaseckim stolnikiem Brześciańskim.

Lenard, dwunasty syn Piotra pisarza ziemskiego Brzeskiego, najprzód pisarz ziemski Brzeski, potem podsędek, dalej sędzia, z tym tytułem wspominają go *Konstyt.* 1676. *fol.* 4. umarł wojewodą Witebskim, starostą Rohaczewskim, mąż rycerski, i na kościoły hojny, wspominają *Konstytucye* 1678. *fol.* 14. że kościół w Inflanciech wystawił i fundował, co approbowała Rzeczpospolita na sejmie: kaplicę także od Tryznów zaczętą w Brześciu Litewskim dokończył: złączył się był dożywotnie z Reginą Ogińską cywuna Trockiego córką, pozostałą wdową po Korfie (podobno miał i drugą żonę Lettawownę strażnikownę Litewską) ta, mu dwóch synów powiła, Ludwika i Kazimierza. Z tych Ludwik najprzód pisarz

ziemski Brześciański, porucznik książęcia Radziwiła, potem podkomorzy Brzeski, i poseł na sejm, deputat do Konstytucyi 1697. r. komissarz do traktowania z wojskiem Litewskiem, dalej strażnik Litewski, z tym tytułem posłował na sejm 1703. *Constit. fol.* 26. wziął zatem podskarbstwo Litewskie, z tego postąpił na kasztelanią Wileńską, przy której trzymał buławę wielką Litewską, umarł wojewodą Wileńskim w roku 1730. fundował w Kłodawie OO. Paulinów, żona jego pierwsza Zahorowska kasztelanka Wołyńska *sterilis*, druga Emerencyanna Warszycka miecznikowna koronna, z której córka dostała się w małżeństwo Franciszkowi Borzęckiemu podstolemu Litewskiemu, staroście Żydaczowskiemu, marszałkował ten Ludwik w trybunale Litewskim w roku 1714. Kazimierz Alexander brat jego, z chorążego Trockiego, na kasztelanią Witebską wyniesiony, z tej przesiadł się na kasztelanią Trocką, atoli z niej dobrowolnie choć wyższej ustąpiwszy, wziął województwo Witebskie, był oraz starostą Rohaczowskim, Zyzmorskim, i Surazkim, posłem nie raz na sejmy, marszałkiem trybunału Litewskiego dwa razy, pierwszy raz w roku 1711. drugi raz w roku 1719. pierwsza żona jego Chreptowiczowna, druga Chalecka Franciszka, której odumarł 1728. córki jego dwie zostały, jedna Barbara Józefowi Brzostowskiemu pisarzowi Litewskiemu zaślubiona, druga Teresa Humieckiemu wojewodzicowi Podolskiemu Ignacemu, teraz gdy to piszę stolnikowi koronnemu. Synów zaś trzech Antoni, Alexander i Michał. Fundował ten wojewoda bractwo S. Trójcy w Kitejszkim kościele. W Ostrownie kościół cudownej tam Matki Boskiej, niegdy od Zygmunta II. po zwycięzonej Moskwie ukoronowanej, nie małym kosztem reparował, apparatem bogatym przyozdobił, i do odnowy gorętszego nabożeństwa wielce dopomógł. W Witebsku sumptem swoim kolumnę marmurową, na niej statuę złocistą B. Jozafata arcybiskupa Połockiego i Męczennika, na temże samem miejscu, gdzie był ten święty od schizmatyków zamęczony, wystawił. W Wilnie OO. Paulinów fundował. Siedm nowych cerkiew po różnych miejscach i majętnościach swoich postawił, spustoszałych wiele reparował. OO. Bazylianom na dokończenie bazyliki siedm tysięcy wyliczył; dzwon wielki sto dwadzieścia kamieni ważący sprawił, pochowany leży po śmierci u OO. Bernardynów w Brześciu Litewskim.

Antoni najprzód oboźny Litewski, temi czasy strażnik Litewski i regimentarz, starosta Wołkowiski i Zyzmorski, syn pierwszy Kazimierza wojewody Witebskiego, żona jego Rozalia Zahorowska kasztelanka Wołyńska, z której tylko się

córka Ludowika została, ta Stanisławowi Lubomirskiemu podstolemu koronnemu staroście Sądeckiemu zaślubiona. Alexander brat jego podczaszy Litewski, starosta Olkinicki, teraz kasztelan Witebski, po Rdołtowskim, złączył się dożywotnie z Wojnianką herbu Trąby starościanką Bracławską wdową po Brzostowskim kasztelanie Mścisławskim. Michał starosta Rohaczewski trzeci brat: obraz cudowny Panny Maryi wsławiony cudami u OO. Bernardynów w Brześciu z domu Pociejowskiego wyszedł.

Alexander Pociej syn Kazimierza wojewody Witebskiego (jak wyżej) r. 1770. jeszcze w czerstwej starości żyjący osiadł krzesło województwa Trockiego r. 1742. umarł r. 1769. z *Wojnianki* spłodził córki Radziwiłowę podkomorzynę Litewską, i Tyszkiewiczową kasztelanową Mścisławską, synów także dwóch: z tych starszy Ludwik strażnik Litewski, z *Potockiej* wojewodzanki Poznańskiej zostawuje potomstwo, to wszystko wymarło i samże ten Ludwik strażnik w kilka dni po żonie życia dokonał r. 1771. — młodszy zaś Leonard obożny Litewski pojął *Radziwiłownę*, wkrótce potem umarł, zostawiwszy małżonkę przy nadziei, ta po śmierci męża porodziła syna, ostatnią iskierkę tego zacnego domu — wdowa zaś pozostała Leonarda ponowiła związki małżeńskie z Granowskim. — *Krasicki.*

Poczapowski *herbu Kotwica.* Jeremiasz czy jako chce *Kojał. in MS.* Michał Poczapowski władyka Łucki nastąpił na tę katedrę w roku 1621. ale gdy *ad visitanda limina SS. Apostolorum* do Rzymu odjechał, tym czasem dyzunici, obrali sobie za władykę Łuckiego Atanazego czyli raczej Pawła Puzynę: i tak jednego czasu katedra Łucka, dwóch razem różnego posłuszeństwa miała pasterzów. Poczapowski powróciwszy z Rzymu, umarł w Zydyczynie w r. 1637. po którego śmierci Puzyna siedząc lat kilkanaście, skończył życie w roku 1650. po nim na tę godność wyniesiony Józef Czaplic archimandryta Milecki w roku 1651. po nim wziął Dyonizy Bałaban 1657. r. dalej Gedeon książę Czetwertyński 1663. r. Alexander Poczapowski w Nowogrodzkiem województwie 1632. Jan w cudzych krajach zabity, mąż uczony.

Poczernicki *herbu Prawdzic*, w ziemi Ciechanowskiej. Mikołaj Poczernicki podstarości Ciechanowski poborca w tejże ziemi 1590. u *Januszow. w Stat. fol.* 361.

Poczobut *herbu Pogonia 4to*, ale go nazywają Zdarbożec, to jest w polu czerwonem ręka zbrojna z mieczem zaniesiona do cięcia, na hełmie także ręka, jako i na tarczy. Nazwiska tego nabyli od majętności Poczobody rzeczonej, leżącej w kraju Grodzieńskim, przodkom swoim za wysługi, od Zygmunta I. Króla nadanej, zkąd bardziejby się pisać miało Poczobod, niż Poczobut. Jedni z nich dla różnicy zo-

wią się Kondzicami, drudzy Odlanickiemi. Jerzy Poczobod Kondzic z Jadwigi Szymakowny, miał synów Krzysztofa, Jerzego, Jana, i Adama: z tych Krzysztof w powiecie Grodzieńskim pojął Annę Gurską, z tej byli synowie Adam, Piotr, Jędrzej, Jan, Waleryan i córka Konstancya. Jerzy przy dworze był Opalińskiego podkomorzego Poznańskiego. Samuel Odlanicki Poczobod sędzia grodzki Grodzieński 1648. roku. Jędrzej najprzód pisarz ziemski, potem podsędek Oszmiański, fundował OO. Dominikanów w Oszmianie co approbowała *Konstytucya* 1667. *fol.* 21. Bartłomiej i Michał 1700. Jan łowczy Wilkomierski 1674. Konstantyn 1648. Wawrzeniec Michał Odlanicki Poczobod sędzia, a przedtem podsędek Wilkomierski, posłował na sejm 1661. r. był deputatem na trybunał fiskalny Litewski. *Constit. fol.* 4.

Podaczewski, w Nowogrodzkiem województwie, Paweł Podaczewski chorąży Nowogrodzki, syn jego Mikołaj. Jan żył razem z Pawłem, synowie jego Jan i Jerzy.

Podajski, w Krakowskiem województwie Jan Podajski 1705.

Podbereski *herbu Gozdawa*, z tą jednak różnicą, że na tarczy powinien być orzeł o dwu głowach, na którego piersiach herb Gozdawa zwyczajny, w hełmie zaś kładą trzy pióra strusie między dwiema proporcami, tak go opisuje *Kojałow. in MS. Geneal. Ogińskich i książka Annibal ad portas*, i inni pospolicie twierdzą, że od Włodzimierza Jedynowładzcy Ruskiego swoją procedencyą mają, przez książęta Druckie, razem z Sokolińskiemi Lubeckiemi, Horskiemi, Oziereckiemi, jako *Stryjkowski lib.* 14. *fol.* 510. i *Kojał. par.* 2. *fol.* 64. piszą, że Michał Podbereski kniaź, w owej sławnej pod Worsiłą z Edygą okazyi Witoldowej przegranej w roku 1399. między innemi poległ na placu, dla tego też niektórzy z tego domu, hełmu w herbie nie kładą, ale tylko mitrę książęcą. Trzymali kiedyś w trzydziestu tysięcach starostwo Gulbińskie od Rzeczypospolitej sobie puszczone ale go wykupił Radziwił podkanclerzy. *Constitut.* 1678. *fol.* 9. Jerzy Samson marszałek Bracławski z sejmu 1611. komissarz do rozgraniczenia między Kurlandyą i Bracławską ziemią, *Constitut. fol.* 42. córka jego Elżbieta Katarzyna najprzód żyła z Władysławem Monwidem Dorohostajskim, cześnikiem Litewskim, po jego śmierci z Teodorem Karolem hrabią Tarnowskim starostą Krzepickim, ojcowskich, i macierzyńskich z Kalwinem błędów wyrzekłszy się, na kilka lat przed śmiercią, świątobliwie zeszła z tego świata w r. 1646. *Hieronim od S. Jacka w kazaniu Korona Małżeńska nad katafalkiem Jan Felix Schrober w kazaniu. Okol. t.* 2. *f.* 71.

Jan Hektor poseł na konwokacyą 1632. był potem pisarzem ziemskim Orszańskim, a w roku 1648. podkomorzym, żona jego Anna Sokolińska podwojewodzanka Połocka, z której syn wstąpił do zakonu Soc. Jesu. *Kazanie Ostrożańskiego*, Mikołaj Samson kapłan zacny, który wielkiemi jałmużnami kościoły, klasztory i ubogie opatrzył. Grzegorz najprzód pisarz grodzki Orszański w roku 1648. potem kuchmistrz Litewski, pułkownik i regimentarz wojsk królewskich, nakoniec wojewoda Smoleński, Upitski i Gulbiński starosta, ten pod Kamieńcem przeciwko Abaszy Baszy z Koniecpolskim początki marsowych dzieł założył, wojował potem przeciwko Szwedom, Kozakom, Moskwie. Tenże Miślnicki, Krynicki, Posoczalski kościoły reparował i ozdobił, Owaniecki zaś kościół, od kalwinistów sprofanowany, katolikom przywrócił. Wspominają go Konstytucye 1661. że posłował na sejm, a ztamtąd komissarzem stanął do traktowania z Szwedami, o cła w Rydze postanowione, *Constit. fol.* 8. 1667. do zapłaty wojsku, w roku 1676. podpisał *pacta conventa* Jana III. *Constitut. fol.* 32. Złączył się był dożywotnie z Rudominianką, która mu powiła dwie córki, Konstancyą Dominikowi Słuszce wojewodzie Połockiemu: *Krzysztof Ziemowicz w panegiryku Wieniec na jej weselu* 1667. Helenę Janowi Pacowi podkomorzemu Litewskiemu staroście Botockiemu zaślubione (Joanna i Teodora wojewodzanki Smoleńskie 1676. r. wpisały się do bractwa Ś. Barbary w Krakowie) i synów dwóch, Kazimierza żona jego Zofia Korsakowna sędzianka ziemska Nowogrodzka wdowa po trzech mężach, i Alexandra marszałka Upitskiego 1697. r. tego z Wołodkiewiczowny, była córka Konstancya która pierwszym związkiem weszła w kontrakty małżeńskie z Zamojskim starostą Bolemowskim, drugim z Jerzym Potockim starostą Grabowieckim, w Krasnymstawie pogrzebiona w naszym kościele 1730. do którego wiele ozdoby przydała. Synów zaś czterech było: Dominik w zakonie Ś. Franciszka. *Minor. Observ.* Kajetan w zakonie *de Redemptione Captivorum.* Michał młodo umarł, i Franciszek starosta Szymański. Krom tych Grzegorz na wojnę Moskiewską Stefanowi Królowi 500 ludzi swoim kosztem zaciągnionych sprowadził. *Zienowicz.* Helena była za Janem Połubińskim, Samuel Władysław i Grzegorz 1648. Piotr, Leon i Jan Włodzimierz 1674. N. starosta Hliński miał za sobą Franciszkę Zyberkownę kasztelankę Inflantską.

W r. 1778. Jerzy Podbereski rotmistrz Bracławski. — *Przypisy Krasickiego.*

Podbielski *herbu Trzaska*, w ziemi Nurskiej. Piotrowi Podbielskiemu w zasługach pewną summę naznaczyła

Konstytucya 1589. Jan i Wojciech 1632. Ludwik w Podlaskiem 1691.

Podbipięta, czyli raczej jak ich inni piszą **Połupięta** w Połockiem województwie. Zacharyasz Połupięta poborca w Połockiem z sejmu 1619. Bogdana wspomina *Konstytucya* 1641. *Constit. fol.* 36. Jerzy 1648. Jan Podbipięta pisarz ziemski Połocki, zasługi tego zaleca Konstytucya 1641. *f.* 29. w roku 1643. posłował na sejm, zkąd komissarzem stanął do rewizyi zamku Smoleńskiego, *Constit. fol.* 20. i 1661. deputatem na trybunał skarbowy, *Constit. fol.* 4. i 1662. już podsędek ziemski Połocki, komissarzem do zapłaty wojsku, *Constit. fol.* 6. i 1667. *fol.* 3. Mikołaj Kazimierz Połupięta pisarz skarbowy Litewski, fundował Karmelitów w Czewszach dziedzicznych swoich dobrach, co approbowała *Konstytucya fol.* 30. Bazyli Jan Bionatowski Podbipięta i Wiktoryn 1700.

Józef Podbipięta w r. 1778. podwojewodzi Trocki. — *Krasicki.*

Podborski, w województwie Połockiem. Jan Stanisław i Mikołaj Podborscy.

Podchociwski. Paweł z Brzylewa Podchociwski horodniczy Wileński 1674. r. w Smoleńskiem województwie. Anna Podchociwska Jędrzeja Scipiona chorążego Wendeńskiego małżonka.

Podczaski *herbu Rawicz*, w Rawskiem i Łęczyckiem województwach, piszą się zaś w Podczach, które w Rawskiem województwie są w ich possessyi, które zaś leżą w Łęczyckiem, tę się dostały Pannom zakonnym konwentu Łęczyckiego. Aże dom ten rozrodzony: dla tego się przydomki w nich różne zagęściły, jedni się od herbu piszą Roliczowie Podczascy, drudzy Skarbnikowiczowie, inni Ziejkowiczowie, drudzy Osiczkowie, inni Miecznikowiczowie, inni Grzegorzewiczowie, inni Śledziowie, inni Świeckowie. Drudzy z tych w Krakowskiem i Sendomierskiem, inni w Poznańskiem poosiadali i Kujawskiem, z których Adam Podczaski wojski Kruświcki, z Duninowny dwóch synów zostawił. W województwie Lubelskiem, był jeden z nich skarbnikiem, w Podolskiem zaś był starostą Wierzbowieckim pułkownikiem. Najdawniej jednak w województwie Rawskiem, bywali urzędnikami, jako Jan stolnik Gostyński, Jędrzej podstoli Sochaczewski. Bartłomiej pisarz ziemski Gostyński w roku 1577. *Constit. fol.* 321. Wawrzeniec miecznik, Paweł skarbnik, Krzysztof podsędek, Stanisław sędzia Gostyński, (1632.) od którego Kazimierz, rotmistrz królewski, Konstanty, od którego Franciszek, Maciej w niewolą Turecką, podczas wojny wzięty. Adam podwojewodzi Gostyński, od którego syn Jerzy

wprzód wojski Sochaczewski, potem łowczy i pisarz grodzki Gostyński, teraz sędzia ziemski Gostyński, deputat na trybunał koronny, temu Plichcianka spłodziła dwóch synów, Gordyana i Piotra. Brat Jerzego został Reformatem. Kazimierz Przemysław, od którego Walentyn subdelegat grodzki Łęczycki i Gostyński. Stanisław stolnik Czerniechowski 1674. N. była za Mikołajem Zawadzkim Światopełkiem.

Paweł Podczaski w r. 1778. podstoli Kruświcki. W roku 1788. Gordyan podczaszy Gąbiński. — *Krasicki.*

Poddębski, w Rawskiem województwie Paweł Poddębski 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla.

Podfilipski *herbu Ciołek.* Adam Podfilipski sędzia ziemski Podolski, którego córka według *Okol. t. 2. f.* 571. była za Łukaszem Oleśnickim. Stanisław także sędzia ziemski Podolski.

Podfilipski *herbu Pilawa*, w Podolskiem województwie. Michał Podfilipski, miał za sobą siostrę rodzoną Stanisława Orzechowskiego, herbu Oksza, sławnego pisarza, umarł przed rokiem 1564. *Orzech. dial.* 6. N. była za Jerzym Jordanem. N. za Mikołajem Korycińskim.

Podgórski, w województwie Wołyńskiem. Sebastyan Podgórski towarzysz Młodziejowskiego podskarbiego, zsiadłszy z konia, pieszo szedł do szturmu pod Pleszkowem w r. 1582. *Paproc. o herb. fol.* 405. Marcin podskarbi u Królowej Anny Jagiellonki, żona jego Jadwiga Bursbachowna. *Starowol. in Monumen.* Jakób kustosz Pilecki, 1630. *Gold. Bractwo.* Mikołaj w Wołyńskiem 1632. N. była za Mikołajem Beskim.

Podhajecki, w ziemi Sanockiej. Jerzy Podhajecki umarł 1667. N. była za Janem Steckim.

Podhorecki *herbu Belina*, w Lubelskiem i Bełzkiem województwach. Arnolf podczaszy Króla Stefana, mąż na wojnie Moskiewskiej chwalebny, tenże czy inszy Arnolf Dusza, którego córka Anna z Swentosławem Lipskim podkomorzym Bełzkim w kontrakty małżeńskie weszła. Wacław z kopiją gonił na weselu Zamojskiego hetmana 1583. *Biel. fol.* 793. Floryan Dusza Podhorecki, służąc wojenno w Węgrzech, wzięty był w niewolą od Turków. Jędrzej sędzia ziemski Bełzki, miał za sobą Elżbietę Lipską podkomorzankę Bełzką, z której synowie Jan i Adam, tyleż córek, Zofia Przecława Sobieskiego, Anna Abrahama Drohicińskiego, małżonki. Kazimierz pojął Wiktoryą Dąbską, z tej potomstwo: Tomasz, Jan, Mikołaj, Zofia i Marcyanna. N. złączył się dożywotnie z Sienicką, z której syn Marcin *sterilis*, i córka Luszkowska. Wacław 1632. N. była za Janem Dąbskim: Paweł w

Zatorskiej ziemi 1705. r. N. była za Jędrzejem Miękickim wojskim Lubaczowskim. *Paproc.* Michał chorąży Oszmiański 1700. roku.

Podhorodeński *herbu Korczak*, w Wołyńskiem województwie. Gabryel i Mikołaj Podhorodeńscy 1648. Stefan cześnik Mielnicki miał za sobą Baworowską córkę Jacka, z tej zda mi się córka Teresa cześnikowna Mielnicka, była za Tobiaszem Cieszkowskim podczaszym Czerniechowskim. Marcin bożydar Podhorodeński pisarz ziemski Włodzimierski r. 1691. N. Jana Hulewicza podkomorzyca Łuckiego małżonka. Ludwik pisarz ziemski Włodzimierski, deputat na trybunał koronny 1740.

Józef Podhorodeński kasztelan Czerniechowski od roku 1766. syn jego archidyakon Łucki. — Tadeusz regent grodzki Włodzimierski. — *Krasicki.*

PODIASKI HERB.

Powinny być w modrem polu białe strzały, spodkiem trzy listki konikowe, na hełmie trzy strzały, tak go opisuje *MS. o Famil. Prusk.* gdzie powiada, że Podiaskich dom, gniazdo swoje zdawna ma w Prusiech, w Mirachowskiem starostwie, i że tegoż herbu Chośniccy w Lemburskim powiecie zażywają.

Podkamer *herbu Bradacice*, ale jako mam ustną relacyą, powinny być dwie klamry na krzyż złożone, tak jak piszemy literę X, a między niemi dwie oksze obuchami do siebie obrócone, na krzyż także jako i klamry obrócone. Podkamer starosta zamku Ragnety, nie daleko od Żmudzi, w roku 1586. *Paproc. Ogrod. fol.* 216. Osterod miasto jako i Libstad, obmurowane, trzymał od kurfirszta Brandeburskiego, Jędrzej Podkamer, od Królewca mil 19. założone w r. 1270. *Paproc. Ogrod. fol.* 219. Temi czasy gdy to piszę, jeden z nich w Litewskiem wojsku służył przy znacznej szarży. *MS. o Famil. Pruskich*, tak herb ich opisuje: powinny być trzy toporki, ostrzem wszystkie w lewą tarczy obrócone, dwa podle siebie na górze, jeden pod niemi na dole, wszystkie prosto stoją z toporzyskami, na hełmie smok pyskiem w prawą tarczy o czterech nogach, dwóch skrzydłach, ogon u niego w górę zadarty; taki herb ma być na zamku Starogardzkim, w kaplicy na tumbie wielkiego ołtarza, to jest trzy topory w czerwonem polu. Dom ten, więcej niż od czterechset lat, w Prusiech kwitnie; z których Joachim i Godfryd z Prus podpisali elekcyą Jana Kazimierza Króla 1648. r. Krzysztof Henryk Putkamer *Baro Supremus*, *Praefectus et Consiliarius Ducatus Curlandiae* 1686.

Podkański *herbu Brochwicz*, w Radomskim powiecie. Jan Podkański podstarości Radomski 1545. *Acta Terrestr. Radom.* Seweryn sędzia grodzki Radomski, dziedzic na Potworowie, Polkownie, Grabowie i Gruszczynie, miał za sobą Teofilę Noskowską wnuczkę Jędrzeja biskupa Płockiego: z Noskowskiej tej spłodził córkę Kochańską, i synów, Stanisława i Wespazyana *steriles*, trzeci Paweł, od którego był syn Domicyan i córka Kolumba w zakonie Ś. Dominika, w Górze pod Warszawą, świątobliwie żyjąc, umarła, Bóg różnemi łaskami wsławiać jej święte życie raczył, które spisane, i poprzysiężone, w nuncyaturze chowają, a między inszemi to, że ciało jej do tych czas nieskażone zachowuje; czwarty Jakób, od którego dwóch synów kwitnęło, z Kochańskiej spłodzonych, Alexander dziekan Chełmski, kanonik Kijowski, deputat na trybunał koronny, 1690. i 1693. i Józef. Stanisław czy Józef łowczy Sendomierski, miał za sobą Teofilę Lędzką, która po jego śmierci ponowiła związki, *2do voto* z Lesieckim, *3tio* z Boglewskim skarbnikiem Czerskim, z tej zostały się cztery córki: Karwicka, Szczucka, Teresa Załuska wojewodzina Rawska i N. zakonnica Ś. Franciszka na Pradze nad Wisłą, syn zaś jeden Jan, starosta Inowłodzki, łowczy Sendomierski, porucznik wojewody Mazowieckiego, ten z Gozdzkiej starościanki Stężyckiej, siostry rodzonej kasztelana Czerniechowskiego, zrodził kilku synów i córek, to jest: Józefa łowczego Sendomierskiego, Stanisława kanonika Płockiego, deputata na trybunał koronny 1738. r. Antoniego podczaszego Sendomierskiego, porucznika pod usarską chorągwią, Franciszka kanonika Łuckiego, Jana w zakonie *Scholarum Piarum*, Kaspra chorążego pod królewską chorągwią: Helenę, ta *1mo voto* ślubowała Mikołajowi Sierakowskiemu podczaszemu Bracławskiemu, *2do voto*, Janowi Pszonce podczaszemu Lubelskiemu, *3tio* Adamowi Siemaszkowi stolnikowi Czerniechowskiemu: Angelę Sztemberkowi: Teofilę Józefowi Kossowskiemu, zaślubione, i Teresę zakonnicę Ś. Benedykta w Radomiu. Krzysztofa Podkańskiego *S. Th. Doct. et Juris Utriusque* jest w druku: *Poprawa praw, i sposób statutu spisanego podług Konstytucyi* 1589. 1601. 1607. *w Krakowie in 4to* 1608. Anna była za Janem Brzeskim herbu Oksza. N. za Stanisławem Domaszewskim sędzią Radomskim.

Z sześciu braci, w końcu tu wymienionych zostali poźniej, Józef Podkański z łowczego Sendomierskiego kasztelanem Radomskim, starostą Zwoleńskim: — Franciszek suffraganem Krakowskim, biskupem Patareńskim: — Stanisław scholastyk Płocki, opat Sulcjowski: — Antoni podkomorzy Sendomierski. — *Przypisy Krasickiego.*

Podkocki *herbu Nałęcz*, w Podlaskiem województwie. Są i Podkowieccy na Rusi, z tych Anna i Katarzyna zakonnice u wszystkich ŚS. we Lwowie.

Podkowy *te herby zażywają:* Belina, Białynia, Białoskorski, Bratkowski, Bożawola, Dąbrowa, Dołęga, Krzywda, Jastrzębiec, Klucz przez nię poprzek, Lubicz, Łada, Łzawa, Niezgoda, Pobog, Podkowa, Prus 3*tio*, Puchała, Rudnica, Szeptycki, Tępapodkowa, Zagłoba, Zatajony miesiąc, Zdan.

Podlaski. Jan Podlaski z Katarzyną Cichowską spłodził syna Zygmunta, który zginął pod Korsuniem, i córek dwie, z tych Teodozya, najprzód żyła z Skrzyczyńskim, po nim z Stępniowskim, ale z tym *sterilis.* Agnieszka z Balickim.

Podlecki. Hieronim Podlecki podsędek Wilkomierski, z sejmu 1613. komissarz do zapłaty związkowym w Wilnie, *Constit. fol.* 3. synowie jego trzej: Jan, Hieronim, i Piotr rotmistrz pieszy w Litewskiem wojsku, któremu w r. 1635. kazała zasługi wypłacić Rzeczpospolita, *Constit. f.* 24. wojował w Inflanciech, Moskwie i przeciwko Kozakom. Kasper 1648. w Wyszogrodzkiej ziemi. Jan Konstantyn z Gosławia Podlecki 1674.

Podleski *herbu Grzymała*, w Wielkiej-Polszcze. Wojciech Podleski podstoli Inowrocławski 1689. Waleryan starosta Borzechowski, komissarz skonfederowanych województw, pokój z Królem Janem Kazimierzem zawarł, i podpisał 1666. według *Kochow. climac.* 3. *lib.* 5. Ołtarz Ś. Stanisława Kostki w Poznaniu srebrną suknią, osobami srebrnemi, bogato przystroił. *Młodzian. kazanie* 3. *tom.* 4. i wiele innych łask świadczył z żoną swoją Maryanną temuż kollegio. Brat jego miał za sobą Boratyńską herbu Korczak, z której córka Barbara Zofia, żyła w małżeństwie z Janem Kosiłowskim łowczym Podolskim, na kollegium nasze Przemysłkie dobroczynna r. 1692. syn zaś z Boratyńskiej Stanisław, towarzysz pod usarską chorągwią Królewicza Alexandra, pod Wiedniem od Turków zginął, zostawiwszy z Gorajskiej Koczarskiej, czy też z Wierzbickiej herbu Ślepowron, syna Józefa, który w zakonie naszym kilka lat na ambonie każąc, życie to zakończył w Krakowie u Ś. Piotra 1733. Piszą się z Wysokiego Podlesia, luboć drudzy powiadają, że do herbu Doliwa należą.

Podleski *herbu Nowina.* N. Podleski zostawił synów: Łukasza, Stanisława, Marcina, i córek trzy: jedna z nich Dubiska, druga Pomianowska, trzecia zakonnica na Zwierzyńcu. Łukasz w województwie Sendomierskiem 1632.

Podleski *herbu Poraj*, w Sieradzkiem województwie, z Podleszyna dóbr, tego imienia nabyli: atoli piszą się z Kurozwęk Podleskiego na Inflantskich i Moskiewskich expedy-

cyach zasłużonego, zmarłego w roku 1647. wieku swego 80. jest nagrobek w Sendomierzu w naszym kościele. *Starowol. in Monum.*

Podleski *herbu Prus* 1*mo*, w Czerskiej ziemi.

Podlodowski *herbu Janina*, w województwie Sendomierskiem. Jakób Podlodowski kasztelan Radomski 1460. Jan kasztelan Żarnowski 1493. na przywileju Albrychta Króla, danym miastu Lubelskiemu, żona jego Chlewicka. Jerzy referendarz koronny, proboszcz Gnieznieński 1553. r. na przywileju Augusta Króla, danym miastu Lwowskiemu *). Borzywoj z sejmu 1576. Poborcą naznaczony, *Constit. f.* 261. ten w Ruskowie dobrach swoich, blizko Opatowa, kościół katolikom odjąwszy, herezyą sprofanował, wszakże, jako pisze, *Cichoc. Alloqu. Osecen.* i dobra te z ręku jego wypadły, i kościół od sukcessorów jego, wkrótce się nazad wrócił do katolików, *lib.* 2. *cap.* 8. Piotr 1587. podpisał ustawy Pokrzywnickiego zjazdu. *Constit. fol.* 427. N. miał za sobą Biejkowską, od której był Jerzy starosta Radomski, i bracia jego, i Jakób podkoniuszy królewski, żołnierz wielki, od Kozaków na drobne kawałki rozsiekany; siostra za Odrzywolskim, potem za Jędrzejem Gniewoszem. *Paproc. pod herb. Jastrzębiec fol.* 125. Mikołaj rotmistrz królewski, pod Baworowem z Tatarami się potykając, wzięty w niewolą, z której za okupem wyszedł. *Constit.* 1591. *fol.* 633. N. była za Hieronimem Białobrzeskim wojskim Radomskim, druga za Janem Szydłowskim dworzaninem królewskim; trzecia za Mikołajem Trepką z Czapli, synem Jana Trepki. *Baran. Act. Crac. Castr.* 1650. Jan Bonawentura miał za sobą Barbarę Brzeską herbu Oksza. Mikołaj chorąży Dobrzyński 1648. a potem kasztelana Kijowski 1674. starosta Radomski, brat jego rodzony Stefan, urodzony z Krystyny Ługowskiej herbu Drzewica, miał tylko jednę córkę Zofią, która poszła za Jerzego z Konar Kochanowskiego. Stefan rotmistrz, umarł 1643. miał za sobą Teresę Wasiczyńską. Jan kanonik Krakowski. Zbigniew pisarz Radomski, Stanisław stolnik Sendomierski.

---

*) O Podlodowskim referendarzu koronnym *Górnicki* w dziejach pisze, iż po śmierci Maciejowskiego na instancyą Radziwiłła wojewody Trockiego brata Królowy Barbary, Podlodowskiemu biskupstwo Krakowskie, Król dać obiecał. Wzruszyło tak nagłe wzniesienie wielu, osobliwie duchowieństwo, więc prymas remonstrował Królowi złe skutki tak nagłej promocyi, tak skutecznie iż Król mimo dane słowo, Zebrzydowskiemu biskupstwo Krakowskie oddał, a Podlodowski przez jednę noc biskupem Krakowskim, na plebanji którą mu dano przestać musiał: pod rok. 1550. — *Przypisek Krasickiego.*

Jędrzej i Adam 1648. r. *Cichoc. in Alloqu. Osec. lib. 2. cap.* 13. powiada, że Podlodowscy w Przytyku, zkąd się piszą, i z Wrzowsni, kościoły, które dyssydenci pasiedli byli, przywrócili katolikom. N. była za Prażmowskim kasztelanem Warszawskim, matka Franciszka biskupa Łuckiego. N. za Pawłem Mrozowickim. N. Podlodowski z Przytyka miał za sobą Teofilę Noskowską starościankę Łomżyńską herbu Łada. N. była za Jakóbem Ożarowskim dziedzicem na Wojnowicach. N. za Marcinem Skowieskim.

Podlęski *herbu Bogoria*, w Sendomierskiem województwie. O tych pisze *Cichoc. in Alloqu. Osecen.* że jednaż ich dzielnica z Skotnickiemi. N. Podlęski kasztelan Połaniecki, miał za sobą Teresę Annę córkę Piotra Brzechfy podkomorzego Wendeńskiego, córka jego Zofia była za Gabryelem Brzechfą podczaszym Warszawskim. Eleonora kasztelanka Połaniecka, najprzód żyła z Jawornickim, potem z Kobierzyckim pisarzem ziemskim Kaliskim. Dorota Wojciecha Baranowskiego herbu Grzymała małżonka. Marcin w zakonie naszym umarł w Krakowie u Ś. Piotra 1679. jest w druku jego: 1mo. *Prodigium Gratiae, Magna Dei Mater et Virgo Maria, Concepta. et Concipiens, seu Orationes duae, altera de Annuntiatione B. M. Virg. sub titulo: Panegyrica gratiarum actio Magnae Dei Matri, ob vindicatum ab ultimo interitu orbem. Altera, de Immaculata ejusdem Concept. sub titulo: Nuntius Victoriae Mariannae, sub nomine Rhetorum Soc. Jesu, Leopoli in fol.* 1668. 2do. *Olympia Sarmatica, est paneg. Michaeli Regi Poloniae* 1670. *in fol. Leop. sub nomine Joan. Ant. Bełzecki.* Anna była za Stanisławem Oraczewskim. N. za Marcinem Rokszyckim kasztelanem Połanieckim.

Podniesiński. Józef Podniesiński miał za sobą Elżbietę Kaszewską, ale z nią *sterilis. Geneal. Bełzec.*

Podolaniecki. N. Podolaniecki, żona jego Lanckorońska. *Geneal. Kalinow.* Chorążanka Podolska.

Podolec *herbu Dąbrowa*, w Podlaskiem województwie. Mikołaj Podolec, z sejmu 1638. komissarz do granic Wołyńskiego województwa, i Pińskiego powiatu. *Constit. fol.* 19. Marcin miał za sobą Klepacką, która mu powiła dziewięciu synów, z tych pięciu na różnych wojnach poginęło, zostało się jeszcze czterech, to jest, Stanisław, który spłodził dwie córki, Wojniłowiczową i Strzyżewską, tyleż synów, Jerzego i Dominika, obadwaj w zakonie Soc. Jesu; był ten Stanisław pisarzem grodzkim Słonimskim, brat jego Konstantyn Podstolim Bracławskim, złączył się dożywotnie z Krzczonowiczowną, z tej potomstwo, córki dwie, Kaczanow-

ska i Szczesnowiczowa, syn jeden, ale nieżonaty umarł. Mikołaj trzeci brat, pojął Wasilewską, z tej syn jeden Jędrzej, z Jelcowny zrodził trzech synów, żyjących temi czasy; czwarty Jan, tego, z Konstancyi Rudziejowskiej, trzech zostało synów, Michał nie dawno umarł, spłodziwszy z Wawrzecką sędzianką ziemską Bracławską, syna, i córek dwie. Jędrzej brat Michała, żona jego Hoppenowna strażnikowna Słonimska, z Mieleszkowny urodzona. Zygmunt, drugi brat Michała, umarł młodo. Brat strzyjeczny wzwyż wspomnionych czterech braci, był Jan Podolec, którego z Wojnianki Hreczynianki dwaj synowie: Dadzibog Piotr kanonik Inflantski, i Paweł w zakonie Societ. Jesu, córka Zardecka. Były niegdy Sidorki w powiecie Słonimskim leżące, dziedzictwo tego domu, zkąd tych Podolców Sidorowiczami zwano, ale ich Jan Podolec zbył Lenartowi Uzłowskiemu podsędkowi Wołkowiskiemu.

Podolecki *herbu Wężyk*, w Ruskiem województwie. Stanisław Podolecki, wielą expedycyami wojennemi wsławiony, żona jego Sienińska kasztelanka Halicka; jedna z tego domu była za Herburtem, o której *Okolski*. Krzysztof brat Stanisława, nauki wielkiej człowiek, był stolnikiem Lwowskim 1590. i poborcą. *Januszov. Stat. fol.* 361.

Podolski *herbu Nałęcz*, w Kaliskiem województwie i ziemi Przemyskiej. Ci się przedtem Domasławskiemi zwali, ale od dóbr Podolina zawołani Podolskiemi. W księgach grodzkich Ostrzeszowskich, w roku 1595. znajdziesz rezygnacyą Podola górnego, od Podolskiego uczynioną Zapolskiemu. Wojciech Podolski, z Świerczewskiej herbu Łodzia, spłodził trzech synów: Bartłomieja, Piotra i Jana. Z tych Bartłomiej mąż wojenny za Zygmunta III. w Moskwie, w krwawych zasługach wziął od tegoż Króla dobra Laszki, syn jego z Zofji Moszyńskiej Alexander, porucznik usarskiej chorągwi 1632. z Katarzyny Orchowskiej podczaszanki Chełmskiej, spłodził Jędrzeja kanonika Przemyskiego, proboszcza Łęczyckiego, deputata siedm razy na trybunale koronnym, w prawie duchownem ojczystem dziwnie biegłego, umarł 1654. i Wojciecha. Piotr brat Bartłomieja osiadł w Przemyskiej ziemi, synowie jego zaś ci: Alexander, Jędrzej, Zygmunt, i Samuel w zakonie naszym rządził kollegia, Brzeskie, Krosieńskie, i Sendomierskie, umarł 1701. Jan, trzeci brat Bartłomieja i Piotra, na ojczyznie został. Adam 1685. komissarz z sejmu do granic od Szląska. *Constit. fol.* 14. Jędrzej Antoni scholastyk Gnieznieński, archidyakon i officyał generalny Przemyski, administrator kościołów na Spiżu, proboszcz Łancucki, deputat kilka razy na trybunał koronny, ba i prezy-

dent, już miał i nominacyą na suffraganią Chełmską, wszakże go ta nie doszła: dzwon wielki do swego kościoła sprawił, 1701. Ojciec jego Alexander z swoim wujem Trzebińskim, jeździł sekretarzem legacyi do Porty Ottomańskiej. Brat tego scholastyka Franciszek, podczaszy Latyczowski, mąż rycerski, Jadwiga Jana Zielonki: N. Antoniego Chojnackiego, małżonki. Samuel i Adam w Litwie 1700.

W r. 1788. Adam Podolski podsędek Stężycki. — *Krasicki.*

Podolszyński, w ziemi Warszawskiej. Jan Podolszyński 1674. podpisał elekcyą Jana III. Króla.

Podoski *herbu Junosza*, w księztwie Mazowieckiem i Litewskiem. Dom starożytny: z których, Domarat z Sarnowa Podoski, syn jego Jakób miał za sobą Małgorzatę Krasińską stolnikownę Ciechanowską, koło roku 1490. *Geneal. Krasińsk.* dawniej zaś, Dersław chorąży Zakroczymski 1436. *Statut. Łask. fol.* 140. tenże czy inszy Dersław z Podosia, kasztelan Wyszogrodzki 1452. *Stat. Masov. f.* 48. syn jego starosta Warszawski, Liwski, Łomżyński, Kamiński, pan dostatni i szczodry, Bobińskim, Chotkowskim, Rogowskim, sługom swoim, dobra swoje w zasługach rozdał; zostawił czterech synów: Marka i Łukasza kanoników Płockich i Poznańskich, Mateusza, podczaszego u Króla Zygmunta I. tego z Kościeleckiej herbu Ogończyk, trzech synów zostało: Krzysztof proboszcz Klecki, kanonik Krakowski, Mikołaj i Stanisław; i Jana sędziego ziemskiego Ciechanowskiego; był też Jan podkomorzym Ciechanowskim w r. 1496. jako czytam w *Stat. Mazow. fol.* 110. ale to inszy i dawniejszy od Jana tego sędziego, o którym *Paprocki* pisze, ten z pierwszą żoną Brzoszkowską, spłodził cztery córki, Annę Drożyńską, Zochowską, Młodzianowską, czwarta panną umarła, i synów sześciu: Łukasza, Marka, Jana, Mateusza, Stanisława i Bartłomieja; z drugą żoną Goryńską herbu Poraj, spłodził także cztery córki: Przeczkowską, Nieborską, Słostowską, i Suchczycką, tyleż synów, Marcina, Mikołaja, Floryana i Krzysztofa. Z tych Łukasz proboszczem był Gnieznieńskim, kanonikiem Krakowskim, który od Augusta Króla w różnych legacyach jeździł do postronnych monarchów, jako do Ferdynanda, gdy jeszcze był książęciem, i znowu, gdy już Cesarzem został; jest list Hozyusza kardynała do niego w ten czas pisany, *tom. 2. Operum Hosii fol.* 254. U Maxymiliana także Cesarza, sześć lat nieodjeżdżając, był na rezydencyi, w Linczu u Królowy na pogrzebie; od Stefana także Króla po dwakroć legacyą sprawował do Cesarza Rudolfa; o nim pisze *Robertellus: Lucas mihi propter singularem virtutem et eruditionem carissimus.* Marek kanonikiem był Gnieznieńskim

i Płockim. Jan miał za sobą Bartnicką, która pierwej była za Mikołajem Narzymskim kasztelanem Sierpskim, ten w Litwie osiadł, trzymał tamże wójtostwo Wileńskie. Jan był kasztelanem Raciązkim i starostą Ciechanowskim, żona jego Chodorowska, od niego był Karol Podoski w Mińskiem województwie, który odważnie stawał przeciw Moskwie i Kozakom, zabity od Moskwy w kraju Wołkowiskim; jest o tym kasztelanie Raciązkim częsta wzmianka w Konstytucyach, jako 1611. komissarstwo mu zlecono do traktowania o pokój z Moskwą, *Constit. fol.* 2. w roku 1613. komissarz do ułożenia prowincyi Smoleńskiej *Constit. fol.* 37. i do zapłaty wojsku, w roku 1626. deputat na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 5. Mikołaj cześnik Ciechanowski 1587. *Constitut. fol.* 433. Mikołaj Grammatyka Podoski, poborca w Ciechanowskim 1595. *Constit. fol.* 676. Jan kasztelan Ciechanowski, z sejmu 1616. komissarz do granic, *Constit. fol.* 29. tenże to sam zda mi się był potem wojewodą Mazowieckim 1630. miał za sobą Brzostowską, syn jego Paweł 1632. a w roku 1648. już chorąży Ciechanowski. W Podlaskiem województwie Jan cześnik Rożański, żona jego Anna Krasińska kasztelanka Ciechanowska. Paweł 1632. Maciej 1648. W Krakowskiem, Paweł, Franciszek, Łukasz i Alexander 1705. Kazimierz Mikołaj chorąży, 1662. deputat na trybunał Radomski, *Constit. fol.* 5. a potem podkomorzy Rożański, i Makowski, poseł na sejm 1676. *Constit. fol.* 19. syn jego miał za sobą Konstancyą Tarłownę, Alexandra kasztelana Zawichojskiego, i Joanny Kostczanki, córkę. Jakób starosta Ciechanowski, Kasper, Mateusz 1632. Floryan cześnik Rożański 1648. Marcin Kazimierz w ziemi Nurskiej, Józef w ziemi Wiskiej 1674. Mikołaj w roku 1703. cześnik Ciechanowski, dalej kasztelan, a temi czasy wojewoda Płocki, żona jego Teofila Wapowska stolnikowna koronna, wdowa po trzech mężach, z pierwszej żony zostawuje potomstwo, z którego najstarszy syn starosta Dobrzyński, zaślubił sobie 1740. Ogińską podstolankę Litewską, z Humieckiej wojewodzanki Podolskiej zrodzoną. N. podkomorzy Rożański poseł na sejm 1738. Jan Podoski miał za sobą Małgorzatę Kobylnicką chorążankę Zakroczymską, starościankę Prasnyską.

Mikołaja Podoskiego wojewody Płockiego potomstwo oprócz czterech córek, zakonnic w Sierpcu i Toruniu, jakoteż Ewy, i N. Trzcińskiej kasztelanowy Dobrzyńskiej, synowie: 1o. Józef najprzód kuchmistrz Litewski, wziął po ojcu województwo Płockie, Dobrzyński, Pokrzywnicki, Złotoryski starosta, — poseł do Turek, z *Ogińskiej* niezostawił potomstwa, poźniej pojął *Malachowską* kanclerzankę koronną. — 2o. Gabryel arcybiskup Gnieznieński, prymas, wstąpił na katedrę Gnieznieńską r. 1767. umarł 1777.

— 3o. Franciszek podkomorzy Dobrzyński, z *Rupniewskiej* zostawuje potomstwo, umarł r. 1778. kasztelanem Krakowskim. — 4. N. starosta Bobrownicki w r. 1778. wziął kasztelanią Ciechanowską. — 5. Michał kasztelan Rypiński miał za sobą *Kanigowską* w r. 1778. kasztelan Dobrzyński. — 6. Ignacy starosta Złotoryjski najmłodszy syn Mikołaja wojewody Płockiego zszedł bezżenny. — *Krasicki.*

Podsędkowski *herbu Trzaska*, w Rawskiem województwie. Bartłomiej Podsędkowski miał za sobą Zofią Chociwską, z tej spłodził syna Marcina, którego z Magdaleny Grotowskiej syn Jędrzej, ten z Konstancyą Parzklińską, miał córkę Annę, Mateusza Leszczyńskiego Beliny małżonkę. Jan 1648. w Bełzkiem. Jan w Podlaskiem 1674. Antoni, dobra jego Zboroszów stary. Franciszek, wieś jego Sterkowiec pod Beresteczkiem. Anna była za Wojciechem Pikulskim Rogalą.

Podwerbecki. N. Podwerbecka dziedziczka dóbr na Podolu, żyła z Mikołajem Jordanem.

Podwiński, w województwie Mińskiem. Grzegorz Podwiński 1648. patrz Narkiewicz.

Podwysocki *herbu Ostoja.* Fares dworzanin Zygmunta I. Wojciech, brat jego Grzegorz Podwysocki miał synów: Jana i Bazylego, z tych Bazyli miał za sobą Teofilę Pierzcholankę, z której córka Katarzyna była za Stanisławem Wojciechem Cichowskim. Są Podwysoccy i herbu Sas.

Pogirski, w województwie Trockiem. Jerzy Pogirski, 1632. Krzysztof łowczy Rzeczycki 1648. Lew Jan marszałek Rzeczycki, był posłem na sejm 1667. ztamtąd komissarzem stanął do zapłaty wojsku. *Constit. fol.* 45. Na tymże sejmie dobra Malewice, Nikonowice, Choczynkę w ziemi Rzeczyckiej, które tylko *advitalitio jure* trzymał, dano mu prawem dziedzicznem wiecznem, a to dla tego, że dobra swoje w Smoleńskiem województwie, Moskwie według paktów puszczonem, wielką częścią dla dobra ojczyzny w ich ręku zostawił. *Constit. fol.* 14. Konstytucya 1678. wspomina jego zasługi, *fol.* 19. posłował i na sejm 1683. i z niego deputatem stanął na trybunał Skarbowy. Adam miał za sobą Krystynę Oziębłowską.

POGONIA HERB 1mo.

Wielkie księztwo Litewskie, że Pogoni w herbie swoim zażywa, mówiłem w pierwszym tomie, gdziem opisał, zkąd i kiedy ten herb nabyty. Tamże zaraz przydałem, które domy z książąt Litewskich linji idące, tym się herbem szczycą, a w trakcie dalszym tegoż tomu znajdziesz, które się województwa w księztwie Litewskiem tymże herbem znaczą. Tu

przydaję, że do tegoż herbu należą Gedyminowie, Koryatowiczowie, Lingwiengiewiczowie, Olelkowiczowie, Pruńskie książęta. *Andreas Victorellus t. 2. de Vitis Pontificum Romanorum fol.* 1995. kładzie takie *numisma*, na którem z jednej strony byli dwaj święci apostołowie, Piotr i Paweł, jedenże krzyż w ręku trzymający, z drugiej strony jeździec na zapędzonym romaku z mieczem właśnie Sarmackim zaniesionym do góry, jakby do cięcia, a pod nim te litery przydane, N E R, i rozumie że to *numisma* już po Justynianie wielkim Cesarzu i jego czasach z mennicy wyszło.

POGONIA HERB 2do.

Powinien być mąż zbrojny na koniu w pędzie w prawą tarczy zaciekły, w prawej ręce kopiją jak do potykania zaniesioną trzymający; tego herbu zażywał Konrad książe Mazowiecki, po wielu z nieprzyjacioł zwycięztwach otrzymanych, o czem *Bielski fol.* 173. luboć przydaje ten autor, że pod czas wojny, tedy ten Konrad, z złożonyw drzewem tego rycerza nosił, a podczas pokoju, co rzadko u niego było, tedy prosto dzidę noszącego; przecież nie był to wszystkich książąt Mazowieckich herb, ale tylko jednemu Konradowi zwyczajny; ponieważ książęta Mazowieccy, ile z linji Piasta idący, orłem się zawsze pieczętowali Polskim, jako indziej obaczysz.

POGONIA HERB 3tio.

Powinien być nagi jeździec, w prawą tarczy na koniu zapędzony, czy to dzidą Smoka przebijający, jakom go położył w tomie trzecim *fol.* 255. czy też szablę w ręku trzymający, jako ma *Okolski tom. 2. fol.* 447. *Stryjkowski w kronice swojej lib.* 4. *fol.* 120. powiada, z Latopiszczów Ruskich, że gdy Olech albo Alexander, który z Ihorem Kijowskim, Nowogrodzkim, Pleszkowskim itd. książęciem, Ruskim krajom lat 33. panowali, z wojskiem swojem pod Konstantynopol przyciągnął, i ścisłem go oblężeniem przyciskał, wprawdzieć się podarunkami Cesarskiemi dał ubłagać, że od miasta tego ustąpił; ale na pamiątkę odwagi swojej, herb swój na tarczy w tem tam mieście zostawił; dorozumiewa się tedy *Stryjkowski*, że to tenże herb, był, który on widział z wieży Galackiej zawieszony w Konstantynopolu, bardzo podobny do Pogoni książąt Moskiewskich. Niektórzy powiadają, że w tym herbie powinien być S. Jerzy Smoka przebijający kopią, jako się mówiło w trzecim tomie pod Cze-

twertyńskiemi *fol.* 255. gdziem herb ten pierwszy położył; ponieważ i oni nic pewniejszego, że z książąt Ruskich pochodzą. Do tegoż herbu należy herb Meszczerynów, to jest jako go opisuje *MS. Ks. Kojałow.* jeździec w sukniach zielonych, na koniu białym w biegu nazad z łuku odstrzelający się, w polu błękitnem, miasto hełmu, korona złota: ponieważ i oni, nietylko że z Moskwy z tym herbem do nas przyszli, ale też idą od Amirgereja Carewicza Kasimowskiego.

POGONIA HERB.

W polu żółtem ręka po ramię zbrojna, mieczem dobytym w prawą tarczy zaniesiona, z obłoku niby wychodząca być powinna, w hełmie z korony takaż ręka wychodzi. Pisali o nim *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1134. *O herb. fol.* 566. *Okol. tom.* 2. *fol.* 448. *Klejnoty fol.* 73. *Petrasancta c.* 65. twierdzi, że wiele bardzo domów po różnych Królestwach, osobliwie w Brunświku, Frankonji, Misnji, we Włoszech i Szląsku, zbrojnej ręki z mieczem w herbie zażywa. *Philippus Villerius Liladamus* rodem Francuz, mistrz najwyższy Rodyjskiej kawaleryi, po długo wytrzymanem oblężeniu od Solimana Cara Tureckiego, z tej wyspy gwałtem wyrzucony w roku 1523. od Adryana VI. Papieża w nagrodę męztwa swego, w herbie nadany ręką z gołym mieczem, i manipularzem, z napisem: *Pro fide. Spondan. in Annal. Eccles. num.* 3. Jerzemu Sikulczykowi, przezwiskiem Dosa, rotmistrzowi, gdy w szczególnej utarczce, Tureckiemu rotmistrzowi, jednem cięciem, rękę prawą i z mieczem odciął, Władysław Jagiellonowicz Król Węgierski i Polski, łańcuch złoty na szyję włożył, a krom inszych donatyw, w herbie nadał sęż samę rękę z mieczem odciętą. *Bzovius in Annal. pod rokiem* 1514. *Istvansius lib.* 5. *Histor.* Takbym tedy rozumiał, i o tym herbie Pogonia, że za podobneż dzieło mę-

żnemu jakiemu rycerzowi pozwolony. *Paprocki z Długosza* powiada, że Klemensowi z Kłajowa, Janowi dziekanowi Krakowskiemu, Mikołajowi Bielunka, i innym odważnym kawalerom, nadany, kiedy jednak i od kogo, zamilczał: co zaś *Ks. Rutka in MS.* pisze, że od Ludwika Króla Polskiego i Węgierskiego, to się utrzymać nie może, ponieważ dobrze przed Ludwikiem Królem już w senacie zasiadali herbowni tej Pogoni, jako się mówić będzie pod Sandami. Mało co się różni od tego herbu, herb Pleszkowskich, od Stefana Batorego, nadany, tylko że ręka u Pleszkowskich z obłoków nie wychodzi, i na hełmie powinno być pół męża zbrojnego, z mieczem w prawej ręce zaniesionym do cięcia: co *Okolski* zowie Pogonia 5to.

Herbowni.

Bielunka,	*Pleszkowski,*	*Sando,*
Hunorowski,	*Poczobod,*	*Ujejski,*
Kamieniczny,	*Potemkin,*	*Wandzon,*
Kłajowski,	*Radamski,*	*Załuczski.*
Minczer,	*Repliński,*	

Pogonowski, w województwie Lubelskiem. Tomasz Pogonowski, Stefan w Podolskiem 1674. podpisał elekcyą Jana III. Króla Polskiego.

Józef Pogonowski w r. 1778. podstarości Brzesko Kujawski. — *Przypisy Krasickiego.*

Pogorski *herbu Ogończyk.* Jędrzej z kościelca Pogorski burgrabia Malborski 1648. Pogorskich tranzakcya w *Grodzie Ostrzeszowskim* zapisana 1617.

W r. 1788. Antoni Pogorski miecznik Podolski. — *Krasicki.*

Pogorzelski *herbu Krzywda*, w księztwie Mazowieckiem. Jakób Pogorzelski chorąży Nurski, Stefan i Tomasz 1632. Wojciech na Pogorzelcu, starosta Nurski, Zygmunt chorąży Nurski, Władysław, Jędrzej w Podlaskiem województwie 1648. Jan w ziemi Rożańskiej. N. sędzianka Warszawska Boturzyńskiego. N. Franciszka Rzewuskiego stolnika Lwowskiego, małżonki. Jędrzej Soc. Jesu S. Teologji Doktor, rządził nowicyat Wileński i kollegium Płockie. Jędrzej podczaszy Nurski, Marcin, Wojciech, Bartłomiej, Paweł, 1674. N. była za Janem Narębskim.

Pogorzelski *herbu Wczele*, w Wielkiej-Polszcze. Jędrzej Pogorzelski kasztelan Przemęcki, z sejmu 1638. komissarz do granic od Szląska. *Constit. fol.* 20. Stanisław surrogator Kaliski, poseł na sejm Koronacyi 1587. *Constit. fol.* 440. N. Felicyana Bardzkiego małżonka, ale *sterilis.* Hieronim starosta Powidzki, rotmistrz królewski 1658. miał

za sobą Elżbietę, synowicę Błociszewskiego storosty Ujskiego. Stanisław i Chryzostom 1632. N. Remigiana Zaleskiego podczaszego Poznańskiego małżonka: N. miał za sobą Ujejską, z której córki, Maryanna Janowi Radzewskiemu, Krystyna Bielickiemu, trzecia Melchiorowi Konarzewskiemu herbu Wręby, zaślubione, i syn Stanisław kasztelan Kaliski, ostatni z tego domu wszedł do grobu, złączył się był dożywotnie z Smuszewską, z niej była córka Zofia, która się w małżeństwo dostała Witosławskiemu, dobroczynna na rezydencyą naszę Chojnicką 1675. Hieronim starosta Powidzki, Rotmistrz r. 1658. *Komput Wojska.* Barbara Adamowi Bielińskiemu zaślubiona.

Pogroszewski *herbu Roch.* Jerzy Pogroszewski w województwie Ruskiem 1632. Jan z Horodyszczu w Wołyńskiem 1648. Adam w ziemi Warszawskiej 1674. Jan Soc. Jesu umarł w Rawie 1680. N. była za Teodorem Kulewskim. N. za Franciszkiem Swirskim. Od Pruszkowskich poszli, piszą się zaś z wielkiego Pogroszewa. Jan Pogroszewski z Zielonczanki spłodził Jana Jakóba podsędka ziemskiego Podolskiego temi czasy, który 1*mo voto* pojął Buszkowską, 2*do* Zagorską, z tych dzieci młodo pomarły, 3*tio* Lamerownę Barbarę, z tej zostawuje syna Adama.

Poklękowski, w Kaliskiem województwie. Wojciech Poklękowski 1632. Stefan 1674. Stanisław pisarz grodzki Sieradzki, deputat na trybunał 1740.

Pokłoński, w księztwie Żmudzkiem. Jerzy Pokłoński 1621. Jędrzej mąż rycerski, brat jego rotmistrz w Litewskiem wojsku, pojmany od Szwedów pod Filipowem r. 1656. Piotr 1648. Są drudzy w Pińskim powiecie, z których Piotr Wodzgir Pokłoński pisarzem był grodzkim Pińskim.

Konstytucya sejmu r. 1655. *Vol. IV. fol.* 507. czyni wzmiankę o Wacławie Pokłońskim. — W r. 1788. Kazimierz Pokłoński regent ziemski i grodzki Smoleński. — *Krasicki.*

POKORA HERB.

O tym herbie piszą *Bielski fol.* 134. *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1132. *O herb. fol.* 345. *Okol. tom.* 2. *fol.* 451. *Klejnoty fol.* 73. że w polu błękitnem powinna być podkowa barkiem do góry prosto, hakami na dół postawiona, przez nię poprzek od prawej strony klucz, między którego zębami, krzyż, na hełmie nad koroną trzy albo pięć piór strusich. *Paprocki in Strom.* powiada, że nabyty, za czasów Hermana monarchy, gdy przodek tego herbu za jakiś excess pokutując, do Rzymu zaszedł, od Papieża otrzymał taką formą herb,

POKORA HERB.

co i samo imię tego herbu Pokora, mówi, że jest dowodem. Na Rusi, powiada, że jest wiele domów, które do tego herbu należą, przecież jam się nigdzie nie doczytał tylko o Chmielińskich w Kaliskiem, z których Ignacy kwitnął 1697. r. i Lichtańskich. Dobiesława także Pokory doczytał się gdzieś *Paprocki*, który w Lublinie klasztoru pewnego przeciwko natarczywości Tatarskiej mężnie obronił, którego potomstwo za czasów Paprockiego na Rusi było.

Pokroszyński *herbu Ostoja*, ale z tą odmianą, że nie z boków miecza, ale na samym mieczu kładą dwa księżyce nie pełne jeden pod drugim, obiema rogami każdy na dół, a na hełmie trzy pióra strusie. Z tych Paweł, z Moskwy wyszedłszy, osiadł pod Grodnem w Mokrcu, Piotr osiadł w Podlasiu, cześnikiem Bielskim umarł, zostawiwszy dwóch synów: Jędrzeja i Mikołaja, pierwszy był sędzią Brańskim, drugi podkomorzym Drohickim, synowie jego trzej: Krzysztof kasztelan Podlaski, Stanisław i Paweł. Krzysztof Pokroszyński, wspomina go *Konstytucya* 1662. *fol.* 24. był potem sędzią grodzkim Lidzkim 1674. żona jego Dorota Dąbrowska. Jerzy cześnik Lidzki tegoż roku, Jędrzej i Władysław. N. wojski Lidzki fundował OO. Dominikanów w Słonimiu co approbowała *Konstytucya* 1685. *fol.* 9.

Pokrzywnicki *herbu Bończa*, w ziemi Ciechanowskiej. Stanisław Pokrzywnicki w Płockiem województwie r. 1648. Jędrzej 1674. w Ciechanowskiej ziemi.

Pokrzywnicki *herbu Grzymała*, z mężem zbrojnym, w Łęczyckiem województwie. Samuel Pokrzywnicki r. 1648. Rafał, porzuciwszy życie zakonne i na świat się wróciwszy, gdy w Szatku na sejmiku, między zawaśnionemi dwiema Partyami, taka zatarga urosła, że się obiedwie strony do broni rzuciły, lubo on do żadnej z nich nie mięszał się, w tumulcie

jednak, czyli raczej za skrytym sądem Boskim, trzema kulami przeszyty, w głowę, w piersi i łono, widząc że umiera, zawołał. *Tria me vota occidunt, in capite, Votum obedientiae, in pectore, paupertatis, in inguine, Castitatis;* wtem i mowę i życie zamknął. *Janczyn. in MS.* Maciej z Pokrzywnicy, miał za sobą Katarzynę Mycielską, z tej było dwóch synów, Jan referendarz koronny, dziekan Gnieznieński, proboszcz Krakowski, kilka razy prezydent trybunału koronnego, osobliwie 1694. 1710. 1712. Krucyfer u Olszowskiego arcybiskupa: ofiarowano mu arcybiskupstwo Lwowskie, ale go przyjąć niechciał, umarł w dobrej starości, i Kazimierz miecznik Sieradzki 1696. ten z Korycińskiej spłodził Jana starostę Szatkowskiego, od którego z Niewiarowskiej zostaje się córka, i trzech synów. Mikołaj i Adam 1632. w Wołyńskiem.

W roku 1778. Franciszek Pokrzywnicki chorąży Orłowski. — W r. 1788. Tadeusz miecznik Prasnyski. — *Krasicki.*

Pokrzywnicki *herbu Leliwa*, w księztwie Litewskiem, to *Paproc.* i *Okol.*

Pokrzywnicki *herbu Lubicz*, w Prusiech i ziemi Ciechanowskiej. Z tych Ignacy Pokrzywnicki temi czasy w zakonie naszym.

Pokutyński. N. Pokutyńska była za Michałem Pepłowskim. Mateusz w zakonie naszym, rektor kollegji Pułtuskiego 1705.

Pola *w tych herbach znajdziesz.* Alemanni, Breza, Gersztorf, Guczy, Karęga, Kleinfeld, Kotwicz 1*mo* i 2*do*, Kromer, Strzalin, Zeibersdorff.

Pola. Jan Pola towarzysz długo służąc w wojsku koronnem, dla męztwa nobilitowany 1662. *Constit. fol.* 40.

Polanowski *herbu Pobog*, w województwie Ruskiem, z Polanowiec w Kujawach się piszą. Jan Polanowski cześnik Halicki, długo na Podolu rycerskim chlebem się bawiąc, pojąwszy tam w małżeństwo Hincownę dziedziczkę dóbr wielkich, tamże osiadł, z niej spłodził trzech synów, Walentego *sterilem*, wspomina go poborcą w ziemi Halickiej, *Konstytucya* 1593. *fol.* 660. Jerzego wojskiego Halickiego, i Bartłomieja, ci na wszystkie za swego wieku okazye, nietylko, że osobiście przeciwko nieprzyjaciołom ojczyzny stawali, ale też znaczne poczty, swoim nakładem zaciągnione, do obozu sprowadzali. Od tych dwóch byli synowie, Alexander i Mikołaj, którzy w Wołoszech na wojnie poginęli. Samuel rotmistrz, dwa razy był w niewoli Tatarskiej, cięty i strzałą postrzelony, miał zda mi się za sobą Annę Kaszewską, ale z nią żył bezpotomnie. *Geneal. Bełzec.* Zbigniew brat jego, i ten się w łyka Tatarskie dostawszy, ledwo znaczną summą

wolność sobie kupił. Stanisław mąż rycerski 1632. Wojciech syn Bartłomieja w okazyi z Moskwą kilka szwanków poniósłszy, zdrowia w oblężeniu nadwątliwszy, resztę słabego zdrowia w domu kurował. Jan brat jego rodzony podczaszy Halicki, posłował na sejmy 1626. i 1627. zkąd był deputatem na trybunał Radomski, *Constit. fol.* 38. i *fol.* 6. części swojej w Świnkowcach ustąpił Marcinowi Kalinowskiemu wojewodzie Czerniechowskiemu 1625. *Acta Castren. Camenec.* Bywał i na trybunał koronny deputatem, jeździł w poselstwie do Raduliusza hospodara Wołoskiego; zostawił synów dwóch, z których Piotr młodo umarł, niewiem czy nie ten Piotr miał za sobą Bydłowską. Alexander najprzód chorąży Sanocki, potem stolnik koronny, buzdygan swój zawiesił przy obrazie Matki Boskiej Częstochowskiej, sławny to był rycerskiemi dziełami pułkownik w obozie pod Chocimem, wspominają go *Konstytucye* 1683. komissarzem do traktowania o pokój z Carami Moskiewskiemi, *Constit. fol.* 2. podobno był potem kasztelanem Lubelskim po Parysie. N. podstoli Buski, poseł na sejm 1724. Franciszek miecznik Podolski, żona jego Katarzyna Grabianczanka. N. miał za sobą Katarzynę Strzemeską. N. Polanowska była za Branickim. N. za Kazimierzem Gumowskim cześnikiem Zakroczymskim. N. łowczy Bełzki, miał za sobą Katarzynę Sierakowską podstolankę Bracławską. N. chorąży Sochaczewski poseł na sejm 1738.

Michał Polanowski z *Rudnickiej* urodzony cześnik Bełzki z *Kielczewskiej* spłodził dwóch synów, Alexandra który bezżenny w młodym wieku świat pożegnał, drugi syn Tomasz podstoli Bełzki, ten z *Sierakowskiej* herbu *Nałęcz* spłodził córek trzy, Maryannę Szydłowską cześnikowę Wyszogrodzką, Eleonorę Świerzawską komornikowę Bełzką, Domicellę: z synów Franciszek, Józef, Romuald młodo pomarli, Stanisław, Szczesny skarbnik Bełzki. — Władysław Polanowski cześnik Trembowelski z *Komorowskiej* zostawuje potomstwo, w r. 1778. Polanowski viceregent grodzki Kijowski. Tomasz podstoli Bełzki. Felicyan skarbnik Bełzki. — Franciszka miecznika Podolskiego z *Grabianczanki* potomstwo: Helena Szydłowska i synów trzech: Piotr kanclerz Łucki, — Jan stolnik Horodelski z *Woroniczównej* ma synów, Tomasza, Kazimierza, Prospera i Piotra. — Mikołaj trzeci syn Franciszka z *Strutyńską sterilis*, z *Wytowskiej* wdowy po Radeckim ma córkę. — *Przypisy Krasickiego.*

Polanowski *herbu Starykoń*, w Krakowskiem województwie. Polanowski Mikołaj, który w roku 1536. przedał Polanowice ojczyznę swoję Jadwidze Pernusowy, o czem kładzie *Paprocki* z ksiąg ziemskich Krakowskich dokumenta, spłodził z Anną Otfinowską herbu Gryf, córek pięć, i synów sześciu, z tych czterej zeszli bezdzietnie. Jan, piąty syn

Mikołaja, zabiegiem swoim przyszedłszy do znacznej majętności, zostawił z dwiema żonami, syny i córki, Macieja i Jana ludzi rycerskich, Jan był komornikiem granicznym Księzkim. Tomasz szósty syn Mikołaja, opat Świętokrzyski zakonu Ś. Benedykta na Łysej górze, zszedł z tego świata w roku 1582. klasztorowi temu zostawiwszy miednicę i nalewkę, srebrne, łańcuch z krzyżem, pierścień z szafirem, i ornat bogaty, dwie wsie osadził klasztorowi, i inszych prowentów przyczynił, mąż szczodry. Tegoż Mikołaja brat rodzony był Stanisław, od którego synowie zostali, co się pokazuje z ksiąg ziemskich Krakowskich 1536. Kilka z tego domu było ksieniami w Staniąteckim klasztorze. Ignacy w zakonie naszym temi czasy.

Polański. Piotr Polański cześnik Sanocki 1670. r. z sejmu komissarz do granic od Węgier. *Constit. fol.* 27.

Polaszkowiecki, w Nowogrodzkiem województwie. Jan Polaszkowiecki 1632. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla.

Polczycki, w Pińskim powiecie. Mikołaj Polczycki 1632. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla Polskiego.

POLENCZ HERB.

Dwa skrzydła być powinny nie rozciągnione, barkami swemi oba do lewego boku tarczy obrócone, przez nie balka równo się zaczynająca i kończąca z niemi, nad hełmem i koroną osoba w koronie, po kolana, opasana, bez rąk, rękawy jednak oba u niej widać, suknia na niej niby Szachowana, nad koroną tej osoby, pawi ogon, tak go opisuje *MS. o Familiach Pruskich*, ja tu tego herbu kształtu nie kładę, bo ta familia w Prusach się tylko książęcych gniezdzi, luboć siła domów Polskich z niemi skolligowanych. Z tego domu był Jerzy Polencz biskup Sambieński, który biskupstwo swoje rezygnowawszy w ręce Wojciecha mistrza Krzyżackiego 1524. luterskim błędem zarażony, publicznie wziął za żonę Truchsessownę, i całą dyecezyą do tychże błędów pociągnął, o czem *Joannes Leo in Histor. Prussiae.* Alexander dziedzic w Langnowie, Wojciech i Fryderyk bracia, podpisali komissyą Króla Zygmunta III. 1609. Jan miał za sobą Brantownę. N. była za Henrykiem Brantem, druga za Wincentym Weneckim, trzecia za Asswerem Brantem starostą Prabutskim, czwarta za Janem Lewaltem.

Poleski, w Sieradzkiem województwie. Jacek Poleński 1632. Poleski miał za sobą Mycielską. Ewa Jana Politalskiego żona. *Acta Castr. Opocznen.* 1639.

Poleski *herbu Krzywda*, w Ruskiem województwie, Stanisław z Polesia Poleski 1632.

Polewicz, w powiecie Lidzkim. Michał Polewicz pisarz grodzki Lidzki 1674. syn jego Kazimierz. N. w zakonie naszym.

Polib *herbu Łabędź*. Tacyanna Polibianka tego herbu, była za Iwanem Meszczerynem cześnikiem Smoleńskim.

Polichnowski, w ziemi Dobrzyńskiej, Stanisław Polichnowski 1632. N. Polichowski miał za sobą Apollinarę Linowską.

Policki *herbu Prawdzic*, w Wielkiej-Polszcze. Wojciech Policki, pisarz ziemski Poznański 1532. naznaczony do korrektury statutu koronnego, który w tym roku wszedł do druku. Wojciech drugi, w postronnych obozach z niemałą imienia swego sławą stawał. Melchiorowi, i jego synowi Stanisławowi, dożywocie na Wojtostwie Żukowie, w starostwie Lubelskiem, zapisała *Konstyt.* 1611. *f.* 37. Krzysztof w Wileńskiem województwie 1632. N. była za Wojciechem Lisieckim.

Polikowski *herbu Jastrzębiec*, w Lubelskiem województwie. Lenard, Jędrzej, Jakób, Paweł, Mikołaj, Tomasz, Polikowscy, w ziemi Liwskiej 1648.

Polikowski *herbu Junosza*, w Podolskiem województwie.

Polikowski *herbu Prus 1mo*, w ziemi Łukowskiej.

Politański *herbu Ostoja*, w Łęczyckiem województwie, czy jak ich inni piszą, Politalski: Stefan dziedzic na Szczukoczycach i Borzęcinie w powiecie Piotrkowskim, siostra jego Zofia, była za Jędrzejem Stokowskim herbu Drzewica 1613. *Acta Castren. Opoczn.* Jan miał za sobą Ewę Poleską, syn jego Waleryan Maryannę Zeromską, z której córka Maryanna, wydana za Franciszka Stokowskiego. *Acta Castr. Opoczn.* 1639. *et* 1661. Jakób horodniczy Grodzieński; Dominik, Antoni i Franciszek 1700. Mikołaj w ziemi Wieluńskiej, Franciszek Stanisław w Łęczyckiem 1674. Są i w księztwie Litewskiem: z tych Maciej Politański długo służył w wojsku koronnem, potem był vice-ekonomem ekonomji Grodzieńskiej; miał synów czterech, jeden w zakonie Ś. Dominika, drugi Stanisław, trzeci Jan, czwarty Szymon. Elżbieta córka Jędrzeja, najprzód Wojciecha Stokowskiego, po nim Piotra Kozierowskiego, małżonka. *Acta Castren. Vielun.* 1611.

Połajowski *herbu Wąż*, z Połajowic pod Miechowem. *Długosz u Nakiel. w Miechowji.* N. Połajowski podczaszy Podolski, poseł z Podolskiego 1674.

Półkonia *herb*, patrz **Rokosz.**

PÓŁKOZIC HERB.

Głowa ośla szara, powinna być w polu czerwonem, na hełmie z korony pół Kozy, w prawą tarczy skierowanej głową wyskakuje, tak, że nogi u niej przednie do góry zadarte, rogi na grzbiet złożone, tak go opisują, *Paproc. w Gniazdzie fol.* 72. *fol.* 108. *fol.* 1172. *O herbach fol.* 185. *Okol. tom.* 2. *fol.* 473. *Bielski fol.* 77. O początkach tego herbu zgadzają się wszyscy autorowie, którzy o nim pisali że z tej okazyi nabyty. Rycerz Polski imieniem Stawisz, w zamku pewnym Eczech nazwanym, od Pogan oblężony, długo się i mężnie bronił, pomogła mu do tego, zamku należyta fortyfikacya, tak, że nieprzyjaciel nie mogąc ani szturmem złamać oblężonych serca, ani bogatemi obietnicami zmiękczyć ostatniego się sposobu chwycił, to jest głodem w zamku zamkniętych wymorzyć, i przymusić do poddania się. Wytrzymali przez jakiś czas oblężeni niedostatek, a potem też Stawisz fortelu na nieprzyjaciela zażył; osła i kozę zabić kazał, i skory wołowe tą krwią pomazawszy, z murów zamku wywiesić kazał; ba i sztukami do obozu Pogańskiego rzucać kazał: co obaczywszy nieprzyjaciel, że tak siła jeszcze żywności mają dla siebie, że ich ani głodem przycisnąć, ani siłami zawojować było nie podobna, od zamku ze wstydem ustąpił. Pan tego zamku pochwaliwszy odwagę cnego kawalera, krom innych faworów, i tym go też uprzywilejował, że mu tegoż osła głowę i pół kozy, tym kształtem jako widziwsz, w herbie ułożył: działo się to według *Okolsk. w roku* 1022. Tak udarowany Stawisz, powróciwszy do ojczyzny, tu godne potomstwo rozpłodził; syna jego Bogusza *Paprocki w Gniazdzie* wspomina, że żył w roku 1044.

Przodkowie domu tego.

Jedni się pisali z Ziemblic: z tych było dwóch braci rodzonych, Stawisz i Bogusz, których Lambert biskup Kra-

kowski uczynił kanonikami Krakowskiemi, w r. 1061. Drudzy z Łąkoszyna, z tych był Jan kasztelan Łęczycki 1413. jako się podpisał na przywilej Hrodelski, u *Łask. w Statuc. fol.* 127. Inni z Bogumiłowic: jako Michał z Bogumiłowic kasztelan Sendomierski, w *Łask. Stat. fol.* 127. w tymże roku. Paweł z Bogumiłowic sędzia ziemski Krakowski 1436. u tegoż *Łask. fol.* 140. Tamże *fol.* 127. Jan kasztelan Czechowski. Nadto, Jakób wojewoda Sendomierski w r. 1222. w tymże roku Mestwin kasztelan Sendomierski, Urban kasztelan Łęczycki w r. 1248. o których się mówiło w pierwszym tomie. Inni się pisali z Wilczyc. Marcina z Wilczyc wspomina list Kazimierza Wielkiego w r. 1335. w którym zasługi jego zachwala. Jakóba hrabię koło roku 1200. zaleca *Nakiel. w Miechow. fol.* 69. który wieś Karcze klasztorowi Miechowskiemu darował, wszakże potem, niewiedzieć jako ta darowizna jego od klasztoru odpadła. Inni z Chmielowa. Z tych Michał sędzią był ziemskim Krakowskim, w roku 1410. ten kościół w Popkowikach farny wystawił, do którego u Wissa biskupa Krakowskiego uprosił niektóre dziesięciny. *Starowol. in Vitis Episc. Cracov.*

Inni z Przemąkowa. Z tych był Jazden hrabia, którego wspomina list klasztora Ś. Krzyża na Łysej górze w r. 1200. syn jego Paweł biskup Krakowski, z kanonika Krakowskiego, i kanclerza Bolesława Wstydliwego książęcia Polskiego, na tę katedrę wyniesiony 1266. od Jana arcybiskupa Gnieznieńskiego poświęcony w post wielki, z taką radością gminu wszystkiego, że i podczas tak świętego czasu, od tańców się nie wstrzymali; wszedł był w wielkie niesnaski z Leszkiem czarnym książęciem Sieradzkim, od którego dworzan Ottona i Zegoty herbu Topor, kształtnie pojmany, w Sieradzu cały miesiąc przystojnie w wielkiej straży był chowany, nie bez rozkazu Bolesława Wstydliwego książęcia, albo przynamniej dyssymulacyi: wyszło mu to jednak na dobre: bo gdy się o to gorliwie ujął Jan arcybiskup Gnieznieński, i interdyktem Gnieznieńską dyecezyą obłożył, musiał mu ten swój postępek książe Leszko dobrze nagrodzić, Ottona i Zegotę z dóbr ich rugować. Wszakże znowu i po drugi raz od tegoż Leszka pojmany, więzienie swoje w Sieradzu odwiedził, a trzeci raz od Henryka książęcia Legnickiego. O czem kto chce lepszej informacyi niech czyta *Starowolskiego in Vitis Episc. Cracov.* Fundował na zamku Krakowskim trzy ołtarze, jeden Ś. Wojciecha, drugi Ś. Małgorzaty, trzeci Ś. Lenarta, zszedł z tego świata 1292. Hincza z Przemąkowa podskarbi wielki koronny w roku 1399. Indyka z Jurkowa, który w r. 1441. dał rękojmią za Króla Jagiełła, kładzie tu *Paprocki.*

Piotr biskup Płocki, obrany do tej infuły w roku 1232. do czego siła mu jego pobożność pomogła; bo z niej pieszą, do Rzymu peregrynacyą, i nie raz, podejmował, w konwersacyi nie tylko że był otrożny, ale i miły, w obyczajach poważny. Ten na sejm Sieradzki zjechawszy, wielkie wolności kościołowi swemu otrzymał, sześć lat na tej katedrze siedząc, zostawiwszy pięknych cnót swoich jawne przykłady, żyć przestał w roku 1238. w kościele katedralnym Płockim pochowany. *Łubieński z Długosza in Vitis Episcop. Płocen.* Był i drugi biskup Płocki tegoż herbu Jan, w roku 1425. zmarły, z ojca Floryana z Kurdwanowa, z matki Katarzyny herbu Serokomla urodzony, ale o tym już się mówiło pod Kurdwanowskiemi, do których należał. I trzeciego Tomasza imieniem biskupa Płockiego w r. 1270. tu rachują *Papr.* i *Okolski: Łubieński* o jego domu zamilczał, *Długosz* do herbu Prus go referuje, gdzie i ja o nim mówić będę. Herb ten na siebie i na dom swój, na sejmie Hrodelskim, przyjął Wołczko Kukwa 1413. *Statut Łaskiego fol.* 127.

Herbowni.

Bietkowski, Błażowski, Błędowski, Bogusz, Borzęcki, Brzostowski, Chmielowski, Czyżowski, Dąbkowski, Dankowski, Dłuski, Dobroszewski, Garliński, Gostyowski, Gradowski, Justymont, Krzywkowski, Kukwa, Kurdwanowski, Laskowski, Leśniewicz, Ligęza, Mikołajewski, Minor, Młodecki, Nasiłowski, Niewiarowski, Nowowiejski, Obłąk, Pachowski, Pawłowski, Piestrzecki, Pikarski, Plichta, Potrykowski, Pezeradowski, Rzeszowski, Sepichowski, Skotnicki, Stamirowski, Stawisz, Strzałkowski, Swidziński, Swieżyński, Tabor, Wielowiejski, Wilski, Włodek, Wojeński, Wolski, Wołczek, Wrocimowski, Zakrzewski, Zawisza, Ziemblicki.

Poźniejsi autorowie przydają jeszcze do herbu tego familie: *Gostyńskich, Swenderskich.*

Połomski *herbu Brochwicz 2do*, w Krakowskiem województwie. N. Połomski miał za sobą Pisarską Dorotę, z której córka Ewa była za Stanisławem Garlickim. Anna zakonnica w Sączu Felix w Nowogrodzkiem 1632.

Połoński *herbu Leliwa*, w Pińskim powiecie. Salwiana Połońskiego podstarościego Mozyrskiego wspominają Konstytucye. Teodor i Włodzimierz 1648. N. miecznik Nowogrodzki, którego żona Helena 1683. podobno idą od Chlebowiczów, a zatem do herbu Leliwa należeliby, bo *Poprocki* wyraźnie pisze, że Piotr syn Stanisława Chlebowicza wojewody Podlaskiego, pierwszy Połońskim był nazwany.

PÓŁ ORŁA HERB.

Linią tarcza tego herbu wzdłuż przedzielona, na prawej stronie tarczy nic nie masz, na lewej pół orła z głową całą, w bok skierowaną, skrzydło rozpięte, na środku nad linią królewska korona z krzyżem, tak go opisuje *Okol. tom. 2. fol.* 489. ja tu tego herbu nie kładę, ponieważ i ten autor przyznaje, że się w Polszcze nikt nim nie pieczętuje, chyba w Austryi Freikierowie i Stybichowie, z których Marya Eleonora Stibichowna, była za Krzysztofem Chaleckim miecznikiem Litewskim, druga Katarzyna za Władysławem Wojną starostą Gorzdowskim. Paczkowie jednak tym się herbem pieczętują.

POŁOTA HERB.

Ręka z pochodnią gorejącą w polu czerwonem, w lewą tarczy obrócona, strzałą z dołu nie daleko od kostki przeszyta, na hełmie nad koroną, wieża o dwóch wierzchach, cztery okna podle siebie w niej, z których dwóch, tak z tej strony, jako i z drugiej, chorągwie wywieszone; tak ten herb opisuje *Paproc. o herb. fol.* 693. *Okol. tom. 2. f.* 453. *Biel. fol.* 763. ale mu hełm źle opisał. Nadany Walentynowi Wąsowi od Króla Stefana Batorego, który w szturmie pod Połockiem, kocieł węgla rozpalonego niosąc, a w ręku

smolane pochodnie czy łuczywa, pod tę taką się wieżą przedarł, jaką na hełmie wyrażoną widzisz; prawdać, że z miasta w pół postrzelony kulą, i w rękę strzałą, atoli jednak szczęśliwie wieżą tę z rogu zapalił, od której taki się pożar na miasto rzucił, że gdy go ugasić żadną miarą nie mogli, poddać się musieli; Walentyn z ciężkich razów wykurowany, na pamiątkę odwagi swojej, wziął ten herb od Króla, a od miejsca tego Połotyńskim nazwany; na sejmie zaś w roku 1581. dwadzieścia mu łanów z dóbr królewskich, dziedzicznem prawem, wydzieliła ojczyzna. *Constit. fol.* 384. Rotmistrzem potem uczyniony, mężnie stawał pod Wielkiemi Łukami, zostawił syna Stefana.

Połubiński *herbu Jastrzębiec*, z tą jednak odmianą, że orła czarnego na tarczy noszą bez korony, z skrzydłami i nogami rozciągnionemi, a na piersiach jego podkowa, zwyczajnie jak w herbie Jastrzębiec, hełm też taki, luboć niektórzy z nich miasto hełmu mitrę książęcą kładą: jakoż *Paproc. w Ogrod. fol.* 209. od Ruskich książąt, linią Połubińskich wywodzi, *Kojałowicz zaś par.* 2. *lib.* 1. *Histor. Litv. i Misztolt in Histor. Sapieh. par.* 1. *fol.* 71. *i Genealogia domu tego*, od Olgerda wielkiego książęcia Litewskiego, wraz z Trubeckiemi książętami (cóżkolwiek bądź co *Okolski* omylnie powiada, że z Moskwy do Polski przyszli). Wigund albowiem książę, Jędrzej na chrzcie, syn Olgierda, brat Jagiełła Króla, który zginął w okazyi z Edygą Tamerlanesowym hetmanem w roku 1399. spłodził syna Teodora, od którego był także syn Teodor, a tego Jędrzej Fiedorowicz książe na Lubnie, pochowany w Kijowie podle Włodzimierza książęcia Kijowskiego, miał za sobą Jawnuciankę księżniczkę Zasławską. *Paprocki w Ogrodzie*, imię jej daje Bogdana, i powiada, że była matką Kopciowy i brata jej Leona, *Kojałow.* zaś dwie córki z tej Jawnucianki liczy, Bogdanę Iwana Lackiego Leśniczego Podlaskiego, drugą Katarzynę Skumina Tyszkiewicza małżonkę: i synów trzech: Lochwina albo Lwa, Wasila i Iwana. Z tych Leo rycerz sławny w obozie Karola Cesarza, wojennej experyencyi i sławy nabył, zszedł bezpotomny, leży w cerkwi Pieczarskiej. *Starowol. in Monum.* Wasil starostą był Mścisławskim i marszałkiem Grodzieńskim. Iwan wojewodą Nowogrodzkim i marszałkiem Litewskim za Alexandra Króla, ten pierwszy wziął na siebie i na dom swój herb Jastrzębiec, żona jego księżniczka Sanguszkowna, z której córki, jedna książęciu Radziwiłowi, druga książęciu Czartoryskiemu, trzecia książęciu Wiśniowieckiemu, czwarta Hulewiczowi, piąta Narburtowi herbu Abdank, szósta Hieronimowi Chodkiewiczowi

kasztelanowi Wileńskiemu, siódma Wołowiczowi staroście Grodzieńskiemu, ósma Kmicie wojewodzie Smoleńskiemu zaślubione; to *Genealogia tego domu*, synów zaś było pięciu: Alexander, Jędrzej, Jan, Michał i Teodor. Z tych

Alexander, pierwszy syn Iwana z Sanguszkowny, kasztelan Nowogrodzki, wojennik pamiętny, ten Inflant, za hetmana Radziwiła regimentarzem uczyniony, mężnie i szczęśliwie przez lat pięć bronił, dwa razy fortunnie z Moskwą potykał się w roku 1560. raz pod Wendą, drugi raz pod Maryenburgiem. *Biel. fol.* 609. Izburg Moskwie odebrał w roku 1569. kilka razy straż Moskiewską wyciął, i wodza ich Iwana Meskierskiego pojmał, atoli Wolmiru broniąc, przez zdradę pojmany, i do Moskwy zaprowadzony, już podeszły w leciech, tam życie skończył 1577. *Biel. fol.* 752. był i starostą Wilkijskim, *Stryjk. lib.* 23. *cap.* 1. *Heindens. l.* 1. żona jego księżniczka Holszańska, z tej syn Alexander podkomorzy Lidzki, starosta Wilkijski, żona jego Alemannianka herbu Alemannji, z tej były córki, Anna Kuncewiczowa, sędzina ziemska Lidzka, Aurelia Szklińska starościna Zygowska, i Klara w zakonie S. Franciszka, i synowie dwaj, Alexander, i Konstantyn, najprzód marszałek Słonimski, dalej kasztelan Mścisławski, z sejmu 1627. komissarzem stanął do ustanowienia ceny rzeczy, *Constit. fol.* 9. a w roku 1629. deputat na trybunał fiskalny, *Constit. fol.* 15. umarł wojewodą Parnawskim, z tym tytułem był naznaczony do korrektury statutu Litewskiego, *Constit. fol.* 26. w Dereczynie OO. Dominikanów fundował, i kościół wymurował, złączył się był dożywotnie z Zofią Sapieżanką wojewodzanką Mścisławską, Jędrzeja córką, z tej, córki, Konstancya żyła z Janem Kamińskim podkomorzym Wilkomierskim, Katarzyna z Ogińskim kasztelanem Trockim, Eufrozyna 1*mo voto* z Chaleckim, 2*do voto* z Giedrojciem, Helena, Petronella i Konstancya w zakonie S. Franciszka. Synowie zaś, Gabryel, Kazimierz, Władysław, Hieronim Konstantyn, jest w druku, jego *Labarus funebris*, *in funer. Alexandri Poloniae et Sveciae Principis*, *in fol.* 1635. *Cracov.* atoli tamże młodo umarł. Samuel, i Alexander Hilary, najprzód pisarz polny Litewski, starosta Słonimski, Oszmiański, z tym tytułem posłował na sejm w roku 1661. zkąd deputatem naznaczony na trybunał fiskalny, *Constit. fol.* 4. chwali go tam *Konstytucya fol.* 17. że w Kurlandyi komendę mając nad wojskiem Litewskiem, mężnie przeciwko nieprzyjacielowi stawał; jakoż był to pułkownik odwagi wielkiej, pod Warszawą 1656. już był Szwedów ludźmi swemi z pola spędził, i pewnie żeby był zupełne zwycięztwo nad niemi otrzymał, gdyby były za

nacierającym Alexandrem, tem sercem chciały stawać i drugie pułki; pod Prostkami do wygranej naszych, i on niemało dopomógł swoją rezolucyą; w roku 1657. pod Tykocinem sam z usaryą królewską, której porucznikował, pieszo szedł do szturmu, a wkrótce na 30 mil Prusy spustoszył. Rakocego, z Czarneckim z Polski wypędził, Kurlandyą od Szwedów uwolnił, mając w ten czas komendę nad wojskiem Litewskiem. Na kościoły także Pańskiej fantazyi, bo w Wilnie fundował klasztor Panien Dominikanek, co approbowała *Konstytucya* 1678. *fol.* 14. taż *fol.* 17. potwierdziła jego darowiznę, którą nowicyatowi naszemu Wileńskiemu, wieś Surwiliszki i z dwiema folwarkami, wiecznemi czasy przyłączył, w roku zaś 1667. fundacyą OO. Bernardynów w dobrach Hlusko nazwanych, dziedzicznych, w województwie Nowogrodzkiem leżących, od niego uczynioną. *Constit. fol.* 20. W konwencie Dareczyńskim od ojca swego fundowanym OO. Dominikanom kurs filozoficzny fundował, ołtarz Najś. Matki w Żurawicach u OO. Bazylianów, drugi Ś. Róży w kościele OO. Dominikanów Wileńskich: dzwony kościołowi naszemu Brzeskiemu dał, wziął potem laskę wielką Litewską, z którą wiele komissyi odprawiał, osobliwie do traktatów o pokój z Moskwą, do zapłaty wojsku; przeniósł się na wieczność w roku 1679. zostawiwszy z Zofią Konstancyą, Krzysztofa Wołodkiewicza, najprzód pisarza ziemskiego Mińskiego, a potem wojewody Nowogrodzkiego, córką, dwie córki, Annę Maryannę Dominikowi Radziwiłowi kanclerzowi wielkiemu Litewskiemu, Panią wielkiego rozsądku i pobożności, umarła 1690. drugą Izabellę Helenę Sapieże Jerzemu stolnikowi Litewskiemu, zaślubione: synów tyleż: Dominika starostę Wołkowiskiego i Krzysztofa starostę Bobrójskiego, obadwaj jednak młodo bezpotomnie pomarli, jeden z nich w Węgrzech pod Wiedeńską expedycyą. Miał tenże marszałek pierwszą żonę Chreptowiczownę wojewodzankę Nowogrodzką, ale z nią *sterilis*.

Jędrzej, syn drugi Iwana wojewody Nowogrodzkiego, rotmistrz królewski, synowie jego z Sokolińskiej trzej, Jędrzej, Daniel, i Eustachi, tego żona Massalska, z której synowie: Michał, Jan i Daniel; córki zaś dwie, Tyszkiewiczowa i Massalska. Jan w Inflanciech wojując zginął. *Starowol. in Monum.*

Jan, trzeci syn Iwana wojewody Nowogrodzkiego, według *Okolsk.* starosta Trykacki, na Moskiewskich expedycyach wsławiony; ja, w processie rozgraniczenia między województwy Podlaskim i Brześciańskim, czytam Iwana Połubińskiego starostę Mścisławskiego i Radońskiego, i żonę jego

Reginę Kopciownę w roku 1569. Genealogia zaś domu tego powiada, że miał za sobą Zienowiczownę, z której spłodził dwie córki, Tyszkiewiczową i Zuchanowską, tyleż synów: Jana, i Michała sędziego ziemskiego Słonimskiego, tego pierwsza żona Elżbieta Korsakowna podkomorzanka Połocka, druga Ostanosowiczowna; z tych potomstwo: Justyna, Cecylia i Helena Jerzego Massalskiego stolnika Bracławskiego małżonka. Lew, według *Zdanowicza*, porucznik, gdy pod Białą na Moskwę naciera, tamże zabity poległ. *Starowol. in Monum.* kładzie nagrobek Michała Połubińskiego, z Pieczar Kijowskich wypisany, pod Białą w szturmie za Władysława IV. zabitego. Mikołaj cześnik Słonimski urodzony z Korsakowny, młodo w roku 1640. wszedł do grobu. Trzeci ich brat Dymitr, cześnik najprzód, dalej podkomorzy Słonimski, umarł wojewodą Nowogrodzkim; posłował na sejm 1667. r. zkąd był komissarzem do zapłaty wojsku, *Constitut. fol.* 3. taż Konstytucya *fol.* 14. za te dobra, które w Smoleńszczyznie Moskwie oddane zostawił, dała mu w Słonimskim powiecie Szulaki: żona jego pierwsza, Konstancya Stadnicka, druga Petronella Tyszkiewiczowna, kasztelanka Smoleńska; synowie z Stadnickiej, Piotr proboszcz Wileński, Dobrodziej rezydencyi naszej Słonimskiej. Leo Kazimierz cywun Twerski, pułkownik królewski, posłował na konwokacyą 1674. i 1733. *Constit. fol.* 15. i 16. Hilary, Antoni, Dymitr i Michał podstoli Słonimski, żona jego Klara Tyszkiewiczowna; córki zaś tego wojewody Nowogrodzkiego, Anna, Zofia, Klara, Floryanna, Konstancya, Eufrozyna, Katarzyna, Joanna, Zofia, Helena, i Anna Paprocka, z tych któraś pod imieniem Elżbiety rządziła klasztor Panieński S. Brygitty ksienią w roku 1691. siostra zaś jej Mistrzynią tamże Nowicyuszek.

Michał, syn czwarty Iwana wojewody Nowogrodzkiego, złączył się dożywotnie z Soluszanką, z tej synowie byli trzej, Jędrzej który umarł na zamku w Kokenhauzie. Józef, którego żona Lubomirska, i Dymitr, temu Pakoszowna dwóch synów powiła; Alexandra, ten zginął w Wołoszech, i Jana, ten pojął Helenę Podbereską, z której dwóch synów zostało, Krzysztof sędzia ziemski Słonimski, tego z Krystyny Wojnianki Jasienieckiej dwaj synowie, Jan i Zygmunt. Drugi brat Krzysztofa Alexander Reinhold chorąży Smoleński 1674. miał za sobą 1*mo voto* Krystynę Berkownę, 2*do voto* Kucharską, córki jego Barbara i Katarzyna, i syn Dominik.

Teodor, piąty syn Iwana wojewody Nowogrodzkiego, miał za sobą Koziakownę która mu powiła synów czterech, Piotra, Grzegorza, i Macieja, którego żona Baranowska, z tej córka dostała się Skorulskiemu, i syn Stanisław chorąży

Słonimski 1632. złączył się dożywotnie z Burzymowską, i z tą spłodził dwie córki, Justynę Wojniłowiczową i Zofią zakonnicę S. Franciszka, tyleż synów, Gabryela i Karola. Czwarty syn Teodora z Koziakowny Józef podsędek ziemski Słonimski 1632. pojął w małżeństwo Annę Scypionownę, z tej się urodziło pięciu synów, Jacek, Daniel który zginął pod Białą, Marcin którego żona Tyszkiewiczowna Joanna: z tej był syn Józef, i córka Ludowika, Alexandra Sienińskiego małżonka. Kazimierz czwarty syn Józefa z Scypionowny, miał za sobą Teofilę Jelcownę, a po niej Olszewską, córki jego: Tekla z Olszewskim, Teofila z Protaszewiczem, zmówione: synowie zaś, Ludwik żona jego Rusiecka, Felicyan, Dominik, Konstantyn i Władysław. Krzysztof, piąty syn Józefa, sędzia ziemski Słonimski, żona jego Eleonora Bokszanka, z tej córki: Glińska, Bykowska, Anna Limontowa, Zienkowiczowa, matka dzisiejszego biskupa Wileńskiego, Anna Jerzemu Hlebickiemu Józefowiczowi podstolemu Wileńskiemu zaślubiona. Izabella i Teodora zakonnicami zostały; synowie zaś, Franciszek, Kazimierz, Jan Hieronim i Stanisław. Leo Połubiński sędzia Lidzki, poseł na sejm Warszawski 1722. Krzysztof kanonik Wileński, Karol wojski Mścisławski 1700. i Eustachi.

W roku 1778. Jerzy Połubiński archidyakon Wileński, sekretarz Litewski. — Hieronim sędzia ziemski Słonimski. — Wiktor stolnik Słonimski. — Stefan łowczy Słonimski. — W r. 1788. Józef krajczy Słonimski. — *Krasicki.*

Połukniazewicz, w województwie Wołyńskiem. Hniewosz Połukniazewicz 1528. r. *Metryka Wołyńska.* Są i Połujanowie ludzie godni w Trockiem i Brzeskiem województwach. Są i Połukoniowie, z których Alexander Połukoń 1700. roku.

Połuz, czyli raczej **Połoz.** Jan w Pińskim powiecie, synowie jego, Philon i Teodor, Philona syn Piotr, pojmany w niewolą Moskiewską za Władysława Króla, dziedzic na Dubie. Mikołaj Połuzyński w Żmudzi 1621.

Pomarnacki, w Wiłkomierskim powiecie. Wawrzeniec Pomarnacki 1674. Szymon 1700. N. fundator missyi naszej Ukraińskiej.

W r. 1778. Antoni Pomarnacki koniuszy Wiłkomierski. — Andrzej sędzia ziemski Smoleński. — W roku 1788. Nikodem miecznik Witebski. — *Krasicki.*

Pomaski, w Rożańskiej ziemi. Franciszek Pomaski kanonik Płocki, sekretarz królewski, odprowadziwszy do Moskwy Marynę Mnischownę Dymitrowi Carowi, tamże od nich z bratem swym Stanisławem podkomorzym tejże Maryny przy

ołtarzu zabity w roku 1606. *Petricius lib. 2. Histor.* Ignacy podwojewodzy Rożański 1704.

POMIAN HERB.

Żubrza głowa czarna, w polu żołtem, bez kołka miecz przez nię z góry na dół, od prawego rogu niby w niej zatopiony, tak jednak, że koniec jego na dole dobrze widać, w hełmie ręka zbrojna z gołym mieczem; tak go opisują: *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1012. *i* 1179. *O herb. fol.* 425. *Okol. tom.* 2. *fol.* 454. *Klejnoty fol.* 77. którzy z tej okazyi ten herb być nabyty mienią, z Długosza, którym też poświadcza *Bielski fol.* 195. i inni pospolicie. Łastek Hebda z Grabia, brata swego rodzonego Jaranda, dziekana Gnieznieńskiego zabił o to, że go często o nieprzystojne życie strofował, działo się to według nich, we wsi Lubania, za który excess, krom inszej kary, i tę na sobie bratabojca wyniósł, że z herbu Wieniawa, którym się z przodków swoich pieczętował, kołko zdjęto, a miecz przez głowę, tym kształtem jako widzisz, nadano, i herb sam nazwany Pomian, niby Pomni nań, czyli raczej od pomieniania za herb Wieniawa, wszakże jedni miecz na głowie zubrzej tak kładą, że co cały widać, drudzy zaś w głowie zatopiony. Odmiana ta, że się stała za Władysława III. Króla Polskiego, piszą z *Długosza* wszyscy, toby to było za Władysława Jagiełła Króla, jakoż *Okol.* kładzie rok 1400. zkąd *Damalewicz in Vitis Archiep. Gnesn.* ma tę powieść za podejrzaną i z tej racyi, że *Długosz* Włościborza herbu Pomian, już pisze w r. 1279. toż i drudzy poświadczają: Mikołaja także wojewodę Sieradzkiego i starostę, kładą jeszcze za czasów Wacława Króla, to jest na sto lat przed Władysławem Jagiełłem, ale pewniej za Łokietka i Kazimierza Wielkiego czasów, toć ten herb dawniejszy

od tego Króla, chyba że przez Władysława rozumieją syna Krzywoustego, który panował pod tytułem książęcia 1140. albo Władysława Laskonogiego, który wyzuty z Państwa w roku 1206. Z tej, i inszych racyi powiada *Damalewicz*, że bardziej z tej okazyi ten herb nadany, gdy któryś z Wieniawitów na łowach z książęciem będąc, żubra tak jako widzisz w głowę ciąwszy, pokonał. *Parisius* zaś *in Slavia* domyśla się, że jeszcze dawniejszy, znać prawi jeden z Sarmatów Pomian nazwany, pojmany od Rzymian w okazyi, gdy na *Amphiteatrum* z drugiemi wystawiony, z dzikiemi bestyami, które na nich wypuszczano, musiał się potykać, tak Żubra w głowę dobrze ciął, że go zabił, za co i wolnością i herbem takim udarowany: to prawda, że *Vopiscus in Probo Imperat. (mihi nro.* 7.) między temi, którzy się na dziwowiskach z bestyami łamać musieli u Rzymian, powiada, że najwięcej było Niemców i Sarmatów, i *Parisius z paneg. decimo, nro.* 12. mówi o Sarmatach, *Puberes capti, ad paenas spectaculo dati, multitudine sua fatigarunt bestias;* ale ten domysł większego pozoru z racyi potrzebuje.

Tego herbu był Włościborz arcybiskup Gnieznieński; kanonikiem w tejże katedrze będąc, zgodnie od całej kapituły na tę godność obrany do czego pomogły mu nie tylko piękny dowcip i naturalne przymioty, ale też osobilwe cnoty, jako skromność z powagą ułożona, pobożność nie zmyślona, do zbudowania wszystkich, szczodrobliwość w pomnażaniu chwały Boskiej, miła z każdym konwersacya; wszakże niechęć Przemysława książęcia do Włościborza, tę tak chwalebną jego elekcyą rozchwiała. *Bzovius in Annal. Ecclesiast. pod rokiem* 1287. *nro.* 15. powiada, że gdy ten Przemysław Ludgardę żonę swoję, o jakiś excess do siebie doniesioną, bez inkwizycyi, bez sądu, własnym jej pannom, które jej nadsługiwały, kazał udusić, strofował go o to Bogumił arcybiskup, Gniaznieński, czem tak się uraził Przemysław książę, że Bogumił obawiając się, żeby ztąd jakiego uszczerbku nie miał kościół jego, wolał dobrowolnie z tej godności ustąpić. *Damalew. in Archiep. Gnesn.* rozumie, że to nie o Bogumile tu mowa być powinna, ale o Włościborzu: bo Bogumił jeszcze na tej katedrze prezydował, za Bolesława Kędzierzawego monarchy, i Mieczysława książęcia Wielkopolskiego, Włościborz zaś za tego Przemysława. Cóżkolwiek bądź, przecież nie zda się, żeby z tej okazyi na Włościborza miała ta zawziętość urość: bo *Długosz* wyraźnie pisze, że ta Ludgarda dopiero zaduszona w roku 1283. toż poświadcza i *Miechowita w swojej historyi*, Włościborz zaś dobrze przedtem, bo od roku 1279. już miał wielkie tru-

dności koło swojej elekcyi, tak dalece, że ją we dwie lecie rezygnował; co i z tego poznać, że po ustąpieniu Włościborza w roku 1281. już Henryka książęcia Bremeńskiego na tę Metropolią wynosił Marcin Papież IV. o czem list jego u *Vadinga in Annal. Minor. Jancius* na Mikołaja III. Papieża winę wali, tego Włościbora rezygnacyą: ale to pewniejsza się zda być, że ani Przemysław książę, ani nikt do tego ustąpienia nie był okazyą, chyba samegoż jego cnota i pokora, z której, przed nuncyuszem apostolskim Firmanem, dobrowolnie się wyzuł: którą jego demissyą szacując wielmi Jakób Swinka, Henryka Brem na arcybiskupstwie sukcessor, Włościborza proboszczem Gnieznieńskim uczynił. Mikołaj z Lubania herbu Pomian, proboszcz Kujawski w roku 1433. ustąpił niektórych dóbr kapitule Kujawskiej. *Damalew. in in Praepos. Vladisl.* O inszych przodkach tego domu, patrz pod Chebda i Brudzewski. Są od tegoż herbu Pomianowie familia w Piotrkowskim powiecie, z których N. Pomianowna była za Bartłomiejem Kozierowskim. *Acta Castren. Opocznen.* 1599.

Herbowni.

Biesiekierski, Boczkowski, Bogatko, Bohatko, Broniszewski, Brudzewski, Brzączewski, Brzozowski, Brzuchowski, Chaliński, Chebda, Cieński, Ciosnowski, Dziembowski, Gliński, Gorski, Grabiński, Grabski, Hummel, Izdebski, Kaczkowski, Kaczyński, Kiełczewski, Kłobski, Kłopototowski, Kobierzycki, Kołudzki, Kotowski, Kruszyński, Leszyński, Linowski, Ławski, Łubieński, Makowiecki, Malawski, Milewski, Nietuchowski, Nieżychowski, Nowowiejski, Odrowski, Osiecki, Ostromęcki, Pezarski, Piętkowicz, Płomkowski, Pomian, Przecławski, Przystanowski, Psarski, Puklatecki, Sakowicz, Siciński, Sokołowski, Suleński, Suski, Warzymowski, Węndziagolski, Wichrowski, Wilkostowski, Wolski, Zagajewski, Zakrzewski, Zdanowski, Zdzenicki, Zerosławski.

Duńczewski, Kuropatnicki, Małachowski i inni następujące familie, jako także tego herbu używające podają:

Besiekierski, Ciesnowski, Juranda, Łaszko, Niewiesz, Piętka, Pientkowski, Płomkowicki, Ryłło, Sagajło.

O Boczkowskich herbu Pomian świadczy *Ks. Jachim. in Renov. studior.*

Pomianowski *herbu Ślepowron,* w Sendomierskiem województwie. Mikołaj i Jędrzej Pomianowscy 1648. r. N. miał za sobą Podleską herbu Nowina. Maciej i brat jego Jędrzej w Kaliskiem. N. pojął Katarzynę Brzezińską herbu Łabędź.

W r. 1778. Ignacy Pomianowski miecznik Opoczyński. — *Krasicki.*

Pomorski *herbu trzy gwiazdy.* Gabryel Pomorski w województwie Mińskiem. Stanisław kanonik Kujawski 1644. nagrobek jego z tej katedry wypisał *Starowol. in Monum.* Felix archidyakon Pszczewski 1616. *Ibid. fol.* 460. N. miał za sobą Krężelowską. Zofia była za Kossowskim Maciejem r. 1700. domyślam się, że są herbu Sternberg ci Pomorscy. Niewiem czy nie tu należy, Wojciech z Pomorzanowic podsędek Kaliski 1513. *Acta Terrestr. Calissien.* Justus Pomorski zakonu *B. Mariae Virginis de Metro,* jest w druku, jego *Bractwo Ś. Zofji, w Krakowie* 1627. *in 8vo.* Są i w Wielkiej-Polszcze Pomorscy, temi czasy.

Stanisław Pomorski w r. 1788. skarbnik Przedecki. — *Krasicki.*

Pomorscy *książęta herbu Gryf.* O tych mówić się będzie, gdzie o książętach Polskich.

Ponętowski *herbu Leszczyc,* w Łęczyckiem województwie. Mikołaj Ponętowski na Pruskiej wojnie wsławiony rycerz. Pełka mężny wojownik przeciwko Krzyżakom 1410. Jakób syn Mikołaja 1406. w Marsowych dziełach poleru wielkiego. Jan syn Jakóba, sędzia ziemski Łęczycki 1480. którego synowie: Wincenty, Wojciech, Mikołaj i Jakób. Z tych Wincentemu Rudnicka herbu Lis zrodziła trzech synów: Jana, Wojciecha i Stanisława. Mikołaj brat Wincentego spłodził Marcina, ten zaś Macieja i Piotra sędziego Łęczyckiego. Stanisław syn Wincentego miał za sobą Dorotę Borzysławską, z której synowie: Jan opat Gradziecki, kościół tameczny i klasztor nietylko restaurował, ale i przyozdobił, mąż chojny i uczony, jest w druku, jego *Krótki, rzeczy Polskich Sejmowych pamięci godnych, kommentarz* 1569. *Cracov. in 4to, i powtóre tamże przedrukowany.* Jakób cześnik Łęczycki, *Bielski fol.* 655. jeździł w różnych legacyach do postronnych monarchów, osobliwie do Danji od Króla Stefana, wymowny i mądry, był potem kasztelanem Brzeskim Kujawskim, lubom, go opuścił w pierwszym tomie. Maciej,

trzeci brat ich, cześnik Łęczycki, mąż także godny. Walentyn podkomorzy Łęczycki, nawiedził grób w Palestynie Chrystusa Pana, złączył się dożywotnie z Anną Firlejowną, córką Mikołaja wojewody Lubelskiego, z którą zostawił potomstwo. Mikołaja Ponętowskiego, zmarłego w Padwi w r. 1598. wieku swego 28. wypisał nagrobek *Starowol. in Monum.* z Padwi. Jędrzej komornik Łęczycki 1628. na nasze kollegium Przemysłkie dobroczynny. Kasper dworzanin królewski, OO. Karmelitom bosym w Warszawie wiele łask świadczył. *Elis. a S. Maria lyr. l.* 3. *od.* 4. Dwaj Ponętowscy po usarsku służąc, pod Starczem ranni. *Okol. Dyar.* Stefan sekretarz królewski, deputat na trybunał koronny, poseł na konwokacyą r. 1648. *Confaeder. Ordin.* potem podsędek ziemski Inowrocławski, tego z Pscińskiej, córka Katarzyna, wydana za Wojciecha Radojewskiego chorążego Inowrocławskiego. Prokop, zda mi się brat Stefana, z Zakrzewskiej herbu Pomian, spłodził Teresę Zagajewską i Zofią Skrzetuską, synów także dwóch: Stanisława kanonika Kruświckiego i Jędrzeja, ten z Konstancyi Mikołajewskiej, miał dwóch synów: Adama i Jana, córek zaś pięć: Elżbietę Sielską, Annę Stanisława Sokołowskiego stolnika Bydgoskiego, sędziego Brzeskiego Kujawskiego grodzkiego, Magdalenę Józefa Sokołowskiego podczaszego Bydgoskiego, sędziego grodzkiego Radziejowskiego, małżonki, Teofilę Dulską, Franciszkę Dobrską. Karol i Kazimierz 1648. Wojciech z Grochowa miał za sobą Reginę Iwanicką. Katarzyna podkomorzanka Inowrocławska, była za Maciejem Markowskim.

Poniatowski *herbu Ciołek*, w województwie Krakowskiem. Anna Poniatowska ksienią rządziła klasztor w Imbramowicach 1618. *Baranow.* N. była za Janem Leszczyńskim herbu Abdank. Maciej kanonik Krakowski. Jędrzej z duchnik deputat i sędzia generalny kapturowy 1648. podpisał *pacta conventa* Jana Kazimierza Króla. Franciszek Ciołek Poniatowski 1674. Stanisław w cudzoziemskich obozach sławy szukając, znać z jakim tam sercem stawał, to po postrzałach, które heroicznie z różnych okazyi wyniósł, to po szarży wojennej, generałem albowiem wyniesiony, po wielu fortuny rewolucyach u Augusta II. Króla, mężnych ludzi szacownika, w wielkich respektach będąc, najprzód wziął podskarbstwo wielkie Litewskie i generalstwo gwardyi królewskiej, potem regimentarzem najwyższym wojsk koronnych, i wojewodą Mazowieckim, starostą Lubelskim i Stryjskim, ogłoszony, z Konstancyą Czartoryską księżniczką kasztelanką Wileńską, zostawuje potomstwo: miał wprzód za sobą Wojniankę Jasieniecką kasztelankę Nowogrodzką, wdowę po Ogińskim mie-

czniku Litewskim, Józef, Michał, Władysław. Józef koniuszy Mścisławski, Paweł i Antoni 1700.

O przodkach familji Poniatowskich w Polszcze, *Torellich*, mówiło się obszernie w Tomie III. pod Ciołkami, tutaj zamieszcza się dalszy wprzód tej familji kiedy już od dóbr nabytych Poniatowskiemi zwać się poczęli.

Jan hrabia *Torelli z Poniatowa* czyli *Ciołek* Poniatowski d. 12. Grudnia 1630. roku urodzony w Krakowie, tamże wychowany i edukowany w naukach, powziął przywiązanie do mieszkania już w tym kraju, w którym się urodził, i w młodym zaraz wieku, starał się i zasługiwał sobie na honor w urodzeniu swojem przyzwoity, i pozyskał go; będąc przy dworze Królowej Polskiej Maryi Ludwiki z *Gonzagów*, z której domem, dom *Torellich*, od dawnych przodków jego w pokrewieństwie zostawał. Jan Kazimierz Król Polski, mąż tejże używał często Jana *Torellego* czyli *Ciołka* Poniatowskiego przy boku swoim do różnych interesów. A widząc w nim odwagę i męztwo, w czasie wojny, najpierwej z *Chmielnickim*, a potem przeciw Tatarom grassującym Polskę, wysłał z wojskiem. Toż znowu wojował przeciw Szwedom, za Karola Gustawa. Po licznych dowodach rycerskich, i mężnem spotykaniu się z nieprzyjacielem, z przyczyny odebranych wielu ran, jako życzliwy ojczyznie obywatel, przy wylaniu krwi na obronę onejże, i życie swoje śmiercią zakończył. Tenże Jan Ciołek ożenił się był w roku 1650. dnia 25. Listopada, z Jadwigą córką Stanisława Maciejowskiego, z Urszuli *Rapsztyńskiej* spłodzoną, a prawnuczką Bernarda Maciejowskiego kardynała. Zostawił po sobie syna Franciszka, o którym następuje.

Franciszek *Ciołek Torelli* Poniatowski urodzony w Krakowie d. 3. Października 1651. roku, wstępując w ślady ojca swego Jana, w przywiązaniu ku tej ojczyznie, jako też i pełnieniu usług dla dobra publicznego. Za Króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego, u którego w wielkiej był łasce i względach: także i za Jana Sobieskiego Króla, z którym wojskowo służąc, ledwie nie wszystkie z nim odbywał potyczki wojenne; był oraz na ostatniej pod Wiedniem wojnie z Turkami, gdzie stał się uczestnikiem sławy tegoż Króla od całej Europy przyznanej. Ożeniwszy się z Heleną *Niewiarowską* dnia 8. Stycznia 1673. roku, zostawił potomstwo Józefa cześnika Wyszogrodzkiego *sterilem*, Michała Jacynta Dominikana. Córkę Zofią Karmelitankę bosą w Krakowie, i Stanisława ojca poźniej Króla Polskiego.

Stanisław hrabia *Torelli* czyli *Ciołek* Poniatowski, urodzony w roku 1675. posiadający z krwi dawnych przodków swoich, właściwość przymiotów dobrych, oraz ducha mężnego i wojennego, w wieku jeszcze młodym, udał się w służbę Austryacką, w której pod Eugeniuszem, przeciw Turkom kilka odbywszy z chwałą kampanji, i dosłużywszy się sztabs-officerskiej rangi, wziąwszy demissyą, powrócił do ojczyzny, gdzie od Króla wojownika Jana III. mile był przyjęty. A gdy po wstępie Augusta II. na tron Polski, Karol XII. Król Szwedzki, wkroczył był do kraju Rzeczypospolitej, w wojsku rzeczonego Króla służbę przyjął. Król ten, poznawszy biegłość dowcipu, i znajomość trybu wojennego w Stanisławie, uczynił go przy boku swoim adjutantem. Umiał pozyskać dla siebie względy tegoż Króla i sławnego wojownika, który jak

wiadomo każdemu z historyków opisania, iż Fryderyka Augusta, dnia 16. Lutego 1704. roku, przymusił do złożenia korony Polskiej. Lecz skoro tylko tenże August II. w roku 1709. powrócił na tron, mając urazę do Stanisława Ciołka, dobra onegoż wszystkie skonfiskowane zostały. Wierny i przychylny będąc zawsze, w złym czyli dobrym losie Królowi Karolowi XII. więcej też był od niego miany za dobrego przyjaciela, niżeli w obowiązku zostającego. A że był także i Królowi Leszczyńskiemu wielce miły, gdy po śmierci niespodzianej Karola XII. dnia 11. Grudnia 1718. pod *Friedrichshall* do Polski powracał, z instancyą za nim do Augusta II. od Ulryki Eleonory siostry rzeczonego Króla Szwedzkiego, Stanisław też Leszczyński, oddał mu swe na Królestwo Polskie dyploma, wraz z wiadomym na pismie ręką własną Augusta II. rozciągnionym ustąpieniem tronu Polskiego, przez Karola XII. od rzeczonego Augusta w Dreznie wymuszonym, aby te obadwa pisma złożył w ręce wspomnionego Augusta II. w myśli, że to wszystko, może posłużyć Stanisławowi Poniatowskiemu, do zjednania pierwszego dobrotliwego u Augusta II. przystępu, i potem do dalszych łaskawych względów. Jakoż te widoki i nadzieje nie uchybiły względem tegoż Stanisława Poniatowskiego; gdy mu najprzód za wdaniem się Augusta II. dobra i wszelka należytość przywrócone zostały: a potem uczynił go łowczym w w. ks. Lit. i następnie powiększyły się dla niego tego Pana łaski, przez konferowanie podskarbstwa w w. ks. Lit. regimentu gwardyi pieszej koronnej, i regimentarstwa wojsk w koronie. Pod jego też komendą wojsko między Wilanowem i Warszawą odprawiło kampament z zadziwieniem patrzących wielu cudzoziemskich panów i generałów. Był także starostą Lubelskim i Stryjskim, toż wojewodą Mazowieckim, nareszcie kasztelanem Krakowskim i kawalerem orderu Orła białego. Pełen honorów i sławy, umarł w Rykach w województwie Lubelskiem 1762. roku dnia 3. Sierpnia. W pierwszem małżeństwie miał za sobą *Wojniankę* Jasieniecką kasztelankę Nowogrodzką wdowę po mieczniku Litewskim Ogińskim, bezpotomnie zmarłą. Z drugiego z księżniczką Konstancyą *Czartoryską* małżonką swoją w roku 1720. dnia 14. Września zaślubioną, zostawił dwie córek. Pierwszą Ludwikę urodzoną r. 1728. Zamojskiego wojewody Podolskiego małżonkę, zacnemi przymiotami umysłu i serca zaszczyconą: z której jedna córka, Urszula Mniszchowa marszałkowa wielka koronna, z wybornej edukacyi arcy dobrze korzystać umiała. Drugą Izabellę urodzoną 1730. r. Klemensa Branickiego kasztelana Krakowskiego hetmana w. koronnego małżonkę bezpotomną. Panią wysokiej doskonałości i w liczne obfitą przymioty. I synów pięciu: których roku 1764. na sejmie koronacyjnym do książęcej podniesiono dostojności. 1. Kazimierza urodzonego 1721. roku, podkomorzego wielkiego koronnego, w rozmaitych cywilnych funkcyach, i w wojskowych służbach dystyngwującego się, za granicą i w kraju. Ten z Apollonią *Ustrzycką* kasztelanką Przemyską, z charakteru duszy i rozmaitych cnót chwalebną, mający syna jednego, Stanisława, wprzód szefa bywszego gwardyi pieszej koronnej, potem podskarbiego w w. ks. Lit. generała lieutenanta wojsk koronnych, z roztropności i biegłości w naukach zaleconego; urodzonego d. 23. List. 1754. r. (zmarły 1833. r.) Córkę jednę Konstancyą Tyszkiewiczowę marszałkową w w. ks. Lit. pełnej dobroci serca i wiadomości

w rzeczach, urodzoną d. 2. Marca 1759. roku. 2. Franciszka, urodzonego 1723. r. wielkich nadziei prałata, który umarł proboszczem Krakowskim. 3. Andrzeja urodzonego 1734. r. generała leitenanta wojsk Austryackich, w roku 1760. z Maryą Teresą *Kińską*, od Cesarzowej Maryi Teresy kochaną i szacowaną, ożenionego, ktory w siedmioletniej z mocarstwem Pruskiem wojnie, znakomitej nabył sławy. Umarł 1773. r. zostawiwszy syna jednego Józefa Antoniego, i córkę jednę Maryą Teresę urodzoną 28. List. 1763. małżonkę Tyszkiewicza referendarza w ks. Lit. z pięknych przymiotów wszystkim miłą (zmarła r. 1816.). 4. Stanisława, o którym niżej. 5. Michała Jerzego urodzonego 12. Paźdz. 1736. r. arcybiskupa Gnieznieńskiego, prymasa korony Polskiej i w. ks. Lit. Tynieckiego, Czerwińskiego opata, orderów Orła białego i S. Stanisława kawalera. Którego stałość, roztropność, i najlepsze ku dobru ojczyzny chęci, są wszystkim znajome, a potomność daleko obszerniejsze odda jemu pochwały. Umarł r. 1794. w Warszawie.

Stanisław August z spadku imienia *Torellich*, czyli *Ciołków* przodków swoich w dwudziestym stopniu, od *Gwidona Salingwery* pierwszego dziedzica *Ferrary*, a podług dowodów autentycznych, w dwudziestym dziewiątym stopniu, od Ludolfa książęcia de Saxe roku. 856. Toż z linji macierzystej księżnej Czartoryskiej, z krwi Jagiellońskiej, wielkich książąt Litewskich, a potem Królów Polskich pochodzący, urodził się 17. Stycznia, roku 1732. w *Wołczynie*. Wiek swój młody przepędził przy wielkich naukach, na odprawianiu podróży do cudzych krajów, to jest: Niemiec, Włoch, Francyi, Anglji, Hollandyi. Był posłem za Augusta III. od Rzeczypospolitej do dworu Rossyjskiego, będąc pod ów czas stolnikiem w. ks. Lit. W stanie rycerskim, jako dobry obywatel, dopełniał pilnie obowiązku swego, na wielu funkcyach publicznych: oraz z osobliwego daru, niebios, wysoką posiadający doskonałość rozumu, za jego przewodnią, umiał sobie w całym narodzie jednać niezliczoną liczbę przyjaciół, a czego sam nieprzyjaciel zaprzeczyć nie może, iż z opatrzności najwyższej, obdarzony tak wielkiemi przmiotami natury, które właściwie tron każdego monarchy zdobyć zwykły, a osobę jego, do tegoż stopnia panowania, nad wolnym narodem Polskim, przez elekcyą jednomyślną dnia 12. Września 1764. roku, a koronacyą dnia 25. Listopada w Warszawie tegoż roku wywyższyły i doprowadziły. — Panowanie jego historyi należy *). Umarł w Petersburgu dnia 12. Lutego, roku 1798. — *Heraldyka Wielądka.*

Józef książę Poniatowski syn Andrzeja (jak wyżej) synowiec Stanisława Augusta Króla, urodzony w Warszawie dnia 7. Maja 1763. r. wychowany pod okiem królewskiem wstąpił w 16. roku w służbę Ces. Austryacką, gdzie ojciec jego w wielkim zostawał szacunku. Spiesznie na coraz wyższe postępując stopnie, odznaczał się talentami i walecznością w czasie wojny w r. 1787. między Austryą i Portą Ottomańską, będąc już pułkownikiem Dragonów cesarskich, i przy wzięciu *Sabacza,* został mocno raniony. Pomimo świetnych widoków jakie mu się w służbie Austryackiej

*) Wszedł w śluby małżeńskie prywatne r. 1784. z *Grabowską* z domu *Szydłowską;* ksiądz Albertrandi małżeństwo błogosławił. — *P. W.*

otwierały, przedsięwziął udać się do ojczyzny, gdzie, jak mniemał, usługi jego mogą być użyteczne. W r. 1789. stany zgromadzone, postanowiły nową organizacyą armji narodowej: książe Józef pospieszył natychmiast do Warszawy i całą namiętną gorliwością, która go w całem życiu we wszystkich jego czynach odznaczała, zajął się tworzeniem i urzędziem tych nowych zastępów. Wkrótce potem rzeczpospolita powierzyła mu naczelne dowództwo armji, a ufność powszechna którą ku sobie zjednał i prawdziwie rycerska szlachetność i odwaga uczyniły go bożyszczem żołnierzy. W roku 1792. w wojnie z Rossyą dowodził armią 50,000 ludzi na której czele wiele okazał energji lecz wkrótce rozkazami monarchy zapał jego wstrzymany został, poczem udał się za granicę i tam przebywał aż do r. 1794. w którym to czasie wypadki zaszłe w Polszcze do powrotu go znagliły. Przybywszy, otrzymał dowództwo korpusu na którego czele wczasie oblężenia Warszawy wielce się odznaczał: d. 16. Sierpnia w żwawej potyczce zwyciężył wojska Pruskie a d. 28. w bitwie pod Wolą, którą dowodził Kościuszko, znowu przewagę swoją pokazał. Smutny wypadek tej wojny zmusił księcia Józefa do oddalenia się na krótki czas z kraju, poźniej jednak żył w dobrach swoich w Polszcze, wróconych mu przez Króla Pruskiego, a szczególniej w *Jabłonnie* majętności o trzy mile od Warszawy położonej. Wojna między Francyą i Prusami w roku 1806. a następnie utworzenie księztwa Warszawskiego powołały księcia Józefa do usług krajowi i został mianowany ministrem wojny i naczelnym wodzem wojsk księztwa Warszawskiego. Po walkach z różnym szczęściem prowadzonych, nastąpił pokój Wiedeński, i książe Józef poświęcił się cały urzędowaniu swemu jako minister, aż w r. 1812. wojna, którą Napoleon Rossyi wypowiedział, znowu go na czele wyborowego wojska Polskiego postawiła. W ciągu całej tej kampanji, prawie we wszystkich ważniejszych wypadkach czynnym był książe Józef, a gdy w r. 1813. udał się do Saxonji, Napoleon powierzył mu dowództwo korpusu złożonego z wojsk polskich i francuzkich. Lubo nie był marszałkiem Francyi, Cesarz rozkazał jednak ażeby używał znaków, stopnia i honorów, randze tej przynależnych. Lecz Poniatowski z szlachetnością oświadczył: ,,że jest dumnym z dowództwa Polaków, i że wszystkie inne zaszczyty nieprzystoją dla niego.“ — Jednakże po 16. Października Napoleon wydał rozkaz dzienny do wojska, że, ,,chcąc dać księciu Józefowi Poniatowskiemu dowód swojego wysokiego szacunku, i zarazem chcąc przywiązać tem mocniej osobę jego do przeznaczeń Francyi, wynosi go do rangi marszałka cesarstwa.“ — Bitwa pod Lipskiem, w której złamaną została potęga Napoleona, uwieńczyła skronie ks. Józefa wieńcem nieśmiertelnej sławy. Pierwsze dwa dni tej morderczej batalji zeszły z różnem szczęściem, trzeciego dnia nakoniec 19. Października 1813. gdy Napoleon sprzymierzonym monarchom ustępować musiał, po cało dziennej walce, książe Józef przeznaczony został od Cesarza do zasłaniania ustępu armji francuzkiej. Dopełniając włożonego na siebie obowiązku, wstrzymywał armią nieprzyjacielską i już prawie w przedmieściach miasta Lipska uczynił ostatnią szarżę z ułanami polskiemi, w której mocno został raniony; ułatwiwszy odwrót znacznej części armji francuzkiej i już niemając przyczyn dłuższego trzymania się w Lipsku, z po-

zostałą resztą wiernych i walecznych towarzyszów, pospiesza za armią i zastaje most na rzece Elstrze wysadzony i odwrót przecięty. Nietracąc czasu, wraca, udaje się w inną stronę, przebywa w bród rzekę Pleissę gdzie mu koń ugrzązł, udaje się ogrodami ku rzece *Elstrze* i rzuca się w jej nurty — lecz osłabiony upływem krwi z trzech ran poniesionych, z których jedna była śmiertelnę — niemogąc przytem wydostać się na przeciwny wysoki brzeg rzeki, pada z koniem w jej spienione wody i w nich chwalebną śmierć znajduje. Ciało jego znalezione d. 24. Paźdz. przywiezione zostało do Warszawy, na rozkaz Cesarza Alexandra przyzwoitemi honorami uczczone i do Krakowa zawiezione, gdzie w grobach Królów Polskich, obok szczątków Jana III. Króla złożonem zostało. — Nieprzyjaciele sami ubolewali nad śmiercią tak szlachetnego przeciwnika, a towarzysze jego broni płaczą swego walecznego wodza, *Bajarda Polskiego*, jako wzór wierności, jako rycerza bez bojaźni i zarzutu. —

Poniatowski *herbu Junosza*, w ziemi Zakroczymskiej. Stanisław Poniatowski w Płockiem województwie 1674. Są i w Litwie, Kasper w Smoleńskiem r. 1632. Samuel w Mścisławskiem 1674. Są i w Lubelskiem. N. miał za sobą Justynę, Stanisława Tomaszewskiego córkę: drugi Trycowską, która po jego śmierci poszła za Kosakowskiego. Jakób podstarości Lubelski, rewizor ksiąg podkomorskich Lubelskich 1635. Jan komornik Lubelski 1648. Anna sędzianka Lubelska, Józefa Czernieckiego małżonka. Mikołaj rotmistrz królewski, Teodor i Stanisław 1674. Krzysztof w Bełzkiem, Józef i Adam w Podlaskiem 1674. Stefan będąc jeszcze w zakonie naszym, podał do druku, lubo bez imienia swego, *Argonauticon nuptiale Joan. Opaliński Praefect. Sremen. et Teress. Const. Konarzewska*, i po Polsku, *Wiek złoty w złotej Łodzi*, 1682. *in fol.* Już w zakonie Cystercyeńskim profess, wydał *o Familji Duninów, pod tytułem: Morze*. N. Jana Leszczyńskiego małżonka.

Poniatowski *herbu Śreniawa*, w Sieradzkiem województwie. Dawida kustosza Gnieznieńskiego, Poznańskiego, Kruświckiego kanonika, nagrobek w Gnieznie 1550. Adam i Maciej 1632. Alexander sekretarz królewski 1648. Adam chorąży Sieradzki, miał za sobą Annę Lipską, z tej syn Stanisław, z Maryanną Łętkowską, spłodził trzy córki: Konstancyą najprzód Psarską, potem Pscińską, Annę Rupniewską, Ludowikę Gałecką starościnę Bydgoską, synów zaś dwóch: Macieja chorążego Łęczyckiego, był wprzód podczaszym, i posłował na sejm 1724. teraz kasztelanem Łęczyckim, żona jego Maryanna Radolińska, z niej córka Zofia, i Jędrzeja, którego żona Zielonacka.

Poniecki *herbu Ostoja*, w Wielkiej-Polszcze. Piotr z Poniedza generał Wielkopolski w roku 1460. a oraz pod-

komorzy Poznański, jako się mówiło w pierwszym tomie. Jędrzej z Poniedza w Wileńskiej dyecezyi, któremu Zygmunt I. Król wiele przywilejów nadał: *MS. Petricov.* Pisali się zdawna hrabiami z Poniedza.

Ponikiewski *herbu Trzaska*, w ziemi Rożańskiej i Nurskiej. Wojciech Ponikiewski 1632. Stanisław i Jan 1648. Bartłomiej 1674. Są i Ponikierscy w Wielkiej-Polszcze, z których Michał, miał za sobą Helenę Marszewską.

Poniński *herbu Łodzia*, w Wielkiej-Polszcze. Dom od starodawnych Łodziów pochodzący, imienia tego od Ponina pod Kościanem leżącego nabył. Wojciech Poniński z Jadwigi Boboleckiej miał dwóch synów: Pawła cześnika Poznańskiego, i Alexandra dziedzica Otorowa, Szymanowa, Przystanek, Lubosiny, Parska, Zydowa; ten miał za sobą 1*mo voto* Zelęcką siostrę rodzoną kasztelana Miedzyrzeckiego, 2*do voto* Zakrzewską herbu Wyszogota; z Zelęckiej miał trzech synów: Kazimierza, Adryana i Zygmunta, i córkę jednę Zofią Choińską; z Zakrzewskiej miał syna Jarosza, i córek dwie: Dorotę Psarską i Maryannę Kierską, tegoż Alexandra córka, była za Szołdrskim kasztelanem Biechowskim. Kazimierz pierszy syn Alexandra 1648. ten z Kozakami wojując, od nich pojmany, po obcięciu rąk żywo spalony, rękę zaś jego odciętą ojcu przywieziono. Adryan drugi syn miecznik Poznański, umarł 1677. złączył się dożywotnie z Chełmską, z niej oprócz trzech córek, Alexandry Brzeziny, Eleonory Więckowskiej, Bogumiły Rozrażewskiej, było dwóch synów: Jędrzej surrogator Wschowski, którego żona Malczewska, i Michał, którego żona Trampczyńska spłodziła dwóch synów: Jakóba i Walentego. Trzeci syn Alexandra Zygmunt dziedzic Przystanek, Lubosiny, Charzewa, Wiruchowa, i pół Rudek, miał za sobą Dorotę Mięszkowską, z niej dwóch synów: Stefana i Franciszka, którzy zakon nasz ozdobili: bo z tych pierwszy Stefan, osobliwszą wokacyą do niego powołany, wiele dla niej wytrzymawszy, potem po najprzedniejszych ambonach kaznodzieja, przy trybunałach Piotrkowskich i Lubelskich, do ludzi kazał, i z ambony nie prędzej zszedł, aż do grobu w roku 1733. w Poznaniu; rządził Łuckie, Lwowskie i Poznańskie kollegia. Są w druku te jego książki. 1700. 1mo. *Król Nieba i Ziemi Chrystus Zbawiciel. to jest Kazania na Święta Chrystusowe Posnan.* 1725. *in fol.* 2do. *Król Bolesny Chrystus Zbawiciel, to jest, Kazania o Męce Pańskiej*, 1723. *Posnan. in fol.* 3tio. *Królowa Nieba i Ziemi Marya, kazaniami na wszystkie Święta swoje wysławiona*, 1721. *Posnan. in fol.* 4to. *Olympus Sanctitatis, studium religiosae imo et Christianae virtutis decurrentibus, propo-*

situs, Posnan. 1719. *in 4to.* 5to. *Apocalypsis Ascetica, seu Exercitia Spiritualia S. P. Ignatii, in 4to, Posnan.* 1721. 6to. *Pokuta Ś. Maryi Magdaleny, kazania na całą jej Oktawę, Posnan. in fol.* 1723. Franciszek także sławny teolog, i wielkiego dowcipu, a po teologicznej katedrze, królewski kaznodzieja: rządząc rektorem nowicyat Krakowski, świątobliwie umarł 1714. r. Zostawił w druku kazania. Pierwsze: *Nowina na Świat Polski głośna, kazanie na pogrz. Macie. Mielżyńsk. kasztel. Szremskiego* 1697. *Posnan. in fol.* Drugie: *Śmierć Kaznodzieja, albo Kazanie na pogrz. Jędrzeja Bułakowsk. Podczasz. Poznan.* 1699. *Posnan. in fol.* Trzecie: *Ślady na pogrz. Zapolskiego.* Córki tegoż Zygmunta były trzy, Krystyna wydana za Franciszka Żegockiego wojewodzica Inowrocławskiego, starostę Babimojskiego, z nim dobroczynna na kollegium Poznańskie; druga Jadwiga zakonnica S. Benedykta w Poznaniu i. przeorysza; trzecia Franciszka tejże reguły zakonnica, i Poznańskiego klasztoru ksieni.

Hieronim, czwarty syn Alexandra, w młodym wieku z Czarneckim sławnym wojownikiem za towarzysza służąc, stał się jak rycerskich trudów, tak i zwycięztw towarzyszem, posłem potem stawał na różne sejmy, zkąd go ojczyzna na różne funkcye narażała, jako 1683. komissarzem do granic, *Constit. fol.* 12. i 1685. wziął potem starostwo Wschowskie, z którym tytułem deputatem zasiadał w trybunale koronnym 1693. Babimojskie i Kopanickie, łaska królewska do tego przydała, aż też i w senacie osadziła, najprzód na kasztelanji Rogozińskiej, a dalej i Gnieznieńskiej, osobliwszy kollegium naszego Poznańskiego dobrodziej, złączył się był dożywotnie z Teresą Chociszewską, córką Piotra i Katarzyny Stryjkowskiej, z której córka Barbara, wydana za Jana Gębickiego kasztelana Nakielskiego. Synowie zaś czterej: 1. Władysław, z młodych lat dworzanin Króla Jana III. potem w wojsku zaciągu cudzoziemskiego na Wiedeńską expedycyą obersztleitnant, gdzie też pod Stefanopolem w potyczce przeciwko Turkom miał komendę wojska. Na sejmikach Średzkich marszałkował kilka razy, zkąd na sejmy walne i do Króla, posłem był wysłany, osobliwie starostą Wschowskim będąc, pierwszy poseł z Wielkopolskich województw na sejmie *Coronnationis* Augusta II. nim marszałek stanął, trzymał laskę, i izbę poselską do zgodnej elekcyi pociągnął, za co dano mu także podkoniuszostwo koronne. Mąż wielkiego obrotu i Pańskiego serca: miał za sobą Konstancyą Zaleską herbu Lis, z niej spłodził córkę Józefę, ta w panieństwie świątobliwie umarła, w kościele naszym Kaliskim, z ojcem i matką, pogrzebiona; synów zaś trzech: Hieronim w Francuzkiem

wojsku w gwardyi kapitan, teraz po ojcu podkoniuszy koronny, pojął Konstancyą Mycielską chorążankę Poznańską, z Maryanny Tuczyńskiej kasztelanki Gnieznieńskiej urodzoną, siostrę Józefa Mycielskiego stolnika koronnego. Stanisław w wojsku Francuzkiem porucznik, Teodor w Cesarskiem, rycerskiej sławy szukają. 2. Adam starosta Babimojski, za Jana III. w wielu expedycyach przeciwko Turkom i Tatarom bywał szczęśliwie: po wielu funkcyach i poselstwach od województw Wielkopolskich, był deputowany za konsyliarza Ledochowskiemu marszałkowi konfederacyi Tarnogrodzkiej, potem komissarz do Radomia, został najprzód stolnikiem Poznańskim, potem kasztelanem Przemęckim, dalej Gnieznieńskim, i komissarzem na sprawę Toruńską, umarł kasztelanem Poznańskim w roku 1732. wkroczywszy w kontrakty małżeńskie z Ludowiką Mielżyńską kasztelanką Szremską, z niej miał cztery córki: Teresę Leonowi Koźmińskiemu podczaszemu Kaliskiemu, Elżbietę Ludwikowi Kalinowskiemu staroście Winnickiemu, zaślubione, Eufrazyą i Franciszkę: synów zaś pięciu, to jest, Alexandra łowczego Wschowskiego, sekretarza artyleryi koronnej, był posłem na sejm Grodzieński, zkąd naznaczony komissarzem do Kurlandyi, umarł młodo 1731. w Poznaniu, zostawiwszy po sobie owdowiałą małżonkę Katarzynę Rozrażewską. Adama starostę Gnieznieńskiego, w wojsku koronnem godnego kawalera i obersztleitnanta granadyerów królewskich, umarł wielkiej nadziei młodzianem. Franciszka opata Trzemeszyńskiego. Stanisława dworzanina Króla Francuzkiego, a potem w Polszcze obersztleitnanta, umarł 1731. i Macieja starostę Babimojskiego, którego żona Szołdrska generałowna Wielkopolska. 3. Karol biskup Aradeński, suffragan Poznański, i proboszcz katedralny Poznański i Wschowski, wszedł do grobu z żalem wszystkich, gdy go najwyższe infuły czekały, pochowany w katedrze Poznańskiej z nagrobkiem marmurowym. 4. Syn Hieronima kasztelana Gnieznieńskiego, Franciszek starosta Kopanicki, stolnik Poznański, deputat nie raz na trybunał, poseł na różne sejmy, konsyliarz Ledochowskiego marszałka konfederacyi, od tejże komissarz do traktatów, uspokoiwszy szczęśliwie domowe rozruchy, jeździł w poselstwie do Cara Moskiewskiego, gdzie we Francyi aż go znalazłszy swoją perswazyą i racyami wymógł u niego, że z Polski kazał wojskom swoim ustąpić, jeździł i drugi raz w legacyi do tegoż monarchy na stolicę, w sprawie Toruńskiej komissarzem zasiadał, żył z Ludowiką Domiechowską małżonką, umarł 1740. Do tegoż domu należy Antoni referendarz koronny, teraz wojewoda Poznański, które krzesło wziął po Raczyńskim w r.

1738. z ojca Alexandra z matki Wyganowskiej urodzony, jako i siostra jego Stefana Brodzickiego herbu Brodzic małżonka: nic pewniejszego, że od Pawła cześnika Poznańskiego idą: miał za sobą ten Antoni Zofią Woroniczownę, z której zostawuje córki i synów trzech: Józefa starostę Piotrkowskiego, Michała i Jana, jeden z tych dwóch, dziś w zakonie naszym, podobno Michał. Druga żona jego Szembekowna podkomorzanka Krakowska. Są w druku jego wiersze: 1mo. *Augustus Hymenaeus*, *id est*, *descriptio pompae nuptialis Friderici Principis Saxoniae*, *cum Maria Josepha Austriaca*, *Dresdae* 1720. *in 4to.* 2do. *Fortuna in Lechiam hospes*, *est carmen dicatum in adventu ejusdem Principis Regii Varsaviam* 1726. *Varsav. in fol. et Coloniae* 1728. *in 4to.* 3tio. *Planta felicitatis publicae*, *est carmen in adventu Augusti II. Reg. Pol. convalescentis*, 1727. *in fol. Varsav.* 4to. *Gemini soles. Carmen in adventu Curiae Berolinensis Dresd.* 1728. *in fol. Dresdae.* 5to. *Ingens umbra*, *in fun. Adami Sieniawski Castell. Cracov. Supremi Exercit. Ducis*, *in fol.* 1726. *Varsav.* 6to. *Augustus dolor*, *in funere Stanislai Donhoff Palat. Poloc. Campestris Ducis Litv. Varsav.* 1730. *in fol.* N. Marcina Karczewskiego małżonka. Katarzyna Łukasza Krzywosądzkiego.

Maciej starosta Babimojski (jak wyżej) z *Szołdrskiej* miał syna Adama podskarbiego koronnego, 2*do voto* z *Jaraczewską* spłodził trzy córki: 1. Teodorę Zarembinę, 2. Ludwikę Ponińską Klemensa Ponińskiego małżonkę, która 1*mo voto* była za Onufrym Bierzyńskim kasztelanem Owruckim, z tym potomstwo syn Adam Bierzyński, i córki: Eleonora za Jaroszewskim; Apollonia Bierzyńska Panna. 2*do voto* z Klemensem Ponińskim jest potomstwo. 3. Apollonią księżnę Kurlandzką Bironową, i syna jednego Kalixta książęcia Ponińskiego. — Tenże Kalixt książe Poniński 1*mo voto* z Barbarą z książąt *Lubomirskich* bezpotomny. 2*do voto* z Ludwiką z *Chronowskich* także bezdzietny. — *Wielądek.*

Antoni Poniński wojewoda Poznański, z *Woroniczowny* spłodził trzech synów: 1o. Józef starosta Piotrkowski, orderu Portugalskiego *Christi* kawaler, po śmierci Augusta III. Króla, do Hiszpanji, Portugalji, Anglji, Sardynji i Hollandyi poseł: pierwej zaś sprawował poselstwo do Anny Imperatorowy Rossyjskiej. Mąż uczony. Zostawił wiele pism w rękopismach. Umarł r. 1770. z *Kalinowskiej* córki starosty Winnickiego zostawił syna Antoniego i córki Antoninę i Józefę. — 2o. Michał wkroczył w związki małżeńskie z *Krzucką* podstolanką Lwowską, z której syn N. i córek dwie. — 3o. Stanisław miał za sobą *Walewską*, z tej synów dwóch. — Tenże Antoni wojewoda Poznański z powtórnej żony *Szembekowny* miał syna Jana i córki N. Wizytkę i N. za Łuszczewskim starostą Łęczyckim. — Córki zaś wojewody Poznańskiego z *Woroniczowny*: — Zofia Ostrowska chorążyna Sieradzka, Anna 1. Telefusowa chorążyna Podolska, 2. Skrzyńska podkomorzyna Krzemieniecka i Maryanna. — *Krasicki.*

Popiel *herbu Sulima*, w Sendomierskiem, Ruskiem, i inszych województwach: Powiadają, że Władysław któryś Król Polski, jednemu z nich, pewne grunta pod Drohobyczą nadał, w wielkich zasługach, gdzie on od imienia swego wieś założył, i Popiele nazwał, temi czasy dość w ludzi nasiadłą. Grzegorz Popiel, o którym *Konstytucya* 1631. *f.* 48. Jan z sejmu 1633. komissarz do granic od Węgier zapisany, *Constit. fol.* 31. Roman i Gabryel 1632. Maryanna zakonnica Sądecka 1701. A że ten dom rozrodzony dla tego mają swoje przydomki, jedni albowiem Popielowie są Chościakowie, drudzy Dumiczowie inni Romanowiczowie, inni Czarnokozicowie. Z Chościaków dwaj się bracia rodzeni przenieśli z Przemysłkiej ziemi do województwa Sendomierskiego, Jacek i Jędrzej; pierwszy Jacek spłodził trzech synów: Stanisława, Szymona, i Kazimierza, z Sulińskiej, Stanisław miecznikiem był Zydaczewskim, córka jego Katarzyna 1*mo voto* żyła z hrabią Tarnowskim, 2*do* z Axakiem stolnikiem Żytomierskim, 3*tio* z Lanckorońskim starostą Stobnickim: synowie zaś, Franciszek starosta Łojowski, wszedł w kontrakty małżeńskie z Borowską podkomorzanką Sendomierską; drugi Konstantyn stolnik Wiślicki ma za sobą Pigłowską kasztelankę Oświecimską; drugi syn Jacka, Szymon łowczy Podlaski, syn jego jeden w zakonie *Scholarum Piarum*, drudzy *minorenes* jeszcze; córki tego Szymona, jedna za Dembickim sędzią grodzkim Nowomiejskim, druga za Romerem skarbnikiem Radomskim, trzecia za Zawiszą, drugie dotąd Pannami. Kazimierz, trzeci syn Jacka, który z Zofji Lanckorońskiej starościanki Nowomiejskiej zrodził syna Jakóba Jezuitę. Jędrzej brat Jacka, tego z Dmosickiej (która familia już ustała) zostawił synów: Antoniego i Szymona ludzi rycerskich, i Stanisława w zakonie Societ. Jesu, temi czasy gdy to pisze, rządził kollegium Sendomierskie. Z Popielów Dumiczów, tych czasów kwitnęli: Jan łowczy Sendomierski, pułkownik usarski, rejmentarz, ten z Chomętowskiej kasztelanki Czechowskiej spłodził syna Józefa, za którym Skotnicka. Alexander cześnik, brat Jana starszy, od młodości swojej żołnierz, z Ustrzyckiej zostawił córkę, która poszła za Zielonkę. Krzysztof trzeci ich brat, starosta Tuczapski, pułkownik hetmański, ablegat do Porty, pierwsza żona Ustrzycka dwóch mu synów powiła: Prokopa i Józefa, druga Anna Ledochowska stolnikowna Drohicka. Michał porucznik u wojewody Inflantskiego, tego z Dembickiej synowie: Tomasz i Wacław w zakonie naszym temi czasy, i Samuel żołnierską traktujący. Michał drugi porucznik u Brzuchowskiego. Romanowiczów Popielów wspominają *Acta Przemysl.* że byli komornikami ziemsk. Przemysłkiemi.

Józef Popiel kasztelan Lwowski, żona jego *Ledochowska* siostra wojewody Czerniechowskiego. — Paweł kasztelan Małogoski. — Gabryel komornik ziemski Sendomierski. — Gaspar skarbnik Wiślicki. — *Krasicki.*

Popielski *herbu Nałęcz*, w Mazowieckiem województwie. Wojciech z Popielżyna kanonik Warszawski, i księztwa Mazowieckiego podkomorzy 1525. Paweł także kanonik Warszawski, podpisał dekret przeciwko heretykom, u *Łubien. in Episc. Płoc. Statut. Masov. fol.* 7. N. Popielska była za Janem Brzeskim herbu Prawdzic. Jan w województwie Krakowskiem 1648.

Popkowski, w ziemi Łomżyńskiej. Markusz z Popienia kasztelan Rawski 1436. roku. *Statut Łask. fol.* 140. Jakób Popkowski, którego córka była za Jaruntowskim Wojciechem.

Popławski *herbu Drzewica*, w Krakowskiem województwie. N. Popławski mąż uczony i w interessach tej ojczyzny zasłużony. Jan podstarości Żarnowiecki, miał za sobą Życieńską, z niej dwie córki: jedna poszła za Jana Bogusławskiego, druga za Jana Sładkowskiego. *Baran.* N. miał za sobą Teodorę Blinowską. Olbrycht z Rudy podwojewodzy Stężycki, i Jacek 1674. Wojciech z sejmu 1670. komissarz. *Constit. f.* 24. Niektórzy z nich z województwa Krakowskiego przenieśli się do Grodzieńskiego powiatu, z tych Józef cześnik Krakowski, Fabian doktor teologji zakonu Kaznodziejskiego, przeor w Żółkwi, Mościskach, Nowogrodku. Krzysztof zginął na Żółtych Wodach.

Popławski *herbu Jastrzębiec.* Widziałem herb tego domu. Teresa Popławska Marcina Świrskiego małżonka. Wojciech z Czepiewa Popławski tego herbu, kanonik Łucki, Oleśnicki, Miedzyrzecki proboszcz, dziekan Janowski 1691. jakom widział na pieczęci.

Popławski *herbu Leliwa.* Barbarze Popławskiej małżonce swojej Jędrzej Radoszewski herbu Oksza, chorąży Wieluński nagrobek marmurowy wystawił w Krakowie w kościele Ś. Franciszka, w roku 1668. z herbem Leliwa. Stanisław z Popław 1705.

Popławski *herbu Ślepowron.* Z tych był Stanisław Popławski 1620. Adam w zakonie naszym w prowincyi Litewskiej, missyonarz obozowy, z Ogińskim kanclerzem Litewskim, pod Kamieniec Podolski zajechawszy, w obozie chorobą zarażony, do Lwowa sprowadzony, świątobliwie umarł w roku 1684. Stanisław poseł z powiatu Starodubowskiego 1674. Samuel Soc. Jesu 1668. r. umarł w Kaliszu. Michał cześnik Czerniechowski 1700.

Popławski *herbu Trzaska*, w Podlaskiem województwie. *Okolski* o nich pisząc, powiada; że od dóbr Popławy i Spławy tego imienia nabyli, ale są jednejże linji z Gołuchowskiemi, z tego bym rozumiał, że tak Leliwitowie Popławscy, jako i ci, jedniż są, tylko znać omyłką, miasto tego herbu, tamten podkładają. Paweł syn Stanisława Wygonowski nazwanego, w zasługach swoich wziął od Augusta I. niektóre grunta nie daleko Białewicze: synowie jego: Maciej archidyakon Kijowski, kanonik Łucki i Opatowski, Piotr kanonik Smoleński i proboszcz Brański, Tomasz kanonik także Smoleński, siostra ich Szablowska herbu Bończa. Marcina syn Stefan osiadł na Podolu, Erazma Wojciech i Łukasz na Wołyniu. Floryana potomstwo w Sendomierskiem. Stefan w Podlaskiem. 1674. N. była za Stefanem Cieszkowskim podczaszym Nowogrodzkim. Wojciecha z Rud Popławy nagrobek w Miechowie. Mikołaj z dziekana Warszawskiego, kanonika Poznańskiego, najprzód biskup Inflantski, a potem arcybiskup Lwowski, pasterz przykładny, są w druku, jego: 1mo. *Stół duchowny, albo Medytacye i nauki duchowne przy porankowych modlitwach. Cracov. in* 4. 1702. *i Varsav. in 4to* 1704. 2do. *Palma na gruncie, albo Kazanie przy dorocznej pamiątce sublewacyi kości B. Jana z Dukli, Leopoli* 1672. *in* 4. 3tio. *Salutatio Andreae Załuski Episc. Płoc. in aditu cathedrae* 1693. *in 4to.*

Popowski *herbu Gozdawa*, w województwie Trockiem. Z tych Stanisław Popowski 1648. są i w Podlaskiem. Jan Antoni, Waleryan Piotr 1700. N. miał za sobą Brodowską pisarzownę ziemską Lubelską.

Popowski *herbu Leszczyc. Paprocki o nich pisze w Gniazdzie cnoty.* Ewa z Popowa Jakóba Boboli podczaszego Sendomierskiego małżonka 1630.

Popowski *herbu Nałęcz*, w Wielkiej-Polszcze, jedenże to jest dom z Wojnowskiemi. Mikołaj Popowski mąż znaczny. N. pojął Annę Jaskłowską. Adam Katarzynę Chronowską herbu Gryf.

Popowski *herbu Nowina*, w Wielkiej-Polszcze. Jan z Popczyc 1382. podpisał konfederacyą szlachty Wielkopolskiej, u *Januszow. w Stat. fol.* 74. Popowski z Złotnik (znać że z Złotnickiemi jednejże dzielnicy,) Poborca w Inowrocławskiem 1567. r. *Constit. fol.* 146. N. była za Marcinem Brudzyńskim burgrabią Kcyńskim, druga za Piotrem Tarnowskim herbu Rolicz. Marcin, czterdzieści i pięć lat z żoną przeżywszy, po zejściu jej, kanonikiem Poznańskim umarł 1593. co z nagrobku jego wypisał w katedrze Poznańskiej. *Starowol. in Monum.* Paweł podstarości Chęciński, synowie

jego ci byli, Jan dworzanin Króla Zygmunta III. umarł starostą Będzińskim, z Doroty Orzelskiej kasztelanki Rogozińskiej, tylko jednę córkę spłodził Mielecką z Mielca. Brat Jana Wojciech pojął Czerną siostrzenicę rodzoną Jana Rogozińskiego burgrabiego Krakowskiego: trzeci brat ich proboszcz Chęciński. *Baran.*

W r. 1778. Jan Popowski regent Radziejowski. — W r. 1788. Wojciech wojski Przedecki. — *Krasicki.*

Popowski *herbu Pobog,* w Mazowieckiem, pod Wąsoszem.

Popowski *herbu Trzaska.* Kazimierzowi Popowskiemu 1612. zmarłemu, nagrobek wystawiony widziałem z tym herbem, w kościele Zawichoskim.

Poradowski *herbu Korab*, w Rawskiem i Ruskiem województwach, mają różne przydomki swojej, imienia tego nabyli od dóbr Porady nazwanych pod Rawą. Waleryan Grzywa Poradowski, mąż waleczny za Stefana i Zygmunta Królów, gdy Maxymilian Krakowa dobywał, on wtenczas rotmistrzował piechocie, tam na prezydium zostawiony, ze trzydziestą swemi wypadłszy za mury, dwóch kapitanów pojmał, za którą odwagę wziął wójtostwo w Bieckiem powiecie, syn jego Jędrzej porucznik Kazanowskiego na Moskwę. Zygmunt Kog surrogator Lwowski 1607. a potem podstarości i sędzia grodzki Lwowski. Mikołaj Białuch pisarz grodzki Przemyslki, zostawił syna, rycerskiego człowieka. Jan Turczyn Poradowski 1632. Paweł kanonik Wiślicki 1692. Jędrzeja marmurowy nagrobek jest w Nowem mieście u OO. Franciszkanów. Jan umarł w zakonie naszym w Poznaniu 1732. brat jego rodzony Alexander pisarz grodzki Rawski i podwojewodzy. Adam brat ich stryjeczny. N. Poradowska była za Łąckim; Katarzyna za Wojciechem Brodowskim, Anna za Remigianem Sobieskim. N. miał za sobą Annę Boguszownę. N. Oską. N. Naramowską.

W r. 1788. Józef Poradowski podczaszy Halicki. — *Krasicki.*

PORAJ HERB.

Róża biała o pięciu listkach, w polu czerwonem, być powinna, nad hełmem i koroną także róża; tak go opisują, *Paproc. w Gniazdzie fol.* 58. *i* 1171. *O herb. fol.* 355. *i fol.* 672. *Okol. tom.* 2. *fol.* 634. *Miechov. lib.* 2. *cap.* 8. *Klejnoty fol.* 75. *Biel. fol.* 52. Wszyscy się na to zgadzają, że ten herb z Czech do Polski przyszedł, z Porajem rodzonym bratem S. Wojciecha biskupa i męczennika, gdy ten Dąbrowkę z innemi panami Czeskiemi Mieczysławowi mo-

PORAJ HERB.

narsze Polskiemu odprowadziwszy, i w tych krajach upodobawszy sobie, tu osiadł, i godne potomstwo zostawił. Pierwszych zaś początków tego herbu, zkąd, kiedy i komu nadany, trudno zgadnąć. To pewna, że jeszcze za Pogaństwa, i dobrze przed narodzeniem Chrystusowem, już dobrze ten herb, to jest róża o pięciu listkach, był w używaniu; czego dowodzi *Paprocki o herbach z księgi Inscriptionum sacrosanctae vetustatis, per Rajmundum Fuggerum, Caroli V. et Ferdinandi Imperatoris, Consiliarium*, wydanej, z którego ten autor, trzynaście nagrobków w różnych miejscach, z tym herbem wykonterfektowanych, wypisał; ja ich tu opuszczam dla krótkości, ciekawość zaś czytelnika, do Paprockiego odsyłam. *Bzovius in Notis ad vitam S. Adalberti, scriptam a S. Sylvestro II. Pontifice*, tak o tym domu mówi: *Rosinorum stirps est Romana, originem refert ad tempora conditae Urbi proxima. Splendorem nobilitatemque etiam Augusti Caesaris propinquitate et cognatione fulcit; Europam pene implet. Ex illa sunt clarissimi intra Alpes, Bracchiani, Gravinae, Venosae, S. Gemini, Amalphitani, Asculani, Silicis Duces. Tarentini, Salernitani, Plumbini, Scandrigliani Principes. Tripaldae, Pallae aureae, Stimiliani, Lamentanae, Compagnanae, Roccantiquae, Montis Sansovitini Marchiones. Pilitiani, Soanae, Nolae, Talacozii, Albani, Anguillariae, Montis rotundi, Monapelii, Licii, Sarnii, Aemiliae, et aliarum plus quam quadraginta Dynastiarum Palatini Comites. Extra Alpes vero, in Galliis Marchiones Trinelli, et alii quatuor traduces. In Arragoniae Regno Ursini Valentini; in Illyrico Comites Blangarii, in Germania Proceres Clivenses, Comites Ascaniae, et Balenstadii, Dynastae Bernburgici et Lovenburgici, Marchiones Saliquallenses, Principes Anhaltini, Duces Angriae et Vest-*

phaliae, Marchiones Brandeburgenses, et Saxoniae aliquando Electores. In Comitatu Tyrolensi Domini a Felsio, in Regno Bohemiae Comites Rozembergii, Rozyciis Polonis conjuncti. Porro 42. *Episcopales*, 6. *Metropolitanae sedes, Atavorum memoria, in ditione Ursinorum fuere. Ex ea familia Ursina fuere Praefecti Urbis Romae* 4. *Consules multo plures. Senatores* 42. (62. *juxta Joannem Ferrariensem, orat. funeb.) Regni utriusque Siciliae, aliquot Semptemviros, Imperii Mareschalcos, Vexilliferos, Gubernatores Urbium et Provinciarum, plurimos, Exercituum in bellis pro Ecclesia susceptis Imperatores* 100. *Equites Torquatos, Draconici, Crescentini, Navis, Armellini, Velleris Aurei, S. Michaelis, S. Spiritus Ordinum plures, Templariorum et Teutonicorum Religionis Magistros Supremos, duos, Praelatos, Abbates, Episcopos, innumeros prope. Patriarchas, Hierosolymitanum et Antiochenum, Cardinales supra* 20. (*juxta Ferrariensem* 34.) *Pontifices Maximos indubitate* 4. *alii septem numerant, ex quibus S. Stephanus* 1*mus Martyr, et Caelestinus tertius, Paulus* 1*mus, Nicolaus tertius. His accenset Baronius et alii, S. Ursinum Apostolorum discipulum, Bituricensem Episcopum, et Galliae Apostolum: alii addunt SS. Joannem et Paulum MM. S. Volusianum Turonensem Episcopum, Ursinum Presbyterum, Berardum Aprutinum Episcopum, Benedictum Patrem occidentalium Monachorum, ejusque sororem Scholasticam, B. Joannem Raynerum Cluniacensem Romae caenobitam, Matthaeum et Latinum ex Ordine Praedicatorum Cardinales;* póty *Bzovius*; a *Załuski Jędrzej, Mowy różne fol.* 52. wspomina Jana Ursyna kanclerza w Królestwie Francuzkiem. Co się zaś Papieżów tycze, z opisania Ś. Malachiasza, ci byli; *Rosa Composita*, to jest Mikołaj III. z familji Ursynów, *dictus Compositus.* Drugi, *Rosa Leonina*, to jest Honoriusz IV. z familji Sabellów w roku 1284. która w herbie nosi różą, którą lwy w łapach trzymają. *Bussier. Flos.* Trzeci *De Vico Roseo*, to jest Klemens VI. w roku 1342. *Patria Lemovicensis, Spondan. num.* 2. że był herbu róża, świadczy. *Historia zaś Roman. Pontificum* za herb naznacza mu trzy róże na górze, trzy na spodzie, a między niemi pas rycerski, od boku prawego tarczy idący. *Petrasancta de tesser. cap.* 60. *fol.* 494. nie tylko tego Klemensa VI. ale i Grzegorza XI. Papieżów, do familji Munstryi, albo *Rosei vici*, pociąga, która familia we Francyi kwitnęła, ten zaś Grzegorz XI. siedział na tej stolicy od roku 1370. W Anglji, że się dwie królewskie familie, różą o pięciu listkach szczyciły w herbie, pisze *Horn. Orb. Pol. fol.* 103. z których *Ebora-*

censis różą białą, *Lancastrensis* czerwoną, zkąd tak biała, jako i czerwona, róże, w herb Królestwa Angielskiego weszły.

Paprocki powiada, że Sławnik, Sławnika młodszego ojciec, a dziad Ś. Wojciecha biskupa i męczennika, nadania róż w herbie był początkiem: starożytna albowiem powieść, i zgodnym pisarzów Czeskich piórem utwierdzona, że wszyscy panowie Czescy, którzykolwiek w herbie różami się zaszczycali, od jednego przodka swego pochodzą: jeden albowiem ojciec, pięciu synów, tak w herbie różami podzielił, że się pierworodnemu dostała złota; biała i niebieska drugiemu i trzeciemu synowi; czerwona najmłodszemu, czarna piątemu z niedobrego łoża spłodzonemu. Na co lubo przystaje *Balbinus*, przecież nie pozwala na to, żeby to ten Sławnik miał uczynić, ile że o tym żaden starszy nad Paprockiego autor, wzmianki nie czyni, i owszem niektórzy z nich, to samo Witigonowi, który nie rychło żył po Sławniku, przypisują. Zadaje przy tym *Balbinus* Paprockiemu; że się sam z sobą nie zgadza; bo najprzód na początku książki swojej *fol.* 9. (podobno *Speculi Moraviae)* twierdzi, że hrabiowie z Libicza z Czechem w te tam kraje zaszli, i z sobą, herb czerwoną różę, w polu białem, wnieśli; a przecie niżej, gdzie o Rozynów familji pisze, powiada; że Sławnik hrabia Libicki, białą różę na czerwonem polu nosił: *in Speculo Moraviae* tenże powiada, że Landsteiniuszom w złotem polu, niebieskiej róży, a Sławnikowi ojcu Ś. Wojciecha białej pozwolono, luboć potem *in Diadocho*, błędu swego poprawując *Paprocki*, mówi: że Ś. Wojciech trzech róż czerwonych w białem polu zażywał: a *Balbinus* za pewną rzecz miał u siebie, że Landsteiniuszowie białą różę w polu czerwonem nosili. Przydaje tenże, że na dawnych przywilejach książąt Czeskich, które według starego zwyczaju podpisywali panowie tego państwa, tych, którzy się różami pieczętowali, nigdy inaczej, aż do roku 1100. nie zwano, tylko Witigonowie, a potem do roku 1260. Witkowie. Także, że Rozynowie Ursyni Rzymianie, z Saskiej ziemi Czechom sąsiedzkiej, swój początek wzięli, jako dowodzi *Ernestus Brotuffius*, to jest z familji Beringerów, albo Behern, Askanji i Ballenstadu panów dziedzicznych, a temi czasy już książąt Anhaltyńskich, którzy że róży i niedźwiedzi w herbie zażywali, przetoż ich Niemcy Beringer albo Behren nazwali. Z tej familji koło r. 631. jeden Nider Behr nazwany, rozdrażniony krzywdami, które Francuzi w Saxonji poczynili, Herakliuszowi Cesarzowi z Rzymiany siła dopomógł na wojnie przeciwko Dagobertowi i Klodoweuszowi, za które zasługi wziął

od Cesarza *Ursini Principatum*. Z synów zaś jego Aribon, czyli Aribertus, posłany od Cesarza przeciwko Francuzom, Saxoji i Wendyi obroniwszy, gdy stryjeczni bracia jego bezpotomnie zeszli, Askania, i z potomstwem swojem, w dziedzictwo odebrał. Z sukcessorów jego potem Ursyn Witigo, albo z Słowiańskiego, Witek, wpadłszy z wojskiem, tę część prowincyi, która między Czeskiem Królestwem i Bawarską ziemią leży, opanował; wszakże porażony od Wogena księżęcia Czeskiego, poddał się mu, i z dziedzicznem swem państwem, i między szlachtę Czeską policzony: a ztąd niektórzy słusznie rozumieją, że Rosembergiuszów familia w Czechach, od Anhaltyńskich książąt swoję procedencyą wzięła, i nie z Niemiec, za Bolesława książęcia, ale dobrze przedtem do Czech przyszła. Rozumiem zaś, mówi tenże autor, *Epitome Rerum Bohem. lib.* 2. że wszyscy Rozynowie, tak ci co czerwonej, jako i ci co białej, złotej, błękitnej, albo któregożkolwiek inszego koloru róży w herbie zażywają, czy to jednej, czy więcej; że z jednegoż źródła wypłynęli, to jest Słowiańskiego narodu tego, i tej prowincyi, z której Sasi i Misneńczykowie Słowaków wypędziwszy, sami osiedli; a Słowacy do Czech się rugowani przenieśli, i lubo od Rzymskich Ursynów linią swoję i procedencyą niektórzy z nich ciągnęli, przecież że i Ursynowie sami z Słowiańskiego narodu wyszli, według *Dressera*, *Brotuffiusza*, *Crollis*, i inszych dla tego i ci, jednaż to krew z tamtemi. Różność w herbach taka, nie jest dowodem różności domów i familji Rozynów, ale tylko szczepów z jednegoż drzewa pochodzących, to jest, że kilku synów, albo braci rodzonych, dla niejakie dystynkcyi między sobą, przybierali sobie według swego gustu, już jednę, już dwie, już trzy, już białe, już czerwone itd. w herbie róże: co się jawnie pokazuje, na sklepieniu Krumlowskiego kościoła, pod tytułem S. Wita, gdzie cztery bracia rodzeni de Rozemberg, Piotr, Jan, Jodok i Henryk, herby swoje zawiesili, żaden jednak drugiemu nie jest podobny, ale w jednym tylko widziec jednę różę, w drugim dwie, w trzecim trzy, w tym inszy kształt ułożenia róż, w drugim inszy.

Była to niegdy w Czechach wielkiemi dziełami i honorami wsławiona familia tych Rozembergów, bo Zawisza Rosemberg miał za sobą Elżbietę córkę Rolisława Króla Bulgarskiego, a po tej śmierci pojął Zytkę siostrę Ładysława Króla Czeskiego, koło roku 1280. Piotr Śmiały nazwany, który umarł 1346. wziął za żonę Elżbietę księżniczkę Cieszyńską, wdowę po Wacławie Królu Czeskim. Jan ożenił się z Anną Henryka książęcia Głogowskiego córką, koło r. 1460.

to *Hubnert w Geneal.* kędy ten autor pisze *tab.* 639. że jeszcze w Karyntyi ten dom po te czasy kwitnie; z których Mikołaj w roku 1258. był biskupem Praskim, pasterz wielkiej dobroci i szczodrobliwości. Wokon Altowandeński klasztor zakonowi Cystercyeńskiemu fundował. *Balbinus Epito. Rer. Bohem. lib.* 3. *cap.* 15. Piotr de Rozemberg, który ofiarowanym sobie od Papieża kardynalskim kapeluszem, wspaniałem sercem pogardził w r. 1384. *Histor. Pontif. Roman. fol.* 988. Jodocus Rosemberg Bonon Czech w roku 1456. biskup Wrocławski na Szląsku. *Nicol. Henelius Silesiog. fol.* 63. *Bzovius in Annal. tom.* 17. Jeden z nich urodzony z córki Henryka książęcia Szląskiego, z Piastów linji idącego, kwitnął w roku 1488. *Cureus fol.* 338. Wilhelm Ursinus a Rosemberg, *Domus Rosembergicae Gubernator. Eques velleris aurei, intimus Caesareus Consiliarius, et Supremus Regni Bohemiae Gubernator, albo Prorex*, Fundator kollegium naszego w Krumlowie w Czechach, posłował od Cesarza Maxymiliana do Polski na sejm elekcyi w r. 1573. *Biel. fol.* 675. i w roku 1576. gdzie mu też forytującemu do korony Polskiej Maxymiliana, powiedział jeden z Panów Polskich, wolelibyśmy ciebie widzieć na tronie Polskim, niżeli Cesarza. *Biel. fol.* 726. i znowu w roku 1589. najpierwszy między komissarzami do traktatów o pokój, między domem Austryackim i koroną Polską, umarł w r. 1592. *Bucholcer*, *Argentus de rebus Societ. fol.* 258. Dawniej zaś przedtem posłował od Króla Czeskiego, do Kazimierza III. Króla Polskiego Wilhelm Rozemberg z Jodokiem biskupem Wrocławskim, w sprawie Konrada książęcia Oleśnickiego i Małgorzaty żony jego. Ktoby chciał więcej o tym domu wiedzieć, niech czyta *Balbina Epitome loco cit.* kędy on długi katalog godnych z tej familji mężów liczy, których siedzące scelety w kościele Altowadeńskim podziśdzień widzieć, tamże obszernie pisze o ich dostatkach i fundacyach klasztorów różnych. Ostatni z tego domu w Czechach zszedł z tego świata Piotr Wok Ursinus a Rosemberg w roku 1608. *primarius Bohemorum Dynasta*, jako świadczy *MS. o Famil. Prus.* gdzie przydaje, że Marcin Rosemberg, miał za sobą Estkownę, a Barbara z Rosenbergu była za Faliszowskim. Herb ich tenże tak opisuje. Tarcza wszerz przedzielona, na spodzie trzy róże w białem polu, jedna prosto we środku, dwie po bokach, wszystkie się końcami u dołu schodzą, listków dwa u średniej, u pobocznych po jednemu, na górnej linji trzy księżyce w modrem polu, jeden podle drugiego, nie pełne, rogami prosto do góry obrócone, na hełmie bez korony trzy róże czerwone, z sześcią listkami. Zaś *Petra-*

sancta cap. 60. tak Ursynom Rzymskim, jako i Rozenbergom, błękitną różę w herbie naznacza.

Co się tycze Ursynów, *Ciaconius in Vitis Pontificum, et Cardinalium S. Rom. Eccl.* wprawdzieć kładzie w herbie ich różę, o pięciu listkach, ale na spodniej części tarczy ich herbu, są pasy rycerskie czyli rzeki; tamże liczy 23 kardynałów z tej familji do roku 1623. których imiona; *Jordanus*, *Petrus*, *Bobo*, *Hyacinthus*, *Joannes*, *Caretorius*, *Matthaeus*, *Rubeus*, *Jordanus*, *Neapoleo*, *Franciscus Neapoleonis*, *Joannes Cajetanus*, *Matthaeus*, *Sajnaldus*, *Jacobus Poncellus Thomas*, *Rajmundellus*, *Jordanus*, *Latinus*, *Cosmus*, *Joannes Baptista*, *Franciottus*, *Flavius*, *Alexander*. Co się wyżej z Balbina mówiło, że z książąt Askanji poszli Ursynowie Rzymscy, potwierdza toż samo *Carion lib. 4to Chron.* tylko że tego Ariberta on zowie, *Albertus Ursus*, *Comes Ascaniae*, *Ottonis Comitis Ascaniae in Ballenstet filius*, i przydaje, że był *trium amplissimarum familiarum in Germania Conditor*, *priorum Saxoniae Ducum*, *Marchionum Brandeburgensium veterum*, *et Principum Anhaltinorum*. Z tego wnoszę, idąc za zdaniem Balbina, że i u nas w Polszcze, lubo niektóre domy, w herbach róże kolorami, już białym, już czerwonym, różnią, lubo jedni jednę, drudzy dwie, inni trzy róże na tarczy składają, przecież te wszystkie z jednego szczepu wyszły, ale znać, albo za jakie znaczniejsze dzieło, te odmiany stały się, albo też za upodobaniem dawniejszych przodków domu tego, i owszem *Paprocki* i z niego *Balbinus*, twierdzą, że w Czechach dawni Rozynowie, przed Wilhelmem de Rosis, nigdy ani pasów, czyli rzek, ani niedźwiedzia, na tarczach swoich nie nosili, ale tylko samę różę czerwoną w polu białem: dopiero potem różne kształty nastały. Ztąd też niektórzy mocno się w tem opierają, że Ś. Wojciech, jedną się tylko różą czerwoną pieczętował, inni chcą że trzema, jakie widzieć w herbie Doliwa; jakoż *Balbinus* świadek, że Brecinowski klasztor Ś. Benedykta nie daleko Pragi, od Ś. Wojciecha fundowany, trzema się różami czerwonemi w herbie szczyci, i familia Sleiniciorum, a bodaj nie od Sławnika idąca (o którym wyżej mowa była), jednę różę białą, dwie czerwone na tarczy składa. Pisarz także życia Hieronima Rozrażewskiego biskupa Kujawskiego, widział w tymże klasztorze w Brecinie, professyą Ś. Wojciecha, na papierze spisaną, włosiennicę jego, i herb, trzy róże, na pargaminie wyrażony: przydaje i to, że Canonici Regulares w Trzemesznie, tem są prawem określeni, że jeżeliby kiedy proboszcz tamtego miejsca, (temi czasy już opat) miał być *plebejus*, tedy nie

inszego herbu powinien zażywać, tylko trzech róż, albo Doliwa, to jest tego którego i Ś. Wojciech zażywał. Wnoszę dalej, że czy to ten herb Róży do Polski wniesiony przez Poraja brata Ś. Wojciecha, czyli przez którego Ursyna, przecież jeszcze z Czech przyszedł, ile jako się z Balbina i innych mówiło, i Ursynowie ztamtąd wyszli.

Przodkowie domu tego.

Najpierwszy w te tu kraje północne z herbem Róża zawitał Ursinus i Hektor, z Publiuszem Palemonem i Prosperem Caesarinem Kolumną, jako świadczy *Marcin. Bielski lib. 2. Stryjkowski fol. 72. l. 3. Kojał. part. 1. Hist. Litv.* czy to z tej racyi, że nie mogli znieść Tyrańskich rządów Nerona Cesarza, czy też poźniejszych czasów, z jakiej inszej przyczyny. Potomstwo jego w Litwie zostało, z których, Grauzius Ursinus herbu Róża hetmanem był wojsk Litewskich w roku 1217. temu Erdziwił książę, spustoszałe od Tatarów grunta, na zasłużoną sobie kawaleryą dzieląc, pewny kraj puścił, który on osadziwszy, od imienia swego Grawzyski, czy jak chce *Kojałow.* Graziski, nazwał. Syn jego Dowojna. *Stryjkowski fol.* 268. i *Biel. fol.* 154. Ejxius Ursinus, i to potomek z linji Ursyna pierwszego, hetman Litewskiego wojska, którego najwięcej dzielnością Nowogrodzką i Podlaską ziemię, Erdziwił książę Żmudzki, posiadł: *Stryjkow. l.* 6. *c.* 10. *Kojał. p.* 1. *lib.* 3. wziął od niego ten kraj w zasługach, który od jegoż imienia nazwany Ejdziszki, i podziśdzień to imię na sobie utrzymuje. Syn jego Moniwid, od którego rozplenione było potomstwo. *Stryjkow. Kojałow.*

Jordanus Ursinus szlachcic Rzymski, pierwszy biskup Poznański, według *Długosza in Vitis Episc. Posnan. i Historyi jego:* wprawdzieć go niektórzy do familji Jordanów, i herbu Trąby naciągają; ale niesłusznie: bo jeżelić był według *Długosza* z Ursynów domu, toć do herbu Róży należał; które imię Jordan, między Ursynami było zwyczajne, co poznać z tego, że kilku kardynałów Ursynów tego imienia było, jako się trochę wyżej mówiło: a do tego, że Jordanów familji jeszcze w tym wieku nie było. Był to pasterz wszystkim miły, zabiegły koło pozyskania dusz Bogu. Papież Stefan VII. raczej Jan Papież: (bo Stefan VII. Papież, dawniej na tej stolicy siedział, to jest do roku 931.) przysłał mu i katedrze Poznańskiej, miecz ten Ś. Piotra apostoła, którym ucho Malchusowi uciął: poszedł po zapłatę swoich prac w roku 1001. w Poznaniu, czy jak inni chcą, w Brandeburgji pochowany. *Damalewicz in Vitis Archiep. Gnesnen.* o Hippolicie arcybiskupie Gnieznieńskim, który tą katedrą

przestał rządzić, świat pożegnawszy, w roku 1027. powiada, że był z domu Ursinus Rzymianin, i Jordana tego biskupa Poznańskiego blizka krew, przecież inszym kształtem herb jego udają, jakom mówił pod literą K, i herbem Krzyż.

Lambert, trzeci w rzędzie biskup Krakowski, że był Rzymianinem szlachetnie urodzonym (a nie pewniejszego, że z domu Ursynów) i że się różą pieczętował taką, jak zwyczajnie widziemy w herbie Poraj, świadczy *Starow. in Vitis Episc. Cracov. fol.* 6. Przyszedł tu do Polski z Prokulfem biskupem Krakowskim, kędy przez lat dziesięć, języka się Polskiego nauczywszy, i wielkiej pobożności przykładami zajaśniawszy, po śmierci tegoż Prokulfa, zgodnym się stał, aby był osierociałą po nim katedrę posiadł w roku 996. jakoż w ślady wstępując swego antecessora, ostatek jeszcze bałwochwalstwa z swojej dyecezyi wykorzeniał; prowentów kościelnych swoją industryą przyczynił, które na jałmużny ubogim, i ozdobę kościoła swego, tak rozsypał, że po śmierci jego, która przypadła na rok 1014. prawie nic pieniędzy w szkatule jego nie naleziono, pochowany w Krakowie w swoim kościele. Tego, ile że był i uczony i wymowny człowiek, wysłał był Bolesław Chrobry do Sylwestra II. Papieża, upraszając go o koronę dla niego, wszakże ta legacya jego skutku na ten czas nie wzięła, to *Starowolski*, ale *Długosz* to poselstwo jego składa na rok 977. i powiada, że nie od Bolesława, ale jeszcze od Mieczysława książęcia, tę funkcyą sprawował.

Poraj, brat rodzony Ś. Wojciecha, i drugich. Ojciec ich Sławnik hrabia na Libiczu, które potem dobra dziedziczne tego domu, po zabiciu w Czechach braci, a synów tego Sławnika, dostały się Czeskim Królowom, jako powiadał Krzysztof Lobkowicz Baro Czeski, i już ich teraz zowią Mielnik, jest miasto obmurowane, kościół wieżami ozdobiony. Urodzony był ten Sławnik z siostry Henryka I. *Auceps* nazwanego, Cesarza Rzymskiego (był to ojciec Ottona I. Cesarza, dziad Ottona II.) dlatego też Otto drugi, na Ś. Wojciecha, jako na swoję krew był osobliwiej łaskawy. *Balbinus.* Miał za sobą Strzeżysławę córkę książęcia Czeskiego Bolesława I. który Ś. Wacława zabił: z tej, krom Ś. Wojciecha i Radzyna, albo Gaudencyusza, spłodził pięciu synów: Sobiebora, Spitimiera, Bohusława, albo według *Dubrawiusza*, Przybysława, Czesława i Poraja, tego *Cosmas* Porejem pisze, *Pulkawa* i *Dubravius* Borzytą, i powiadają, że ci wszyscy od bałwochwalców, z nienawiści do wiary Chrześcijańskiej, pobici są w roku 995. tak, że nie wątpią, że ich za męczenników mieć trzeba; *Paprocki o herb. f.* 356.

Damal. w życiu Ś. Bogumiła fol. 3. piąciu zabitych braci, te imiona kładą, Sobor, Spicimierz, Sobrosław, czy Sobesław, Zymiss i Czesław; ciż autorowie, jako i *Miechowita lib. 2. cap. 8. Parisius*, twierdzą, że dobrze przed tym rokiem, ten Poraj, z Dąbrówką, siostrą rodzoną matki swojej Strzeżysławy, a żoną Mieczysława monarchy Polskiego, do Polski zaszedłszy, od tegoż Mieczysława w dobra obszerne opatrzony, osiadł, i potomstwo rozmnożył, które i podziśdzień herb swój od imienia jego Porajem zowie. *Bielski fol.* 52. *Balbinus.* Tenże Poraj jeździł z Bolesławem książęciem Polskim do Włoch, na koronacyą Ottona III. Cesarza, jako namienia życie Ś. Wojciecha, od Sylwestra II. Papieża napisane, co musiało być przed rokiem 1003. Ojciec jego Sławnik, będąc gubernatorem większej części Czeskiej ziemi, umarł w roku 981. *Balbinus c. 12. lib. 2. Epito. Rer. Boh.* kędy powiada, że przez wiele lat, w dzień narodzenia Ś. Wojciecha, z grobu tego Sławnika, zapach różowy wydawał się, który wiele ludzi ztamtąd czuli.

Ś. Wojciech biskup i męczennik, syn także Sławnika i Strzeżysławy. Młodziusinkiego widząc rodzice, nad inszych synów piękniejszego, umyślili go do świata applikować, wszakże im Pan Bóg zamysły ich pomięszał, znagła albowiem w ciężką i niebezpieczną chorobę dziecię zapadło, w której, nie widząc żadnej nadziei smutni rodzice, P. Bogu na służbę go poślubili, jeżeliby do pierwszego zdrowia przyszedł: jakoż do kościoła zaniesionego, skoro na ołtarzu matki Boskiej położyli, i śluby swoje za niego ponowili, Wojciech do siebie prawie już wpół umarły przyszedł; którym cudem P. Bóg pokazał, że go sobie za sługę swego naznaczał. Podrosłego oddali rodzice kapłanom i z sługą, który go z dzieciństwa pilnował; ale gdy sługa on, prze niestatek swój, od pacholęcia uciekł, Wojciech też święty po nim teskniąc, do ojca pobieżał; niewdzięcznie go ojciec przyjął, i jako zbiega rózgami ubił, i do szkoły oddał, a P. Bóg rozum Wojciechowi otwarzając, i baczenia zaraz z nauką przymnażać począł; pod ten czas całego się psałterza doskonale nauczył. Widząc dowcipne dziecię rodzice, dali go arcybiskupowi, na imię Albertusowi, na wychowanie, u którego tak był wdzięczny, iż mu swoje imię dał na bierzmowaniu: i przeto dwoje miał imion, ze chrztu Wojciech, z bierzmowania Adalbertus. Dziewięć lat na nauce strawiwszy, stał się z niego uczony człowiek w każdej nauce, iż mało sobie równych towarzyszów w tej mierze miał. I wrócił się po skończonych naukach do domu ojca swego, gdzie go młodość i krew bujna uwiodła: bo gdy się z pracy szkolnej wyprzysiągł, a próżno-

wania sobie dopuścił, za światem się i jego próżnościami udał; na P. Boga mało wspomnieć, roskoszy marnej kosztować, z rówienniki biesiad używać, i inne podchlebstwa, a zwodzenia świata tego, przyjmować począł. Nie długo w takim stanie nieprawej drogi trwał. Pan Bóg upominał go śmiercią pierwszego biskupa Pragskiego, Drytmara, do której się był trafił, który iż umierając, straszliwie wołał, że go czarni czarci do piekła wlekli, wielki mu gwóździ w serce wbił, iż o poprawie żywota swego i drogach Bożych, któremi pierwej chodził, statecznie myślił, i niemieszkając, ukrócił obyczaje swoje, i w klubę je bogobojności wprawił. Rychło potem na Pragskie biskupstwo, jako swoję krew, i zacnego uczonego, a cnót pełnego człowieka, Czechowie po Drytmarze obrali, po którem obieraniu, klerycy, którzy czarta z ciała ludzkiego wyganiali, tak wołającego, słyszeli: biada mnie, już się tu zostać niemogę, bo dziś obrany jest biskup, sługa Chrystusów, którego się bać muszę. Co słyszał Williko kapłan mądry i bogobojny, i to przed opatem w Kassynie we Włoszech powiedział. Obrany będąc, jechał na poświęcenie do arcybiskupa Moguńckiego, i przy Cesarzu Ottonie wtórym, na dostojność biskupią poświęcony był. Wróciwszy się na biskupstwo, dochody kościelne na cztery części rozdzielił: jednę na kapłany, i kleryki swe; drugą na ubogie; trzecią na poprawę kościołów, i wykupno niewolników: czwartą na swoje wyżywienie. Wiódł żywot świątobliwy, bogactwy gardził, złoto sobie za błoto miał, i rozkoszy do piekła prowadzące, o ziemię uderzył. To jedno jego pragnienie i staranie było, aby o Chrystusie myśląc, nic sobie innego niesmakował, niczego innego nie szukał; posty gęstemi, i wielkiemi, trapił członki swoje; a modlitwa była mu chlebem powszednim, w której się ustawicznie za swe i ludzkie grzechy, P. Bogu skruszonem sercem korzył, wszystką się siłą starał, jakoby był złe namiętności swe i chuć, i pokusy świeckie, i cielesne, z serca swego wykorzenił. Znał się też na zastrzałach szatańskich, i umiał z nim wojnę wieść, a korzyści cnót świętych z pokus jego dostawać, tyle mu policzków dawał, ile kroć, albo jawne jego poduszczenia zwyciężał, albo tajemnym mądrze zabieżeć umiał. Serce wolne od myśli świeckich chowając, na skrzydłach się rozmyślania nabożnego w niebo podnosił; i jako uczył, tak żył, iż mu nikt rzec niemógł: przyjacielu zlecz sam pierwej siebie; w tym tylko nieszczęśliwy był, iż czujność około owiec swych wielką mając, mało im pomagał; bo na złą, a zepsowaną rolą trafił. Ludzie nieukarani w zbytki wielkie, i rozpustność cielesną się wdawali: brać wiele żon, i powinną

krew mazać, i niewolniki Chrześcijańskie, i dzieci swe, żydom przedawać śmieli. Święta gwałcić, postów nie chować, nikogo niesłuchać, to ich obyczaje były. Klerykowie też, i stan duchowny najprzód się był skaził, żenić się jawnie niewstydali, karność kościelną zmiatali, biskupa sobie nic nie ważyli, i świeckie przeciw jemu a możniejsze Pany pobudzali. Leczył wrzody one, upominaniem, karaniem, przykładem: ale jako szaleni, z ran tych tak szkodliwych, przywijania i maści drogie zdzierali: pracy było dosyć, a pożytku nic: upominanie gęste, ale sprzeciwienie większe. Co miał czynić ś. biskup? z jeziora niepołownego, sieci sprowadził, a bojąc się, aby przy złych rybach, a głębokiej wodzie, i sam nie utonął, myślić o sobie też począł. I postanowił udać się na pielgrzymowanie, do grobu Bożego, do Jeruzalem: pierwej chcąc mieszkanie apostolskie święte miasto Rzymskie nawiedzić. Cesarzowa żona Ottona wtórego (który już był źle żyjąc, i Chrześcijaństwu swym panowaniem szkodząc, nie dobrze i z małą nadzieją zbawienia umarł) gdy się o drodze jego dowiedziała, wielkie jałmużny za duszę męża swego czyniąc, jemu też wiele srebra dała, które on nazajutrz ubogim rozdawszy, w ubóstwie pielgrzymskiem do Rzymu się udał, i z nabożeństwa miejsce ono sławne Ś. Benedykta Kassynum nawiedzając, zwierzył się myśli swoich ojcom onym, dla czego z biskupstwa swego wyszedł, i gdzie się udawał; a oni odradzać mu onę drogę poczęli, mówiąc: stój na miejscu a dobrze żyj, a owoc cnót świętych, i skarb sobie zbieraj, nie w Jeruzalem żyć, jako mówi S. Hieronim, ale w Jeruzalem dobrym być, chwalebna jest. Na te słowa rozmyślać się począł, a ostre oko na dobrą radę mając, rychło przyzwolił, aby się doskonałości żywota chrześcijańskiego chwycił, a Chrystusowej filozofji uczniem jeszcze został. I tam mając doskonałych cnót mistrza Nilusa Greczyna, do jego nóg upadł, podając się w posłuszeństwo jego. Nieodrzucił go Nilus, lecz mu tak poradził: jam Greczyn, mniejszą pomoc przez nieumiejętność języka dać mogę, idź do Rzymu, do Łacinników, a opatowi Leonowi powiedz, iżem cię jako nowego żołnierza Chrystusowego, do niego odesłał. Tak uczynił Ś. Wojciech, w Rzymie, u Ś. Bonifacyusza, w zakonny się ubiór oblokł, i pod posłuszeństwem starszego, ochotnie się do zamiłowania Boskiego w żywocie onym zapalał; każdemu najmniejszemu służył tym ochotniej, im mu co wzgardzeńszego poruczono: wzgardy się samego siebie, a pokory pilnie ucząc, stał się jako maluczkim już w leciech doskonały, między małemi braty, kuchnią umiata, miski i naczynie umywa, wodę nosi, wszystkiej się domowej służby

u starszego domaga. Myśl każdą swoję, i comukolwiek czart do serca przyniósł, starszemu oznajmił. A w tym jednak mądrze się o trudnościach pisma S. pytał, i o sposobach i naturach cnót, i występków, nad rozmowy i nauki słuchał. I tak co dalej lepiej postępując, założył w sobie osnowanie pokory, na której inne cnoty szczęśliwie postawił, i stał się domem i budowaniem Bożem. Modlitwom, czytaniu i bogomyślności tem lepiej służył, im większą na to czasu wolność, od świata ułacniony, znalazł: Szemrania z ust jego nikt nie słyszał; a na fukanie starszego, cierpliwości i nizkiej pokory nadstawiał. Wesoło każde posłuszeństwo, ku małym i wielkim, wypełniał; bo ta jest pierwsza cnota ludziom w zgórę ku niebu idącym. Przez pięć lat tam będąc, wszystkim się wdzięcznością obyczajów swych w miłość podał, wiele ich w cnotach doskonałością przechodząc. Jeźli który zazdrością zdjęty, oko nań nie życzliwe obrócił, umiał go rychło pokorą ubłagać, i ująć. Tak idąc z cnoty w cnotę, stał się pięknem mieszkaniem, i kościołem Chrystusowym. W tem też stęsknią się Czechowie, i Prażanie bez swego biskupa, i wyprawili dwóch po niego: Pappata, i Chrystyana mnicha wymownego, którzy wziąwszy list od arcybiskupa Mogunckiego, do Papieża jechali, prosząc: aby biskupa ich posłał do sprawowania owiec, wszelaką poprawę ludu, i posłuszeństwo pasterzowi swemu obiecując. Acz ta perła, miła była Papieżowi, i nieradby był z niej Rzym zubożył: wszakże dla ludzkiego zbawienia, Wojciechowi na biskupstwo wrócić się kazał, toż mu i opat jego poruczył. On posłuszeństwem wolą swoję przełamawszy, wrócił się z onemi posły. Lecz skoro w jedno miasto Czeskie wszedł, ujrzał, iż przekupują w dzień święty, i frasować się począł, mówiąc: takąście poprawę obiecali? bawiąc się tedy dobry pasterz, głodnego onego ludu odchowaniem, i żadnej pracy nieżałując, i owszem więcej czyniąc, niźli pierwej, mało co pomagało. Trwał przecię i cierpiał, upominać, karać, nieprzestawał: aż mu taka rzecz zwątpić o ich poprawie kazała. Zgrzeszyła jedna zacna białogłowa z krewkości niewieściej, małżonkowi wiary niechowając, i jawnie w grzech wpadając; dowiedziawszy się o niej mąż, na gardło ją pojmać chciał, a ona do kościoła uciekła; nie kazał jej wydawać Wojciech S. za przywilejmi kościelnemi, gdyż się do ołtarza i pokuty świętej obróciła, żeby tylko od śmierci i nagłego gniewu męża swego, wolną była; ale on zmówiwszy się z innemi, i ludzi wiele możnych nazbierawszy, kościół mocą otworzyli, prawo i majestat kościelny zgwałcili, i wziąwszy niewiastę, zaraz rozsiekali. Obruszyła ta rzecz bardzo S. Wojciecha, a gdy co dzień większych

grzechów przyczyniali, a za stare nie pokutowali, umyślił ich drugi raz odbieżeć, i powiedział swemu wiernemu towarzyszowi Pappatowi: abo masz zemną iść, abo mie więcej nie ujrzysz. I puścił się do Węgier, gdzie mu się niejaka droga do szczepienia Chrześcijańskiej wiary otworzyła. Bo książę Węgierski Gejssa i z żoną, przychylnym się wierze świętej pokazował, i syna swego Stefana do chrztu, abo jako drudzy piszą, do bierzmowania S. Wojciechowi ofiarował. Tam nieco znajomości Bożej, przez rok, i dalej z niemi mieszkając, w serca one pogańskie wsiawszy, i Chrystusa im opowiedziawszy, gdy do zupełnego fundowania tam wiary, jeszcze pogody niewidział, znowu się do Rzymu do klasztoru swego do Benedyktynów wrócił. Dopiero na onych miłych obrokach bogomyślności, i świętych rozmowach, i przykładów cnót doskonałych, w Greckich i Łacińskich osobach, ochłodzony, prawie tam duszę swoję, i raj ziemski znalazł. Był i za żywota cudy Boskiemi obdarzony. Raz niosąc w glinianem naczyniu do posługi braterskiej wino, potknąwszy się, powalił: słyszeli wszyscy, iż się garniec zgruchotał, ale oglądawszy, cały, a nienaruszony ujrzeli, i cudo Boskie uznali. Córkę jednemu na oczy chorującą, kładzeniem ręku zleczył. Drugi z choroby żadnego chleba jeść niemógł, Wojciech S. przeżegnany chleb gdy mu podał, wnetże stracona chuć do chleba, choremu się wróciła. Asteryzyus kleryk jego, z gniewem i łajaniem od niego iść przez chciał, ale skoro wyjechał, tak błądził w drodze, iż się do S. Wojciecha wrócić musiał. W miłosierdziu, był serca na ludzką nędzę nieuhamowanego; jałmużną, i czem mógł, nikogo nieopuścił. Raz wdowa uboga, gdy gdzieś był przed miasto wyjechał, zawołała na niego, sukni prosząc; powiedział, jutro przyjdziesz, tu nic z sobą niemam; a rozmyśliwszy się, zawołać jej kazał, mówiąc: a kto wie, będęli do jutra żył: niech jej dziś dobrze uczynię, abym ja sądu u Boga, a ona szkody nie cierpiała; i zdjąwszy suknią z siebie, dał jej: ukazując przykładem, abyśmy z dobremi uczynkami nie mieszkali, gdyż niewiemy, co jutro nas potka. Gdy Otto trzeci Cesarz, w Rzymie od Papieża koronowany był, arcybiskup Moguncki pisał znowu do Papieża, aby do owiec biskupa S. Wojciecha z Rzymu wygnał. Długo się wymawiał, o pożytku swych owiec wątpiąc, a o swe się roztargnienie bojąc: wszakże, iż nadzieję miał, że go męczeńska korona potkać miała, dla tej samej ochotnie się wrócił. Wyjechał z Cesarzem, i puścił się przez Francyą, chcąc świętych ciała nawiedzić; w Turonie S. Marcina, w Paryżu S. Dyonizyusza Areopagity, w Floryaku, i indziej, gdziekolwiek wiedział o którym świętym,

a na onej drodze mógł temu dosyć uczynić, wszystkich pokornie nawiedzał: gdy przy Cesarzu kilka dni był, tak był wdzięcznym u niego człowiekiem, iż mu i sypiać w swem pokoju kazał. Gdy czas upatrzył, dworzan jego upominać nie zaniechał, aby się w świecie nie kochali, a za krótką pociechę, wiecznego wesela nie tracili. Przybliżając się do Czech, niechciał prosto na swe biskupstwo jechać, ale się udał do Polski do książęcia Polskiego Bolesława Chrobrego, który najpierwej koronę królewską Polską ozdobił, który go już przedtem znał, i wielce miłował. Przyjęty jest z wielką czcią od Bolesława, jako człowiek ś. i ztamtąd wysłał do Prażan, i do Czech posły swe, jeźliby go za biskupa i pasterza swego znać, i przyjąć, i poprawić się chcieli. A oni iż byli w niejakiej wojnie, czterech braci rodzonych, S. Wojciecha zabili, i tego się bojąc, aby się niemścił krwi braci swoich, i w złych obyczajach a starych grzechach leżąc, wskazali do niego, aby się do nich nie ukazował, iż tego żadną miarą widzieć, ani mieć za pasterza chcieli, który ich już kilkakroć odbiegał, a na przyczyny, dla których to uczynił, niepamiętali. Z onej odpowiedzi był wesoły S. Wojciech, iż go Pan Bóg sam z onego węzła rozwiązał. Dopiero i arcybiskupowi Mogunckiemu pisał, i sprawę dał, jako go próżno do tych ludzi upornych i nieukaranych trudzili, którzy go nakoniec znać za pasterza i przyjąć niechcą. A Bolesław książe Polski Papieża prosił, aby mu go za arcybiskupa do Gniezna dał, w ten czas, gdy stolica po Robercie pierwszym arcybiskupie osierociała. Tam w tem jako główném mieście, jako pasterz najwyższy wszystkiej Polski, Polaki nowe Chrześcijany w wierze ś. posilił, zbawienną im drogę ukazując, i ojcem ich w Bogu tu na ziemi, i w niebie patronem zostając; których i pieśni onej, Bogarodzica, nauczył. Potem słysząc iż w Prusiech byli srodzy poganie, i możni, którzy Królom Polskim wielkie i trudne wojny zadawali, ludzkiego zbawienia i chwały Chrystusowej rozmnożenia pragnąc: Bolesława prosił, aby go do Prus wodą na nawrócenie pogaństwa do wiary Chrystusowej, wyprawił. Acz mu żal było bardzo z ziemie swej, tak drogi skarb wypuścić: wszakże bacząc tak wielką, i pilną około Dusz ludzkich posługę, uczynił to, wyprawił go wodą, dobrze szkuty opatrzywszy. Dwóch z sobą towarzyszów wziął kapłanów Wojciech S. Gaudencyusza, i drugiego na tę drogę, już z tym umysłem jadąc, iż abo one pogany nawrócić, abo wzdy mężną, i której dawno pragnął, śmierć dla Chrystusa podjąć miał. Wysiadł Wojciech S. z towarzyszmi na jednę z wysep, które Wisła w Prusiech czyni, i tam się modląc, gdy sobie szczęśliwego wejścia, na po-

sługę Pańską prosili: Prusacy je niektórzy wypatrzyli, i cicho się do nich przewiosłszy, ujrzeli ludzie dziwne, niewidziane, w odzieniu mniskiem, ale jako owieczki pokorne: i umyślili je pojmać. Tedy jeden z nich najgorszy, cicho schodząc na S. Wojciecha, który w tenczas psałterz mówiąc, drogę swoję P. Bogu polecał, okrutnie go wiosłem z tyłu między łopatki uderzył. Padł o ziemię S. Wojciech, a oni wołali: co tu czynicie? uciekajcie ztąd, pozabijamy was, i pomęczemy prędko. A S. Wojciech, on wielki ból cierpiąc, dziękował P. Bogu w sercu swem, mówiąc: bym dobrze więcej w tej tu ziemi nie zyskał, i na tym wielkim upominku rany tej, i cierpienia dla Pana mego Jezusa ukrzyżowanego, przestanę. Wynijść przecię z onej Pruskiej ziemi niechciał, ale szedł do jednego miasta, gdzie był zjazd ludzi wielki do przekupna; obstąpili je ludzie oni srodzy, pytając: co chcecie? a S. Wojciech powiedział, idziemy z Polski, niosąc wam zbawienie wasze: sługam jest Boga żywego, co stworzył niebo i ziemię, i wszystko co jest na nich: poznajcie Pana Boga jednego, a wybawicie dusze wasze z mocy piekielnej i czartowskiej: wierzcie w Jezusa, który świat odkupił, a chrzcijcie się na grzechów waszych odpuszczenie. Takie, i inne Ewangelji S. słowa, gdy chodząc po wsiach i miastach rozsiewał: Prusacy się śmiali, a słuchać niechcąc, kazali im z ziemie wynijść, rozkazując pod utratą gardła i majętności, aby ich nikt do gospody nie przyjmował. Szli wzgardzeni z miasta, w pole się udając, myślił i mówił S. Wojciech, podobno się tym ubiorem naszym brzydzą, abo by nam odmienić mniskie szaty, a wziąść kleryckie: zapuścim już brody, a tym czasem idźmy do Litwy, potem się już z lepszem szczęściem wrócim: abo tu gdzie wyrabiajmy chleba, u jakiego wieśniaka, wzdyć abo ich co zbawieniu pomożem, abo też koronę męczeńską znajdziemy. I puszczając się ku Litwie, w polu mszą świętą odsłużywszy, a trochę się chlebem posiliwszy, w drogę swoję szli; a gdy czas nocny na odpocznienie przychodził, położyli się w polu, i spali, Panu Bogu drogę i zdrowie swoje polecając; a gdy nazajutrz służbę świętą rano w polu czynili, Prusacy z poduszczenia najwyższego ich kapłana, którego Krywe zwali, żałowali że S. Wojciecha, zdrowo puścili, i goniąc je, naleźli niedaleko miasta, Romowe nazwanego, na onej służbie Bożej. Tam wnet porwawszy S. Wojciecha, siedm włóczeń w nim utopili, i rozsiekawszy, na drzewie zawiesili, roku pańskiego 997. Tak ten wielki święty, oddał ofiarę swoję Bogu swemu, a męczeńskiej korony, której długo w rozlaniu krwie swojej dla Chrystusa Boga swego pragnął, uczestnikiem się stał. Dwa jego towarzysze, pojmani

są od onych okrutników, a ciało trzy dni leżąc, tak rozsiekane, straż od jednego orła miało; aż się jeden zmiłował, i one pogrzebł. Gdy się tego dowiedział Bolesław książe Polski, bardzo wielką żałością zjęty, posłał zacne posły do Prus, o ciało, ich, S. Wojciecha, żądając. A oni widząc, iż się tak pilnie Król o nim pyta i stara, chlubili się z tego, mówiąc: Bogaśmy Polskiego zabili, i niedamy go inaczej, aż nam tak wiele srebra przywieźć Król każe, jako ciało samo zaważy. Nie żałował się na tak wielką utratę Pan on pobożny, wiedząc jako go P. Bóg w wielkich a sławnych zwycięztwach, za przyczyną tego świętego, szczęścił; nad wszystkie skarby, najdrożej sobie członki, w których duch ś. przemieszkiwał, i pałac Boskiego przebywania, poczytując; zebrał wielką kupę srebra, i posłał do Prus. Ale P. Bóg nabożeństwo, i chęć pobożną Bolesławowę, cudem wielkim uczcił, i swego męczennika zasługę wsławił. Bo ciało one, tak się lekkie na wagach stało, iż bardzo mało srebra wzięło. Z jaką czcią i radością, tryumfem i pokorą, on Król z kapłaństwem, i ludem swym, ciało one, pierwej do Trzemeszna, potem do Gniezna prowadził, trudno wypowiedzieć, gdzie go Bóg wielkiemi cudami wsławił. Cesarz Otto III. gdy się o jego męczeństwie dowiedział, w potrzebie swej ślubował P. Bogu, nawiedzić grób S. Męczennika, i siedm mil iść pieszo do niego. O czem Bolesław Chrobry wiedząc, z wielką go czcią przyjął, jako gościa w Poznaniu, i suknem siedm mil drogę z Poznania do Gniezna usławszy, sam z nim szedł pieszo, aż na miejsce; gdzie Cesarz z pokorą krzyżem leżąc przed grobem, nabożeństwo swoje i śluby odprawował, po których na głowę Bolesława Króla przez Gaudencyusza arcybiskupa koronę królewską włożył, i pierwszym go z monarchów Polskich koronatem ogłosił: wzajem od Bolesława wziął za osobliwszy prezent ramię i rękę S. Wojciecha, którą potem złożył w Rzymie. *Treterus in Vitis Episcop. Varmiensium*, na końcu *fol.* 51. położył krótko zebrane życie jego, kędy o jego cudach po śmierci wielkich pisze, co miał wziąść *ex Archivo Varmiensi*, ale dawniejsi pisarze życia jego, o nich milczą, dla tego i ja ich tu opuszczam. To tylko przydaję, co pisze *Surius w życiu S. Ottona l.* 3. 2. *Julii.* W Julinie w Pomorskiej ziemi, wystawił kościół S. Wojciechowi święty Otto, przed którego drzwiami głośny i piękny dzwon był zawieszony. Poszło potem w zwyczaj, iż ktokolwiek z prostoty, do kościoła onego na modlitwę wchodził, w ów wprzód dzwonek zadzwonić musiał. Trafiło się, że jedna niewiasta ślepa, po rozmaitych cudownych chodząc miejscach, przywrócenia wzroku szukała; a gdy prośba jej

żadnego skutku nie brała, córeczka mała rzecze do niej: *Vade mater ad Ecclesiam, quassa campanam, excita S. Adalbertum, ut te adjuvet.* Usłuchawszy rady matka, poszła, ująwszy się owego dzwonka, i wzywając S. Wojciecha, niewprzód dzwonić przestała, aż jej wzrok przywrócony został.

B. Radzyn albo Gaudentius arcybiskup Gnieznieński, rodzony brat S. Wojciecha biskupa i męczennika, razem z nim, w klasztorze Breunowskim zakonu S. Benedykta professyą uczynił, kędy wszystkim przykładem się stawszy doskonałości zakonnej, gdy S. Wojciech opuściwszy biskupstwo Praskie, do Rzymu pobiegł, Radzyn wszystkich jego trudów, podróży, i świątobliwego życia w klasztorze Rzymskim pod tytułem S. Alexego stał się towarzyszem: ztamtąd gdy S. Wojciech znowu nazad do Czech, ztamtąd do Węgier, ztąd do Polski, dla pozyskania Bogu dusz zabiegał; on tak prac apostolskich, jako i pożytku ztąd przed Bogiem chciał być uczestnikiem. Po śmierci i zamordowaniu S. Wojciecha, za naleganiem Mieczysława monarchy Polskiego, od Grzegorza piątego Papieża, na arcybiskupstwo Gnieznieńskie wyniesiony, szczęśliwie trzodą swoją rządził, której wizerunkiem był wszelakich cnót; osobliwie pomiarkowania w passyach, rozrzutności na ubogich, łaskawości, życia żadnym zakałem nie zamulonego, trzeźwości, żarliwości o honor Boski, z tej, Gniezno o niektóre excessa interdyktem obłożył; a potem, gdy zawziętym, ta kościelna kara mniej pomogła, prorockim duchem opowiedział, tę klęskę, którą wkrótce na sobie poniosło to miasto, gdy go Brzetysław książę Czeski, i Sewerus biskup Praski złupili, i do ostatniej prawie nędzy przyprowadzili. Ciało S. Wojciecha brata swego z Trzemeszna do Gniezna przeprowadził, a Bolesławowi Chrobremu, pierwszemu z Polskich monarchów Królowi, koronę królewską, którą Otto III. Cesarz z Rzymu od Sylwestra II. Papieża przywiózł, nawiedzając ciało S. Wojciecha, na głowę włożył. W tych zabiegach pasterskich śmierć go świątobliwie zastała, w roku 1006. w Gnieznie pochowany; wszakże potem w roku 1038. gdy Brzetysław książę Czeski, widząc pod interregnum zakłóconą Polskę, najechał te kraje, i niszczył; Gnieznieński kościół obawiając się, żeby przy bogatych swych splendorach, i ciała S. Wojciecha nie utracił, w podłem go miejscu, gdzieś od podejrzenia dalekiem utaiwszy, na to miejsce ciało Gaudencyusza, podłożył, które, rozumiejąc Czechowie, że S. Wojciecha było, z wielkiemi tryumfami do Pragi wywieźli, aby przynajmniej po śmierci ze czcią przyjęli tego, którego tak za żywota samą nienawiścią karmili, że od nich, ile tak nieswornych, musiał

uchodzić, tułać się po świecie. To *Długosz wyraźnie w historyi swojej lib. 2. fol.* 195. *Miechov. lib.* 2. *c.* 13. i inni. Prawdać, że *Balbinus* Czech, za Czechami krzesząc, u *Bollanda in Actis SS.* racyami dowodzi różnemi, że pod tenże czas, nietylko ciało Gaudencyusza, ale i Ś. Wojciecha zabrane, Czechom się dostało; atoli na zbicie Balbina, dosyć mi tu będzie przytoczyć ten fundament, którym się dobrze przed Balbina życiem składał Ferdynandowi III. Cesarzowi, Kromer biskup Warmiński, a na ten czas poseł u tego monarchy od Króla Polskiego. Spytany albowiem Kromer od tego Cesarza, za coby Polacy w Gnieznie prezentowali ciało Ś. Wojciecha, ponieważ w Pradze, przeniesiony w roku 1038. leżał: odpowiedział: Z tego prawi Cesarzu poznasz, gdzie prawdziwe jest ciało Ś. Wojciecha, gdy go bez ramienia i ręki znajdziesz: bo to jest pewna i z brewiarza, i Piotra Damiani, że Ottonowi III. nawiedzającemu grób S. Wojciecha, za relikwią od Bolesława Chrobrego, dostało się, z ciała jego ramię i z ręką, które on bogato oprawne złożył w Rzymie w kościele Ś. Wojciecha, luboć temu kościołowi potem tytuł odmieniony na tytuł Ś. Bartłomieja, gdy tamże w tym kościele ciało Ś. Bartłomieja złożone było: w Pradze jestci w prawdzie ciało, i udają go za Ś. Wojciecha, ale że obiedwie ręce i ramiona ma, nie może być Ś. Wojciecha. To co zadaje *Balbinus*, jakby *Długosz* pierwszy był autor tej bajeczki zmyślonej o podłożeniu ciała Gaudencyusza, za S. Wojciecha, myli się; od początku zaraz ta a nie insza była w Polszcze opinia, i dobrre przed Długoszem ugruntowana; że tym kształtem oszukani od naszych Czechowie, Gaudencyusza za Ś. Wojciecha wzięli: nie wyszło lat sto, po tem zburzeniu od Brzetysława Polski, gdy Ś. Wojciechowi Jakób z Znina arcybiskup Gnieznieński, który umarł 1144. mausoleum wystawił, czego dowodem jest dawna inskrypcya w katedrze Gnieznieńskiej, co czyby był mógł uczynić ten infułat za świeżej jeszcze u ludzi pamięci, gdyby tam ciała Ś. Wojciecha niebyło, i *Długosz*, jako się w swojej prefacyi protestuje, nie swoje pewnie wymysły, ale co po starożytnych *MS.* autorach, przywilejach, mógł się doczytać, to potomności podał. Gaudencyusza zaś cnoty i w Pradze P. Bóg cudami wsławił, bo jako pisze *Wacław Hagecus Czech:* Tomasz Pragensis młodzianem będąc, o pewny kryminał na siebie włożony, do wzięzienia wtrącony, siedm lat w nim cierpliwie jęczał; słysząc jednak o wielkich cudach Gaudencyusza, z płaczem mu swoję niedolą zalecał, w tem w roku 1071. dnia 7. Czerwca, pokazuje mu się Gaudencyusz arcybiskup, wszystek w białym stroju, który do-

dawszy Tomaszowi serca, pójść mu za sobą kazał; poszedł, i wolne przejście przez wszystkie zapory znalazłszy, na wolność wyszedł: wyszedłszy, niewinność swoję urzędownie jawnemi dowodami wyprowadził; wkrótce między kanoników kapituły Praskiej policzony, dalej dziekanem, nakoniec biskupem Praskim został, póki żył, wdzięczny tej łaski Gaudencyuszowi; wiele inszych cudów ten chwalebny pasterz uczynił, zkąd też niektórzy błogosławionego mu tytuł przypisują, jako *Monolog. Benedict. Szczygiel. in Aquila Polon. Benedict. fol.* 45. który dzień śmierci jego zwala na 29. dzień Maja. Pisali o nim *Bonfin. Paproc. Damalew. in Archiep. Gnesn.* i inni.

Żyrosław biskup Wrocławski na Szląsku, według *Długosza historyi lib.* 4. *fol.* 321. w województwie się Krakowskiem urodził, od kapituły Wrocławskiej w roku 1091. na tę stolicę obrany, na którą elekcyą jego, dla wielkich w nim przymiotów, snadno przystał Herman książe i monarcha Polski, a Marcin arcybiskup Gnieznieński w Kaliszu go na tę funkcyą, w następującym roku, konsekrował. Wstąpił po Piotrze herbu Lis, siedział lat ośmnaście, umarł 1120. Pasterz modestyi wielkiej, i zabiegły koło dobra trzody swojej; po nim nastał Hajmo albo Imisław Polak, z domu Leszczyc. Gdy tenże książę Herman do Wrocławia wjeżdżał, wyszedł przeciwko niemu z całem duchowieństwem Żyrosław, witając go jako Pana i dziedzica. *Cureus fol.* 379. przydaje o nim, że on pierwszy do swojej dyecezyi wniósł śpiewanie chorału, i inne ceremonie, jakie już w Krakowskim kościele w zwyczaju były.

Radost albo Gaudencyusz, biskup Krakowski, po Maurze zmarłym tę godność objął, archidyakonem przedtem będąc Krakowskim w roku 1118. wydawała się w jego obyczajach powaga wielka, niemniejsza roztropność we wszystkich progressach, tą cholerę dziwnie miarkował, ile że z natury był do niej skłonniejszy: przykładem życia swego, więcej ludzi Bogu pozyskał, niżeli nauką, dla tego też pobożnych kapłanów na urzędy kościelne wynosił. Wiele dziesięcin klasztorowi Tynieckiemu darował, co potwierdził Egidius biskup Tuskulański i kardynał, od Kalixta Papieża, tego imienia wtórego, legat po wszystkiej Polszcze i Węgrzech. Praw kościelnych niesfatygowanym był obrońcą; tak dyecezyą tą pobożnie rządząc, poszedł po zapłatę prac swoich pasterskich, w Kielcach w roku 1141. w katedrze Krakowskiej po śmierci złożony. Pisali o nim *Starowol. in Vit. Episc. Cracov. Paproc. o herb. Bielski fol.* 104. Miał być ten Radost prawnukiem Poraja, który pierwszy w Polszcze osiadł, i brat jego

rodzony Mikołaj kasztelan Gnieznieński. Ojciec Ś. Bogumiła arcybiskupa Gnieznieńskiego, stryjeczny zaś brat rodzony Zyrosław biskup Poznański, to *Damalewicz.*

Boguſał biskup Poznański, pierwszy z Polaków w tej infule zajaśniał; prawdać, że go *w Długosza historyi lib.* 5. *fol.* 479. piszą, że był herbu Kosy, ale musiał ten błąd z prasy drukarskiej wyniknąć: bo *Długosz in Vitis Episcop. Posnan.* wyraźnie mówi, że był Różyc, kustosz na ten czas Poznański, na ubogich szczodry i w życiu nienagannem chwalebny: obrany zgodnie w roku 1147. miałci zrazu trudności siła, że Mieczysław książe Polski długo się jego elekcyi opierał: atoli potem uproszony, dał się na niego nakłonić, dwie lecie jednak tylko i sześć miesięcy na tej katedrze prezydował, wszedł do grobu w roku 1150. w Poznańskim kościele pogrzebiony, ile w lata już podeszły.

Zyrosław wtóry biskup Wrocławski na Szląsku, po Walterze herbu Zadora, na tę katedrę wstąpił, w roku 1170. w Kaliszu od arcybiskupa Gnieznieńskiego poświęcony, w lat jedenaście to jest w r. 1181. zostawił ją osierociałą, wspaniałego serca i umysłu pasterz. *Długosz w historyi swojej lib.* 5. *fol.* 515. i *lib.* 6. *fol.* 546. *Paproc. o herb. Samuel. Nakiel. in Miechov.* powiada, że klasztor Miechowski, wielką się jego dobroczynnością i łaskami szczyci, gdy jeszcze dopiero powstawał, *fol.* 65.

Werner biskup Płocki, ten powagą obyczajów, życia świątobliwością, wytworną nauką, tak wszystkich na siebie oczy obrocił, serca skierował, że po śmierci Alexandra biskupa Płockiego, godnym go cała kapituła jednostajnemi głosy osądziła, któryby osierociałą po swoim pasterzu rządził trzodą. Wzbraniał się długo tej godności Werner, aż przewlokłym do uprzykrzenia naleganiom ustąpił; z scholastyka tedy Płockiego, infułatem tegoż miejsca jedenastym zawołany, dnia wtórego Maja, w tymże roku, to jest 1156. od Janisława arcybiskupa Gnieznieńskiego w Łowiczu konsekracyą otrzymał. Biskupem zostawszy, lubo był osobliwszych cnót pralat, przecież, tak dla postępku większego w duchu, jako też dla uchrony od uszczypliwych ludzi suspicyi, trzymał przy sobie ludzi mądrych, pobożnego życia, i zakonników; z temi najwięcej konwersował, i ich przykładem do większej służby Boskiej pobudzał się. Ciało swoje już postami, już włosiennicą, już rózgami się siekąc, ukrócał: wydawała się w nim przy wielkiej nauce wielka submissya, przy wytwornej świątobliwości rząd powierzonych sobie owieczek wielce rozsądny; przy expensach nieuchronnych, osobliwsza na ubogich szczodrobliwość, żarliwość o honor Boski, i dóbr kościel-

nych obrona. Gdy tak już na czternasty rok we wszystkich cnotach ćwicząc się, przymnażał sobie łaski Boskiej, Bolesta kasztelan Wiski herbu Jastrzębiec, i tamtego kraju Prusom pobliższego, od Bolesława Kędzierzawego, administrator, dostatni Pan, ale i chciwy, dobra kościoła Płockiego, Karsko nazwane, gwałtem z ludźmi najechał, i na siebie odebrał; upominał się pobożny biskup, jako swoich, dosyć skromnie i przez przyjaciół, restytucyi; gdy jednak chciwość człowieka onego nic sobie wyperswadować przez słuszny czas nie dała, na sądy go ziemskie przypozwał; stawa dekret sprawiedliwy, Bolestę dóbr źle nabytych odsądzono, i za wiolencye które poczynił, słusznie skarano. Dekret ten wszystkę cholerę wzburzył w kasztelanie, tak gwałtownie, że się niemogła ugasić, aż krwią i śmiercią niewinnego biskupa; na którą usadziwszy się, tylko czekał pogodnego czasu. Wtem zjechało się do niego siła z Prus ludzi, jeszcze bałwochwalstwem zarażonych, w różnych interesach, tych on przewlokłą w noc ochotą uczęstowawszy, i podarunkami ująwszy, do stancyi swojej sprowadził. Na tę samę chwilę przyszła do niego wiadomość, że biskup Płocki Werner, w dobrach swoich, Biskupice nazwanych, stanął; więc opojonych ludzi i z Bieniaszem bratem swoim co prędzej wysyła, z tą imprezą, aby Wernera z świata zgładzili; jakoż bardzo rano, czwartego dnia Stycznia w roku 1170. dwór jego w Biskupicach opasawszy w koło, jeszcze śpiącego biskupa, a wraz z nim Benedykta mnicha zakonu Ś. Benedykta, okrutnie zamordowali. Ukrył się przez bojaźń pod łóżko pokojowy Wernera, który poznawszy Bieniasza i jego adherentów, nazajutrz wszystkim zabójców wyjawił. O tem dowiedziawszy się Piotr herbu Śreniawa, natenczas arcybiskup Gnieznieński, z innemi się zniósłszy biskupami, całą Polskę interdyktem okrył. Czem przestraszony Bolesław monarcha Polski, Bolestę pojmać kazał: (bo Bieniasz po tym excessie, tak z oczu zniknął, że nie insze było u wszystkich porozumienie, tylko, że go ziemia żywo pożarła) i do Gniezna sprowadzić kazał; tam przy wielkim konkursie tak biskupów, jako i Panów Polskich przeświadczonego o ten kryminał, sam na stós osądził; płótnem tedy świeżem woskiem oblanem obszyty, wśród rynku Gnieznieńskiego na stósie zgorzał. Ciało Wernera do Płocka zaniesione, w katedrze z uczciwością pochowane, kędy P. Bóg przez przyczynę jego wiele cudów uczynił, gdy jednym wzrok, drugim nogi, innym zdrowie i życie przywracał: do tychczas jednak wiedzieć nie mogą, na którem miejscu złożone spoczywa. Pisali o nim, *Długosz lib.* 5. *fol.* 516. *Miechowita lib.* 3. *cap.* 20. *Cromer sub Boleslao Crispo*, *Bielski*

fol. 125. *Damalew. in Vit. Archiep. Gnesn. Łubien. in Vit. Episc. Płoc. Monologium Benedictinum, Math. Ubyszewski in Catal. Patr. Reg. Pol. Szczygiel. in Aquila Pol. Benedict. fol.* 28. gdzie mu ci ostatni, tytuł Błogosławionego przypisują, jako i *Miechowita.*

S. Bogumił arcybiskup Gnieznieński, i brat jego rodzony Bogufał, z ojca Mikołaja kasztelana Gnieznieńskiego, z matki Katarzyny herbu Gryf, siostry rodzonej Janisława arcybiskupa Gnieznieńskiego, urodzeni, we wsi Koźminku blizko Dobrowy, w województwie Sieradzkiem, w archidyecezyi Gnieznieńskiej; z młodych lat zaraz od rodziców w pobożności Chrześcijańskiej wychowani, najprzód do Gniezna na nauki, pod instytucyą S. Ottona (tu go był niedostatek do Polski zapędził, potem kanclerza u Bolesława Króla, Polskiego, od którego posłując do Henryka IV. Cesarza, wziął od niego biskupstwo Bambergskie) potem do Paryża wysłani, gdzie młodszy brat Bogufał, przypatrzywszy się kwitnącemu, jeszcze za żywota S. Bernarda, zakonowi Cystercyeńskiemu, skoro nazad do Polski powrócił, Bogu się w tym zakonie na wieczną służbę poświęcił, w klasztorze Lukneńskim, albo, jako go teraz zowią, Wągrowieckim. Bogumił też świętą zdzięty emulacyą, o niczem bardziej nie myślił, jako żeby był jako najlepszym sługą Boskim. Przetoż, skoro po śmierci rodzicielskiej, rządy ojczystej fortuny na niego spadły, chcąc Chrystusa spół dziedzicem jej uczynić, część pewną tej plebanowi Dobrowskiemu zapisawszy, kościół tamże, na część Najś. Trójcy, z Jodłowego drzewa, na wzgórku między Nyrem i Wartą rzekami, wystawił, który od Janisława arcybiskupa Gnieznieńskiego konsekrowany. Podobała się ta ku Bogu uczyność siostrzeńca swego Janisławowi, przetoż radzić mu począł, żeby był i siebie na honor Boski poświęcił; przyjął mile to napomnienie Bogumił, udał się na dwór arcybiskupi, gdzie kanclerską funkcyą na siebie włożoną pilnie sprawował. Obawiając się zaś, żeby przy dworskich ponętach, cnota nie miała jakiego uszczerbku, bojaźnią się Boską obostrzył, unikając od konwersacyi rozwiozłych, próżnowania się strzegąc, postami ciało trapiąc: bo krom zwyczajnych postów, Piątki tak surowie obserwował, że przez cały dzień kawałka chleba nie skosztował. Post czteroniedzielny od Starozapustnej Niedzieli zaczynał, krom tego włosiennicą, dyscyplinami, na gołej ziemi leżeniem i innemi wytwornemi sposobami, a osobliwie modlitwą do Najś. Matki, ukrócał namiętności, i pokusy cielesne odpędzał; czem sprawił to w sobie, że się zlekka od świata próżności odrywając, do służby Boskiej w kapłańskim stanie sposobił. Włożył potem niby prawo

na siebie, żeby starszym być powolnym, równym nie zazdrościć, niższemi nie pogardzać, ambicyą się nie uwodzić, we wszystkich sprawach swoich większej chwały Boskiej szukać, z dobremi na emulacyą w cnotach certować; czas wolny, nabożnych książek czytaniem zakładać, i modlitwą. Widział w nim te postępki w dobrem arcybiskup Gnieznieński, przetoż go i powtóre do stanu duchownego pobożnemi racyami nakłaniał; aż też Bogumił, po długiej z sobą deliberacyi, na wszystko przyzwolił, więc z wielkiem przygotowaniem, od tegoż na kapłaństwo poświęcony, wszystek się wylał na dziękczynienie Bogu za tę łaskę, a niegodnym się jej być znając, korzył się przed majestatem jego. Żeby zaś był tem doskonalej w tym stanie postępował, krom pacierzy kapłańskich i officium Matki Boskiej, często się wnętrzną modlitwą bawił, i krótkiemi strzelistemi aktami, myśl swoję do Boga wzbijając. Koronki do Najś. Panny, od młodych lat swoich aż do śmierci, nigdy nie opuścił; czego dowodem jest Koronka jego z kamieni ułożona dużych, jaką więc pustelnicy, albo pielgrzymowie nosić zwykli, między czterema dębami w eremitorium jego znaleziona, która za wielki podarunek dostała się Maciejowi Łubieńskiemu arcybiskupowi Gnieznieńskiemu. Do bezkrewnej ofiary gotując się, pospolicie krzyżem leżąc na ziemi, we łzy się rozpływał, a przy mszy, prawie się roztapiał od słodkości pociech duchownych, które ztamtąd hojnie czerpał. Dał mu wkrótce w administracyą kościół farny Dobrowski od niego fundowany, arcybiskup; przyjął ten ciężar na siebie posłuszny Bogumił, i obawiając się, żeby był ciężkiego, z rządów owieczek sobie powierzonych, rachunku P. Bogu nie oddał; najprzód się o to starał, żeby był w nich prawdziwą, bez obłudy, zobopolną miłość wmówił, wszystkie tedy nienawiści, zawziętości, gniewy w nich umorzywszy, do zgody ich zachęcał. W administracyi sakramentów pilny, z chęcią nawiedzał swoich parafianów, gdzie jednych w szczęściu opływających, do dziękczynienia Bogu za dobrodziejstwa jego zachęcał, drugich w biedzie, niedostatku, przygodzie, zostających, do cierpliwości namawiał; innych chorych, starych, albo rozwiozłych, do przyjęcia sakramentów śś. przywodził, ubóstwu swoim kosztem pospolicie pogrzeby sprawował, od kościoła swego nigdy się nie oddalał, wszystkim łaskawie przyjemnym i przystępnym się stawiał, w piciu, jedzeniu, wstrzemięźliwy. Kazał do ludzi żarliwie, od grzechowych nałogów odwodząc ich, a do Boga prowadząc, ile kroć zaś razy, czy na kazaniu, czy indziej, imię Jezus albo Marya wspominał, tyle razy głowy ze czcią nachylał. Prostych ludzi katechizmu, i tego co do zbawienia

należy, pracowicie uczył, i z pogaństwa jeszcze zawijające się błędy wykorzeniał. Tak pracującego koło winnicy Pańskiej Bogumiła, dziekanią katedralną Gnieznieńską uczcił arcybiskup Gnieznieński, lubo o to nigdy nie konkurrował, któremu urzędowi żeby był zadosyć uczynił, chciał się wyzuć z Dobrowskiego kościoła rządów, gdyby mu był tego arcybiskup nie zabronił. Widząc tedy obiema funkcyami siebie obłożonym, usilnie się o to starał, żeby był obie pogodził, którą jego dobrą wolą Bóg cudem potwierdził; bo gdy po odprawionych kapłańskich godzinach w katedrze Gnieznieńskiej, w dni pryncypalniejsze, do Dobrowskiego kościoła, piętnaście mil od Gniezna odległego, dla odprawienia mszy świętej ciągnął, nie tylko że wcześnie zjechał, choć w szczupłym czasie, czyli raczej za sprawą Boską cudownie przeniesiony, stawał, i nazad do Gniezna cudownym także sposobem na obiad powracał, ktory cud trwał, póki był oraz dziekanem i plebanem; ale też gdy raz zastał nad brzegiem rzeki Warty wyglądających siebie ludzi, którzy dla zbytniego wylania wody, jak zwyczajnie ta rzeka na wiosnę, albo jesień zbiera, tak, że kościół Dobrowski zewsząd oblewa, nie mogli przebyć, nietylko sam suchemi nogami w imię Boskie po wierzchu jej przeszedł, ale i wszystek lud zgromadzony, tymże sposobem za sobą przeprowadził; a po odprawionem tamże nabożeństwie, tąż drogą, tymże kształtem, ze wszystkiemi, na drugą stronę zkąd przyszedł, powrócił; i owszem stanąwszy nad brzegiem rzeki, rozkazał rybom, żeby się do niego zeszły, z tych wiele rozdawszy między zgłodniałe pospólstwo, ile któremu potrzeba było, sam na obiad do Gniezna pokwapił za dziwną sprawą Boską. Od tego czasu, ta jest w tych tam krajach opinia, że ryby w tem miejscu, za błogosławieństwem tego męża Boskiego, tak się rozmnożyły, że ich więcej i lepszego smaku znajduje się, niżeli gdzie indziej, choć w tejże rzece; toż mówić i o rakach. Tą życia swego świątobliwością, tak wszystkich oczy przeraził Bogumił, że go po śmierci Janika arcybiskupa Gnieznieńskiego, zgodnie cała kapituła, do rządów tedy katedry zdolnym osądziła; wzbraniałci się w prawdzie tego ciężaru z pokory Bogumił, atoli za naleganiem wszystkich, przyjąwszy ją, konsekrowany w roku 1167. Na tej godności, nietylko nic nie spuścił z surowości życia, ale jeszcze przyczynił, trzy godziny przedemszą codzień dawał kontemplacyi i innym modlitwom; resztę ranniejszego czasu trawił na sądach owieczek swoich, osobliwie wdów i sierot. Po obiedzie, interesa publiczne, ekonomiczne uspokajał; a żeby był dusze sobie od Boga powierzone do dobrego tem bardziej zachęcił, stał

się im wizerunkiem cnót wszystkich; osobliwie się zaś w nim wydawały, poskromienie passyi, w ponoszeniu przeciwności wspaniałość umysłu, moderacya w jedzeniu, piciu, odzieniu, łaskawość na wszystkich, żarliwość o honor Boski. Wizytując dyecezyą, sam dzieci i prostych ludzi, tego co do wiary należy, pouczał. Z prowentów biskupich, podupadłych ludzi chętnie dźwigał, ratował ubogich. Klasztor Koronowski zakonu Cystercyeńskiego uznaje go za swego pierwszego fundatora, ile że mu Ś. Bogumił pięć wsi swoich dziedzicznych, Dobrowo, Leszno, Rzuchowo, Zadowo, i Kuwaczewo, wiecznemi czasy zapisał, i dziesięcinę z czternastu innych, naznaczył, który klasztor najprzód, z dyecezyi generalnej kapituły Cystercyeńskiej, osadzony był w dyecezyi Kujawskiej, we wsi szpital nazwanej, potem do drugiej wsi nazwanej, Byszowo przeniesiony, a w lat siedmdziesiąt do Koronowa, to jest w roku 1288. kędy go i podziśdzień kwitnący widziemy. Klasztorowi także Lubieńskiemu nadał niektóre dziesięciny w powiecie Nakielskim. Na Beneficya kościelne dobierał ludzi uczonych i życia przykładnego Bogumił, a w karaniu rozwiozłych, do surowości łaskawość przydawał. W sądach sprawiedliwy, w słuchaniu ukrzywdzonych, w kojeniu serc zawaśnionych, niespracowany. Trafił jednak na złe bardzo czasy, gdzie i duchowni, stanu swego zapomniawszy, nieczystością się świętokradzką mazali, z niewiastami jako z żonami mieszkając. I Panowie świeccy, bojaźni Bożej w oczach nie mając, dobra kościelne najeżdżali, i niezbożnie darli i szarpali. Czemu zabiegałci w prawdzie Janik arcybiskup Gnieźnieński, ile mu choroby w starości jego dopuszczały, dla których niemógł dojrzeć wszystkich kątów dyecezyi swojej; ale i Bogumił jeszcze pilniej około tego chodził, i duchem apostolskim mężnie się zastawiał o dom Boży, stawiając na nogi pobożność obaloną z poczciwemi obyczajami. W Łęczycy ktemu synod prowincyalny złożył, na którym, wszystkich aggrawujących dobra duchowne, z innemi biskupami, cenzurami kościelnemi obłożył; ten swój dekret do stolicy apostolskiej, aby był od niej potwierdzony, posłał; atoli te święte jego złemu zabiegi, nie prędzej skutek swój wzięły, aż za Zdzisława, drugiego po Bogumile, na arcybiskupstwie Gnieźnieńskiem sukcessora. Tym czasem widząc, że złość wyuzdana przemagała, i prace jego pasterskie wniwecz obracała, a nadziei nie mając poprawy, umyślił to uczynić, co był niegdy uczynił Czechom w Pradze Wojciech Święty, a zwłaszcza, że się pomocy żadnej nie spodziewał i od stolicy apostolskiej, czasów onych nieszczęśliwych, odszczepieństwami przez Fryderyka Barbarossę Cesarza Rzym-

skiego, zatrudnionej. Sam się tedy wezbrał do Alexandra III. Papieża, na ten czas w Wenecyi mieszkającego, któremu przełożywszy przyczyny swoje, prosił go, aby mógł złożyć z siebie arcybiskupią godność, zalecając mu na swoje miejsce Piotra niejakiego od kapituły Gnieznieńskiej obranego. Otrzymawszy tedy od Papieża łaskawą po sobie rezolucyą, z Wenecyi powracając, do Węgier wyboczył, żeby się był Kamaldulenskim pustelnikom, od S. Romualda fundowanym, przypatrzył, i ich kształtowi życia; ztamtąd do Polski zjechawszy, po trzech latach, które przeżył na pasterskiej funkcyi, wyzuł się z niej, i ustąpił na pustynią nie daleko Dobrowa. Tam przez dwanaście lat prowadził żywot dziwnie ostry, na ustawicznej bogomyślności, trudząc ciało swoje postami, niedostatkiem, niespaniem i rozmaitem umartwieniem, a co większa, w ustawicznej z pokusami czartowskiemi potyczce, widząc albowiem piekło, gorącość ducha w służbie Boskiej w Bogumile, chciało jego statek w dobrem, jeżeli nie zupełnie obalić, przynamniej ochwiać, ale na te wszystkie szatańskie najazdy, mocno się uzbroił Bogumił, to krzyżem świętym, to ustawicznem przez modlitwę z Bogiem złączeniem. Jest tam wyspa jedna, gęstą dębiną zarosła, którą Warta rzeka do koła oblewa, na której zwyczaj miał nabożeństwa swoje i umartwienie odprawiać: czasów jednak pewnych, Jana Chrzciciela naśladując, wychodził z kazaniem gorącem do ludu, który się dla mszy świętej schodził do Dobrowa, albo też zaproszony od plebana Dobrowskiego, w ten czas łącząc żywot bogomyślny z apostolskim, już i koło duszy swojej chodził, i bliźnim też do lepszego dopomagał. A gdy czas przyszedł przeniesienia jego na lepszy żywot, przybyła mu z nieba Najś. Bogarodzica Panna, trzymając na rękach dziecinę Pana Jezusa, otoczonego chorem aniołów świętych, był przytym Wojciech Święty, i pięciu braci pustelników, których obecnością ucieszony, wzdychając do ich towarzystwa i ojczyzny wiecznej, tak do obecnego Zbawiciela mówił: Panie Jezu synu Boży i Maryi Panny, racz proszę łaskawie przyjąć duszę moję; co wyrzekłszy, oddał ją wesoło w ręce jego, w roku 1282. szóstego dnia Czerwca; widzieli ją niektórzy w osobie gołębicy, między aniołami w niebo lecącą. Ciało jego w kościele Dobrowskim, w ubiorze biskupim, z pierścieniem na palcu, pogrzebiono, przydano i tabliczkę złotą, na której imię jego, i rok śmierci były napisane. Miejsce to zaraz nabożeństwem ku niemu słynąć poczęło, i cuda się tam różne za jego przyczyną działy; czem wzruszony Fulko arcybiskup Gnieznieński sukcessor po nim piąty, kości jego z ziemi podniósł. Czasu jednego nie daleko wsi

Dobrowy, Stanisław Wach kupiec, z wozem i z końmi w błocie uwiązł, i konia tam jednego stracił, z którego skórę zdjąwszy, zaniósł do kościoła, prosząc świętego o pociechę jaką w onej przygodzie, a gdy powracał z kościoła, znalazł konia żywego, i zdrowego, z czego uweselony dziękował Panu Bogu. *Damalewicz* który pisał jego życie, powiada, że tę skórę na drzwiach kościelnych rozbitą widział. Zawsze tedy od czasu śmierci swojej, od wszystkich stanów ludzi, za świętego był miany i uczczony, co poznać z ofiar przy grobie jego, tak nagęszczonych, że Wincenty Kot arcybiskup Gnieznieński, wraz z kapitułą swoją dekret uformował, aby z tychże ofiar kościół tamże wymurowano. Pisali o nim *Martinus Baronius*, *Stephanus Damalewicz Vita S. Bogumili Archiep. Gnesn. Romae* 1661. *in 8vo i Varsaviae* 1714. *in 8vo, Wielewiejski Stefan. S. J. w Żywotach ŚŚ.* 13. *Mart. fol.* 247. *in fol.*

Bogufał drugi biskup Poznański, z kantora Poznańskiego i kanonika Krakowskiego, na tę godność wyniesiony, i zgodnie obrany od kapituły, a że jeszcze nie był na kapłaństwo poświęcony: dla tego Fulko arcybiskup Gnieznieński, najprzód go kapłanem uczynił, a potem na biskupstwo konsekrował, na której stolicy siedząc lat dziesięć w dobrach biskupich, Solec nazwanych, w roku 1253. przeniósł się na wieczność. Chwali go *Długosz in Vitis Episcop. Posnan.* że był człowiek uczony i w mądrych się kochający. Biblioteka jego w książki liczne i osobliwsze bogata, po nim, dostała się kościołowi Poznańskinmu, w którym on, chór już dawnością lat do ruiny nachylony, nowy z fundamentów wyniósł: dla tegoż kościoła wsi Kozłowa nabył, od Ziemowita książęcia Mazowieckiego, za dziewięćdziesiąt grzywien srebra, które Ziemowit winien był Bogusławowi, pogrzebiony w swojej katedrze.

Bogufał trzeci biskup Poznański, proboszczem był Gnieznieńskim i kanonikiem Poznańskim, gdy go kapituła sobie za pasterza wzięła, a Fulko arcybiskup Gnieznieński potwierdził i poświęcił w Lendzie przy assystencyi Tomasza Wrocławskiego, Michała Kujawskiego, Jędrzeja Płockiego i Henryka Chełmińskiego, infułatów: dziesięć lat tą katedrą rządził, według *Długosza in Vitis Episc. Posnan.* nie zewszystkiem z dobrą sławą zszedł z tego świata, w dobrach Czermna nazwanych, w roku 1264. w katedrze jednak Poznańskiej ciało jego złożone, zmartwychwstania czeka.

Z tegoż domu kwitnęli: Wojciech wojewoda Brzeski Kujawski w roku 1229. Stefan kasztelan Sieradzki w r. 1248. Cecundus kasztelan Kaliski w roku 1243. Wojciech woje-

woda Krakowski w roku 1230. jako się mówiło na swem miejscu w pierwszym tomie. Ktoś z domu Porajów fundował kaplicę w kościele Krakowskim na zamku, w której potem ciało Filipa Padniewskiego biskupa Krakowskiego pogrzebione, co wspomina *Przewodnik fol.* 16. Kadłubek Ziccus pułk prowadził do okazyi przeciwko Moskwie i Nowogrodzianom z Witoldem wielkim książęciem Litewskim. *Starowol. in Bellat.* Jana Różę biskupa Wołoskiego, z zakonu Kaznodziejskiego, wspomina *Okol. in Russia Florida, fol.* 59. *i Bzovius in Propagine cap.* 6. *fol.* 50. Mikołaj de Czesław dworzanin Władysława Warneńskiego Króla Polskiego i Węgierskiego w roku 1444. u *Łask. w Stat. fol.* 171.

Wincenty Kadłubek biskup Krakowski, urodził się z ojca Boguchwała, z matki Bogny, dziedziców na Karwowie, blizko Opatowa, miał i brata rodzonego Boguchwała, od którego dwóch się synów zostało, a synowców Wincentego, Bogusław i Sulisław. Z dzieciństwa zaraz od pobożnych rodziców w bojaźni Bożej i w innych cnotach dobrze wyćwiczony, i do szkół dla poleru w naukach dany, tyle w nich postąpił, że bystrym dowcipem swoim, i gładkością wymowy, wszystkich rowienników swoich celował. W teologicznych także, tak był biegły, że umiejętność, wszystkich oczy na niego obróciła, ztąd sława nauki jego wielka w Polszcze, u wielkich mu ludzi i szacunek i affekt zjednała, a najpierwej Fulkona biskupa Krakowskiego, który uważając w nim i życie bez zakału żadnego, i naukę wysoką, pychą nie przedmuchującą, i głębokość w radach, i dzielność w sprawach proboszczem go wyniósł Sendomierskim, gdzie Wincenty między innemi prałatami, jako gwiazda w ciemnych obłokach zajaśniał. Ztąd po zejściu Fulkona biskupa, od kapituły Krakowskiej, lubo o to ani zabiegał, ani był przytomnym na tej elekcyi, zgodnie do infuły Krakowskiej obrany w roku 1207. od Innocentego Papieża potwierdzony, od Henryka arcybiskupa Gnieznieńskiego konsekrowany. Na tej katedrze osiadłszy Wincenty, wszystek się wylał na pobożne uczynki, to ubóstwo w biedzie ratując, to sieroty dobroczynnością swoją opatrując, to młodzi na nauki nakładając, to karności kościelnej pilno przestrzegając. Kościoła Kieleckiego, pod tytułem Matki Boskiej, założonego, widząc szczupły dochód, dziesiącią go prebendami, do niego przyłączonemi, znacznie przyczynił; ustanowiwszy, żeby przed Najś. Sakramentem dzień i noc lampa zawsze gorzała. Z dóbr zaś dziedzicznych swoich, dwie wsi, Czerników i Gojczów, klasztorowi Jędrzejowskiemu na wieczne czasy darował, według *Kąckiego i Starowol. in Vita ipsius;* luboć ten autor *in Vitis Episc.*

Cracov. miasto Jędrzejowskiego, położył Sulejowski, w archidyecezyi Gnieznieńskiej, klasztorowi zaś Koprzywnickiemu drugie dwie wsi ojczyste, Niekisiałkę i Karwów, klątwą pogroziwszy i sądem Boskim synowcom swoim, jeżeliby je kiedy ważyli się odbierać na siebie. *Miechow. lib.* 3. *cap.* 32. wylicza jedenaście wsi, z których wyteczną dziesięcinę oderwawszy od stołu swego, kapitule Krakowskiej przywłaszczył, a siedm wsi z których pieniężną mieli brać dziesięcinę. *Nakiel. w Miechow. fol.* 131. jego dobroczynność sławi na swój klasztor. *Pruszcz, w opisaniu Miasta Krakowa,* powiada, że u grobu S. Stanisława biskupa Krakowskiego lampę srebrną wielką zawiesił, która trwała aż do czasów tego autora. *Starowol. in Vitis. Episc. Cracov.* przydaje, że industryą swoją i gospodarskim zabiegiem, siła zarosłych lasów wyciąwszy, wsie na tem miejscu i ludzi poosadzał, przez co znacznie prowentów do biskupstwa swego przyczynił. Gdy jeszcze był tylko proboszczem Sendomierskim, tyle jego dzielności i cnocie dufał Leszko Biały książe Polski, że mu córkę swoję Błogosławioną Salomeę oddał, aby ją był do Halicza mężowi jej, z charakterem posła, odprowadził. Karolomanowi potem Jędrzeja Króla Węgierskiego synowi, siła dopomógł, aby był Królestwa Halickiego doszedł, jemu od ojca testamentem wydzielonego; sam go na to Królestwo namaścił i i ukoronował; a gdy wkrótce z tego tronu był zepchniony, Wincenty go znowu i powagą swoją i mocą intronizował, samym nieprzyjaciołom, i świątobliwością życia i powagą obyczajów straszny. Władysławów dwóch, stryja i synowca, książąt Polskich, ciężkie zawaśnienia i wojny między sobą, że się pożądanym pokojem zakończyły, Wincentemu najwięcej trzeba przypisać. Niektórzy mu też i to przypisują, że S. Jacka między kanoników Krakowskich policzył. Dziesięć lat na pasterskiej funkcyi niespracowany biskup przepędziwszy, umyślił infułę złożyć, a kapicę Cystercyeńską włożyć na siebie; *Biel. fol.* 146. powiada, że mu był powodem do tego, rozruch duchowieństwa, o to na niego wzburzony, że pozwolił, aby duchowni z Królem mogli byli pójść na wojnę: ale żaden o tem z dawniejszych historyków przed Bielskim nic nie pisze, i w Polszcze naszej to niesłychana, żeby księżą pociągać na wojny miano. Drudzy się inszej racyi domyślają. Piorun prawi ognisty w skarbiec kościoła katedralnego Krakowskiego uderzywszy, wszystkie apparaty kościelne w perzynę obrócił. Bolało to bardzo Wincentego, i lubo tę szkodę swoją szkatułą zastąpił, i industryą dość znacznie powetował kościołowi, przecież obawiając się, czy to P. Bóg nie za jego ułomności tę kaźń na przybytek swój przepuścił, otrzyma-

wszy na to konsens od Honoryusza Papieża, biskupstwo złożył w roku 1218. i w klasztorze się Jędrzejowskim Bogu na wieczną służbę zamknął, kędy w głębokiej pokorze, w wyniszczeniu samego siebie, w ochotnem na wszystko posłuszeństwie, rok nowicyatu odprawiwszy, śluby zakonne uczynił. Po których tem więcej się w rozlicznych cnotach ćwiczył, osobliwie w postach, umartwieniu i ustawicznej prawie z Bogiem bogomyślności. Trafiło się pewnego czasu, że gdy inni bracia zakonni, na jutrznią wszyscy według zwyczaju w kościele stanęli, mąż Boży Wincenty, głęboko na modlitwie w Bogu zanurzony, w celi swojej znajdował się, co postrzegłszy opat, a chcąc się dowiedzieć, czemby się Wincenty pod ten czas bawił, przez szparę we drzwiach spojrzy, aż widzi sługę Bożego klęczącego i niezwyczajną światłością otoczonego, jakby w zachwyceniu będącego; nic tedy nikomu o tem nie mówiąc, dzięki czynił, i za te i za inne łaski Wincentemu od niego wyświadczone. W tem przyszedłszy do siebie Wincenty, a zrozumiawszy że już czas jutrzni minął, opatowi do nóg upadł, winę na siebie dobrowolnie kładąc przed nim; którą mu ten tem łacniej darował, im dobrze sobie z tego widzenia wnosił, jak miła Bogu była dusza tego. Pięć lat tak w zakonnym cieniu, ale w jasnych przed Bogiem cnotach, niebieską sobie chwałę skarbił Wincenty, do której poszedł pełen dni i zasług w roku 1223. przez sakramenta święte i inne pobożne akty przyprawiwszy się, 8. dnia Marca: w Jędrzejowie, kędy w ten czas klasztorem rządził Teodoryk Francuz, drugi opat. Ciało tego męża Bożego w ziemi pogrzebione w biskupim stroju, z tym nagrobkiem: *Hic jacet illustris Vincentius Kadłubkonis de villa Karwow de armis Rosarum, vir acris ingenii, divina et humana literatura insignis, ex Praeposito Sandomiriensi, anno Domini* 1208. *per Capitulum, in Praesulem Cracoviensem electus, per Innocentium III. Papam confirmatus, et per Henricum Archiepiscopum Gnesnensem consecratus, praesedit annis decem; demum obtenta licentia ab Honorio Papa renunciando Episcopatui, religionem Cisterciensis Ordinis in Monasterio Andreoviensi profitetur, atque ibi sub regula in observantia lustro uno exacto, Christo Christi miles spiritum reddidit, et in medio chori corpus ejus a Fratribus terrae commendatum, anno Dei* 1228. 8. *Martii.* Z tego nagrobku poznać, jak się pomylił Okolski, gdy go do herbu Wilczekosy pociągnął, luboć go i pod herbem Róża położył. Czterysta lat w ziemi spoczywało ciało jego: Bartłomiej Powsiński opat Jędrzejowski, powróciwszy z Rzymu od Klemensa VIII. Papieża, o sublewacyi kości jego zamyślał, atoli,

śmierć go tym czasem zaszła, dopiero Remigian Koniecpolski, na ten czas biskup Chełmski, i administrator opactwa Jędrzejowskiego, z księdzem Fryderykiem Szembekiem Soc. Jesu, za konsensem Piotra Gembickiego, na ten czas dziekana Krakowskiego i administratora tegoż biskupstwa, do grobu jego otworzywszy, kości święte wyjęli, z który wielu zapach wdzięczny uczuło, które potem w roku 1633. w ołowianą trumnę włożono, i w marmurowym nagrobku zamknięto. Zaraz P. Bóg uciekającym się do tego sługi bożego, przez przyczynę jego, wiele łask swoich świadczyć począł, tak dalece, że *Starowolski* pisarz życia jego, przez dziewięć lat od przenosin kości jego rachując, narachował siedmiu od śmierci wskrzeszonych; już już umierających, a uzdrowionych, czterech, od dyssenteryi uwolnionych czterech, od epilepsyi szaleństwa dwunastu, od puchliny pięciu, od głuchoty dwóch, od ślepoty ośmnastu, i wiele inszych w różnych niemocach i przygodach, przyczyny jego skutecznej przed Bogiem doznało. *Monologium Cystercyeńskie od Chryzostoma Henryqueza* 2. *Februar.* daje mu tytuł Błogosławionego. Synod zaś prowincyalny w Warszawie odprawiony w r. 1634. o jego kanonizacyą do stolicy apostolskiej supplikował. Był Wincenty statury rosłej. Polskie Królestwo jak mu siła powinno, że pierwszy historyą Polską napisał, która potem nie rychło w druk weszła, pod tytułem: *Historia Polonica, Dobromili* 1612. *in* 8*vo.* Pisali o nim *Starowol. in Vitis Episc. Cracov. fol.* 47. *i osobno w roku* 1642. *życie jego i cuda do druku podał, w Krakowie in* 4*to. Angelus Manriqe in Annal. Cistercien. Phil. Segvinus in Bibliot. Cister. Długosz in Annal. Miechov. Cromer lib.* 3. *Bzovius in Annal.* 1209. *Obszerniej o nim pisze Henricus ab Hujsen w prefacyi ad Joan. Długossii. tomum* 11. *Herburt lib.* 6. *Marcin i Joachim Bielscy, i inni.*

Herbowni.

Alantowicz,	*Chotecki,*	*Gedrojc,*
Biernacki,	*Chrzanowski,*	*Gidzielski,*
Biligin,	*Czesławski,*	*Gniewiecki,*
Bilimin,	*Dąmbrowski,*	*Golemowski,*
Boryszewski,	*Dębnicki,*	*Gorecki,*
Bukowski,	*Dobrosołowski,*	*Gorski,*
Bużeński,	*Dobrzelewski,*	*Goryński,*
Chlebowski,	*Garmuchowski,*	*Grochowicki,*
Chmielicki,	*Garnisz,*	*Gruszczyński,*
z Chodcza,	*Garnkowski,*	*Grzybowski,*
Chomiński,	*Gazuba,*	*Jaktorowski,*

Jakubowski, Jankowski, Jaroszkowski, Jasieński, Jelec, Jemiołowski, Jeżowski, Juracha, Izbieński, Kalski, Kasztiński, Kęsowski, Kobielski, Kodrębski, Konarzewski, Koźmiński, Krępski, Krolikowski, Krzepicki, Kuczewski, Kunczewicz, z Kurozwęk, Kurzewski, Lipnicki, Lubański, Łagiewnicki, Łatkowski, Łyskowski, Małdrzyk, Męciński, Melchendeiner, Michałowski, Mickiewicz, Mierucki, Mikorski, Mniszek, Niechmirowski, Nieciecki, Niemsta, Nowicki, Pałuski, Pisieński, Plemiecki, Płaskowicki, Podleski, Poraj, Prątnicki, Prązowski, Przedborowski, Przyłupski, Pstrokoński, Raczkowski, Radziński, Rosemberg, Rosen, Rożycki, Rumel, Rudnicki, Rusiecki, Samproch, Skotnicki, Sobiekurski, Sobiesierski, Strzałkowski, Suchecki, Swiżyński, Swinarski, Szadliński, Trebnic, Trzebiński, Tyniecki, Wielewiejski, Węgierski, Wieszczyciorowski, Wilczek, Wilczyński, Wilkowski, Witkowski, Wodzinowski, Wybranowski, Zakrzeński, Zaliński, Zamojski, Zbrożek, Zdzarowski, Złobnicki.

Kuropatnicki, *Dunczewski*, *Małachowski*, *Wielądek* i inni, następujące także familie do herbu tego podciągają:

Kadłubek, Koszczyc, Niesiecki, Porajowski, Potocki, Rożański, Rożecki, Ruczowski, Rużycki, Wodzianowski, Wodzyński, Zdzęnicki.

Nie wszyscy jednak tu położeni jednakowo tego herbu zażywają: bo Kęssowscy na hełmie pawi ogon kładą, a na nim różą. Łyskowscy trzema się różami pieczętują, Melhendeinerowie różą na tarczy byli osadzili, ale z korzonkiem i listkami, i to połowa jej powinna być czerwona, połowa modra. Plemięccy, Prątniccy, Rosembergowie, Zalińscy, że róże na swej tarczy inszym kształtem układają, znajdziesz pod każdym na swem miejscu. O Chomińskich niżej się powie. Między herbami Barzich na zamku Krakowskim, widziałem trzy róże, w herbie jedna podle drugiej.

Poraj *herbu Poraj.* Tak się niektórzy od herbu swego zwali. Mikołaj Poraj kanonik Krakowski w r. 1401. u *Nakiel. in Miechow. fol.* 370. Jakób Poraj proboszcz Trzemeszyński w r. 1386. o którym pisze *Damal. in Vitis Archiepisc. Gnesnensium fol.* 207. że pierwszy z proboszczów Trzemeszyńskich, otrzymał na siebie stallum, i prawo, zasiadać jako kanonik w kapitule Gnieznieńskiej. Mikołaj Poraj starosta Halicki, ten z Piotrem Odrowążem, pod wsią Krasne nazwaną, tak silno na Wołochów, w roku 1450. nacierali, że też długo się z nieprzyjacielem wręcz scinając, oba tamże trupem polegli, o czem *Biel. fol.* 390. Temuż to zda mi się Mikołajowi Rohatyn był odebrał Alexander hospodar Wołoski, w roku 1431. *Biel. fol.* 379. O tym niektórzy powiadają, że się pisał z Lubienia, a zatem należałby do Wilczków Rożyców, tak jako i Dersław Wilczek z Lubienia podkomorzy Lwowski, o którym jako i innych Wilczkach z tego domu, będzie się pod literą W mówiło. *Balbinus lib.* 3. *Epito. Rer. Bohem. cap.* 18. namienia, że niektórzy w Czechach Rożycowie od roku 1338. w herbie swoim zażywali jeźdźca zbrojnego, a to na pamiątkę, że za Francuzami na Anglików wojując, osobliwszego męztwa swego dali dowody, rozumiem jednak, że i w ten czas róży z herbu swego nie rugowali, ale tylko jeźdźca do niej przydali.

Porazyński, w Podlaskiem województwie, Piotr, Stanisław, Porazyńscy w roku 1648. podpisali elekcyą Jana Kazimierza Króla. N. była za Krzysztofem Jurachą skarbnikiem Nowogrodzkim.

Porczyński *herbu Jastrzębiec*, w Sieradzkiem województwie. Jakób Porczyński, miał za sobą Maryannę Kretkowską, z której synowie, Józef i Jędrzej 1701. Mikołaja żona Jadwiga Leszczyńska. Wspominają Porczyńskich *Acta Castren. Ostrzeszov.* 1590. Piotr, o którym *Konstytucya* 1667. *fol.* 19. Są i w Wołyńskiem województwie, Szymon, Floryan, Maryan, Swentosław 1632. Zofia z Zadniepra Porczyńska 1673.

W r. 1778. Gabryel Porczyński podstoli Winnicki. — *Krasicki.*

Poręba *herbu Jastrzębiec*, w Podlaskiem województwie. Są i Porębińscy, z których Stanisław Porębiński, z sejmu 1613. był naznaczony komissarzem do rewizyi starostwa Chmielnickiego. *Constit. fol.* 29.

Porębny *herbu Bogorya*, z tą jednak różnicą, że między końcami dwóch strzał, we środku kładą krzyż, na kształt litery X. Z tych niektórzy z Polski wyniósłszy się, osiedli w Brzeskiem Litewskiem, z których Jan Porębny kwitnął roku 1685.

Porębski *herbu Kornic.* W księztwie Zatorskiem i Oświecimskiem; tak wyraźnie pisze *Paprocki i Okol. Baranowski* rozumie, że omyłką ich tu kładą. Adam na Złotopolicach Porębski, i Abraham 1648. r. w ziemi Zakroczymskiej. Jakób w Krakowskiem 1705. Piotr kantor Krakowski, proboszcz Oświecimski, kanclerz Króla Węgierskiego, umarł 1564. *Starowol. in Monum.*

Porębski *herbu Nabram.* Jan *de Majori* Porębka, Zatarskiego księztwa ziemianin, podpisał 1508. roku list Zygmunta I. *in MS. Calissien.* Mają być według *Baranow. i Paproc.* jednejże dzielnicy z Rogowskiemi Pielszami. Jan wojski Oświecimski. Balcer wojski Krakowski, córka jego była za Jędrzejem Niewiarowskim, synowie zaś ci: Mikołaj kasztelan Zawichostki, z sejmu 1625. deputowany do kwarty Rawskiej, *Constit. fol.* 5. a w r. 1629. komissarz do kłótni pogranicznych od Szląska, *Constit. fol.* 16. w roku 1635. do lustracyi zamku Oświecimskiego naznaczony, *Constit. fol.* 43. miał za sobą Beatę Myszkowską, Jana wojskiego Oświecimskiego córkę, ale ta *sterilis. Acta Castren. Sandec.* 1650. Jan, drugi syn Balcera, pojął Chodorowską, ale z nią żył bezpotomnie. Krzysztof, syn trzeci, chorąży Zatorski. Jędrzej, czwarty, wojski Krakowski, z Barbary Niewiarowskiej, którą Pacanowska urodziła, nie zostawił potomstwa; pojął potem Przyłęcką Annę stolnikownę Krakowską: był potem ten Jędrzej sędzią ziemskim Zatorskim. Ojciec tych czterech synów, miał dwie żony, jednę Brodecką drugą Cikowską. Piotr, stryjeczny tych czterech braci, z Kossowy, w księztwie Zatorskiem, złączył się był dożywotnie, najprzód z Elżbietą Białaczewską, potem z Blińską, córki jego dwie, jedna była za Samuelem Rupniewskim, druga za Krzysztofem Zydowskim: póty *Baran.* Anny Porębskiej z herbem Nabram widzieć nagrobek u S. Katarzyny w Krakowie położony.

Do tego zda się herbu należeli: Józef Porębski w r. 1778. regent grodzki Wołkowyski. — Jan w r. 1788. skarbnik Płocki. — Leon miecznik Krasnostawski. — *Krasicki.*

Porębski *herbu Śreniawa.* I tych ciż pisarze osadzają w Krakowskiem województwie pod Sączem. Balcer Porębski w zakonie naszym wielkiej nauki człowiek, niemniejszej pokory, z której; nigdy ani pochwał swoich słuchać nie chciał, ani drugich obyczajów taxowania, umarł w Poznaniu 1605. wieku swego 34. Drugi, w tymże zakonie dopędził lat 84. Stanisław Porębski, wytwornego umartwienia człowiek, rządził kollegia Krosieńskie i Krakowskie, dni swoje skończył w Sendomierzu w roku 1664. Tu przydaję, że w powiecie Orszańskim tak podpisał elekcyą Jana III. Kazimierz Limont

Porębski, a Jana Kazimierza, tamże, Adam Porębski, Michał 1700.

Poreski. Kasper Poreski od Zygmunta I. Króla Polskiego surrogatorem Ostrzeszowskim uczyniony, o czem czytałem list tegoż Króla *in MS. Petricov.*

PORONIA HERB.

Lilia biała w czerwonem polu, tak ułożona, jak w herbie Gozdawa widziemy, tylko, że przy związaniu lilji, kładą dwie róże białe, z których jedna, z jednej, druga po drugiej stronie być powinna, na hełmie trzy pióra strusie; tak go opisują: *Paproc. o herb. fol.* 230. *Okol. tom.* 2. *f.* 469. Domyśla się ten drugi, że za jakieś znaczne dzieło, któremuś herbu Gozdawa kawalerowi, ta aukcya uczyniona. Ktoby się tym herbem szczycił, ciż autorowie nie wiedzieli; *MS. o Familiach Prusk.* powiada, że Jasieńscy, Mucharscy. *Janicius* herb ten przywłaszcza Filipowi arcybiskupowi Gnieznieńskiemu, który żył koło roku 1272. *Rutka in MS.* powiada, że ten herb nabyty dopiero w roku 1462.

Portanty *herbu Wręby*, trzy od dołu większe, od góry mniejsze, nad niemi krzyż; z Włoch z Neapolu do Polski przyszli, i w Poznańskiem województwie dziedziczyli.

Porudeński *herbu Belina*, w Przemyslkiej ziemi. Jan Porudeński dworzanin Króla Stefana, mężny wojownik pod Gdańskiem, Połockiem, Sokolą, Wielkołukami, Toropcem, i indziej: Bułhaka wojewodę, z konia zrzuciwszy, pojmał. *Papr. Biel. fol.* 774. Dwaj Porudeńscy, mieli dwie siostry rodzone Miękickie, Annę i Magdalenę.

Poruszewski *herbu Rogala*, patrz **Paruszewski.**

Porwaniecki *herbu Korczak*, inni ich piszą Perwaniecki, w województwie Wołyńskiem. Sienko Porwaniecki r. 1528. *Metryka Wołyńska*, drugi Niemira w tymże roku. Alexander 1648. Jędrzej Alexander, Gabryel i Jan 1674.

N. łowczy Żytomierski, poseł na sejm z Wołyńskiego 1738. N. Samuela Sieniuty małżonka.

Poryccy *książęta*, tegoż herbu co i książęta Wiśniowieccy, ile jednejże z niemi dzielnicy, i z Zbarazkiemi książęty. Fedor albowiem Wasilewicz książe Zbarazki wziąwszy w dziale Opryłowce dobra i Łozowy, z Uroczowny spłodził trzech synów: Alexandra, Stefana, i Jerzego, od Jerzego idą Woronieccy, od Stefana Wojnowie Woronieccy, od Alexandra, Poryccy książęta, od Porycka dóbr na Wołyniu, tak nazwani. Ten albowiem Alexander z Uchańskiej 1545. spłodził trzy córki: Barbarę, Annę i Katarzynę. Barbara była za Alexandrem Siemaszkiem kasztelanem Bracławskim, Anna za Lewickim, Katarzyna za Hojskim; i synów: Piotra, Michała, Macieja, którego żona księżniczka Czetwertyńska: Janusza, ten pojął Annę, księżniczkę Koszyrską Sanguszkownę: Alexandra, tego z Anny Baworowskiej, córki, Helena Zahorowska i Barbara Kozikowa, synowie zaś czterej, Mikołaj, tego żona Jełowicka; Janusz rotmistrz, ten pojął Hornostajownę, Jerzy trzeci, Alexander czwarty, ten od Tatarów poległ, córka jego Izabella, z Hornostajowny spłodzona, poszła za Koniecpolkiego Krzysztofa wojewodę Bełzkiego.

Poryzna. N. Poryzna starosta Wałecki w roku 1664. wotywę dał do krucyfixa cudownego w Bydgoszczy.

Porzecki *herbu Dąbrowa*, w Lidzkim i Orszańskim powiecie. Tomasz Porzecki w zakonie naszym rządził kollegium Pułtuskiem, a potem tamże życie swoje poświęciwszy na usługę zapowietrzonych, tymże jadem zarażony poległ w roku 1653. *Tanner fol.* 794. są w druku te jego pisma: 1mo: *Elogia Jagellonum*, *Poloniae*, *Hungariae*, *Bohemiae Regum. Vilnae* 1639. 2do. *Elogia Austriacorum Imperatorum*, *carmine*, *Vilnae*, 1639. *in fol.* 3tio. *Florilegium*, *in quo Heroica et Lyrica Poesi celebrantur decora Familiae Chodkieviciorum et Paciorum*, *in fol.* 1636. 4to. *Spes altera Russiae*, *seu Panegyris Rafaëli Korsak Metropolitano totius Russiae*, *Vilnae* 1637. *in fol.* Już był krom tego nagotował do druku, *Roczne dzieje kościelne*, od roku tego, na którym skończył Baronus, atoli heroiczna śmierć podjęta, przeszkodziła do tego. Zygmunt Talko Porzecki, Bartłomiej, Jerzy, Krzysztof 1674. Patrz Talko. Wojciech Purzecki kanonik Krakowski, Koziogłowski i Rudawski pleban 1639. r. w Kozichgłowach kościół wystawił, kaplicę obrazami Męki Pańskiej i apparatem ozdobił. *Hyac. Malicki.*

W r. 1778. Onufry Porzecki budowniczy Witebski. — *Krasicki.*

Porzędkowski, w Rawskiem województwie. Jędrzej Porzędkowski 1648.

Posienicki *herbu Prawdzic*, w ziemi Nurskiej.

Postękalski *herbu Jelita*, w Sieradzkiem województwie. Maryan Postękalski zakonu S. Franciszka *de Observantia Definitor*, wydał do druku: *Drogi odkupienia naszego, z modlitwami i psalmami in* 12. *Cracov.* 1611. Toż samo wydał i po Łacinie. Także *Siedm koronek Błogosławionej Panny, to jest Siedm medytacyi przed ołtarzami na Kalwaryi Zebrzydowskiej. Cracov. in* 12. 1613. N. była za Janem Mstowskim. N. za Pawłem w Narębie Żydowskim.

POSTOLSKI HERB.

Jedna lilia z korzeniami, jakby wyrwana, czyli jak pół lilji, jaka więc zwyczajna w herbie Gozdawa, koloru ani tarczy, ani lilji, nikt nie pisze; na hełmie nad koroną powinny być trzy pióra strusie, a między niemi ręka zbrojna, prosto w górę z mieczem w prawą tarczy zaniesiona: tak go opisują, *Paproc. o herb. fol.* 588. *Okol. tom.* 2. *fol.* 441. *Klejnoty fol.* 94. ale w tym po prawej stronie kładą pióra strusie, a po lewej, podle tych piór, rękę wzwyż opisaną. *Petrasancta* siła familji cudzoziemskich liczy, które jedną się tylko lilią pieczętują, i to bez korzenia. Z herbem tym przyszedł pierwszy do Polski, z Szląska Piotr Postolski, mąż biegłością obcych języków i obyczajów, i sztuk rycerskich znakomity: przetoż gdy się na dworze Króla Stefana Batorego, tak męztwem, jako i zdrową radą, popisał, otrzymał indygenat od niego, i niektóre dobra w Litwie, kędy się też ożenił. Ja czytam, że Podstolscy, Jędrzej i Piotr, w Sendomierskiem województwie podpisali elekcyą Władysława IV. Króla Polskiego 1632. r. przecież *Petrasancta cap.* 54. powiada, że Postolscy na Szląsku srebrnego Jednorożca na tarczy błękitnej w lewą zapędzonego noszą.

Postrumieński *herbu Lis*, w Sendomierskiem województwie, i w księztwie Litewskiem. N. Postrumieńska, była za Stanisławem Gruszeckim.

Postruski *herbu Bończa*, w ziemi Ciechanowskiej. Jędrzej Postrowski w ziemi Rożańskiej 1632.

W r. 1778. Piotr Postruski skarbnik Czerniechowski. — *Krasicki.*

Posudziejowski, w księztwie Litewskiem. Kazimierz Posadziejowski podczaszy, Krzysztof Posudziejowski cześnik, Orszańscy, w Lidzkiem podpisali elekcyą Jana III. Króla.

Potarczycki *herbu Bełty*, w Poznańskiem województwie. Krzysztof Potarczycki 1632. inni ich piszą Potorzycki, Antoni 1696.

Potemkin *herbu Pogonia 4to*, z Moskwy do Litwy się przenieśli za Zygmunta III. z których był Jerzy Potemkin. *MS. P. Kojał.*

Potempski *herbu Odrowąż*, w województwie Ruskiem i Sendomierskiem, Mikołaj i Stefan Potempscy 1632. N. Potempska Kazimierza Lipskiego małżonka. N. wojski Trembowolski, córka jego Franciszka żyła z Janem Muryssonem miecznikiem Bracławskim. N. w zakonie OO. Karmelitów, rządził prowincyą Ruską 1740.

Potocki *herbu Janina*, w Lubelskiem województwie. Jakób Potocki dziedzic na Potoku w Lubelskiem, z Barbary Kochanowskiej, spłodził córkę Annę, którą wydał za Mikołaja Stojeńskiego pisarza ziemskiego Lubelskiego. N. była za Mikułowskim Stanisławem. Samuel 1697.

Potocki *herbu Lubicz*, w Bracławskiem województwie. Seweryn Potocki, dobroczynny na klasztor Berdyczowski OO. Karmelitów Bosych, jako świadczy, *Eliseus a S. Maria Lyric. lib.* 3. *ode* 12. syn jego Jędrzej starosta Winnicki, z sejmu 1703. komissarz naznaczony do uspokojenia dyfferencyi pogranicznych między województwem Ruskiem i Węgrami, *Constit. fol.* 22. ośm razy zasiadał deputatem na trybunale koronnym; i Franciszek Potocki starosta Owrucki, z sejmu 1685. komissarzem naznaczony, na uznanie krzywd poczynionych od Litewskiego wojska, na Polesiu, *Constit. fol.* 7. posłował na konwokacyą 1696. miał za sobą Silnicką, kasztelankę Kamieniecką; córki jego, jedna była Joanna, 1*mo voto* za Jerzym Piaseczyńskim starostą Nowogrodzkim, i Ułanowskim, wojewodzicem Smoleńskim, ostatnim z tego domu, z nim *sterilis*, 2*do* za Nikodemem Woroniczem starostą Ostrzeckim, druga za Łukaszem Bogdanowiczem pisarzem i miecznikiem Kijowskim; synów zaś było trzech, z tych najstarszy młodo bezżenny umarł, Sewerym łowczym

był Owruckim, z Maryanną Kosakowską zostawiwszy potomstwo, umarł 1727. Trzeci Jan podstoli Kijowski, żona Salomea czy Rozalia Ledochowska kasztelanka Wołyńska. Kazimierza żona, Stoińska sędzianka ziemska Lubelska.

W r. 1778. Maxymilian Potocki sędzia pograniczny Kijowski. — W r. 1788. Medard wojski Kijowski. — N. Potocka była za Jerzym Wąsowiczem podstolim Owruckim. — *Krasicki.*

Potocki *herbu Ostoja*, w Wielkiej-Polszcze. Jędrzej Potocki, z ziemi Wschowskiej, podpisał Obwieszczenie 1697. Kazimierz w zakonie naszym, rządził kollegium Grudziąckie, umarł w Chojnicach 1726. Stanisław 1648.

Potocki *herbu Pilawa*, po różnych województwach, i starożytnością i zasługami, i honorami dom wsławiony. *Okolski* tego był zdania, że ta familia przezacna, od Moskorzewskich Pilawitów, swoje początki zabrała; ale się w tem myli; bo jakom pisał pod herbem Pilawa, Alexander syn Żyrosława, przodka tego herbu, jako sam tenże autor przyznaje, miał ośmiu synów, z tych jeden był Janusz z Moskorzewa, wojewoda Krakowski, drugi Sulisław z Potoka, bom go tak czytał na katalogu klasztoru Jędrzejowskiego, a znać że pierwszy ztąd się pisać począł od Potoka, który mu się działem dostał, tak jako Janusz brat jego, od Moskorzewa sobie wydzielonego. Był potem ten Sulisław kasztelanem Sendomierskim w roku 1217. jako się podpisał na liście Leszka Białego książęcia. Z tejże racyi i z inszych rozumiem, że ci poprawią swego zdania, którzy Potockich Pilawitów początki, do Buczackich referują, ponieważ Buczaccy Pilawitowie (bo Abdankowie, jako się mówiło na swem miejscu, dawniejsi) dopiero koło roku 1540. Buczackiemi się zwać poczęli, gdy Tworowski Pilawita pojął ostatnią dziedziczkę Buczacką herbu Abdank, a Potoccy pod tem imieniem, już przez kilka wieków przedtem, na sławę zapracowali. Niektórzy także rozumieją, że Potok w Sieradzkiem województwie leżący, gniazdem jest tej familji walecznej, przecież ja nie mogę dla zdania ich, na żadnym nie wspierającego się fundamencie, odstąpić dawniejszych autorów, jako to Kobierzyckiego, Paprockiego i Okolskiego, i inszych; ci wszyscy twierdzą, że Krakowskie województwo, jako wielu najcelniejszych imion, tak i Potockich Pilawitów początkiem było, a choćby i oni milczeli, przecież martwe grobowce, pamiętnym tej krwi mężom, to w Jędrzejowie, to w Potoku pod Jędrzejowem, ułożone, sameby za jawną prawdą mówiły. Ten to jest Potok, z którego niegdy dziesięcinę do Jędrzejowskiego opactwa, najprzód Maurus biskup Krakowski, a potem sukcessor jego Radost, w roku 1144. przyłączył, a

Wincenty Kadłubek ich następca, toż samo wkrótce potwierdził, co potomności wypisał *Starowol. w życiu tegoż Kadłubka:* Kładzie tamże wieś Borową, od której rozumiem, że Borowscy Pilawitowie, imienia swego nabyli. Kiedy zaś z Krakowskiego na Ruś się przenieśli niektórzy Potoccy, i tam rycerskiemi dziełami, dobrze wsławiwszy się, zagościli, w ten czas Złoty Potok fundowali, o czem niżej.

Po Sulisławie kasztelanie Sendomierskim, wprawdzieć nam starożytność sukcessorów jego głęboko w niepamięci zagrzebła, przecież, którychem się mógł po różnych miejscach doczytać, tu przytaczam. Sulisław kasztelan Zawichostki, podpisał list Bolesława Wstydliwego, u *Nakiel. w Miechow. fol.* 177. w roku 1256. i miastu Krakowskiemu 1258. O Klemensie kasztelanie Lubelskim 1256. O Jędrzeju kasztelanie Wojnickim w roku 1287. O Janie kasztelanie Sendomierskim w tymże roku. O Klemensie kasztelanie Sieradzkim w roku 1306. mówiłem w pierwszym tomie, także i o Bogusławie kasztelanie Sendomierskim w roku 1256. Jan z Potoka cześnik nadworny Elżbiety Królowy Węgierskiej, syn Alexandra męża walecznego, który żył za czasów Króla Łokietka. *Joannes Turów* tak o nim pisze, *Felicianus sicarius Hungarus, in Carolum Regem Hungariae Elisabetamque Reginam cum ferrum strinxisset, et jam Regem Reginamque sauciasset, Joannes, filius Alexandri de Comitatu Potokiensi, bonae indolis juvenis, Vicedapifer reginae, in sicarium invectus, eum ferro transfixit, et in terram dejecit. Sarnicki lib.* 6. *fol.* 311. mówi, *a Joanne Patocio;* atoli tak w nim jako i w inszych autorach, znać omyłką prasy drukarskiej tak podłożono: bo *Stryjkow.* w peregrynacyi swojej do Węgier zaciągnionej, rzeczy się z gruntu dowiedziawszy, wyraźnie napisał, Jan Potocki szlachcic Polski, i *Długosz* tak to niebezpieczeństwo Króla Karola wyrażając pod rokiem 1330. powiada, że ten Jan był *de comitatu Regio Joannes filius Alexandri de Potochen, adolescens ingenuus, qui Dapiferi officio fungebatur, Felicianum in pueros regios, crudelitatis et necis opera anhelantem primus aggressus, sic uno ictu, inter collum et scapulas inflicto, repressit debilitavitque, ut corruens deflueret praeceps in terram.* Toż świadczą i drudzy o nim, *Załuski Mowy różne f.* 78. *Tember Chron.* Temu się zaś nie trzeba dziwować, że u dworu Węgierskiego cześnikiem był Polak: bo Elżbieta Karola Króla Węgierskiego małżonka, była to córka Łokietka Króla Polskiego, z którą wielu szlachty Polskiej do Węgier weszło.

Włostko dziedzic na Potoku, podpisał się, *inter praesentes,* na liscie klasztoru Jędrzejowskiego w roku 1366. u

Paproc. o herb. fol. 73. był potem wkrótce kasztelanem Wiślickim, z którym tytułem, czytałem go na przywileju Kazimierza Wielkiego, danym miastu Krakowskiemu w roku 1368. Jakóba kasztelana Radomskiego w roku 1398. list Jagiełła Króla opowiada, dany miastu Lubelskiemu. Bernard kwitnął koło roku 1435. mąż i pobożnością i wspaniałością umysłu zalecony, honoru jednak jego starożytność zataiła: to jednak pewna, że lubo od początków swoich, w najpierwsze w tej ojczyznie godności kwitnęła familia Potockich Pilawitów, jako świadczą nasi pisarze, przecież *aequalitatem* z drugiemi, tak kochali zawsze, i świątobliwie obserwowali, że się exotycznym tytułom i chlubnym, z cudzych krajów przewoźnym prerogatywom książąt, hrabiów, i margrabiów, lubo się do nich wpraszały i nieraz, pomieście niedopuszczali, dosyć mając na tem, że się szlachtą Polską urodzili. Trzech się synów tego Bernarda zostało, Bernard, Maciej i Stanisław, atoli drudzy twierdzą, że ośmiu było, którzy wszyscy respektem brata swego, opata Jędrzejowskiego, fortunę ojczystą, temuż klasztorowi, na przymnożenie czci Boskiej, wiecznemi czasy rezygnowali: jakoż *Nakielski w swojej Miechowii fol.* 510. wspomina Piotra i Jana Potockich w roku 1460. w Szczepanowicach.

Bernard opat Jędrzejowski, syn Bernarda, to mu imię przypisał *Okolski;* ale *Starowolski w życiu Wincentego Kadłubka*, Stanisławem go zowie, co rozumiem oboje być może prawda, to jest, że ze chrztu imię na sobie wyniósł Bernarda, które potem przy zakonnej inwestyturze w Stanisława zamieniono. Po Jakóbie Michowskim na suffraganią Wileńską postępującym, za konsensem papiezkim, opactwem Jędrzejowskiem rządzić począł, już to dwudziesty czwarty, od początków tego klasztoru, opat, za którego czasu, wyszedł do druku, *Liber retaxationum*, koło roku Pańskiego 1550. Chwalą go wszyscy, że był honoru Boskiego zelant, wzór zakonności, i ojczyzny ozdoba. Stanisław wojski Krakowski, brat opata, po wojennych expedycyach, najprzód z Ważyńską, po niej z Psarską, wszedł w kontrakty małżeńskie, które gdy obiedwie bezpotomnie zeszły, z Gowórczanki herbu Rawicz trzeciej małżonki, trzech synów spłodził, Jerzego, Wojciecha i Jędrzeja. Z tych Jerzy najstarszy, pamiętny synem swoim Bernardem sławnym rotmistrzem i wojownikiem, szczególniej się jednak męztwo jego, w okazyi pod Wiśniowcem z Tatarami Perekopskiemi, wydało w roku 1512. o której tak *Justus Decius, de Sigismundi I. temporibus, fol.* 83. pisze. *Constantinus Ostrogius cum Litvanicis copiis, et Nicolaus Kameneccius cum Polonicis, ad Wiśniowiecciam opponunt*

se hostibus, qui statim in Constantini aciem irrumpunt, at ille ut fugam suorum vidit, Polonos ut subveniant, hortatur, negotium hoc Alberto Sampolinscio et Bernardo Potoccio, strenuis militibus creditum, ci wielkiem sercem na impet nieprzyjacielski natarłszy, i do zabranych w niewolą od Tatarów jeńców, przebiwszy się, gdy ich z pętów rozwiązali, a na poganów obrócili, tak pamiętną klęską Tatarskie wojsko porazili, że dwadzieścia i pięć tysięcy trupa ich liczono, dziesięć tysięcy koni zabrano, szesnaście tysięcy niewolnika odbito, toż mówi *Bielski fol.* 519. lubo go Jakóbem zowie, ale *Starowol. in Monum.* z nagrobku jego, Bernardem i *Sarnicki.* Niewiem czy nie jego żona była, o której *Paprocki* pisze, Elżbieta Kościelecka wojewodzanka Łęczycka, która potem poszła za Sebastyana Zórawińskiego kasztelana Halickiego. Wojciech, drugi syn Stanisława, krom córek czterech, Barbary Samborzęckiej, Zofji, Anny, i Katarzyny; (bodaj z nich jedna nie była za Jerzym Lutomirskim chorążym Kamienieckim) trzech synów zostawił. Jana, tego z pierwszej żony Plajskiej, syn był Stanisław, i córek dwie, Katarzyna Swarczowska, i Jadwiga Strzałkowska, z drugiej żony Gawrońskiej, synów dwóch, Remigian i Jan. Mikołaja, ten z Katarzyny Gruszczyńskiej sędzianki Sendomierskiej, na synów dwóch Polskę podzielił: bo Stanisław w Wielkiej-Polszcze pod Jarocinem, a Jędrzej w księztwie Litewskiem, osiadł: od Stanisława potomstwo w Poznańskiem województwie kwitnęło temi czasy, z których N. kasztelanem był Rogozińskim, miał za sobą Mięszkowską sędziankę Poznańską, z tej syn jeden zabity młodo, drugi Stefan, córka jego Benedyktynką w Poznaniu została 1532. Wojciecha, który całe prawie życie swoje w obozie strawiwszy, aż do ośmdziesiątoletniego roku życia swego, w różnych expedycyach rotmistrzował, pogrzebiony spoczywa w Jezupolu u OO. Dominikanów, żona jego Dorota Zajączkowska. Od tej linji był Maxymilian Potocki z Woli Wielkiej pod Żarnowem, córka jego była za Stanisławem Kozierowskim koło roku 1620.

Jakób marszałek nadworny Zygmunta Augusta, na ten czas jeszcze Królewicza Polskiego, z ojca Macieja (był to trzeci brat Bernarda opata Jędrzejowskiego) chorążego Krakowskiego, urodzony, część ojczystej fortuny, Boskiej chwale poświęciwszy, część braci swoim stryjecznym ustąpiwszy, wszystek się wylał na przysługę ojczyzny, dla tego w obozie tak się w rycerskie sprawy, i umiejętność marsowych kunsztów wsławił, że mu Zygmunt I. syna swego Augusta pod instytucyą w kawalerskich dziełach poddał, w krwawych zaś zasługach, dobra Zahajpole, czy Zajpole, i Sokołów, wie-

cznemi czasy jemu i sukcessorom jego puścił, z którego potem Zahajpola, Potok na Pokuciu nad Dniestrem rzeką wystawiony; z Koziminskiej miał synów, Mikołaja i Jędrzeja, powtórzonem zaś małżeństwem z Jazłowieckiej, dwie córki, jedna poszła za Śmiotankę chorążego Podolskiego, druga za Mikołaja Koryciińskiego; i syna Stanisława, ten zostawił syna Jana starostę Tłumackiego, który dziedzictwa nabył na dobrach Grodeckich, był w cudzoziemskich językach dobrze przepolerowany, a w obozie na dobro ojczyzny, na sławę imienia swego, rotmistrzował, Ostrorożanka małżonka jego, córkę mu powiła Annę Wesslową starościnę Rożańską, *Acta Castren. Zakrocim.* 1646. i syna Mikołaja rotmistrza królewskiego, który według *Okolskiego* z Logofetowny kanclerzanki Multańskiej (czyli jako czytałem *in Actis Castren. Zakrocim.* 1646. z Katarzyny Maraczanki, która po jego śmierci, poszła za Jana hrabię Tarnowskiego) spłodziwszy dwóch synow, Stanisława i Jana, pogrzebiony z tym nagrobkiem. *Si intueris quis fueram? sapiens*, *strenuus*, *et dives*, *sed haec omnia nihil*, *solus Deus omnia. Nicolaus a Potok Potocki Rothmagister S. R. M. sub auspiciis Ducis Exercituum Stanislai Żołkiewski*, *quiesco. Vale et cogita tuum extremum diem. Hodie vel cras sequeris;* z synów jego Stanisław pułkownik królewski, żona jego, Zofia Makowiecka stolnikowna Halicka: drugi Jan Karol podczaszy Podolski, w Zbarazkiem oblężeniu miał swoje chorągwie. *Constit.* 1653. *f.* 3. i 1661. *fol.* 1. Barbara Potocka była za Jakóbem Myszkowskim z Mirowa burgrabią Krakowskim. Jędrzej, drugi syn Jakóba z Kozimińskiej, zostawił syna Jakóba podkomorzego Halickiego i rotmistrza, z Floryanem Zebrzydowskim hetmanem, pod Newlem przeciwko Moskwie mężnie stawał: napis na grobie jego w Budziaczu, tak o nim mówi: *Siste parumper iter*, *percurrens hic sta viator*, *Perlege*, *sed maestus Sarmata luge*, *precor. Potocius recubat gentis generosa propago Vandalitum*, *lapidis mole tegente caput. Quem Scytha, quem Valachus*, *quem Turca timebat iniquus. Hunc brevis urna capit*, *pulvis et umbra tenent*; z Ostrowskiej syn jego Jędrzej chorąży Podolski, lat czterdzieści życia swego przepędziwszy na usługach ojczyzny, i wojennych okazyach, umarł 1572. którego w Buczacu nagrobek tak wspomina: *Positus hic jacet Andreas Potocki Vexillifer Camenecensis*, *Equitum Ductor*, *cognovit eum Moschus magnanimum*, *Scytha Equitem strenuum;* córka jego dostała się w małżeństwo Woronieckiemu staroście Chełmskiemu; jego, ile z komputu lat wnoszę, wspomina *Bielski*, gdy Krępskiego klęskę opisuje 1563. *Okol. tom.* 3. *fol.* 190. powiada, że niektórzy

z Potockich, od dóbr Swięcice Trzonowe, Święcickiemi nazwani, z których jedna była za Zbylitowskim. *Baranow. zaś in MS.* twierdzi, że w Krakowskiem Jędrzej Potocki w Jeziorowicach z Czermińską herbu Jelita, zostawił synów i córki, z których Eufrozyna była za Kasprem Łodzińskim herbu Radwan.

Mikołaj generał Podolski, starosta Chmielnicki, rotmistrz królewski, i regimentarz, syn Jakóba z Koziminskiej najstarszy; nad Dniestrem i w Wołoszech, założywszy heroicznego serca początki, a przedtem jeszcze na dworze Zygmunta I. i Zygmunta Augusta, szablą, i nienadwerężoną ku Panom swoim wiernością, na honor domu swego zakroił; na który dając mu przywilej Zygmunt August, tak mówi: *Cum esset nobis per multa et varia eximiae virtutis exempla, spectata fides atque integritas, Nicolai Potocki, quam ab ineunte aetate sua, adhuc D. Parenti nostro, in ejus aula educatus, deinde etiam in nostra per multos annos splendidissime versatus, testatam reliquit; plurima insuper documenta egregii animi atque fortitudinis, in militia, pro tuendis finibus Regni nostri, per multa dispendia suscepta, praebuit, adeo ut omnium et nostro judicio, dignus existimatus sit, ut inter alios Patricios Proceres, et strenuos viros, de Republica benemeritos, ad praemia meritae virtutis vocaretur etc.* Na weselu tegoż Zygmunta gonił chwalebnie z kopią, *Orichov. in panegir. Nuptia.* 1553. Złączył się był dożywotnie z Czermińską, z której jednę córkę z Trusem Jakóbem starostą Chmielnickim, drugą z Stanisławem Wołuckim kasztelanem Halickim, podkomorzym koronnym, starostą Rawskim, połączył. Synów zaś pięciu: Jana, Jędrzeja, Jakóba, Mikołaja, i Stefana. Z tych Mikołaj rotmistrz królewski, młodo wszystkich nadziei o sobie odumarł bezpotomnie, po którego śmierci pozostała żona Helena Kalinowska, ponowiła śluby małżeńskie z Prusinowskim Januszem, podkomorzym Bełzkim.

Jan wojewoda Bracławski, a oraz pisarz polny koronny, generał Podolski, starosta Latyczowski, syn najstarszy Mikołaja generała Podolskiego. *Kobierzycki w historyi f.* 397. *Starowol. in Bellat. Sarmat. fol.* 220. tak o nim mówią. Tamtego wieku, ani odważniejszego żołnierza, ani bieglejszego w rycerskich dziełach wodza, nie miała nad niego ojczyzna nasza. Pod Newelą, według *Starowol.* rotmistrzując usarskiej chorągwi, Konstantyna książęcia Ostrogskiego wojewody Kijowskiego, początki marsowe założył, za Zygmunta Augusta, kędy na Moskiewskich karkach zaprawiwszy rękę, wkrótce w drugiej kampanji pokazał, co i na Tatarskich umiała (atoli ledwo się urodził ten Polski kawaler, kiedy ta

okazya była). Stefan Batory Król Polski, kawalerskich ludzi szacownik, na Moskiewskiej wojnie, już pułkownika, tem bardziej ukochał, że go nie raz w oczach swoich, krwią nieprzyjacielską zbroczonego, z pola schodzącego widział. Jan Zamojski hetman i kanclerz koronny, we wszystkich swoich expedycyach, chciał go mieć zwycięzkiej chwały swojej uczestnikiem, którego narażając na najcięższe okazye, doznał i nieustraszonym, i fortunnym wojownikiem, zkąd tak go sobie szacował, że bez rady jego nigdy nic nie czynił, i owszem to mu nieraz z chęcią świadectwo dawał, że godzień był, na którymby całego wojska rządzy, z najwyższą buławą polegały: jakoż bez pochyby, dałby mu ją był Zygmunt III. Król Polski, ile nad wszystkich inszych najlepiej sobie zasłużonemu, gdyby była podobno herezya, która się też w ten przezacny dom wcisnęła, i z niektóremi dopiero tych naszych czasów zginęła; nie była tamą, wielkich, aż do inwidyi inszym, faworów królewskich. To pewna, że po śmierci Zamojskiego, która przypadła na rok 1605. nierychło potem Żółkiewskiego z mniejszej buławy na większą posunięto: bo aż w roku 1613. co poznać z Konstytucyi koronnych, tego roku, jako się mówić będzie pod Żółkiewskiemi, a mniejszą Koniecpolskiemu oddano, to jest aż po śmierci tego Jana, i brata jego Jakóba, znać że się na ich zasługi, i godność tego walecznego wodza, tron Polski oglądał. Jakoż swoim duktem ten Jan, wiele znacznych zwycięztw otrzymał, a najprzód po owej Zamojskiego z Michała wojewody Multańskiego otrzymanej wiktoryi, zostawiony od tegoż hetmana w Wołoszech, dla ubezpieczenia świeżo osadzonych Jeremiego i Simeona Mohyłów, hospodarów Wołoskich, poddawszy pod rządy jego cztery tysiące wojska Polskiego, gdy znowu Michała partya, głowę podnosić poczęła, tak ją szablą i męztwem swojem poniżył, że Michał, ledwo w kilka osób życie swoje z potyczki salwował. Nalewajka rebellizujących Kozaków herszta przytłumił. Rozwana w pięciu tysięcy Siedmiogrodzianów dufającego, zbił, i jego samego na pal wbić kazał 1608. r. Podczas rokoszu za Zygmunta III. wszystka prawie fortuna tego Króla, na nim poległa, tak dalece, że pod Guzowem, gdy do okazyi z rokoszanami przyszło, ten Jan z bracią swoją Jędrzejem i Jakóbem, do których przyłączyli się blizcy kolligaci, Strus, Kalinowski, Golski, liczny komput ludzi do boju, przy dostojeństwie królewskiem, swoim kosztem wystawiwszy, czoło wojska zastąpił; tam gdy na prawem skrzydle Chodkiewicz hetman Litewski, ile w małej garsztce ludzi swoich, natarczywości rokoszanów ustąpił, Żółkiewski hetman polny koronny (bo wielka buława wakowała)

na lewym skrzydle, dla blizkiego z Rokoszanami skolligowania, małą o swojej ku Królowi propensyi czynił otuchę; tak dalece, że się też przedarłszy, przez pomięszanego królewskiego wojska szyki, rokoszanie do samego Króla darli, Zygmunt III. widząc nieustąpującego kroku z pola Potockiego, lubo mu drudzy uchronienie na bezpieczniejsze miejsce radzili, wielkiem sercem dostawał; aż ten Jan Potocki spędziwszy adwersarzów z pola, choćci wszystek prawie impet przeciwnej strony na siebie obalił, z zwycięztwem powrócił. Wszyscy potem nie komu innemu, szczęśliwy progres tej batalji przyznawali, tylko Potockim, jako wyraźnie pisze, *Łubieński biskup Płocki*, który sam na to patrzał, *De motu Civili lib.* 3. *fol.* 131. Zygmunt zaś zawdzięczając jego ku sobie wierność, województwo mu Bracławskie konferował, po śmierci Janusza książęcia Zbarazkiego. Rozproszeni po tej porażce rokoszanie, póty się widzieć w Polszcze, dobrze utajeni, nie dali, póki ten waleczny mąż, w granicach się Polskich znajdował, więc że za konsensem królewskim, do uśmierzenia nowych buntów w Wołoszech, z wojskiem wyciągnął; kędy poraziwszy na głowę Tureckie, Tatarskie, i Wołoskie, w kupę zebrane siły, i znaczne zwycięztwo otrzymawszy, Konstantyna Mohyłę na hospodarstwie osadził; pod jego niebytność w Polszcze, znowu się dawna domowa burza w ojczyznie tak zakurzyła, że Król Zygmunt, na uskromienie jej, musiał Jana z Wołoch co prędzej rewokować, za którego przybyciem, gdy nadzieję rokoszanie swych zamysłów stracili, pożądany pokój, temu Królestwu zawitał. Tak tedy doświadczonego mając sobie tego fortunnego wojownika Zygmunt, na radzie jego wszystek prawie polegał, i doświadczył go Król, że tak majestatu bronił serdeczne, żeby była i wolność najmniejszego uszczerbku nie cierpiała. Gdy się zaś na Moskwę Zygmunt z wojskiem wybrał, najpierwej z jego instynktu Smoleńsk obległ; gdzie nad wszystkiem tam wojskiem tego Jana pod niebytność Żółkiewskiego przełożył; zkąd niektórzy hetmana mu polnego koronnego honor przypisują: przecież ani nagrobek jego, który wypisał *Okolski*, tego mu tytułu nie przyznaje. To pewna, że ten Jan od Guzowskiej okazyi, miał swoję znaczną dywizyą wojska, nie podlegającą jurysdykcyi hetmańskiej, i jako pisarz polny koronny, pierwszą po hetmanie w wojsku prerogatywę: atoli przed dobyciem miasta Smoleńskiego, nie tak laty, jako trudami obozowymi zdrowie stargawszy, w lat życia swego 56. w roku 1611. z żalem majestatu i wszystkich ojczyznie dobrze życzących, żyć przestał. *Starowolski* tak go opisuje: *Vir pacis et belli artibus clarissimus, forma corporis simul*

dignitati congruebat, et oris decus, et morum elegantia adfuere. Fuit in eo praeterea laboris, inediae, algoris, vigiliae patientia summa, item justitia, pietas, modestia, liberalitas, caeteraeque heroici animi dotes. Zamek Latyczowski wyniósł z fundamentu, który sumpt nadgradzając mu ojczyzna, summę pewną na dobrach mu królewskich zapisała, z tym warunkiem, że po śmierci jego do pięćdziesiąt lat sukcessorowie jego wytrzymywać je mieli. O czem *Const.* 1598. *fol.* 690. i 1607. *fol.* 851. i 1609. *fol.* 897. Miał za sobą Elżbietę Kamieniecką podkomorzankę Ruską, prawowierną katoliczkę, z którą lubo żył bezpotomnie, przecież względem niej, jako tej, która OO. Dominikanów w Kamieńcu i w Latyczowie fundowała, choćci daleki od wiary naszej, wielkie im jałmużny czynił. *Okol. Russ. Flor. fol.* 106. Podobno jednak blizko przed śmiercią, z kościołem się katolickim pojednał, ile że *Starowol. loc. cit.* pisze, że ciało jego z obozu z pod Smoleńska do Paniowc od żony sprowadzone, tamże od niej w kaplicy w zamku (oboje to wielkim jego nakładem stanęło) złożone, z chorągwią nad grobem jego wystawioną.

Jędrzej kasztelan Kamieniecki, starosta Białokamiński, syn drugi Mikołaja generała Podolskiego, z temi tytułami podpisał się na liście Zygmunta III. w roku 1609. u *Posseliusza fol.* 433. młodsze lata na dworze Zygmunta Augusta, z chwałą przepędziwszy, dalsze ojczyznie poświęcił: będąc jeszcze podczaszym Podolskim 1589. posłował na sejm, gdzie podpisał tranzakcyą Będzińską, i znowu w roku 1601. zkąd był naznaczony, żeby puste pola na Rusi i Podolu, na dobrze zasłużonych ojczyznie dzielił. *Const. fol.* 742. W r. 1607. deputowany do kwarty Rawskiej, na tymże sejmie niektóre swobody w zasługach krwawych od Rzeczypospolitej otrzymał, na Nowe miasto, które na Podolu przy granicach Wołoskich, na dziedzicznym gruncie swoim założył. *Const. fol.* 857. (nie piszą jednak jak się zwało). Ręki jego już rotmistrza, już doświadczonego reimentarza, doznały Multany, Wołochy, Turcy pod Krakowem i Dziurdowem, kędy z bracią swoją Siemiona na hospodarstwie Wołoskiem osadzał, tam Multańskie pola gęstemi Bissurmanów okrył mogiłami. Podczas rokoszu pod Guzowem, przy Zygmuncie III. stawając, życie swoje na szańc wystawił, w tej okazyi między trupami ledwo już tchnący znaleziony. Dwa razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Zofią Piasecką herbu Zabawa, z której czterech synów było, Mikołaj, Stanisław, Jerzy i Jakób; córek dwie, jedna Anna, ta najprzód z Stanisławem Golskim wojewodą Ruskim, a po tego śmierci, z Karolem

książęciem Koreckim, kasztelanem Wołyńskim, dożywotnie kontrakty czyniła; była to Pani pobożna, która z rodziców heretyckich urodzona, panną jeszcze będąc, a ciężko chorując, nic niedbając na ojcowskie przegrażania, professyą wiary katolickiej uczyniła, i gorliwą jej zawsze w dalszym życiu zelantką była, braci nawet swoich rodzonych, Jerzego i Jakóba, do tegoż przywiodła, że się błędów heretyckich wyrzekli, umarła 1623. w lat 30. w Korcu pochowana, kędy jej nagrobek na tablicy srebrnej zawieszony. Druga Krystyna, pierwszym związkiem, Alexandra Humieckiego kasztelanica Kamienieckiego, drugim Samuela Zamiechowskiego, małżonka, Bóg jej świątobliwe życie wielkiemi łaskami nadgradzając, różne o przyszłych rzeczach sekreta swoje Boskie rewelował; czytałem w historyi kollegium naszego Lwowskiego, że dwóch teologów, ztamtąd na rekwizycyą *Ordinarii Loci* deputowano, dla pewniejszego o tych darach Boskich utwierdzenia: jabym ich tu wypisał, gdybym ich mógł mieć autentycznie. Słyszałem tylko, że często mawiać miała, „póty imię Potockich Pilawitów kwitnąć będzie, póki skarb koronny w ten dom nie wnidzie.“ Po zmarłej Piaseckiej, pojął kasztelan Katarzynę Buczacką herbu Pilawa, podkomorzankę Podolską, z księżny Radziwiłowny urodzoną, z tą zostawił synów Jana i Krzysztofa. Mikołaj, najstarszy syn Jędrzeja kasztelana Kamienieckiego, dworzanin Zygmunta III. a pod Smoleńskiem rotmistrz, gdy z rozkazu królewskiego, podkopane pod mury miasta tego, lustruje miny, i rozmierza, z wałów kulą przez ramię śmiertelnie postrzelony, życie w młodej porze, na ojczyzny przysłudze, krwią swoją zapieczętował. Wspomina go *Kobierzyc. histor. fol.* 381. leży w Potoku, zkąd *Starowol. in Monumen. i Okol.* nagrobek jego wypisali.

Stanisław na Podhajcach wojewoda Krakowski, hetman wielki koronny, starosta Halicki, Barski, Grodecki, Kołomyjski, Mościcki, Drahimski, Radomski, Doliński, syn drugi Jędrzeja kasztelana Kamienieckiego; w Polszcze najprzód, potem we Francyi i Niderlandzie, to wyborem nauki, to różnych języków biegłością, do najwyższych się w Rzeczypospolitej sposobił funkcyi. Powróciwszy z cudzych krajów, najpierwej herezyi wojnę wypowiedział: bo nietylko że się sam Witemberskich błędów wyrzekł, ale też w Paniowcach, miejsce, kędy niegdy akademia heretycka była, w stajnią zamienił. Fundował ją był stryj jego Jan wojewoda Bracławski, i tak na drukarnią, jako i na ministrów heretyckich przy niej, corocznie cztery tysiące dawał. *Annuae Societ.* Potem na nieprzyjaciół ojczyzny rękę uzbroiwszy, przez sześć-

dziesiąt i kilka lat, aż do sędziwej starości, i lat 88. nieprzestannie wojując, rzadko w kim praktykowanym przykładem, w czterdziestu i sześciu okazyach stawał, zdrowia swego, i krwi za ojczyznę i wolność nadstawiając: prawdać, że nie zawsze jednakowem szczęściem, atoli zawsze wielkiem sercem i umysłem. Pod Guzowem przeciwko Rokoszanom, pierwsze jego pole; w Wołoszech potem z stryjami swemi, ich chwały zwycięzkiej i trudów marsowych, nierozdzielny towarzysz; pod Smoleńskiem przeciwko Moskwie, pod Chocimem i Cecorą przeciwko Turkom, pod Bussą z Żółkiewskim, pod Barem z Koniecpolskim przeciwko Tatarom, pod Gorzdnem przeciwko Gustawowi Królowi Szwedzkiemu, pod Niedźwiedziemi łożami, Borowicą, Chmielnikiem, Zbarażem, Wiśniowcem, Zborowem i Starczem przeciwko Kozakom, pod Studzienicą przeciwko Abazy Baszy, już rotmistrz, już pułkownik, już rejmentarz, piersi swoich za ojczyznę nadstawiał. Przeprawiwszy się przez Dniestr, Tatarów wielką liczbę pobił, niewolnika od nich zabranego piętnaście tysięcy uwolnił, najprzedniejszych wodzów ich pojmał. Po tych wszystkich, i wiela innych kampaniach, sześćdziesiątoletni wojownik, latom i zdrowiu folgując, pożegnawszy wojsko, spokojne życie zacząć w domu swoim zamyślał; więc gdy do Lwowa jedzie, w tem prosty Kmiotek blizko drogi orząc rolą, żelazną buławę wykopawszy, przynosi ją Stanisławowi, żeby przyjął prosi, przydając że się mu przyda, przyjął mile, i ukontentował rolnika, najmniej się nie spodziewając, że inszą z jurysdykcyą wywróżyć mu miała, ile już w podeszłym, przecież w czerstwym wieku. We Lwowie stanąwszy, nad nadzieję swoję, od Jana Kazimierza Króla, buławę mu Lanckoroński oddał, po fatalnej śmierci Kalinowskiego. Tą ojczyznę, prawie w ostatniej toni już pogrążoną, szczęśliwie ratował, lubo uporczywie wszystkie się na nię nieszczęścia spiknąwszy, pewną jej zgubę zamierzały; a najprzód po klęsce Batowskiej, niedobitków naszych zebrawszy, niemi Ruskie i Wołyńskie województwo od rebellji Kozackiej zasłonił; pod Zborowem potem i Zbarażem Jana Kazimierza Króla z ciężkiego razu wyprowadził, Bazylego Szeremeta, którego przedtem pod Ochmatowem uchodzącego poraził, pod Cudnowem na głowę go zbiwszy, z obozu i wojska wyzuł, pamiętną i podziśdzień wiktoryą; kwarciane wojsko od Karola Króla Szwedzkiego, do własnego Pana, Jana Kazimierza, oderwawszy, niem w Lublinie Szwedów wyciął, a na innych różnych miejscach dobrze sił jego przytarł. Rakocego, który się z Szwedami na zgubę naszę zmówił, poraziwszy znaczną klęską, ledwo że życiem darował. Do Moskwy potem z Janem

Kazimierzem wszedłszy, tryumfalne zbierał żniwo: zgoła, nie wprzód wojować, niżeli żyć, przestał, to jest w r. 1667. w Podhajcach po śmierci złożony, tam ostatniego dnia oczekiwa. Pokazał się wkrótce swemu spowiednikowi, od którego spytany, jakby się miał, odpowiedział; iż mi to między innemi do zbawienia pomogło, że wojsko w wielkiej karności trzymałem. Był najprzód podkomorzym Podolskim, *Constit.* 1623. *fol.* 10. dalej kasztelanem Kamienieckim, prędko potem wojewodą Bracławskim, z tego postąpił na krzesło województwa Podolskiego, z Podolskiego na Kijowskie, z Kijowskiego nakoniec na Krakowskie, jakom dowodził w pierwszym tomie. Umierał zaś najmniej nie zalterowany, i pytającym się mówił, śmierci się prawi nie lękam, bom jej dla Boga i ojczyzny w tak wielu okazyach szukał. Krucyfix, konając, tak mocno w ręku ścisnął, do piersi go przyłożywszy, że gdy mu go po śmierci wyjąć chciano, żadną miarą nie możono, aż w godzinę i to gwałtem. Przybrał był sobie w dożywotnią przyjaźń pierwszą żonę Zofią Kalinowską, generała Podolskiego córkę, ta mu dwie córki powiła, z tych Elżbieta wprzód z Hieronimem Sieniawskim pisarzem polnym koronnym żyła, a powtórzonem małżeństwem, za dyspensą papiezką, z bratem swoim rodzono stryjecznym, Jędrzejem Potockim, wojewodą Bracławskim, konfundatorka ojców Bernardynów w Usiatynie. Druga Anna, dwóch także mężów miała, pierwszego Zygmunta Ostroroga starostę Rohatyńskiego, drugiego Maxymiliana Przerębskiego wojewodę Sieradzkiego; synów z tejże Kalinowskiej było trzech: Jędrzej, Prokop i Felix, atoli Prokop w młodym wieku, bezżenny, w oczach ojcowskich, trafunkową od sopla zmarzłego z rynny urwanego, śmiercią poległ. Drugą pojął żonę Annę Mohylankę hospodarownę Wołoską, która przed nim trzech mężów miała, tę przed śmiercią jej, od schizmy do jedności z kościołem Rzymskim namówił, że w niej życia tego dokonała; atoli z nią żadnego potomstwa nie było. Pan ten, zawsze się stawiał o honor Boski z prawdziwą zelozyą; tak dalece, że i krwi swojej gotów był nie folgować, gdy mu się zdało, że w czem od prawa Boskiego wykraczała. Kościół w Kamieńcu Podolskim już upadający dźwignął i restaurował, kędy też część fortyfikacyi tego miasta, jego nakładem stanęła, co z wdzięcznością wspomina *Konstytucya* 1667. *fol.* 16. W Podhajcach kaplicę fundował. OO. Karmelitom Bosym trzydzieści tysięcy zapisał; i na nasze niektóre kollegia szczodrobliwie łaskawy. U Najśw. Matki w Częstochowie, buławę swoję, drogiemi kamieniami sadzoną, z obligacyą za świadczone łaski, zawiesił. Stanisławów na Pokuciu

od imienia swego założył. Nie mniej na dobrze zasłużoną ojczyznie kawaleryą swoję był hojny, tak że królewczyzny, które szczodrze łaska mu królawska dawała, nigdy długo w ręku jego nie bawiły, z podupadłemi żołnierzami, i zapracowanemi, by też i własną się fortuną dzieląc; co o nim z chęcią przyznawał wielki potem hetman Jabłonowski; lubo zaś był w karaniu rozwioźliejszych przyostrzejszy, przecież z innemi mile sobie i wesoło postępował, każdemu przystępny: to też affekt do niego wszystkich nęciło, że się zdał samą tchnąć szczerością, z każdym prawdą bez obłudy idąc, a że często miał w używaniu to słowo Revera, dla tego wojskowi Rewerą go nazwali. Pisali o nim *Kochow. Climact. na wielu miejscach*, *Potocki Centur. Viror. Okol.*

Jędrzej na Stanisławowie, kasztelan Krakowski, hetman polny koronny, Halicki, Kołomyjski, Leżajski, Wyzgrodzki starosta, syn starszy Stanisława wojewody Krakowskiego i hetmana wielkiego; był przedtem chorążym koronnym, dalej wojewodą Kijowskim, potem Krakowskim wojewodą, nakoniec kasztelanem Krakowskim. Torem ojca swego idąc, zaraz z młodych lat rękę swoję na nieprzyjaciołach ojczyzny zaprawował, we wszystkich ci prawie z ojcem okazyach, ale osobliwie pod Cudnowem. Z Janem zaś III. Chocimska, Żórawińska, i inne tamtych czasów wiktorye, męztwa jego oczywistemi świadkami były. Gdy się Król Jan pod Wiedeń wyprawił na sukkurs temu obłężonemu od Turków miastu, a w nim prawie całej Europy, zguby swojej obawiającej się, tego kasztelana, jako sobie doświadczonego, czy to w radzie, czy w odwadze, vice regem przez dyploma uczynił, i na jego samego opiekę, miłą ojczyznę spuścił, jakoż szczęśliwie jej przy swoim zabiegu dopiastował, nie tylko bez żadnego uszczerbku, ale też z profitem naszym; bo z Jazłowca, Usiatyna, Czortkowa, Jagielnicy, Turków spędziwszy, tyle sprawił, że się tylko w samych murach Kamieńca Podolskiego cieśnić musieli; a gdy potem Tatarzy niespodzianie na Wołyń i gwałtownie wpadli, i od Lubartowa, aż do Zasławia, tamten cały kraj zrabowali, dowiedziawszy się o tem, pięknego serca kasztelan, tak im pasy przejął, że nieprzyjaciela częścią poraziwszy, częścią do ucieczki przymusiwszy, plon odebrał, i ludzi z pętów Tatarskich uwolnił. Wdzięczny tego Król Jan, powróciwszy z zwycięztwem z pod Wiednia, Jędrzejowi, po Mikołaju Sieniawskim, buławę polną oddał. Rzeczpospolita zaś w *Konstytucyach* 1685. wieczną pamiątkę zapisała, z pochwałą jego dzieł rycerskich, na Podolu, Wołoszech, i Budziakach, i że za jego piersiami, jako za murem bezpieczną była, czterdzieści tysięcy, które pod tę kam-

panią, na obronę jej wysypał, wyliczyć mu z hiberny rozkazała. Jego kosztem Stanisławów na Pokuciu ufortyfikowany, z wielką tego Królestwa wygodą i potrzebą, wspomina *Konstytucya* 1676. *fol.* 42. tamże kollegiatę erygował, fundował i nadał, w której po śmierci złożony. OO. Dominikanom Śniatyńskim, Uroczyszcze, Potoczek nazwane, wiecznemi czasy darował, co approbowała *Konstytucya* 1685. *fol.* 16. Kościół tymże ojcom w Haliczu, niegdy od S. Jacka założony, a potem przez siła wieków tak zdezolowany, że i śladu jego nie zostało, z fundamentu wyprowadził; na klasztor zaś ich, pewne grunta tegoż starostwa, uprosił u Króla Jana Kazimierza, o czem *Konstytucya* 1667. *fol.* 36. Konwent w Kołczynie, albo jak go teraz zowią, w Józefowie, i kościół OO. Bernardynom wystawił 1691. pod tytułem Bożego ciała: przeniósł się na wieczność w roku 1691. w Stanisławowie pogrzebiony. Złączył się był dożywotnie z Anną Rysińską herbu Leszczyc, kasztelanką Kruświcką, z Firlejowny urodzoną; ta mu córkę powiła Katarzynę, która najprzód żyła z Ludwikiem Wielopolskim cześnikiem koronnym starostą Krakowskim, po nim, z Franciszkiem Donhoffem starostą Wiślickim, po nim, z Lamotem generałem Saskim; synów zaś dwóch, Stanisława i Józefa. Z tych Stanisław starosta Halicki, rotmistrz królewski, w Rzymie będąc pod czas Jubileuszu, od Innocentego Papieża XI. mile przyjęty, Świętego Wincentego męczennika ciało, od niego, na znak affektu, otrzymał; była to niepłonna wróżka, w tej świętej darowiznie, że i sam Stanisław, przy ochronie wiary świętej, miał krew swoję z życiem oraz wylać. Z Rzymu do Francyi, i do Belgium pospieszył, kędy pod miastem Bruxellą, gdy bystrą rzekę przebywa, trafunkiem proch zapalony, wszystkich ludzi na tymże statku z nim płynących wysadził i potopił; jego tylko samego, i z ciałem S. Wincentego, nienaruszenie na blizką kempę, czyli brzeg, wyniósł, i postawił, nie bez osobliwszej opatrzności nad sobą P. Boga i opieki S. Męczennika. Ztamtąd do ojczyzny powróciwszy, to na dworze Jana III. to na walnych sejmach po dwakroć posłem będąc, już był o sobie wielkie nadzieje wzniecił; atoli gdy się pod Wiedeń z Janem III. na Turków wyprawił, tam na pierwszy ogień z Ojcowską chorągwią skoczywszy, i mężnie się bijąc poległ, z żalem Króla Jana i książęcia Lotaryńskiego: ciało jego do Polski przywiezione, i w Stanisławowie pochowane.

Józef na Stanisławowie, Zbarażu, i Niemirowie wojewoda Kijowski, Warszawski, Halicki, Śniatyński, Leżajski starosta, hetman wielki koronny, syn drugi Jędrzeja kaszte-

lana Krakowskiego i hetmana, właśnie do rycerskich dzieł urodzony; bo z nich po wszystkich częściach świata zawołany pan, i między najsławniejszemi wojownikami wielkiego serca kawaler, przeciwko Szwedom pod Krakowem we trzech set swoich, z wielką imienia swego, i serca dobrego chwałą stawał; ztamtąd na Ukrainę, gdzie rebellia Kozacka górę brała, przeniósł się z swemi ludźmi, i póty z pola nie schodził, póki zwycięzką szablą buntów Kozackich nie przytłumił, nie folgując i własnym zhuczałym poddanym: dla tegoć *Konstytucya* 1703. *fol.* 24. mówi tak o nim, *Jawne światu Polskiemu, od wielkich przodków W. Józefa na Stanisławowie Potockiego, wojewody Kijowskiego, starosty Halickiego zasługi etc.* Pod Kaliszem, Koniecpolem, i indziej, lubo los Marsowy nie zawsze fortunną rzuca kostkę, to jednak pewna, że dobrego wodza i kawalera wszędzie na sobie powinność wypełnił. Dwa razy marszałkował w trybunale koronnym, raz w roku 1700. drugi raz w roku 1723. Regimentarstwo najwyższe, pod niebytność zmarłych hetmanów objąwszy nad wojskiem koronnem, nienadwerężoną wiernością przy całości ojczyzny stawał, najmniej się, ani na utratę fortuny, ani na wielkie obietnice, nieoglądając; w nagrodę tych trudów i zasług, wziął od Augusta III. Króla Polskiego buławę wielką koronną. Podczas zaś świeżej wojny Moskiewskiej z Turkami która się w Polskie wtoczyła granice, tak zawaśnione strony, unosił szczęśliwie, aż z nich obiedwie wyprowadziwszy, od ostatniej ruiny obronił. Stanisławów od ojca swego ufortyfikowany, lepszą manierą, wałami i ammunicyą uzbroił wielkim kosztem, ratuszem z kształtną wieżą ozdobił, miasto brukiem usłał. Kollegium naszemu tamże miejsca pozwolił, i jako fundator, Pańską szczodrobliwością do wzrostu dopomógł; konwent OO. Bernardynów w Józefowie od ojca swego z drzewa postawiony, gdy pogorzał, z gruntu i kościół i klasztor wymurował. W Zbarażu także kościół prawie z fundamentu po zburzeniu pierwszego podczas Tureczczyzny, tymże ojcom. Ojców Trynitarzów tamże klasztor, i w Krotoszynie w Wielkiej-Polszcze, fundował; kościół Najświętszej Matce na Piasku pod Tomaszowem z fundamentu wymurował i przyozdobił wieżami, i do niego ojców Trynitarzów wprowadził. Żona jego pierwsza Wiktorya Leszczyńska herbu Wieniawa, wojewodzanka Podlaska, z księżniczki Wiśniowieckiej urodzona, z tej córka Zofia najprzód była zmówiona z Adamem Śmigielskim starostą Gnieźnieńskim sławnym wojownikiem, po nim z Piotrem Dominikiem Kosakowskim kasztelanem Podlaskim, umarła 1729. i syn Stanisław, o którym zaraz. Druga żona Ludowika Mnischowna

marszałkowna wielka koronna, ale z niej potomstwa nie masz. Żyje ten wielki senator i hetman gdy to piszę.

Stanisław, na Stanisławowie, Zbarażu, i Niemirowie, wojewoda Smoleński, (które krzesło zasiadł po Zamojskiem 1736.) starosta Halicki, Kołomyjski itd. Syn Józefa wojewody Kijowskiego, hetmana wielkiego koronnego z Wiktoryi Leszczyńskiej. Żadnego prawie sejmu nie było, na któryby posłując, niemiał bronić ojczyzny dobra, i wolności, dopieroż przy senatorskiej godności. Marszałkował na komissyi Radomskiej, w roku 1723. A jako syn wielkiego hetmana, nieraz, w zamięszanych czasach rewolucyi, i przygodach przycięższych na ojczyznę, na miejscu ojca, koronnemu wojsku generalnym regimentarzem, do ukontentowania wszystkich stawał. Dwa razy śluby małżeńskie ponawiał. Pierwszy raz z Maryanną Łaszczowną wojewodzanką Bełzką, z tej została córka Anna, temi dniami jeszcze panna, i syn Antoni, starosta Kołomyjski, poseł od wojska koronnego na sejm 1740. i do Augusta III. Króla Polskiego: który tegoż roku wszedł w dożywotnią przyjaźń z Maryanną Czapską, córką Jana Anzgarego podskarbiego wielkiego koronnego, w Warszawie, z osobliwszą dystynkcyą aktu tego, kiedy lub przy słabości zdrowia swego, Królowa Polska Austryaczka, Augusta III. żona, rękami własnymi w bogatą koronnę do ślubu, tę oblubienicę jego przybrała, a Jan Lipski kardynał książe biskup Krakowski, przy assystencyi wielu infułatów Polskich, przy znacznym konkursie senatorów, ślub im dał w kollegiacie Warszawskiej, przy bytności dwóch królewn Polskich miejsce matki swojej Królowny trzymających. Po którym akcie, sposobiąc się do wstępowania w wielkie ślady antenatów swoich, ile jeszcze młodych lat będący, wyjechał obcych państw lustrować zwyczaje. Drugi raz tenże Stanisław wojewoda Smoleński ponowił śluby z Heleną Zamojską wojewodzanką Smoleńską, wielkich przymiotów i cnót damą, ta mu zostawuje temi czasy, gdy to piszę, synów, Ignacego, Michała, Xawiera, i córki, wielkiej nadziej potomstwo; jak zaś wraz z małżonką swoją na zakon nasz łaskawy i szczodrobliwy, prócz świadczonych dobrodziejstw, osobliwiej Stanisławowskiemu kollegio i kościołowi, same nawet imiona godnych potomków, głoszą.

Stanisław wojewoda Smoleński postąpił poźniej na województwo Kijowskie, nakoniec Poznańskie. Z pierwszej małżonki *Łaszczowny*, córka Anna dostała się w małżeństwo Franciszkowi Potockiemu wojewodzie Kijowskiemu. Syn zaś Antoni zaślubiony z *Czapską* podskarbianką w. kor. umarł młodo zagranicą. Z drugiej małżonki Heleny *Zamojskiej* wojewodzanki Smoleńskiej, miał Stanisław córki: N. za Moszyńskim stolnikiem koronnym — Ludwika za Cetnerem wojewodą Bełzkim — N. za Pociejem stra-

żnikiem Litewskim: i synów: W i n c e n t y podkomorzy kor. starosta Lubelski, — pojął 1*mo* Urszulę *Zamojską* wojewodzankę Podolską siostrzenicę Stanisława Augusta Króla, ale się to małżeństwo rozeszło — 2*do Mycielską* wojewodzankę Inowrocławską. — F r a n c i s z e k bezżenny. — P i o t r starosta Śniatyński młodo i bezżennie umarł. — J ó z e f krajczy koronny starosta Leżajski, z *Ossolińskiej* wojewodzanki Wołyńskiej zostawił potomstwo: córka za Janem Hr. Krasickim, z synów, S e w e r y n pojął *Sapieżankę* kanclerzownę Litewską — J a n, Julią księżniczkę *Lubomirską* marszałkownę w. koronną. — *Krasicki.*

Felix Kazimierz na Podhajcach i Krystynopolu kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny, starosta Krasnostawski, Sokalski, Robczycki, Tłumacki, Niziński, syn drugi Stanisława wojewody Krakowskiego i hetmana wielkiego, a przedtem był najprzód podstolim koronnym, z którym honorem marszałkował w izbie poselskiej na elekcyi Króla Michała r. 1669. wziął wrychle województwo Sieradzkie, z tego przesiadł się na Krakowskie, po zejściu brata swego Jędrzeja, dano mu buławę mniejszą, wielką po Jabłonowskim, oraz i z kasztelanią Krakowską, we dwa jednak miesiące wszystko zostawiwszy świat pożegnał w roku 1702. w Krystynopolu złożony. Pan ani fortuny, ani krwi swojej dla ojczyzny nie żałujący; fortuny, kiedy liczne komputy wojska na obronę jej stawiał, regiment cały piechoty z jego szkatuły erygowany, gdy do Niemirowa na presidium ciągnie, od nieprzyjaciela daleko potężniejszego otoczony, wprawdzieć się dosyć długo bronił, atoli większą potencyą złamany, częścią pobity, częścią w niewolą zabrany, wspomina *Konstyt.* 1676. *fol.* 43. Krwi, kiedy jej w tak wielu okazyach z chęcią dla niej nadstawiał; pod Cudnowem wmięszawszy się między proste żołnierstwo, Moskwę wojował: z Lubomirskim Jerzym marszałkiem Węgrów, z Czarneckim Moskwę i Kozaków, z Janem III. Turków pod Chocimem i Wiedniem; pod Niemirowem, Komarzynem, Kałuszą, Tatarów poraził. Pod Chocimem z bratem swoim Jędrzejem uciekającemu Hussejnowi Baszy most i drogę odjął. Woronkowa pod Kozakami swoim żołnierzem szturmem dobył, który mu w nagrodę męztwa jego wiecznem prawem darował Jan Kazimierz Król Polski. Pod Podhajcami w niewielkiej liczbie swoich, Tatarów nie tylko od miasta odpędził, ale i siła ich trupem położył. Pod Międzyrzeczem we dwa tysiące swoich, dwadzieścia tysięcy Kozaków zwycięzką szablą pokonał. *Andr. Treterus.* Te wszystkie łaski, wiedząc dobrze, że miał z ręki Boskiej, z wdzięcznością się znając za nie, przybytki jego na ziemi jedne reparował, drugie na nowe stawiał, jako w Rubieszowie kościół OO. Dominikanom, w Krystynopolu kla-

sztor i kościół OO. Bernardynom, fundował pod tytułem S. Ducha 1695. luboć do dokończenia fabryki śmierć przeszkodziła, i to miasteczko od imienia żony swojej założył: w Lucińskiem starostwie jeden, w Sokalu dwa kościoły i klasztor zakonnicom S. Brygitty wymurował, przy nim bractwo S. Józefa założył, i w dochody opatrzył, wraz z żoną swoją. Pierwszym zaś związkiem wszedł był w kontrakty małżeńskie, z Krystyną córką Jerzego Lubomirskiego, marszałka wielkiego i hetmana polnego koronnego; była to pani osobliwszych cnót, jako się o niej wyżej mówiło, fundatorka kollegium naszego Krasnostawskiego, z tej synowie czterej: Michał, Józef, Stanisław, i Jerzy, i córka Maryanna, która się najprzód dostała w małżeństwo Stanisławowi Jabłonowskiemu oboźnemu koronnemu, po nim Adamowi Tarłowi wojewodzie Lubelskiemu, po którym owdowiawszy, wszystka się na chwałę Boską wylała, dla której przymnożenia, codzień kilka mszy, klęcząc na marmurze choć w najcięższe mrozy, słuchała, a straciwszy siły i sposobność do klęczenia, większej nabyła ochoty do nabożeństwa, o które tak stała, że raczej sobie obierała utratę zdrowia własnego, niżeli w chwale boskiej najmniejszy uszszerbek; żadnego z ubóstwa bez jałmużny nie puściła, na kościoły i klasztory siła spendowała, kościół Krasnostawski od matki swej wystawiony, wielką część ozdoby wewnętrznej, jej dobroczynnościom powinien; kollegium tamże nasze, wieczną przed Bogiem obligacyą, za aukcyą fundacyi, i corocznie świadczone dotąd szczodrobliwie łaski. Doznało i kollegium nasze Lwowskie i kościół jego, szczodrobliwości jej, gdy go nie raz znaczną obsypała jałmużną, kościół zaś bogatym przyozdobiła apparatem, a droższym nad złoto pobożności przykładem, ubogaciła; ale ja tej pani cnoty i pobożność, inszemu zostawuję historykowi. Drugim związkiem Felix kasztelan, pojął był Konstancyą Różą Łosiownę wojewodzankę Malborską, ale to małżeństwo bezpotomnę.

Michał na Sędziszowie i Czerlenicy wojewoda Wołyński, a przedtem, pisarz polny koronny, starosta Krasnostawski i Sokalski, syn pierwszy Felixa kasztelana Krakowskiego i hetmana, marszałek podwakroć trybunału koronnego, to jest w roku 1696. i w roku 1722. pod który czas, Pan o wiarę prawowierną gorliwy, heretyków przeświadczonych, pamiętnym dekretem okryślił. Szczodrobliwości jego na Boga świadkami są, kościoły, Sokalski OO. Bernardynów, i nasz Krasnostawski, po wielkiej części jego nakładem ozdobione, w Wojsławicach z gruntu wymurowany, ołtarz w Sokalu, Matce Boskiej cudami tam wsławionej, srebrny, wielką spezą

wystawiony; korona złota, dyamentami i drogiemi sadzona kamieniami, szacowana sto dwadzieścia tysięcy Polskich, na głowę tejże Matki Boskiej kosztem jego sprawiona i osadzona: koronacya tegoż obrazu w roku 1724. ozdobnie, bogato, pompatycznie z jego szkatuły zakończona: Sendziszowski kościół z fundamentu wyprowadziwszy, do tej perfekcyi, w której go teraz widziemy, wyniósł. OO. Kapucynów tamże w Sendziszowie fundował. Trumny dwie cynowe osobliwszą robotą matce i żonie swojej sprowadził, w których, ciała ich, pod marmurowym kamieniem złożył. Ojczyzna też dziełami jego zaszczycona: bo w młodszym jeszcze wieku z ojcem swoim, nieulęknionem sercem z Podhajec Tatarów spędził, tam zaprawiwszy rękę, pokazał co i w wielu inszych okazyach umiała, kiedy Szwedów, Moskwę, i Kozaków, nie na jednem miejscu szczęśliwie wojował. Podczas generalnej konfederacyi, gdy inni ręce opuścili, on z Ledochowskim marszałkiem przy obronie ojczystej wolności nienadwerężenie stawał; dla której w dobrach swoich nie raz znaczną ruinę od nieprzyjaciela i spustoszenie ogniem ponosił. Podczas zamięszanego interregnum po śmierci Augusta II. marszałkiem obrany województwa Wołyńskiego, nic nie respektując na podeszłe lata, pierwszy do niewczasu, do pracy, do okazyi; w Krzemieńcu tysiąc pięćset, a na inszych miejscach po kilkaset Kozaków, wyciął. Pierwsza żona jego Zofia, Stefana Czarnieckiego pisarza polnego koronnego córka, z tej zostało się dwóch synów. Felix starosta Krasnostawski, któremu Maryanna Daniłowiczowna starościanka Parczewska, powiła trzy córki: Humbelinę, Elżbietę, i Katarzynę, i syna Michała, ale ten dzieciną wszedł do grobu. Drugi Xawier starosta Sokalski, ten z Elżbietą Branicką wojewodzanką Podlaską herbu Gryf, żyjąc bezpotomnie, umarł 1731. r. Druga żona Michała wojewody, Marcyanna Ogińska wojewodzanka Witebska, z tej syn Antoni, i córki, Teresa, Krystyna, Maryanna, i Anna.

Ten Antoni syn Michała z *Ogińskiej* starosta Lwowski, Błoński, pojął *Szaniawską* łowczynę Litewską, bezpotomny. — Piotr drugi syn wojewody Wołyńskiego z *Ogińskiej* bezżenny. — Córki zaś cztery, z tych jedna N. za Hylzenem wojewodą Mińskim — Anna za Mniszchiem chorążym nadwornym koronnym. — *Krasicki.*

Józef na Krystynopolu strażnik koronny, starosta Bełzki i Robczycki, syn drugi Felixa kasztelana Krakowskiego i hetmana wielkiego, jeden z komissarzów od Rzeczypospolitej skonfederowanej, do traktatów, żadnemi nieskorrumpowany obietnicami: bo nawet dobrowolnie wszystkich się honorów pod przysięgą wyrzekł; żeby był pokazał, że bez nadziei dal-

szej promocyi, szczerze na dobro pracował ojczyzny; pokój pożądany zawarł w roku 1717. Kościół w Krystynopolu od ojca swego z drzewa wystawiony, znacznym nakładem z fundamentu wymurował; przecież śmierć prędka w roku 1723. i do dokończenia jego, i do dalszych honorów, które go najpierwsze czekały, przeszkodziła; tamże pogrzebiony: umarł zaś jak żył pobożnie, wszystkim miły, samą szczerością mówiący, do Najś. Matki szczególniej nabożny, której do Sokala na koronacyą korony złote od Innocentego XIII. Papieża prokurował. Sprzysiągł się był dożywotnie z Teofilą Cetnerowną starościanką Lwowską, z której córka Antonina, Sewerynowi Rzewuskiemu podczaszemu a potem referendarzowi koronnemu, zaślubiona: i syn.

Franciszek krajczy koronny starosta Bełzki, Rubieszowski, Robczycki i Barecki, marszałkował w trybunale koronnym 1726. Sądom kapturowym województwa Bełzkiego roku 1733. a potem konfederacyi tegoż województwa, wielkim kosztem kilkaset ludzi na przysługę ojczyzny wystawiwszy: posłował różnemi czasy na sejmy. Ciało Ś. Klemensa męczennika z Rzymu przywiózłszy, z wielką czcią i pompą w Krystynopolu złożył. OO. Trynitarzów w Brahiłowie fundował, żona jego Rzeczycka chorążanka Łomżyńska, wdowa po Cetnerze staroście Bareckim, z tej syn Józef Ludwik młodo umarł.

F r a n c i s z e k z krajczego Wołyński potem Kijowski wojewoda, Bełzki, Kołomyjski, Janowski, Barecki, Hrubieszowski, Robczycki, Dobczycki starosta, po *Rzeczyckiej* pojął Annę *Potocką* wojewodzankę Poznańską z *Łaszczowny*, wielkich dóbr dziedziczkę, z niej N. za Brühlem generałem artylleryi Litewskiej — Antonina za Lubomirskim, Pelagia za Mniszchem, N. za Rzewuskim. — Syn F r a n c i s z k a wojewody Kijowskiego jedyny, z Anny *Potockiej* S t a n i s ł a w starosta Bełzki, chorąży wielki koronny, w r. 1782. wojewoda Ruski, pojął *Mniszchownę* kasztelankę Krakowską z niej miał potomstwo. — Pamiętna jego ku ojczyznie miłość w wystawieniu pułku Potockich. Umarł r. 1788. — *Krasicki.*

Stanisław wojewoda Bełzki, starosta Rubieszowski, trzeci syn Felixa kasztelana Krakowskiego i hetmana wielkiego, przedtem zaś najprzód łowczy, potem strażnik Litewski, marszałek skonfederowanego przy dostojeństwie Króla Augusta II. województwa Bełzkiego: *Acta Confaed. Sandom.* 1704. marszałek trybunału koronnego, raz w roku 1719. drugi raz w r. 1725. Marszałek skonfederowanego wojska Litewskiego, w roku 1716. jak z serdeczną pod Kowalowem stawał rezolucyą, z tego poznać, że się trzy razy przez wszystkie szyki Saskiego wojska z ludźmi swemi przebił; dla tegoć i sami nawet adwersarze jego przyznawali mu to z chęcią, że wielkiego kawalera urząd w tej okazyi na sobie wypełnił,

przedtem zaś na Kozackich karkach z Jerzym Lubomirskim zwycięzkiej dobrze przytępił szabli. Miał za sobą 1*mo voto* Frąnckiewiczownę starościankę Słonimską wdowę po Józefie Firleju, 2*do voto* Maryannę Rzewuską wojewodziankę Bełzką i hetmanownę wielką koronną, z obiema jednak żyjąc bezpotomnie, wszedł w Krystynopolu do grobu w roku 1732.

Jerzy na Podhajcach starosta Grabowiecki i Tłumacki, czwarty syn tegoż Felixa, kasztelana Krakowskiego i hetmana w. k. posłował na różne sejmy, marszałkował województwu Bełzkiemu na elekcyą 1733. r. kościół Sokalski po wielkiej części przyozdobił. Dotąd zasiąść niechciał ofiarowanych sobie senatorskich krzeseł, jeszcze za panowania Augusta II. Króla Polskiego. Żona jego pierwsza Liniewska kasztelanka Wołyńska, z tej tylko córka została Joanna, która poszła za Stanisława Jabłonowskiego starostę Białocerkiewskiego, potem wojewodę Rawskiego, zmarła 1723. pogrzebiona w kościele naszym Lwowskim, zostawiwszy syna jednego, który młodo umarł, i córkę. Druga żona Konstancya Podbereska marszałkowna Upitska, wdowa po Marcinie Zamojskim, staroście Bolemowskim, z tej dwaj synowie: pierwszy, Eustachiusz, starosta Tłumacki; ten po zakończonych naukach, w szkołach naszych Lubelskich, zwiedziwszy Niemieckie, i Francuzkie kraje, powrócił do ojczyzny, i w krótkim zaraz czasie, posłem stanął od województwa Podolskiego, na sejm walny Warszawski 1740. Drugi syn Maryan, jeszcze temi czasy w szkołach naszych Lubelskich, już przez konsens królewski, starosta Grabowiecki. Tyleż córek: Pelagia wydana za Józefa Potockiego starostę Szczerzeckiego i Czorsztyńskiego, (o którym niżej) i Katarzyna, jeszcze temi dniami Panna.

Maryan kasztelan Lubaczowski, starosta Grabowiecki, syn młodszy Jerzego starosty Grabowieckiego, z *Małachowskiej* kanclerzanki koronnej żadnego niezostawuje potomstwa. — Eustachiusz syn starszy Jerzego starosty Grabowieckiego, generał artylleryi Litewskiej, Tłumacki, Lwowski, Urzędowski itd. starosta, z *Kąckiej* miecznikownej Litewskiej wielkiej fortuny, *Szczuków* i *Kąckich* dziedziczki, zostawił córkę Urszulę Sanguszkową starościnę Czerkaską, synów: N. starostę Urzędowskiego, Ignacego kanonika Warmińskiego i t. d. Ten Ignacy odmieniwszy stan, temi czasy pisarz wielki Litewski pojął *Lubomirską* marszałkownę wielką koronną: w r. 1783. marszałek nadworny Litewski. — Stanisław syn trzeci Eustachiusza generała artylleryi Litewskiej, pojął siostrę bratowej swojej także *Lubomirską* marszałkownę koronną. — Jan syn czwarty ma za sobą, N. która przedtem była za Rożnieckim. — Michał syn piąty generała artylleryi żona jego *Brzostowska* podskarbianka wielka Litewska z *Ogińskiej* urodzona, to się małżeństwo rozeszło, pojął po niej *Jabłonowską* kasztelankę Krakowską. — *Krasicki.*

Jędrzej wojewoda Bracławski, starosta Winnicki, a przedtem oboźny koronny, syn Jakóba podczaszego Podolskiego, z Katarzyny z wielkich Kłomnic Kłomnickiej, wdowy po Macieju Jabłonowskim rotmistrzu królewskim, (był ten Jakób trzeci syn Jędrzeja kasztelana Kamienieckiego, mąż nauki wybornej i umysłu wspaniałego, gdyby mu tylko było zdrowie służyło, pewnieby był stryjom i braci swoim w heroicznych dziełach wyrównał, dla tego prędko wiek życia swego skończył:) ten na dworze będąc Władysława IV. Króla Polskiego, serce sobie pańskie znacznie był zniewolił, wkrótce jednak śmierć królewska, do Marsowych akcyi drogę mu utorowała; w Barze tedy na presidium od osierociałej Rzeczypospolitej zostawiony, gdy Kozacka rebellia Baru dobyła, Jędrzej się w niewolą dostał: ta że się mu przycięższa zdała, uszedłszy z Trechtymirowskiego więzienia, dobrowolnie się w Tatarskie ręce dostał, z których potem na wolność wyszedłszy, Janowi Kazimierzowi Królowi, we wszystkich tak na dworze jego, jako i w obozie okazyach, dzielności swojej dał próbę. A gdy rozhukana Kozacka swawola, co raz górę większą brała, on ją zwycięzkim orężem do posłuszeństwa nakłaniał. Do Siewierskiego więc księztwa, z ludźmi swemi zaciekłszy się, tyle, to nieporównaną ludzkością, to wojenną industryą sprawił w tym tam kraju, że się niezbraniał hołdować Polszcze. *Potoc. Centur. Viror. fol.* 37. jest o nim wzmianka w *Konstytucyach* 1661. *fol.* 60. i 1662. *fol.* 5. gdzie go Rzeczpospolita deputatem na trybunał fiskalny naznaczyła. Miał za sobą Elżbietę Potocką, Stanisława Rewery wojewody Krakowskiego i hetmana w. k. córkę, wdowę po Hieronimie Sieniawskim pisarzu polnym koronnym, rodzono stryjeczną siostrę, za dyspensą papiezką, ale bezdzietny umierając 1664. część fortuny swojej na fundacyą OO. Dominikanów w Tuliszkach poświęcił, część jej zlał na Alexandra Potockiego; o czem *Konstytucya* 1676. *fol.* 37. Powiadał to o nim Jan III. Król Polski, że cokolwiek biegłości mógł mieć w rycerskim kunszcie, tej nie od kogo innego nabył, tylko od tego Jędrzeja. Jerzy czwarty syn Jędrzeja kasztelana Kamienieckiego, w ośmnastym roku życia swego już pułkownik, z Samuelem książęciem Koreckim w Wołeszech przeciwko Tomsie wojując, w jednej utarczce, siedmiu Turków swoją ręką zabił, atoli zginął pod Sasowym rogiem, wyrzekłszy się dobrze przedtem herezyi z bratem swoim Jakóbem. Jego nagrobek wypisał *Starowol. in Monum.* z Potoka.

Krzysztof na Sidrze podczaszy Litewski, piąty syn Jędrzeja kasztelana Kamienieckiego, ale z Buczackiej, był wprzód krajczym Litewskim, potem podstolim tegoż księ-

ztwa, i starostą Chełmskim, *Constit.* 1661. *fol.* 10. gdzie go komissarzem ojczyzna uczyniła, do uznania krzywd od wojska Litewskiego poczynionych. Gdy pakta pod Białocerkwią stawały, dany był w zastaw Chmielnickiemu z Markiem Sobieskim. *Potoc. Centur. Virorum fol.* 152. Marszałkował w trybunąle Litewskim najprzód w roku 1662. potem w r. 1673. posłował na różne sejmy, i pewnie żeby był wysoko w senacie zasiadał za swoje zasługi, gdyby mu była herezya, której żwawie wszędzie bronił, do tego nie przeszkadzała. Złączył się był dożywotnie z Wołowiczowną cześnikowną Litewską, wdową po kniaziu Hołowczyńskim; po niej pojął według *Kojałow. in MS.* Rajecką wojewodzankę Mińską, z obiema jednak potomstwa nie było. Jan Teodor podkomorzy Halicki, syn szósty tegoż Jędrzeja z Buczackiej, mąż uczony, i w cudzoziemskich językach biegły, deputatem na trybunały, posłem na sejmy stawając, wielkiego rozsądku i głębokiej rady, dał w osobie swojej dowody, żona jego Anna Leszczyńska herbu Wieniawa, córka Wacława kanclerza koronnego, siostra Jędrzeja arcybiskupa Gnieznieńskiego, z tej były dwie córki: Anna Gorajska podczaszyna Chełmska, i Helena Jabłonowska podstolina Lwowska, tyleż synów, to jest Bogusław, i Krzysztof Sendziwoj starosta Jabłonowski, mąż rycerski przeciwko Moskwie, Tatarom i Kozakom, zszedł z tego świata w roku 1683. miał za sobą Teofilę Gorajską herbu Korczak, kasztelankę Kijowską, która po jego śmierci poszła za Butlera; córki jego, czy też Bogusława, były trzy, Gruzewska kuchmistrzowa Litewska, Stanowa Konstancya, i Szczuczyna podkanclerzyna Litewską, syn zaś N. starosta Jabłonowski. Na tym dopiero herezya z domu tego przezacnego zginęła, z Suchodolskiej albowiem nie zostawił tylko córkę Zofią, 1*mo voto* Puzynową pisarzowę Litewską, 2*do* Kalinowską starościnę Winnicką, ta odrzuciwszy błędy heretyckie, fundowawszy wraz z mężem swoim pierwszym klasztor Gwozdziecki OO. Bernardynów 1718. umarła 1730.

Jakób wojewoda Bracławski, generał Podolski, starosta Białokamiński, syn trzeci Mikołaja generała Podolskiego z Czermińskiej, młodsze lata strawił na dworze Stefana Batorego książęcia Siedmiogrodzkiego, a potem Króla Polskiego; wróciwszy potem do ojczyzny i herezyą odrzuciwszy, rotmistrzował przeciwko Michałowi, w Dacyi, Karolowi Szwedowi w Inflanciech, Moskwie pod Smoleńskiem; i lubo był małej nad innych statury i szczupłej komplexyi, wszędzie jednak wielkiem sercem: bo w Wołoszech, gdy hetman Zamojski wojsko Polskie do boju generalnego uszykował, a temu Jakóbowi lewe skrzydło pod rządy poddał: w tem gdy już

tylko ordynansu hetmańskiego wszyscy z utesknieniem czekają, ktoś rozsiał po obozie nowinę, jakby Zamojski do jutra bitwę z Wołochy odłożył, na której powieści odgłos, tak ciężko gniewem zdjęty sarknął Potocki, że go zaraz tegoż momentu febra porwała, i z konia zwaliła. Dano znać o tem wszystkiem hetmanowi, który uważając i tego Jakóba i rycerstwa Polskiego wielką chęć do batalji, zaraz do potyczki uderzyć w kotły kazał. Rzecz dziwna, skoro tylko Potocki głos ten usłyszał, i zrozumiał, że się do potykania zanosi, od febry wolnym został; wsiadł zdrów na konia, i taką serdecznością natarł na nieprzyjaciela, że go do ucieczki przymusił, z obozu wszystkiego wyzuł, i pamiętne odniósł zwycięztwo. *Janczyn. in MS.* Jemu, i jego bratu Janowi, konwokacya Warszawska w roku 1587. sto pięćdziesiąt ludzi uzbroić kazała na obronę pod interregnum granic Polskich. *Constit. fol.* 417. Podczas Rokoszu przy Zygmuncie III. z bracią swoją, natarczywość przeciwnej strony, nietylko że mężnie wytrzymał, ale też do ucieczki ją przymusił. Po śmierci brata swego Jana wojewody Bracławskiego, pod Smoleńskiem urosła kontrowersya między nim i Dorohostajskim marszałkiem Litewskim wielkim, pretendującym, że pod niebytność hetmanów, do niego kommenda całego wojska należała, atoli Zygmunt III. temu ją Jakóbowi walecznemu i doświadczonemu sobie kawalerowi przysądził, i nieoszukał się: bo gdy szturmem przyszło dobywać miasta Smoleńskiego, wojsko i ammunicyą należycie uszykowawszy, sam żeby był zachęcił wojskowych na nieprzyjaciela, wmięszawszy się między piesze szyki, takim impetem na oblężeńców natarł, że też pierwszy na Smoleńskie mury wpadłszy, miasta dobył: za co od Zygmunta III. województwem Bracławskiem (bo na ten czas według Kobierzyckiego, tylko był kasztelanem Kamienieckim) i starostwy, które brat jego Jan trzymał, hojnie od Króla był udarowany; zostawiony w tymże Smoleńsku z ludźmi na presidium, zapadłszy w kwartanę przewlokłą, tamże świat pożegnał w roku 1613. wieku swego 59. ciało zaś jego do Potoka zwiezione, zkąd nagrobek jego wypisał *Starowol. in Monum.* Podczas oblężenia Smoleńskiego, z kościoła Dominikańskiego, obraz matki Boskiej Moskwa na murach miejskich wystawiła, z tą imprezą, że jeżeliby się w tym obrazie Matka Boska twarzą do miasta obróciła, szturmu Polskiego nie trzeba się im było obawiać; lecz opak się stało, bo ku Polskim wojskom i oczy i twarz się skierowała; co obaczywszy Moskwa, abraz ów z drogich złupiwszy sukienek, z wałów i murów zepchnęła. Widząc to ten Jakób, nie niedbając na huk dział i ogniste kule, któremi ga za cel sobie

wziął nieprzyjaciel, pod wały przypadł, obraz ów, z wielkim affektem, do namiotu swego wprowadził, i uczciwszy go, jako na prawowiernego katolika należało, tem goręcej się na zemstę o honor tej Świętej Panny pokwapił, a miasta dobywszy, znowu w tymże kościele Smoleńskim z czcią złożył. *Kownacki Sparta Polska fol.* 121. Dwa razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Elżbietą Prusinowską, z którą fundował OO. Dominikanów w Jezupolu, *Okol. Russ. Florida fol.* 84. z tej był syn Mikołaj: i córka Katarzyna, Jana Ulińskiego kasztelana Kamienieckiego małżonka: drugi raz z Jadwigą hrabianką Tarnowską kasztelanką Sendomierską, z tej synowie trzej: Jakób, Jan i Stanisław.

Stanisław obozny koronny syn Jakóba wojewody Bracławskiego z Tarnowskiej, pułkownik i rotmistrz, jak fortuny swojej, tak i krwi dla ojczyzny nie żałujący, czego dowodem są jego okazye w Prusiech przeciwko Szwedom, na Podolu przeciwko Tatarom, na Kozaków pod Żołninem, Starczem, Łubnią, Holtenem, Hardeczem, z pięknem męztwa swego, i do rządów całego wojska zaleceniem: zkąd Władysław IV. jego serdecznością ucieszony, o niczem bardziej nie zamyślał, jako Turkom wypowiedzieć wojnę: wszakże niedożywszy lat czterdziestu, życie z śmiercią zamienił: był komissarzem do Kozackiego wojska wprawienia w lepszą instrukcyą wojenną. *Potocki Centur. Viror. fol.* 207. leży w Potoku z nagrobkiem. *Starowol. in Monum. Dedic. lib. Castra Spiritualia.* Jakób syn tegoż Jakóba z Tarnowskiej, obrał sobie zakonne życie pod regułą S. Dominika, kędy prowincyałem rządził Ruską prowincyą 1640. *Okol. Russ. Flor. f.* 55. Jan trzeci syn tego Jakóba z Tarnowskiej, z klęski naszych pod Cecorą zdrowo wyszedłszy, w Tyśmienicy od Tatarów w niewolą wzięty, tamże życie skończył bezpotomnie.

Mikołaj kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny, generał Podolski. Lubelski, Czerkaski, Niziński, Barski starosta, syn Jakóba wojewody Bracławskiego z Prusinowskiej. W szesnastym roku życia swego, od ojca swego do obozu pod Smoleńsk sprowadzony, rotmistrzował usarskiej chorągwi przeciwko Moskwie, i już się tam w ten czas tak kawalersko popisał, że gdy nie płatne wojsko do związku poszło, jego sobie obrać marszałkiem chciało, ale im za to podziękował: na Tatarów potem szablę swoję obrócił, to pod Bussą, to pod Oryninem dobrze ich płaszając, ale w nieszczęśliwej pod Cecorą kampanji, gdy z Żołkiewskim hetmanem do ostaniej się siły broni, po porażce naszych, w niewolą się Tatarską dostał, z której w rok, od żony wykupiony, wyszedłszy, nietylko tą przygodą, nie wygasił w sobie rycerskich

impetów, ale ich więcej rozżarzył. Pod Jezupolem albowiem spędziwszy Tatarów, wszystek im plon i zdobycz odjął: toż im pod Barem i Tarnopolem, już pułkownik uczynił. Kozaków potem rebellizujących, pod Krukowem i Niedźwiedziemi łozami przytłumił tak, że mu i sam Koniecpolski hetman wielki, wielkiego kawalera chwałę przyznał. W Prusiech z tymże hetmanem Szwedów złamał. Po śmierci stryja swego Stefana, wziął w zasługach pisarstwo polne koronne, i generalstwo Podolskie; z temi tytułami z sejmu 1634. naznaczony był komissarzem do boku hetmańskiego dla obrady, *Constit. f.* 3. i do rewizyi fortyfikacyi Hołoskowskiej. *Constit.* 1635. *fol.* 4. Z temiż tytułami stawał przeciwko Kozakom pod Pereasławem, z Koniecpolskim pod Kamieńcem przeciwko Abazy Baszy, tamże przeciwko Sehinowi Adze, wszędzie z powodującem się szczęściem. Po Kazanowskim Marcinie, Władysław IV. dał mu buławę polną, przydawszy do tego województwa Bracławskiego krzesło. *Constitut.* 1638. *fol.* 31. Trafił na obfite żniwo rycerskiej sławy, bo ugłaskawszy wielkiemi obietnicami, już do związku zabierające się wojsko, z niem na Kozaków kupiących się pod Kumejkami, w trzy tysiące swoich fortunnie natarł, wysłany od Koniecpolskiego, i sześćdziesiąt tysięy chłopstwa, częścią pobił, częścią rozproszył; a gdy się mężniejsi z nich pod Borowicę umknęli, tam ich ściśle opasał, tak, że ich do poddania się przymusił, Skidana i Pauluka hersztów ich Władysławowi Królowi odesłał; w następującym zaś roku znowu pod Starczem, że taż rebellia głowę podnosiła, przytarł jej swoją szablą, i takiemi prawami określił, które na jedenaście lat pokój od Kozaków Polszcze przyniosły. Tak uspokoiwszy się od domowej wojny, na Tatarów się pod Merlem i Drzypolem wyprawił; zkąd powróciwszy, po Koniecpolskim buława większa na niego spadła, a wkrótce i kasztelania Krakowska: a że widział przezorny hetman, że się wyuzdana Kozaków kanalja, na własną targnąć miała ojczyznę, zawczasu na sejmie 1646. usilnie nalegał, żeby większy komput wojska Rzeczpospolita uchwaliła, nic jednak nie sprawiły, lubo tak potrzebne rady jego, przetoż w roku 1648. na pierwszą pogłoskę kupiącego się chłopstwa, z częścią wojska syna swego Stefana, i Stefana Czarneckiego, na przytłumienie tych tumultów wysłał; ale już się w taką wzbił potencyą Chmielnicki herszt Kozacki, i poprzysiężony na zgubę Polski nieprzyjaciel, przybrawszy sobie gmin Tatarów, na większą ruinę naszę, że tę garsztkę ludzi opasawszy w koło, zniósł pod Żółtemi Wodami, samego nawet Mikołaja hetmana, lubo nic nie opuścił, co i na dobrego wodza i serdecznego żołnierza należało,

tabor przerznąwszy pod Korsuniem, wojsko częścią pobiwszy, częścią rozsypawszy, w niewolą zabrał, i Tohajbegowi Tatarskiemu oddał: z której aż we dwie lecie wyszedł, dawszy za siebie w zastaw, własnego syna swego: dopiero wielkie wojsko skupiwszy, pod Beresteczkiem z tychże Kozaków pamiętną i podziśdzień, otrzymał wiktoryą, po tem zwycięztwie expedycyą drugą podjął pod Białocerkwią, gdzie jednak traktatami rzecz się skończyła. On zaś stargawszy zdrowie na przysłudze ojczyzny w różnych kampaniach, apoplexyą zarażony, przeniósł się na lepszy pokój, w roku 1651. leży w Jezupolu. *Potoc. Centur. Vir. fol.* 168. *Borkowski kazan. na jego pogrzeb. hist. plen. lib.* 1. *Kochow. climac.* 1. *lib.* 1. Był to pan o wiarę katolicką gorliwy, ztąd z heretykami żadnej nie chciał mieć konfidencyi, żadnego przy dworze swoim nie trzymał; żadnemu dać promocyi niechciał. Codzień mszy świętej słuchał, każde Matki Boskiej święto spowiedzią i komunią uczcił; na ubogich łaskawy, wszystkim z nieporównaną stawiał się ludzkością, zakon Kaznodziejski szczególniej kochał, wprowadził ich pierwszy do Czyrkaś r. 1643. Fundował ich w Tyśmienicy i z żoną swoją pierwszą 1634. pod tytułem S. Mikołaja i S. Zofji, zapisawszy do tej fundacyi wieś Markowice: W Jezupolu kościół tymże ojcom wystawił, Latyczowskiemu zaś kowentowi przyczynił fundacyi, inszym zaś przybytkom Boskim wiele ozdoby nadał; co w nim tem większa, że dobra jego złość Kozacka, tak zdezolowała i nie raz, że też i jemu niestawało. Chciał mu syna jego bez okupu nieprzyjaciel wolno puścić, byle był Kozakom faworyzował, ale tą kondycyą, pan kochający ojczyznę, wzgardził. Urodził się tak, że przy jednej nodze łapa niedźwiedzia przyrosła była. Złączył się był dożywotnie najprzód z Zofią Firlejowną wojewodzanką Lubelską, z tej synowie, Piotr, Stefan, Henryk Mikołaj, i córka Maryanna Kazanowska oboźna koronna, druga Wiktorya 1*mo voto* Koniecpolska pisarzowa polna koronna, 2*do voto* Myszkowska. Po Firlejownie, pojął Elżbietę Kazanowską wojewodzankę Podolską i hetmanownę polną koronną, ta Tyśmienickiemu konwentowi dziesięć tysięcy zapisała, kościół tamże od srebra i bogatych apparatów ozdobiła. *Okol. Russ. Flor. fol.* 86. Synowie z niej, Jakób i Dominik, córka Joanna Daniłowiczowa wojewodzina Podolska, ale *sterilis*.

Piotr wojewoda Bracławski generał Podolski, syn najstarszy Mikołaja kasztelana Krakowskiego i hetmana z Firlejowny; ojcowskich trudów w obozie, szczęścia, i nieszczęścia, nierozdzielny towarzysz. Po klęsce naszych pod Korsuniem, on niespracowaną pilnością Podola od inkursyi nie-

przyjacielskich przestrzegał; jakoż gdy Chmielnicki pod Kamieniec Podolski z wojskiem przypadł, tak tam był od niego dobrze witany, że nieśmiejąc się dalej kusić o tę fortecę, dalej co prędzej ustąpił. Po drugiej naszych pod Batowem porażce, gdy mu nieprzyjaciel pasy zaległ, nie mógł Kamieńcowi dać odsieczy, pod Jagelnicą Tatarow poraziwszy, drogę sobie utorował. Bazyli Biturlin, od Kazakow z wielkim wojskiem Moskiewskim pod Kamieniec sciągniony, cały miesiąc na dobywaniu tego miasta strawiwszy, nieraz wycieczkami z fortecy, przez tego Piotra przestrzeżonej, ze wstydem swoim wrócił się nazad. Szwed bogatemi obietnicami chciał mu wyperswadować, żeby mu był tenże Kamieniec poddał, ale trafił na wspaniałe serce Piotra. Pod Jeziernem z Tatarami na Moskwę i Kozaków natarłszy, tak ich nastraszył, że odbiegłszy wszystkiej zdobyczy, pierzchnęli, i w ten czas Jana Potockiego, (potem był wojewodą Bracławskim) do działa przywiązanego, i Jerzego Bałabana, odbił od nich, i wielu inszych, umarł w Kamieńcu. *Potoc. Centur. Viror. fol.* 196. Fundował OO. Karmelitów Bosych tamże, o czem *Konstytucya*, approbująca tę fundacyą, roku 1653. *fol.* 26. Wszedł był w kontrakty małżeńskie, najprzód z Ostrorożanką podczaszanką koronną, córką Mikołaja, potem z Urszulą Daniłowiczowną krajczanką koronną, która po jego śmierci ponowiła śluby z Władysławem Sapiehą wojewodą Brześciańskim, ale te małżeństwa niepłodne były. *Histor. Sapieh. Jest w druku tego Piotra Oratio gratulatoria ad Vladislaum Poloniae et Sueciae Regem, Antverp.* 1633. *in fol.* Stefan starosta Niziński; od ojca swego Mikołaja z częścią wojska swego wysłany, pod Żółtemi wodami z Tatarami i Kozakami mężnie się bijąc, kilką ran zwątlony, w więzy się dostał, we trzy dni potem z tychże razów, już w drodze do Tauryki, poległ, jeszcze dwudziestu czterech lat życia nie dopędziwszy: *Potoc. Centur. Viror. fol.* 281. *Pastor. Hist. Plen. lib.* 1. *Kochow. climac.* 1. *lib.* 1. kędy mu przyznaje, że mężnego wodza funkcyi w tenczas zadosyć uczynił. Henryk, trzeci syn tegoż Mikołaja; co się z nim stało żaden z autorów nie pisze. Mikołaj generał Podolski, czwarty syn z Firlejowny, o nim świadczy *Konstytucya* 1667. *f.* 16. że miał swoję dragonią w Kamieńcu Podolskim na presidium; za ojca swego długo był w Tatarskich ręku, na zastaw dany; dwie miał żony, z których druga Świentosława Rajecka wojewodzanka Mińska, wdowa po Leszczyńskim podkomorzym Brześciańskim, i po Sakowiczu wojewodzie Smoleńskim, atoli z obiema żył bezdzietny.

Jakób pisarz polny koronny, piąty syn Mikołaja kaszte-

lana Krakowskiego i hetmana wielkiego, z Kazanowskiej, był przedtem strażnikiem koronnym, z którym tytułem z sejmu 1662. naznaczony był do lustracyi fortecy Kamienieckiej, posłując na ten sejm. *Constit. fol.* 2. *et* 25. Jan Kazimierz Król widząc w nim piękne serce i odwagę, z którą przeciwko Moskwie pod Kijowem i pod Cudnowem przeciwko Bazylemu Szeremetowi, lubo jeszcze w młodej porze zostającemu, temi honorami torował mu drogę do najwyższych, atoli prędko w średnim wieku w Warszawie żyć przestał. Ostatnia jego ku ojczyznie przysługa była, gdy do Białocerkwi oblężonej, nie tak się z nieprzyjacielem, jako bardziej z głodem od siedmiu lat passującej, i prowiant i ludzi na presidium, przez środek wojsk przeciwnych, sprowadził. *Potoc. Centur. Vir. fol.* 97. *Załuski Mowy różne, fol.* 43. zowie go, dworskich, wojskowych, i wszystkich co go tylko znali, jedyne delicye, jakoż wrodzoną swoją submissyą, dobrocią, ludzkością, wszystkich serca do siebie nęcił. Żył bezżenny. Słyszałem że w Jezupolu, kędy po śmierci złożony, całe jego ciało do tychczas, i nieskażone znajduje się.

Dominik podskarbi nadworny koronny, starosta Chmielnicki, a przedtem podkomorzy Halicki, syn szósty i ostatni Mikołaja kasztelana Krakowskiego i hetmana wielkiego, z Kazanowskiej, z pod Wiedeńskiej expedycyi powracając 1683. przeszedł na wieczność. Przybrał był sobie za dożywotniego przyjaciela Konstancyą Truskolaską podkomorzankę Halicką, wdowę po Kakowskim chorążym Sanockim, z tej były trzy córki: Alexandra Kosakowska kasztelanowa Kijowska, Joanna Wielhorska kasztelanowa Wołyńska, fundatorka OO. Trynitarzów we Lwowie, kędy widzieć bogaty jej w tym kościele apparat. Anna, ksienią rządziła klasztor S. Benedykta we Lwowie u Wszystkich ŚŚ. i syn Jakób starosta Chmielnicki, miał ci wprawdzie za sobą Katarzynę Krosnowską podkomorzankę Lwowską, atoli młodo i bezpotomnie z światem się rozstał; ta żona jego poszła potem za Stefana Humieckiego wojewodę Podolskiego.

Stefan wojewoda Bracławski, pisarz polny koronny, generał Podolski, starosta Feliński, Lityński, syn ostatni i najmłodszy Mikołaja generała Podolskiego z Czermińskiej, jemu pod czas rokoszu Zygmunt III. Królową małżonkę i koronę w opiekę oddał, z któremi on do Krakowa zajechawszy, nic nie opuścił pilnym pozorem, coby do powierzonego sobie skarbu zachowania należało; z Samuelem książęciem Koreckim jak siła w Wołoszech dokazywał, ztąd poznać, że się pod ich siłą drżeć zdały Wołochy i Multany: z bracią swojemi tymże i Turkom, dobrze się dał we znaki: w Inflanciech

przeciwko Sudermanom wojując, Felin odebrał, za co w nagrodę odwagi swojej od Zygmunta Króla Felińskim starostą zawołany. Gdy jegnak szwagra swego Konstantego Mohyłę na Hospodarstwo Wołoskie z wojskiem wprowadza, tam od większego nieprzyjacielskiego gminu złamany, w niewolą się dostał, do Konstantynopola zaprowadzony. W tej niedoli zostającemu pokazał się S. Dominik fundator zakonu Kaznodziejskiego, i o prędkiem z tego nieszczęścia wybawieniu, upewnił; jakoż wyszedł szczęśliwie, z Jedykuły na morze i łódkę na nim spuściwszy się, z tej okazyi Kalwińskie błędy odrzucił, i na dobro ojczyzny we wszystkich okazyach usilnie pracował, aż też spoczął w Panu, w roku 1634. wspominają go *Konstytucye* 1623. *fol.* 4. Ze wsi Zahajpola, na pamiątkę Potoku w województwie Krakowskiem, z którego ta familia wyszła, miasteczko uczynił, i Złotym Potokiem nazwał, tam fundował OO. Dominikanów, i wsi do tego konwentu wiecznością zapisał, Piotrów i Siekieczyn: *Okol. Russ. Flor. fol.* 88. fabryki jednak tegoż konwentu nie dokończywszy za żywota swego, sukcessorom swoim tę uczynność zostawił. Miał za sobą Maryą Mohilankę, Jeremiego Multańskiego hospodara córkę, Greckiej religji, ta mu powiła synów trzech: Piotra, Pawła i Jana, tyleż córek: z tych Katarzyna, najprzód zaślubiona Januszowi Radziwiłowi wojewodzie Wileńskiemu i hetmanowi wielkiemu Litewskiemu, książęciu na Birzach i Dubinkach, po nim, książęciu kurfirsztowi Brandeburskiemu. Anna 1*mo voto* żyła z Dominikiem Alexandrem Kazanowskim, wojewodą Bracławskim, Prababka Królowy Polskiej Stanisławowy, 2*do* z Bogusławem Słuszką podskarbim Litewskim, 3*tio* z Stanisławskim wojewodą Kijowskim Michałem, żyła jeszcze 1689. Zofia czy Wiktorya, starszą rządziła klasztor Kamieniecki zakonu Kaznodziejskiego, do którego wniósłszy w posągu trzydzieści tysięcy, konfundatorką się stała tego miejsca. Miał ten Stefan sześć tysięcy ludzi od Króla Zygmunta przeciw inkursyom nieprzyjacielskim: Krzysztofowi Strzemeskiemu porucznikowi swemu, Horodenkę darował, że mu Tatarów pobił, i dwóch Murzów znacznych złapawszy, oddał. Piotr starosta Śniatyński najstarszy syn jego, żona jego Eufrozyna Stanisławska kasztelanka Kamieniecka, z którą jednak żadnego sukcessora nie zostawiwszy, w lat 35. przeniósł się na nieśmiertelne życie; jego chęci ku Bogu, dowodem jest konwent OO. Dominikanów w Śniatyniu, dokąd ich pierwszy wprowadził. *Okolski Russ. Flor. fol.* 93. Ku ojczyznie affekt pokazał, kiedy rotmistrzując usarshiej chorągwi w Prusiech przeciwko Szwedom, pod Kamieńcem przeciwko Abazy Baszy, pod Kumejkami, Starczem, Niedźwie-

dziemi łozami przeciwko Kozakom, krwi swojej nie żałował, pochowany w Potoku, zkąd nagrobek jego wypisał *Starowol. in Monum.* ale tam powiada, że zostawił potomstwo, chyba że młodo pomarło. *Potoc. Centur. Vir. fol.* 194. przydaje, że pod Ochmatów pięćset ludzi swoich wystawił; jest w druku jego *Oratio Gratulatoria Vladislao IV. Regi Polon.* 1633. *Antverpiae, in fol.*

Paweł kasztelan Kamieniecki, syn drugi Stefana wojewody Bracławskiego z Mohilanki, mąż wielkiej nauki, której nietylko w ojczystych, ale też i cudzoziemskich nabył akademiach, są w druku dowcipu jego monimenta, 1mo. *Exercitationes Oratoriae lucubratae in secessu Patavino. Venet. in 4to* 1642. *typ. Imbertinis*, które w Padwie na ten czas będąc, przypisał bratu swemu stryjecznemu, Stanisławowi Reverze, na ten czas wojewodzie Podolskiemu. 2do. *Historico Politicus, sive Quaestiones historicae et civiles, ex lib. III. Livii concinnatae, in 24. Cracov.* 1646. 3tio. *Seculum Bellatorum et Togatorum, seu Centuria, clarissimorum Virorum Polonorum et Litvanorum, in 4to Crac.* 1702. 4to. *Moschovia, sive brevis narratio, de moribus, magnae Russorum Monarchiae, in 4to Dantisci* 1670. kędy sam o sobie pisze, że pojmany od Moskwy, trzynaście blizko lat w tej niewoli przepędził; przecież i tam o swojej nie zapomniał ojczyznie, której, kiedy niemógł orężem, przynamniej radą, chciał w złej toni ratować, przyznał mu to Wincenty Gosiewski, podskarbi i hetman Litewski, w Moskiewskiej stolicy także w więzieniu zostający. Po Cudnowskiej wiktoryi, o trochę życia mu niewydarto, chcąc się mścić nad nim klęski swoich, przez brata jego stryjecznego Reverę, w Bazylim Szeremecie, poniesionej. Wyszedłszy z przewlokłej niewoli, posłował do stolicy apostolskiej, *Barwink.* rozrzutną ludzkością, głęboką umiejętnością, serca sobie wszystkich krępując. Pierwsza żona jego Jarmolińska, z tej syn Stanisław. Druga Sołtykowna Eleonora, o którym domu dosyć mi to powiedzieć, że zmarła 1740. Anna monarchini Rossyjska, Iwana Cara Moskiewskiego córka, z Sołtykowny urodzona, rodzonej bratanki tejże Eleonory; z tej były dwie córki, Elżbieta Sobieska chorążyna Halicka, starościna Mierzwicka, Wiktoryna żona, i Anna 1*mo voto* Rzewuska podskarbina nadworna koronna, 2*do* Kunicka podczaszyna Chełmska: synowie zaś, Alexander, Teodor, Stefan, Jakób, Michał, Piotr i Dominik.

Stanisław kasztelan Kijowski, a przedtem Kamieński, syn najstarszy Pawła kasztelana Kamienieckiego: dwa razy ponawiał śluby małżeńskie, pierwszy raz z Zuzanną Szczawińską wojewodzanką Inowrocławską, ta mu urodziła, Ja-

kóba, kustosza Sendomierskiego, i córkę Katarzynę, która temi czasy rządziła klasztor Warszawski panien *ab Adoratione Smi. Sacramenti.* Drugi raz z Eleonorą Rejową podczaszanką Grabowiecką, starościanką Małogoską, z tej miał dwóch synów, Jana i Michała starostę Trembowolskiego, który pojąwszy Maryannę Kącką kasztelankę Krakowską, z niej spłodził trzy córki, jedna z nich młodo umarła, starsza Eleonora poszła za Nakwaskiego podkomorzego Wyszogrodzkiego: druga Urszula jeszcze Panna.

Ta Urszula córka starosty Trembowelskiego poszła za Hieronima Wielopolskiego koniuszego koronnego, starostę Krakowskiego. — Eleonora zaś po śmierci pierwszego męża Nakwaskiego, ponowiła śluby z Potockim starostą Borzechowskim. — *Krasicki.*

Jan kasztelan Bracławski, starosta Smotrycki, starszy syn Stanisława kasztelana Kijowskiego, trzy razy wchodził w kontrakty małżeńskie, pierwszy raz, z Konstancyą Sobieską chorążanką Halicką, z tej zostawuje syna Joachima, córki, Maryannę, i Annę. Drugi raz z Branicką kasztelanką Halicką, z tą *sterilis.* Trzeci raz z Konstancyą Daniłowiczowną starościanką Parczewską, wdową po Małachowskim staroście Smotryckim, z tej syn Teodor, i córki, Barbara i Zofia.

J a n a kasztelana Bracławskiego z *Sobieskiej* córka 1*mo voto* za Tarłem kasztelanem Lubaczewskim, 2*do* za Szembekiem wojewodą Inflantskim bezdzietna: druga siostra zakonnica. Syn z *Sobieskiej* J o a c h i m podczaszy Litewski, starosta Trembowelski, z *Sapieżanki* podskarbianki Litewskiej zostawuje dwie córki: starsza z nich zmówiona z Dominikiem Potockim starostą Szczerzeckim, młodsza za bratem Janem starostą Kaniowskim; z *Daniłowiczownej* spłodził J a n kasztelan Bracławski, syna T e o d o r a starostę Smotryckiego, ten miał za sobą Sapiehy kanclerza wielkiego Litewskiego córkę i z niej potomstwo. — *Krasicki.*

Alexander wojewoda Smoleński, starosta Szczerzecki, drugi syn Pawła kasztelana Kamienieckiego, był wprzód podkomorzym Halickim 1696. potem kasztelanem Kamienieckim, z tego postąpił na Smoleńskie województwo. Mąż powagi i rozsądku wielkiego. Za panowania Jana III. Króla Polskiego, pod Wiedniem przeciwko Turkom, i we wszystkich inszych expedycyach, wojownik sławny. Związał się był dożywotnie 1*mo voto* z Zuzanną Karczewską, kasztelanką Halicką, z której miał syna Tomasza, ale ten lustrując zwyczaje cudzych krajów, młodo umarł w Pradze. Powtórnie zaś ponowił śluby małżeńskie z Teresą Tarłowną kasztelanką Zawichostką, z Kostczanki urodzoną, która zaczęty od męża swego kościół w Siemianowce, wymurowała, ołtarzami i apparatem ozdobiła, i księdza przy nim osadziwszy, prowentem nadała, Pani zawsze z Bogiem złączona. Z tej były dwie córki: Teresa, która sobie zakonne życie obrawszy pod regułą S. Do-

minika, przeoryszą rządziła klasztor Lwowski. Druga Elżbieta Szczuczyna, starościna Wąwolnicka i Wiekszniańska, ta młodo po mężu owdowiawszy, wielu, wielkim i godnym, o jej dożywotnią przyjaźń konkurrentom, złożyła się nieodmienną intencyą służenia Bogu w tym stanie wdowim, jakoż, zaraz z młodych lat zabraną ochotę do chwalenia jego, świątobliwie przykładnem życiem, nabożeństwem, i pomnażaniem się w doskonalsze cnoty, w skutku samym, do dziś dnia, coraz większą wznieca. Jej zaś szczodrobliwości na Boga, pierwszym i oczywistym nie tak świadkiem, jak bardziej dowodem, z nieśmiertelną przed Bogiem wdzięcznością, kollegium nasze Lwowskie, którego jest osobliwsza dobrodzika, i owszem całej naszej prowincyi Polskiej, a druga fundatorka kościoła naszego Lwowskiego, kiedy ten, po zgorzeniu w r. 1734. z ruin jego, pańsko szczodrobliwą podźwignęła ręką, i wieżą jego z muru i kamienia wywyższywszy, miedzią pokryła, z tą, którą teraz widziemy ozdobą, rzadko w Polszcze i indziej widzianą; wewnętrznie zaś, tenże kościół, kosztownie, wysoce doskonałem malowaniem, najpierwszym Rzymskim Bazylikom, w sztuce i piękności nieustępującym, wykształtowała, i cały z ozdobami jego, złotem, aż do zazdrości rażącemi oko, ubogaciła, drogiemi apparatami uposażyła, a dawnością nadpsowane, z gruntu reparowała, i te wszystkie, lubo w zdrowiu i siłach zawsze przysłabszych, prócz industryi w kształcie roboty, i pilnego dozoru, prawie własnej ręki Pańskiej robotą i pracą, kosztowniejsze uczyniła, i niemi napełniony skarbiec i zakrystyą, równem kościołowi malowaniem ozdobiła, rozszerzyła, i ze wszystkiem na nowo, transformowała: dotąd (gdy to piszę) dalsze obmyślająca łaski fundatorka tego przybytku Boskiego, a oraz, swego Pańskiego domu, na wzór pełnego mądrości Salomona, w całości dotrzymująca wspaniałość i nienadwerężoną fortunę Pani, lubo na ubóstwo, klasztory, i różne kościoły, na uboższe wdowy, młodziej i panien szlacheckich edukacyą, a w nich na Boga samego, tak szczodrze rozrzutna, dla siebie tylko samej, przykładnie i świątobliwie oszczędna, kiedy zakazawszy sobie na zawsze, świeckiej w kosztownych strojach pompy, pod ciemnym kolorem jasność godności i Pańskie urodzenie ukrywała, nic nieuważając na przymówki, prędko pełznące światowości kolory, kochających ludzi, w bogate tylko cnót ozdoby duszę przybierała, do których i cały swój dwór pobudzając, codziennie do kaplicy domowej wraz na przykładne nabożeństwo, za usłyszeniem dzwonka, przyuczyła i wprawiła. Z tejże Tarłowny dwóch ten wojewoda zostawił synów. Z których

Józef, starosta Szczerzecki i Czorsztyński, syn pierwszy

Alexandra wojewody Smoleńskiego z Tarłowny; ten zlustrowawszy obcych Państw zwyczaje w Niemczech i we Francyi, różnych języków umiejętnością i sztuk kawalerskich biegłością wydoskonalony, skoro tylko do ojczyzny powrócił, zaraz jej, zdrową radą służyć zaczął, stawając posłem na różne sejmy, i na konwokacyą 1733. po śmierci Augusta III. Króla Polskiego, od którego ofiarowanych sobie wyższych honorów nieakceptował, mogąc snadnie, pierwsze w senacie trzymać. Fundowany od ojca i matki swojej kościół w Siemianowce, to malowaniem, to nagrobkiem matki swojej, i inszemi potrzebami, ozdobił. Zaślubił był sobie w dożywotnią przyjaźń, Konstancyą Morsztynownę, wojewodzankę Inflantską, z której jednę tylko ma córkę Maryannę. 2*do* zaś *voto* wszedł w kontrakty małżeńskie z Pelagią Potocką, córką Jerzego starosty Grabowieckiego, z damą jak wielkich przymiotów pełną, tak wszelkiej pochwały godną: ta mu powiła dwóch synów, Ignacego i Józefa, jeszcze, gdy to piszę, w dziecińPstwie zostających.

Józef starosta Szczerzecki i Czorsztyński, umarł kasztelanem Lwowskim, z *Morsztynownej* córkę wydał za Małachowskiego starostę Wąwolnickiego, pojął potem *Pelagią Potocką* staróściankę Grabowiecką, z której najstarszy syn Ignacy starosta Kaniowski miał *Strzemecką*; drugi Józef starosta Halicki *Wielopolską* wojewodzankę Sendomierską; 2*do* *Lubomirską* wojewodzankę Kijowską. Dominik starosta Szczerzecki trzeci syn Józefa pojął *Potocką* córkę podczaszego Litewskiego z *Sapieżanki* zrodzoną. — *Krasicki.*

Antoni wojewoda Bełzki, starosta Guzowski itd. drugi syn Alexandra wojewody Smoleńskiego, z Tarłowny, był przedtem podstolim w. ks. Litewskiego, z którym tytułem jeździł w legacyi od Augusta II. Króla Polskiego do monarchini Moskiewskiej, Anny Iwanowny, u której (ile krwią blizki) w wielkich był respektach, i od niej kreowany kawalerem Rossyjskiego orderu S. Jędrzeja. Po różnych zaś funkcyach, dla dobra ojczyzny podjętych, wziął województwo Bełzkie od Augusta II. Pan zdrową radą w senacie, i gładkością wymowy, w Polskim świecie, zalecony, ludzkością swoją wielką, i szczodrobliwością na szlacheckie imię, zawołany, dla czego osobliwie uprzywilejowany ich do siebie serca przywiązaniem, i ochotną wolą, popularitatem wielką jemu czyniących zawsze. Marszałkował kapturom ziemi Warszawskiej w roku 1733. po śmierci Augusta II. w którym roku na obronę ojczyzny wystawił z własnej szkatuły chorągiew w ludzi okrytą, i pod władzę najwyższego regimentarza na tenczas Józefa Potockiego wojewody Kijowskiego, oddał. Żyje w dożywotniej przyjaźni z Ludowiką Sapieżanką mar-

szałkowną wielką Litewską, wdową po Wielopolskim staroście Opoczyńskim, Panią świątobliwą i bogobojną, która mu powiła syna jedynaka, Jana starostę Guzowskiego wielkich nadziei potomka.

Jan starosta Guzowski syn Antoniego wojewody Bełzkiego z *Sapieżanki*, złączył się z *Szembekowną* z której syn jedyny Prot pojął księżniczkę *Lubomirską*. — *Krasicki*.

Teodor arcybiskup Gnieznieński, prymas koronny i w. ks. Litewskiego, trzeci syn Pawła kasztelana Kamienieckiego. Z lekka rósł do najwyższych honorów; z Rzymu albowiem przyjechawszy, kędy pod Alemannem i Caregno w kollegium Rzymskiem teologią z wielką pochwałą zakończył; proboszczem Przemyslkim i kanonikiem Krakowskim został, w roku 1699. na biskupstwo Chełmińskie poświęcony, z tego postąpił na Warmińską infułę w roku 1711. z tej 1722. na arcybiskupstwo Gnieznieńskie, przy którem trzymał i opactwo Tynieckie: z prymacyalnej godności, poszedł na drogę szczęśliwej wieczności w roku 1738. wieku swego siedmdziesiątego piątego. Niespracowany w swojej pasterskiej funkcyi infułat, tak dalece, że i w podeszłym wieku, nie ciężko mu było, na jedne kościoły pierwszy kamień zakładać, drugie konsekrować, między któremi nasze dwa, Piotrkowski i Rawski, zwykłemi ceremoniami Bogu poświęcił: nadto, sakramenta administrować, księży ordynować, różnych kilkunastu infułatów konsekrować. Nieprzełamany, gdzie szło o honor Boski i wiarę katolicką, dał tego jawne dowody, to w Toruńskiej na świętokradzców i obrazoborców, sprawie, to na walnym sejmie, gdzie się do Konstytucyi odsądzającej wszystkich dyssydentów, nietylko krzeseł, ale też i urzędów inszych, najwięcej przyłożył; to w Warmji, gdzie pijane chłopstwo, gdy mszcząc się nieurodzaju na ten czas w polu i krescencyi, ukrzyżowanego Chrystusa złośliwie ubiczowało, na ciężką śmierć i ćwiertowanie skazał, i sprawiedliwie ukarał; a na tem miejscu gdzie ten excess popełniony, w Szynwezie kaplicę wymurował, na pamiątkę, z tym napisem: *Paenae*, *non pietatis opus :* to w wielu inszych okazyach. Nietylko zaś ta kaplica, ale wiele inszych przybytków Boskich, z jego Pańskiej na Boga szczodrobliwości stanęło, w Warmji, Krozeński i Norbergski, w Sprimbornie kościół i klasztor OO. Bernardynów, w Warszawie kościół pod tytułem Ś. Krzyża i Domicilium zakonowi naszemu z gruntu, ze wszystkiem piękną architekturą. W Łowiczu kościół i klasztor OO. Bonifratrom wymurował, drewniany i już zbutwiały zwaliwszy. Tamże kościół S. Jana i rezydencye z muru wyprowadził, dla kapłanów laty zgrzybiałych, i affekcyą jaką

do pracy już niesposobnych. Tamże kaplicę Rożańcową i z ołtarzem przy kościele OO. Dominikanów. W Gnieznie kaplicę marmoryzowaną, i nad inne piękniejszą, kędy ciało jego złożone, ostatniego dnia czekać będzie: wieżą tegoż kościoła, blachą pokrył, a przy nim wikaryat albo mansye dla wikaryów murowany dość ozdobny, z jego szkatuły, z ziemi wyprowadzony. Nadto w Starej Rawie i Kocierzowie kościoły drewniane wystawił, innych zaś bardzo wiele, osobliwie kollegiata i fara Łęczycka, które albo reparował, albo nadał, albo się do fabryki znacznie przyczynił, inne w apparaty i srebro ubogacił. Na wieżą OO. Piarom w Łowiczu trzynaście tysięcy wysypał. Przy kollegiacie zaś tamecznej, wikaryat murowany z jego łaski powstał. Krom tego, fabryki jego pamiątki zostały, zamek Łowicki, Pańską strukturą, od pędzla, złota, i piękności szacowny, sala wielka i kaplica domowa, w nim wykształtowane; miasto samo po zgorzeniu w roku 1626. reparował. Pałacu Warszawskiego dla arcybiskupów Gnieznieńskich, reparacya i aukcya sześćdziesiąt tysięcy od niego wzięła, insze od niego restaurowane, osobliwie w Warmji, Helzberski, Zibortski, Reszelski, Wattenberski, Worneteński, Brunsberski, dwa na nowe z gruntu wywiedzione, Bizdorfski, i Szmolejnski. Nietylko zaś na domy Boskie materyalne dochodów swoich nie żałował, ale też i na kościoły ducha ś. to jest ludzi; teologią w szkołach naszych Toruńskich, konwikt na uboższych studentów w Łęczycy przy kollegium naszem i fundował i wymurował. Domum conversorum w Brunsberdze z fundamentu wyniósł, kędy na dwunastu, którzyby z heretyckiej trzody wyłączywszy się, z katolickim się kościołem pojednali, fundacyą uczynił, i coroczną pensyą dla nich naznaczył. Tamże trzynastu ubogich codzień z stołu swego karmił, i co rok zwykł był odziewać; w archidyecezyi zaś Gnieznieńskiej, podczas głodu walnego, ośmset w Łowiczu, dwieście w Skwierniewicach sustentując; jakby im życie dał, ojcem ubogich zasłużył sobie być zawołanym; luboć i inszych czasów, to się miłosierdzie na nędznych w nim wydawało, kiedy nikogo z nich od siebie nie puścił bez wspomożenia, kiedy uboższe Panienki wyposażał, wdowy osierociałe ratował. Dał mu był krom tego Bóg wielkie szczęście w jednaniu rozdrażnionych serc braterskich: heroiczne serce, do ustąpienia krzywd swoich, i łacnego wszystkich uraz darowania, ludzkość i dobroć, którą do siebie serca drugich nęcił; i lubo mu zazdrosna nienawiść, złem udaniem truła estymacyą u majestatu Polskiego, przecież wierność jego ku Panu, niewinność z dobrócią powiązana, nieraz z adwersarzów swoich chwale-

bnie tryumfowała, zawsze się bez zakału najmniejszego pokazała: dla tego wielkich ludzi szacownik, August II. Król Polski, między kompetytorami wielą o prymacyalną godność, jemu ją przysądził, nawet odjeżdżając do Państw swoich dziedzicznych, jego czułości to królestwo powierzał, i nie omylił się na swojej o Teodorze opinji: bo tak dobro ojczyzny swojej delikatnie piastował, że żadnego uszczerbku za jego przezorem nie poniosła, wiele zaś i potężnych na zgubę jej zamachów, wczesnym zabiegiem i głęboką jego radą, odbitych spełzło, tak dalece, że i za żywota jego i po śmierci, nie inszym go tytułem nazywano, tylko wielki prymas: do czego siła mu pomagała powaga jego i estymacya, którą miał u postronnych monarchów, miłość u koronnych synów. Po śmierci jego (którą zdał się sobie przepowiedzieć, mówiąc albowiem przy Królu w senacie, tak zaczął: ostatnia to już mowa moja z tego miejsca) wszyscy infułaci Polscy, dwunastu ich liczono, ciało jego z Warszawskiego pałacu arcybiskupiego wyprowadzali: assystowali licznym komputem inni senatorowie, i urzędnicy, i gmin wielki pospólstwa, i oraz wtenczas serce jego złożone w kościele rezydencyi naszej, od niego fundowanych tamże. Po zejściu tegoż Augusta II. starał się o to najbardziej, żeby było i interregnum spokojne, i elekcya żadną partyą nierozerwana, na to siły swoje, zdrowie i rady łożył, żeby był rozróżnione serca braterskie do zgody ugłaskał, gdy jednak z większą daleko częścią, Stanisława Królem Polskim ogłosił, a wkrótce z nim do Gdańska, unikając cudzoziemskich wojsk potencyi, zabiegł: tam ściśle z innemi oblężony, gdy się to miasto Augustowi III. Królowi poddało, on do Torunia najprzód sciągniony, a potem do Warszawy, gdzie tegoż Króla za Pana uznał; i do uspokojenia ojczyzny siła mu dopomagał. Krom nabożeństwa do ukrzyżowanego Chrystusa, któremu w Łowiczu bogate powiesił pamiątki, szczególniej, do Niepokalanie poczętej Panny affekt się w nim wydawał, za której przyczyną tę łaskę odebrał, że osobliwsze czuł w sobie obmierzienie każdego grzechu; także do Ś. Liboryusza, któremu ołtarz w Łowiczu wystawił, na zawdzięczenie, że go z oczywistej śmierci i nieznośnego bolu kamienia wybawił. Mszą świętą z wielką gotowością zwykł był odprawować, a gdy sam do ołtarzowych tajemnic, dla jakiej racyi, nie przystępował, dwóch a czasem trzech mszy słuchał. Wyjednał u stolicy apostolskiej, aby święto Ś. Wojciecha biskupa, gdy dla świąt Wielkanocnych, według ustawy synodu Piotrkowskiego przeniesione bywa na Poniedziałek pierwszy po Przewodnej Niedzieli, mogło być, choć przeniesione, i z oktawą celebro-

wane, i co do pacierzy kapłańskich, w całem Królestwie Polskiem.

Stefan marszałek nadworny koronny, starosta Lwowski, pułkownik królewski, syn czwarty Pawła kasztelana Kamienieckiego, był przedtem najprzód podkomorzym Halickim, starostą Czerkaskim, dalej krajczym koronnym, toż referendarzem koronnym, pod który czas marszałkował izbie poselskiej, w Warszawie w roku 1724. a gdy się sejm ten do Grodno zalimitował, tamże w roku 1726. a co w nim osobliwszej chwały godna, że po niedoszłych kilku sejmach, doszły pod jego laską skutku pożądanego publiczne obrady, do czego siła mu pomagały, wielka miłość, którą miał u wszystkich, ludzkość nieporównana, wymowy gładkość, experyencya nabyta po różnych sejmach, na które posłował. Szacując sobie tę jego fatygę Król August II. dał mu był województwo Pomorskie, z tego posunął go na Mazowieckie, nakoniec laskę mniejszą koronną oddał, z którą wszedł do grobu we Lwowie w roku 1730. tamże w kościele OO. Dominikanów pogrzebiony, serce zaś jego złożone w kościele naszym Lwowskim, ile że zakon nasz i szczególniej w życiu swoim kochał, i od nieprzyjaznych go bronił Pańską protekcyą: żona jego pierwsza Urszula Bieganowska starościanka Mostowska, z tej córka Urszula zmówiona z Janem Przebendowskim wojewodą Malborskim. Druga żona Konstancya Donhoffówna łowczanka Litewska, starościanka Starogrodzka, owdowiała po Wielhorskim podkomorzym Włodzimierskim, ale się to małżeństwo rozeszło. Trzecia Teresa Kącka kasztelanka Krakowska, Pani u wszystkich estymacyi wielkiej, i rozsądku, z której są dwaj synowie, Joachim starosta Lwowski, posłował do Ludwika XV. Króla Francuzkiego w roku 1733. od osierociałej Rzeczypospolitej, po śmierci Augusta II. Króla Polskiego, z notyfikacyą śmierci tegoż Króla, zlustrował w tym czasie Francuzkie, Włoskie, i Niemieckie kraje, posłował na sejm walny Warszawski 1738. na którym deputowany był do pisania Konstytucyi. Ten dotąd młodzianem żyje, i Ignacy starosta Luchowski, z którym tytułem, lubo jeszcze minorennis, podpisał elekcyą Augusta III.

Ten Ignacy cześnik koronny starosta Gliniański 1*mo* z *Sułkowskiej* zostawił syna Alexandra ten pojął *Czapską* wojewodziankę Malborską, i córkę, ta pierwszym związkiem złączona z Sołłohubem, powtórnie z Brühlem generałem artylleryi koronnej. 2*do* z *Dzieduszyckiej* tegoż potomstwo, Mikołaj tego żona *Borzęcka* Maryanna podstolanka koronna i córka Czacka podczaszyna koronna. — *Krasicki.*

Michał podstoli Litewski, syn piąty Pawła kasztelana Kamienieckiego, z sejmu 1703. deputatem naznaczony do

boku królewskiego, dla obrady, *Constitut. fol.* 15. miałci wprawdzie żonę, atoli żadnego sukcessora nie zostawił, fundator kollegium naszego Nowogrodzkiego w Litewskiej prowincyi z tąż żoną, która była Duninowna, wdowa po Unichowskim. Dominik syn szósty tegoż, pułkownik królewski, umarł w młodym wieku. Jakób starosta Czehryński, siódmy syn tegoż, żona Katarzyna Bielińska marszałkowna wielka koronna: i ten bezdzietny młodo świat pożegnał.

Piotr wojewoda Czerniechowski, starosta Czyrkaski, Mostowski, i Tyszowiecki, ósmy syn Pawła kasztelana Kamienieckiego, był wprzód kasztelanem Bełzkim, przeniósł się na lepszy żywot w roku 1726. Miał za sobą 1*mo voto* Dąbską kasztelankę Biecką, wdowę po Donhoffie łowczym Litewskim, i Sierakowskim kasztelanie Bełzkim, ale z nią potomstwa nie było, 2*do voto* pojął Katarzynę Chodorowską podkomorzankę Lwowską, która pierwej żyła z Antonim Stamirowskim podstolim Lwowskim, starostą Mostowskim; z tej było córek sześć, z których Eleonora wydana za Szaniawskiego łowczego Litewskiego, starostę Sochaczewskiego, 2*do voto* poszła za Grodzickiego starostę Mostowskiego. Maryanna zakonne sobie życie obrała u Panien Sakramentek we Lwowie, Elżbieta, Teresa, Magdalena i Joanna, z tych dwie zakonnicami zostały S. Dominika we Lwowie, trzecia wizytką w Krakowie, czwarta wydana za Macieja Koźmińskiego, kasztelana Poznańskiego, a potem wojewodę Kaliskiego, w rok po ślubie umarła: zostawiwszy mu syna jedynaka Teodora. Pochowana pompatycznie w kościele naszym Poznańskim.

Jan wojewoda Bracławski, trzeci syn Stefana wojewody Bracławskiego z Mohilanki, mąż rycerski, atoli w owej nieszczęśliwej pod Grodkiem naszych porażce, w niewolą z Bałabanem wzięty, i nieludzko traktowany, z którego jednak nieszczęścia męztwem Piotra Potockiego wojewody Bracławskiego, na wolność był windykowany. W roku 1661. komissarzem go naznaczyła ojczyzna do pogranicznych dyfferencyi od Wołoch. *Constit. fol.* 26. Żona jego Teresa Cetnerowna kasztelanka Halicka; córka Teresa, najprzód Jana Gnińskiego wojewody Bracławskiego, po nim Tomasza Zamojskiego ordynata, synowie dwaj, Dominik kanonik Wileński, umarł przed rokiem 1685. *Załuski różne mowy f.* 43.

Stefan wojewoda Bełzki, a przedtem łowczy, dalej strażnik koronny, syn Jana wojewody Bracławskiego z Cetnerowny, wielkiego serca i męztwa kawaler, po dwakroć śluby małżeńskie ponawiał. Pierwszy raz z Anną Charlęską, miecznikowną Wołyńską, wdową po Mikołaju Sapieha wojewodzie Bracławskim, ale z tą żadnego niemiał potomstwa. Drugi

raz z Anną Sieniawską wojewodzanką Wołyńską hetmanowną polną koronną, ta mu powiła trzy córki, Teofilę, Teresę, i Magdalenę: Teofila żyła 1*mo voto* z Jerzym Warszyckim wojewodą Łęczyckim ale bezpotomnie, 2*do voto* z Opalińskim Wojciechem starostą Bolechowskim. Syna zaś tylko jednego, Mikołaja, starostę Kaniowskiego, dziedzica na Buczacu, Horodence, Gołogorach, i innych wielu włościach; zasiadał niedawnym czasem, deputatem w trybunale koronnym. Ten dotąd bezżenny żyje. Umarł ten wojewoda 1726. z pięknem do śmierci przygotowaniem.

Familia hr. Potockich *Pilawitów*, dziś tak jest w Polszcze rozrodzoną, iż ciężko a może nawet niepodobnem jest wszystkich dokładne wywieść genealogie: — wszyscy pochodzą od Sulisława (III.) kasztelana Sendomierskiego w r. 1217. jednego, z ośmiu synów Alexandra (II.) a wnuka pierwszego z Pilawitów Zyrosława (I.) regimentarza Bolesława Kędzierzowego i Kazimierza Sprawiedliwego. Od tegoż Sulisława poźniej wiele rozrodziło się gałęzi Potockich Pilawitów, z tych kładziemy tu linią kilku żyjących dziś familji, mając nadzieję, że poźniej i innych genealogie umieścić będziemy wstanie. — IV. Alexander Potocki, jeden z sześciu synów Sulisława, *Copiarum Ductor*, zostawił syna imieniem: — V. Jana, na *Potoku* stolnika dworu Elżbiety żony Karola Króla Węgierskiego w roku 1330. ten zabił buntownika Tachiana, zostawił syna imieniem: — VI. Włostko, dziedzica na *Potoku* kasztelana Wiślickiego, w roku 1366. podpisany na przywileju Jędrzejowa, oraz w roku 1368. miasta Krakowa, tego syn imieniem: — VII. Jakób, kasztelan Radomski roku 1398. zostawił syna imieniem: — VIII. Bernard, *Copiarum Ductor* w roku 1435. zostawił synów, z tych — IX. Maciej, chorąży Krakowski 1415. z *Psarskiej* zostawił syna imieniem: — X. Jakób, marszałek dworu Zygmunta Augusta 1545. tego z *Koźmińskiej* syn: — XI. Mikołaj, generał ziem Podolskich i regimentarz 1615. r. z *Czermińską* miał syna imieniem: — XII. Andrzeja, kasztelana Kamienieckiego, tego z pierwszej żony Zofji z *Piaseckich* syn imieniem: — XIII. Stanisław Rewera Potocki hetman wielki koronny 1667. z pierwszej żony dwóch synów z *Kalinowskiej* zostawił jednego syna imieniem: — XIV. Andrzeja hetmana polnego 1687. z pierwszej żony Anny z *Rycińskich* zostawił synów, z tych: — XV. Józef, Potocki hetman wielki koronny 1717. r. z pierwszej żony Wiktoryi z *Leszczyńskich* zostawił jednego syna imieniem: — XVI. Stanisław, wojewoda Poznański z drugą żoną Heleną *Zamojską* miał potomstwo z tego: — XVII. Józef krajczy koronny i Wincenty (o tych wszystkich obszerniej stoi wyżej). — XVIII. Potomstwo Józefa z *Ossolińskiej* Jan, i Seweryn, a Wincentego z Urszuli *Zamojskiej* wojewodzanki Podolskiej syn Franciszek. — XIX. *a.* Synowie Jana z *Lubomirskiej* Alfred i Arthur, a z Konstancyi *Potockiej* dziś hr. Raczyńskiej Bernard. — *b.* Syn Seweryna z *Sapieżanki*, Leon i córki cztery. — XX. *a.* Alfreda z Józefy ks. *Czartoryskiej*, syn Franciszek i dwie córki. — Arthura z *Branickiej* syn Adam.

— *b.* Leona z *Gollowinówny* syn Seweryn i córek trzy. — *Z dokumentów familijnych.*
Patrz w dodatku w Tomie X.

Potocki *herbu Śreniawa*, w Krakowskiem województwie. Jerzy Potocki podczaszy Chełmski, z Krakowskiego województwa komissarz od skonfederowanych, pokój nad Pilcą z królewskiemi zawarł, w roku 1666. *Kochow. Climac. III. lib.* 2. umarł sędzią ziemskim Krakowskim. N. miał za sobą Zofią Piotra Brzechfy podkomorzego Wendeńskiego córkę. Wacław podczaszy Krakowski z sejmu 1683. komissarz do granic Szląskich, *Constit. fol.* 12. umarł 1693. Są w druku te jego książki, 1mo. *Zaciąg pod chorągiew starą, tryumfującego Jezusa, in 4to* 1680. *Varsaviae*, to jest historya Męki Jezusowej, rythmem Polskim opisana. 2do. *Poczet herbów i Szlachty Korony Polskiej i W. Ks. Litewskiego, in fol.* 1696. *Cracov.* wierszem autor opisuje początki każdego herbu, alludując do herbów w różnych materyach, przy każdym herbie rejestr kładzie szlachty tego herbu, tak jako przeczytał w Okolskim. 3tio. *Argenida z Barklawiusza przetłómaczona Polskim wierszem, 2da editio Lipsiae* 1728. syn jego podczaszy Krakowski, miał za sobą Rościszewską, z której córka jego, 1*mo voto* była za Adryanem Bełchackim kasztelanem Bieckim, starostą Lipnickim, 2*do* za Jakóbem Rybińskim wojewodą Chełmińskim, 3*tio* za Jakóbem Duninem referendarzem koronnym, 4*to* za Antonim Morsztynem wojewodą Inflantskim, syn zaś jego w wojsku cudzoziemskiem Polskiem, znacznej szarży. N. miał za sobą Katarzynę Morsztynownę.

W roku 1778. Paweł Potocki scholastyk Łucki. — Na Ukrainie trzech braci: Ezechiel sędzia pograniczny miał za sobą *Trypolską* i z nią potomstwo. — Stanisław i Jan bezżenni. — *Przypisy Krasickiego.*

Potocki *herbu Szeliga*, w Sieradzkiem województwie. Jana Potockiego wspominają księgi grodzkie Opoczyńskie w roku 1559. i 1574. r. Stanisław, Marcin i Adam w Sieradzkiem podpisali elekcyą Władysława IV. Piotr w Wieluńskiem 1674.

W r. 1778. Józef Potocki kasztelan Kozienicki. — *Krasicki.*

Potrykowski *herbu Drogomir*, w Mazowieckiem województwie, to o nich świadczy *Paprocki*, że w wielu okazyach z poganami męztwem swojem wsławieni; przecież w samem województwie Mazowieckiem jest kilka domów tegoż imienia, dla tego trudno mi rozeznać, kto z nich, do którego herbu należy.

Potrykowski *herbu Odrowąż*, tego był herbu Jan Potrykowski archidyakon Chełmiński, który fundował wotywę

30*

o Ś. Trójcy w Chełmży, i szpitale w Lubawie, Chełmży, i Grudziądzu, prowentami corocznemi uposażył: tamże w Chełmży ołtarz Najśw. Matce wystawił, przed którym pochowany, z tym herbem; przeniósłszy się na inszy świat w roku 1682. N. Potrykowski miał za sobą Małgorzatę Śmiotanczankę.

Potrykowski *herbu Paprzyca*, piszą się z Potrzykoz, w województwie Mazowieckiem, a niektórzy z nich osiedli i na Podolu: z Szląska ta familia do Polski weszła; i gdy przeciwko Prusakom, poganom na ten czas, męztwa swego dali próbę, od książąt Mazowieckich w Czerskiej ziemi dobrami nadani. Derszław Potrykowski w roku 1460. legacyą sprawował do Genueńczyków, synowie jego: 1. Derszław podkomorzy Lwowski, 2. Bartłomiej rotmistrz, 3. Mikołaj cześnik Czerski, żona jego Jadwiga Oczoszalska, z której syn Stanisław, tego zaś dwóch synów było, Mikołaj i Janusz; Mikołaj spłodził Krzysztofa i Bartłomieja, od których byli sukcessorowie dziedzice na Potrzykozach, Lipie, Wolka, Bejkowo. Janusz zaś zostawił synów, Marcina, Jędrzeja i Stanisława. Z tych Marcin miał synów, Jana, Pawła, i Seweryna. Jędrzej, Jana walecznego męża przeciwko Tatarom i Turkom, tego z Małgorzaty Śmiotanczanki chorążanki Podolskiej, córka Ewa, Joachima Błońskiego herbu Bibersztein małżonka, i syn Marcin, mąż rycerski, atoli młodzianem umarł. Stanisław zaś z Boguskiej sędzianki Rawskiej herbu Rawicz, zostawił Bronisława, który w Moskwie poległ, Marcina, Adama, Piotra, którzy także w różnych okazyach życie dla ojczyzny położyli. Janusza, tego z Całowańskiej syn Paweł S. T. D. et J. U. archidyakon i officyał Pułtuski, kanonik Płocki i Poznański, kustosz Kruświcki, kościołowi i Rzeczypospolitej dobrze zasłużony, był na Colloquium Toruńskiem z Dyssydentami 1645. *Acta Colloq.* i deputatem na trybunał koronny, i Waleryana podkomorzego Rożańskiego, z tym tytułem wspominają go *Konstytucye* 1647. *fol.* 33. i 1653. kiedy deputatem zapisany na trybunał skarbowy, *Constitut. fol.* 2. i do pisania Konstytucyi, *fol.* 48. i 1661. *fol.* 59. i 1667. pod który czas posłował na sejm, *Constit. fol.* 18. Alexandra męża walecznego, który w różnych okazyach dzielnie na Tatarów i Wołochów nacierając, padł trupem, niewiem czy nie tego Alexandra żona była Helena Oleśnicka, z której córki, Anna Jarzynina i Teofila Hulewiczowa, i syn Jan, ten z Lukrecyą Radecką, spłodził syna Adama i córkę Teofilę: *Geneal. Olesnic.* Arnolfa, który z Nieborowskiej herbu Prawdzic, Katarzyny, pisarzowny ziemskiej Sochaczewskiej, miał syna Jana i sześć córek, ten

Jan z Agnieszki Pikarskiej podstolanki Czerskiej herbu Półkozic zostawił Mikołaja, Stefana, Zacheusza i Waleryana, z których dwaj ostatni żyli w zakonie Kaznodziejskim. N. miał za sobą Maryannę Kołakowską, z której synowie, Daniel, Stanisław, Jan, Piotr, Wojciech, i córka Zofia. *Geneal. Oleśnic.* Hieronim najprzód stolnik 1685. deputat do kwarty Rawskiej, *Constit. fol.* 10. dalej chorąży 1696. potem zaś podkomorzym Rożańskim obrany w roku 1706. pod Chocimem pierwszy z chorągwią Marcina Kąckiego na obóz Turecki uderzył. Anna podkomorzanka Warszawska, Wiktoryna Godlewskiego łowczego Nurskiego małżonka. Kazimierz kanonik Kijowski, proboszcz Rawski 1692. r. Krzysztof pisarz dekretowy i Kazimierz 1674. Jędrzej prałat Łucki, pleban Drohicki, pierwszy naszych OO. wprowadził do Drohiczyna.

W r. 1778. Michał Potrykowski komornik graniczny Warszawski. — Józef komornik ziemski Warszawski. — *Krasicki.*

Potrykowski *herbu Półkozic*, w województwie Rawskiem. Wawrzeniec Potrykowski pisarz ziemski Sochaczewski, komissarz z sejmu 1647. *Constit. fol.* 30. Krzysztof w województwie Wileńskiem 1632. r. N. była za Stanisławem Kaskim. Paweł Zaleski Potrykowski 1704. Arnolfa wspomina *Okol. tom. 2. fol.* 512. Zuzanna była za Bogusławem Ładą.

Potulicki *herbu Grzymała*, bez męża zbrojnego, w Wielkiej-Polszcze. Stanisław z Potulic kasztelan Miedzyrzecki 1504. podpisał dekret Alexandra Króla, u *Karnkowskiego de Primatu.* Jan kasztelan Rogoziński, żona jego Katarzyna Opalińska, kasztelanka Miedzyrzecka. Mikołaj z Chodziesza Potulicki, (bo się jedni, z nich pisali, drudzy z Złotowa, według świadectwa *Paprockiego)* od którego Zygmunt I. Król Polski, za złotych tysiąc sześćset, odkupił z zastawy niektóre wioski, do starostwa Rogozińskiego należące, o czem czytałem list tegoż Króla *in MS. Petricov.* tenże to potem sam zda mi się Mikołaj, w roku 1544. był wojewodą Brzeskim Kujawskim, jako się podpisał na liscie Zygmunta I. u *Nakiel. in Miechov. f.* 717. prawdać że go niektórzy Radziejowskim podrukowali, inni Chodziewskim, inni z Potulic, jakom mówił w pierwszym tomie, atoli że był z tego domu, i ztąd poznać, że z Chodziesza się pisał. Piotr, najprzód kasztelan Przemęcki, z którym tytułem posłował w roku 1577. do stanów Pruskich, *Biel. fol.* 752. zkąd powróciwszy, wziął województwo Płockie, z tego przesiadł się na Brzeskie Kujawskie, nakoniec na Kaliskie, jakom dowodził w pierwszym tomie, żona jego Urszula Lwowska Ostrorożanka, kasztelanka Kowalska, *(Paproc.* nie Kowalska, jak omylnie podtrącił *Okolski)* z tą wziął Sierpc i Sarnów na Dobrzyńskiej ziemi,

a po śmierci Jana z Służewa wojewody Brzeskiego Kujawskiego, nietylko że wziął krzesło, ale też jako po wuju swoim, wszystkie ojczyste dobra. *Historya naszego kollegium Poznańskiego* powiada, że żona tego Piotra wojewody Płockiego, ale herezyą zarażonego, była Anna z Gzowa, prawowierna katoliczka 1577. r. syn jego Jan, w roku 1587. ucząc się w Padwie, podał do druku, *Theoremata Philosophiae naturalis, Benedicti Bugneri, Patavii ad disputandum proposita;* synowie jego, kasztelan Kamiński, i drugi kasztelan Rogoziński. Kasper, Jan i Jędrzej, Potuliccy, z ojczystego miasteczka Chodziesza herezyą rugowali, co o nich z pochwałą wspomina, *Cichoc. Alloq. Osecen. l. 2.* N. była za Krzysztofem Kościeleckim kasztelanem Inowrocławskim, Maryanna za Józefem Działyńskim, N. za Jędrzejem Lipskim miecznikiem Poznańskim. N. za Samuelem Czarlińskim, ale *sterilis.* N. za Rozrażewskim kasztelanem Poznańskim, a po tego śmierci, za Ludwikiem Wejcherem podkomorzym Chełmińskim, *MS. Konopatsc. de Famil. Pruss.* Stanisław podkomorzy Poznański, syn Piotra wojewody Kaliskiego, żona jego Zofia Zbąska herbu Nałęcz, fundatorka Panien zakonnych S. Benedykta w Sierpcu, żyła jeszcze 1630. z tej był syn Jan, który 1*mo voto* miał za sobą Witosławską, ta mu powiła dwie córki, Katarzynę zakonnicę S. Benedykta, ksienią w Sierpcu obrana 1651. i Urszulę, wydaną za Maxymiliana Miaskowskiego, kasztelana Krzywińskiego; 2*do voto* miał za sobą Wejherownę wojewodzankę Chełmińską, z której Jan i Ernest synowie. Anna, córka tegoż Stanisława podkomorzego Poznańskiego, rządziła klasztor Panien Benedyktynek w Sierpcu, życie to śmiertelne skończyła w r. 1647. *Luc. Paproc. Łaski Cudowne fol.* 28. N. Potulicka dziedziczka na Pniewie miasteczku i Jankowicach, najprzód żyła z Janem Opalińskim wojewodą Poznańskim, po nim za rodzonego wujecznego brata, i za siostrzeńca także rodzonego męża swego, poszła, za Jędrzeja Grudzińskiego wojewodzica Kaliskiego, którego, rodzona siostra męża jej pierwszego, urodziła, ją zaś Grudzińska, rodzona siostra Zygmunta wojewody Kaliskiego ojca jego, o czem takie wiersze napisano. „Wujenką, siostrą, żoną mojemu mężowi, siostrzenica synową zostawszy wujowi, matki męża bratową, przez me stanowienie, wywróciłam na nice samo przyrodzenie. Jeźli dziatek narodzę, to moi synowie, ojcu będą siostrzeńcy, a mnie bratankowie. On im ojcem i wujem, ja matką zostawszy, będę przecię i ciotką, krew ze krwią zmięszawszy.“ — N. miał za sobą Czapską. Jan Jakób wojewoda Brzeski Kujawski, starosta Borzechowski, posłował na konwokacyą 1696. r. jest

w druku, jego *Historya o rewolucyi Królestw Szwedzkiego i Duńskiego, in 8vo* 1701. luboć do niej imienia swego nieprzypisał. Co zaś *Braun de Scriptor. Polon. fol.* 226. pisze, że tę książkę napisał z okazyi rewolucyi Szwedzkiej w Polszcze, i detronizacyi królewskiej, w tem się dużo pomylił, bo ta detronizacya nierychło po r. 1701. którego tą książka na świat wyszła, nastąpiła; ale ani Szwedów w tym roku w Polszcze jeszcze nie było; zszedł z tego świata 1726. Pan wielkiego rozsądku, niemniejszej nauki. Miał brata swego rodzonego, od którego syn Józef wojewoda Czerniechowski, który umarł 1734. posłował na sejm 1724. miał za sobą Tarłownę starościankę Pilznieńską, wdowę po Przebendowskim kasztelanie Elbląskim. N. Łukasza Dąmbskiego małżonka.

Siostry tegoż Józefa, Maryanna za Działyńskim, druga Katarzyna 1*mo voto* była za Samuelem Czarlińskim. 2*do voto* za Lipskim. 3*tio voto* za Dąbskim kasztelanem Brzeskim Kujawskim, z tej została córka jedna, 1*mo voto* Skoraczewska. 2*do voto* Moszyńska. Rzeczony Józef Potulicki wojewoda Czerniechowski, 1*mo voto* z Zofią *Działyńską* starościanką Kiszewską spłodził córkę Ewę, która została sakramentką w Warszawie, na imię jej Kazimira: i syna Alexandra Hilarego starostę Borzechowskiego, zmarłego roku 1780. który był *binubis*. Najpierwej z Teofilą z *Działyńskich Szołdrską* starościną Łęczycką wdową, z tą się rozwiódł. Powtórnym związkiem miał Eleonorę z *Potockich* 1*mo voto Nakwaską* kasztelanową Rawską, z tą spłodził syna jednego Michała. — Tenże Michał hrabia Potulicki kawaler orderu S. Stanisława, mąż przy wielkich talentach pełen dobrych przymiotów, z ludzkości i dobroci serca wszystkim współ obywatelom przyjemny, i swej ojczyznie przychylny, wszedł w śluby małżeńskie z Elżbietą *Wodzicką*, z charakteru duszy i rozmaitych cnót chwalebną, Eliasza Wodzickiego starosty Krakowskiego, męża dobrze zasłużonego w ojczyznie, i z Ludwiki *Wielopolskiej* chorążanki koronnej małżonków spłodzoną córką, z którą zostawił potomstwo, synów trzech: Jana Kantego, Kaspra, i Kazimierza; i córki dwie: Józefę i Urszulę. — Wzwyż wspomniony Józef Potulicki wojewoda Czerniechowski, 2*do voto* z Elżbietą *Tarłowną* starościanką Pilznieńską, wdową po *Przebendowskim* kasztelanie Elblągskim spłodził córkę Józefę, która poszła za Jana Dembowskiego starostę Będzińskiego, z tą tenże Dembowski spłodził syna Alexego, który wszedł w śluby małżeńskie z Ludwiką *Szembekowną* generałowną 1797. r. potem zmarłą, i córkę Florentynę Dembowską Jana Ossolińskiego starosty Drohickiego małżonkę. — *Heraldyka Wielądka.*

Potworowski *herbu Dębno*, w Kaliskiem województwie. Dobrogost Potworowski, sędzia ziemski Kaliski, poseł na sejm Lubelski 1569. podpisał unią Litwy z Koroną, *Constit. fol.* 171. z tegoż sejmu naznaczony do dystrybuty pieniężnej, *Constitut. fol.* 183. wspomina go *Bielski fol.* 643. *Paprocki zaś fol.* 226. N. Potworowskiego sędziego Ostrzeszowskiego, którego córka była za Jakóbem Dzierżanowskim.

Jerzy marszałek izby poselskiej 1569. Paweł, do fabryki kollegium naszego Kaliskiego, siła się przyłożył 1588. N. była za Janem Kobierzyckim. Jędrzej pisarz grodzki Wschowski, z sejmu 1683. komissarz do granic od Szląska. *Constitut. fol.* 13. Jan kanonik Gnieznieński, proboszcz kollegiaty Łowickiej, archidyakon i officyał Kaliski, deputat na trybunał koronny 1681. i 1686. N. miał za sobą Rejownę.

Powalski *herbu Rogala* w Prusiech. O tych wyraźnie pisze *MS. o Familiach Pruskich.* Piotr Powalski Lewalt z Pomorskiego województwa poseł na konwokacyą 1648. r. Marcin sędzia Mirachowski, miał za sobą Katarzynę Konarską wojewodzankę Malborską, pierwsza zaś żona jego Ciecholewska, z której córka Gertruda, 1*mo voto* żyła z Gissą starościcem Borzechowskim, 2*do* z Remigianem Łąckim herbu Jelita, sędzią ziemskim Tczewskim, on zaś urodzony był z Pierzchowny. Stanisław rotmistrz królewski 1653. *Constitut. fol.* 31. Brat Marcina, Piotr sędzia ziemski Tczewski, syn jego Remigian, sędzia ziemski Człuchowski. Alexander sędzia ziemski Świecki 1680. Jan sędzia kapturowy 1697. r. N. była za Pierzchą. Franciszek cześnik Inflantski 1699. r. drugi Franciszek i Samuel. N. w Pisienicy, miał za sobą Zakrzewską von Felden, którego syn pojął Łosiownę kasztelankę Rypińską; Franciszka, jest w druku *Książka jego o Trybunale Koronnym* 1669. *Gedan. in 4to.* Jan poseł na sejm 1724.

Powała *herb*, patrz **Ogończyk**, com tam i o herbie tym pisał, i o familji. Kładę tu tych, którzy pod imieniem Powałów kwitnęli. Piotra Powałę zakonu Kaznodziejskiego, biskupa Kamienieckiego, kładą śmierć na rok 1298. *Sever. in Vita S. Hyacin. lib.* 1. *cap.* 23. *Ruszel in Tryumf. fol.* 21. i że sześć lat siedząc na tej katedrze, a z Rzymu powracając, na drogę wieczności przeszedł. *Okolski zaś in Russ. Florida fol.* 59. pisze o nim, ale w r. 1302. że żył, powiada: jam dowodził w pierwszym tomie, ża Kamienieckich biskupów jeszcze w tym wieku nie było, Kamińskim to mieli mówić ci autorwie; i tu się jednak nie utrzyma przy tej infule, chyba przy suffraganji Kmińskiej, jako pisze *Micrelius* i inni. Mikołaj Afri Powała biskup Chełmiński, zakonu Kaznodziejskiego, umarł 1325. wprawdzieć *Joannes Leo w historyi swojej Pruskiej*, i wzmianki o nim nieuczynił, ale po Henryku biskupie Chełmińskim, zmarłym w roku 1311. zaraz Ottona sukcessora jego położył, i powiada, że ten Otto umarł 1322. po nim wstąpił Jakób, atoli o Mikołaju Powale, piszą, *Grodzicius i Severinus in Vita S. Hyacin. Bzovius in Propag. Posselius Histor. Polon. Pruth.* że był

penitencyarzem Jana XXII. Papieża, że dobra kościoła Chełmińskiego, które sobie przywłaszczyli byli krzyżacy, nazad odzyskał, że w Gdańskiem kościele OO. Dominikanów pochowany, którego nagrobek wypisał *Severinus i Ruszel in Tryumf fol.* 21. Powała starosta Podolski, jeszcze przed Spytkiem Melsztyńskim, wojewodą Krakowskim, objął w rządy imieniem królewskiem tę prowincyą, jako wspomina *Długosz* pod rokiem 1451. zkąd wnoszę, że kwitnął ten Powała koło roku 1386. ile że Melsztyński po nim wziąwszy ten urząd, trzymał go w roku 1396. Jan Powała stolnik Sendomierski 1436. u *Łask w Stat. fol.* 140. Mikołaj Powała z Taczowa, i Sasin z Wichucza Powała, w potrzebie pod Grunwaldem z Krzyżakami, pod chorągwią królewską mężnie stawali, *Biel. fol.* 295. tenże potem Mikołaj był podkomorzym Sendomierskim w roku 1436. w którym jeździł w poselstwie od Króla Władysława III. do Zygmunta Cesarza, z strony małżeństwa z wnuczką Cesarską. *Dług. Biel. fol.* 353. *Cromer lib.* 21. ale ta rzecz na inszy czas odłożona. Tenże sam Mikołaj z Taczowa podkomorzy, hetmanił wojsku Bolesława książęcia Mazowieckiego, przeciwko Litwie, za Kazimierzem książęciem Litewskim, luboć do batalji nie przyszło, *Długosz* pod rokiem 1444. *Cromer lib.* 21. *Biel. fol.* 376. Tenże sam rozumiem Mikołaj (ale się z Magnuszowa podpisał) podkomorzy Sendomierski, na liscie Kazimierza Króla 1451. u *Łask. w Stat. fol.* 82. był wprzód stolnikiem Sendomierskim 1428. u *Paproc. na liscie Jagiełła Króla fol.* 54. i u *Nakiel. fol.* 432. *) Jędrzej z Lubinia Powała, sekretarz Jagiełła Króla, u niego w wielkich respektach 1431. *Długosz.* Mikołaj z Słupowa Powała, w okazyi pod Koronowem z Krzyżakami mężnie sobie poczynał, jako go chwali *Wapowski*, *Biel. fol.* 307. Paweł z Grabowy Powała, biskup Chełmski, pod Warną z Władysławem Królem Polskim i Węgierskim żołd prowadząc, mężnie się z Turkami potykał, wszakże po przegranej batalji, i on się był w niewolą Turecką dostał, z której dziwnym sposobem, z niektóremi innemi wyszedłszy, u Kazimierza potem Króla Polskiego, dla swojej dzielności i stateczności, łaskę znalazł, od którego, gdy sobie stan duchowny obrał, na biskupstwo Chełmskie był wywyższony w roku 1464. *Biel. fol.* 435. *et* 381. *Cromer lib.* 21. *lib.* 25. *lib.* 29. *Nakiel. in Miechov. fol.* 515. przydaje o nim, że za konsensem Piusa II. Papieża, trzymał oraz Pa-

*) W roku 1436. Jan Powała stolnik Sendomierski podpisał pokój Brzeski. — *Cod. Dipl. Vol. IV. fol.* 133. — *Przypisek Krasickiego.*

rochią w Brześciu Kujawskim. *Piechowski in Vitis Episc. Chełmensium* powiada, że katedrę swoję z Chełma, przez różne nieprzyjacielskie inkursye, spustoszonego, chciał był do Rubieszowa przenieść, i już na to konsens otrzymał od Kazimierza Króla, atoli to do skutku nie przyszło; poświęcił w Sienicy kościół, od Mikołaja z Wojsowic kasztelana Zawichostkiego, ochmistrza dworu królewskiego, dziedzica na Sienicy, wystawiony, a potem rządząc dyecezyą swoją wytworną roztropnością, poszedł po zapłatę pasterskiej funkcyi w roku 1479. *Biel. fol.* 472. Maciej z Topoli Powała, biskup Żmudzki, wstąpił na tę godność 1464. zszedł z niej 1471. *Długosz, Cromer lib.* 27. Mikołaj Powała, o którym *Miechov. lib.* 4. świadczy, że z Piotrem Odrowążem wojewodą Ruskim, w Wołoszech wiele dokazując, tamże życie swoje dla ojczyzny położył.

Powczowski *herbu Jastrzębiec*, w Sendomierskiem województwie.

Powęski, w Mazowieckiem województwie, (czyli jako inni chcą) **Pawęski.** Z tych Jan Powęski, ten gdy się często uskarżał na Janusza książęcia Mazowieckiego, o krzywdy sobie poczynione, książę żartem wymówił: Nie trzeba by cię zwać Powęskim, ale Skargą; usłyszeli to dworscy książęcy, i nie inaczej go zwali tylko Skargą; które imię i na potomkach jego dziedziczyło; wszakże drudzy z tejże linji idący, przy dawnym swoim Powęskich nazwisku zostali, jako Jan Powęski burgrabia Krakowski, który nowicyatowi naszemu Krakowskiemu, sześć tysięcy zapisał w roku 1638. umarł w Zielenicach. Wojciech Powęski miał za sobą Domaniewską, córkę vicesgerenta Krakowskiego, z tej córka była za Remigianem Rzeszowskim. *Baran.* Piotr Skarga z ojca Michała, z matki Anny Świętkowskiej urodzony, i od nich pobożnie wychowany, w Grodku najprzód Mazowieckim, aż do siedmnastu lat życia swego, w naukach postępował, a potem w akadedemji Krakowskiej, bystrego dowcipu, i statecznej pracy przyłożywszy, we dwie lecie zaraz wziął *Primam Lauream.* Jędrzej Tęczyński kasztelan Krakowski, przypatrzywszy się jego przymiotom, i skromnym obyczajom, do dworu swego wezwanemu, dozór syna swego Jana, na ten czas w Wiedniu się uczącego, zlecił; co on z niemałą pochwałą i ukontentowaniem tego senatora wykonał: Powróciwszy z Wiednia, i z dworskiej się usługi wyprzągłszy, duchowny sobie stan obrał. Od Pawła tedy Tarła, arcybiskupa Lwowskiego, na subdyakona poświęcony, gdy ten godny infułat osobliwsze w nim postrzegł do Kaznodziejstwa i opowiadania słowa Bożego talenta, lubo jeszcze nie kapłanowi, kazał w katedrze

Lwowskiej do ludzi kazania miewać, które widząc jaki skutek brały w sercach słuchaczy, wkrótce go i na kapłaństwo ordynował, probostwo przytem Rohatyńskie, a dalej i kanonią Lwowską katedralną wziął, w nagrodę żarliwości swojej. Wszakże widząc Piotr, jak mu na wielkiej mogło być przeszkodzie do funkcyi Kaznodziejskiej, Rohatyńskie beneficium, wyzuł się z niego dobrowolnie; tak się ułacniwszy, cale się na zbawienny dusz ludzkich połów udał, nietylko na kazaniach, występki ostro i rozumnie gromiąc, i do cnót Chrześcijańskich, gorącą wymową słuchających zapalając, ale i domowemi rozmowami w konwersacyi, i przyjacielskiem szczególnych osób napominaniem, a najwięcej, przykładnem życiem wszystkim do wzlepszenia pomagał. Nawiedzał częstokroć szpitale, do więzienia chodził, i złoczyńców na śmierć skazanych, a osobliwie jednę niewiastę, o świętokradztwo na stós potępioną, krzyż w ręku niosąc, na plac prowadził, z wielkiem wszystkich na taką pokorę podziwieniem i zbudowaniem. Nie mógł znieść tak świątobliwych postępków nieprzyjaciel duszny, oprócz skrytej, ale mężnie zawsze i roztropnie zwyciężonej, w pokusach i zdradach rozmaitych, zasadzki, oczywistą nań wojnę podniósł; przez całe trzy lata, w postaci strasznego i wielkiego, psa, w izdebce się jego pokazował, i gdy po dziennych pracach zasnął, nogi jego, jako najcięższy jaki kamień, z boleścią nieznośną, i częstem przebudzaniem, przylegał, ale Piotr, im więcej czart sideł zarzucał, tem do służby Boskiej ochotniejszy, nie przestawał i słowem i przykładem w pilnem rozkrzewianiu chwały Boskiej, i pozyskaniu dusz, pracować; i szczęścił Bóg pracy jego, bo oprócz wielu innych heretyków i schizmatyków kościołowi pozyskanych, wojewodzinę jednę, długo w błędzie i odszczepieństwie uporną, skutecznie na koniec gruntownemi racyami, i poważnem upominaniem przełamawszy, do uznania prawdy, i posłuszeństwa apostolskiej stolicy, przywiódł. Jana Tarnowskiego kasztelana Wojnickiego, chwiejącego się w wierze utwierdził. Na większe jednak prace Bóg go sobie sposobiąc, począł nowemi promieniami serce jego oświecać. Słyszał o zakonie Societ. Jesu, nie dawno przedtem od S. Ignacego fundowanym, jak wiele apostolskiemi zabiegami po całym świecie zapracował, i już się w nim chęć do tegoż zakonu zajmowała, ale ustawiczne jego koło dusz prace, te mu święte myśli z pamięci wybijały. Tym czasem trafiło się, że Szymon Wysocki, potem w zakonie Societatis teolog, przyszedł do niego, radząc się go, jaki by sobie miał zakon obrać, żeby się w nim jako najlepiej mógł przysłużyć Bogu, Piotr mu mówi: Nie widzę prawi sposobniejszego do przed-

sięwzięcia i komplexyi twojej, jako zakon Societ. Jesu, weź to sobie na rozmysł do jutra, a ja też tę sprawę tem pilniej zalecę P. Bogu. Skoro ten od ks. Piotra odszedł, gdy Bóg mocno w serce Piotrowe takiemi myślami uderzył. I także ty innym to radzisz, do czego się sam niemasz? jeżeli komplexyi i talentom jego, ten zakon sposobny, a czemuż nie twoim? i więc ty inszym drogę do zbawienia pokazujesz, na którą sam, choć cię wołają, nieidziesz? Były to tak silne na Skargę instynkty Boskie, że niemogąc się im oprzeć, postanowił u siebie do tegoż zakonu wstąpić: do czego nazajutrz zmówiwszy się z księdzem Wysockim, a wkrótce majętność swoję ubogim rozdawszy, z wielkim całego miasta i kapituły żalem, do Rzymu wierzchem się wybrał, i lubo na pierwszym poskoczeniu, koń pod nim na równej drodze nogę złamał, przecież się tem nic nie strwożył, ale inszego dostawszy, tegoż dnia puścił się w drogę. Wstąpił tu do Mikołaja Mieleckiego wojewody Podolskiego, któremu gdy błędy heretyckie chydzi i otwiera, o trochę nieprzyszło do tego, żeby go zagniewany wojewoda z mostu zrzucić nie kazał; atoli po jego odjezdzie opłonąwszy, list przepraszający do niego napisał, i sto czerwonych złotych na drogę przesłał; Skarga pieniądze mu nazad odesłał, a urazę swoję zupełnie dla Boga darował. W Rzymie stanął w roku 1568. w miesiąc po śmierci Ś. Stanisława Kostki, to jest w Wrześniu, a do zakonu Societatis od Ś. Franciszka Borgiasza przyjęty, w następującym roku, w dzień oczyszczenia Matki Boskiej. Na pierwszym zaraz wstępie, na poniżenie siebie samego, dwie rzeczy uczynił. Pierwsza, brodę według zwyczaju tamtych czasów prałatom świeckim, nosił subtelną i przydłuższą, tę że mu było trzeba przystrzydz, począł się nieco trwożyć, ale potem zawstydziwszy się tej pokusy, sam, bez żadnego kształtu, nożyczkami odciął, spytany o przyczynę, odpowiedział, żeby mię czart, jako już był począł, nie miał za co trzymać. Druga: dane sobie melony, z skórki nieobłupiwszy, żeby się był za prostaka udał, jadł ze wszystkiem: co postrzegłszy rektor, a bojąc się o jego zdrowie, kubek dobrego wina wypić mu kazał; on żeby był utaił cnotę swoję, żartując potem mówił. Jak to dobry sposób, żebyś dobrze wino pił, melony jeść z łupinami. Do takowych początków, gorętszy co dzień przydając postępek, w pilnem gruntownych cnót ćwiczeniu nowicyat odprawił, i śluby zakonne uczynił; a potem nieco zabawiwszy na Watykańskiej u Ś. Piotra penitencyaryi, do Polski na żniwo Boskie odesłany jest, w roku 1571. Powróciwszy z Rzymu, trafiło mu się być we Lwowie, tam do kanoników, między

któremi był przedtem czas niejaki, przyszedłszy, w pół izby poklęknąwszy, z przeszłego w onem zgromadzeniu życia winnym się dawał, i odpuszczenia prosił: zadumieli się na tę jego pokorę wszyscy, zwłaszcza że wiedzieli, jak chwalebne i pożyteczne ludziom życie między niemi prowadził. Najpierwej tedy w Pułtusku i w Wilnie gorące kazania do ludzi miewać począł, z wielką chęcią od wszystkich gromadnie się do niego cisnących, słuchany: w sześć lat potem od wstąpienia do Societatem, professyą tegoż zakonu uczynił: dalej przez kilka lat, to w Inflanciech, to w Białej Rusi, częścią z kardynałem książęciem Radziwiłem, gubernatorem na ten-czas Inflantskim, częścią z Królem Stefanem Batorym, katolicką wiarę, już od kilkadziesiąt lat upadłą, dźwigał i wkorzeniał, kollegia w Wilnie, Rydze, Derptcie, i Połocku, a przedtem w Jarosławiu zakładał, i rządził; vice prowincyałem był, raz w roku 1579. drugi raz 1587. W roku 1584. do Krakowa przybył, gdzie przez całe cztery lata, bardzo pożytecznemi kazaniami katolików w wierze świętej umacniał, pomnażał nabożeństwo, i ugęszczanie do sakramentów śś. zapalał do cnót i doskonałości Chrześcijańskiej. Pod ten czas i dom professów przy Ś. Barbarze, przy jego industryi, ustanowiony, i nowicyat przy Ś. Szczepanie ufundowany. Bractwo także Miłosierdzia w Krakowie, jego jest wynalazkiem, któremu ustawy opisał. Toż samo w Wilnie, w Lublinie i w Warszawie założył, a nad to i bractwo Ś. Łazarza, na zbieranie i opatrowanie leżących do ulicach ubogich, szpital na to przez ludzie znaczne zbudowawszy. Między temi koło dusz ludzkich zabiegami, za kaznodzieję królewskiego od Zygmunta III. wezwany, przez lat dwadzieścia i cztery, godnie tę funkcyą odprawował: a najprzód młodość tego Króla tak miarkował świętemi perswazyami, że żył bez zakału: potem wyperswadował mu, że krzesła, które przedtem dyssydentami zagęszczone w senacie były, już dalej z heretyków ledwo kogo miały, toż mówić i o innych urzędach koronnych, którym procederem, wielu się nazad do prawowiernej wiary ludzi zacnych wracało; ale najlepiej, co tą apostolską pracą pożytku szukał, wyraził samże Skarga, w przemowie do Zygmunta III. na początku kazań jego położonej. Kazania zaś jego nie subtelnościami albo słówkami upiękrzonemi zagęszczone, ale samą prawdą na pismie świętem i gruntownych racyach zasadzoną, tchnęły, nic się nie oglądając najwyższą kondycyą ludzi, albo słuchacza tłumem do siebie naciśnionego. Pospolicie zaś gotując się na kazanie trzech rzeczy zażywał, modlitwy, umartwienia, i pilności, bo po trzy albo pięć dyscyplin czynił przed kazaniem, i pewne na

to złożone modlitwy odprawował. I szczęścił mu Bóg jego prace, bo nietylko z prostego gminu, ale też siła z przedniejszych ludzi Bogu i kościołowi pozyskał, a między niemi Prokopa Sieniawskiego marszałka w. koron. Hieronima Gostomskiego wojewodę Poznańskiego, Mikołaja Kazimierskiego w roku 1598. Ernesta Wejhera sławnego wojownika, podskarbiego koronnego, także Adama Kopichiusza, Chrystyana Franchen, ministrów heretyckich, wiele zacnych dam, dworzan, żołnierzy, i inszej kondycyi ludzi na lepsze życie wprawił, Nowochrzczeńców, Tatarów, Żydów do Chrztu świętego przyprawił: wiele niezgód i blizkich krwi rozlania, to powagą swoją, to radą, uspokoił. Schizmatykom do jedności z kościołem Rzymskim siła dopomógł, to kazaniem na synodzie w Brześciu Litewskim, do nich mianym, to u Króla, uprosiwszy im wiatyk na drogę do Rzymu, i listy z zaleceniem. Osobliwiej jednak heretykom murem się stawiał, ten gorliwy kaznodzieja, zamachy ich na wiarę katolicką niszcząc, konfederacye wątląc, błędy i zdrady wytykając, w nagrodę tego odbierał od nich kalumnie, które drukiem po świecie rozniesli, słowa uszczypliwe, ba i pogębki, bo jeden z nich na drodze się z nim potkawszy, koniem na niego przytarłszy, policzek wyciął, o co gdy drudzy katolicy, żeby był karany, nalegali; on go od wszelkiej kary odprosił; toż mu się dostało i od złych katolików: bo gdy na rozrutne dziedzictwa Chrystusowego na zbytki szafowanie, zelował, synowiec tegoż idącemu z ambony Skardze, dał w gębę, na co on tylko owe Chrystusowe słowa powiedział. Jeżelim źle mówił, daj świadectwo o złem: i trzeci raz od dworzanina pewnego, którego od gardła u Króla wyżebrał, za ten excess. Tak zaś żył przy dworze, jakby w komorce zakonnej, w niczem zwyczajów zakonnych nie mieniąc, ani odstępując, skromność, pokora, posłuszeństwo starszym, bogomyślność, codzień w nim rosły: które cnoty jak go Bogu przymiliły, z niektórych punktów poznać, a najprzód w Krakowie w dzień S. Cecylji, gdy Mszą świętą sprawował, za przyczyną tejże męczenniczki, wziął przedziwną pewność, i osobliwe z nieba oświecenie, około ciała i krwie Pańskiej w najś. sakramencie, i słyszał głos wnętrzny do siebie taki. Dajęć zastawę albo zadatek miłości mojej ku tobie. Przyjmuję cię w jedność ciała mego, żebyś był członkiem moim, i częścią odemnie nierozdzielnie nie odłączoną. Czynię cię Uczestnikiem dziedzictwa mego: bierz inwestyturę, a wypełnię com obiecał. Dajęć ten wiatyk, albo strawne podróżne, bież, masz pokarm pracuj, masz pociechę nie rozpaczaj, ani bądź smutny i niespokojny. Potem gdy ksiądz Piotr w War-

szawie na ciężką chorobę i gorączkę zapadł, pokazał mu się widomie w samo południe w wielkiej jasności ks. Stanisław Warszewicki Jezuita, zmarły w roku 1591. i mówi do niego. A czemu nie prosisz o lat dziesięć życia, ale tylko o rok jeden, tak albowiem sobie prosił u Boga, żeby był mógł dokończyć niektórych pism swoich, to wymówiwszy zniknął, a Skarga potem dziesiątego roku umarł. W roku także 1610. gdy go kamień bardzo trapił, wzywał na pomoc S. Franciszka z Paule, który mu się stawił wraz z S. Ignacym de Lojola, mówiąc do niego, przyszliśmy Pana prosić za zdrowie twoje, na co on: Nie chodźcie, bom się zupełnie spuścił na jego wolą Najświętszą. Gdy zaś był w Wilnie rektorem, pokazał mu się brat jeden tegoż zakonu (ten rzemiosłem mularz, rodem Włoch, mając już zaręczoną sobie oblubienicę, wstąpił w Polszcze do zakonu Societatis, gdzie tak pilno i usilnie pracował, że od wapna i ciężkiej owej pracy, ręce mu się krwią oblewały, zachęcał go do takiej roboty częstokroć ks. Skarga, obiecując mu w niebie nagrodę) tejże godziny której z ciała wyszedł w Kamienolochy, cztery mile od Wilna będącemu Skardze, z rękami zbytnie jasnemi, mówiąc do niego: Otóż ojcze wziąłem zapłatę w niebie, którąś mi obiecywał za pracę moję. Prorockim duchem zdał się być od Boga obdarzonym. Długo pracował koło jednego z wielkich panów, żeby go był od Luterskich błędów do wiary katolickiej nakłonił, ale gdy niemógł zaciętemu nic wyperswadować, tak mu na koniec powiedział. Przyjdzie prawi czas, kiedy przyznasz to wszystko, cokolwiekeś odemnie o prawdzie katolickiej słyszał, ale nierychłem, i niepożytecznem już dalej wyznaniem. W kilka czasów potem, gdy kollekcye ośmdniowe ks. Skarga odprawia, w samo południe w dzień wypogodzony gwałtowny jakiś wicher, około okien komórki jego powstał, a z niego głos bardzo straszny i płaczliwy usłyszał ks. Skarga: księże Skarga, prawda, prawda wszystko, cokolwiekeśmi o wierze radził; ale biada mnie, biada mnie. Ostatnie te narzekającego słowa, długo słyszane i powtarzane były, a coraz to dalej, aż nakoniec jakby za odległością miejsca ustały: prędko potem wziął Piotr wiadomość o śmierci tego pana, a prawie tejże godziny, której głos ten jego słyszał. Rad widział obrazy choć mniej kosztowne, ale przystojne, insze zaś szpetne, czy malowaniem, czy rzeźbą, do ognia rzucał. Czystość sumienia tak w nim wielka była, że mu i bies z piekła nie miał co zarzucić; raz albowiem gdy go ks. Skarga z opętanego wyganiał, mówił do niego djabeł: Daj mi pokój, bo powiem to na ciebie, czegoś się ty nigdy niespowiadał: gdy na to

pozwolił Skarga, aż on, otoś prawi cudzą miotłą bez dozwolenia komorkę twoję zamiatał: ale ani ludzka gęba, lubo przy dworze zostającemu, nic takiego, coby z zakałem jej było, nie zarzucała nigdy. Ubóstwo zakonne wcale zachował w odzieniu, w komórce, i lubo łaska królewska siła mu poddawała, przyjąć jednak nie chciał, coby ubóstwu zakonnemu nie służyło. Nakoniec laty i pracą ustawiczną stargany, uprosił się ode dworu, lubo nie bez trudności; w roku tedy 1612. w sam dzień Wielkonocny pożegnawszy Króla, senat, i wszystkie stany, na kazaniu, a na mszy kommunią dawszy Królestwu obojgu i Władysławowi Królewiczowi, bo tego od niego żądali za ostatnie błogosławieństwo, z żalem wszystkich do Krakowa zajechał, gdzie w kollegium S. Piotra, do którego fundacyi był powodem Zygmuntowi III. już wolny od dworskich zgiełków, tem pilniej się do Boga Stwórcy swego gotował, im bardziej ustające coraz w sobie siły i zdrowie widział; zrazu wprawdzie codzień mszą święta miewał; ale za wzmagającą się chorobą, gdy nie mógł przyjść do tego, codzień komunikował, z wielkiem serca przygotowaniem i ukontentowaniem, aż też w dzień przeniesienia S. Stanisława biskupa, swego patrona osobliwszego, to jest 27. dnia Września, wieku swego 76. w roku 1612. wnętrzemi tylko affektami, z Bogiem się ciesząć, gdy mowa ustała, temuż Bogu w miłym pokoju ducha oddał. Ciało jego tamże złożone; na pogrzebie nacisk był wielki, nawet i wielkich panów, kazanie miał ks. Fabian Birkowski zakonu Kaznodziejskiego teolog i kaznodzieja królewski, założywszy sobie słowa owe: Powstał Eliasz, a słowa jego jako pochodnia gorzały, które potem do druku podał. Barbara Langa, wielkiemi łaskami od Boga wsławiona, widziała go, w kilka lat po śmierci, w biskupim stroju i z pastorałem w ręku, ale bez infuły, a to dla tego, jako jej powiedział, że za żywota swego pasterski urząd przed całem Polskiem Królestwem odprawował. Pisali o nim *Pruszcz w Fortecy fol.* 201. *Starowol. in Hecaton. elog.* 98. *Życie jego wydane od jednego z naszych* 1661. *Cracov. po łacinie: drugie po Polsku* 1694. *in* 12. *Bibliot. Societ.* W druku są te jego książki po łacinie, 1mo. *Pro Sacratissima Eucharistia contra haeresim Zwinglianam, Vilnae in* 8vo 1576. 2do. *Artes duodecim Sacramentariorum, contra Andream Volanum, in* 4to, *Vilnae* 1582. *na końcu jest Appendix de Contradictionibus et antilogiis Calvinisticis Volani.* 3tio. *Septem Columnae, quibus fundatur Ecclesia Catholica, seu de Sacramento altaris, contra Zwinglianos et Calvinistas, najprzód po łacinie a potem po Polsku wydane* 1582. *Vilnae in* 8vo. 4to. *Upomina-*

nie do Ewangelików, i do wszystkich społem nie katolików, iż o zakazanie zborów gniewać się, i nic nowego i burzliwego zaczynać nie mają, 1592. *in 4to Posnan. Przydał do to tego przestrogę, o zachowaniu się z heretyki.* 5to. *Na treny i lament Teofila Ortologa, do Rusi przestroga, Cracov. in 4to* 1610. *to jest, Odpis Melecyuszowi Smotryskiemu.* 6to. *Zawstydzenie nowych Arryanów, i wzywanie ich do pokuty*, 1608. *in 4to. Cracov. Przydał Kazanie o Ś. Trójcy.* 7mo. *Wtóre zawstydzenie Arryanów, przeciw Moskorzewskiemu, to jest odpowiedź na Zniesienie Zawstydzenia* 1608. *Cracov. in 4to.* 8vo. *Process konfederacyi, in 4to* 1595. *suppresso nomine, kędy różnemi dowodami zbija Confaederationem Dissidentium de pace Religionis, od niektórych wszczętą w roku* 1573. *i znowu toż samo, ale obszerniej, in 4to* 1596. *pod tytułem: Process na konfederacyą, z poprawą, i odprawą przeciwnika, który się ozwał, ganiąc wywody przeciw tej konfederacyi, któremi się ona słusznie umarza, i* 1600. *in 4to Cracov.* 9no. *Dyskurs na konfederacyą, in 4to Cracov.* 1607. 10mo. *Wzywanie do jednej zbawiennej wiary, Vilnae* 1611. *in* 4. 11mo. *Wsiadane na wojnę kazanie, kiedy Zygmunt III. do Inflant z wojskiem miał wsiadać, in 4to Cracov.* 1602. 12mo. *Wzywanie do pokuty Obywatelów Korony Polskiej*, 1610. *in 4to. Cracov. et* 1688. *in 4to Varsav.* 13tio. *Na artykuł o Jezuitach, Zjazdu Sendomierskiego, czytany w Wiślicy, respons*, 1606. *Cracov. in 8vo.* 14to. *Synod Brzeski, i jego obrona, Cracov. in 4to.* 1597. 15to. *Proba Zakonu Societatis Jesu. Cracoviae* 1607. *in 8vo.* 16to. *Areopag, to to jest wykład słów Ś. Apostoła, któremi, w Areopagu Trybunalisty Pogańskie w Atenach, do uznania jednego prawego Boga, namawiał, in 4to Cracov.* 1609. 17mo. *O rządzie i jedności kościoła Bożego, pod jednym Pasterzem, i Greckim i Ruskim, od tej jedności odstąpieniu, in 8vo. Cracoviae* 1590. 18vo. *Bractwo Miłosierdzia, to jest kazanie o miłosierdziu i zaleceniu i przedsięwzięciu Bractwa tego; przydane są tegoż Bractwa powinności i porządki i czytania z Pisma Ś. z Doktorów i z Żywotów Świętych, o Miłosierdziu i Jałmużnie, in 4to Cracov.* 1598. 19no. *Żołnierskie nabożeństwo, to jest nauki, modlitwy, i przykłady do tego, Cracoviae* 1618. *in 8vo, 2da editio, i* 1608. *in* 12. *Cracov. i* 1677. *in 8vo Posnan.* 20mo. *Dziękowanie kościelne za zwycięztwo Multańskie*, 1600. *in 4to.* 21mo. *Pokłon Panu Bogu Zastępów za Zwycięztwo Inflantskie*, 1605. *in* 4. *Crac.* 22do. *O czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego, przetłomacz. z Łacińskiego, Franciszka Costera S. J.* 1606. *in* 12. *Crac.*

23tio. *Juliusza Faciego S. J. umartwieniu nieporządnych passyi i skłonnościach; przetłomacz. z łacinsk. na Polskie,* 1604. *Cracov. in 8vo.* 24to. *Messyasz nowych Arryanów według Alkoranu Tureckiego, in 4to* 1612. *Cracov. ale tę pracę drudzy Marcinowi Łaszczowi Soc. Jesu przypisują.* 25to. *Possevinus Apparatus Sacri, tom.* 3. *sub litera P, powiada, że pisał* 1604. *Commentarios in Canticum Canticorum, et in Proverbia Salomonis, i Starowol. in Hecaton. pisze, że Biblia, notis ad marginem appositis, illustraverit.* 26to. *Żywoty Świętych starego i nowego Testamentu, na każdy dzień przez cały rok: przydane są duchowne obroki i nauki przeciw kacerstwom, in folio, które jeszcze za żywota jego ośm razy z prasy drukarskiej wychodziły, a po jego śmierci, daleko więcej razy, osobliwie* 1615. 1619. 1626. 1644. *w Krakowie, w Poznaniu potem, i indziej kilka razy.* 27mo. *Roczne dzieje kościelne od Narodzenia Pana Jezusa Chrystusa, wybrane z Rocznych dziejów Cesara Baroniusza Kardynała,* 1603. *in fol. Cracov. i* 1607. *in fol. Cracov.* 28vo. *Kazania na Niedziele i Święta całego Roku,* 1595. *in fol. Cracov. i* 1597. *i* 1609. *editio 4ta, i* 1618. *tamże; przydane są do tego niektóre insze Kazania, które potem po Łacinie przełożył Jan Pieniążek wojewoda Sieradzki, i Innocentemu XII. Papieżowi przypisał, w roku* 1691. 29do. *Kazania o siedmiu Sakramentach kościoła Ś. katolickiego, do których przydane są kazania przygodne o różnych nabożeństwach, wedle czasu, Cracov. in fol.* 1600. Tam krom innych już wspomnionych wyżej, są te: *Bractwo Ś. Łazarza, Kazania pogrzebowe, i na czterdziestogodzinne nabożeństwo.* 30mo. *Na Moskiewskie zwycięztwo kazanie dzięki P. Bogu* 1611. *Cracov. in 4to.* Krom tego do Żywotów ŚŚ. przydał o *Męczennikach w Anglji, Francyi, życia niektórych z zakonu Societatis Jesu, życia ŚŚ. Kazimierza i Jana Kantego. Pruszcz w Fortecy* przydaje, że te palce, któremi pisał tak pożyteczne kościołowi Bożemu książki, za jego czasów jeszcze całe były: jak wiele zaś uczynił dyscyplin pod ten czas kiedy pisał te księgi, została po jego śmierci konnotacya, jako i listy Piotra Cottona Societatis Jesu teologa, i kaznodziei niegdy sławnego u Królów Francuzkich. To też tu przydać się może, że dwie świece swojej pracy posłał wkrótce przed śmiercią swoją, jednę do Częstochowy, drugą do nowicyatu naszego w Krakowie, do obrazów Matki Boskiej, które prawie tegoż momentu dogorzały, którego i Skarga żyć przestał. Stanisław Skarga żył także w zakonie naszym, a Władysław umarł w nowicyacie naszym roku 1597.

Powierski, w Krakowskiem województwie, piszą się z Chroślic, Ludwik 1648. Samuel Powierski pułkownik królewski, i Stanisław 1674.

Powodowski *herbu Łodzia*, w Wielkiej-Polszcze, piszą się z Powodowa. *Acta Castren. Ostrzeszov.* 1598. Wawrzeniec Powodowski starożytnej pobożności człowiek, umarł w roku 1543. po śmierci przez rok cały pokazywał się, i o rzeczach przyszłych ku zbudowaniu przepowiadał; o czem jego nagrobek w katedrze Poznańskiej od *Starowol. in Monum. fol.* 462. wypisany, tak mówi: *Post obitum, anno integro piis ac fatidicis apparitionibus admirabilis*, zostawił krom innych, dwóch synów: Jana i Hieronima. Z tych Jan scholastyk Poznański, kanonik Gnieznieński, sekretarz królewski 1569. z temi tytułami podpisał list Zygmunta Augusta *Infeudat. in Ducatum Prussiae;* był potem proboszczem Poznańskim, w roku 1573. z synodu Piotrkowskiego naznaczony na rozsądzenie spraw komissoryalnych. *Acta Synodi cap.* 33. Tak ojczyznie, jako i kościołowi dobrze zasłużony prałat, *Sede vacante* był administratorem tak arcybiskupstwa Gnieznieńskiego, jako i biskupstwa Poznańskiego, z pochwałą dobrze odprawionego urzędu. Z Gnieznieńskiej kapituły na sejm Warszawski w pewnych sprawach posłany, w roku 1587. doszedł prac swoich terminu przez śmierć pobożną, w katedrze Poznańskiej, kędy kaplicę jednę ozdobił, pogrzebiony: *Starowol. in Monum.* Hieronim najprzód archidyakon Kaliski, potem archiprezbiter w Krakowie u Panny Maryi w rynku, kanonik Gnieznieński, Krakowski, i Poznański. *Rescius epist.* 26. *lib.* 1. *Starowol. in Monum. f.* 462. Z synodu prowincyalnego Piotrkowskiego, poselstwo odprawował do Króla Stefana w roku 1577. *Acta Synodi c.* 37. a wtenczas zaraz odwiósł kontrybucyą duchowieństwa, na synodzie tymże nakazaną i złożoną na żołnierza. *Solicovius, Biel. fol.* 746. Kollegio naszemu Poznańskiemu, przy pierwszych początkach jego, dobrze czynił, i czterech z młodzi na naukach swym nakładem trzymał, OO. Karmelitom bosym hojnie do fabryki kościoła S. Michała dopomagał; *Pruszcz in descript. Cracov.* zszedł z tego świata w roku 1613. w Krakowie w rynku, z nagrobkiem pochowany. Był Kaznodzieją swego czasu zawołanym, prałatem uczonym, którego te pisma widzieć mi się dostało. 1mo. *Weryfikacya disputacyi wtórej Smigielskiej*, *in 8vo* 1594. *Posnan.* 2do. *Pochodnia, kościół Boży prawdziwy*, *in 8vo C. D.* 3tio. *Wędzidło na sprosne błędy i bluźnierstwa*, *Aryanów* 1582. *in 4to C. D.* 4to. *Kazania niektóre, o szczerem słowie Bożem, i o Wieczerzy Pańskiej*, *in 4to* 1678. *C. D.* 5to. *Christolo-*

giae, seu sermonum de Christo pars prior, sunt Conciones de Infantia Christi in 4to C. D. 6to. *Pars 2da, Gesta Christi complectens*, 1604. *Cracov. in 4to.* 7mo. *Sermones de Resurrectione Christi, in 4to* 1610. 8vo. *Speculum Clericorum*, jako świadczy *Historia Domus Profess. Cracov.* 9no. *Agenda, seu Ritus Sacramentorum Ecclesiasticorum, ad uniformem Ecclesiarum per universas Regni Pol. Provincias, officio Romano conformati, et ex decreto Synodi Petricov. editi* 1591. *in fol. Cracov.* 10mo. *Vita Thomae Zieleński*, 1585. *mortui. — Starowol. in centum Scriptor. Polon. fol.* 38. jeszcze te jego książki rachuje. *Instructionem Confessariorum, Doctrinam circa agonizantes, Manuale Sacramentorum, Sermones de sacerdotali dignitate. Catechismum Polonicum, Indicem Bibliorum, Liturgiam, de B. Maria Częstochovien. De Sacramento Eucharistiae Posnaniae invento, de S. Casimiro, Precationes annuas, Sermones in obitum Regis Stephani, aliaque minutiora. Reliquit vero inter alia MSpta. sermones de Dominicis, deque Sanctis per annum, De B. M. Virgine, De Solemnitatum Ecclesiae cerimoniis, Deque variis ritibus Catholicorum.* Tamże tak o nim mówi: *Usus est inter alios praeceptore Hannibale Roselio FF. Minor. de Observ. Professo, et ad S. Bernardinum Cracoviae Studii Regente, quem ita coluit ob ingenii praestantiam et amavit, ut tredecim ejus in Mercurium Trismegistum tomos, ingenti sumptu et cura, additis etiam suis praefationibus, in lucem daret: ipse imitatus eum in scribendo, disputando, illustrandoque obscuriores Bibliorum scripturas. Et cum passim videamus, eos, qui in sapientiae studiis, atque in caelestium, ac divinarum rerum investigatione, excellant, ad res publicas, civilesque tractandas, minus aptos esse; utramque laudem Hieronymus felici ac in omnes partes facili ingenio suo adeptus est, ut qui Secretarii titulo decoratus, et in aula multa nogotia strenue peregit, et in Ecclesia Dei, zelo pietatis ductus, magno cum taedio et labore libros Ecclesiasticos reformavit, cui ad egregium doctrinam, et praestantem Sacrarum rerum scientiam, miram natura addiderit eloquentiam etc.* Rescius opat Jędrzejowski zowie go *Utilem in Vinea Domini Operarium Epist.* 15. *lib. prior. a Epist.* 26. Książkę jego Wędzidło chwaląc, mówi: *Ex illo tuo pleno eruditionis calamo.* Jakóba Powodowskiego, i dobra jego Książenice wspominają *Konstytucye* 1613. *fol.* 27. z nadzieją pozwolenia cła.

Powsiński *herbu Ciołek*, piszą się z Powsin. Jędrzej syn Wigandów, dziedzic na Powsinie, wojewodą był Mazowieckim, od którego potomkowie byli za czasów Pa-

prockiego, Powsińscy Ciołkowie, Zygmunt, Alexander i Krzysztof, z Pilec i Ostrołęki się piszą. Alexandrowe potomstwo na Gutowie dział brali, był Sebastyan i Jan synowie Mikołaja, i córki, Prażmowska, Gościszewska, Ottonowa Gojscka, i Giżycka. Alexy syn Krzysztofa Ciołka w Dobrzyńcu, po żonie z majętności na Sobinach się pisał, zostawił synów Piotra i Hieronima. Z tych Piotr, zostawił Jędrzeja, Franciszka i Krzysztofa, Czerniakowską, Pęcherską, Suszczyńską. Hieronim syn Alexego, także się pisał z Pilce. Józef Powsiński miał za sobą Dorotę Kazimirownę. Bartłomiej, na dworze Klemensa VIII. Papieża, jeszcze kiedy tu w Polszcze był legatem, wychowany; z kanonji Lateraneńskiej i Krakowskiej, opatem Jędrzejowskim wywyższony, w zawiłych interessach całego Chrześcijaństwa, poselstwo sprawował, do Henryka IV. Króla Francuzkiego, z wielką pochwała, i do Zygmunta III. Króla Polskiego, a gdy Klemens umarł, od tegoż Zygmunta wysłany w legacyi do Pawła Papieża, i do Neapolitańskiego Królestwa, wszędzie się z przezornego dowcipu obrotem popisał, zkąd powracając, przeniósł się na wieczny pokój 1622. wieku swego 54. *Starowol. in Monum.* Matce swojej Barbarze nagrobek w Krakowie u Wszystkich SS. wystawił: w Rzymie zaś *in Thermis Diocletianis* kaplicę S. Brunona restaurował 1620. synowiec jego Sebastyan miał za sobą Agnieszkę Minocką, synowica zaś jego za Mikołajem Mstowskim była.

Pozarzycki, w Mścisławskiem województwie. Genealogia Ogińskich na mappie sztychowana, od Jedynowładzców Ruskich początki tego domu zasięga, gdzie powiada, że Teodor książe Siewierski, od Włodzimierza monarchy Ruskiego idący, miał dwóch synów: Jędrzeja i Iwana, od Jędrzeja poszły te książęce domy, Pozarzyckie, Starodubowskie i Paleckie. Jan Pozarzycki cześnik Mścisławski 1674. Eliasz towarzysz Pawła Sapiehy wojewody Wileńskiego i hetmana. *Constit.* 1677. Hieronim, ale go Potrzyzycki piszą, w Orszańskim 1674. Kazimierz 1700.

POŹNIAK HERB.

Na tarczy w czerwonem polu, powinien być mąż, strzałą w pół z lewego boku na prawy, postrzelony, na hełmie trzy pióra strusie, tak go opisuje *MS. Ks. Kojałow.* pieczętują się tym herbem Poźniakowie w księztwie Litewskiem. Z tych Jan Franciszek, najprzód pisarz dekretowy Litewski, a potem pisarz ziemski i podwojewodzy Wileński, posłował na sejm 1661. zkąd był delegowany na trybunał fiskalny Litewski.

POŹNIAK HERB.

Constit. fol. 4. mizernie zabity w roku 1666. syn jego Alexander Antoni 1674. Brat zaś stryjeczny, sławny wojownik w różnych okazyach, osobliwie z Czarnieckim w Danji. Stanisław Poźniak starosta Lachowski 1674. Jan miał za sobą Teresę Lissowską, z tej było dwie córki, i synów czterech: Jan, Stanisław, Sebastyan, i Stefan. Jan Poźniakowski rektor nowicyatu Wileńskiego w zakonie naszym 1710. i kollegji Pułtuskiego.

Antoni Poźniak w roku 1778. chorąży Oszmiański. — Franciszek sędzia ziemski Oszmiański. — Ignacy. — *Krasicki.*

Pozowski *herbu Dębno*, w województwie Sendomierkiem. Stanisław Pozowski pisarz ziemski Sendomierski 1587. w którym roku posłował na konwokacyą i koronacyą królewską. *Constit. fol.* 440. Chwali go *Paprocki* z wielkiej nauki, i miłości ku ojczyznie. Mikołaj z sejmu 1619. poborca w Sendomierskiem. *Uniwersał. Pobor.* Jan 1632. r. Stanisław miał za sobą Annę Brzezińską, ale z nią *sterilis.*

W roku 1778. Jan Pozowski komornik ziemski Sendomierski. — *Przypisy Krasickiego.*

Pracki, w ziemi Warszawskiej. Adam Pracki 1632. Sebastyan podstoli Warszawski 1648. a potem sędzia ziemski Warszawski, z sejmu koronat. komissarz r. 1676. *Constit. fol.* 36. Franciszek i Tomasz 1674.

Prądzeński *herbu Grzymała*, w Wielkiej-Polszcze. Maciej Prądzeński kasztelan Przemęcki, spłodził syna Jędrzeja, ten Hieronima, którego z Anny Gwiazdowskiej herbu Bogoria, było dwóch synów: Hieronim i Alexander. Zygmunt Prądziński 1632. w Brzeskiem Kujawskiem. Jakóba Prądzeńskiego, Gnieznieńskiego, Poznańskiego, Łęczyckiego, Łowickiego kanonika, zmarłego w roku 1600. wypisał nagrobek z katedry Poznańskiej, *Starowol. in Monum.* gdzie

mu tę pochwałę przydają; że był *magnae indolis*, *in Repub. publicis muneribus prudenter perfunctus.*

Praski *herbu Nieczuja*, w Sendomierskiem województwie pod Radomiem.

Pratkowski *z Rakowic.* Elżbieta Pratkowska Kobierzyckiego małżonka.

PRĄTNICKI HERB.

Trzy róże na tarczy tak ułożone być powinny, że dwie z nich na spodzie, jedna podle drugiej, trzecia na górze nad niemi, we środku pod różami rzeka płynie, pod którą dwa krzyże podle siebie*): takim ich herb widział w dedykacyi pewnej książki, Tomaszowi Prątnickiemu proboszczowi katedralnemu Lubawskiemu, *Vicario in Spiritualibus et Officiali Generali Gnesnensi*, w roku 1683. Jędrzej Prątnicki w ziemi Łomżyńskiej 1632. Michał, Jan, Antoni w księztwie Litewskiem 1700. Na chełmie tego trzy pióra strusie być powinny.

PRAWDZIC HERB.

Lew żółty powinien być z czerwonego muru niby wychodzący, tak, że go tylko połowę widać, a ogona do góry zadartego część, całym sobą w lewą tarczy obrocony, w przednich łapach, z których lewa górą, prawa spodem, trzyma koło żelazne, albo Prawdę, jakie więc na stołach stawiają, z hełmu i korony takiż Lew wypada, tylko że go trochę więcej widać, niżeli na tarczy; tak go opisują: *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1051. *i* 1187. *O herb. fol.* 491. *Okol. t.* 2. *fol.* 496. *Klejnoty fol.* 73. *Biel. fol.* 178. *MS. P. Kojał. Poczet herbów Potockiego.* Początek tego herbu pospolicie nasi autorowie zasiągają od Androda rodem z Dacyi, ten u

*) *Małachowski* i inni pole tarczy naznaczają niebieskie, rzeka, róże i krzyże srebrne. — *P. W.*

PRAWDZIC HERB.

Pana przyostrzejszego służąc, ciężko od niego i nieraz zbity, chcąc się od nieludzkiej człowieka owego passyi, salwować, na głęboką w Afryce pustynią schronił się, tam, dla zbyt dogorywającego sobie upału, do jaskini się przytuliwszy, w krótkim czasie widzi Lwa powracającego do tejże jamy, jako do swego łożyska; włosy od bojaźni na głowie Androdowi wstawały, ale nad swoje mniemanie, łaskawszym go doznał: bo Lew młodziana postrzegłszy, łasząc mu się grzywą i ogonem, zdał się mu prosić, żeby mu nogę, od ostrego skłótą ciernia, uwolnił; na to i nogę skaleczałą do góry podnosił, wyrwał ostróżnie cierniska Androd, ropę wycisnął, oczyścił ranę i zawiązał; czego wdzięcznym chcąc się pokazać owa bestya, wypadłszy z jaskini na obłów, pojmaną zwierzyną, wpół się z swoim lekarzem dzielił; trzy lata tak karmił swego dobrodzieja Lew, aż też Androd stęskniwszy sobie życie z bestyami, wyszedł z pustyni, błąkając się potem po świecie, od pana jednak swego proconsula Afrykańskiego, od którego był uszedł, poznany, do Rzymu był odesłany, tam na amfiteatrum w oczach całego miasta na igrzyska z bestyami wystawiony, czyli raczej jak na pewną zgubę. Pierwszy na tę scenę spuszczony Lew, tenże sam, z którym się w Afrykańskiej pustyni schował Androdus, ale nie dawno tąż przygodą żywo złapany, i do tegoż Rzymu przywieziony. Poznał zaraz lekarza swego najeżony Lew, i jako dobroczyńcy swemu łasząc się, do nóg słał, nogi lizał wszystkę swoję posturę do łaskawości kształtując. Patrzał na to Rzym, i nie mogąc pojąć, zkąd taka w dzikim Lwie ku Androdowi przyjemność, czarnoksięztwu to przypisał; przetoż drugą jadowitą bestyą Rysia na niego spuszcza, co postrzegłszy Lew, z obłapiającego się Androda rąk wyrwawszy, skoczył do Rysia, i prędko rozszarpał. Pytany potem Androd, zkądby taka uczynność

Lwa ku niemu wzięła się, gdy wszystko, co się z nim działo, opowiedział; nietylko że życiem darowany, ale w fortunę opatrzony, w herbie Lwa zażywać począł: to *Okol. ex Aulo Gellio lib. 5. cap. 14. Antonio Balingheim S. J. Lib. morum a brutis petita institutio, i inni.* Opisał tęż samę historyą, *Labbe in Elogiis fol.* 552. ale że w herbie Androdowi Lwa nadano, żaden krom Okolskiego nie namienia.

Bielski fol. 178. inszą za początek tego herbu, o Lwie, kładzie rewolucyą. Luzytańczyk prawi jeden do Afryki peregrynując, Lwa potkał passującego się ze Smokiem, gdy Lew w tej bitwie począł szwankować, dzielnością Luzytańczyka, ostatniej zguby uszedł; co mu nadgradzając, nietylko że jako pies za nim wszędzie chodził, ale też i swego połowu zwierzyną karmił. W pewnej potem potyczce z Maurami, tak raniony Luzytańczyk, że go krew uchodziła: stał nad nim Lew i chciał swego dobrodzieja ratować, w tem jaszczurka przypadła, i gdy krew owę łeptać poczęła, Lew rozciął ją nogą, za tą druga przybiegła, ziele jakieś w pysku niosąc, którym gdy rozciętej jaszczurki dotknęła, zaraz ją zleczyła; co postrzegłszy Luzytańczyk; a jaszczurki pobiwszy, ziela owego tylko co do swojej rany przyłożył, zdrów został. Umarł potem Luzytańczyk, Lew dobywszy się do jego grobu, póty bez pokarmu nad trupem jego rycząc leżał, aż i sam zdechł. Kładzie *Labbe in Elog. f.* 554. i trzecią Alexego i ze Lwem z dołu od niego dźwignionym tranzakcyą, ślicznie od siebie napisaną, ale żeby albo temu, albo owemu do herbu z tej okazyi Lew miał się dostać chyba domyślać się kto może, nie co pewnogo twierdzić. Pisze dalej *Okolski*, że gdy jeden z potomków Androda, mąż wojenny i dzielny, z familji Meninów, w Hetruryi, pojął wielkiej fortuny dziedziczkę, która się murem czerwonym pieczętowała, herb swój w ten kształt ułożył, że do muru czerwonego, Lwa swego przydał. Nad Renem potem niektórzy osiedli z tego domu, gdzie i podziśdzień hrabiowie de Dinheim Lwa z muru zażywają, z których jeden za Bolesława Krzywousta, sławą tak wielkiego wojownika ujęty, w Polszcze osiadł, Jędrzej Dinhein nazwiskiem, a popisawszy się temu panu z wielkiem sercem, zaślubił sobie, Jana Prawdy, sędziego ziemskiego Gostyńskiego, hrabi na Szczawinie i Trąbkach, jedynaczkę, o czem świadczą księgi ziemskie Gostyńskie: miało to być koło roku 1123. Pamiętając zaś na to, zkąd tak wielka fortuna na niego spadła, herb żony swojej Prawdę, albo koło żelazne, ojczystemu swemu Lwu w łapy złożył. Rozmnożone zatem od niego potomstwo, od dóbr swoich, różnych nazwisk nabyło, bo na fundacyi kościoła Trąbskiego w roku

1313. już się podpisali hrabiowie z Trąbek, inni z Łabiszyna, inni z Gulczewa, inni z Szczawina. *MS. Ks. Rutki* powiada, że niektórzy z Prawdziców, nie koło proste, ale wieniec w Lwich łapach noszą, które więc u dawnych Rzymian, zwyczaj był tym rozdawać, którzy męztwem swojem przy dobywaniu jakiej fortecy, pierwsi na mury wskoczyli: z tej tedy okazyi nadany ten herb być rozumie, jednemu z odważniejszych kawalerów, za Alexandra Sewera, albo M. Aureliusza, a z czasem i do Polski wniesiony. *Petrasancta* cudzoziemskie herby opisując, żadnego podobnego naszemu Prawdzicowi nie kładzie, lubo wiele takich domów w nim znajdziesz, które Lwa na tarczy noszą, jako Emmeorum w Brytannji, Malaspinów we Włoszech itd. O polu na tarczy tego herbu niezgadzaja się: bo jedni w białem polu, drudzy w niebieskim, jedni Lwa w prawą tarczy, drudzy w lewą, głową kładą, inni Lwa takiegoż na hełmie drudzy trzy pióra strusie.

Przodkowie domu tego.

Bielski fol. 283. jako o swoim domu, powiada, że Prawdzicowie, w owej z Edygą Tamerlanesowym hetmanem okazyi, mężnie stawali. Franko biskup Wrocławski na Szląsku, zwano go inaczej Swanko, po śmierci Zyrosława na tę katedrę obrany, a od Piotra drugiego tego imienia arcybiskupa Gnieznieńskiego poświęcony, w roku 1181. siedmnaście lat tym kościołem rządząc, poszedł na wieczny pokój w roku 1199. *Długosz w historyi swojej.* Marcin wojewoda Brzeski Kujawski w r. 1259. jako się mówiło w pierwszym tomie. Tomasz z Wązosza kasztelan Słoński, od którego wieś Dziardanowice nazwaną kupił Zbylut biskup Kujawski, za sto dwadzieścia grzywien groszy Praskich koło r. 1379. *Damal. in Episcop. Vladislav. fol.* 250. Piotr biskup Poznański, z dziekana Poznańskiego wstąpił na tę godność w roku 1253. dłużej się jednak nią nie cieszył nad rok i dwa miesiące, wszedłszy do grobu, na tumie Poznańskim 1254. *Długosz in Vitis Episc. Posnan. i w historyi.* Jan II. tego imienia biskup Płocki, nazwiskiem Wysocki, scholastykiem był przedtem Płockim, do infuły siła mu pomogła przyjemność i ludzkość ku wszystkim, na urzędzie zaś swoim pasterskim żył lat czternaście, to jest aż do roku 1310. od r. 1296. był biskup w bogomyślności i modlitwie prawie zatopiony, karności kościelnej osobliwie na rozwiozlejszych dziwnie przestrzegający; po śmierci w katedrze swojej złożony. *Łubien. Vitae Episcop. Płocen.*

Herbowni.

Arciszewski,	*Iłowski,*	*Piwo,*
Baranowski,	*Izbiński,*	*Płocki,*
Bereza,	*Kinicki,*	*Poczernicki,*
Beski,	*Kobylnicki,*	*Policki,*
Bętkowski,	*Konojacki,*	*Posienicki,*
Biedkowski,	*Kruszyński,*	*Pruski,*
Biegański,	*Kryski,*	*Radzanowski,*
Bielski,	*Kucharski,*	*Rokitnicki,*
Bogacki,	*Kukalski,*	*Rudzki,*
Bratoszewski,	*Kukliński,*	*Rynaczewski,*
Brochowski,	*Kurski,*	*Sarbiewski,*
Brudzyński,	*Latalski,*	*Sękowski,*
Brzeski,	*Leszkowski,*	*Siciński,*
Bułakowski,	*Lutomski,*	*Sierakowski,*
Chrybski,	*Łaszcz,*	*Sierpski,*
Ciemniewski,	*Łayszczewski,*	*Smarżewski,*
Cybulski,	*Łaźniewski,*	*Smitkowski,*
Czeczotka,	*Łukomski,*	*Sokołowski,*
Dębołęcki,	*Makosiej,*	*Sołohub,*
Dębski,	*Mańkowski,*	*Strożewski,*
Domiechowski,	*Micowski,*	*Strzałkowski,*
Działowski,	*Misiewski,*	*Szczawiński,*
Dzwonowski,	*Młocki,*	*Szubski,*
Gałęski,	*Molski,*	*Szymakowski,*
Giedziński,	*Nieborowski,*	*Tarzecki,*
Gockowski,	*Nieborski,*	*Tomisławski,*
Gołębiowski,	*Nieledewski,*	*Trąbski,*
Gołyński,	*Niemiński,*	*Tuczampski,*
Gorazdowski,	*Niszczycki,*	*Wierzbowski,*
Gorzuchowski,	*Nosielski,*	*Witosławski,*
Goski,	*Obalkowski,*	*Włodek,*
Gostomski,	*Obrociwór,*	*Wołczek,*
Gradowski,	*Pakosławski,*	*Żabicki,*
Gratta,	*Pakosz,*	*Zajączkowski,*
Grek,	*Pałucki,*	*Żeleński,*
Gulczewski,	*Partein,*	*Zubczewski.*
Hunowski,	*Parys,*	

Kuropatnicki, *Małachowski* i inni te jeszcze familie do herbu tego przydają:

Bratkowski,	*Mukański,*	*Śmitrowski,*
Giełbutowski,	*Narolski,*	*Stepankowski,*
Gruja,	*Oryszowski,*	*Stroszewski.*
Łahiszewski,	*Smijkowski,*	

Prawecki *herbu Kościesza*, w Łęczyckiem województwie. Ci od Zdzychowskich swoję linią prowadzą.

Prażmowski *herbu Belina*, w Mazowieckiem województwie. Dom starożytny: z tych najdawniejszego czytam Wawrzeńca Prażmowskiego wojewodę Mazowieckiego, w r. 1532. a przedtem w roku 1525. kasztelanem był Czerskim, temu Zygmunt I. Król Polski, na dobrach Moglno, w księztwie Mazowieckiem w ziemi Zakroczymskiej leżących, za znaczne jego zasługi, pewną summę zapisał, pókiby mu zaś ta nieoddana była, póty i on i sukcessorowie jego, trzymać ją mieli, o czem czytałem list tego Króla *in MS. Petricov.* i znowu drugi list, w którym tenże Król, naznaczył go komissarzem, do exekucyi pewnego przywileju. Z tego poznać, jak kiedyś niewinnie szczypał w swoim *Eques Polonus* dyskursie, gdy ten dom nowym w Polszcze nazwał: Znajdziesz tego wojewodę i *w Statucie Mazowieckim fol.* 66. N. Prażmowski miał za sobą córkę Alexandra Ciołka, *Paproc. o herb. fol.* 374. W roku 1598. świadczą *Konstytucye f.* 690. że miał ten dom prawne kłótnie o dobra Nieporęt. Jędrzej w roku 1629. posłował na sejm, zkąd stanął deputatem na trybunał Radomski, *Constit. fol.* 7. Jan zaś w roku 1631. i na też funkcyą deputowany, *Constit. fol.* 10. także na konwokacyą 1632. W którym roku, ci podpisali elekcyą Władysława IV. Jan dworzanin królewski, Jędrzej skarbnik Warszawski, Wawrzeniec, Albrycht, Marcyan, Mikołaj, Marcin, Remigian, Otto i Adam. Jędrzej sędzia ziemski Warszawski 1648. r. syn podkomorzego Czerskiego, wnuk Wawrzeńca wojewody Mazowieckiego. O stryju swoim sędzim ziemskim Warszawskim, że zabity od Wilskiego, świadczy Mikołaj prymas koronny. Jędrzej kasztelan Warszawski, dwa razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Zofią Kożuchowską, z której syn Mikołaj, drugi raz z Podlodowską, z której syn Franciszek; byli i drudzy czterej tych dwóch bracia rodzeni, Samuel, Albrycht, Jan i Józef, i córki, jedna za Zelecheńskim herbu Jelita, podczaszym Wiskim, druga za Alexandrem Załuskim wojewodą Rawskim, ale z której matki urodzeni, niewiem.

Mikołaj syn Jędrzeja, arcybiskup Gnieznieński i prymas, z lekka do najwyższej postępował godności, co mu wyprorokował, nasz ksiądz Mikołaj Lancycy: bo gdy brat Mikołaja Prażmowskiego Franciszek, uczył się w Brunsberdze, a wieść płonną o śmierci Mikołaja rozsiano, ten z zapłakanemi oczyma przypadł do księdza Lancycego, na którą nowinę wejrzawszy w niebo mąż apostolski, rzekł do Franciszka: Nie płacz, brat twój żyje, dobrze zdrów, i bądź pewien, że w Polszcze najwyższym będzie biskupem; co potem publicznie zeznawał i nieraz tenże Franciszek, prezydując w trybunale

koronnym Piotrkowskim. *Histor. Coll. Petrıcov.* W Rzymie skończywszy nauki, z Janem Kazimierzem Królewiczem Polskim powrócił do ojczyzny; już na ten czas w Mikołaju wydawały się piękne natury przymioty, które gdy potem okrasiła, nabyta w różnych interesach experyencya, gładkość wymowy, rozsądek głęboki, od tegoż Jana Kazimierza już na tronie Polskim osadzonego, referendarzem koronnym uczyniony, opatem Sieciechowskim i proboszczem S. Michała w Krakowie na zamku, proboszczem Gnieznieńskim i prezydentem trybunału koronnego; a gdy się na tych funkcyach znacznie popisał, po śmierci Korycińskiego wielkiego kanclerza, że pod tenże sam czas, Jędrzej Trzebicki, postępując na Krakowską infułę, zdał pieczęć mniejszą, Mikołajowi, lubo podkanclerzym koronnym wprzód nie był, zaraz wielką pieczęć oddano w roku 1658. a w rok potem wziął i biskupstwo Łuckie, z temi tytułami naznaczony był z sejmu 1662. do pisania instrukcyi na pewną komissyą, *Constit. fol.* 15. i do traktatów z Moskwą o pokój, *Constit. fol.* 1. wszakże na tę katedrę nie prędzej, dla ustawicznych i ciężkich w Polszcze rewolucyi, przyszło mu wjechać, aż w roku 1664. co się pokazuje z panegiryku ks. Kanona Societ. Jesu na jego wjeździe rozrzuconego. Pod ten czas z Królem Janem Kazimierzem na Ukrainę do obozu jeździł, kędy jako na kochającego ojczyznę syna przystało, tak radą swoją dźwigał już upadającą, aż też z Moskwą pokój zamknął. Pakta także Oliwskie z Szwedami spisał, i podpisał; domową wojnę przytłumił, związek rozerwał. Tak zasłużonemu, arcybiskupstwo Gnieznieńskie, po zejściu Leszczyńskiego 1666. konferował Kazimierz, po którego abdykacyi, rządził szczęśliwie interregnum, Króla Michała, i żonę jego Eleonorę Austryaczkę koronował, *Vir* (jako mówi o nim jego nagrobek w Łowiczu) *consilio magnus*, *Ecclesiae immunitates* (co też najbardziej umierając bratu swemu Franciszkowi zalecał) *et Patrias leges*, *fortiter tutatus*, *paratum contra Tyrannum orbis Christiani impetum*, *in se a civibus conversum*, *fortis sustinuit*, *ac demum de invidia victor*, *malatiam Patriae restituit*, *tandem morbo pulmonis extinctus Jazdoviae* 1673. 15. *Apr. aetat.* 56. cztery herby tamże widzieć, Belinę, Jasieńczyk, Janinę i Odrowąż. Szczypała go co prawda, i sławę jego szarpała zazdrość, ale przy śmierci, do której się długo i świątobliwie gotował, protestował się, że to tylko radził i czynił, co widział, że z jako najlepszym profitem tej ojczyzny być mogło, nieprzyjaciołom swoim wszystkie krzywdy zupełnie darował. Zakonu naszego sławy, na publicznym sejmie, gorliwie bronił: jest w druku, jego, *Wywód niewin-*

ności przeciwko niesłusznemu wyrokowi przez konfederacyą w obozie pod Gołębiem 1672. *in fol.*

Franciszek biskup Łucki, w Wiedniu pod ks. Awancynem Soc. Jesu teologią skończywszy, do Rzymu pokwapił, kędy od Innocentego Papieża XII. na kapłaństwo poświęcony, gdy do Polski powrócił, był sekretarzem koronnym, proboszczem Gnieznieńskim, scholastykiem Płockim, kanonikiem Krakowskim, opactwa Sieciechowskiego administratorem, jedenaście razy prezydentem trybunału koronnego, ablegatem do rzeszy Niemieckiej od Jana Kazimierza, na biskupstwo Łuckie w roku 1691. konsekrowany, z którego ustąpił do grobu 1701. 5. Września, w Janowie pogrzebiony, pasterz osobliwszej klemencyi, układności obyczajów, życia przykładnego; kościół nasz w Brześciu Litewskiem konsekrował r. 1697. księdza Mikołaja Łancycego, ile kiedyś swego spowiednika, szczególniej sławił i kochał, miał sobie konferowane biskupstwo Kijowskie, ale go przyjąć niechciał. Samuel Jerzy, trzeci brat Mikołaja, najprzód chorąży nadworny koronny, z którym honorem posłował na sejm 1662. *Constit. fol.* 2. potem wojewodą Płockim, starostą Krzepickim i Wareckim, umarł 1685. miał za sobą hrabiankę Tarnowską, ale potomstwa nie było. Wojciech chorąży nadworny, starosta Łomżyński, czwarty brat Mikołaja arcybiskupa Gnieznieńskiego, był wprzód chorążym Wołyńskim, kiedy mu Rzeczpospolita dobra Łopiennik Lacki, i Ruski, lennem prawem puściła, *Constit.* 1667. *fol.* 26. dwa razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Anną Radziejowską podkanclerzanką koronną, drugi raz z Zofią czy z Świętosławą Rajecką, wojewodzanką Mińską, wdową po Leszczyńskim podkomorzym Brześciańskim, po Sakowiczu wojewodzie Smoleńskim, po Mikołaju Potockim generale Podolskim, z pierwszej był syn Kazimierz 1684. drudzy tegoż Wojciecha synowie, Paweł starosta Łomżyński, poseł na konwokacyą 1696. żona jego Tarłowna staróścianka Goszczyńska, córka Kazimierza, ale *sterilis*. Drugi Mikołaj starosta Mszczonowski, od tego z Urszuli Tarnowskiej chorążanki Żydaczewskiej, nie został się tylko syn jeden niemy, i to ostatni potomek tego domu. Gabryel pisarz ziemski Warszawski 1667. *Constitut. fol.* 28. niewiem czy nie tenże sam był podkomorzym ziemi Czerskiej, jako się podpisał na elekcyą Jana III. 1674. r. N. starosta Nieszawski, miał za sobą Teresę Giżycką chorążankę Owrucką. Jędrzej kanonik Pułtuski 1678. Piotr podkomorzyc Czerski.

Tego Mikołaja starosty Mszczonowskiego z *Tarnowskiej* syn, jak tu wspomina *Niesiecki*, niemy, był Michał także starosta Mszczonowski wszedł w związki małżeńskie z Joanną *Jelowicką* i zo-

stawił z niej dwóch synów: Eligiusz starosta Mszczonowski mający za sobą Salomeą *Wybranowską* i Franciszek chorąży Czerniechowski ożeniony z *Gurowską*. —

Od wyżej wspomnionego Marcina który pojął Katarzynę *Dybowską* zostało synów czterech: 1o. Adam, 2o. Wawrzeniec, 3o. Stanisław, 4o. Piotr. — Adam syn Marcina z *Dybowskiej* urodzony, ożenił się z Elżbietą *Kożuchowską*, z tą spłodził, córkę Katarzynę. Adama Łoskiego małżonkę i synów dwóch: Stanisława, i Adama, który z Petronellą *Rusiecką*, miał córkę Zofią, Alexandra Załuskiego, wojewody Rawskiego małżonkę bezpotomną. Od Stanisława potomstwo niżej wyrażone będzie. Wawrzeniec drugi syn Marcina z *Dybowskiej*, zostawił pięciu synów: Wawrzeńca *sterilem*. Mikołaja *sterilem*. Krzysztofa *sterilem*, Andrzeja kasztelana Warszawskiego, i Jana sędziego ziemskiego Warszawskiego także i córkę Katarzynę Jana Męczyna małżonkę. Andrzej kasztelan Warszawski z *Sobieską* spłodził synów czterech (jak wyżej). — Jan sędzia ziemski Warszawski syn piąty Wawrzeńca, z Anny *Schennikowny*, spłodził syna Remigiana, który z Elżbietą *Młochowską*, miał syna Jana *sterilem*. — Stanisław trzeci syn Marcina z *Dybowskiej*, ożeniwszy się z Katarzyną *Bielawską*, zostawił dwóch synów: Marcina miecznika Warszawskiego, od tego z Elżbiety *Kożuchowskiej*, Gabryel pisarz ziemski Warszawski, który z Anną *Szałapską* spłodził dwie córki: Elżbietę, Pawła Cieciszewskiego chorążego Liwskiego małżonkę, 2*do voto* za Tomaszem Narzymskim, będącą: i Katarzynę Franciszka Grzybowskiego kasztelana Inowłodzkiego żonę, z której zostało potomstwo. — Stanisław, syn drugi Stanisława z *Bielawskiej* urodzony, z Agnieszką *Leśnowolską*, miał Andrzeja *sterilem*, i Zygmunta skarbnika Warszawskiego, od tego z Katarzyny *Samborskiej* córka Anna, Adama Jezierzyńskiego małżonka, i synowie: Marcin bezpotomny. Jędrzej z Elżbietą *Swidzińską*, zostawił córkę Zofią Stefana Nowomiejskiego żonę. Z tej Józef syn *sterilis*. — Czwarty syn Marcina z *Dybowskiej*. Piotr, ten z Barbarą *Słończanką*, spłodził Albrechta podkomorzego Czerskiego, od którego z Konstancyi *Łętowskiej*, synów czterech: Jan, Piotr, Samuel i Andrzej kanonik Poznański i Pułtuski, wszyscy bezpotomni: Hieronima *sterilem*, Adama *sterilem*. Marcina *sterilem*. Alexandra *sterilem*, i Piotra podczaszego Warszawskiego, który z Anną *Leśnowolską* miał córek dwie: Maryannę za Turowskim i Annę za Pawłem Zelechińskim, syna jednego, także Piotra podczaszego Warszawskiego z Izabellą *Janowską* ożenionego, z której, syn jeden, podobnież Piotr podczaszy Czerski dwużenny, 1*mo voto*, z Felicyanną *Zbroską*, od tej Franciszek mający za sobą Angelę *Kożuchowską*, a z niej, syna Tomasza łowczego Opoczyńskiego, który z *Wolskiej*, miał syna Stefana. 2*do voto* Piotr podczaszy Czerski, z Teresą *Stępkowską*, spłodził Józefa, ożenionego z Anną *Skulską*, z której syn Ignacy mający za sobą *Ciwińską*. — Stanisław, syn Adama z Elżbiety *Kożuchowskiej* spłodzony, z Zofią *Bielińską*, miał syna jednego, Jana miecznika Warszawskiego, który z Maryanną *Izbińską* miał potomstwo, trzy córki: Zofię, Józefa Służewskiego, Teresę, Jakóba Skarbka Śląnki, Katarzynę Żeligowskiego, małżonki, mające potomstwo, i synów także trzech: Sta-

nisława i Franciszka *steriles*, i Michała starostę Nieszawskiego, ten z Maryanną *de Skrzynno Duninowną*, spłodził: Piotra kanonika Poznańskiego, kanclerza Warszawskiego, i Antoniego podczaszego ziemi Czerskiej, który z Barbarą *Rybczyńską*, zostawił potomstwo, dwie córki: Teofilę, Wojciecha Żebrowskiego sędziego Stężyckiego, bezpotomną, i Annę, Łukasza Kłoczowskiego stolnika Rzeczyckiego małżonki, i syna jednego Franciszka kasztelana Zakroczymskiego. — Franciszek z *Prażmowa* Prażmowski kasztelan Zakroczymski orderów Orła białego i Ś. Stanisława kawaler, wszedł w śluby małżeńskie, z Anną *Boską*, Pawła Boskiego podkomorzego Czerskiego córką, z którą spłodził córek trzy: Maryannę, Felicyannę, i Franciszkę, i synów pięciu. Adama kanonika Warszawskiego, Wincentego, który pojął, za żonę Teklę *Grzybowską*, Jozefa Grzybowskiego podstolego Czerskiego córkę Józefa, Pawła i Kaspra. — *Wielądek.*

Prążowski *herbu Poraj*, w Ciechanowskiej ziemi. Stefan Prążowski 1700. tego córka Wardęska, i syn Ignacy. Michajło i Bogdan Prazowscy 1528. r. *Metryka Wołyńska.* N. Prazowska była za Iwanickim, *Okol. tom. 2. fol.* 389.

Preczkowski *herbu Prus 2do*, na Dobrzyńskiej ziemi, dom starodawny i znaczny, mężowie z nich sławni bywali, to o nich *Paprocki.*

Preiss *herbu Nabram*, w Bełzkiem województwie, luboć w Prusiech zkąd wyszli, herbu Jastrzębiec zażywali; odmiana zaś tego herbu, z tej okazyi stać się miała: (jako mam z informacyi od jednego, z domu tego) Pradziad, czyli dziad Kazimierza Preissa starosty Wałeckiego, żyjącego z Kosowną, dzieląc się dobrami dziedzicznemi, zabił brata swego stryjecznego, o co obawiając się powinnej kary, salwując życie, uszedł za granice do Niemiec, zkąd przez Węgry na Ruś przebrał się, i przywłaszczywszy sobie imię matki swojej, Pejszowskim się nazwał, i herbu Nabram, którym się ten dom zaszczycał, używać począł, aby się pod nim, i tem imieniem, utaił; po jego zaś śmierci, sukcessorowie jego, Preissów imię, jako sobie należące, wzięli, przy herbie jednak Nabram zostali. Zaczem jedenże to dom Preissów Jastrzębczyków, z Preissami teraz herbu Nabram używającemi. Sukcessorowie zaś jego szli z Ligęzianki. Kazimierz Preiss w wojsku książęcia Pruskiego pułkownik, wyprzysiągł się herezyi. Zostawił dwóch synów, Jana i Stanisława, obudwóch ludzi rycerskich. Z tych Jan zostawił synów trzech, Jędrzeja kanonika regularnego, filozofji doktora, Dominika i Jana. Stanisław zaś, zostawił syna Jakóba, sędziego Buskiego, ten żył w dożywotniej przyjaźni z Piotrkowską, która mu powiła syna Michała, temi czasy także sędziego grodzkiego Buskiego, człowieka godnego, ten żyje z Kniejnicką chorążanką Kijowską.

PREITEN HERB.

Tarcza tego herbu wszerz na trzy części się dzielić powinna, na pierwszej mają być dwa krzyże żółte w czerwonem polu podle siebie, na drugiej lew modry w białem polu, w koronie, łapa u niego przednia podniesiona, głową w prawy bok tarczy obrócony, na trzeciej na dole krzyż żółty w czerwonem polu: na hełmie bez korony, głowa i szyja Jelenia modra, jeden róg u niej żółty, drugi modry; na szyi dwie obróży, jedna złota, druga srebrna, labry modre i żółte. Takiego herbu zażywają Preitenowie w Prusiech, jako świadczy *MS. o Famil. Prusk.*

Pretficz *herbu Wczele*, w Podolskiem województwie. Bernard Pretficz starosta Barski i Trembowelski, wziął te starostwa od Zygmunta I. w nadgrodę heroicznych swoich zasług, któremi się tak wsławił, że Tatarzy na imię jego pierzchali. Z Mikołajem Sieniawskim, najprzód Tatarów i Wołochów płaszał, a potem swoim duktem, tychże zdobyczą obfitą ojuczonych, aż pod Oczaków gonił w roku 1541. a inszych czasów na siedmdziesiąt potyczek z niemi odprawił, zawsze z powodującem się szczęściem, *Biel. f.* 582. i 1610. gdzie mu to ten autor przyznaje, że po wielu tryumfach z Tatarów, aż do Oczakowa i Belgradu zaciekając, odpoczął w Panu w roku 1561. chwali go i *Starowol. fol.* 160. *in Bellat. Sarmat.* syn jego z Zawadzkiej, Jakób, najprzód kasztelan Kamieniecki 1605. a potem wojewoda Podolski, starosta Trembowelski, fundował OO. Dominikanów w Szarawce 1607. kędy po śmierci złożony, tam im i kościół i klasztor wymurował, w dobra opatrzył, apparatem bogatym od drogich kamieni, uposażył. *Okol. Russ. Flor. fol.* 107. Naszemu kollegio Kamienieckiemu siła do fundacyi swoją perswazyą u rycerstwa Podolskiego dopomógł; Tatarów pod Zbarażem trzema potyczkami poraził, i wszystek plon im odebrał. *Paprocki fol.* 339. pod herbem Lubicz, w roku 1575. Tychże pod Torubem i Rastawicą dobrze przetrzepał; a Kozaków pod Piastkowem, umarł 1613. żona jego Ciołkowna z Żelechowa, z której córka Dulska, na tenże sam kościół Dominikański w Szarawce dobroczynna. Siostra wojewody Podolskiego była za Janem Chodorowskim. O synu tegoż wojewody Janie, namienia *Okolski.* Alexandra Pretficza, trukczaszego i dworzanina Władysława IV. komissarzem do pogranicznych dyfferencyi naznaczyła Rzeczpospolita. *Constit. fol.* 21. Ten dom z pomienionym Bernardem tu do Polski z Szląska przyszedł: przecież według świadectwa *Petrasancta*

fol. 200. *de tesser. Gentil.* inaczej ci, co na Szląsku są, herb swój kształtują, w czem odsyłam do autora.

Preuck *herbu Borck*, jednejże krwi z Borckami, jednegoż herbu z niemi zażywają. Jerzy Preuck najprzód był marszałkiem dworu Fabiana biskupa Warmińskiego, potem starosta generalny biskupstwa tegoż, Heilsbergę, od Wojciecha mistrza Pruskiego półtora miesiąca oblężoną, bronił potężnie w roku 1520. i z Polskiem tam presidium, i żeby ogniste kule, na dachy miejskie wypuszczone, miasta nie zapaliły, wcześnie opatrzył. Po śmierci tegoż biskupa Heilsbergi Królowi i Polszcze dotrzymał, a że miał podejrzaną kapitułę, z zamku ją wypędził. *Treter. in Episcop. Varm.* Jan, którego żona Cemianka wojewodzanka Malborska 1557. *Vita Hosii*, ale był dyssydentem. Jana, w kościele Peplińskim jest nagrobek z tym herbem, jak się tu opisał, postawiony 1631.

N. Prek był podsędkiem Buskim, przestał się pisać po dawnemu Preuck. Syn jego Tadeusz miał dziedziczne włości w województwie Bełzkiem. — *Krasicki.*

Primus *herbu Łabędź.* Niektórzy Duninowie Primusami pisać się poczęli, z których Mikołaj Primus Dunin w roku 1598. *Acta Castren. Opoczn.*

Probulewicz, w Smoleńskiem województwie. Jakób Probulewicz podpisał elekcyą Władysława IV. Jakób Polulewicz w Mińskiem.

Prochański *herbu Gryf.* Od Teodora Cedra wojewody Krakowskiego, swoję linią ciągną: o czem listy rozdzielne świadczą, piszą się zaś z Prochni. Z tych Prochański Cedrzy, dworzanin Dymitra Gorajskiego, marszałka wielkiego koronnego, który mu za wierne jego zasługi, puścił wiecznem prawem, dwie wsi, Gruszkę i Zaporze w Chełmskiej ziemi, w roku 1399. od którego potomkowie, od dóbr Zaporza, Zaporskich sobie imię przybrali. Marcin Prochański, trzy córki z różnemi połączył domami: Zofią, 1*mo voto* z Trzcińskim, 2*do* z Stanisławem Ligęzą, cnót niepospolitych, i świętego życia białogłowę; Annę z Tarnawskim; Katarzynę z Burzeńskim; syn zaś jego Jan, dziedzic na Prochni zamku w Podgórzu, człowiek rycerski, koło roku 1585. Marcyan z Prochni, dziedzic na Połomi, brat stryjeczny Jana, podpisał kaptur Krakowski 1585. *Constit. fol.* 405. Zakliczanka herbu Topor, kasztelanka Połaniecka, żona jego, siostra zaś Katarzyna, dostała się w małżeństwo Janowi Mieleckiemu.

Prochnicki *herbu Korczak*, w Przemyskiej ziemi, piszą się z Prochnika, krew sławnego i starożytnego domu

książąt de Bibel, atoli według *Paprockiego*, połowa tego Prochnika, poszło w posagu w dom Pieniążków: drugą zaś połowę przedali Prochniccy. *Scrobiszovius in Vitis Archiep. Leopol.* pisze, że z tego domu Jędrzej Prochnicki, był metropolitą Kijowskim, ale tego imienia metropolity, żadnego inni nie kładą, którzy *ex professo* o metropolitach Kijowskich pisali. *Paprocki* Mikołaja kasztelana Przemyskiego doczytał się na przywilejach w roku 1451. którego syn Jan, miał za sobą Annę, córkę Henryka Kamienieckiego, kasztelana Sanockiego. *Okolski* przytacza ucinek przywileju od Kazimierza Wielkiego, danego tej familji 1361. a w r. 1406. od Władysława Jagiełła, approbowanego, w którym ci Królowie approbują, dawne książąt Ruskich, osobliwie Leona, listy, na dziedziczne dobra Bibel z przyległościami, w Kazimierzowym przywileju, Dymitra Chotka książęcia de Bibel; w Jagiellonowym, Jędrzeja i Chrycka, książąt de Bibel, wspominają. *Jędrzej Wargocki* rozumie, że ta familia z Włoch wyszła, gdy albowiem Julius Cesarz Rzymską spętał wolność, niektórzy Panowie Rzymscy uchodząc jego tyranji, dobrowolne sobie z ojczyzny własnej wygnanie obrali, a między niemi, według Plutarcha, miał być Bibulus, ten w Inflanciech (dokąd uchodził) zamek Bibel fundował, z którego potomków, gdy się niektórzy do Włoch swojej ojczyzny wrócili, Karaffami się zwać poczęli. Kwitnął potem Kudin, którego syn Prokop. Duszyn, Bałko, Jarochno, Alexander, Skoruta, tych wszystkich imiona w Horodyjskim monasterze Ruskim czytał *Okolski*, i przydaje, że ich tam czterysta i dwóch pogrzebionych z tego domu leżało. Daniel, syn i sukcessor z Alexandra Skoruty, pierwszy z tego domu, Rzymską katolicką wiarę przyjął, od którego Prochnickich linia ciągnie się. Z tych Mikołaj był biskupem Kamienieckim, umarł 1471. jakom dowodził w pierwszym tomie. Wkrótce po nim na tejże katedrze prezydował Jan Prochnicki, którego *Scrobiszovius in Vitis Archiep. Leop.* kładzie w roku 1421. ale znać, że prasy drukarskiej omyłka w roku: bo sam ten autor wprzód Mikołaja biskupa Kamienieckiego opisawszy, mówi; *Et hunc secutus Joannes*, toć znać że po Mikołaju wziął tę infułę, a podobno spuścił ją w roku 1493. Ten Mikołaj, Władysława, syna Kazimierza III. Króla Polskiego, na Królestwo Czeskie obranego, do Pragi odprowadzał. Piotr, który z Janem Tęczyńskim, nad Szeretem rzeką przeciwko Turkom i Wołochom wojował, kędy wielkością nieprzyjacioł przełamane wojsko Polskie, gdy w rozsypkę poszło, wódz sam Tęczyński uchodząc, w rzece Serecie konia stracił. Poddawał swego konia Prochnicki, ale go Tęczyński żadną miarą

przyjąć niechciał, mówiąc: *Egregium militem, sibique genere et nobilitate parem, eo subsidio vitae privare nolle:* na co Prochnicki: *Quandoquidem tu qui es ductor meus, et ego miles tuus, equo meo uti non vis, et ego vita mea frui nolo*, i tak puściwszy konia swego, obadwaj się w niewolą nieprzyjacielowi dostali. O czem dowiedziawszy się Turcy, i obudwu cnotę pochwaliwszy, i udarowawszy, wolno do ojczyzny puścili. *Scrobiszov. loc. cit.* N. była za Janem Pieniążkiem, sędzią ziemskim Krakowskim, z którą Prochnik w dom Pieniążków przeniósł się. Jan Jędrzej Prochnicki, kanonik i proboszcz Krakowski, od Zygmunta III. Króla Polskiego, do Filipa III. Hiszpańskiego Króla poseł, całe ośm lat na tej funkcyi, z chwałą narodu Polskiego, i imienia swego, przepędził; pod który czas wziął biskupstwo Kamienieckie, na które od Filipa Spinella kardynała w Neapolu poświęcony w roku 1607. a Maltańscy kawalerowie obrali go sobie za protektora ordinis w Królestwie Polskiem, o czem list przywodzi *Ssrobiszovius*. Wróciwszy do ojczyzny, znalazł ją domową wojną zakłóconą; w katedrze tedy swojej stanąwszy, zaraz się o zbawienie owieczek sobie powierzonych starać począł, przybrawszy sobie z zakonu naszego kapłanów, którzyby mu świętej pracy pomogli, pierwszy ich tedy do Kamieńca wprowadził, i krom inszych łask Pańskich, znaczną biblioteką opatrzył; kościół też katedralny, apparatem bogatym i innym porządkiem, okazalszym uczynił. Z Kamienieckiego przeniesiony na Lwowskie arcybiskupstwo, zakrystyą reformował, rezydencyą arcybiskupią i wygodnie i ozdobnie restaurował, suffragana i kustosza w tejże archikatedrze fundował: i lubo na zły czas trafił, kiedy dobra arcybiskupie od Tatarów i nieraz wielką klęskę ponosiły, przecież żeby był ojczyznę salwował od związanego wojska, na zapłatę żołdu, pewną mu summę wyliczył, ubogich także i podupadłych, jako mógł ratował, Lwowskie nasze kollegium, Pańską się szczodrobliwością jego szczyci, jakoż był mąż z Bogiem złączony i na jego chwałę hojny, cnoty nienadwerężonej: po śmierci w katedrze Lwowskiej złożony; trzymał przy arcybiskupstwie opactwo Sieciechowskie. Jest w druku jego *Brevis descriptio Provinciarum, Magistratuum Regni Poloniae, w Rzymie* 1600. *od niego na świat wydana*, kładzie ją *Januszov. na początku swego statutu.* Prokop, brat rodzony arcybiskupa, w zakonie naszym w Sendomierzu świątobliwe życie zakończył; bodaj to nie ojciec ich był Jędrzej, którego chwali *Paprocki*, że był mężem godnym, i w rycerskich sprawach biegłym; także i bracia jego, Hieronim 1632. roku, Wacław 1648. roku. N. była

za Balcerem Chojnackim burgrabią Krakowskim. *Baranow.* Anna zakonnica u wszystkich SS. we Lwowie.

Prokopowicz *herbu Groty*, w województwie Nowogrodzkiem. Krzysztof Prokopowicz 1632. Alexander instygator kapturu generalnego Warszawskiego, Mikołaj, Mateusz, Jan, Felicyan, Gabryel, Piotr, Daniel, Alexander, Jan, Kazimierz, Stanisław, Michał, i Paweł 1648. Daniel komornik powiatu Lidzkiego 1674.

Prokowski *herbu Radwan*, w ziemi Przemysłkiej. Ludwik Prokowski w cudzoziemskich językach biegły.

Proksza, w Wileńskiem województwie. Proksza podczaszy u Jagiełła w. książęcia Litewskiego, z którego rozkazu, Kiejstuta Jagiellonowego stryja zabił. *Stryjk. lib.* 13. *cap.* 1. *Kojał. par.* 1. *lib.* 8. Łukasz, Lew, i Jan 1632. r. podpisali elekcyą Władysława IV. Króla.

Prokulbicki *herbu Łabędź*, w województwie Wileńskiem, z których Jan Prokulbicki 1632. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla.

Promieński *herbu Jelita*, z Prumny, dla tego drudzy ich piszą Prumieński. Stanisław Promieński miał za sobą Duninownę, z której dwaj synowie: Jan i Konstantyn, i córka Szeptyńska. Paweł na wielu expedycyach wojennych rotmistrzował, a potem stan sobie duchowny obrawszy, Skarzeszowskim był proboszczem, kędy niektóre fundacye poczynił, umarł 1633. *Starowol. in Monum. fol.* 794. N. była za Jeżowskim, druga za Felixem Borkowskim. N. miał za sobą Teofilę Cyryniankę.

Promnicki. Promnicka była za Jędrzejem Kosmińskim. Jan Promycki towarzysz Strusa starosty Bracławskiego, pieszo szedł do szturmu pod Pleszkowem 1582. r. *Paproc. fol.* 405.

Promnitz, baronowie na Szląsku. Z tych Balcer Promnitz był biskupem Wrocławskim i administratorem Szląskim; Sigfryd *Camerae Praeses et aulae Consilarius.* Henryk Anzelm *Consilii in Lusatia Praeses*, *Abrolanus in Superiori Silesia Circuli Praefectus*, *Exner lib.* 9. *Poem. fol.* 383. Genealogią tego domu znajdziesz między drugiemi u Hubnersa.

Proniewicz *Załamaj*, w Mińskiem województwie. Paweł Konstantyn Proniewicz Załamaj 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza.

Prosiński. Jędrzej Prosiński w ziemi Łomżyńskiej, Jan w ziemi Nurskiej 1632. podpisał elekcyą Władysława IV.

Proski *herbu Samson*, w Poznańskiem województwie, piszą się od dóbr Prochy nazwanych, które się im w dziale

dostały. Z tych jeden był stolnikiem Poznańskim. Kasper z Małgorzaty Łąckiej spłodził Marcina Soc. Jesu, Mikołaja, ten pojął Katarzynę z Rozaczowa Cielecką, Stanisława pisarza ziemskiego Poznańskiego 1648. Barbara z Bnina żona jego. Anna najprzód Franciszka Opalińskiego, po nim Wojciecha Rydzyńskiego kasztelana Lędzkiego małżonka. Samuel kawaler Maltański, pisał się z Kosieczyna, u Porty Ottomańskiej lat dziewięć rezydując, wielkiej experyencyi nabył, luboć i przedtem w Malcie rok cały, a we Włoszech blizko lat dziesięć przepędził, dla tego się też wielka w nim biegłość obcych języków wydwała, osobliwie Włoskiego, Niemieckiego, Francuzkiego, Hollenderskięgo i Perskiego, nie mniejszy przeor w funkcyach sobie zleconych zkąd Jan III. Król Polski ablegatem go swoim uczynił do Leopolda Cesarza, a wkrótce do domu Nejburskiego, dla ułacnienia małżeństwa Jakóba Królewicza z księżniczką Nejburską, jest o nim *Konstytuya* 1678. *fol.* 27. Przywiózł był z sobą z Rzymu znaczne relikwie ciał SS. Męczenników, Bonifacego, Justyna, Generosa i Reparaty, które kościołowi naszemu Poznańskiemu, na znak swego ku nam affektu, darował. Jan starosta Nakielski, brat rodzony Samuela kawalera, obadwa z Boszkowskiej urodzeni, posłował na konwokacyą 1674. tenże sam zda mi się był kasztelanem Czerniechowskim w r. 1696. *Okolski* domyśla się, że się przedtem herbem Trach Proscy pieczętowali, ile że księgi grodzkie Poznańskie i Kościańskie wspominają Ottona Tracha de Prochy, ale gdy się dobrami dzielili, i herb Tracha w Samsona zamienili. Samuel 1663. roku. Wojciech, umarł powietrzem w Lublinie, Soc. Jesu.

Proskura *herbu Krzyżostrzał.* Iwan Proskura z Kmitą starostą Orszańskim wysłany 1568. na spustoszenie Smoleńskiej prowincyi pod Moskwą. *Kojał. in MS.* Fiedor Szuszczański Proskura, któremu z sejmu, 1607. zlecono ksiąg ziemskich Kijowskich konnotacyą, *Constit. fol.* 855. w roku 1627. pisarz ziemski Kijowski i poseł na sejm, ztamtąd naznaczony deputatem na trybunał Radomski, *Constit. fol.* 5. z sejmu 1631. do rewizyi ksiąg grodzkich Kijowskich, *Constit. fol.* 30. posłował i na konwokacyą Warszawską 1632. i na sejm 1638. *Constit. fol.* 31. Jan Proskora Szuszczański, podczaszy Kijowski 1674.

Proskura dziedzic na *Korninie,* zostawił trzech synów w województwie Kijowskiem i córkę za Wąsowiczem: z tych, Mikołaj Proskura w roku 1778. łowczy Owrucki, z *Irliczowny* zostawił potomstwo córek trzy, z których najstarsza za Irliczem, i synów pięciu: Stanisław, — Aloizy, — Teodor skarbnik Kijowski z *Trypolskiej* spłodził syna, z *Paparowny* córkę i syna. — Jan. — *Przypisy Krasickiego.*

Prostek *herbu Lubicz*, w ziemi Łomżyńskiej. Są i Prostyńscy z Prostynia, jakom widział na nagrobku w Leżajsku u fary. Anna Prostyńska w kościele naszym Przemyskim pogrzebiona 1674.

Proszczewicz *herbu Pelikan*, Kazanie pogrzebowe Nuszczyńskiego, pod tytułem: *Róża kwiat korony*, ten im herb przyznaje, z których Bartłomiej Proszczewicz w Pomorskiem 1648. a Jędrzej Prościewicz w księztwie Żmudzkiem roku 1621.

Proszczycki. Jakób Proszczyński sędzia ziemski Starodubowski, deputat na trybunał fiskalny Litewski r. 1626. *Constit.* Jerzy chorąży Żytomierski 1705. podpisał konfederacyą Krakowską.

Proszewski, w Rawskiem województwie. Gabryel i Stefan Proszewscy 1648. Władysław w Litwie 1700.

Proszkowski *herbu Łada*, w Krakowskiem województwie. Jan Proszkowski podstarości Sądecki, z sejmu 1661. komissarz do pogranicznych kłótni od Węgier. *Constit. fol.* 34. Jan w Mazowieckiem 1632. Wojciech i Jędrzej w ziemi Nurskiej 1648. Wacław wojski Biecki 1705. Maryanna, Zofia i Helena, zakonnice Sądeckie 1701.

Proszyński *herbu Ogończyk*, w Krakowskiem województwie. *Tomasz Radamus in dedic. Serti Acad.* ten im herb przypisuje, na hełmie dwie ręce wieniec trzymają. Władysław Hieronim z Proszna Proszyński 1640. toż mi się dostało widzieć w Krakowie na Piasku. Balcer Proszyński dziedzic na Babicy i Prochej, dworzanin królewski 1613.

W roku 1778. Antoni Proszyński podkomorzy Miński. — Felicyan sędzia ziemski Miński. — Tadeusz podczaszy Miński. — *Przypisy Krasickiego.*

Protaszewicz *herbu Drzewica.* Tym się herbem pieczętował Waleryan Szuszkowski Protaszewicz, najprzód dziekan katedralny Wileński, i pisarz wielkiego księztwa Litewsk. jako się podpisał w roku 1546. potem biskup Łucki, z tego przeniósł się na Wileńskie 1555. z tego na wieczność w roku 1579. Tak ojczyznie, jako i kościołowi dobrze zasłużony pasterz; ojczyznie, kiedy za jego staraniem Unia Litwy z Koroną doszła, w czem pracując, i w roku 1564. do Warszawy na sejm od stanów Litewskich posłował, *Constit. fol.* 52. i 1569. na sejm Lubelski, kędy skutek taż jego fatyga wzięła, z tegoż sejmu do korrektury statutu Litewskiego naznaczony. *Constit. fol.* 194. Assystował ślubowi między Janem książęciem Finlandyi, i Katarzyną córką Zygmunta I. matką Zygmunta III. Królów Polskich. Kościołowi; kiedy herezyi do księztwa Litewskiego z Nie-

miec hurmem się cisnącej, murem się stawił, przy jego obronie, i ile mógł, wzmocnionej przez wielkich panów dyssydentów, gorliwie się opierał, znać to i ztąd, że zarażonym temi błędami, pogrzebu w kościołach katolickich bronił, co w nim chwali Hosius kardynał w liscie do niego danym *tom.* 2. *fol.* 158. i *tom.* 2. *fol.* 426. *epist.* 252. kędy jego pobożność, czułość koło trzody swojej, sławi ten purpurat; a żeby przeciwko heretykom miał zdolniejszych operaryuszów, w Wilnie akademią, a przy niej kollegium zakonowi naszemu szczodrobliwie fundował. *Sachinus Histor. Societ. par.* 3. *lib.* 6. *num.* 130. Bursę także *Valerianum* nazwaną, dla uboższych studentów założywszy, pewnemi dochodami określił. Kaznodzieję katedralnemu kościołowi opatrzył, ołtarz S. Krzyża wystawił. *Starowol. in Monum.* Nakoniec widząc się laty obciążonego, Jerzego książęcia Radziwiła za koadjutora sobie przybrał.

Protaszewicz *herbu Jastrzębiec.* Inni tegoż imienia Protaszewiczowie, tego herbu zażywają, rozumiem jednak, że wszyscy Protaszewiczowie jednegoż są domu, ale znać dla podobieństwa herbu Jastrzębiec, z herbem Drzewica, jedni się tym, drudzy tym szczycą. W Nowogrodzkiem i Brześciańskiem kwitną, idą zaś od Protazyusza, który z Palemonem i z innemi, z Włoch wszedł do Litwy, syn jego miał być sekretarzem Litewskim. Iwan Protaszewicz, porucznik chorągwi książęcia Romana Sanguszka, hetmana Litewskiego, mąż odważny, koło roku 1567. Jonasz metropolita Kijowski 1568. Jan Benedykt, dziedzic na Mohylnej, sławny Polski pisarz, są książki pracy jego w druku, wydane r. 1597. i 1608. Władysław Protaszewicz, pisarz, a potem sędzia ziemski Piński, umarł 1659. sławny także poeta, syn jego Hieronim. Paweł, Stanisław 1632. w Nowogrodzkiem. Jan podczaszy Piński. N. podwojewodzy Nowogrodzki, spłodził Jerzego pisarza ziemskiego Nowogrodzkiego, który w wojsku, w Chocimskiej, Inflantskiej, Pruskiej, Moskiewskiej, już rotmistrzem, już pułkownikiem, już pospolitego Ruszenia regimentarzem, na chwałę imienia swego zapracował, posłował na różne sejmy, osobliwie 1661. zkąd stanął deputatem na trybunał fiskalny Litewski, *Constit. fol.* 4. człowiek godny i wielkiej ludzkości, umarł 1673. w Nowogródku u OO. Dominikanów pochowany, żona jego Helena Brzuchańska; dobroczyność jej na panny zakonne Wileńskie S. Dominika, approbowała *Konstytucya* 1678. *f.* 14. N. podkomorzy Wendeński, Waleryan 1632. N. podczaszy Nowogrodzki, deputat na trybunał Wileński 1663. Alexander cześnik Wileński. Mikołaj Podstoli Mozyrski 1683. N. miał za sobą

Teofilę Połubieńską. Karol skarbnik Nowogrodzki, żona Eleonora Filipowiczowna stolnikowna Rzeczycka. Józef podczaszy Piński i pisarz Grodzki 1728. Stanisław, Ludwik, i Jędrzej 1700. N. była za Janem Rdułtowskim, podkomorzym Derpskim. Józef chorąży Piński, żona jego Anna Stamiszewska, oboje dobroczynni na nasze kollegium Pińskie.

PROWANA **HERB.**

Orzeł na tarczy biały w czerwonem polu, jak zwyczajnie go zażywa Królestwo Polskie, tylko że bez korony, na piersiach trzyma tarczą, która na cztery części przedzielona, w pierwszej po prawej ręce tarczy, kolumna żółta w koronie, w polu czerwonem, po lewej ręce na wyższej linji, winna latorostka ze trzema gronami winnemi, tak, że dwa na bok lewy latorośli wychodzą, jedno na prawy w polu białem: Wspodniej linji toż samo widzieć, tylko że latorośl na prawym boku, kolumna na lewym, na hełmie nad koroną, takaż jak na tarczy kolumna; tak go opisuje *Paproc. o herb. fol.* 472. gdzie przywilej kładzie Zygmunta Augusta, dany Prowanów familji w roku 1557. z którego poznać, że za tego Króla panowania, dwaj bracia rodzeni, synowie Wilhelma Prowany, z Sabaudzkiego księztwa, fortunę swoję przedawszy do Polski przyszli dobra pokupili i osiedli, a za promocyą Królowy Bony, indygenat w Polszcze otrzymali, którym Król August do dawnego ich herbu przydał orła koronnego, i w ten kształt go, jako się mówiło ułożył. Pisze o nich i *Okol. tom.* 1. *fol.* 121. pod herbem Kolumna, kolumna jednak poźniej w ten herb weszła, to jest, gdy przodek tej familji, Marcina V. Papieża z koncylium Konstancyeńskiego powracającego, wielką ludzkością przyjął, i u siebie traktował, on w nagrodę tej uczynności, do ojczystej

jego latorośli, kolumnę przydał, i do Kolumnów familji ozdoby przypuścił. Z tych tedy dwóch braci wspomnionych, Trojan na dworze tegoż Króla był sekretarzem, w zasługach dał mu Król wieś Łętkowice w Krakowskiem województwie, z Mogilnickiej herbu Korczak, spłodził dwie córki i syna Abrahama, z córek jego jedna Barbara, wydana za Mikołaja Korycińskiego, starostę Przedeckiego, białogłowa cnót wielkich, osobliwie się ztąd pokazuje; że gdy jej mamka prze nieostrożność syna malenkiego udusiła, a obawiając się za to kary, uszła, ta pani, lubo stratą dziecięcia swego dużo poalterowana, przecież obawiając się, żeby mąż z żalu surowiej sobie z ową mamką nie postąpił, rzeczy jej wszystkie kryjomo odesłała. Druga Nekandzina albo Trepczyna Elżbieta, siostrze w cnocie równa. Abraham zaś syn, kawaler Ś. Maurycego i Ś. Łazarza, od niego był wprawdzie syn Trojan, ale w roku 1606. zabity, córka zaś jego Barbara, 1*mo voto* żyła z Pawłem Ujejskim, 2*do* z Pudłowskim. *Baranowski.* Prosper brat Trojana starosta Będziński, żup Wielickich i Bocheńskich administrator, wiele industryą swoją profitu uczynił z nich do skarbu Rzeczypospolitej, o czem list Stefana Batorego Króla, u *Paproc. o herb. fol.* 475. zszedł z tego świata w r. 1584. w Krakowie u Ś. Trójcy pochowany, gdzie mu nagrobek przyznaje, że Janowi Królowi Węgierskiemu dobrze się zasłużył; złączył się był dożywotnie z Elżbietą Jerzykowiczowną, starościanką Mielnicką i Łosicką, z tej zostało dwóch synów: Oktawian i Samuel, tyleż córek, z których Barbara zaślubiona Jędrzejowi Samuelowi Dębińskiemu, podstolemu na ten czas Krakowskiemu, a potem kasztelanowi Bieckiemu, *Baran.* druga Bona. Jest w druku Abrahama kowalera, o którem wyżej, *Złote jarzmo małżeńskie*, pod tytułem: *Żona wyćwiczona, in 4to w Krakowie* 1700. ale dawniej przedtem już w druku było.

Prozor, w Trockiem województwie. Paweł Kazimierz Prozor 1648. r. Adam pisarz ziemski Kowieński, o którym *Konstytucya* 1678. Jan pisarz ziemski Kowieński, i poseł na konwokacyą 1696. Jerzy podczaszy Kowieński 1700.

Józef Prozor kasztelan Witebski w r. 1788. — Józef starosta Kowieński. — Mikołaj sędzia ziemski Kowieński. — *Krasicki.*

Pruchyński. Jacka Pruchyńskiego z Pruchy *Metryka Wołyńska* wspomina w r. 1528. Anna zakonnica u Wszystkich ŚŚ. we Lwowie.

Prumieński *herbu Szeliga*, w Czerskiej ziemi.

Pruńscy *książęta herbu Pogonia* 1*mo.* Wszyscy się na to zgadzają, że Pruńscy książęta, jest Jedynowładzców Ruskich potomstwo, to jest niechybną sukcessyą idą od Wło-

dzimierza monarchy Kijowskiego i całej Rusi: albowiem według *Sarnickiego*, z którego tu osnowę tego domu kładę, między dwunastą synami Włodzimierza, był Jarosław, któremu gdy się w podziale księztwo Rzeżańskie dostało, od niego pisać się począł wielkim książęciem Rzeżańskim, temu przypisują początek herbu książąt Ruskich, to jest, że pierwszy i dla siebie, i dla sukcessorów swoich, przybrał do herbu Jeźdźca z mieczem w ręku zaniesionym, umarł według Ruskiego komputu, od stworzenia świata w r. 6652. zostawiwszy dwóch synów, Jaropełka starszego, któremu w podziale po śmierci Ojcowskiej, dostało się księztwo Rzeżańskie, i Swentosława młodszego, który na księztwie Pruńskiem osiadł, ten z Olhy księżny Brańskiej, miał syna jednego, od którego byli dwaj synowie, Ihor i Jarosław. Z tych Ihor, gdy Chlebowi książęciu Rzeżańskiemu, z wojskiem na sukkurs przypadł, tam w potyczce raniony, z konia spadł, a potem w drodze, powracając z tej expedycyi, przeszedł na pokój wieczny, tylko córkę Olhę zostawiwszy. Jarosław zaś brat jego, spłodził syna Włodzimierza, ten z Olhy księżniczki Rostowskiej, Olhę i Wszewolda, z których Olha, bijąc się mężnie z Tatarami, którzy Ruskie kraje najechali, trupem poległ. Wszewold zaś z księżniczki Sudalskiej, miał syna Mścisława, ten Jerzego, ten zaś z księżniczki Jarosławskiej, Swentosława: za jego czasów przypadły owe wojny na Rusi, gdy Gedymin wielkie książe Litewski, Stanisława z księztwa Kijowskiego wyzuł: Swentosława syn Dymitr od Tatarów Zawolgskich i Czerkaskich częste inkursye ponosił, syn jego Rościsław z księżniczki Twerskiej, spłodził Dymitra, który z książęciem Rzeżańskim wojnę toczył: synów jego niedorosłych dwóch zostało: Jerzy i Michał; do tych książe Moskiewski wysłał książęcia Jarosławskiego, z konsolacyą po śmierci ojcowskiej, a oraz deklarując im, że jako z ojcem ich żył w dobrej przyjaźni, tak ich chce mieć w protekcyi swojej. Zrozumieli, co w samej rzeczy było, młodzi Paniczowie, że się tego domagał, aby mu się w opiekę poddali, pod który czas mógłby ich był z księztwa Pruńskiego snadniej wyzuć, dla tego podziękowali mu za tę łaskę, o co rozgniewany Moskiewski, z wojskiem na nich przyciągnął. Jerzy chcąc odpor dać nieprzyjacielowi, Tatarów Perekopskich za pieniądze kilka tysięcy kupił, do których trzy tysiące ludzi swoich przyłączywszy, potkał się z Moskwą; w prawdzieć silno się z sobą starli, wszakże od większego gminu złamany, ucieczką się salwował, do Perekopskiego Hana, Moskwicin zaś obległszy miasto Pruńsko, wziął go i z Michałem bratem Jerzego, którego z sobą do Moskwy sprowa-

dziwszy, tam mu niektóre dobra wydzielił. Jerzy widząc tak wielką stratę ojczystego księztwa, a mając wielką łaskę u Perekopskiego Hana, snadno u niego uprosił, że mu dał ludzi na odzyskanie jego, z tą kondycyą, że jeżeliby przyszedł do possessyi Pruńska, miał coroczny haracz Tatarom płacić. Tym czasem gdy ten z wojskiem pod Pruńsko ciągnie, Han umiera, Tatarzy do domów swoich nic niesprawiwszy wracają, a w nagrodę za expensa na wojsko łożone, w niewolą Jerzego biorą, w której lat jedenaście przepędziwszy, zaledwie za interpozycyą Władysława Jagiellona Króla Polskiego, przez książęcia Holszańskiego zaniesioną, był z niej uwolniony w roku 1434. w Polskich tedy granicach osiadłszy, a obawiając się tyranji Zygmunta w. książęcia Litewsk. pojął księżniczkę Słucką, z którą miał syna Jana, ale ten wkrótce i z matką od śmierci zabrany: drugą tedy pojął księżniczkę Sołomerecką, która mu syna powiła Chleba w roku 1462. był ten Jerzy dla swojej w obyczajach przyjemności, Kazimierzowi Królowi Polskiemu miły, i wziął od niego dwór w Brześciu, także obszerne włości Komonejcka nazwane po Rynuntowiczu, (z tego, co się tu mówiło z Sarnickiego, poznać, że się myli *Paprocki o herb. f.* 353. gdy powiada, że jeden z książąt Pruńskich, dla tyranji Iwana książęcia Moskiewskiego, wyniósł się do Polski za Króla Zygmunta I. od którego był mile przyjęty i w dobra opatrzony.) Chleb syn Jerzego, rosłej statury i mężny kawaler, za Jana Albrychta i Alexandra Królów Polskich pułkownikował, gdzie wiele heroicznego serca dowodów zostawiwszy, gdy się pod Mińskiem w roku 1513. scina z Tatarami wielką odwagą, tamże padł trupem, z żalem wszystkich pogrzebiony tamże, że jeszcze za czasów Sarnickiego, Mogiła Chleba Pruńskiego sławna była. Złączył się był dożywotnie z córką Potipiaty tiwuna Wileńskiego i Trockiego, z tej było kilka córek, ale ich autor nie wymienia, (jam czytał że księżna Pruńska, właśnie o te czasy, najprzód żyła z Piotrem Krzczonowiczem 2*do* z Jerzym Nasiłowskim wojewodą Witebskim) tylko tę co była z Zienowiczem, matkę Jana Zienowicza stolnika Litewskiego, starosty Trabskiego, i synów dwóch: Fryderyka i Jędrzeja. O Jędrzeju nic nie pisze *Sarnicki*, jako się obrócił; niewiem czy to nie on, jako pisze *Walicki*, miał za sobą Annę Sapieżankę, Michała Sapiehy wojewodzica Podlaskiego córkę, która po jego śmierci poszła za Mikołaja Sieniawskiego kasztelana Kamienieckiego i hetmana polnego koronnego. Fryderyk był wojewodą Kijowskim (*Stryjkowski* pod expedycyą w roku 1544. wspomina Simona książęcia Pruńskiego wojewodę Kijowskiego, ale musiał się pomylić

w imieniu) na pograniczu Tatarskim Białocerkiew znaczną fortecę, dla poskromienia wycieczek Tatarskich, założył, rozstał się z światem w roku 1555. w Wilnie u OO. Bernardynów pogrzebiony, zaślubiwszy sobie Teodorę Bogusza Zgłowiczyna podskarbiego Litewskiego córkę, spłodził z niej dwie córki, i dwóch synów, ale z tych syn Jerzy i córka Marya, młodo pomarli, druga córka Elżbieta, wydana za Jana Zborowskiego kasztelana Gnieznieńskiego, hetmana nadwornego koronnego, syn zaś Alexander, najprzód Litewski 1576. potem kasztelan Trocki, starosta Łucki 1595. jeździł z drugiemi w legacyi po Henryka Walezego, żeby go był z Francyi na tron Polski sprowadził. *Biel. fol.* 698. a potem za Stefana Batorego, wielkim nakładem ludzi mężnych wystawił, na expedycyą Moskiewską, w Rzymie będąc wyrzekł się był schizmy, ale wróciwszy do ojczyzny, Kalwińską sektą zarażony, w Beresteczku kościół katolicki sprofanował. Wszedł był w kontrakty małżeńskie z Teodorą księżniczką Sanguszkowną, córką Romana, sławnego wojownika, wdową po Stanisławie Radzimińskim wojewodzie Podlaskim, z tej spłodził dwóch synów, Juliusza i Alexandra. *Paprocki Ogrod. fol.* 208. Ale ci synowie znać młodo pomarli, a na tym kasztelanie Trockim, Pruńskich familia ustała, żona zaś po jego śmierci, poszła za Jędrzeja Leszczyńskiego wojewodę Brzeskiego Kujawskiego. *Okol. tom.* 2. *fol.* 536. myli się, gdy wiada, że siostra tego Alexandra, była za Leszczyńskim wojewodą Bełzkim. Tenże twierdzi, że widział w Kijowie nagrobki, Jana Bazylewicza i Bazylego Iwanowicza. *Paprocki zaś o herb. fol.* 353. kładzie ucinek listu, którym się książęta Pruńscy z wiernością swoją obowiązali Kazimierzowi III. Królowi Polskiemu, tak zaczętego: My kniaź Dymitr Fiedorowicz, i kniaź Fiedorowicz, Nowosielski, Odojewski, Worotyński, i z swym Bratańcem kniaziem Iwanem Michaiłowiczem, biliśmy czołem hospodarowi Kazimierzowi Królowi itd. toż poświadcza *Gvagnin w swojej kronice*. W tym liscie wspominają tam krom kniazia wielkiego Moskiewskiego kniazia Pruńskiego, z czego wnoszę, że jeszcze na ten czas udzielni sobie byli książęta Pruńscy. O kniaziach Worotyńskich świadczy *Kojał. parte* 2. że w r. 1490. razem z Boratyńskiemi kniaziami do Moskwy się przenieśli.

PRUS 1mo HERB.

W czerwonem polu, półtora krzyża białego, to jest drugiego krzyża od dołu po lewym boku tarczy, niemasz połowy, na hełmie ręka zbrojna po ramię z korony wychodzi,

PRUS 1mo HERB.

w łokciu zgięta, z mieczem do góry w prawą tarczy zaniesiona. Tak go opisują, *Paprocki w Gniazdzie Cnoty f.* 61. *O herbach fol.* 415. *Okol. tom.* 2. *fol.* 537. *Klejnoty f.* 74. *Potoc. Poczet herbów. Paprocki Długosza* słowa przytacza o początkach tego herbu, *Prutenorum antiquorum genus, ex tribus Principibus, qui in Poloniam ex Prussia, facinore commisso, fugientes, propagarunt.* Okolski przydaje z Gniazda Paprockiego, gdy prawi mistrz Krzyżacki i jego komendorowie, wielkie oppressye czynili wolności Prusaków, ci książęta, sprzedawszy jeszcze przed rokiem 1000. dobra swoje, mistrza Krzyżackiego zabili, i do Polski się wynieśli, co się według prawdziwej historyi utrzymać żadna miarą nie może: bo to jest pewna, z tak wielu przywilejów i historyków, że pred rokiem 1000. Krzyżaków jeszcze ziemia Pruńska nie znała, i ledwo potem we dwieście lat, to jest koło roku 1222. do Prus ciż Krzyżacy sprowadzeni, i *Długosz* lubo przyznaje, że za jakiś excess z Prus wyszli, przecież nie przydaje, za jaki. Lepiej w tym punkcie pisze *Bielski f.* 82. że do Polski ci książęta przyszli w ten czas, kiedy jeszcze Prusacy bałwochwalcami byli, a ile się dorozumiewać godzi, znać gdy wiarę Chrześcijańską przyjęli, ten im herb od monarchy Polskiego był przywłaszczony. Zowie się ten herb inaczej Turzyma, jako z Baszkona *Okolski* dowodzi. *Paprocki w Gniazdzie* krzyż kładzie taki, że po prawym boku, jednej połowy niedostaje, i rozumiem, że tak być powinno, bo go, jakom widział, tak niektórzy herbu Prus familianci kształtują, i sam tak Paprocki, i Okolski, gdy herby Prus 2*do* i 3*tio* opisuje, które od herbu Prus 1*mo* swój początek wzięły, na prawym boku że połowy krzyża nie powinny mieć, świadczą.

Przodkowie domu tego.

Ś. Stanisław z Szczepanowa, biskup Krakowski i męczennik, z ojca Wielisława, z Matki Bogny, urodzony, z których Bogna wielkiej pobożności, życia tego dokonała w roku 1049. dnia 13. Czerwca, Wielisław zaś w r. 1051. dnia 7. Lutego, oboje w Szczepanowie pogrzebieni, *Baronius Cleric. Jos. Werbski.* Ci będąc ludzie dostateczni, w tymże Szczepanowie dwie mili od Bochni, kościół Panu Bogu pod tytułem Ś. Magdaleny (w której się osobliwie pokucie kochali) zbudowali, i uposażyli, a będąc długo niepłodni, obiecali Panu Bogu, że jeżeliby im dał potomstwo, obrócić go na służbę jego mieli: a że P. Bóg przewłóczył pociechę ich, tak, że już trzydzieści lat dochodziło, jak z sobą w małżeństwie żyli, niespodziewając się już płodu, przestali na woli Bożej, na nabożeństwie pilnem we dnie i w nocy, i jałmużnach, a dobrych uczynkach, czekali końca życia swojego. Wtem Bogna brzemienną się poczuła, a za czasem przechodząc się do gaju blizkiego, tak łacno syna tam powiła, iż go sama w blizkiej krynicy obmywszy, do domu doniosła. Dali mu na chrzcie imię Stanisław, jakby, że się miała z niego stać sława Bogu. Z młodości znać było sprawę ducha Bożego w nim, i przyszłą żywota świątobliwość; skromny, wstydliwy, statecznych nad dziecinny zwyczaj obyczajów, ochotny do nabożeństwa, i skłonny do nauk pokazował się, i iścił w nim Pan Bóg to, co rodzicy obiecali, bo go sam tak sprawował, iż i bez ich upominania miał się do tego, co o nim postanowiło rodzicielstwo, z czego oni wielką pociechę mieli, sami się tym czasem wiecznym ślubem do chowania czystości obowiązawszy. Podrosłego, pierwej do Gniezna, gdzie na on czas kwitnęła nauka, potem do Paryża, gdzie się sam prosił na ćwiczenie, nakładów nie żałując, posłali. Tam jak był dowcipu ostrego i prędkiej pamięci, przy świętych obyczajach i uczciwem zachowaniu, i pilnych do Boga modlitwach, nauk sobie skarb dobry, zwłaszcza w prawie duchownem, zebrał. Myślił w Paryżu, patrząc na ludzie zakonne, i w wielkich Chrześcijańskich cnotach doskonałe, ciasny żywot sobie między niemi obrać, a w ubóstwie ubogiego Chrystusa naśladować, ale wypełnić tych myśli świętych, Boskie mu przejrzenie nie dopuściło, które go na co innego ku czci swej wielkiej chowało. Po siedmiu latach strawionych w Paryżu, z znaczną w księgach biblioteką wróciwszy się do Polski, dziedziczną fortunę na ubogie rozdał; Lambertus Zula biskup Krakowski, widząc w nim pokorne, wstydliwe i święte postępki, z wielką nauką złączone, do

stanu kapłańskiego wieść go począł, ale myśl o zakonnem życiu nie wygasła, jeszcze mu do tego wstręt uczyniła, aż też dał się potem nakłonić, na kapłaństwo tedy poświęcony i kanonią Krakowską uczczony, stał się wszystkim zwierciadłem wszelakiej pobożności, od siebie tedy najprzód począwszy, wszystką się pilnością, i strażą duchowną, aby w czem miejsca czartowskim siłom nie dał, opatrzywszy; bliźnim też służył, zwłaszcza w kazaniu i nauce, i będąc wymownym i uczonym, w kościele Krakowskim, i po całem biskupstwie częste i gorące kazania, któremi ludzie do miłości Boskiej zapalał, miewał; co widząc Zula biskup, wielce tego pragnął, aby po nim na biskupstwo Krakowskie wstąpił, i w starości swej, wszystkie mu sprawy i rządy duchowne zlecił. Po jego śmierci od wszystkiego duchowieństwa zgodnie obrany jest biskupem: miał albowiem to o sobie u wszystkich rozumienie, że mu nikt w nauce i w cnotach do tego potrzebnych równy nie był; acz pokorny kapłan, urzędu tego wielkością wielce się trwożył, i długo się z niego wyłamywał, wstąpił w lat 36. w roku 1071. na biskupstwo, od Alexandra II. Papieża potwierdzony. Stan ten tak wysoki, jeszcze go do większej nad sobą czułości zachęcił, przetoż przyczynił sobie postów, wziął na siebie włosiennicę, której aż do śmierci z siebie nie zdejmował: rozżarzył w sobie miłość wielką dusz i zbawienia ludzkiego, dom jego, domem się stał ubogich i potrzebujących, nadto wiara w nim mocna, pokora uprzejma, czystość Anielska, łaskawość wdzięczna, sprawiedliwość nieodmienna, męztwo za prawdą nieustraszone, karność baczna, wzgarda świata, i inne cnoty w nim się wydawały. Sam co rok objeżdżał plebanie, tego najbardziej przestrzegając, żeby w duchowieństwie jakiego zgorszenia nie było. Co mu zaś czasu zbywało od prac kościelnych, ten na modlitwach i czytaniu pisma ś. trawił. Spisane miał wszystkie wdowy w swojem biskupstwie, które, jako mógł, ratował. Niczego się bardziej nie strzegł jako tego, żeby dochodami kościelnemi, swoich powinnych nie bogacił, i żeby chleba ubogich, zbytnia czeladź albo mnóstwo koni nie zjadało: i owszem swoją ręką nie wstydził się ubogich karmić, odziewać, i nogi im umywać. Krzywdy swojej wnetże zapominał. Raz proszony od Jana z Brzeźnicy, na poświęcanie kościoła Brzeźnickiego, gdy się niewiedzieć o co na niego Jan rozgniewał, nietylko z domu od niego wygnany, ale czeladź biskupia pobita i poraniona, z którą tak traktowany biskup, całą noc na jednej łące przepędził, prosząc Pana Boga za swego nieprzyjaciela, jakoż nazajutrz upamiętawszy się Jan, pogonił za ś. biskupem, i do nóg jego upadł-

szy, odpuszczenia prosił; darował mu z chęcią Stanisław, i wróciwszy się do Brzeźnicy, kościół mu poświęcił; Łąka zaś ta, na której Stanisław nocował, świętej łąki nazwisko na sobie, dla niektórych łask, które tam Bóg czynił, wyniosła; tak dalece, że Zbigniew biskup Krakowski, i kardynał, kościół tam ku czci temu świętemu, dla konkursu ludzi tam się cisnących, zbudować kazał. Gdy takiemi wysokiemi cnotami świecił Stanisław, hojny zysk w duszach Bogu czyniąc, a wielką utratę djabłu, wzbudził na niego wielkie trudności, i straszliwą niepogodę z Królem Bolesławem, Śmiałym nazwanym: Był to Pan wielkiemi zwycięztwy wsławiony, niepospolitemi przymiotami ozdobiony, te jednak wszystkie rozkosz cielesna, w której był niepowściągniony, skaziła: bo w cudzołoztwie i sprosności cielesnej, niepomiarkowany był, z zgorszeniem wszystkich. Bacząc to S. Stanisław, a widząc, że drudzy, do których to należało, z bojaźni milczeli na to, poszedł na pokój królewski, tam Bolesławowi prywatnie stawiał przed oczy gniew Boski, utratę zbawienia, zelżenie królewskiego majestatu, zgorszenie poddanych, prosił z płaczem, żeby się upamiętał. Na pozór pięknemi słowy Król odprawił biskupa, ale skoro ten wyszedł, z swemi podchlebcy żart sobie z niego czynił, i nietylko się nie poprawił, ale też dowiedziawszy się o urodzie Krystyny Mścisława z Buzenina żony, a niemogąc jej do swojej chuci darami królewskiemi nakłonić, gwałtem ją z domu męża swego porwać kazał, z którą sprośnie żyjąc, i potomstwo z niej spłodził, luboć nie bez oczywistej kary Boskiej: bo się dzieci rodziły ułomne, szpetne, i gdy dorosły, szalone. Jawne to cudzołoztwo, szemranie ludzi na siebie pociągnęło. Więc gdy się inni ociągali, Stanisława, jako tego, który przygany w swojem życiu nie miał, prosili wszyscy, aby Króla o to strofował. Nie wymówił się z tego mąż o cześć Boską gorliwy, przetoż wiele ofiar, to sam przez siebie, to przez drugich, za Króla Bogu uczyniwszy, jechał do Wrocławia na Szląsku, gdzie Bolesław przemięszkiwał, tam jawnie przed jego dworzanami karał Króla o jego excessa; ale Bolesław gniewliwemi i sromotnemi słowy, zelżywszy biskupa, z jadem go odprawił, o niczem napotem bardziej nie myśląc, jako o tem, żeby się mógł był nad nim zemścić. Kupił był S. Stanisław kościołowi swemu wieś Piotrowin, u Piotra, tejże wsi dziedzica, który wziąwszy pieniądze, wkrótce potem umarł, Król namówił synowce zmarłego, Jakóba, Sulisława i Piotra, aby się wsi u Stanisława upominali. Pozwany tedy na sądy biskup przed Króla, które u Solca odprawował, gdy się na świadki brał, a świadkowie królewską pogróżką zastraszeni, świadczyć pra-

wdy niechcieli, gdy widział, że nie tylko szło o kościelną szkodę, ale i o sławę jego, aby mu fałsz i niesprawiedliwe, a łakome nabycie, przyczytane, ku wzgorszeniu bliźnich, nie było, uciekł się do P. Boga, i sprawiony duchem jego, ważył się rzeczy niesłychanej, ale u P. Boga podobnej. Przy owym sądzie rzekł głosem: ponieważ u ludzi żywych prawda i Boża bojaźń ginie, uciekę się do umarłych, za pomocą Boga prawdy, obiecuję tu po trzech dniach Piotra, u któregom tę wieś kupił, już od trzech lat umarłego, przed sądem postawić. Co gdy Król i wszyscy przytomni usłyszeli, śmiali się, i szaleństwo przyczytali biskupowi, Stanisław zaś przez owe trzy dni, z duchowieństwem swojem postami się i modlitwami trudząc, dnia trzeciego z processyą, w biskupim stroju, szedł do wsi Piotrowina, tuż niedaleko Solca leżącej, do grobu jego w kościołku Ś. Tomasza, tam długo modlitwę czyniąc, grób otworzyć kazał, i ciało już prawie sprochniałe odkryć, i zawołał do P. Boga. Boże wszechmogący, u ciebie jest wszystko podobno, ty który prawdą będąc, w prawdzie się kochasz, wzbudź mi i kościołowi twemu świadka w tej sprawie mojej, a do umarłego rzekł: ,,Piotrze w Imię TRÓJCY Świętej, Ojca, Syna i Ducha Ś. rozkazuję ci, wstań, a pódź do sądu, a wyświadcz prawdę moję:" i wnet się porwał z ciałem zupełnym, z wielkiem wszystkiego ludu podziwieniem. Przyprowadził go tedy przed Króla, mówiąc, oto masz Królu tego samego, któremum tę wieś zapłacił. Długo Król i dwór jego cały zadumiały, prawie od siebie odchodził, i milczał, na owe cudowne i niesłychane rzeczy patrząc: aż, wskrzeszony Piotr, przemówił. Jam Królu na prośbę tego biskupa wzbudzony jest, abym go wyświadczył, jam mu wieś moję własną, do której prawa nikt inszy nie miał, przedał, i zupełną zapłatę wziąłem, i obróciwszy się do synowców swoich, karał je, i do pokuty przywodził, iż niesłusznie mężowi świętemu przykrzyli się. Król tedy inaczej niemogąc, za Ś. Stanisławem skazał. Chciało się wiele ludzi pytać wskrzeszonego Piotra, o rzeczy tamtego świata, ale on bardzo mało mówiąc, a nic bez dozwolenia Ś. Stanisława niepowiadając, tem ich zbywał, iż mu nie wolno było mówić co takiego. Pytał się go Ś. Stanisław, jeżeliby chciał który tu czas na świecie dla pokuty przebyć, czyli się na on świat wrócić, odpowiedział, iż wolę jeszcze w czyscu mało co wycierpieć, aniżeli tu w niebezpieczność się grzechu powtóre wdawać, mam nadzieję prawi w modlitwach i ofiarach twoich ojcze ś. iż rychło od mąk czyscowych wolnym zostanę, co gdy mu przyobiecał Stanisław, w grób go jego wprowadził, kędy znowu umarł i tamże po-

grzebiony. Wielki cud i po całym świecie rozgłoszony, i który koncylium Bazylejskie, na potępienie Hussa, który twierdził, że się imion kościołowi trzymać nie godzi, przywodziło. Tym cudem Polacy w prawowiernej wierze osłabieni, na nowe utwierdzeni. Bolesław też Król, wprawdzieć się na ten widok trochę ujął, ale wkróce jad swój na świętego biskupa większy wywarł, z takiej okazyi. Wyprawił się był przeciw Wszewoldowi książęciu Kijowskiemu, nad którym wielkie otrzymawszy zwycięztwo, Kijów wziął, kędy przez siedm lat mieszkając, w rozkoszy się wdał i wszeteczeństwa, a za jego złym przykładem, i kawalerya Polska Ruskich białogłów urodą uwiedziona: o czem żony ich w Polszcze dowiedziawszy się, na tęż się rozpustę z sługami mężów swoich wylały; na tę nowinę co żywo do domów swoich, Króla odbiegając, z obozu wracało, tak, że i Bolesław z niesławą za niemi do Polski wrócić się musiał, z gniewu tedy wielkiego, niezmierne okrutne okrucieństwo nad niemi czynił, a jeszcze większe nad żonami ich, kazawszy im piersi rznąć, dzieci w nierządzie spłodzone zabijać, a na to miejsce szczenięta do piersi przykładać, sam też w dawnych nałogach, nietylko się nie pohamował, ale grzechu do grzechu publicznie przydawał. Upominał go o to S. Stanisław raz i drugi, ale widząc że jego napomnienia żadnego skutku nie miały, wyklął go, i od spółeczności kościoła oddzielił, czem rozjadły Król, Stanisława zabić umyślił; dowiedziawszy się tedy, że u S. Michała na Skałce mszą odprawuje, kościół żołnierzami obtoczyć, jego od ołtarza wywlec i zabić rozkazał; ci jednak, których na tę zbrodnią wysłał, obaczywszy biskupa przy ołtarzu, drżeć, padać, ślepnąć poczęli, i z strachem ledwo z kościoła uciekli. Fukał je on tyran jako bojaźliwe i nie mężkie, posłał inszych, którym toż się stało, co i pierwszym. Święty biskup słysząc owe rozruchy, i o swojem wiedząc niebezpieczeństwie, P. Bogu się polecał, modląc się za zatwardziałego w złem Króla. W tem sam Król wpadł w kościół, miecz w głowie świętej utopił, i okrutnie zamordował. Żołnierze, którym Bolesław bojaźń zadawał, porwali ciało, i wywlokłszy z kościoła, na małe cząstki okrutnie rozsiekali, atoli czterej wielcy orłowie, tak porąbanego ciała strzegli trzy dni, i na powietrzu w nocy światłość nad nim widziana była: czem wzruszeni kapłani i kanonicy kościoła Krakowskiego, nic niedbając na zakaz i okrucieństwo Bolesławowe, zbierać owe rozproszone członki do pogrzebu poczęli, w czem cud niespodziany pokazał Bóg, bo członki do członków tak się spojały i zrastały, jakby w ciele zdrowem były. Do zupełności ciała, jednego tylko nie dostawało palca,

i ten P. Bóg światłością nad jedną rybą (która go była wrzucony w blizką sadzawkę połknęła) wydał; iż rybę ułowiwszy, członek on znaleźli, który skoro do ręki przyłożono, zaraz się zrósł: tak tedy ciało już całe mając, pogrzebli go tamże na Skałce w kościele, gdzie był zabity. Cierpiał w r. 1079. ósmego dnia Maja. Grzegorz VII. Papież usłyszawszy o tak okrutnej śmierci Stanisława Ś. do Polski klątwę przysłał, i interdyktem ją okrywszy, dostojność królewską, i koronę Polakom odjął, czem obydzony u wszystkich Bolesław Śmiały, widząc z jednej strony, jakiemi Bóg cudami wsławiać począł ś. męczennika, z drugiej strony usłyszawszy, że Polacy zmierziwszy sobie sprośne i tyrańskie jego życie, o spiskach na niego zamyślali, sumienia też strofującego się znieść niemogąc, we trzy lata po zabiciu ś. biskupa, uciekł z królestwa, do Węgier, o którego końcu żywota, indziej się mówić będzie. W dziewięć lat potem, to jest w roku 1088. gdy się Ś. Stanisław Świętosławie, długo i często na Skałce w kościele modlącej, pokazał, i ciało swoje do katedry swojej przenieść kazał, od Lamberta biskupa, sukcessora, grób jego otworzony, kędy dziwną wonność uczuto, więc ciało jego do kościoła Ś. Wacława na zamek z wielką czcią przeniesiono, i w środku tegoż kościoła postawione było: *Pruszcz w opisaniu miasta Krakowa* pisze, że wprzód w kaplicy złożone było, którą potem Zbigniew Oleśnicki kardynał i biskup Krakowski, okazalszą uczynił; ale już temi czasy, mówi ten autor, że w tej kaplicy, tylko ręke jego z sygnetem biskupim chowają, ztemwszystkiem *Długosz*, który żył z tym kardynałem, nic o tem nie namienia, i owszem powiada, że zaraz przy przeniesieniu, tam był złożony na środku, kędy mu Elżbieta Królowa Węgierska, matka Ludwika Króla Polskiego i Węgierskiego, trumnę srebrną sprawiła, trzysta sześćdziesiąt i dwie grzywien ważyła, a do tego, pozłota na niej, daleko insze pozłoty celowała; co się pokazało w roku 1631. z inskrypcyi, gdy też trumnę z brudu oczyściać dano. Tomasz Zamojski, w tymże roku, na ten czas podkanclerzy koronny, i starosta Krakowski, sprawił, mniejszą od tej, drugą trumnę srebrną (grzywien 40 ważyła) którą w tamtę większą wpuszczono; a dopiero w tej szczerozłota trumienka, tegoż Zamojskiego kosztem, w której kości Ś. Stanisława złożono. Trumnę największą, sześciu Aniołów odlewanych srebrnych trzymało: ołtarz także srebrny, od Zygmunta I. Króla Polskiego dany, i kaplica, pod którą ciało święte leży, tegoż sumptem wystawiona, którą potem Marcin Szyszkowski biskup Krakowski, wspanialszą wystawił z marmuru czarnego, na kolumnach miedzianych wyzłacanych, kopuła także wy-

złacana w karpiową łuskę. *Pruszcz w opisaniu miasta Krakow. Histor. Dom. Profess. Cracov.* Wszakże wkrótce potem z swych splendorów złupiony ten ś. męczennik, podczas Szwedzkiej burzy, za Jana Kazimierza Króla. Gdy się zaś coraz to większe cuda, za przyczyną S. Stanisława, szerzyły, książe Polski Bolesław Pudicus, z Kunegundą Królewną Węgierską, małżonką swoją, a wnuczką S. Jadwigi, wyprawili swoje posły do Innocentego IV. Papieża, prosząc, aby go między święte męczenniki policzył. Po wywiedzionym processie, gdy już prawie wszystko do tego aktu ułaciło się, Reginaldus kardynał biskup Ostyeński, na którego radzie Papież polegał, sprzeciwiał się kanonizacyi tego świętego, nowego i świeżego cudu wyciągając: jakoż doznał go sam na sobie, bo zapadłszy w ciężką niemoc, prawie już umierał; pokazał mu się niby przez sen, mąż w wielkiej światłości, pytając się drżącego od strachu kardynała. Znaszli mię Reginalde, rzecze: z bojaźnią, nie znam, odpowie. Jam jest biskup Krakowski Stanisław, pragnąłeś cudu nowego, gogzieneści był za to karania, ale cię P. Bóg na moję prośbę wnetże uzdrowi, wstań, a prawdzie się niesprzeciwiaj, zniknął święty, a on ozdrowiawszy, przyszedł do Papieża, i to, co się z nim stało przełożywszy, jeszcze na potem popierał Świętego chwały, kanonizowany tedy z wielkiemi ceremoniami w Assyżu, w kościele S. Franciszka, w lat sto siedmdziesiąt i pięć po śmierci, w roku 1253. w dzień narodzenia Matki Boskiej. Przy której i drugi cud się stał, młodzieniec umarły do tegoż kościoła wniesiony, dowiedziawszy się o nim Innocencyusz Papież, zawołał do P. Boga. Potwierdz Panie to, com słyszał, o męczenniku twoim Stanisławie, a przez zasługi jego, wzbudź młodziana tego umarłego, jeszcze modlitwy nie dokonał, a już mu dają znać, że wstał umarły. Także podczas przemowy papiezkiej, którą miał na wychwalenie tego S. Innocencyusz, chorągiew czerwona z obrazem S. Stanisława, w górę wyniesiona, długi czas sama na powietrzu wisiała. Pod czas tegoż aktu, tenże Papież uroczystości tego świętego w Polszcze, dzień ósmy Maja naznaczył. *Starowol. in Vitis Episc. Cracov. fol.* 62. Klemens VIII. nakazał, aby świętego jego po całym świecie siódmego dnia Maja, *officio duplici* szanowane było, ile że ósmy dzień zjawieniem S. Michała zastąpiony. *Baronius in notis ad 7mam Maji.* W tymże roku Przemysław Król Czeski, to jest 1253. wysłał posłów swoich do Prandoty biskupa Krakowskiego, prosząc o jaką relikwią tego S. męża, którą gdy odebrał, z wielką pompą, wyszedłszy za miasto, do Pragi ją wprowadził, i bogato ozdobił. *Długosz w tym roku.* Lewa

ręka tego świętego na Skałce się została, *Pruszcz*, i do Luzytanji nawet do Lizbony, niektóre relikwie jego wprowadzone, do kościoła naszego, *ad Domum Professam*, w roku 1587. z innych Polskich SS. relikwiami jako S. Floryana, S. Jadwigi, S. Wojciecha, świadczy *Bollandus in Actis SS. Mensis Januar. tom. 2. fol.* 612. Król Jagiełło, na cześć jego Bazylikę w Wilnie wystawił. Anna z Jagiellonów krwi ostatnia, Stefana Batorego małżonka, kościół jego w Rzymie, królewską szczodrobliwością ozdobiła. *Starowolski in Monum. fol.* 811. Lampy srebrne nad grobem jego wisiały, jedna dana od Wincentego Kadłubka, druga od Władysława IV. trzecia od Stanisława Garwaskiego, kasztelana Płockiego, kędy też widzieć było, wielką statuę tegoż świętego, Piotrowina z grobu wskrzeszającego, wszystko z srebra odlewane. *Pruszcz*, cuda które przez przyczynę jego ludzie odbierali, obszernie wypisał. *Długosz*, który życie jego zebrał w roku 1465. a do druku weszło 1511. *in 4to* kędy ten autor daje przyczynę, czemu przed nim żaden życia tego biskupa S. nie skonnotował, że się prawi każdy obawiał królewskiego domu, na ten czas w Polszcze panującego, gdyby był tak sprosne życie Bolesława przodka ich, potomności wypisał. Stanisław Dobielewicz, dziekan Chodelski, toż samo z *Długosza* życie wypisał, i przydawszy do niego już poźniejsze cuda, na świat rozrzucił, w roku 1666. *in 4to*. Pisali krom tych o nim, *Surius*, *Rajnaldus*, *Menologium Benedictinum*, *Skarga w Żywotach SS. Starowol. in Episc. Cracov.* Ja tu tylko cuda niektóre przytoczę. *Valentinus Ratiboriensis Ordin. Praedicat.* w dedykacyi swojej książki, pod tytułem: *Praktyka duchowna*, pisze, że Przemysław książe Raciborski i Opawski, fundator klasztoru panien Dominikanek w Raciborzu, u S. Ducha, zwykł był co rok pewnego czasu do kościoła wnosić jarzącą świecę, takiej wielkości, jakiej sam był statury, ten gdy raz zachorował, pokazał mu się S. Stanisław, jeżeli mi prawi do kościoła jutro wniesiesz taką świecę, ratować cię będę: uczynił tak, i ozdrowiał. W r. 1703. Żyd, faktor u Bliwernicza generalnego komissarza wojsk Saskich Króla Polskiego Augusta II. gdy przy Solcu na Wiśle most kończono, a Król sam, tak z Panami Polskiemi, jako i z generałami Saskiemi, lustrował to dzieło; Szwedzi tym czasem, takim impetem chcieli ów most ubiec, że musiano na samym warcie bystrej rzeki, liny i powrozy odcinać: więc po odciętych linach, skoro wart ruszył szkuty impetem ich, i Żyd, który tam stał mając w zanadrzu kilka set złotych Polskich, zrzucony w Wisłę, tonąć począł. Właśnie w ten czas, dwaj biskupi Polscy, Teodor Potocki, bi-

skup Warmiński, a potem arcybiskup Gnieznieński, i Kazimierz Łubieński, potem biskup Krakowski, a w ten czas Chełmski, czynili relacyą generałom Saskim, jako S. Stanisław, tędy po Wiśle suchą nogą prowadził wskrzeszonego Piotrowina. Rozśmiali się na to generałowie dyssydenci, i jeden z nich rzekł, gdyby to prawda była, toby ten wasz Stanisław tego Żyda tonącego salwował. Żarliwością wzruszeni katolicką biskupi, i przytomni panowie, padli na kolana, wzywając S. Stanisława, rzecz dziwna, w oczach wojsk Saskich i Polskich, i samego Króla, wypłynęła daleko zaniesiona wartem czapka utonionego: z czego śmiać się Lutrzy poczęli, aż tu pod wodę nazad wraca się żyd, i wychodzi na blizką na przeciwko wyspę: co zoczywszy katolicy, niezmiernie się cieszyć, a lutrzy konfundować poczęli: bo jako samże potem ten żyd zeznawał, iż pogrążony, stanął na dnie nurtu jednego, tam biskup jakiś stanął przy mnie, i otoczył jak szklanną banią twarz moję, że mię woda nie zalewała, i po samym dnie prowadził mię do wyspy, a gdym zalękniony, dalej po piasku postępował, rozumiejąc że piasek, wszedłem na pianę wodną, która dół przepaścisty okrywała, znowum tonął: ale S. Stanisław powtóre stanął przy mnie, i na drugą mię wyspę wyprowadził, upominając, abym katolikiem, a nie lutrem został, i imię wziął Stanisława, dla tego lubo był luterskiego pana sługa, niechciał być tylko katolikiem, przeto go sam pan oddał w Krakowie do naszych, aby nauczony, mógł chrzest ś. przyjać, co się też stało. *Bielicki kazania Świętne fol.* 164. *Historia Coll. Cracov. S. J.* którą też historyą do druku podał pomieniony biskup Łubieński. W r. 1605. pod czas potyczki pod Kircholmem naszych z Szwedami, pokazał się S. Stanisław mieczem w ręku Szwedom odgrażając, jakoż przegrali tam Szwedzi, od naszych pobici. Królowie Polscy dniem przed swoją koronacyą, tę Skałkę, gdzie święty zabity, zwykli nawiedzać, i tam o dobre sprawowanie Królestwa, P. Boga prosić.

Gunter biskup Płocki, z kanonika tegoż miejsca, na tę godność zgodnie od kapituły obrany, i potwierdzony od arcybiskupa Gnieznieńskigo w r. 1227. pomogła mu do tego siła jego modestya, z której lubo miał wielką część kanoników po sobie do tej infuły, przecież dla zgody, ustąpił jej był swemu antecessorowi Janowi. Ten widząc w jakiej oppressyi była jego dyecezya, od Prusaków na ten czas Poganów, gdy najeżdżali kraje tamte, i złupiwszy ze wszystkiego, ludzi jednych zabijali, drugich w niewolą zabierali, a co największa, że Konrad książę Mazowiecki, prawie się tem nic nie wzruszał na obronę poddanych swoich, choć się to

w oczach jego działo; zebrawszy coś ludzi biskup, zdolnych do boju, mniejszemi potyczkami, wściągnąwszy Prusaków rozboje, zamek Dzierzgowski, z którego najbardziej wycieczki czynili do księztwa Mazowieckiego, spędziwszy ztamtąd poganów, ludźmi swemi osadził; a żeby był i na potem drogę podobnym łotrostwom zagrodził, pochopem był Konradowi książęciu, aby był Krzyżaków, z Syryi niedawno od Saracenów rugowanych, sprowadził do Prus, co gdy się stało, biskup tymże Krzyżakom, wieś do stołu swego należącą w Chełmińskiej ziemi i z wyspą, nadał. Kościół też swój niemniej świątobliwie rządził przez pięć lat, aż jadąc w interesie duchownym do Rzymu, w Wiedniu przeszedł na wieczny pokój, w roku 1232. ciało jego tamże pogrzebione. *Łubieński, Długosz in Vitis Episc. Płocen.*

Phalanta biskup Poznański: dziekana na ten czas Gnieznieńskiego, Bolesław książe Wielkopolski, na ten urząd, lubo się kapituła Poznańska opierała, prawie gwałtem wysadził, i że go arcybiskup Gnieznieński poświęcił, otrzymał; wszakże potem według świadectwa *Długosza*, gdy się o tem stolica apostolska dowiedziała, ustąpić mu z tej katedry kazała. *Paprocki* powiada, że był wzięty na to biskupstwo w roku 1280. umarł 1290. O tymże czasie kwitnął Zbrosław kanonik Krakowski i Wrocławski herbu Prus, i z linji Ś. Stanisława biskupa, ten wieś Szczepanowice w Krakowskiej ziemi leżącą, w roku 1278. zapisał klasztorowi Miechowskiemu, o czem list przywodzi, *Nakiel. w swojej Miechow. fol.* 202. w tym liscie Zbrosław wspomina, że dziad jego także Zbrosław w duchownym stanie zostający, części swoje na wsi Kolinowy, temuż klasztorowi był puścił, których donacyą potwierdził Zbrosław wnuk kanonik. Tamże trzech braci swoich rodzonych liczy, Comites, Wincentego, Pełkę i Janusza.

Tomasz biskup Płocki, tego *Paprocki* do Pobożanów przypisał, *Długosz* zaś do herbu Prus, *Łubien. in Vitis Episc. Płoc.* kto był z domu nie namienia, tylko że ośm lat na tem biskupstwie siedząc, życie to śmiertelne w nieśmiertelne zamienił w roku 1270. Jakóba z Płonian starostę Bobrownickiego, w roku 1383. kładzłe tu *Paprocki*, *Długosz i Kromer* w roku 1409. starostą go Dobrzyńskim zowią, kiedy w zamku Dobrzyńskim od Krzyżaków dobyty i zabity. O Piotrze Gunickim piszą, *Kromer lib.* 28. *Biel. fol.* 461. że w trzydziestu tylko swoich ludzi, na 300. uderzył, których aż w obóz nieprzyjacielski wparował, tam jednak oskoczony poległ, w roku 1474.

Tomasz z Strzempina biskup Krakowski, w teologji pra-

wie duchownem doktor, kanonik najprzód Gnieznieński i scholastyk Krakowski, i podkanclerzy koronny w roku 1454. u *Łask. w Stat. fol.* 96. a w następującym roku zgodnie do pasterskiej funkcyi od kapituły obrany, w który dzień elekcyi jego, dzwon się wielki urwał, i mury przebiwszy, na jednej dość niewielkiej desce osiadł: a drugiego dnia, na kilku ulicach, i na kanoniczej, wielkie szkody ogień poczynił. Syn to był Prandoty z Strzembina, i matki Doroty z familji Leszczyców. Ten wikaryom w Sączu pewne wydzielił dziesięciny, ile że szczupłe dochody mieli. Ołtarz w Bazylice Krakowskiej fundował, i przy nim dwóch kapłanów: Szpital także dla chorych kapłanów na Stradomiu, ostatnią wolą jego, z jegoż szkatuły powinien był stanąć. Bibliotekę swoję, na Gnieznieńskie, Poznańskie, Uniejowskie i Łowickie, kościoły, i na akademią Krakowską, podzielił, Krakowskiemu zaś kościołowi, kielich złoty, w którym sześć grzywien, drugie dwa pozłociste, miednice dwie srebrne, infułę i humerał z pereł, i inny apparat. Mąż o dobra kościoła swego gorliwy, dla tego, gdy Kazimierz Król, krom kontrybucyi, z dóbr duchownych, domagał się srebra kościoła Krakowskiego, oparł się mu w tem mężnie, że nic z niego nie wzięto. Nauka się też w nim wydawała nie pospolita, szczerość ku wszystkim, wstrzemięźliwość, mawiał jednak często: ,,Nicem prawi w życiu moim gorszego nie uczynił, jak gdym biskupstwo przyjął:" dla tego za nieszczęśliwy mając ten dzień, którego infułę wziął na głowę, chciał ją jako najprędzej złożyć na osobę Jakóba Sienińskiego proboszcza Krakowskiego, tylko że Kazimierz Król był na przeszkodzie: paraliżem jednak ruszony Tomasz, tem bardziej tego popierał, aż też po pięciu lat rządów swoich, w roku 1460. na lepsze się życie przeniósł: w swojej katedrze z marmurowym nagrobkiem pochowany. *Starow. in Vit. Episc. Cracov. Paproc.* ale w nim drukarz lata pomylił. O nim *Aeneas Sylvius* kardynał, a potem Pius II. Papież, tak pisze, *in Apologia ad Martinum Mayer. Cracovia eum Praesulem obtinuit, quem Canonici delegerunt, Virum non minus doctrina quam aetate plenum dignum qui urbem regat literarum studiis ornatam etc. Exstat adjecta Commentariis Pii 2di, et in Bzovio, anno* 1457.

Scibor biskup Płocki, z ojca Jana z Gościączyc stolnika Czerskiego, matki Katarzyny, urodzony, kanonikiem jeszcze Płockim będąc, w takiej był u Pawła Gizickiego swego antecessora, stymie, z rozumnej, i głębokiej rady, z przymiotów natury bardzo pieknych, że nic prawie bez niego nie czynił, wszakże potem blizki śmierci Paweł, tak go sobie obydził, że i patrzeć na niego niemógł; po jego jednak

śmierci, od kapituły sukcessorem jego obrany, lubo Kazimierz Król, Jakóba Sienińskiego, żeby go z konkurrencyi o biskupstwo Krakowskie strącił, do tej infuły promowował, za instancyą tedy książąt Mazowieckich i Fryderyka Cesarza, Pius II. Papież, tyle mu przeciwko Kazimierzowi Królowi Polskiemu faworyzował, że mu prywatnej konsekracyi, choćby od jednego tylko biskupa któregożkolwiek pozwolił, jakoż tak poświęcony w Pułtusku od samego tylko biskupa Lacedemońskiego, zakonu S. Franciszka, w roku 1464. na którem siedząc lat siedm, wszedł do grobu w katedrze swojej 1471. *Lubieński Vitae Episc. Ploc.*

Herbowni.

Andrzejewski,	*Kaczkowski,*	*Przezdziecki,*
Biestrzykowski,	*Klicki,*	*Raczkowski,*
Bogusławski,	*Kliczkowski,*	*Rokotowski,*
Borowski,	*Korycki,*	*Rożanka,*
Bystram,	*Krzywokulski,*	*Rudowski,*
Chomętowski,	*Krzyżakowski,*	*Ruwski,*
Chwałkowski,	*Łącki,*	*Rywocki,*
Cygański,	*Łątkiewicz,*	*Ślepczyc,*
Długojewski,	*Łososiński,*	*Słubicki,*
Dobrodziejski,	*Michalczewski,*	*Spinek,*
Drozdowski,	*Mroczek,*	*Stradomski,*
Druszkowski,	*Nielepiec,*	*Studzieński,*
Dymitrowski,	*Niemczynowski,*	*Szamowski,*
Frycowski,	*Niewiadomski,*	*Szczepanowski,*
Garlicki,	*Obrzycki,*	*Swarocki,*
Gawłowicki,	*Ormieński,*	*Tobaszowski,*
Głowacki,	*Orzeł,*	*Trembecki,*
Gniewiewski,	*Ossowski,*	*Więckowski,*
Goworowski,	*Otocki,*	*Wiśniewski,*
Grzymisławski,	*Petryczyn,*	*Woliński,*
Isaykowski,	*Piszczański,*	*Wolski,*
Jeżowski,	*Płoński,*	*Zajączkowski,*
Juchnowski,	*Podleski,*	*Załęski.*
Julewski,	*Polikowski,*	
Jurecki,	*Przechowski,*	

Isajkowscy tę odmianę w herbie Prus mają, że na hełmie kładą skrzydło strzałą przeszyte. Podobny też do tego herb Koryznów, o którym się mówiło w piątym tomie. Jakóbowi z Skarzeszowa w kościele katedralnym Krakowskim ten herb Prus 1*mo* widziałem że ktoś przywłaszczył. Także Krystynowi Drozdowskiemu archidyakonowi Płockiemu, kanonikowi Krakowskiemu zmarłemu 1584. *Starowol. in Monum.*

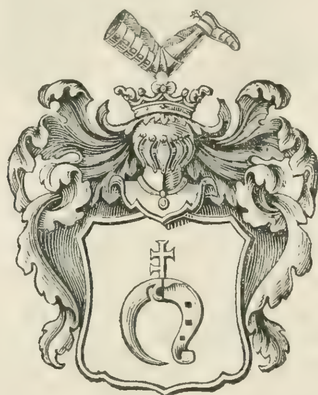
PRUS 2do HERB.

Dwie kosy białe ostrzem do siebie złożone, tak, że końce ich w górze, jedna na drugą zachodzi, związane u spodu związką złotą, tak, że koniec jej wisi; na wierzchu między końcami kos, półtora krzyża takiego, jaki jest w herbie Prus 1*mo*, pole tarczy czerwone; na hełmie takaż ręka zbrojna z mieczem zaniesiona, jak w herbie Prus 1*mo*, luboć *Paprocki w Gniazdzie fol.* 64. pięć piór strusich położył, ale *o herb. fol.* 418. rękę, i *Okol. tom.* 2. *fol.* 542. *Klejnoty fol.* 75. *Biel. fol.* 82. Zowią ten herb inaczej Wilcze kosy, a to dla tego, że w takie wilków łapają. Początek tego herbu ztąd ciż autorowie zakładają. Za Kazimierza Króla Mnicha, pod expedycyą przeciwko Maslausowi rebellizującemu, hetmanił wojsku Polskiemu, mąż odważny herbu Prus 1*mo*, albo jako *Paproc. mówi, w Księdze swojej Strom.* jeden ze trzech książąt Pruskich; ten gdy po dwakroć Maslausa szczęśliwie poraził, córkę jego, która tylko jedynaczka po nim została, z obszerną jej majętnością, uprosił sobie za żonę u Króla Kazimierza, który nietylko mu jej nie bronił, ile tak sobie zasłużonemu, ale też i więcej jeszcze dóbr mu nadał, aby w tamtych/stronach bronił granic od nieprzyjaciela. Więc że Maslaus dwie kosy nosił w herbie, takie, jako tu są opisane, on do nich na pamiątkę przydał ojczyste swoje półtora krzyża. Do tego herbu *Okolski* pociąga Wincentego Kadłubka, niegdy biskupa Krakowskiego, a potem zakonnika Cystercyeńskiego, ale to u mnie pewna, że był herbu Poraj, jakom dowodził pod tym herbem: tegoż zdania *Paprocki w Gniazdzie*, ale się poprawił *O herbach*.

Herbowni.

Baworowski,	*Dębowski*,	*Głuchowski*,
Daniecki,	*Faszczewski*,	*Grzybowski*,

Jezierski, Kobyliński, Łaźniewski, Małachowski, Misiewski, Mitarnowski, Myślecki, Nakwaski, Niewierski, Nowomiejski, Olszewski, Preczkowski, Pruski, Radomiński, Wołowski, Zaborowski, Zglinicki.

PRUS 3tio HERB.

Zowie się ten herb inaczej *Nagody*, to jest, że dla gód czyli wesela, odmiana się tego herbu stała, to jest, powinna być po prawej stronie tarczy kosa, ostrzem ku środkowi obrócona, końcem cieńszym na dół, biała w czerwonem polu, po lewej stronie pół podkowy niby stojącej, tak, że z kosą złączone, zdadzą się niby bramę formować, na wierzchu ich półtora krzyża złotego, o kolor pola nie zgadzają się autorowie, bo jedni powiadają, że to wszystko w krwawym polu być powinno, drudzy mienią, że kosa i krzyże w czerwonem, podkowa w błękitnem, znajdować się mają, na hełmie nad koroną zbrojna noga z ostrogą, klęcząca niby na koronie kolanem, tak, że pięta jej w lewą tarczy obraca się. Tak go opisują, *Paproc. w Gniazdzie fol.* 63. *O herbach fol.* 419. *Okol. tom.* 2. *fol.* 550. *Bielski fol.* 82. *Klejnoty fol.* 74. *Paproc. w książce od siebie wydanej Strom.* (gdzie się świadczy Długoszem) twierdzi, że tego książęcia (jednego z tych, którzy z Prus do Polski przyszli, i wiarę Chrześcijańską przyjęli, jako się mówiło pod herbem Prus 1*mo*), który wziął Maslausa jedynaczkę córkę, syn Prus 2*do*, gdy sobie zaślubił wielkiej fortuny dziedziczkę herbu Pobog, znowu w ten kształt, jako się dopiero mówiło, swój herb wykształtował, podkowy połowę do niego przydawszy, gdy potem jego potomkowi, mężnie sobie na wojnie poczynającemu, Sobor mu imię było, nogę odcięto, Bolesław książe Polski złotą mu w nagrodę przysłał, a na hełmie, już nie rękę, ale nogę

zbrojną, na pamiątkę dzielności jego, nosić pozwolił; drudzy rozumieją, że gdy znowu, któryś z tego domu, pojął pannę herbu Złotogoleńczyk, ten herb dla niej na hełm wyniósł.

Herbowni.

Bełdycki,	*Kowalewski,*	*Pruszkowski,*
Bogdański,	*Łosowski,*	*Radomski,*
Byszyński,	*Miński,*	*Rosochacki,*
Czarnecki,	*Mlącki,*	*Rudziński,*
Dawidowski,	*Młocki,*	*Rzeczkowski,*
Dłużniewski,	*Mroczkowski,*	*Skowroński,*
Dobrzyniecki,	*Mrozowicki,*	*Słucki,*
Glaznocki,	*Napiorkowski,*	*Wichulski,*
Jabłonowski,	*Nogatski,*	*Wietwiński,*
Jaruntowski,	*Opacki,*	*Zieleński,*
Karniski,	*Osowiński,*	*Zuchorski,*
Korewicki,	*Pisanka,*	*Żukowski.*

Oprócz tu wymienionych familji, podług *Kuropatnickiego*, *Malachowskiego*, *Wielądka*, następujące także familie należą do herbu *Prus* w ogólności:

Brzeziński,	*Latyński,*	*Sobor,*
Chladkowski,	*Niedzielski,*	*Szumańczowski,*
Faściszewski,	*Pokutyński,*	*Szymańczewski,*
Gniewiński,	*Potocki,*	*Trembicki,*
Hussarzewski,	*Rosołowski,*	*Urbanowski,*
Kadlubek,	*Rudawski,*	*Zaleski.*
Karmiński,	*Rzeszek,*	

Prusiecki, w Podgorzu. Z tych temi czasy w zakonie naszym żyje Stefan Prusiecki.

Prusimski *herbu Nałęcz*, w Wielkiej-Polszcze, dom starożytny, i z wielkiemi domami spokrewniony, że zaś zupełnej niemam informacyi, kładę tu tych, których świeższa pamięć podaje, piszą się zaś wszyscy z Kolna, które w domu ich dotąd dziedziczy. Krzysztof Prusimski z Kolna, brał ślub w roku 1639. z Teresą Grudzińską, kasztelanką Nakielską, z tej, czy było potomstwo, niewiem, po której śmierci wszedł w dożywotnią przyjaźń z Wiktoryą Opalińską, także kasztelanką Nakielską, z której zostało potomstwo, córki i synowie. Siostra tego Krzysztofa, Konstancya, zaślubiona Stanisławowi Tuczyńskiemu. Brat zaś rodzony tego Krzysztofa młodo za ojczyznę, w okazyi, życie na placu położył. *Jacobus Prawdzicki S. J. Sociale Connubium.* Krzysztof Prusimski dziedzic na Kolnie i Trąmpczynie, zmarły koło roku 1721. człowiek wielkiej ludzkości, zostawił potomstwo: synów kilku, z których pierwszy Antoni, drugi Jan, trzeci Stefan itd. i córki dwie, z których starsza wy-

dana za Jana Kowalskiego; Sebastyan Prusimski, brat rodzony tego dopiero wspomnionego Krzysztofa, starosta Obornicki, dziedzic na Goraju w Poznańskiem województwie, gdzie pałac murowany z gruntu reparował, i znacznie go przyczyniwszy, kształtnie ozdobił; tamże kościół z fundamentów wymurował, z malowaniem wewnątrz, także ołtarzami i apparatem uposażył. Żył w dożywotniej przyjaźni z Gurowską kasztelanką Poznańską, siostrą rodzoną poźniejszego kasztelana Gnieznieńskiego, ta mu powiła córkę jednę Urszulę Dobrzycką, i synów sześciu: Józefa, Adolfa, ci sobie stan duchowny obrali: Rocha, ten pod Warszawą podczas elekcyi, młodo umarł młodzianem 1733. i wszystkie o sobie nadzieje wniósł do grobu: Franciszka, wielkich przymiotów i nadziei kawalera, ten jeszcze młodzianem żyje: Melchiora i Antoniego, ci dotąd w szkołach naszych nauką dowcip polerują. N. Prusimski, żona jego Kamieniewska herbu Junosza, siostra miecznika Poznańskiego, jako wspominają *Acta Castren. Posnan.*

Prusinowski *herbu Topor.* Jan Prusinowski w zakonie naszym, służąc zapowietrzonym w Warszawie, w roku 1625. poszedł po zapłatę swej heroicznej dla miłości bliźniego podjętej fatygi, tymże jadem zarażony. *Alegambe Victimae Charitatis.* Kasper posłował z Bełzkiego na sejm 1605. r. Adam, najprzód podkomorzy Włodzimierski i rotmistrz, któremu dla wielkich jego zasług, wieś Radomyśl w ziemi Łuckiej, puścił Zygmunt III. co approbowała *Konstytucya* 1607. *fol.* 851. potem wojewoda Bełzki, czytałem list jego dany do Króla w r. 1618. z którego poznać, jak ten Pan kochał ojczyznę, której tak życzliwie doradzał; syn jego Janusz z Prusinowa na Perespie Prusinowski, podkomorzy Bełzki, posłował na różne sejmy, w roku 1632. na konwokacyą, *Acta interregni*, w roku 1633. na koronacyą, zkąd był deputatem do opatrzenia w prowianty wojska naszego, na Ukrainie zostającego, w roku 1638. gdzie komissarzem został do granic, *Constitut. fol.* 19. wspominają go jeszcze *Konstytucye* 1647. *fol.* 27. miał za sobą Maryannę Kalinowską, wdowę po Mikołaju Potockim, z której córka Helena była za Mikołajem Sapiehą, hrabią na Kodnie, kasztelanem Wileńskim, ta w roku 1660. pałacu swego w Lublinie ustąpiła i placu, na kościół i klasztor, OO. Reformatom. Elżbieta Prusinowska wielkich cnót heroina, siostra zda mi się Adama wojewody, była za Jakóbem Potockim wojewodą Bracławskim. Kazimierz rotmistrz pancernej chorągwi 1658. Łukasz kasztelan Lubaczowski, umarł 1694. r. syn jego Felicyan w duchownym stanie. Jakób cześnik Za-

kroczymski i Jędrzej 1674. r. Jędrzej kasztelan Połaniecki 1697. N. była za Stefanem Jastkowskim.

W roku 1788. Antoni Prusinowski viceregent grodzki Kaliski. — *Przypisy Krasickiego.*

Prusiński *herbu Rawicz*, w Sendomierskiem województwie, drudzy ich piszą **Pruszyński.** Bernard Prusiński z Łukowskiej ziemi, u Radorysza z Siedleckim tegoż herbu, siedmset Tatarów pogromili, Franciszek z Branicką zostawił synów jedenastu, i wszystkich należycie rozporządził. Krzysztof brat jego, w sprawach rycerskich ćwiczony. Jan wielkiego serca. Paweł sędzia ziemski Sendomierski, 1628. poseł na sejm, ztamtąd deputat do kwarty: sędzią był kapturowym w roku 1632. brat jego miał za sobą Pacanowską, która po jego śmierci poszła za Stefana Ciechomskiego podkomorzego Inflantskiego. *Baranow.* Daniel pojął Urszulę Kazimirownę. Samuel 1632. Stanisław, Jan i Wojciech 1648. w Lubelskiem. N. miał za sobą Sadłownę Lubomirską. *Baranowski.*

Dom zacny i dziś bardzo rozrodzony, piszą się powszechnie Pruszyński. — Stanisław Pruszyński w roku 1775—1783. kasztelan Owrucki, postąpił na Żytomierskie. — Piotr podczaszy Kijowski. — Antoni wojski Kijowski. — Paweł skarbnik Żytomierski. — Dominik horodniczy Owrucki. — Józef cześnik Wołyński. — Adam w r. 1778. chorąży Oświecimski. — *Krasicki.* Obszerniej w dodatku w Tomie X.

Pruski *herbu Leliwa*, w Chełmskiej ziemi. N. Pruski, miał za sobą Romanowską, z tej byli dwaj synowie, Krzysztof, który zginął pod Nowym miastem, i Kasper, który więcej niż dwadzieścia lat żołnierską traktował. Szymon w zakonie naszym 1640. *Vita Łubien. Episc. Płoc.*

W r. 1778. Maciej Pruski kanonik Lwowski. — Ignacy podsędek Rawski. — Dyzma podstarości Bielski. — *Krasicki.*

Pruski *herbu Prawdzic*, w Rawskiem województwie. Z tych był Jan z Prus, kasztelan Rawski w roku 1493. jakom dowodził w pierwszym tomie; Prusy te, dwie mile są od Rawy. Jędrzej podstarości Rawski, umarł 1616. Łukaszowi kanonikowi Krakowskiemu, zmarłemu w roku 1643. wieku 72. postawiony nagrobek, z tym herbem w Krakowie na zamku, który wypisał *Starow. in Monum.* Jakób i Władysław, Jana Kazimierza 1648. Alexander, Maciej, Jakób i Tomasz, Jana III. podpisali elekcye. Agnieszka Białoskórskiego, *MS. de Famil. Pruss.* Barbara, Zygmunta Bardzińskiego, małżonki. Mojżesz Pruski stargawszy zdrowie w obozie, umarł 1651. fundacyą uczynił na dwóch konwiktorów w seminarium Rawskiem. Stefan z Anny Modleńskiej, spłodził dwóch synów, Wawrzeńca i Jędrzeja 1692. żył stryj ich w tymże roku. N. była 1*mo voto* za Sułkowskim, 2*do* za Pachowskim, brat jej był plebanem.

Pruski *herbu Prus 2do*, w Wołyńskiem województwie. Jan i Józef Pruscy 1690. Jędrzej suffragan Przemysłki, proboszcz Radymnski, Dynowski 1726.

Pruscy *książęta.* O tych mówić się będzie, gdzie o królewskich familiach.

Pruszak *herbu Leliwa*, w Pomorskiem województwie. Jakób Pruszak dziedzic dóbr Prussy, Brussy i Czapiewic, którego siostra rodzona Marta, była za Tomaszem Dąmbrowskim w roku 1592. miał za sobą Lipińską, z tej spłodził dwóch synów, Kazimierza męża rycerskiego, i Wawrzeńca, temu Zapendowska powiła córkę Annę, Jędrzejowi Gliszczyńskiemu zaślubioną, i synów siedmiu: Walentyna, Pawła, Jakóba, *steriles*, Jan zginął na wojnie Moskiewskiej, i Maciej; i Michał, od którego w Polszcze rozplenieni Pruszakowie, i Marcin, który z Anną Pląskowską, tylko miał jednego syna Jędrzeja, który z Małgorzaty Milewskiej zostawił dwie córki, Annę, wydaną za Adama Grąbczewskiego, Elżbietę za Szymona Gliszczyńskiego, i synów pięciu: 1. Stanisław *sterilis*. 2. Mikołaj z Pudencyanną Kruszyńską, spłodził Jana młodo zmarłego, i córkę Katarzynę, Michała Pałczyńskiego żonę. 3. Marcin, ten, najprzód z Dorotą Wulszlegrowną, zrodził córkę Teresę, i syna Jana, którego z Rosochackiej syn Józef, i córka Renata, *2do voto* Marcin z Teresą Owidzką, spłodził Stanisława, Jakóba i Maryannę. 4. Tomasz sądowy Mirachowski, ten z drugą żoną Konstancyą Wulszlegrowną żył bezpotomnie, z pierwszą zaś Julianną Wolską, miał Jędrzeja Soc. Jesu, Jana sądowego Mirachowskiego, dziedzica na Smolągu, Łukasza, Katarzynę, ta Panną umarła. 5. Alexander pisarz ziemski Pomorski, deputat na trybunał koronny, rotmistrz powiatu Tucholskiego, ten z Maryanny Trzcińskiej sędzianki ziemskiej Chełmińskiej, spłodził trzy córki, Barbarę Ignacemu Rembowskiemu, Maryannę Józefowi Pląskowskiemu sądowemu Świeckiemu, Annę, *1mo voto* Alexandrowi Pawłowskiemu majorowi, z którym *sterilis*, *2do voto* Mikołajowi Pawłowskiemu sędziemu Szłuchowskiemu, zaręczone, i synów dwóch: Jana młodo zmarłego, i Józefa sędziego ziemskiego Mirachowskiego, temu pierwsza żona Elżbieta Pląskowska powiła Jakóba, Tomasza, Alexandra, Maryannę: druga Justyna Grabowska kasztelanka Chełmińska, siostra biskupa Chełmińskiego, a potem Kujawskiego, a teraz nominata Warmińskiego, syna Jędrzeja, i córkę Jozefinę.

Pruszak podkomorzy Pomorski (mianuje go i kasztelanem Gdańskim, ale o tem nikt inny nie wspomina) złączony z Elżbietą *Grabowską* siostrą biskupa Warmińskiego: — z synów jego Tomasz kasztelan Gdański. — Alexander scholastyk Chełmiński. — *Przypisy Krasickiego.*

Pruszak *herbu Pielesz*, w Małej i w Wielkiej-Polszcze rozrodzeni. Ci albowiem od najstarszego brata z ojczystych dóbr spłaceni, fortuny sobie w obozie i sławy szukali, a pożeniwszy się, w różnych krajach osiedli. Katarzyna Pruszakowna Stanisława Bieniewskiego, Barbara, Stanisława Kaliszkowskiego, małżonki.

Pruszanowski, w Mińskiem województwie. Justynian Pruszanowski 1648. roku podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla.

Jan Pruszanowski w r. 1778. podkomorzy Rzeczycki. — Tomasz sędzia grodzki Rzeczycki. — Michał podczaszy Rzeczycki. — *Przypisy Krasickiego.*

Pruszkowski *herbu Łzawa. Paprocki w Stambuchu Szląskim i w książce Strom.* pisze o nich, atoli herbu ich tarcza, powinna być na cztery części podzielona, w pierwszej po prawej stronie jeleń, w prawą tarczy obrócony, przedniemi nogami do góry wspięty, po drugiej herb Łzawa, pod jeleniem, w trzeciej, tenże herb Łzawa, pod Łzawą, w czwartej, takiż jeleń: gdzie tenże autor przydaje, że zdawna herbem się Łzawa szczycili, ale im potem, za heroiczne jakieś dzieło, jelenia przydano. Z tych był Stanimir kasztelan Raciborski 1286. za Przemysława książęcia Opawskiego i Raciborskiego. Beldus kanclerzem był u Bolesława książęcia, pod rokiem 1336. r. Jan kanclerz księztwa Opolskiego i Raciborskiego, syn jego Jan, od którego potomstwo: Łukasz, który za Karola V. Cesarza, w Brabancyi potykając się z Francuzami, zginął. Piotr pod Wiedniem poległ, Henryk w Węgrzech przeciwko Turkom stawając, w ramię postrzelony, w Komarnie pogrzebiony. Jan 1607. *Caesareus Consiliarius*, brat jego Oldrych desiderius, komornik i consiliarius Rudolfa Cesarza. Walentyn, *Ductor militiae Superioris Głogoviae*, którego synowie, Jan Krzysztof *Dux militiae Opoliensis et Ratiboriensis, Caesareus Consiliarius*, i Kasper.

Pruszkowski *herbu Odrowąż*, w Sieradzkiem województwie. Stanisław, Marcin, i Jędrzej Pruszkowscy 1648. N. była za Łukaszem Piecznowskim wojskim Sieradzkim.

Pruszkowski *herbu Ogończyk.* Marcin Pruszkowski w zakonie naszym umarł, siostra jego Katarzyna, była za Janem Krobanowskim, Rafał w tymże zakonie, rządził kollegium w Brześciu, umarł we Lwowie 1710. stryj to był Marcina.

Pruszkowski *herbu Prus 3tio*, w ziemi Rożańskiej. N. Pruszkowska Chróścichowskiego małżonka.

Pruszkowski *herbu Roch*, w ziemi Warszawskiej. Stanisław Pruszkowski w Ciechanowskiem 1648. r. piszą się

z Pruszkowa. *Paprocki o herbach*, kładzie list Jana książęcia Mazowieckiego, dany w roku 1456. w którym ten książe dobra Swentosława Pruszkowskiego, to jest, Pruszkowo, Wolicę, Pęczycka, uwalnia od wszelkich podatkowych ciężarów. Od tego przodka, był potem Wojciech Pruszkowski archidyakon Zawichostki, proboszcz kollegiaty Krakowskiej u wszystkich ŚŚ. i Stanisław brat jego, dworzanin Jana Zamojskiego i kanclerza. Od tychże Pruszkowskich, dzielnicami oderwane poszły domy, Kłębowskich, Pogroszewskich, Pęczyckich, co poznać z listu Konrada, Kazimierza, Bolesława, i Jana, książąt Mazowieckich, gdzie wspomnionego wzwyż Swentosława z Pruszkowa synowie, Piotr, Mikołaj, Jan, Sasin i Jędrzej, bracia rodzeni, taki między sobą dział uczynili, że Pruszkowo i Krzewiączyno, dostało się Piotrowi i Mikołajowi, zaś wsie, Wolica, Kłębowo, Jasienica i inne, Janowi, Sasinowi, i Jędrzejowi, braci, działo się w Warszawie 14. Listopada, roku *Paprocki* nie położył, ale musiało być koło roku 1470.

Pruszycki, w Krakowskiem województwie. Józef i Jerzy Pruszyccy 1704. r. Piotr ale Pruszyński 1664. r. *Acta Castren. Cracov.*

Pruszyński *herbu Rawicz* patrz wyżej **Prusiński**, i w dodatku w Tomie X.

Prządzewski *herbu Nowina*, w Sieradzkiem województwie. N. Walentego Kucharskiego małżonka.

Prządzewski *herbu Grzymała*, pisze o nich *Łukasz Paprocki*, gdzie o początkach tego herbu traktuje. Jan Prządzowski, wieś swoję dziedziczną Prządzowo, zamienił za Pruszownice, w roku 1404. Mikołajowi Kurowskiemu arcybiskupowi Gnieznieńskiemu, *Paproc. o herb. fol.* 142. Jakób kanonik Łowicki 1589. był na synodzie prowincyalnym Piotrkowskim. *Acta Synodi.*

Przanowski *herbu Nowina*, w Łęczyckiem województwie, inni ich piszą Przonowski. Krzysztof w województwie Mazowieckiem 1648. Chryzostom pisarz grodzki Czerniechowski.

PRZEBENDOWSKI HERB.

Kuna przedniemi nogami do góry wspięta, w prawą tarczy obrócona, świat z krzyżem, czyli raczej jabłko królewskie, w pysku za koniec krzyża trzyma, na łapach przednich niby położone, na hełmie z korony takaż Kuna wyskakuje. O tym herbie żaden z autorów nie pisał, tylko *MS. o Familiach Prusk.* traktując, wilka im szarego wspiętego w polu

PRZEBEN-DOWSKI HERB.

białem, na zielonym pagórku, toż samo na hełmie, z labrami żółtemi i modremi, podtrąca; ale niesłusznie. Tym się tedy herbem szczyci w Prusiech dom Przebendowskich; ma mieć przywilej Fryderyka Barbarossy Cesarza Rzymskiego, że z Tracyi wyszedł, a potem za rewolucyą czasu w Niemczech osiadł, gdzie dobra od Ottona Cesarza Rzymskiego nadane mu były Wilhelmsdorf, ztamtąd niektórzy z nich, do Prus się, już za Krzyżaków, wprowadzili, gdzie w roku 1466. podpisał pokój wieczny, uczyniony między Kazimierzem Królem Polskim, a Ludwikiem de Erlichausen mistrzem Krzyżackim, między innemi szlachtą i Panami Pruskiemi, Jan Przebendowski, wyraźnie to znajdziesz *w Statucie Łaskiego fol.* 149. Od tego potem poszli, Joachim Przebendowski, generał w wojsku Duńskiem, który z Jadwigi Mortęskiej spłodził Jakóba, *Consiliarium Statuum Provinciae*, temu Łucya Jackowska, powiła syna Jana, sędziego ziemskiego Lemburskiego, od którego z Pryszki Perchowskiej, był Piotr, sędzia ziemski Lemburski, na funkcyach różnych dobrze tej ojczyznie zasłużony, deputatem na trybunał koronny, komissarzem, posłem na sejmy stawając, złączył się był dożywotnie z Katarzyną Krakowską, z Wejherowny urodzoną, z tej syn Jan Jerzy, w młodym zaraz wieku, ojcowskiej się herezyi wyprzysiągł heroicznem sercem; bo mu nietylko utratą rodzicielskiego affektu, ale i fortuny grożono: na dworze potem Jana Kazimierza Króla, lata swoje polerował, dalej rycersko traktował blizko lat 30. jako świadczy przywilej Jana III. dany mu na kasztelanią Chełmińską, osobliwie jednak pod Chocimem i Stawiszkami, kędy w nodze postrzał wyniósł: w legacyach już do książęcia elektora Saskiego, już do kurfirszta Brandeburskiego, już do Francyi, wielkiego rozsądku swego dał dowody. W tych zasługach wziął kaszte-

lanią Chełmińską i starostwo Mirachowskie. Gdy zaś pod interregnum po śmierci Jana III. rozdwojone serca synów koronnych, do różnych postronnych Panów Polską Koronę kierowały, on ją swoim obrotem, niespracowaną industryą, większą część rycerstwa Polskiego, do siebie nakłoniwszy, na Fryderyka książęcia Saskiego przeciągnął, co mu sam przyznał, z Pańskiej wdzięczności obligacyą, August II. osiadłszy na tronie, gdy mu przywilej na województwo Malborskie konferował, przez co jak mu siła kościół katolicki powinien, kto nie widzi, gdy przez tę elekcyą, luterskie błędy August Król Polski a oraz książ Saski, które przodkowie jego i książęta najpierwsi przyjęli, i żwawie mieczem nawet bronili, odrzucił, a potem w ślady ojcowskie wstępując, i syn jego Fryderyk August III. poźniej Król Polski. Z województwa Malborskiego, przesiadł się Jan, na krzesło podskarbstwa wielkiego koronnego w roku 1703. przydała mu do tego łaska królewska, która mu statecznie zawsze, aż do inwidyi niektórych, sprzyjała, generalstwo Wielkopolskie w roku 1728. atoli w następującym, śmierć go, już dziewięćdziesiątoletniego starca, przecież przy zupełnej żywości, zabrała. Wszedł był w kontrakty małżeńskie z Maryanną Elżbietą Fleminig, córką Henryka, wojsk Saskich i Brandeburskich feldmarszałka, z tej była córka za Janem książęciem Radziwiłem wojewodą Nowogrodzkim, a po jego śmierci, za Franciszkiem Bielińskim marszałkiem nadwornym koronnym, syn zaś jego krajczym koronnym młodo umarł. OO. Reformaci mają tego podskarbiego, za kónfundatora rezydencyi swojej Kiszborskiej, pod tytułem Ś. Ducha. Bracia jego rodzeni byli, Teodor opat Mogilski, opactwa Oliwskiego koadjutor 1700. *Temberski w kazaniu: Inwestytura*, i Joachim mąż wojenny, ten z postrzałów w okazyi nabytych, w obozie życie skończył. Bracia jego stryjeczni, Joachim biskup Łucki, umarł 1721. r. Drugi kasztelan Elbląski, żona jego Teresa, córka Józefa Tarła starosty Pilznieńskiego, zostawiła z nim synów i córkę, a potem poszła za Potulickiego wojewodę Czerniechowskiego. Trzeci Piotr, najprzód wojewoda Inflantski, teraz gdy to piszę, Malborski, Urszula Potocka marszałkowna nadworna koronna, potomstwo mu zostawuje. Czwarty krajczy koronny, młodo wszedł do grobu. Piotr sędzia ziemski Lemburski, posłował na konwokacyą 1674. *Const. fol.* 13. i 1676. na koronacyą, *Const. fol.* 20. i 1685. *Const. fol.* 10. siostra jego Barbara była za Janem Kczewskim, pisarzem ziemskim Lemburskim, matka jej Katarzyna Grumkowska, której brat Ernest Grumkowski albo Gronbkau, marszałkował dworowi Berlińskiemu. N. była za Jezierskim.

Piotra Przebendowskiego wojewody Malborskiego z Urszuli *Potockiej* potomstwo: Ożarowska obożna koronna — Moszczeńska wojewodzina Inowrocławska — Sułkowska łowczyna nadworna Litewska — N. Wizytka, i syn Ignacy, Mirachowski, Pucki, Koszczerzyński starosta, z *Wielopolskiej* wojewodzanki Sendomierskiej miał córkę za Czermińskim, został potem wojewodą Pomorskim i starostą Soleckim: po objęciu Prus polskich przez Króla Pruskiego, dobra swoje znaczne w województwie Pomorskiem przedał imiennikowi swemu chorążemu Malborskiemu. —
W roku 1778. Jakób Przebendowski kasztelan Elblągski, umarł 1787. — *Krasicki.*

Przebora *herbu Nałęcz niezawiązany*, są w województwie Mińskiem, i na Polesiu, ale ich drudzy piszą Przebor. Samuel Przebora podsędek Mozyrski, Mikołaj cześnik i podstarości Mozyrski 1688. r. N. Przebora poseł na sejm 1738. roku.

Przeborowski *herbu Abdank.* Jan Przeborowski w roku 1574. *w księgach grodzkich Ostrzeszowskich*, zeznał donacyą na Przeborowie i Drozdzynie, żonie swojej Jadwidze Busińskiej. Stanisław kanonik Krakowski, podpisał przywilej dany miastu Krakowskiemu w roku 1543. Adam w zakonie naszym w roku 1647. poświęciwszy swoje lata Panu Bogu, żył w nim w wielkiej pobożności, znać w nim ją było w jego kazaniach, które do ludzi miewał w Krakowie. Jan III. Król Polski, na ten czas marszałek wielki koronny i hetman wielki, do dworu go swego sprowadził, gdzie stał mu się nierozdzielnym aż do śmierci swojej towarzyszem wszystkich jego expedycyi wojennych, trudów i niebezpieczeństw: jakoż widzieć w nim było wielkie serce, kiedy przeciwko poganom, samym tylko krucyfixem uzbrojony, między rzęsisto koło siebie lecącemi nieprzyjacielskiemi kulami, stawał, już do batalji idącym błogosławiąc, już rannych na śmierć dysponując, już kawaleryą Polską, do mężnego potkania się, zapalając. Ztąd wielką u rycerstwa Polskiego miłość sobie pozyskał, do której i to mu też pomagało, że za uboższemi, albo przyciśnionemi jaką niedolą, właśnie jakby za swemi interesami, u Pana szczerze pracował, nadto ludzkość ku wszystkim, wygód i niewczasów kontempt, droższym go u wszystkich czyniły. Wymógł to u majestatu, aby podczas ofiary bezkrewnej assystujący majestatowi, ściślejsze milczenie chowali; o co gdy się go pytali dworscy, gdzie to w kanonie napisano, żeby podczas mszy nie gadać, odpowiedział: tam gdzie mówią *Orate Fratres.* Nakoniec po owej sławnej Wiedeńskiej wiktoryi, znać trudami obozowemi strawiony, z wielkim żalem Jana III. poszedł na tryumf do nieba, w roku 1683. 30. Września, w Posonium w Węgrzech, kędy w katedralnym kościele pochowany.

Przechowski *herbu Prus.*

Przeciszewski *herbu Grzymała*, w województwie Płockiem. Czytałem przywilej książąt Mazowieckich, Ziemowita, Kazimierza i Władysława, dany w roku 1432. Mikołajowi, Domaratowi, Mieczysławowi i Jędrzejowi, braci rodzonym z Przeciszowa, w którym, poddanych ich w dobrach Przeciszowie, Susku, i Sławęcinie, od niektórych ciężarów uwalniają. Jan Przeciszewski rotmistrz w wojsku Litewskiem, pod Karolem Chodkiewiczem hetmanem, ten, gdy Szwedzi Parnawę oblegli w roku 1609. chcąc sobie drogę utorować do fortecy, mężnie nacierając, poległ, zostawiwszy syna Piotra na Zmudzi, także rotmistrza, ten zaś Zygmunta rotmistrza. Jędrzej kanonik Żmudzki, kaznodzieja katedralny Wileński. *Kojałow. in MS.* Adam kanonikiem był Poznańskim i Płockim S. Michała, brat jego Jędrzej, którego syn Jan, z pierwszą żoną Rozrażewską (bo z drugą Jeżowską, Mikołaja Jeżowskiego z Skubajewa siostrą rodzoną, żył *sterilis)* miał dwóch synów, Mateusza i Waleryana, z tych Mateusza syn Wojciech, miecznik Płocki 1648. służył żołniersko, był w Carogrodzie z Zbarazkim książęciem, koniuszym, pojął potem Garwaską, ale ta bezpotomnie zeszła, pochowana w Płocku, u OO. Dominikanów, po niej zaślubił sobie Elżbietę Karnkowską, córkę kasztelana Dobrzyńskiego. Zygmunta syn Piotr, miał za sobą Zieleńską, Grzegorza córkę: to *Baranow.* Stanisław, Alexander, Bartłomiej i Jan 1674.

W roku 1778. Franciszek Przeciszewski kanonik Żmudzki. — Ludwik sędzia Bobrownicki. — Dyonizy wojski Zawskrzyński. — Tenże czy inny Dyonizy łowczy Raciązki. — Rafał cywun Berżański. — Tadeusz sędzia ziemski Rosieński. — Ignacy wojski Szawelski. — *Krasicki.*

Przeciszewski *herbu Rogala*, w Płockiem województwie, tak napisał *Paproc. w Gniazdzie*, ale w poźniejszej *o herbach Książce*, opuścił ich.

Przecławski *herbu Glaubicz*, w Koronie i w księztwie Litewskiem. Jędrzej Przecławski, dziekan Poznański, scholastyk Krakowski, i kustosz Płocki, *Okolski* go i biskupem pisze, ale nie przydaje jakim, domyślam się, że suffraganem Płockim. Stanisław stolnik Poznański w roku 1612. rezygnacyą uczynił dóbr swoich dziedzicznych Lubicz nazwanych, a brał wsie, Kalinowę, Raczkowo, i Kawięczyno. *Acta Castren. Ostrzeszov.* Syn jego Felix, w ciężkiej niemocy zostający, ofiarowany do Bożego Ciała w Poznaniu, zdrów został. *Treterus in Miras. Euchar. Posn.* Samuel kantor Sendomierski, Gnieznieński, Łowicki, Pułtuski, kanonik 1633. *Nakiel. in Miechov. f.* 901. Barbara Wincentego Kierskiego małżonka. Jędrzej chorąży Słonimski: synowie jego ci co

idą, Zygmunt podczaszy Słonimski, a przedtem podstoli posłował na sejm 1662. zkąd komissarzem stanął do zapłaty wojsku, *Constit. fol.* 5. miał za sobą Dorotę Brzostowską herbu Strzemię, Jana pułkownika córkę, z nią spłodził syna Dominika kanonika Wileńskiego, Kazimierza starostę Bielskiego, i córkę Konstancyą. Krzysztof dziekan Wileński r. 1673. ten obraz Matki Boskiej wielą łaskami wsławiony, który w domu swoim czcił osobliwszą weneracyą, Nowogrodzkiemu naszemu kościołowi oddał, komissyą na cuda, przy tymże obrazie ludziom świadczone, wyjednał, i cześć tejże Matki Boskiej gorliwie rozmnażał. *Nowa obrona, dedykacya.* Stanisław podstoli Oszmiański. N. podwojewodzy Wileński. Jędrzej 1648. w Nowogrodzkiem.

W r. 1778. Konstanty Przecławski sędzia ziemski Słonimski. — Kazimierz sędzia grodzki Słonimski. — Jan strażnik Słonimski. — W manuskryptach Helsbergskich znajduje się instrukcya dana Jędrzejowi Przecławskiemu dziekanowi Poznańskiemu wysłanemu w poselstwie od Króla roku 1557. do Królowej Węgierskiej, siostry Zygmunta Augusta, i list tegoż oryginalny do kardynała Hozyusza z Poznania dnia ostatniego Października r. 1567. umarł r. 1571. jako się z dalszych listów do Kromera pisanych pokazuje. — W r. 1788. Konstanty sędzia ziemski Słonimski. — *Krasicki.*

Przecławski *herbu Krupka*, patrz **Krupka.**

Przecławski *herbu Zadora*, w Krakowskiem województwie. Piotr z Przecławic Przecławski 1632. Stanisław 1648. N. Rogolińskiego Rawicza małżonka 1680. Hieronim i Piotr bracia rodzeni. *Acta Castr. Cracov.* 1643.

Przeczkowski *herbu Szeliga*, w ziemi Łomżyńskiej. Jan Przeczkowski skarbnik Łomżyński, posłował na sejm 1627. zkąd deputatem stanął na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 15. Wojciech z Zbynina pisarz ziemski Rożański 1648. Ludwik sekretarz królewski, Eustachi dworzanin królewski, Marcin, Jędrzej, i Walentyn w ziemi Nurskiej 1648. Kazimierz w ziemi Wiskiej r. 1674. N. miał za sobą Podoską sędziankę ziemską Ciechanowską.

N. Przeczkowski sędzia Przemyslki, zostawił synów trzech: najstarszy Józef bezżenny — Jan pojął *Malicką* kasztelankę Sanocką — trzeci Kasper pojął był *Wiktorownę*, zabity na polowaniu. — *Krasicki.*

Przedborowski *herbu Poraj*, w Sendomierskiem województwie. N. kasztelan Wieluński, dziedzic na Przedborowie, córce swojej sto grzywien zapisał, na tychże dobrach w roku 1488. *Acta Castren. Ostrzeszov.* Marcin w Sendomierskiem 1632. roku ale go piszą Przedbor. Jędrzej Przedbor, miał za sobą Elżbietę Konarzewską. Jan Przedborowski, książka jego w druku, *Defensio Missionis Sacer-*

dotum in Ecclesia Romana, apposita dissertationi Jacobi Zaborovii 1616. *in 4to Cracov.*

Przedborski *herbu Gozdawa*, w Płockiem województwie, według *Paprockiego* byli z nich Urzędnicy ziemscy, kanonicy Płoccy i Warszawscy, Dorota Przedborska Bartłomieja Jeżewskiego małżonka, białogłowa świętych spraw i żywota, ciało jej leży w Jeżowie, w kościele S. Bartłomieja. N. miał za sobą Sarnowską, chorążankę Łęczycką.

Przedpełski *herbu Jastrzębiec*, w Mazowieckiem województwie. Wszebor Przedpełski kanonik Płocki, pleban Brocki, umarł 1540. pochowany w Pułtusku, zkąd jego nagrobek wypisał *Starow. in Monum.* Paweł w księztwie Żmudzkiem 1674.

Jacek Przedpełski w r. 1788. komornik ziemski Płocki. —*Krasicki.*

Przedwojewski, w ziemi Przemysłkiej i Ciechanowskiej. N. miał za sobą Siecińską, z niej syna Stefana, stolnika Ciechanowskiego. *Academus Unicornis.* Zygmunt stolnik Ciechanowski, wspomina go wyraźnie *Glinka w Zwierzyńcu Jednorożców fol.* 99. Wojciech Alexander podsędek Przemysłki, poseł województwa Ruskiego na sejm 1631. roku ztamtąd deputat na trybunał Radomski. *Constitut. fol.* 10. Tenżeto zda mi się sam Alexander, był potem kasztelanem Lubaczowskim 1641. którego roku z sejmu naznaczony był do korrektury prawa Polskiego, *Constit. fol.* 10. a w roku 1643. do rachunków z ceł komissarz. *Constit. fol.* 17. Tenże czy inszy Alexander kasztelan Wiski 1648. Zygmunt skarbnik Lwowski, Stanisław, Jędrzej, Zygmunt, Paweł i Wojciech, w Ciechanowskim 1648. Marcin w Sieradzkiem. N. Przedwojewski miał za sobą Katarzynę Hoszowską, z której dwie się córki zostały, Katarzyna Niedabylska i Teresa Kraińska łowczyna Sieradzka. N. była za Janem Drohojowskim. N. wojski Ciechanowski 1704.

Małachowski i inni nadają familji tej herb *Odrowąż.*

Przedworski *herbu Odrowąż*, w Łęczyckiem województwie, Jan Przedworski 1674. Wojciech miał za sobą Maryannę Jerzmanowską, z niej syna Wawrzeńca. Stanisław godny żołnierz w Konstantynowie pogrzebiony.

Przedzowski *herbu Junosza*, w Kaliskiem województwie.

Przedzyński *herbu Jastrzębiec*, tak o nich pisze *Dunin w kazaniach pogrzebowych*, *fol.* 309. gdzie mówi o Walentynie Molskim, że był z matki Przedzińskiej urodzony. Stanisław Przedziński, pisarz grodzki Kaliski i poborca z sejmu 1613. *Uniw. Pobor.* Zacharyasz i Jan w Poznańskiem 1632. Jan w Podolskiem roku 1648. N. Piotra Koszutskiego żona.

Wojciech w zakonie naszym rektor kollegium Nieświezkiego, tam umarł 1677.

Przegaliński, w Podlaskiem województwie, Wawrzeniec, Jędrzej, Stanisław Przegalińscy, podpisali, w r. 1577. list *ad Ordines Regni* o gród Parczowski: Krzysztof w Pińskiem 1648.

PRZEGONIA HERB.

Księżyce dwa nie pełne, barkami do siebie, rogiem jednym do góry, drugim na dół, obrócone, a między niemi miecz rękojeścią do góry, a ostrzem na dół, w polu czerwonem, być powinny, na hełmie z korony pół Smoka wychodzi, tak, że dwie przednie jego nogi widać i skrzydła, w lewą tarczy (luboć go drudzy w prawą obracają) z paszczy jego płomień wybucha, a w tym płomieniu, tenże miecz i księżyce, jak na tarczy, kładą. Także go opisują: *Paprocki w Gniazdzie fol.* 304. *O herb. fol.* 289. *Okolski tom.* 2. *fol.* 529. *Klejnoty fol.* 75. Wielkie ma podobieństwo ten herb do herbu Ostoja, bo go Ostojczykowi nadano z tej okazyi: Ciągnąc albowiem hetman Polski z wojskiem do Morawy, kawalera doświadczonego przed sobą wysłał, w pierwszej straży, z trocha ludzi, ten był z domu Ostoja; a napadłszy na Morawczyków, którzy także w Polskie granice zaciekli się byli, lubo widział daleko większą liczbę nieprzyjaciela, najmniej się jednak nie strwożył, ale co prędzej wysławszy do hetmana swego po posiłki, sam się tymczasem potykał z Morawczykami. Trzymał ich długo na sobie, i już go i nieraz przeganiali, ale gdy mu sukkurs przyszedł, natarł żywo na nieprzyjaciela, i poraził go. Za tę odwagę, herb ojczysty Ostoję, tak mu przeformowano, że miecz cały między księżyce włożono, a w hełm takiego Smoka, jako się opisał, że w wielkim gniewie i zapalczywości Morawianów

pobił. Przegonią zaś nazwany, że w tej okazyi, lubo nieraz przeganiano go, przecież z placu cale nieustąpił. *Okolski* początki tego herbu zrzuca na czasy Bolesława Śmiałego, Króla Polskiego. Atoli wielu, dla podobieństwa tych dwóch herbów, jedni się do Przegoni, drudzy do Ostoi poprzenosili. Mirosławia Przegonię, kasztelana Sendomierskiego, czytał *Paprocki* na różnych przywilejach klasztornych w roku 1270. i Piotra hrabię Przegonię.

Herbowni.

Bratkowski, Dulski, Dzwonkowski, Głodowski, Gołuski, Hryniewiecki, Kowałkowski, Kryski, Lisowski, Niewieściński, Wietrzyński, Zakobielski, Żołczycki, Zwiartowski.

Przepałkowski, w Wielkiej-Polszcze. Anna Przepałkowska Jana Złotnickiego małżonka.

Przeradowski *herbu Półkozic*, w ziemi Rożańskiej, i indziej. Tomasz Poborca w Rożańskiem r. 1564. *Constit. fol.* 76. Wawrzeniec z Przeradowa Przeradowski, posłował na sejm 1589. pod który czas podpisał tranzakcyą Będzińska, Jan dworzanin królewski 1608. Paweł starosta Rożański, poseł na sejm 1724. Są i w Litwie, w województwie Nowogrodzkiem. Paweł miał za sobą Jurażankę herbu Kotwica, z której synowie. 1. Jan Przeradowski stolnik Rożański, człowiek rycerski, żona jego Bokiejowna Godaczewska. 2. Kazimierz rotmistrz Kozackiej chorągwi, pod Malborkiem na harcu zabity. 3. Paweł, rotmistrz w wojsku koronnem, od Tatarskiej szabli poległ. 4. Władysław, i ten zginął pod Mohylowem. 5. Michał podstoli Nowogrodzki, chorąży pod usarską chorągwią. *Constit.* 1676. *fol.* 17. Krystyna Brzeska powiła mu synów, Ignacego, Bogusława, Mikołaja i Ludwika, córki, Teresę, Felicyannę i Teodorę. 6. Piotr, poległ na Ukrainie od Tatarów. 7. Rafał, i ten w obozie lata swoje strawił, z Rusakowny dwóch jego synów zostało: Władysław i Ignacy. Piotr podstoli Rożański w wojsku koronnem rotmistrz, miał za sobą Firlejownę. Adam podczaszy Rożański 1674. Młocką. N. wojski Starodubowski, syn Krzysztofa i matki Kowalewskiej, pisarzowny Zakroczymskiej, Adryana żona Zakrzewska. Alexander i Kazimierz. N. pisarz ziemski Rożański z sejmu 1703. deputat do boku królewskiego dla obrady. *Constit. fol.* 15. Marcin Soc. Jesu, rządził kollegium Nieświezkie 1696.

W r. 1778. Adam Przeradowski stolnik Rożański. — Maciej podsędek Rożański. — Franciszek miecznik Rożański. — *Przypisy Krasickiego.*

Przeradzki *herbu Jasieńczyk*, w Płockiem województwie.

Przeradzki *herbu Jastrzębiec*, w Płockiem województwie. Jan, Alexander, Jakób Przeradzki 1648. N. była za Klemensem Dziewanowskim.

Franciszek Przeradzki w r. 1778. kanonik Chełmiński. — *Przypisy Krasickiego.*

Przerębski *herbu Nowina*, w Sieradzkiem i Krakowskiem województwach, dom starożytny, i wielą krzesłami wsławiony; najdawniejszego wspominają nasi autorowie, Jana Przerębskiego kasztelana Sieradzkiego, koło r. 1480. córek jego było kilka, to jest Duninowa starościna Sanocka, druga Romiszowska, trzecia Ławska, matka Stanisława wojewody Mazowieckiego, czwarta Tarnowska, piąta Dzibałtowska, szósta za Zbigniewem Giebułtowskim, siódma Roczymowska: synów zaś dwóch: pierwszy Wincenty, najprzód podkanclerzy koronny 1497. potem biskup Płocki, z tym tytułem znajdziesz go u *Łask. w Stat. fol.* 111. w roku 1503. wszakże tegoż samego roku, postąpił na Kujawskie, na którem siedział aż do roku 1513. w którym przeszedł na wieczność. Był nauki niepospolitej, umysłu wspaniałego, i w najtrudniejszych okazyach niezalęknionego, szczodrobliwości i ludzkości ku wszystkim niezmiernej, jeździł w legacyi do Litwy, Zygmunta I. zapraszając na tron Polski, *Biel. fol.* 504. *Vapov.* a w roku 1510. komissarz do traktatów o pokój z Krzyżakami w Poznaniu, *Vapov. Biel. f.* 514. ale ten autor *f.* 495. powiada, że z Przemysłkiego biskupstwa na Kujawskie był posuniony, w czem się pomylił, bo to jawnie się z Łaskiego pokazuje, że był Płockim 1503. i po Boryszewskim biskupie Przemysłkim, w tymże roku, że Drzewicki wstąpił na Przemysłkie, dowodziłem w pierwszym tomie. Żeby był sobie powierzonych owieczek lepiej mógł dojrzeć, wyzuł się zaraz z pieczęci koronnej, skoro infułę Płocką wziął na głowę. W Kujawskiej dyecezyi siła budynków już upadających dźwignął i restaurował. Archidyakona Kruświckiego, większemi dochodami opatrzył, żeby go pilniejszym w swoim urzędzie uczynił: Kapitule Kujawskiej tysiąc grzywien, tyleż Płockiej, ostatnią wolą naznaczył, wikaryom zaś Kujawskim pięćset, żeby za jego duszę co rok rocznicę odprawiali. Drugi Jan, kasztelan Sieradzki w roku 1504. *Statut. Łask. fol.* 112. tego było według *Paprockiego* dwóch synów: Jakób i Jan, przecież niżej ten autor, krom tych, dwóch innych liczy, Wincentego (*Okolski* chce go mieć stryjecznym bratem arcybiskupa) i Stanisława. Z tych

Jan, najprzód proboszcz u Ś. Jadwigi w Krakowie r.

1534. *Nakiel. in Miechov. fol.* 624. w roku 1549. proboszcz Poznański, kanonik Krakowski, administrator biskupstwa Krakowskiego *Sede vacante* po Maciejowskim, *Nakiel. fol.* 654. w roku 1557. dziekan Krakowski, Gnieznieński, Wileński, i Ś. Floryana na Kleparzu proboszcz, i podkanclerzy koronny, *Nakiel. fol.* 663. w następującym roku wziął infułę Chełmską, w której mało co zabawiwszy, arcybiskupem Gnieznieńskim wywyższony. *Vir magno ingenio, prudentia, doctrina, vitae honestate, sacrarumque literarum peritia insignis, jako mówi Hosius Kardynał Operum tom. 2. fol.* 168. O prawowierną katolicką wiarę gorliwy, dla tego, gdy Mikołaj Oleśnicki w błędach się heretyckich uplątawszy, kościół katolicki na zbór zamienił, wielkiem sercem na sąd go pozwał do siebie, i pewnie żeby był należycie tę jego śmiałość ukarał, gdyby była wzmocniona już herezya, tumultem niesłychanym, zaniesionej dobrze ręki nie przytrzymała. Po Katarzynę Austryaczkę z Radziwiłem książęciem do Wiednia wysłany, aby ją był Augustowi I. Królowi Polskiemu, za małżonkę sprowadził, tę legacyą, z wielką imienia swego sławą, szczęśliwie zakończył. *Orichov. in paneg. Nuptiali*, a że suspicya pod ten czas urosła, jakby Przerębskiego, dla tego Król do Niemiec ordynował, aby Austryackiemu domowi koronę Polską ofiarował, ile że August Król widział się bezpotomnym, tę suspicyą jawnemi zbił dowodami. *Bielski f.* 598. Powtóre znowu Król August do Ferdynanda go Cesarza w legacyi zażył, do dotarcia interessów Hiszpańskich, Węgierskich, Pruskich, i Szląskich. *Biel. fol.* 609. co on z wielkim splendorem odprawił, już na ten czas arcybiskup Gnieznieński. Jeździł także w legacyi do stolicy apostolskiej, co o nim wspomina jego nagrobek, w Łowiczu, zmarłemu 1562. postawiony. Benedykta Herbesta z akademji Krakowskiej do Skierniewic sprowadził, kędy młódź szlachecką zebrawszy, swoim nakładem, chciał żeby była od niego w naukach poler brała. Zamyślał dla zakonu naszego, i dla tejże instytucyi dzieci, kollegium fundować, ale prędka śmierć pobożne jego zamysły pomięszała. Przy dworze swoim ludzi mądrych w teologji i jurisprudencyi dobrze uczonych trzymał, i pańskiemi łaskami do wzrostu dopomagał. Powagę u wszystkich miał wielką. *Damal. in Archiep. Gnesn.*

Jakób kasztelan Sieradzki, brat rodzony Jana arcybiskupa, w roku 1527. i 1544. jakom dowodził w pierwszym tomie. Po nim toż krzesło zasiadł Stanisław Przerębski, kasztelan Sieradzki, brat Jakóba; tego córki te wylicza *Paprocki*, Katarzynę Suchecką, Zofią Myszkowską, Beatę Myszkowską starościnę Oświecimską i Zatorską, i Joannę Tęczyńską, sy-

nowie zaś jego byli, Jędrzej kanonik Krakowski r. 1558. na przywileju miasta Lwowskiego, *Constit.* 1563. wspominają go sekretarzem koronnym, Gnieznieńskim i Krakowskim kanonikiem *f.* 66. pisze o nim i *Rojzius in Chiliasticho.* Drugi Stanisław, posłował z Sieradzkiego na sejm Lubelski, i podpisał unią Litwy z Koroną 1569. *Constit. fol.* 171. Trzeci Brykcyusz pisarz ziemski Sieradzki w tymże roku. *Constit. loc. cit.* Przydaje mu *Paprocki*, że był nauki wielkiej, i pobożnego życia. Czwarty Jakób; piąty Jan; szósty Krzysztof, ten to zda mi się Krzysztof, miał za sobą Zofią Korycińską wojewodzankę Łęczycką, wdowę po Krzysztofie Rzepiszowskim; siódmy Sebastyan. Wincenty, kasztelan Rozpierski, starosta Opoczyński, brat arcybiskupa, tego córka Anna, była za Janem Koneckim Odrowążem, starostą Łomżyńskim, ochmistrzem Królowy Anny, i synowie, Mikołaj starosta Opoczyński (żona jego Jadwiga, wielkiej pobożności białogłowa 1601. pochowana u S. Barbary w Krakowie) i Jan. Krom tych, kwitnęli za czasów *Paprockiego*, Mikołaj stolnik Sieradzki, którego syn Jan, i córka Jadwiga Lwowska, kwitnęli, Stanisław, Floryan i Piotr proboszcze Krakowski, którego zmarłego w roku 1585. widziałem nagrobek na zamku Krakowskim: siostry zaś ich, Anna Sarnowska, Zofia Duninowa pisarzowa Łęczycka, Elżbieta Secygniowska, chorążyna i burgrabina Krakowska, Jadwiga Kostczyna wojewodzina Sendomierska: to *Paprocki* pod herbem Nowina, atoli pod herbem *Odrowąż fol.* 898. pisze tenże, że Przerębski kasztelan Sieradzki, miał za sobą Odrowążownę, córkę Tomasza, od której dzieci te rachuje, Wincentego kasztelana Rozpierskiego, Stanisława, Mikołaja, Floryana, i Piotra proboszcza Krakowskiego, siostry zaś tych te położył, które wyżej z niego wypisałem, ale Sarnowską opuścił, a Trzebieńską przydał.

Maxymilian, z ojca Stanisława Jakóba kasztelana Sieradzkiego, z matki Rozrażewskiej Anny, kasztelanki Rogozińskiej urodzony, co poznać z jego nagrobku u *Starowol. in Monum.* toż świadczy o nim *Potoc. in Centur. Vir. f.* 433. ba i testament Hieronima Rozrażewskiego, biskupa Kujawskiego, gdzie temu Maxymilianowi, siostrzeńcowi swemu, i siostrze jego Dorocie, zakonnicy, i drugiej Biecie, i Jakóbowi Przerębskiemu, wojskiemu Sieradzkiemu, jako blizkiemu swemu, niektóre rzeczy, ostatnią wolą odkazał, z tego domyślam się, że Stanisława kasztelana Sieradzkiego syn Stanisław, o którym się wyżej mówiło, był także kasztelanem Sieradzkim, i ojcem tego Maxymiliana, który starostą jeszcze tylko Piotrkowskim będąc, posłował na sejm 1611.

zkąd był komissarzem naznaczony do granic od Szląska, *Const. fol.* 11. w roku 1613. marszałkował izbie Poselskiej, w r. 1616. już kasztelan Zawichojski, deputat do kwarty Rawskiej, *Constit. fol.* 41. w roku 1620. kasztelan Sieradzki, deputat na trybunał Radomski, *Constit. fol.* 19. w roku 1619. przy tejże kasztelanji, trzymał referendaryą koronną, *Constitut. fol.* 16. przydano mu potem starostwa, Wizkie, Śniatyńskie, Mościckie, Medyckie, Lityńskie; pod interregnum, sędzia kapturowy, a na koniec wojewoda Łęczycki, i ochmistrz, tak u Królowy Konstancyi, Zygmunta III. małżonki, jako i u Cecylji Władysława IV. O nim *Potocki loc. cit.* takie napisał elogium: *Supplicum libellorum Magister, ea sedulitate ac industria jus dixit, ut nullius eum aequarit solertia; hinc ab aulico judicio, saepius eum Themis Polona ad suprema Trybunalia advocabat, interque judices suos cooptabat. Pervigili, in legibus Patriis interpretandis ac judicandis, solicitudini, accessit regimen aulae Reginalis, rara felicitate: ut qui Constantiam Sigismundi III. consortem, vicennali fere coluerit obsequio, ejusdem ex fratre neptem, Caeciliam Renatam, Vladislao IV. Vienna adduxerit, ejusque aulae officiosissime moderatus sit. Ad Badenses thermas Vladislaum secutus, senex jam capularis excessit:* na OO. Dominikanów w Piotrkowie i Mościskach dobroczynnie łaskaw. *Okol. Russ. Flor. fol.* 101. *Twardowski Siradia Trabeata.* Miał za sobą Annę Mohilankę, Jeremiego Mohyły wojewody Wołoskiego córkę, z której byli dwaj synowie, Piotr, ale ten młodo powróciwszy z cudzych krajów, wszedł do grobu, i Zygmunt Karol.

Zygmunt Karol wojewoda Sieradzki, był wprzód podkomorzym Sieradzkim 1658. w którym roku wspominają jego pancerną chorągiew w kompucie wojska. *Nieszporkow. in Analect. fol.* 330. powiada, że ostatnią wolą do Matki Boskiej w Częstochowie cudami wsławionej, odkazał pierścień z tak wielkim dyamentem, że mu szacunku znaleźć niemożono. Złączył się był dożywotnie z Anną, córką Stanisława Potockiego, wojewody Krakowskiego, i hetmana wielkiego koronnego, pozostałą wdową po Ostrorogu staroście Rohatyńskim: wspominają tego wojewodę, *Konstytucye* 1667. *fol.* 21. gdy go komissarzem Rzeczpospolita destynowała do granic od Szląska. Jan chorąży Sieradzki, którego syn Alexander, w cudzoziemskich językach biegły, w różnych okazyach za ojczyznę odważny, umarł 1623. którego nagrobek z Piotrkowa wypisał *Starowol. in Monum. pag.* 603. i wedle niego, ten Alexander, miał za sobą Ewę Lubiatowską. Jędrzej podczaszy Sieradzki, Adam kanonik Kamieniecki 1648.

Jadwiga Przerębska, Stanisława Parysa, kasztelana Warszawskiego małżonka 1610. *Morawski w życiu Gelnowiusza lib.* 3. *cap.* 7. Jan miał za sobą Elżbietę Małuską.

Samuel kasztelan Łęczycki, a przedtem Konarski, z którym tytułem z sejmu 1618. stanął deputatem na trybunał fiskalny. *Constit. fol.* 4. Nagrobek jego w Piotrkowie, o nim świadczy, że ośm razy różnemi czasy, na walne sejmy posłował, w trybunale koronnym cztery razy deputatem zasiadał, w kapturowych sądach raz: kasztelanią potem Łęczycką wziąwszy, gdy marszałkuje trybunałowi koronnemu w Piotrkowie w roku 1639. na inszy sąd przeniósł się. *Starowolski in Monum.* O jednym z tego domu pisze *Histor. Coll. Prem.* że w roku 1648. w owej nieszczęśliwej pod Żółtemi Wodami batalji, w niewolą się dostał Tatarską, drugi pod Starczem mężnie nacierając, raniony. Katarzyna Przerębska, Piotra Komorowskiego starosty Oświecimskiego: N. Jakóba Borowskiego herbu Abdank: Zuzanna cześnikowna Sendomierska Brzezińskiego: Katarzyna kasztelanka Sieradzka Jana Chlewickiego, rotmistrza królewskiego: N. Jana Gornickiego: Zofia Mikołaja Koniecpolskiego, sędziego ziemskiego Sieradzkiego: N. Kozietulskiego: Jadwiga Wiktorya z Kaliszan Przerębska, Krzysztofa Lanckorońskiego kasztełana Radomskiego: N. kasztelanka Sieradzka, Adama Bielickiego chorążego Gostyńskiego, małżonki. Anna miecznikowa Sieradzka 1630. N. kasztelanka Konarska Sieradzka, była za Stefanem Morsztynem, starostą Kowalskim. N. za Stanisławem Sadłem Lubomirskim. Zuzanna za Zbigniewem Skrzyńskim.

Stanisław starosta Opoczyński i Radoszycki, poseł na sejm 1613. zkąd deputowany do ukojenia związanego wojska, i do zapłaty temuż: *Constit. fol.* 2. i w roku 1618. zkąd stanął deputatem na trybunał Radomski, miał, za sobą Zofią Ostrorożankę. Mikołaj kasztelan Sądecki, starosta Tuszyński, Szydłowski 1676. *Constit. fol.* 9. i 1690. z sejmu deputat do kwarty Rawskiej, *Constit. fol.* 19. żonie swojej Zofji Jordanownie, zmarłej w roku 1665. nagrobek marmurowy wystawił, w Krakowie u S. Franciszka, z wiecznym za jej duszę funduszem, syn jego Stefan: miał i drugą żonę kasztelan, Jadwigę z Kaliszan, wdowę po Sieniucie 1675. Chryzostom poseł na konwokacą r. 1632. Hieronim sędzia ziemski Zatorski i Oświecimski 1648. komissarz do granic od Węgier. *Constit. fol.* 5. Jacek sędzia ziemski Zatorski 1674. r. Jan Władysław proboszcz Gnieznieński, Krakowski i Warszawski kanonik 1697. *Constit. fol.* 11. N. miał za sobą Plichciankę podkomorzankę Rawską. N. Konstancyą Krasińską kasztelankę Płocką, drugi Annę tejże siostrę. Roman

Korycińską, kasztelankę Oświecimską, Antoninę Małachowską, kasztelankę Inowłodzką. N. Zofią Rozwadowską. Stanisław Ferdynand Katarzynę Ossolińską, starościanke Knyszyńską, z tej potomstwo: syn Stanisław Bogusław, i córki: Alexandra Hrabina, Teresa Hrabina, Katarzyna Trypolska, chorążyna Owrucka, i Teofila Żydowska. Stanisław Hrabia cześnik Sieradzki, marszałek skonfederowanego województwa Sieradzkiego 1704. i deputat trybunału koronnego. Jan Stanisław podczaszy Mielnicki 1705. O tym domu tak pisze *Potocki loc. cit. Przerembiam gentem, supra reliquarum culmina stirpium, insita virtuti extulit nominis magnitudo.*

W r. 1778. Jan Przerębski skarbnik Płocki. — Adam kanonik Krakowski, opat Jędrzejowski. — *Krasicki.*

PRZEROWA **HERB.**

Kopia z proporcem żółtym, w prawy bok tarczy nakłoniona powinna być, w czerwonem polu, koniec proporca na kopiją zawinięty, w pół złamaną, na hełmie trzy pióra strusie: tak go opisują, *Paproc. w Gniazdzie f.* 1110. *O herb. fol.* 567. *Okol. tom. 2. fol.* 523. *Bielski fol.* 101. *Paprocki* z Wojciecha Strępy początek tego herbu ztąd naznacza. Gdy się Bolesław Krzywousty książe Polski z Niemieckiem wojskiem pod Wrocławiem potykał, a Szlązący, jeszcze na ten czas z Polakami ściśle złączeni, Niemieckiej piechoty złamać, kilka razy na nię nacierając dość silnie, nie mogli: Mirosław niejaki, pułkownikując między niemi, kopiją złożywszy, i konia ostrogami wsparłszy, taką siłą na Niemców uderzył, że wśród piechoty nieprzyjacielskiej wdarłszy się, a za nim hufiec cały Szlązaków, klinem uszykowany, siekąc i bijąc, trupem miejsce owo w koło siebie usłał; czem przerażeni Niemcy, tył podali, zaczem nastąpiła sławna wiktorya i podziśdzień pamiętna. Mirosławowi tedy za to fortunne dzieło,

krom bogatych podarunków i dóbr obszernych, ten herb nadany od Bolesława Krzywoustego: kopia, którą szyki Niemieckie łamał, nazwany zaś ten klejnot Przerowa, od przerwania stojącego jak mur nieprzyjaciela. U *Petrasancta c.* 63. znajdziesz między cudzoziemski herbami, chorągwie żołnierskie, przecież nie z grotem, jako tu, ale z gałką; i takiemi chorągwiami szczycą się niektóre domy w Wenecyi i Brytanji. Tym zaś herbem Przerowa na Szląsku jeszcze się i teraz drudzy pieczętują: w Polszcze zaś ci.

Herbowni.

Cetner,	*Gośliński,*	*Uleniecki,*
Drogon,	*Grotowski,*	*Zawisza.*
Drwalewski,	*Jarochowski,*	
Głoskowski,	*Pielski,*	

Przerownicki *herbu Junosza*, w Sieradzkiem województwie. Dom według *Paprockiego* starodawny.

Przesmiński *herbu Paprzyca*, w Prusiech, tak o nich pisze *MS. o Familiach Pruskich*, a podobno jednejże dzielnicy z Pieczewskiemi.

Przesmycki. Adam Przesmycki, patrz o nim w Konstytucyi 1627. i drugiej na koronacyi Władysława IV. Króla, gdzie jego w Pruskich okazyach odwagi wspominają. *Constit. fol.* 53. Jan komornik Witebski w powiecie Orszańskim 1674. Jan trukczaszy Smoleński 1700.

Przespolewski *herbu Topor*, w Kaliskiem województwie dom starożytny: bo Tomisław z Przespolewa, za szkody, które poczynił kościołowi Gnieznieńskiemu, dał Jarosławowi Bogoryi, arcybiskupowi Gnieznieńskiemu, wieś Kowalewo, koło roku 1360. *Paproc. o herb. fol.* 183. *Damal.* Wojciech, Jan komornik i Franciszek, w ziemi Wieluńskiej 1632. N. miał za sobą Jadwigę Koszutską. Wojciech sędzia ziemski Kaliski 1681. *Annuae Coll. Caliss.* Piotr kanonik Kijowski 1643. był na synodzie prowincyalnym Warszawskim. *Constit. Synod. fol.* 3. Jan pisarz ziemski Poznański, z sejmu 1670. komissarz do pogranicznych od Szląska dyfferencyi. *Constit. fol.* 26. Piotr Przespolewski w roku 1701. i syn jego Jan. Prócz tych i teraz jeszcze kwitną.

PRZESTRZAŁ HERB.

Obosieczny miecz, prosto końcem do góry stojący, strzała go, z lewego boku tarczy, na prawy, przy samym wierzchu przeszywa, w polu czerwonem: strzała jednak

PRZESTRZAŁ HERB.

z ukosa od dołu w górę przez miecz idzie, zowie się zaś Przestrzał: na hełmie trzy pióra strusie. Nasi pisarze *Paprocki*, *Okolski*, *Bielski*, o nim niewiedzieli. Herb ten nadany od Macieja pierwszego Króla Węgierskiego, w wielkich zasługach, Stefanowi Janczowi z Wajnag, albo z Unichowa, w Siedmiogrodzkiej ziemi, w hrabstwie Maramoryjskiem, w powiecie Huskim leżącego, w Budzie w roku 1482. o czem świadczy przywilej Zygmunta Augusta Króla Polskiego, w który, oryginalny przywilej Króla Macieja o tym herbie, ingrossował tenże Król, w roku 1569. a do ksiąg grodzkich Przemysłkich *per oblatam* podany w roku 1590. Tego Stefana syn Teodoryk, w wojsku Polskiem na sławę robiąc, gdy pod Bukowiną za Króla Jana Olbrychta zginął, brat jego rodzony Iwonia, w nagrodę zasług swoich i brata swego, (jako słowa przywileju świadczą) od Króla Zygmunta pierwszego otrzymał przywilej, na pewne daniny w ziemi Przemysłkiej w roku 1509. którego przywileju, także i konfirmacyi jego, przez Króla Zygmunta Augusta uczynionej 1553. jest oblata, w grodzie Sanockim w roku 1595. Tego Iwoni syn się został Kunasz Janczowicz Unichowski, którego ci synowie byli: Jacko Terlecki, Jan Berezański, Paweł Ustrzycki, i Damian Stebnicki, a między sobą bracia rodzeni, ale od dóbr, które się każdemu z nich dostały, tak nazwani; czego dowodem tenże przywilej dany 1553. z tych Berezańskiego Jana potomstwo już ustało, bo ten Jan spłodził Dymitra, który z Anną Radyłowską miał Hrehorego *sterilem* i Teodora, od tego był syn Jan, ale bezpotomny; inszych jeszcze podziśdzień kwitną; a że się tych czterech braci i pradziad i dziad, i ojciec z Unichowa albo Wajnag pisali, dla tego i potomstwo ich, lubo już pod inszem nazwiskiem, z tegoż Unichowa jako z pierwszego gniazda piszą się. Był i trzeci syn pierwszego Stefana, brat Teodoryka i Iwoni, Emeryk, który się

został w Węgrzech na ojczystej fortunie, gdzie i potomstwo jego podziśdzień dziedziczy.

Herbowni.

Berezański,	*Terlecki,*	*Ustrzycki.*
Stebnicki,	*Unichowski,*	

Przestrzelski *herbu Ślepowron*, w ziemi Wizkiej, Paweł Przestrzelski 1674. Drudzy z nich w księztwie Litewskiem osiedli, z których Jan w Żmudzi się znajdował w roku 1648.

Przetocki *herbu Nałęcz*, w Kaliskiem województwie, piszą się z Przetoczyna, Mikołaj i Lenard Przetoccy w r. 1423. dobra Przetocznica nazwane, przedali Piotrowi Kempińskiemu, dziedzicowi na Doruchowie. *Acta Castr. Ostrzeszov.* Stanisław Przetocki czynsz zapisał na Przetocznicy do ołtarza Ostrzeszowskiego w roku 1498. *Ibidem.* Jacek dziekan Radomski, pleban Wysocki i Borkowski, książki swoje kollegio naszemu Rawskiemu darował, w druku jest jego kazanie pogrzebowe, *Pałac, który sobie wystawiła, Zofia Szczawińska Wojewodzina Brzeska Kujawska*, 1646. *in 4to Cracov.*

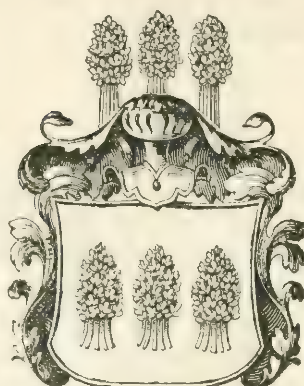
Przetocki *herbu Szaszor*, w księztwie Litewskiem. Wojciech Przetocki najprzód Horodniczy Wileński, *Stryjkow. lib.* 24. *cap.* 4. *Quatuor Regibus carus gratiosusque aram suo censu, sacra veste et instrumentu locupletavit, in templo S. Joannis Vilnen. obiit* 1598. *Starowol. in Monum.* z nagrobku jego wspaniałego w Wilnie wypisał.

Przewłocki, w Podlaskiem województwie, Jakób i Sebastyan z Przewłoki Przewłoccy, ziemianie Podlascy listy podpisali, *ad ordines Regni* o grodzie Parczowskim w roku 1575. Marcin w Podlaskiem poborca 1632. *Constit. fol.* 13. Bazyli w Trockiem, Dominik 1700.

Andrzej Przewłocki w roku 1788. horodniczy Krzemieniecki. — *Przypisy Krasickiego.*

PRZEWOSKI HERB.

W herbie ich powinny być trzy krze ruty zielone, w polu modrem na hełmie bez korony, takież trzy krze ruty, czyli raczej powinien stać krzak cały; tak go opisuje *MS. o Familiach Pruskich*, bo Paprocki i Okolski o nim niewiedzieli. Są na Pomorzu w Kaszubach. N. Przewoski miał dwie żony, pierwsza Sławtowska, z tej był syn Jędrzej, który z Bożopolskiej spłodził Alexandra. Druga była Ryńska, z tej się dwie córki zostały, Anna, ta się dostała Marci-

PRZEWOSKI HERB.

nowi Pampowskiemu, Regina ta Kczewskiemu Michałowi. Janowi, taki na chorągwi zmarłemu wystawionej, napis dano. *Hunc illustris ortus, in Deum religio, in amicos observantia, virum dedit. Musa puerum, aula famulum, militia tribunum habuit etc. obiit.* 1646. *aetat.* 36. Drugiemu Janowi u Wajerowskiej woli, na grabsztynie przy kościele farskim, to przypisano, *Joannis Przewoski turmae militaris Praefecti, qui quod immortale habuit, Regi immortalitatis transmisit, mortale quod erat, hic reliquit, terram terrae.* Adam Rutendolff (tak się kiedyś pisali) sędzia ziemski Mirachowski, poseł z Pomorskiego, podpisał elekcyą Jana Kazimierza, 1648. a w r. 1652. komissarz królewski do Malborka. Samuel i Jakób 1648. Jakób obersztleitnant w Pomorskiem 1674. Dwaj Przewoscy mieli za sobą dwie siostry rodzone Dulskie. Drudzy powiadają, że trąb w herbie zażywają.

Przezdziecki *herbu Prus* 1*mo*, w Mazowieckiem i księztwie Litewskiem. Jan Przezdziecki w zakonie naszym, służąc zapowietrzonym w Pułtusku, padł ofiarą miłości bliźniego, w roku 1624. *Alegambe Victimae.* Marcin towarzysz Koniecpolskiego w r. 1582. pieszo poszedł do szturmu pod Pleszkowem. *Paproc. o herb.* Piotr i Paweł w Trockiem 1632. Benedykt podstoli Płocki, miał za sobą Konstancyą Chalecką podkomorzankę Rzeczycką. N. Maryannę Zaborowską, Konstantyn Floryan, podsędek Brześciański 1674. Mikołaj Władysław, chorąży, a potem marszałek Oszmiański, posłował na koronacyą Jana III. zkąd był deputowany do rewizyi skarbu koronnego, *Constit. fol.* 19. w roku 1678. już kasztelan Nowogrodzki. *Constit. fol.* 6. Marszałkował w trybunale koronnym 1635. N. kasztelan Inflantski temi czasy. Jan w Krakowskiem 1705. Jan cześnik Latyczowski 1740.

Jan Przezdziecki pisał się na elekcyą Augusta II. z ziemi Nurskiej, osiadł potem w Łęczyckiem, ten z Jadwigą Reginą z *Wysockich* małżonką spłodził Balcera Melchiora syna, ten z Julianny z *Zaleskich* małżonki, zostawił syna Jędrzeja Klemensa, pisarza w sądach assessoryi koronnej, którego wspomina konstytucya 1768. roku, wszedł w śluby małżeńskie 1*mo voto* z Teresą z *Ekielskich* z którą spłodził syna Ignacego porucznika artylleryi koronnej, 2*do voto* z Józefą *Fetterowną*, zostawia syna Szymona, i córek dwie, Konstancyą i Maryannę małoletnie. — Jan *Pierzchała* Przezdziecki chorąży Grodzieński ten z księżniczką *Korecką* Katarzyną ostatnią z linji domu Koreckich, spłodził syna Antoniego horodniczego Grodzieńskiego, który z Lucyą *Boguszewską*, córką Alexandra, skarbnika Mińskiego zostawił potomstwo, prócz zmarłych, żyjących dwóch synów: Felicyana i Franciszka. Felicyan starosta Jarniewski, z Urszulą *Szabłowską* bezdzietny, Franciszek Przezdziecki horodniczy Starodubowski bezżenny. — *Heraldyka Wielądka.*

Dwa domy tego imienia w Koronie, i w Litwie, używają odmiennego herbu; tamci *Prus* 1*mo*, ci *Roch* 2*do*, (przez *Niesieckiego* nazwany *Roch* 3*tio*) tojest grodusów z lilijami. A lubo *Niesiecki* przez niewiadomość wszystkich pod herbem *Prus* pomieścił, jednak w regestrze kasztelanów i marszałków trybunalskich, przy dygnitarzach imienia Przezdzieckich, miejsca na nazwania herbu, próżne zostawił. Że zaś dom Przezdzieckich w Litwie, używał herbu *Roch* a nie *Prus*, świadczą najprzód: oryginalne tranzakcye z podpisami i pieczęciami; powtóre, dzwon ogromny, cerkwi unickiej Spiahelskiej w powiecie Oszmiańskim darowany przez Mikołaja Władysława Przezdzieckiego, kasztelana Nowogrodzkiego, r. 1678. z wyobrażeniem herbu *Roch* ulany; który to herb znowu na kielichu i patynie srebrnej powtórzony. Swiadczy nakoniec pod literackim względem, w dziełach *Naruszewicza*, wiersz tegoż na wesele książęcia Radziwiłła, poźniej wojewody Wileńskiego, z Heleną Przezdziecką podkanclerzanką Litewską, w którym powszechnym Epitalamów zwyczajem, połączenie orłów z lilijami głosi. — Z domu Litewskiego Przezdzieckich oprócz innych przez *Niesieckiego* wzmiankowanych, zasługują na szczególniejszą uwagę: — Przezdziecki Mikołaj Władysław, mąż nadzwyczajnej czynności. Najprzód marszałek Oszmiański, występuje na scenę wyższą r. 1669. jako deputat *ad pacta conventa*, na elekcyi Króla Michała. W roku 1673. znowu jest posłem na sejm, i deputatem przy hetmanach Litewskich, poźniej do trybunału skarbowego Litewskiego, i do konstytucyi w. ks. L.; w r. 1676. posłem na sejm koronacyjny Jana III. deputatem do boku królewskiego, i komissarzem do mennicy w. ks. Lit. We dwa lata poźniej w nadgrodę zasług dla kraju łożonych, piastuje kasztelanią Nowogrodzką. Nakoniec obrany marszałkiem trybunału głównego w ks. Lit. umiera na sessyi, 11. Października 1685. roku; śmierć godna tak czynnego życia. — Alexander Przezdziecki, urodził się około roku 1670. o ile z testamentu (1732. roku pisanego) sądzić można, w którym o sobie, jako siódmy krzyżyk żyjącym mówi. Zawód polityczny rozpoczął w zamieszkach na Litwie, r. 1701. między Sapiehami, a Ogińskiemi i Wiśniowieckiemi; i do stronnictwa tych ostatnich należał, dla związków z książęciem Michałem Wiśniowieckim k. w. Lit. którego po-

źniej opiekunem syna swojego naznaczył. August II. nadał mu 1710. r. chorąztwo Mozyrskie, a 1726. kasztelanią Inflantską, na której umarł w Wilnie 1732. r. wstąpił w związki małżeńskie 1*mo voto* z *Chreptowiczowną* z tej miał dwóch synów Krzysztofa i Jędrzeja: 2*do voto* z *Kamińską*, z tej syn Antoni, r. 1718. w Trokach urodzony, w akademji Wileńskiej wychowany, wcześnie bo w 21. r. życia zawód publiczny rozpoczął, obrany będąc od powiatu Starodubowskiego, sędzią do trybunału Litewskiego, w którym tegoż r. 1739. marszałkował. — Umysł w naukach wyćwiczony, pojęcie wielkie i charakter nieskażony, na wszystkich stopniach przez które przechodził jaśniały. Za Augusta III. był pisarzem w. Lit., dalej podczaszym w. Lit., poźniej referendarzem w. Lit., a Stanisław August Król mianując go podkanclerzym w. Lit., na sejmie elekcyjnym 1764. r. w pięknej mowie do niego, sprawiedliwe oddaje mu pochwały. Tu już rozpoczynają się nowe prace, w nowym zawodzie zatrudnień, wespół z książęciem Michałem Czartoryskim k. w. L. z którym go ścisła przyjaźń, na zobopólnym szacunku oparta łączyła. Dwa starostwa sądowe, Pińskie i Mińskie, z pozwoleniem cessyi na synów, stały się z ręki Króla nadgrodą dla męża, który surową nieraz radą (w pięknym testamencie jego, po raz ostatni powtórzoną) a nie pochlebstwem, łaskę pańską skarbić sobie umiał. — Odnawiając tytuł niegdyś przez przodków jego, herbu *Roch* używany, podkanclerzy we wszystkich aktach publicznych, pisał się hrabią na Zasławiu i Czarnym Ostrowiu. Przez związek małżeński z Katarzyną *Ogińską* wojewodzanką Trocką, jedną z wnuczek ostatniego księcia Wiśniowieckiego, odziedziczył podkanclerzy znaczne dobra po Wiśniowieckich na Podolu. Ztąd po śmierci jego zaszłej w Warszawie 1772. roku, a w 54. r. życia, starszy syn Michał, przeniósł się na Podole, a młodszy Dominik został szczepem familji w Litwie. Trzy córki podkanclerzego słynęły równie z wdzięków twarzy i umysłu, jak ze starannego wychowania u ciotki swojej Alexandry z ks. *Czartoryskich*, hetmanowej Ogińskiej, odebranego. Konstancya wyszła za Joachima Chreptowicza k. w. L., Helena za książęcia Radziwiłła wojewodę Wileńskiego, poźniejsza założycielka Arkadyi; Maryanna za Ignacego Tyzenhauza, starostę Posolskiego. — Michał Przezdziecki hrabia, starosta Piński, ożeniony z Maryą *Mostowską*, wojewodzanką Mazowiecką, zostawił z niej, dwóch synów Karola, pułkownika wojsk Polskich zmarłego bezdzietnie w Królewcu 1832. r., i Konstantego przez 21. lat marszałka gubernji Podolskiej. Ten, z Adelaidą *Olizarówną* podczaszanką w. Lit., od r. 1814. miał trzech synów, Alexandra, Mieczysława i Karola. — Dominik Przezdziecki hrabia, starosta Miński, ożeniony z ks. Anną *Radziwiłłówną* zostawił z niej syna Michała. — *Z dokumentów familjnych.*

Przezwicki *herbu Abdank*, w Sendomierskiem i Łęczyckiem województwach. Stanisław Przezwicki w Sendomierskiem dóbr nabywszy, osiadł, wszakże potomstwa nie zostawił: człowiek cnoty i pobożności wielkiej.

Przezwocki *herbu Junosza*, w Sieradzkiem województwie.

PRZOSNA HERB.

Lew żółty w polu błękitnem, w prawą tarczy obrobony, powinien być z paszczęką otwartą, z językiem wyciągnionym, z ogonem po między nogi spuszczonym; na grzbiecie jego trzy wieże wszystkie sobie równe, na hełmie pięć piór strusich; tak go opisują, *Biel. fol.* 370. *Paproc. w Gniazdzie fol.* 1073. *o herb. fol.* 258. *Okol. tom.* 2. *fol.* 520. *Klejnoty fol.* 76. Początek tego herbu taki naznacza *Paprocki.* Przemęcki zamek oblegli wielkiem wojskiem Czechowie, którego tylko trzysta Polaków broniło, ciężko było dłużej natarczywości nieprzyjaciela dostawać, przetoż na pozór w traktaty z Czechami wchodzi, komendę tam mający, przodek herbu tego, tym czasem przez kanały zamkowe wyszedłszy z fortecy, od jednego z Czechów dowiedziawszy się, że miny pod zamek podsadzają, takim fortelem zamach ten na siebie strącił; trupa na takiej drodze porzucić kazał, gdzie snadno od Czechów mógł być znaleziony, temu list który zmyślił, że do niego od Króla był pisany, w zanadrze włożyć kazał. Udała się sztuka, nazajutrz albowiem napadłszy owego zabitego trupa, a list przy nim królewski, skoro przeczytali, że oblężeńcom w krótkim bardzo czasie, Król obiecował dać sukkurs, od fortecy ustąpili, za któremi wypadłszy Junak Polski z wyborem ludu swego, jeszcze się ich do woli nabił: za co nietylko od Króla udarowany, ale na zaszczyt, ten mu herb i sukcessorom jego, nadano, a że się to działo nad rzeką Przosną, która Przemęt oblewa, dla tego i herb Przosna nazwany.

Herbowni.

Baliński, *Słopanowski,* *Wilzeński.*

Przyborowski *herbu Sulima,* w Wielkiej-Polszcze. Marcin kanonik Poznański, Wawrzeniec Stanisław sekretarz królewski, podpisał Konstytucye sejmowe 1637. *Constitut.*

fol. 12. Jakób w ziemi Nurskiej 1632. Stanisław kasztelan Rogoziński, miał za sobą Zofią Gębicką podczaszankę Poznańską. Anna kasztelanka Rogozińska, była za Wojciechem Brudzyńskim. Dobiesław pisarz grodzki Poznański, za Jędrzeja Opalińskiego generała Wielkopolskiego, *Acta Castren. Posnan.* brat Marcina kanonika, był potem sędzią ziemskim Poznańskim, umarł 1621. w Poznaniu w kościele Ś. Maryi Magdaleny pochowany, jest kazanie w druku na jego pogrzebie. Samuel stolnik Wileński 1700.

Przybysławski, w Wielkiej-Polszcze. N. Przybysławski fundował Penitencyarza w kościele Zdzieszowskim. N. miał za sobą siostrzenicę arcybiskupa Gnieznieńskiego Krzyckiego. *Paproc. w Gniazdzie.* Alexander, Marcyan z Mierzyna w Poznańskiem 1648.

Marcin Przybysławski w r. 1788. wojski Kołomyjski. — *Krasicki.*

Przybyszewski *herbu Grzymała*, w Wielkiej-Polszcze, Marcin Przybyszewski podsędek ziemski Wschowski, dziedzic na Przybyszewie, synów jego czterech zostało: pierwszy Albrych, który tylko córkę zostawił Krystynę, Melchiorowi Gurowskiemu, kasztelanowi Poznańskiemu dożywotnie zaślubioną; drugi Zygmunt, od którego było dwóch synów bezpotomnych: Wojciech i Jan, i córka Katarzyna; trzeci Paweł, dziedzic na Przybyszewie, z tego trzech synów, dwaj *steriles* zeszli, Stefan i Konstantyn, trzeci zaś Wojciech, z Anny z Rojewa Kaczkowskiej, spłodził syna Franciszka, któremu Teresa Miaskowska, herbu Leliwa, powiła córkę Joannę, i dwóch synów: Józefa, tego żona Konstancya Pierzchlińska, i Jakóba męża rycerskiego; czwarty Mikołaj pisarz grodzki Wschowski, syn jego Stanisław sędzia grodzki Bydgoski, który z Chociszewskiej spłodził dwie córki, Jadwigę, Piotra Tomickiego herbu Drya, miecznika Wschowskiego, Elżbietę, Wojciecha Gronowskiego małżonki, i syna Jakóba *sterilem.* Ci Przybyszewscy Grzymałą się pieczętują bez bramy, bez rycerza w niej. Wacław 1674. Anna Przybyszewska, matka Jana Rzeszowskiego, biskupa Krakowskiego, który umarł 1488.

Na Wołyniu w r. 1778. Jakób Przybyszewski łowczy Krzemieniecki. — Jan w r. 1788. pisarz ziemski. — *Krasicki.*

Przygodzki *herbu Radwan*, w Polszcze i w księztwie Litewskiem. Stanisław Przygodzki w ziemi Liwskiej 1632. Krzysztof i Jerzy w Wileńskiem, piszą się z Przygody. *MS. P. Kojał.* Franciszek 1697. N. była za Józefem Skaławskim. Jędrzej Soc. Jesu umarł w Brześciu 1671. r. Wójciech zaś w Jarosławiu 1683. Stanisław rządził kollegium Połockie 1653.

PRZYJACIEL HERB.

Serce ludzkie na misie, z lewego boku z góry na dół strzałą przeszyte, w polu błękitnem być powinno, a na hełmie pięć piór strusich; tak go opisują. *Paprocki w Gniazdzie fol.* 1117. *O herb. fol.* 577. *Okol. tom.* 2. *fol.* 532. *Bielski fol.* 124. którzy z Wojciecha Strepy powiadają, że nabyty w roku 1164. bo gdy Henryk książe Sendomierski, Prusaków poganów natenczas, wojną przyciskał, bijąc się z niemi, poległ na placu, Mirosław kawaler Polski, który żyjącego Henryka do ostatniej siły bronił, już zabitemu chcąc tenże affekt świadczyć, ciało umarłego chciał uprowadzić, przetoż przedarł się przez nieprzyjaciela, atoli tam śmiertelnie raniony, i sam padł trupem, którego potomstwu Bolesław Kędzierzawy, na pamiątkę tej odwagi, herb ten nadał, takim kształtem, jakim Mirosławia porażonego znaleziono. Nie wszyscy jednak niżej położeni, jednakowo tego herbu zażywają, a najprzód Szembelowie bez misy serce przeszyte z dołu w górę kładą, a na hełmie trzy pióra strusie. Dawbarowie Musniccy, dwa serca podle siebie bez misy, jedną strzałą przeszyte przez środek z prawego boku na lewy, w hełmie trzy pióra strusie. Bogusławowie i Skirmuntowie Strawińscy, dwa serca bez misy kładą, a między niemi dwie strzały końcami prosto do góry wykierowane, na hełmie trzy pióra strusie. Legieccy zaś między dwiema sercami jednę tylko strzałę mają. Pawłowiczowie dwa serca na misie noszą, ale każde z nich swoją strzałą przebite. Widziałem też między herbami Mikołaja Judyckiego, kasztelana Nowogrodzkiego, herb taki, serce w czarze denkowatej, z góry dwiema strzałami na krzyż przebite. *Paprocki o herb.* przydaje, że niektórzy serce noszą, a na nim Szachownicę kładą w czerwonem polu. Inni, jako świadczy *MS. P. Rutka*, na Wołyniu, dwa serca noszą mieczem z góry przebite pośrodkiem w polu błękitnem.

Do tegoż herbu może należeć herb Akszak albo Kara, o którym mówiłem w drugim tomie *fol.* 15.

Duńczewski, *Kuropatnicki*, *Małachowski* i inni następującym familiom tenże herb przypisują:

Daubar, *Drągbieński*, *Nowaczyński*, *Wojna*.
Daudor, *Drakiewski*, *Tomkowicz*,

Herbowni.

Bogusław, *Dawbar*, *Drąkieński*, *Hryniewicz*, *Jurowski*, *Legiecki*, *Łukański*, *Muśnicki*, *Pawłowicz*, *Skirmunt Strawiński*, *Szembel*.

Przyjemski *herbu Rawicz*, w Wielkiej-Polszcze, przedtem się pisali z Golin, potem z Przyjmy. Za czasów *Paprockiego* było trzech braci rodzonych, Wojciech, najprzód pisarz ziemski Kaliski, a potem kasztelan Łęczycki, mąż nauki wielkiej, zostawił potomstwo. Rafał brat jego, także kasztelan Łęczycki, i ten dzieci miał. Stanisław, trzeci tych brat, rotmistrz sławny i fortunny, za Króla Augusta I. i Stefana Batorego na Moskwę, od którego w zasługach wziął starostwo Kamińskie, marszałkował potem izbie poselskiej w roku 1581. gdzie, gdy się z głęboką radą i z gładką wymową popisał, wziął najprzód laskę nadworną koronną, a po śmierci Jędrzeja Opalińskiego w roku 1593. wielką, tę spuścił w r. 1595. do grobu wszedłszy, mąż był wielki w radzie, w akcyach przezorny, w wierze prawowiernej stateczny, syn jego zda mi się Jędrzej, kasztelan najprzód Gnieznieński, Kowalski i Koniński starosta, a potem marszałek nadworny koronny, młodo świat pożegnawszy większe o sobie nadzieje pomięszał. N. Przyjemska, Jędrzeja Firleja wojewody Sendomierskiego, druga Stanisława Drohojewskiego, małżonki, Anna Teofila Rupniewskiego kasztelana Sądeckiego, starosty Lelowskiego 1670. Wojciecha kasztelana Łęczyckiego, czyli raczej Lędzkiego, o którym się wyżej mówiło, trzech było synów: pierwszy Krzysztof, ten w Moskwie, za całość ojczyzny zastawiając się, poległ, był to kawaler pięknego serca, które, to w Szwedzkich, to w Moskiewskich, z wielką imienia swego sławą, pokazał. Zygmunt drugi syn, ten piesze regimenty wystawiwszy swoim kosztem, z niemi i życie swoje dla ojczyzny na szańc wystawił, a przedtem z Adolfem Królem Szwedzkim Niemców wojował; trzeci Stanisław, najprzód wojewoda Poznański, Osiecki, Koniński starosta, spuścił potem do krzesło, a przesiadł się na Inowrocławskie 1628. r. dla generalstwa Wielkopolskiego, które z Poznańskiem województwem jest *incompatibile*, w roku potem 1630. wziął laskę mniejszą koronną, którą przy temże generalstwie trzy-

mał do roku 1643. którego wyzuł się z śmiertelności, złączył się był dożywotnie 1*mo voto* z Anną Czarnkowską wojewodzanką Łęczycką i generałowną Wielkopolską, o której pisze nasz ksiądz *Młodzianowski w kazaniach swoich tom.* 1. *fol.* 401. że mu się po śmierci pokazała, gdzie mu zbawienne dawała napomnienia: przy rozstaniu pyta się jej małżonek, na jakiejby drodze była, odpowiedziała mu, czytaj sobie Psalm 102. który się tak zaczyna. *Benedic anima mea Domino, et omnia quae intra me sunt, Nomini sancto ejus.* Druga żona jego, Anna Opalińska, Piotra wojewody Poznańskiego córka, który Piotr Opaliński miał za sobą Zofią, córkę Krzysztofora z Stembergu Kostki, kasztelana Bieckiego, z Pileckiej Leliwczanki zrodzoną. *Duryew. pag.* 690. tej już po śmierci swej przyśnił się mąż Stanisław marszałek, jakby na nię sypał garścią ziemię, na co mówi do niego Anna przez sen, kto widział takie żarty, ziemię na kogo rzucać; odpowie marszałek: nie dziwuj się prawi, tak to umarli żartują, porwie się wtem ze snu Anna, i znalazłszy do prawdy na twarzy swojej proch i popiół, mówi do siebie: Już to widzę nie żart, Bóg mię znać tym sposobem przestrzega, że to mizerne ciało moje, wkrótce się w proch rozsypie: i wywróżyła sobie: bo do szczęśliwej śmierci przygotowawszy się należycie, wkrótce potem życia swego dokonała. Tego marszałka affekt ku Najś. Matce, sławi, *M. Treterus in Magnaliis Divae Zdzieszensis,* któremu miejscu dał darował ośm lichtarzy srebrnych znacznej wagi; lampę srebrną, i wielkością swoją i kształtem roboty szacowną: kapę z dalmatykami bogatą, sukienkę srebrną modnie zrobioną na obraz; przytem, na muzykę przy tym kościele cztery tysiące odłożył, i wiele innych rzeczy na ozdobę tegoż miejsca sprawiwszy. Córek jego było cztery, Katarzyna Grudzińska, starościna Bolemowska. N. starościna Miedzyrzecka. N. Konarzewska. N. Sieniucina; z synów zaś jego; Stanisław, młodzianem umarł, ks. Młodzianowski miał na jego pogrzebie kazanie, które wydrukował *tom.* 4. *fol.* 575. gdzie o nim tak powiada, że był takiej urody i niewinności, ucząc się w szkołach Poznańskich, iż anioła z niego, albo S. Stanisława Kostkę mógł malować; w cudzych krajach gdy był, powiedział o nim hetman Piccolomini, że mu się było Cesarskim synem rodzić trzeba: powróciwszy z peregrynacyi, z żalem wszystkich żyć przestał; drugi Piotr kasztelan Srzemski, obadwaj z Opalińskiej urodzeni, i sam ten Piotr przybrał sobie w dożywotnią przyjaźń Katarzynę Opalińską, podkomorzankę Poznańską, wdowę, której odumarł w roku 1674. był sędzią kapturowym Wschowskim, był i rotmistrzem pospolitego ru-

szenia, z którą swoją rotą najprzód się pod Lesznem z Szwedami starł szczęśliwie, potem pod Sielną kilka kornetów Szwedzkich rozgromił, i obersztа Dziastra pojmał: pan wielce nabożny, nie wstydził się sam do mszy służyć, księdza do ołtarza stroić, co pospolicie zwykł był czynić, ile że codzień mszy ś. słuchał: w Zdzieszowie siła tysięcy wysypał na cześć Matki Boskiej, tam cudami wsławionej, czem kupił sobie niebo w roku 1673. *Gorczyński Rawicz Starożytny.* Jędrzej, trzeci syn Stanisława marszałka, chorąży Kaliski w r. 1674. i syn jego w tymże czasie. Adama Olbrychta Przyjemskiego, czwartym bratem liczą rodzonym, *Magnalia Divae Zdzieszensis fol.* 28. był on najprzód oboźnym koronnym i starostą Kowalskim, potem kasztelanem Gnieznieńskim, z Zofią Grzymułtowską, wdową po Rusockim fundował OO. Reformatów w Górce w r. 1622. pod tytułem Ś. Krzyża; tychże OO. fundował w Osieku, pod tytułem S. Michała, osobliwie kościół, bo konwent, czyją inszą szczodrobliwością stanął: córka jego Zofia Teresa w roku 1642. poszła za Alexandra Mikołaja Kostkę, starościca Lipieńskiego. *Duryew. Niezeszła pamięć fol.* 85. Rafał Przyjemski u Ludwika XIII. Króla Francuzkiego żołd wojenny prowadząc, szarży generalskiej dosłużył się: brat jego Krzysztof pod Kondeuszem hetmanem Francuzkim, pracując na sławę całego domu, Dunkierki dobywał; tenże generałem artylleryi będąc, dostał się był w niewolą Kozacką pod Korsuniem 1648. r. ale że mu się ta przykrzejsza zdała, zamienił ją dobrowolnie w Tatarską, posłował od Jana Kazimierza do Karola Gustawa Króla Szwedzkiego w roku 1655. mowę jego *Tulden* pisze, *Lib.* 5. *Histor. sui temporis*, i kładzie *in libro Politicorum*, gdzie ją zowie, *aequitatis et judicii plenam:* był potem ten Krzysztof chorążym Kaliskim, którego córka Katarzyna, najprzód żyła z Piotrem Opalińskim wojewodą Łęczyckim i generałem Wielkopolskim, po nim z Władysławem Przyjemskim wojewodą Kaliskim, bratem swoim rodzono stryjecznym, za dyspensą papiezką, i syn podstoli koronny, pierwsza żona jego Zofia Gosiewska podskarbianka wielka i hetmanowna polna Litewska, z której był ci syn, ale w powiciu umarł; druga Teresa Tarłowna podkanclerzanka koronna. Jędrzej, trzeci brat rodzony Rafała i Krzysztofa dopiero wspomnionych, najprzód oboźny koronny, potem stolnik, dalej kasztelan Łęczycki, tak go napisano, ale to raczej miało by być, Lędzki, umarł kasztelanem Chełmińskim, z Rozrażewskiej spłodził siedm córek, tyleż synów. Z tych Władysław najprzód kasztelan, a potem wojewoda Kaliski, starosta Miedzyrzecki, ten ośm lat w Francuzkiem wojsku przepędził, polerując się

w rycerskich dziełach, gdzie przy znacznej szarży Ludwikowi XIV. przypadł był do serca. Powróciwszy do ojczyzny, pokazał przeciwko Kozakom w cudzych krajach nabytej experyencyi wojennej dzielność, pokazał pod Zbarażem, Komarnem, Stryjem, Kałuszą, Chocimem, Wiedniem i Strygoniem; w jednej z tych okazyi w nogę postrzelony, gdy ranie żadne medyków i cyrulików nie mogły pomoc siły, pomogła cudowna łaska Matki Boskiej w Krasnobrodzie, że na nie ozdrowiał. Cztery razy był posłem na walne sejmy, kędy w oczach całej ojczyzny, miłość dobra pospolitego, przezorna na wszystkie przypadki rada, nie zamulona prywatnemi interesami, chęć, wysoka umiejętność, ustawicznym mądrych ksiąg czytaniem nabyta, w nim zajaśniały; życie to śmiertelne zakończył w roku 1699. Pojął był w małżeńską ligę Katarzynę Przyjemską chorążankę Kaliską, siostrę stryjeczno rodzoną, wdowę po Piotrze Opalińskim wojewodzie Łęczyckim i generale Wielkopolskim, ale z nią żył *sterilis*. Krzysztof czy Chryzostom chorąży Kaliski, starosta Kolski, brat rodzony Władysława wojewody Kaliskiego, żona jego Maryanna Mycielska sędzianka ziemska Sieradzka, z tej nie zostało się tylko córka Zofia, 1*mo voto* Gruszczyńska, kasztelanowa Kaliska, 2*do* Gurowska kasztelanowa Gnieznieńska starościna Kolska. Jędrzej, Stanisław, bracia tegoż Władysława, jeden z nich był podkomorzym Kaliskim, który zostawił synów czterech: Józefa kanonika Poznańskiego, Krzysztofa, Ignacego, czwartego ich brata imienia przepomniałem, i w tych tak przezacnego domu temi czasy ostatnich potomkach, kwitnie pierwszych honorów nadzieja. Siostra ich rodzona, zda mi się żyje w dożywotniej przyjaźni z Jędrzejem Malczewskim, w województwie Poznańskiem. N. podkomorzy Poznański, miał za sobą Barbarę Leszczyńską wojewodzankę Brzeską Kujawską. N. była za Bronikowskim. Dorota z Rozrażewskich Przyjemska, chorążyna Kaliska, i Katarzyna chorążanka Kaliska, żyły 1672. r. N. Przyjemski podkomorzy Kaliski miał za sobą Joannę Kamieniewską kasztelankę Miedzyrzecką herbu Junosza, jakom mówił *tom*. 5. *f*. 25. Zofia Przyjemska Jana Opalińskiego wojewody Brzeskiego Kujawskiego i generała Wielkopolskiego małżonka 1670. Anna Teofila, Michała Krzysztofa Rupniewskiego kasztelana Sądeckiego, starosty Lelowskiego.

W r. 1778. Andrzej Przyjemski podstoli Wschowski. — Tomasz starosta Łomżyński. — W r. 1788. Ignacy podkomorzy. — *Przypisy Krasickiego*.

Przykucki, w województwie Brześciańskiem. Stanisław Przykucki 1632. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla.

Przyłęcki *herbu Sreniawa*, w Krakowskiem województwie, z Przyłęk się piszą. Z tych jeden był burgrabią Krakowskim, i sędzią Grodzkim. Marcyan, najprzód sędzia Zatorski, do korrektury prawa koronnego między innemi był deputowany, potem kasztelan Oświecimski, ten lubo z rodziców heretyckich urodzony, błędy ojcowskie odrzuciwszy, katolikiem umierał w r. 1643. żona jego Elżbieta Schylingowna, dziedziczka na Wieprzu i Jędrzychowie, atoli z nią potomstwa nie było. Hieronim brat Marcyana, z stolnika Krakowskiego kasztelan Sądecki, posłem często na sejmy bywał, miał dwie żony, pierwszą Jordanownę, córkę stolnika Krakowskiego Spytka, drugą Annę Minocką, Przecława stolnika Sendomierskiego córkę, z obiema potomstwo zostawił, z których Hermolaus był rotmistrzem królewskim, Achacy zaś kasztelanem Oświecimskim. *Acta Castr. Cracov.* 1662. deputatem i nie raz na trybunał koronny, żona jego Barbara z Pilcy Korycińska kasztelanka Wiślicka, na której pogrzebie miał kazanie Chryzostom Bodzęta 1650. Siostra Achacego i Hermolausa, była za Krzysztofem Porębskim chorążym Zatorskim, córka Achacego kasztelana, była za Wojciechem Męcińskim kasztelanem Sieradzkim. Jędrzej, trzeci brat Marcyana i Hieronima, miał za sobą Elżbietę Kliczkowską wdowę, z którą zostawił potomstwo. Czwarty brat Joachim, którego z Cieklińskiej herbu Abdank, były trzy córki, Katarzyna za Sebastyanem Grodeckim *sterilis*, Barbara za Piotrem Dembińskim, Krystyna za Krzysztofem Rarowskim, i syn Alexander, ten pojął Annę Grodecką, siostrę rodzoną Sebastyana i Stanisława Grodeckich. Maryan stryjeczny brat tych czterech braci dopiero wspomnionych, ale heretyk, z Piotrowską spłodził syna Samuela, który młodzianem zabity r. 1614. siostra jego była za Marchockim. *Baranow.* Stanisław kanonik Poznański, synowiec Marcyana kasztelana Oświecimskiego, Marcyanna Krzysztofa Komorowskiego, kasztelana Oświecimskiego, N. Jędrzeja Gajewskiego, kasztelana Oświecimskiego, N. Marcina Mieleckiego starosty Brzeźnickiego (1694. umarła) małżonki. Abraham w roku 1695. w kościele naszym Krakowskim u Ś. Piotra pochowany. N. miał za sobą Katarzynę Morską. N. burgrabia Krakowski Nielepcownę wielkorządzczankę Krakowską. N. Annę Sienieńską.

Przyłupski *herbu Poraj.* Jan Przyłupski miał za sobą Maryannę Konopacką, córkę Jerzego kasztelana Chełmińskiego, ta po śmierci Jana, poszła za Brańskiego. *MS. Konopats.* Małgorzata herbu Poraj, Bartłomieja Marcina Kiełczewskiego Pomiana, małżonka. Są i koło Brześcia Przyłupscy, ale zda mi się herbu Wręby.

W roku 1778. Stefan Przyłupski komornik ziemski Brzesko Kujawski. — *Krasicki.*

Przyłuski *herbu Lubicz.* Walenty Mieszkowicz Przyłuski, dziedzic na Wieśnianach i Przyłuskach, w województwie Rawskiem, syn jego z Barbary Szczuckiej Opipianki, dwa razy śluby małżeńskie ponawiał, pierwszy raz z Anną Branecką, z tej był syn Mikołaj, i córka Agnieszka. Mikołaja synowie: Wojciech od którego potomstwo zostaje, i Stefan bezpotomny; drugi raz z Zofią Kłońską, z tej się została Anna Podleska i synów czterech, jeden z nich Kasper, drugi Mikołaj pod Korsuniem dostał się w niewolą Tatarską. Jan zginął pod Beresteczkiem. Czwarty Piotr, od którego syn Jędrzej, od tego z księżniczki Woronieckiej potomstwo, Barbara zakonnica w Łuckim konwencie, Antoni i Franciszek: Z tych Janowi Anna Przystałowska powiła czterech synów: Michała *sterilem*, Kaspra Karmelitę, Ludwika który żył z Omiecińską, i z niej spłodził trzy córki, Annę Hołowińską, Teresę Radkowską, Krystynę Mińkowską: czwartego Jana, tego były dwie żony: pierwsza Konstancya Zabielska, z tej syn Dominik, któremu żona Konstancya z Kierekieszów, zrodziła dwie córki, Maryannę Bydłowską i Katarzynę, synów zaś trzech, Jana Soc. Jesu, Kazimierza łowczego Latyczewskiego, ten z Anieli z Odrowążów Chlewickiej zostawuje potomstwo. Jędrzeja chorążego Zakroczymskiego podstarościego grodzkiego Nowogrodzkiego, posła na sejm Warszawski po dwakroć, deputata na trybunał koronny, synowie jego z Anny Peretyatkowiczowny: Adam, Ignacy, i Jan. Druga żona Jana, Modrzejowska, od której synowie, Michał, Antoni, Maciej i Piotr bezpotomni.

W r. 1778. Jan Przyłuski starosta Piotrkowski — w roku 1782. kasztelan Brzeziński. — *Krasicki.*

Przyłuski *herbu Sulima*, w powiecie Bieckim w Krakowskim. Jakób Przyłuski pisarz ziemski Krakowski, jest jego Statut w druku pod tytułem: *Statutorum Collectio in fol. Cracov.* 1553. a że był heretyk, duchowieństwo gdzie tylko mógł zelżywemi szarpie słowami. Z tego autora mógł sobie snadno wnieść *Braun*, który w książce swojej, *de scriptoribus Polonis*, sarka na pisarzów Polskich katolików, że dyssydentów niektórzy z nich przyostrzej gdzie niegdzie w swoich foliałach określili, jeżeli katolicy nie daleko więcej od ich wyuzdanego pióra ponoszą, aleć ja się im nie dziwuję: bo niemogąc swoich zasad poprzeć gruntownymi racyami, uszczypliwemi to chcą nadstawić paszkwiłami: Sam *Braun* może być dowodem, luboć się w prefacyi swojej wymierza, że bez passyi, swoje zdanie, o każdym z pisarzów miał dawać:

przecież całą tę książkę, samym tylko zapluskał, osobliwie na duchownych, jadem, a nie pamiętny konsekwencyi autor, to co w swoich dyssydenckich pisarzach chwali i wynosi za cnotę, to katolikom za grzech poczyta, o nim pisze *Starow. in Centuria Scriptor. Polon. fol.* 80. *Pari, doctrinae, rerumque gestarum gloria, Orichovium, Jacobus Przyłusius subsequitur: cui, propter communis vitae societatem, a puero devinctus fuit, Orator et Poeta insignis, sed oves Ecclesiae Moscicensis, quibus Parochus et pastor praefuit, reliquit, ductaque uxore mulierosus Sacerdos, Vicegerentis officium in Castro Cracov. habitu seculari gessit. Edidit praeterea Orationem in Obitum Sigismundi I. Librum de legatione; Poemata varia, et Librum Epistolarum familiarium. Auctor de controversiis inter Ordinem Ecclesiast. et Secul. cap.* 7. powiada, że widział dekret Zygmunta Augusta Króla Polskiego, w którym statut Przyłuskiego od niego i potępiony i zakazany. Anna Przyłuska była za Tomaszem Boguszem, z której to było potomstwo: Bogusław, Jan, Stanisław, Józef i Jędrzej, Anna Poradowska, Teresa Ledochowska, Petronella Wyhowska. Są i w Rawskiem Przyłuscy, ale niewiem czy tego herbu. Piotr i Samuel dziekan 1674. Jan 1648. luboć ich drudzy Przysłuskiemi piszą. N. Przysłuski chorąży Latyczowski i Krzysztof 1674. r. Balcer wydał do druku. 1mo. *Felix Luceoria in ingressu Andr. Gembicki Episc. Luceor.* 1639. *Lublini.* 2do. *Colossus immortalitatis Vladislao IV. Regi Polon. est gratulatoria Victoriae de Moschis, Lublini in 4to* 1638. 3tio. *Carmen funebre patrium, in funere Alexandri Ludovici Radziwił Mareschalci Litvaniae,* 1630. *Lublini in 4to.* Piotr z Marchockiej urodzony, miał za sobą Bylinownę Alexandrę, i z nią synów, Jakóba, Kaspra, Michała i Kazimierza.

Przypkowski *herbu Radwan*, w Krakowskiem województwie, piszą się z Przypkowic; idą od Gotarda, trzeciego syna Wincentego, o których patrz pod herbem Radwan. Jan Przypkowski podsędek ziemski Zatorski. *Baran.* Alexander, Jędrzej, Piotr i Paweł 1632. Wacław i Stefan 1648. N. chorąży Wileński, którego syn sławny pułkownik zabity w potrzebie pod Kownem w roku 1658. *) *Kojałow. in MS.* N. miał za sobą Paulinę Stankarownę, Mikołaj z Oleśnickiej wojewodzanki Lubelskiej urodzony, Piekarską herbu Topor. N. Elżbietę Morsztynownę. N. Stanownę sio-

---

*) Był to Bogusław Przypkowski, którego sukcessorom Rzeczpospolita 7200. Zł. wypłacić kazała. — *Konstyt. sejmu roku* 1659. *Vol. IV. fol.* 677. — *Przypisek Krasickiego.*

strę chorążego Sanockiego, z której córka, była za Alexandrem Sierakowskim.

Przysiecki *herbu Nowina*, w Wielkiej-Polszcze i Litwie, drudzy ich piszą **Przesiecki.** Wacław w Kaliskiem 1632. Adam 1693. Jerzy, pierwszy w Litwie osiadł, mąż rycerski. Bronisław Przysiecki posłował na sejm 1667. r. *Constit. fol.* 16. konfundator konwentu OO. Dominikanów w Ule, w Płockiem województwie, co approbowała *Konstytucya* 1678. *fol.* 15. był potem wojskim Wołkowizkim. Mikołaj 1648. Jerzy budowniczy Połocki, Benedykt podstoli Połocki, żona jego Konstancya Chalecka, co poznać z *Konstytucyi Sejmu* 1676. *fol.* 17.

Ta familia dziś w Litwie. Z tych: Jerzy Przysiecki rotmistrz usar. pułkownik wojsk kwarciannych, w r. 1563. Września 8. ożenił się z Zofią *Sołłohubowną* wojewodzanką Smoleńską, córką Jerzego i Jadwigi *Wnuczkowny* Sołłohubów wojewodów Smoleńskich, miał z nią siedmiu synów i dwie córki, to jest Szczęsnego, Halskę która poszła za Korsaka, Macieja, Jana, Adama, Annę, Jerzego, Mikołaja, i Stefana, był znacznych dóbr w Koronie i Litwie dziedzicem, którego syn: — Adam pułkownik wojsk Litewskich, miał pierwszą żonę Wojniankę *Jasieniecką* starościankę Starodubowską, córkę Jana Wojny Jasienieckiego starosty Starodubowskiego, i spłodził z nią Barbarę córkę, która poszła za Odolińskiego strażnika i syna Stefana, który służąc wojskowo, zabitym został na wojnie z Moskalami pod Smoleńskiem, po zejściu zatem Jasienieckiej żony swojej w roku 1612. tenże Adam Przysiecki z drugą żoną Zuzanną *Jesmanowną*, Mikołaja i Heleny *Meleszkowny* Jesmanów podwojewodzych Nowogrodz. córką, miał Jana, Mikołaja, Jerzego Adama dwu imiennego, Tomasza Krzysztofa synów, Zofią, Helenę, i Annę córki. Umarł w r. 1651. Stycznia 7. którego syn dwu imienny — Jerzy Adam Przysiecki budowniczy Połocki ożenił się z Zofią *Wisłouchowną* córką Jakóba i Maryanny Wojnianki *Jasienieckiej* Wisłouchów podsędków Orszań. miał z nią synów: Ludwika, Adama, Jakóba, Dominika, Antoniego, Gabryela, Krzysztofa, Jana Franciszka dwu imiennego, i córkę Maryannę, która poszła za Antoniego Wyszkowskiego łowczego ziemi Bielskiej, umarł w r. 1696. Sierpnia 25. dnia, którego syn młodszy dwuimienny — Jan Franciszek w r. 1677. Sierpnia 25. dnia urodzony, z Reginą *Kostrowiczowną* stoln. Starodubow. miał z nią dwóch synów Stanisława, i Jerzego Adama którego syn młodszy — Adam Jerzy lantwójt Miński, w r. 1737. Maja 2. z Esterą z Ostrouchów *Wasilewską*, córką Daniela i Petronelli z *Pomarnackich* Ostrouchów łowcz. Połockich miał z nią synów Stanisława bezpotomnie zeszłego, i Macieja Leonarda, córek zaś Karolinę w zamężciu Makowską i Annę w zamężciu za Boratyńskim szambelanem J. K. Mci: syn zaś drugi — Maciej Leonard podstoli Wendeński urzodzony w r. 1740. Lutego 20. ożenił się na Wołyniu z Rozalią *Przysiecką* cześn. Żytom. dopiero żyjący, drugi syn Jerzego Adama Przysieckiego budowniczego Połockiego.

— Dominik Przysiecki urodzony w roku 1670. Czerwca 8. był budowniczym Połockim, z Konstancyą *Jesmanowną* kasztelanką Mińską, miał potomstwo Antoniego cześn. Połockiego, Annę w zamężciu *Suchodolską*, Leona budowniczego Połockiego, Jerzego cześnika Smoleńskiego, Ignacego strażnika Mińskiego, Maryannę w zamężciu *Łopotową* podstolinę Parnawską. Pierwszy z nich — Antoni z *Zabiełłowną* podstarościanką Upitską, miał z nią Kazimierza który się ożenił z *Kostrowicką* — Ignacego kawalerem zeszłego, Michała mostow. Połockiego Upitskiego, Tomasza, który się ożenił z *Szołuchowną*, i Józefa nieżennego zeszłego. Drugi — Leon ożenił się z Salomeą *Chmarzanką* skarbnikowną Mińską i miał z nią Józefa który się ożenił z *Szwerynowną*, Tadeusza bezpotomnie zeszłego, Benedykta roku 1757. Kwietnia 30. urodzonego, który był szambelanem J. K. Mci, rotmistrzem województwa Wileńskiego, i chorążym brygady drugiej kawaleryi narodowej wojsk w. ks. Lit. i Annę w zamężciu Wyszomierską rotmistrzową Starodubowską. Trzeci — Jerzy z Barbarą *Przeradowską*, miał z nią Józefa, który się ożenił z *Przedziecką*, i Dominika jeszcze nieżennego. Czwarty — Ignacy z Anną *Chmarzanką* skarbnikowną Mińską miał z nią syna Dominika kapitana w wojsku Rossyjskiem, i córki Katarzynę w zamężciu Piszczałłową strażnikową Mińską, Antoninę, Joannę, Konstancyą, i Kazimirę w panieńskim stanie zostające, do roku 1794. — *Heraldyka Wielądka.*

Przystałowski *herbu Łabędź*, w Sendomierskiem województwie. Stanisława Dunina Przystałowskiego wspomina *Okolski*. Mikołaj 1650. r. Konstantyn zakonu S. Franciszka Reformowanego, jest jego kazanie pogrzeb. *Herkules Polski na pogrzeb. Bieganowskiego kasztelana Kamienieckiego, in 4to Cracov.* 1674.

Przystanowski *herbu Pomian* w Prusiech, tak o nich pisze *MS. o Familiach Pruskich.* Eliasz Przystanowski w Żmudzi 1632. Jędrzej zaś w Trockiem. N. była za Janem Tomickim herbu Drya. Jan poseł na sejm 1662. r. ztamtąd komissarz do zapłaty wojsku. *Constit. fol.* 5. Jan podstoli Mozyrski 1674. N. sędzia ziemski Żmudzki, miał za sobą Konstancyą Stankarownę pisarzownę Horodelską, wdowę po Sienickim.

Przyszowski *herbu Łabędź.* Ci że od Piotra Dunina, pierwszego w Polszcze z tym herbem gościa, prostą linią idą, świadczy *Paprocki w Sztambuchu Szląskim:* bo na Szląsku ta familia za jego czasów kwitnęła. Z tych był Piotr Przyszowski, pisarz ziemski Opolski i Raciborski; przodkowie jego w Bytomiu fundowali ołtarz, i altarystów tamże podawali. Mikołaj sędzia ziemski Bytomski, mąż na kościoły i na ubogich szczodrobliwy.

Przyszychowski, w Brześciańskiem województwie. Michał i Marcin Przyszychowscy 1674. czyli jako inni piszą **Przyszychocki.**

Przytycki. Stanisław Przytycki, dla męztwa i odwagi, nobilitowany na sejmie 1613. *Constit. fol.* 34.

Przywidzki *herbu Leliwa* w Prusiech. *MS. o Familiach Pruskich.* Jakób Przywidzki Soc. Jesu, jest w druku jego *Zaćmiony śmiertelnością księżyc*, 1682. *in fol. Cracov.*

Przywieczerzyński. N. Przywieczerzyńska, Jędrzeja Głębockiego, miecznika Brzeskiego Kujawskiego małżonka.

Psarski *herbu Abdank. Paprocki* Wojciecha Psarskiego J. U. D. kanonika i officyała generalnego Gnieznieńskiego, wypisał nagrobek, który o nim tak mówi: *Vir eximia eruditione, singulari prudentia, summa pietate praeditus, solertia in dandis consiliis, justitia in decidendis causis, benignitate et liberalitate in pauperes*, umarł lat mając 90. w roku 1567. Mikołaj miecznik Łęczycki, miał za sobą Katarzynę Bardzińską. Władysław w Sieradzkiem 1648.

Psarski *herbu Jastrzębiec*, w Krakowskiem i Mazowieckiem województwach. N. Psarska, Stanisława Potockiego herbu Pilawa, małżonka. Jan pisarz ziemski Sochaczewski 1514. *Morawski.* Jan, w zakonie naszym znacznych mąż talentów, rządził wszystkie domy nasze Krakowskie, wielką roztropnością, nakoniec rektorem będąc w Jarosławiu, gdy do Rzymu jedzie, w Czechach poszedł na drogę wieczności. Stanisława męztwo pod Skowrodkiem, na Tatarów wsławione. Jan i Michał 1692. Wojciech 1696. Alexander chorąży powiatu Lelowskiego, i Franciszek w Krakowskiem 1705. N. miał za sobą Katarzynę Chronowską, która po jego śmierci poszła za Babeckiego.

Psarski *herbu Pomian*, piszą się z Grabia, gniazdo ich było w województwie Łęczyckiem, zkąd się niektórzy przenieśli w Kaliskie i Kujawskie województwa. Jan Psarski dziedzic Kadzidłowa, miał za sobą Jadwigę Trzebuchowską, z niej spłodził córkę Zofią, wydaną za Marchockiego podsędka Kaliskiego: synów zaś trzech: Stanisława, Jana, i Wojciecha. Z tych 1. Stanisław, tego żona Malczewska, powiła mu syna Jędrzeja, temu Zychlińska, Stanisława, którego żona temi czasy Zbijewska. 2. Jan, miał za sobą Dorotę Ponińską, siostrę rodzoną Hieronima kasztelana Gnieznieńskiego, z niej spłodził Alexandra burgrabiego Kaliskiego, który 1*mo voto* pojął Radzikowską, z niej córkę Konstancyą wydał za Marcina Napruszewskiego, 2*do voto* Maryannę Rogalińską, pozostałą wdowę po Stefanie Domiechowskim. 3. Wojciech, ten się dożywotnie związał z Zychlińską, siostrą rodzoną kasztelana Miedzyrzeckiego, z niej zostawił dwóch synów, Adama missyonarza w Warszawie, i Rocha, który mając za sobą

Poniatowską Konstancyą, z niej spłodził Macieja, córka tegoż Wojciecha Maryanna, wydana za Kraśnickiego.

W r. 1778. Jakób Psarski pisarz ziemski Wieluński, w r. 1788. podkomorzy. — Wojciech miecznik. — *Krasicki.*

Pstrąg, w Rawskiem województwie, są i Pstrąsińscy, z których jeden miał za sobą Fredrownę podstolankę Przemysłką.

Pstrokoński *herbu Poraj*, w Sieradzkiem województwie. *Łubieński w życiu Macieja Pstrokońskiego biskupa Kujawskiego* pisze, że jednaż ich dzielnica z Bużeńskiemi: bo gdy Janowi Bużeńskiemu, działem się dostały dobra Pstrokonie, między trzema rzekami, Wartą, Grabicą i Widawą, leżące, i z przyległościami, od nich nazwany był Pstrokońskim, ten, gdy Kazimierz III. Król Polski przeciwko Matyaszowi Królowi Węgierskiemu wojnę podniósł, a żwawiej aż pod mury miasta dociera, mężnie poległ, dwóch synów zostawiwszy, z których jeden Zbigniew, czy jako go trochę wyżej zowie tenże Łubieński, Spytek kanonik Gnieznieński, od łaskiego arcybiskupa Gnieznieńskiego uczyniony: drugi Maciej, pojął Małgorzatę Tarnowską (której druga siostra była za Sierakowskim, matka Jana Sierakowskiego wojewody Łęczyckiego) z tej spłodził trzech synów, Jana kasztelana Konarskiego, osobliwszego rozsądku człowieka, był wprzód cześnikiem Brzeskim Kujawskim 1567. *Constitut. fol.* 146. Jakóba (ja go czytam podstarościm Łęczyckim *w Konstytucyach* 1567. *fol.* 146.) w prawie koronnem biegłego, w radzie głębokiego, Zbigniewa, i kilka córek, z których Agnieszka była za Łubieńskim Pomianem. Zbigniew najstarszy syn Macieja, długo żołd wojenny prowadząc, to w Węgrzech, to w ojczyznie, ztąd experyencyi rycerskiej niepospolitej nabył, a potem zaślubiwszy sobie Barbarę z Gajewnik, Jana Lubrańskiego biskupa Poznańskiego siostrzenicę, dwóch z niej synów zostawił, to jest, Macieja i Jana. Z tych

Maciej biskup Kujawski: tego jeszcze w dzieciństwie, koło czterech lat dopiero mającego, dzieci igrając między sobą, w bystrą rzekę Wartę wrzuciły, i z dziecinnej bojaźni rozpierzchły się: w tem, z osobliwszej opatrzności Boskiej, jeden z domowych sług, z naczyniem po wodę do tejże rzeki bieży, patrzy, widzi dziecię na dnie prosto siedzące, tak, że na łokieć nad głową jego woda leciała, porwie go co prędzej, na brzeg wyciągnie, i nietylko że żywego znajduje, ale też bez najmniejszej skazy zdrowia. Matka, gdy go w powiciu jeszcze, w niebezpieczeństwie życia od przyduszenia, widziała, ofiarowała go Panu Bogu, że mu go na duchowny stan oddać miała: dla tego takie mu ćwiczenie dawała, któ-

reby go do tego stanu życia, zdolnym uczyniło: wprawdzieć się Hieronim Bużeński, podskarbi na ten czas wielki koronny, tego domagał, aby mu go ojciec na edukacyą oddał, i pewnie, że przy takim senatorze, mógłby był Maciej prędko urość, przecież, że Hieronim od wiary katolickiej był daleki, obawiając się świątobliwa matka, żeby i syn przy nim nowinek się heretyckich nie chwycił, mocno się temu oparła. Dany tedy do szkół w akademji Krakowskiej, tyle tam dowcipu swego bystrością postąpił, że nie tylko w łacińskim, ale i w greckim, nietylko w retoryce, ale i w teologji, wielce uczonym został: pod który czas, gdy mu stryj jego, Jan kasztelan Konarski, probostwo Inowłodzkie u Króla wyjednał, on przez lat niesposobność, widząc że zadosyć temu uczynić niemógł, dobrowolnie się z tego ciężaru wyzuł; do Wrocławia potem i Kołobrzegi, dla języka Niemieckiego posłany, nietylko w wierze, lubo w miastach sheretyczałych, był niewzruszony, ale też przy wielu okazyach do grzechu, nieskażony. W Rzymie w jurysprudencyi poleru nabywszy, gdy do ojczyzny powrócił, kanonikiem Gnieznieńskim i proboszczem Łowickim, od Karnkowskiego wywyższony; tak wkrótce przypadł do gustu, dla wybornego we wszystkich rzeczach rozsądku, arcybiskupowi temu, że prawie cały na jego radzie polegał, ztąd wyperswadował Karnkowskiemu, że Zborowskich na Stefana Batorego fakcyi odstąpił, że Zygmunta III. przeciwko Mazymilianowi utrzymał, na którego powitanie, tegoż samego Pstrokońskiego zażył. Pokazał w ten czas serce litości pełne, kiedy z pobitych i odpędzonych od Krakowa, Maxymiliana Austryackiego ludzi, do swojej własnej gospody zgromadziwszy, niektórych rannych, opatrywał z miłosierdzia, żeby im i na lekarzu, i na pożywieniu albo odzieży nie schodziło; z Rozrażewskim potem biskupem Kujawskim do Rudolfa Cesarza, a wkrótce z Maciejowskim biskupem Łuckim, do Syxta Papieża, sekretarz legacyi, tak się stawił, że mu ciż sami wielką część, szczęśliwych powodów tego poselstwa, z chęcią przyznawali: w nadgrodę tych fatyg swoich, najprzód wziął dziekanią Warszawską, a potem regencyą kancellaryi, od Tarnowskiego podkanclerzego koronnego, wkrótce referendaryą koronną i probostwo Gnieznieńskie: pod które czasy, wyprawiwszy się z Zygmuntem III. Królem Polskim do Szwecyi, temu Panu, nieporównanem sercem, we wszystkich niebezpieczeństwach na morzu, w gwałtownych w Szwecyi insultach, assystował, co mu zawdzięczając Zygmunt, infułę mu Przemysłką w roku 1601. konferował, na którą nominowany, deputatem stanął do korrektury praw Polskich. *Constit. f.* 734. W Gnieznie tedy, od Stanisława Karnkow-

skiego arcybiskupa Gnieznieńskiego, na pasterską funkcyą poświęcony, skoro w dyecezyi swojej stanął, zaraz się zakrzątnął, żeby trzodę sobie powierzoną, jako najlepiej rozporządził; przetoż kościoły swoje wizytował z wielką pilnością: duchowieństwo nowemi ustawami obostrzył, sam do ludzi kazał, ojcowską namową i upominaniem wielu bardzo do zbawiennej drogi wykierował: o honor Boski gorliwie się ujmował; czego jawnym dowodem było, kiedy Tomasza Drohojewskiego referendarza koronnego, a oraz starostę Przemysłkiego, cenzurami kościelnemi okrył, o wiolencyą kościoła swego, i do tego przycisnął, ze u drzwi kościelnych submitując się, i o karę za swój występek prosząc, był od niego publicznie rozgrzeszony. Niektóre domy Boskie od heretyków opanowane, z rąk ich windykował. Ubogim stał się dobroczynnym ojcem, których różnemi ratował sposobami, a w Jaśliskach szpital dla nich wystawił i uposażył. Wziął potem po Tylickim pieczęć mniejszą koronną, do której wiele mu pomogła u Zygmunta III. Króla łaska, tę zaś ugruntowała, stateczna majestatowi przychylność, dzielność w sprawach, rada przezorna, szczerość umysłu, w których jego cnotach, gdy się lepiej przejrzeli, tak zawiśni szczęściu jego, jako i nieprzyjaźni, przyznawali mu, że na dobro pospolite, nikt lepiej, nad Pstrokońskiego nie galił. Jakoż, że z rokoszanami Król Zygmunt łaskawie sobie postąpił, lubo miał słuszną do ich surowszego ukarania przyczynę, nie komu inszemu to przypisać, tylko Maciejowi. Po zejściu Zamojskiego, Król go kanclerzem wielkim na sejmie 1606. ogłosił, a we dwie lecie na biskupstwo Kujawskie posunął; chciałci się zaraz od tumultu spraw publicznych uchylić Pstrokoński, ale gdy Król dla przytrudniejszych tej ojczyzny interesów, przy dworze go swoim utrzymuje; chcąc, jako mógł, dyecezyi swojej pomódz, list napisał do wszystkich plebanów swoich, gorąco ich zapalając do pasterskiej funkcyi, i żarliwości koło zbawienia dusz sobie powierzonych; aż też sam, w roku 1609. wyzuwszy się z kanclerskiej funkcyi, do swojej katedry zawitał, wszakże tegoż samego dnia, lekką febrą zdjęty, gdy nazajutrz żółtaczka się na całem ciele pokazała, wszystek się udał do dyspozycyi duszy swojej, spowiedź przed ks. Korczewskim Soc. Jesu, rektorem kollegji Toruńskiego, uczynił, sakramenta święte przyjął, testament spisał; tym czasem za poradą medyków, dla lepszego powietrza, do Raciąża się przeniósł, gdzie kościół Raciązki, od antecessorów jego zaniedbany, restaurować, jak mogło być najprędzej, rozkazał, i pewnieby był dokończył zupełnie tej tam fabryki, gdyby była śmierć w trzy niedziele nie przyspiała: w ten tedy sam dzień, którego

żyć przestał, mszy świętej słuchał padłszy na ziemię; aktami potem różnemi przygotowawszy się do stwórcy swego, gdy pozdrowienie Anielskie mówi, wesoło skonał, w dzień śś. apostołów Piotra i Pawła, wieku swego 56. W całem życiu jego, szczególniej się w nim wydawała wstrzemięźliwość życia, i akcye wszystkie i samym nawet nieprzyjaznym do zbudowania, w konwersacyach bez zakału, w sądach bez uszczerbku sumienia, w obyczajach przyjemny wszystkim, przystępny każdemu, w passyach dziwnie pomiarkowany, na ubogich szczodrobliwości takiej, że i suknie z siebie między nich rozdawał. Miał w zwyczaju, codzień godzinę dawać bogomyślności, przed wieczerzą: Raz, jako pisze *Janczyński in MS.* gdy się do sekretniejszego pokoju swego dla niej umknął, czuje siarczysty zapach, woła pokojowego swego i pyta, zkądby tak niezwyczajny odór pochodził, ten zwiedziwszy wszystkie kąty, powiada, że nic podobnego do tego w żadnym kącie nie znalazł: Biskup uspokoiwszy się trochę, dalej swoję medytacyą odprawuje, wtem z jednego kąta owego pokoju, wychodzą osoby, wszystkie siarczystym ogniem wskróś przejęte, głowy u nich postronkami skrępowane, w głowach dziur pełno, jakby powiercianych, z których ogień wybuchał: Zadumiały na to stanął biskup Maciej, i dobrze się im przypatrując, prawie wszystkich poznał niegdy senatorów i ministrów w królestwie naszem: każdego tedy swojem nazwiskiem tytułując, pytał się na jakiejby drodze byli, odpowiedzieli, że na wieczne skazani męki, i za to tak byli karani, jako się dali widzieć, że dowcipów swoich na pseudopolityą, na zgubę ojczyzny, na przewrotne i szkodliwe drugim wykręty, zażywali, co powiedziawszy zniknęli: czem przerażony ten dobry biskup, tem ostrożniej życie swoje prowadził. *Pisali o nim, Stanisław Łubieński biskup Płocki obszerniej w życiu jego*, a Maciej brat jego rodzony, na ten czas biskup Kujawski, nagrobek Pstrokońskiemu w Włocławskiej katedrze, w kaplicy Tarnowskiej wystawił. *Damalew in Vit. Episc. Cujav. Piasecki Chronica.*

Jan z Buzenina Pstrokoński kasztelan Wieluński, brat rodzony Macieja biskupa Kujawskiego, miał za sobą 1*mo voto* Tarnowską herbu Rolicz, kasztelankę Inowłodzką, siostrę rodzoną arcybiskupa Gnieznieńskiego, z tej było dwóch synów. Pierwszy Stanisław. O tym dla większej wiary, kładę tu słowa *Szczygiel. in Aquila Polono Bened. fol.* 129. *In patrui sui Vladislaviensis Episcopi sanctissima disciplina institutus, deinde ad exteros missus, solers ingenium excoluit variis disciplinis, et linguarum notitia, inde redux, ad aulam Vladislai Principis traditus, virtutis studio Societ. Jesu iniit,*

in ea latere et nesciri cupiens, sed ob vitae probitatem, et doctrinae laudem, Vladislaus ad obsequia sua illum ad aulam evocavit, olim sibi charum inter ephebos regios, et nunc Theologum a sacris confessionibus habuit, et ut a Societatis imperio abstraheretur, apud Pontificem evicit; primumque Praepositura Płocensi, tum Chełmensi infula ornavit, adjecta Abbatiae Tinecensis cura, quam suscepit utiliter, Capitulum habuit, nonnulla correxit apprime necessaria. Templum ara maxima insigni splendore structa, sacrarium sacra supellectile ornavit. To *Szczygielski*, to jednak przydaję. Wprawdzieć Stanisław ten z zakonu naszego, wzięty był do dworu od Władysława IV. skoro tylko na tronie Polskim osiadł, któremu krom probostwa Płockiego, kanonią Warmińską, archidyakonią Kaliską, regencyą koronną, a potem w roku 1648. infułę Chełmską, z administracyą opactwa Tynieckiego, konferował: bo Pstrokoński przez prosessyą temu zakonowi zwyczajną, nie wyrzekł się był świeckich prelatur i honorów: zawsze jednak i na tym godności stopniu postawiony, nic nie ubliżył z affektu swego ku Societatem, dobroczynnie się świadcząc: jako w roku 1635. pięć tysięcy nowicyatowi naszemu Krakowskiemu wyliczył. *Histor. Domus*, a kollegio tamecznemu, w roku 1650. dwa tysiące, *Histor. Collegii:* nawet gdy podczas gwałtownych w ojczyznie zawieruchów, uchylił się był za granicę do Węgier, a śmierć go tam zastała w roku 1657. wszystkiej swojej fortuny *ex asse haeredem* uczynił Societatem. *Histor. Coll. Leopol. ad annum* 1619. Nadto w Buzeninie ojczystem swojem miasteczku, w Sieradzkiem województwie leżącem, kościół z fundamentu wymurował, i uposażył 1642. na cześć Najśw. Panny, Ś. Anny, ŚŚ. Wojciecha, Stanisława, Ignacego i Xawiera, czego świadkiem jest inskrypcya na odrzwiach marmurowych tegoż kościoła: *Infulatam Praeposituram* przy nim ufundował, i trzech kapłanów, którym rezydencye z muru wyniósł: *Gurczyn. Pamięć.* Tyńcowi z Rzymu przywiózł znaczne relikwie śś. które tamże złożył, kielich szczerozłoty temuż miejscu darował, a do fabryki tegoż klasztora siła się przyłożył. *Pruszcz in descript. Crac. f.* 83. Maciej, drugi syn Jana kasztelana Wieluńskiego, stolnik Sieradzki, a przedtem podstoli i poseł Sieradzki na sejm 1637. r. ztamtąd deputowany na trybunał skarbowy, *Constit. fol.* 3. młodsze lata w obozie polerował, potem go Władysław Król Polski w różnych legacyach zażywał; nie dożył jednak sędziwego wieku, zostawiwszy syna Macieja podkomorzego Parnawskiego; tenże to sam zda mi się był potem kasztelanem Spicimirskim, a w r. 1706. wziął województwo Brzeskie Kujawskie. Tenże Jan kasztelan Wie-

luński, z drugiej żony Turskiej, spłodził syna Zbigniewa, prędko zmarłego, od niego się został syn Jan Spytek, najprzód podkomorzy, a potem kasztelan Brzeski Kujawski, posłował na różne sejmy, zkąd różne na niego Rzeczpospolita funkcye wkładała, w roku 1662. deputatem był na trybunał fiskalny, *Const. f.* 5. 1667. komissarz do taxy rzeczy, *Const. f.* 27. 1674. komissarz do żup *fol.* 419. do hiberny 1676. *f.* 17. do traktatów o pokój z Moskwą 1678. *fol.* 1. i 1683. *f.* 2. syn jego Wojciech stolnik Sieradzki 1704. drugi Jan, trzeci Konstantyn. Siostra Macieja biskupa Kujawskiego rodzona, młodo zeszła z tego swiata, w opinji świątobliwego życia, ta Maciejowi bratu przez sen przepowiedziała, że miał być księdzem i biskupem.

W r. 1792. Baltazar Pstrokoński kanonik Gnieznieński. — *Przypisy Krasickiego.*

Pstrokoński *herbu Paparona*, w Sieradzkiem województwie, wszakże Stanisław Pstrokoński ztamtąd się wyniósłszy, w Ruskiem województwie osiadł, był podstarościm Lwowskim 1593. jako się podpisał na liscie Zygmunta III. Króla, danym miastu Lwowskiemu. Z tegoż domu Anna, dóbr swoich dziedziczką uczyniła świętą Maryą Magdalenę, i jej kościół we Lwowie u OO. Dominikanów. *Okol. Russ. Flor. fol.* 83. Stanisław w roku 1576. od stanów koronnych posłem wysłany do Stefana Batorego, Koronę mu Polską ofiarował. *Constit. fol.* 250. *Biel. fol.* 725. Wojciech z Drogusze w ziemi Zakroczymskiej. Krzysztof łowczy Sochaczewski. N. pisarz ziemski Łęczycki, komissarz do dystrybuty pieniężnej na wojsko 1613. *Uniw. Pobor.* Jan miecznik Łęczycki 1661. *Constit. fol.* 69. pisał się z Pstrych koni. Stanisław skarbnik Dobrzyński 1648. Jędrzej miał za sobą Kiełczewską podstolankę Kaliską. Jadwiga Pstrokońska Piotra Koszutskiego, Anna Jędrzeja Lipskiego miecznika Poznańskiego *sterilis*, N. Marcina Bolestraszyckiego, małżonki, *Okol. tom.* 2. *fol.* 143. Tenże autor pod tym herbem położył Macieja biskupa Kujawskiego, ale niesłusznie: bo go i sam pod Porajczykami liczy. Jerzy 1632. Mikołaj, Waleryan, Jakób skarbnik Brzeski Kujawski 1648. r. w temże województwie podpisali elekcye Królów. Samuel w Sieradzkiem 1670.

Patrz w dodatku w Tomie X.

Psucki *herbu Grabie*, w Chełmskiej ziemi, piszą się z Psucinina.

Pszczołecki, w Sieradzkiem województwie. Jakób Pszczołecki 1632. podpisał elekcyą Władysława IV. Króla.

Pszczołkowski, w Płockiem województwie. Stanisław Pszczołkowski 1648. Stanisław 1674.

Pszczyński *herbu Leszczyc*, w Wielkiej-Polszcze. N. Pszczyńska, była za Stefanem Ponętowskim, podsędkiem Inowrocławskim. N. za Mikołajem Gronowskim, ale o tej drugiej piszą mi, że była herbu Rawicz. N. Pszczyński miał za sobą Konstancyą Poniatowską, wdowę po Psarskim Rochu.

Pszonka *herbu Janina*, w Lubelskiem województwie dom starodawny, pisali się przedtem z Chrysynowa, wszakże te dobra odjął im był Władysław Jagiełło, zostawszy Królem Polskim, o czem patrz naszych historyków Polskich. *Długosz* o Piotrze Pszonka tak mówi: *Petrus Pszonka de Kurów*, *qui ex eo quod castrum Łowienica*, *iratus in illius haeredem Kołczkonem*, *quia illo venationibus dante operam*, *partem cassium*, *modicum terram suae haereditatis occupantium*, *confregisset*, *incenderat*, *proscriptus*. Kwitnął potem Piotr Pszonka, sędzia Lubelski, drugi Piotr pisarz ziemski Lubelski. Tomasz kanonik Pułtuski 1550. *Nakielski fol.* 654. Stanisław za czasów Zygmunta Augusta Króla, sławnej Rzeczypospolitej Babińskiej fundator, Babin ten w Lubelskiem, dziedzictwo tego domu zdawna było, teraz w domu Tarłowskim dziedziczy. Krzysztof poseł na sejm 1587. *Constitut. fol.* 418. Jakób mąż rycerski, syn jego Adam, najprzód chorąży Chełmski, a potem podkomorzy Lubelski, na wojnach przeciwko Moskwie i Szwedom wsławiony, na OO. Dominikanów szczodry, umarł koło roku 1668. żona jego Ewa Anna Lasocka podkomorzanka Czerska (nagrobek jej, w Lublinie u OO. Dominikanów, zmarłej 1643. wystawił) z której był syn Stanisław, ale młodo umarł, córki zaś trzy, z których Zofia na Zamojskim Wacławem, kasztelanem Lwowskim, taż podobno Zofia *2do voto* za Karolem Tarłem kanclerzem koronnym, Anna za Stanisławem Oktawianem Samborzęckim, Katarzyna za Mikołajem Stradomskim. Maryanna za Janem Alexandrem Myszkowskim starostą Tyszowieckim. Jan podczaszy Lubelski, miał za sobą Helenę Podkańską, wdowę po Sierakowskim podstolim Bracławskim, z tej się córka Anna została, była ta Helena łowczanka Sendomierska.

Pszonka *herbu Trąby*. Tomaszowi Pszonka Wrocławskiemu, Pułtuskiemu, Sendomierskiemu kanonikowi, archipresbiterowi Krakowskiemu, proboszczowi Dybowskiemu, z tym herbem nagrobek w rynku Krakowskim u Panny Maryi wystawiony, zmarłemu w roku 1563.

Ptaczek *herbu Równia*, luboć ich nasi pisarze i do herbu *Amadej* pociągają: z tych Piotr Ptaczek, dziedzic na Nowosiedlcach w roku 1462. *Acta Terrestr. Premisl.* synowie jego dwaj: Mikołaj, któremu się działem dostały No-

wosiedlce; i Wierzbięta albo Kampała, który wziął Łaszki w Przemyslkiej ziemi. N. Ptaczkowna była za Stanisławem Grochowskim podkomorzym Przemysłkim. N. Ptaczek, gubernator Królestwa Czeskiego, za Władysława jeszcze niedorosłego do tronu, w roku 1440. *Cromer lib.* 21. ale niemogę wiedzieć, czy tego herbu. Ptak Kazimierz, pisarz grodzki Starodubowski, poseł na sejm 1697. i deputat, podpisał *pacta conventa* Augusta II.

Ptaszkowski. N. Ptaszkowski, miał za sobą Annę Bużeńską, sędziankę ziemską Sieradzką, siostrę podskarbiego koronnego. N. była za Konopnickim. Macieja syn Wojciech, córka Zofia za Krzysztofam Trembeckim 1619. roku. *Acta Castr. Sandec.*

Ptaszyński *herbu Leliwa*, (krom tych, widziałem w Krakowie nagrobek u S. Jerzego na zamku, Jakóbowi Ptaszyńskiemu, z herbem Odrowąż wystawiony w roku 1631.) Wojciech Ptaszyński, z Elżbiety Tańskiej, spłodził dwóch synów: 1. Franciszka, ten z pierwszą żoną (bo z drugą Marchocką, wdową po Rzeczyckim, żył *sterilis)* spłodził Antoniego, którego z Sobolewskiej syn Jędrzej, i Kaspra, którego z Ojrzyńskiej zostaje potomstwo. 2. Stanisława, ten 1*mo voto* pojął Krzywkowską herbu Półkozic, z tej córki Krystyna i Barbara, zakonnice S. Benedykta w Przemyślu, Katarzyna za Wierzbowskim, Anna za Franciszkiem Strzeleckim, i syn Michał, tego żona Anna Kowalska herbu Abdank, z której ma dwóch synów: Marcina i Stanisława. 2*do voto* Stanisław pojął Janowską Katarzynę, herbu Nałęcz, owdowiałą po Orzeszku, z tej córka Justyna Gościmińska, i synowie: Jan i Ignacy w zakonie naszym temi czasy. Dominik i Gabryel ludzie rycersey. Są w ziemi Sanockiej.

Pucek *herbu Godziemba*, w Łęczyckiem województwie. N. Pucek miał za sobą Elżbietę Lubowiecką. Elżbieta Puckowna z Sliwnik, była za Stanisławem Rogozińskim podkomorzym Sieradzkim 1608. *Baran.* Pucek skarbnik Łęczycki, żona jego Anna Sierakowska kasztelanka Brzeska Kujawska.

Józef Pucek w roku 1778. pisarz ziemski Łęczycki. — *Przypisy Krasickiego.*

Pucek *herbu Rola*, w Sieradzkiem województwie. Jan Pucek archidyakon Sądecki umarł 1701. Anna Puckowa, i w lata i w cnoty podeszła, kościół w Kwiatkowicach, dawnością lat już do ruiny nachylony, dźwignęła. N. była za Ciechomskim. N. za Rożnem Zygmuntem starostą Derpskim.

Puchalski *herbu Ślepowron*, w ziemi Drohickiej. Jan Puchalski pisarz grodzki Drohicki 1626. *Constit. fol.* 39.

N. miał za sobą Teofilę Pepłowską. Jakób sędzia ziemski Zambrowski, i Jan wojski Drohicki 1648. Kazimierz wojski Grodzieński, i pisarz dekretowy Litewski, w Grodzieńskiem r. 1670. posłował na sejm, *Constit. fol.* 11. fundował OO. Dominikanów w Bukowicach pod Kobryniem, w województwie Brześciańskiem, pod tytułem S. Dominika, w prowincyi Litewskiej; co approbowała *Konstytucya* 1690. *fol.* 14. jako i fundacyą jego na promotora Rożańcowego, w kościele Puchalskim w ziemi Łomżyńskiej. Jędrzej stolnik Mielnicki 1700. roku.

PUCHAŁA HERB.

Na podkowie, barkiem prosto do góry stojącej, powinno być półtrzecia krzyża, tak, że ostatniego od spodu, nad samą podkową, z lewego boku tarczy, połowy nie dostaje; na hełmie trzy pióra strusie, tak go opisuje *Bielski fol.* 134. *Paprocki o herbach fol.* 344. *Okol. f.* 470. *Klejnoty f.* 76. żaden z nich, koloru tak tarczy, jako i krzyża, nie określił: *Okolski*, ale tylko z domysłu swego powiada, że powinna być tarcza błękitna, i że go pod hetmanem Pilawitą, Pobożanin któryś za heroiczne dzieło nabył. *Paproc. w książce Strom.* nazwanej, namienia, że gdy jeden z szlachty Polskiej, który w herbie Podkową się pieczętował, heroicznie się popisał książęciu Orterbergu, od niego, krzyża takiego aukcyą do herbu, w nagrodę zasług swoich, otrzymał: albo też, że Pobożanie znacznego kawalera przypuścili do tego herbu. *Ks. Rutka in MS.* rozumie, że w ten czas nabyty, gdy Pobożanin wziął za małżonkę herbu Prus, dziedziczkę znacznej fortuny. Niektórzy, jako Swiniarscy w księztwie Litewskiem, tak tego herbu, według świadectwa *Ks. Kojałow. in MS.* zażywają, że na podkowie kładą tylko półtora krzyża, a we środku podkowy krzyż trzeci. *Okolski* świadczy, że

jeszcze za jego czasów, dom Puchałów tego herbu kwitnął, z których Stanisława Puchałę liczy, którego syn Szymon Puchała, był proboszczem Skrzyńskim. Do tychże pociąga Dobiesława Puchałę, ktory będąc na dworze i w wojsku Zygmuntowi Królowi Węgierskiemu dobrze zasłużony, od niego wiele dóbr wziął był w Węgrzech; pamiętny to był wojownik na Krzyżaków. *Cromer lib.* 17. *Starowol. in Bellat.* Atoli go tenże *Okolski* i pod herbem Wieniawa kładzie, jakoż według Długosza i inszych historyków, do Wieniawitów należał.

Walenty Puchała w r. 1778. podsędek Warszawski. — Szymon regent ziemski i grodzki Warszawski. — Andrzej komornik ziemski Warszawski. — W r. 1788. tenże czy inny Andrzej podstarości grodzki Czerski. — *Krasicki.*

Herbowni.

Cywiński, Kotomirski, Mysłkowski, Puchała, Swiniarski.

Puciata *herbu Serokomla.* Wprawdzieć nie jednakowym wszyscy Puciatowie pieczętują się herbem: bo jedni według *Okolskiego*, tak go kształtują, jako Kłodyńscy, o których mówiło się w piątym tomie, i *Ks. Kojałowicz* toż poświadcza *in MS.* że go widział, przecież odmiennego: bo na wierzchu litery A, powinien stać krzyż długi, miasto accentum circumflexum, koniec tego krzyża aż pod literą A, u spodu wychodzi, i takim herbem szczycą się Puciatowie w Wileńskiem województwie, w Bracławskim powiecie, z których ci byli: Jan Puciata, synowie jego czterej, Mikołaj, Tobiasz stolnik Bracławski 1632. Alexander i Samuel 1648. Władysław w tymże roku, Alexander, którego syn Jan. Drudzy tak ten herb noszą, jak Mogiła herb, przecież z tą odmianą, że na literze wielkiej M, stać powinien podparty księżyc, obiema rogami do góry prosto obrócony; ci gniazdo swoje mają w województwie Witebskiem w powiecie Orszańskim, z których Krzysztof Puciata, sędzią był grodzkim Rzeczyckim. Jerzy brat jego rodzony. Synowie Krzysztofa z Niemierzanki, Wojciech, Jan i Stefan. Inni, według *Paprockiego* i *Okolskiego,* herbu Serokomla zażywają, do których referują Puciatę, który za Swiatopełka książęcia Kijowskiego, Dawida księcia Wołyńskiego z wojskiem jego zbiwszy, Włodzimierz od oblężenia uwolnił. Dawid czy Dymitr Puciatczyc, umarł wojewodą Kijowskim w r. 1503. *Stryjkow.* Fryderyk mąż rycerski. Tak mi się jednak zda, że to wszystko jedenże dom, ale gdy się rozrodzili, dla podobieństwa tych wszystkich herbów, ci się tego chwycili, owi inszego. Anna Puciatczanka,

dziedziczka na Tuczynie, była 1*mo voto* za Bogdanem Siemiaszkiem, 2*do voto* za Jędrzejem kniaziem Massalskim. Kazimierz, Marcin, Michał podstoli Oszmiański 1700. Teodora Puciatowna, była za Kasprem Ozięblowskim. N. miał za sobą Joannę Slizienownę stolnikownę Oszmiańską.

Puczajewski, w Wołyńskiem województwie, Wasil Puczajewicz 1528. *Metryka Wołyńska*. Jeremiasz Puczajewski, towarzysz starosty Łuckiego, r. 1582. pieszo szedł do szturmu pod Pleszkowem. *Paproc. fol.* 405.

Puczkowski. Jakób Stanisław Puczkowski miał za sobą Helenę Grzybowską.

Puczniewski *herbu Abdank*. Wojciech Puczniewski w Łęczyckiem, Jędrzej w Poznańskiem, 1632. Jacek w Sendomierskiem 1674. popisali elekcye królewskie. Krystyna Puczniowska umarła 1635.

Pudłowski *herbu Kościesza*, w Mazowieckiem, Sieradzkiem i Ruskiem, województwach. Dwaj bracia rodzeni, z Mazowsza wyszedłszy, osiedli w Sieradzkiem, których synowie w Pruskich krajach chlebem się rycerskim bawili, jeden z nich w Przemysłkiej ziemi osiadł, gdzie potomstwo zostawił, i pisał się z Mokrzan. Brat jego Jan, po przepolerowanych w obozie latach, wrócił się do Sieradzkiego województwa, i z Urszuli Bogusławskiej herbu Prus, spłodził trzech synów: Stanisława, ten zszedł bezpotomny; Malchra sekretarza królewskiego, o nim *Hosius tom. 2. epist.* 235. *f.* 398. *Vir Catholicae fidei et Patriae juvandae studiosus*, jest w druku jego, *Oratio pro Republica et Religione ad Magistratum Polonum*, *in 8vo C. D.* Także, *Elegia in obitum Joannis Tarnovii Castellani Crac. et Exercituum Ducis*, 1561. *in* 4. *Cracov. Starowol. in Hecat. elog.* 17. powiada o nim, że był dyscypułem Jakóba Gorskiego, *postea Censor scriptorum ejus plurimi Gorscio aestimatus*, dla wielkiej tedy nauki jego, biegłości w prawie, nienadwerężonego rozsądku, zgodnie całe województwo Sieradzkie sędzią go swoim ziemskim chciało mieć, atoli on, rzadkim przykładem z tej się funkcyi wymówił, z Białyńskiej herbu Jastrzębiec zostawił potomstwo; Jana wojskiego Sochaczewskiego, z tym tytułem posłował na sejm 1589. zkąd był deputowany do kwarty Rawskiej, *Constitut. fol.* 561. był oraz *Miles sepulchri Christi Hierosolymitanus*, *et per Poloniam Terrae Sanctae Procurator*, ten zwiedziwszy siła obcych krajów, przy wielkim swoim dowcipie, takiej experyencyi nabył, że wielu inszych zdał się przechodzić: gdy się potem z bratem swoim Melchiorem, dzielnością swoją Stefanowi Batoremu, w różnych expedy-

cyach, osobliwie jednak pod Pskowem, popisał, Król zawdzięczając mu jego odwagę, jemu i bratu jego, hełm, w herbie w ten kształt ułożył, że między trzema piórami strusiemi, dwie palmy ułożył, a z obudwu stron piór, krzyż powinien być kawalerski, tak, że w każdym rogu obudwu krzyżów, cztery inne pomniejsze krzyżyczki widać: tymże herbem i potomstwu ich szczycić się pozwolił. Tomasz Pudłowski miał za sobą Grochowską herbu Junosza, podkomorzankę Przemysłką. N. Giebułtowską. Waleryan Helenę Działyńską, kasztelankę Chełmińską roku 1653. N. Ewę Łopacką, z której potomstwo, Józef, Wojciech, Maryanna i Teressa. Z tych Józef sędzia, Wojciech wojski, Zakroczymscy, Jędrzej łowczy Sochaczewski 1632. r. w Rawskiem, Michał w ziemi Zakroczymskiej. Stanisław proboszcz u Ś. Mikołaja w Krakowie 1643. roku. Są i w Grodzieńskim powiecie tegoż herbu Pudłowscy. *Okolski* i Pudlińskich z Pudłaka herbu Kościesza pisze. N. miał za sobą Prowanownę Barbarę wdowę po Pawle Ujejskim.

Samuel Pudłowski, z Eleonorą z Montwidów *Irzykiewiczowną*, którego brat rodzony Kazimierz był Jezuitą, i Praxeda za Kisielnickim; spłodził Leona, ten z Dorotą Teofilą z *Potkańskich* 1*mo voto* Kossowską, zostawił syna jednego Ignacego, który przez stopnie zasług w województwie Podlaskiem był podczaszym ziemi Drohickiej, dziedzic na dobrach *Łazowie*, pisał się na elekcyą Stanisława Augusta z temże województwem, często w usługach publicznych zostający, komissarzem cywilno-wojskowym, i na innych komissyach ziemi swojej zasiadający, także w r. 1793. na sejm Grodzieński był posłem. — *Wielądek*. — Łukasz Pudłowski w r. 1778. wojski Nurski. — *Krasicki*.

PUDWELS HERB.

Tarcza na dwie części wzdłuż przedzielona, po prawej stronie powinna być szachownica, po lewej jeleń, z szacho-

wnicy niby wyskakujący, w lewą głową obrócony, przednie tylko jego nogi widać, od kolan na dół spuszczone, hełm tego herbu na bok w prawą skierowany, nad nim pawi ogon, tak go opisuje *MS. o Familiach Pruskich* bo Paprocki i Okolski o nim nie wiedzieli. Jeleń zaś powinien być biały, w polu niebieskim: tego herbu zażywają Pudwelsowie w Prusiech i w Wielkiej-Polszcze, wszakże niektórzy z nich, na hełmie i koronie kładą trzy pióra Bażantowe, albo ogon cietrzewi na kształt pawiego: piszą się de Malnów. Krzysztof a Pudwels, poseł z powiatu Oltensburskiego na kongress Królewiecki, z komissarzami Króla Polskiego Zygmunta III. podpisał tę komissyą 1609. Ludwik także z powiatu Rastemburskiego poseł na konwokacyą do Królewca, w r. 1612. podpisał *Literas Reversales*. N. była za Melchiorem Heindeisteinem. Jerzego Pudwelsa dziedzica na Gronawie, w Gdańsku u fary nagrobek, gdzie o nim tak mówi: *Vir ab ineunte aetate militaris, et eo nomine commendatissimus, praematura morte hinc ereptus aetatis suae* 27. *anno* 1626. Chrystyan Pudwels, którego synowie, Jan, Chrystyan i Erazm; Chrystyan służył Rzeczypospolitej Polskiej, z Ernestem Weiherem Malborskiego i Pomorskiego wojewodów Weiherów dziadem, w ten czas kiedy Króla Henryka Walezego na tronie Polskim to Królestwo miało. Erazm spłodził dwóch synów: Jana i Jerzego. Jan z Zygmuntem III. Królem Polskim na Moskwę wojował, zkąd powróciwszy wszedł do grobu. Jerzy brat jego ożenił się i osiadł na krajnie. Jan, trzeci brat Krystyana i Erazma, w lat 25. do Moskwy jadąc, umarł w Wilnie. Któryś z braci jego miał za sobą hrabiankę z Łabiszyna Latalską. Adam Pudwels dworzanin królewski, mięszkał w Orlu w starostwie Wałeckiem, którego brat stryjeczny Jerzy, służył żołniersko w Niderlandzie i w innych cudzych krajach. Piotr był pułkownikiem na morzu nad kilka tysięcy wojska, wespół z książęciem Pomorskim Bogusławem, który miał Królewnę Polską: tenże na morzu z Turkiem, wielkiem męztwem siła dokazował, za co był na rycerstwo passowany. Był i Michał Pudwels wielkiej sławy, o którym w kronice Pomorskiej, był posłem do Anglji, gdzie pięknym obrotem i żywością ducha, z pochwałą tę legacyą odprawiwszy, na rycerstwo był passowany, a potem pułkownika szarżą nad kilką tysiącami otrzymał: to *MS. Pruski*. Kasper Otto, rodem z Pomeranji, ucząc się w szkołach naszych Poznańskich, podał do druku, *Fons eloquentiae coronatus, Posnan. an.* 1670. N. Pudwels generał, syn jego Joachim starosta Kierliński i Kazimiburski, kawaler Maltański, poseł na sejm 1674. córka zaś Maryanna z Szwarcenburgu, była za Ferdynandem de Lettaw

starostą Kolsberskim i Stołpińskim. Pudwelsowna de Malnów za Rubachem.

Pukarzewski *herbu Śreniawa*, w Krakowskiem województwie. Maciej Pukarzewski, pierwszym ślubem pojął Minocką herbu Nowina, drugim Katarzynę Koniecpolską. *Baran.* Barbara Pukarzewska, Mikołaja Korycińskiego kasztelana Sądeckiego, Jadwiga, Mikołaja Czerny, małżonki. Paweł miecznik Rawski w Rawskiem roku 1648. Anna była za Pieniążkiem Prokopem, dzierżawcą Nowotargskim. N. za Janem Romiszewskim podkomorzym koronnym.

Pukinicki. N. Pukinicki miał za sobą Annę Michalewską. *Paproc. f.* 538. Są i Pukińscy w Rawskiem, z których jeden, dwor swój w mieście Rawskiem darował na kollegium nasze 1619. *Histor. Colleg.* Teresa Pukińska była za Jędrzejem Złotnickim, umarła 1737.

Puklatecki *herbu Pomian*, w Kaliskiem województwie. Maciej Puklatecki, wiele lat na żołdzie wojennym przepędziwszy, wsławił się w owej pod Ulą z Chodkiewiczem starostą Żmudzkim wygranej. *Okolski* o jednym z nich pisze, że pod Haliczem od Tatarów raniony, w niewolą się dostał; z której żeby był na wolność wyszedł, summę znaczną spendował. Stanisław w zakonie naszym w roku 1587. Hieronim także Jezuita, godny i uczony kapłan. *Okolski* Puklateckich i pod tym herbem, i pod Wieniawą kładzie, atoli tu należą.

Pukszta *herbu Kościesza*, otoli z tą odmianą, że na strzale, dwa, nie jeden, krzyże kładą: odzywają się do Wojdyła Klawsgiełowicza, który na sejmie Hrodelskim, między inszemi Litewskiemi Panami, przyjął na siebie herb Ciołek, atoli jego potomstwo, odstąpiwszy Ciołka, tym się pieczętuje. *Kojał. in MS.* Jan Pukszta Klausgiełowicz, chorąży Wołkowiski, poseł na sejm, zkąd był przydany *ad consilia bellica* hetmanowi, przeciwko Osmanowi Carowi Tureckiemu. *Constit.* 1620. *f.* 2. Samuel dworzanin królewski, poseł ziemi Wołkowiskiej na konwokacyą 1632. i na koronacyą Władysława IV. podpisał *pacta conventa.* Jan w Podlaskiem, Stanisław w Nowogrodzkiem 1648.

Pułaski *herbu Ślepowron*, w Ruskiem województwie. Rafał na Pułaziach Pułaski stolnik Bielski, w powiecie Brańskim, był rotmistrzem usarskim pod Chocimem 1621. dziewiąciu synów swoich fortuną podzielił, którzy wszyscy razem służyli po usarsku na tejże wojnie. Z tych dziewiąciu, jeden Wojciech porucznik usarski Myszkowskiego wojewody Sendomierskiego, był w Danji z Czarnieckim, ten miał czterech

synów, z których jeden, to jest Szymon, spłodził pięciu synów, to jest Pawła, służył pod pancerną chorągwia, zginął w okazyi pod Kaliszem, Jakóba, ten służył pod usarską chorągwią, umarł 1722. Mateusza, ten pod pancerną na sławę pracował, i Franciszka, ten u czterech hetmanów, Jabłonowskiego, Potockiego, Lubomirskiego i Sieniawskiego, był pisarzem wojskowym i towarzyszem usarskim, a potem porucznikiem pancernym przez lat kilkanaście, żona jego Rozalia Winklerowna, z tą spłodził córkę Elżbietę, którą wydał za Wawrzeńca Swiderskiego podczaszego Wiskiego, i synów dwóch: Karola Societ. Jesu, i Balcera.

N. Puławski starosta Warecki z *Czosnowskiej* spłodził trzech synów: z tych najstarszy marszałek konfederacyi zginął pod Włodawą — młodszy Kazimierz sławny wojownik, dowodząc wojskiem przeciw Anglikom w Ameryce zginął pod *Saratogą* — trzeci Antoni starosta Warecki pojął *Orańską* chorążankę Czerniechowską. — Siostra ich Anna kanoniczka w Warszawie. — *Przypisy Krasickiego.*

Punikiewski *herbu Rogala*, w ziemi Rożańskiej, o tych sam Paprocki namienia.

Punikowski *herbu Gozdawa*, w Podolskiem województwie, jednejże dzielnicy z Sokołami, ale od dóbr Ponikwy tego imienia nabyli.

Punikowski *herbu Lubicz*, w ziemi Nurskiej, mężowie rycerscy, Floryan Punikowski, Stanisław i Wojciech 1632. N. podstoli Nurski, z sejmu 1690. komissarz do pogranicznych dyfferencyi. *Const. f.* 19. i 1730. *Const. f.* 22.

Puryszka, w województwie Mińskiem. Jan Jerzy Puryszka 1648. Józef Purszko w Zmudzi 1621.

Puszyński, w Krakowskiem województwie. Jan Puszyński 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla.

Putkowski, w Podlaskiem województwie. Stefan Putkowski 1632. Piotr Putkowski proboszcz infulatus Kodeński, Łucki, Chełmski kanonik nie dawno zmarły, jest jego *Kazanie w druku na pogrzebie Kazimierza Sapiehy Wojewody Trockiego, in fol.* 1703. *w Warszawie.*

Puzłowski *herbu Szeliga*, to jest księżyc na dole tarczy, obiema rogami do góry prosto obrócony, na nim strzała połomana stoi, pół tylko żeleźca od prawego boku mająca, na niej kawałki łamanin na krzyż jak litera X założone, na hełmie trzy pióra strusie, tak go opisuje *Ks. Kojałow. in MS.* Inni ich piszą Pusłowski, Słonimskiego powiatu ziemianie.

Puzowski. Marcin Puzowski w ziemi Wołyńskiej miał swoje dobra, o czem świadczy *Metryka Wołyńska* 1528.

Daniel w Czerniechowskiem województwie 1648. piszą się z tego Puzowa, co jest pod Włodzimierzem.

Puzyna *herbu Oginiec*, to jest tegoż herbu co i Ogińscy, ile jednaż krew z niemi. Jerzego albowiem Fiedorowicza syn drugi Władysław, kniaź na Kozielsku, brat rodzony Grzegorza, Przodka domu Ogińskich, dla małej a miąższej statury, od ojca Puzyr nazwany, stał się Puzynów familji przodkiem: syna jego *Genealogia Ogińskich* na mappie sztychowana, chce mieć Teodora, ten zaś spłodził Piotra, ten Bogdana, który w roku 1553. posłem był do Moskwy, ten Dawida starostę Upitskiego, ten trzech synów: Pawła episkopa Łuckiego *Graeci ritus* pod rok 1644. a znać jeszcze w tym stanie nie będąc, podpisał *pacta conventa* Władysława IV. *Constit. fol.* 18. w roku 1632. umarł w r. 1650. Simeona podkomorzego Wołyńskiego, od którego według *Genealogji* byli dwaj synowie, luboć ich imion nie kładzie: ja czytam w Konstytucyach koronnych, Alexandra kniazia Puzynę poborcą w Wołyńskiem 1613. i 1616. *fol.* 28. w roku 1618. posłował na sejm, zkąd stanął deputatem na trybunał Radomski. *Constit. fol.* 4. Jerzego także z Kozielska Puzynę podkomorzego Włodzimierskiego, *Konstytucye* 1638. zapisały komissarzem do granic. *Constit. fol.* 19. Toż samo potwierdza *Porządek elekcyi* Władysława IV. którą z Wołyńskiem województwem podpisali 1632. Alexander i Jerzy łowczy Wołyński Puzynowie; Jana zaś Kazimierza Króla ci, Jerzy podkomorzy Włodzimierski, Michał podsędek Krzemieniecki i Stefan Puzyna 1648. Do tychże należą, Katarzyna Puzynianka, Alexandra Chrynieckiego chorążego Wołyńskiego, ale *sterilis*, i N. Borzobohatego, małżonki. Pawła chorążego Wołyńskiego i sędziego Łuckiego, wspomina *Annibal ad Portas fol.* 135. Michał starosta Wiski, już temi czasy kwitnął z sejmu 1703. komissarzem był do hiberny, *Constit. f.* 12. miał za sobą Annę, córkę Alexandra Bełzeckiego stolnika Bełzkiego, z której potomstwo zostaje. Jan, trzeci brat Pawła Episkopa, i Symeona podkomorzego, według genealogji, marszałkował w trybunale Litewskim, synów jego było siedmiu, Jerzy, Ludwik, Mikołaj, Hieronim, Władysław, Piotr i Paweł. Z tych Hieronim i Paweł posłowie Upitskiego powiatu 1632. Mikołaj, Piotr i Jan w Nowogrodzkiem 1632. podpisali elekcyą Władysława IV. 1. Jerzy tedy syn Jana, podczaszy Upitski, bywał deputatem w trybunale Litewskim, i posłem do Króla od powiatu, zostawił córkę Umiastowską cześnikową Upitską, i synów dwóch, Piotra kanonika regularnego *Ordinis S. Augustini de Poenitentia*, proboszcza Luzutyńskiego, i Anioła zakonu Karmelitańskiego, przeora

Wileńskiego i Linkowskiego. 2. Ludwik skarbnik Brześciański, synów dwóch spłodził, z których Paweł w zakonie Soc. Jesu życia dokonał, Antoni zaś młodo umarł. 3. Mikołaj Fryderyk, którego z Szczuczanki synów trzech: Daniel, Hieronim i Władysław. Z tych Daniel młodsze lata w wojsku polerował, potem był sędzią ziemskim Upitskim, a przedtem podsędkiem 1674. córek jego z Chrząstowskiej było dwie, z których jedna była za Kazimierzem Chlusewiczem, chorążym Wołkowizkim, synowie jego Józef i Adam. Hieronim podsędkiem Upitskim, przedtem cześnikiem Nowogrodzkim 1674. z Ciechanowiczowny synowie jego dwaj, Antoni sędzia grodzki Upitski, i Michał starosta Upitski. Władysław pisarzem ziemskim Upitskim, ten także z Ciechanowiczowny, siostry rodzonej tamtej, spłodził Józefa, Michała i Antoniego. Tegoż Mikołaja Fryderyka córki, jedna była za Władysławem Zeromskim, druga za Samuelem Węsławskim, trzecia za Stankiewiczem podkomorzycem Zmudzkim. 4. Hieronim marszałek Upitski, sławny pod Chocimem kawaler, z synów jego z Skrobiczowny, N. który do Turek wzięty, tamże umarł, i Jędrzej, córki zaś trzy, z których jedna była za Sołohubem wojskim Upitskim, druga za Starodąbskim chorążym Upitskim, trzecia za Melchiorem Bilewiczem cywunem Szawdowskim. Jędrzej syn Hieronima dopiero wspomnionego, najprzód wojski, potem podkomorzy Upitski, z tym tytułem posłował na sejm 1678. zkąd był komissarzem naznaczony do granic, *Constit. f.* 8. umarł kasztelanem Mińskim, i starostą Upitskim, to krzesło wziął po Lubeckim kniaziu, wszakżem ja ich opuścił, wojował przeciwko Szwedom i Moskwie, z Chrząstowskiej cywunianki Berżańskiej, córki jego trzy, z tych jedna zakonnica, druga wydana za Białozora, podkomorzyca Wilkomierskiego, synów zaś sześciu, Stefan Soc. Jesu *). Hieronim, wprzód podkomorzy, a potem starosta Upitski, żona jego Chalecka. Krzysztof podstoli Upitski, a potem starosta, dalej łowczy Litewski, kasztelan 1724. a nakoniec wojewoda Mścisławski, marszałkował w trybunale Litewskim 1727. r. żona z Prus, z której spłodził Jerzego starostę Filipowskiego, Antoniego starostę Upitskiego, Wisztyńskiego, Pękińskiego, żona jego Brzostowska kasztelanka Mścisławska, i Ludwika starostę Michaliskiego. Józef starosta Szakinowski, z Zyberkowny spłodził

*) Wydał drukiem, O niepokalanem poczęciu Najświętszej Maryi Panny, wierszem 1737. — Krótkie opisanie czterech części świata, w Lublinie 1730. — Supplement ekonomiki Hura, w Warszawie 1730. — *Przypisek Krasickiego.*

córek dwie, Ludowikę i Maryannę, i syna Antoniego. Michał pisarz Litewski, żona jego Zofia Potocka herbu Pilawa, starościanka Jabłonowska, z którą wraz fundował OO. Bernardynów konwent Gwoździecki 1718. tylko się po nim kilka córek zostało *). Antoni, szósty syn Jędrzeja kasztelana Mińskiego, chorąży nadworny Litewski, żona Elżbieta Ogińska starościanka Żmudzka. 5. Władysław stolnik Upitski, syn jego Hieronim pisarz grodzki Upitski, którego synowie, Hieronim Władysław, Antoni i Alexander. 6. Paweł cześnik Upitski, spłodziwszy syna Alexandra, i córek cztery, obrał sobie stan duchowny, w którym proboszczem był zrazu, umarł archidyakonem katedralnym Żmudzkim. Alexander syn jego, chorążym był Upitskim, synowie jego: Adam, Michał, Kazimierz i Józef, kantor i officyał Wileński, a temi czasy biskup Inflantski. 7. Piotr, wojski Upitski, tego syn Jan podczaszy Upitski, którego z Faszczowny trzej synowie, Michał kanonik Smoleński, dziekan Kupiski, pleban Ueiański, Piotr Soc. Jesu, rządził w Reszlu i w Nieświeżu kollegia. Jerzy zakonu Kaznodziejskiego. Krom tu wiliczonych, Paweł i Ignacy w zakonie naszym. N. chorąży nadworny Litewski temi czasy. Jadwiga była za Władysławem Oziębłowskim.

W roku 1778. Nikodem Puzyna kanonik Wileński. — Jakób stolnik Upitski. — Alexander cywun Małych Dyrwian. — Benedykt cywun Gozdyński. — Kalixt cześnik Szawelski. — W roku 1788. Józef cześnik Żmudzki. — *Przypisy Krasickiego.*

Pyliński *herbu Bełty*, w księztwie Litewskiem. Z tych był Eustachiusz Pyliński w zakonie naszym. *Kojałowicz in MS.*

PYPKA HERB.

Ks. Kojałowicz in MS. tak ten herb określił, dwa listki lilji, z sobą się w jeden korzonek schodzące, we środku ich, prosto na górze jeden krzyż, drugi takiż na dole, korzonkiem połączone, z boku korzonka pod każdym listkiem gwiazda, nad krzyżem dolnym, jedna z jednej, druga z drugiej

*) N. za Mierzejewskim kasztelanem Lubaczewskim. — N. za Ponińskim starostą Piotrkowskim. — N. za Mrozowickim starostą Stęgwilskim. — N. za Bilskim łowczym nadwornym koronnym. Matka ich po śmierci męża Michała Puzyny poszła za Kalinowskiego starostę Winnickiego. — *Przypisek Krasickiego.*

PYPKA HERB.

strony, na hełmie trzy pióra strusie. *Paprocki* i *Okolski* o nim nie wiedzieli. Zażywają tego herbu Pypkowie w województwie Witebskiem, z których Jan Pypka 1648. podpisał elekcyą Jana Kazimierza Króla.

Małachowski i inni pole herbu tego dają niebieskie, krzyż, lilią i gwiazdy srebrne. —

KONIEC TOMU VII.

